T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI
TARİH ÖNCESİ ARKEOLOJİSİ BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GUSİR HÖYÜK ÇANAK ÇÖMLEKSİZ NEOLİTİK DÖNEM KEMİK BULUNTULARI

Sena ÖZTÜRK

2501180865

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. Necmi KARUL

İSTANBUL-2023

ÖZ

GUSİR HÖYÜK ÇANAK ÇÖMLEKSİZ NEOLİTİK DÖNEM KEMİK BULUNTULARI

SENA ÖZTÜRK

Bu yüksek lisans tezinin konusu, Güneydoğu Anadolu Bölgesi, Yukarı Dicle Havzası, Siirt iline bağlı Gusir Höyük'te toplam 4 sezon gerçekleştirilen kurtarma kazılarından elde edilen kemik buluntularının tipolojik olarak değerlendirilmesi ve olası kullanım alanlarının belirlenmesi amacına dayanmaktadır.

Bu kapsamda buluntular; metrik ölçümleri, korunma durumları, tercih edilen hayvan ve kemik tipleri ile her bir buluntunun tipolojik olarak tanımlanmasına dayalı bir belgeleme çalışmasının ardından alet ve süs eşyalarının kullanım amaçları ve tipolojik özelliklere dayalı bir sınıflandırmaya tabi tutulmuşlardır.

Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem A ve B (PPNA-PPNB) dönemlerine ait tabakaları bulunan Gusir Höyük'teki kemik buluntular hem alet hem de süs nesneleri olarak geniş bir çeşitlilik göstermektedir. Bu çeşitlilik, oluşturulan sınıflandırma ve tipolojik değerlendirmelerle açıklanmaya çalışılmıştır. Değerlendirmelerin sonucunda Gusir Höyük kemik buluntularının Orta Fırat ve Yukarı Dicle Havzası PPNA-PNNB topluluklarının kemik buluntuları ile karşılaştırılarak benzerlik ve farklılıkları belirtilmiştir. Böylelikle kemik buluntuların ışığında, Gusir Höyük'ün daha iyi anlaşılması, bölge ve dönem içerisindeki yerinin belirlenmesine katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Gusir Höyük, Güneydoğu Anadolu Bölgesi, Kemik Aletler, Kemik İşçiliği, Kemik Süslemeler, PPNA-PPNB

ABSTRACT

GUSIR HÖYÜK PRE-POTTERY NEOLITHIC PERIOD BONE ASSEMBLAGES

SENA ÖZTÜRK

The subject of this master's thesis is both the typological evaluation and identifying possible usage of the bone finds obtained from the rescue excavations at the end of a total of four seasons in Gusir Höyük, connected to the Siirt province, in the Southeastern Anatolia, Dicle Basin.

In our study, the finds were first documented according to their metric measurements, conservation status, preferred animal and bone types, and the typological description of each find, and then classified according to the use of tools or ornaments and their typological features.

Bone finds at Gusir Höyük, which have layers belonging to the Pre-Pottery Neolithic Periods A and B (PPNA-PPNB), show a wide variety of both tools and ornaments. This diversity has been tried to be explained by the classification and typological evaluations. As a result of the evaluations, the similarities and differences between the bone finds of Gusir Höyük and the bone finds of the Tigris and Euphrates Basin Neolithic communities were determined. Thus, in the light of the bone finds, it is aimed to better understand Gusir Höyük and to contribute to the determination of its place in the region and period.

Keywords: Gusir Höyük, Southeastern Anatolia, Bone Tools, Bone Workmanship, Bone Ornaments**,** PPNA-PPNB

ÖNSÖZ

"Gusir Höyük Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem Kemik Buluntuları" başlıklı tez çalışmamızda, yerleşmeden ele geçen tüm kemik buluntuların niteliklerini ve olası işlevlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Tez kapsamında Gusir Höyük'ün bulunduğu doğal çevre ortamı, kemik alet çalışmalarında hammadde olarak kemiğin daha iyi anlaşılması için hayvan anatomisi ve iskelet sistemi, tarihöncesi dönemde kemik alet üretiminde kullanılan teknik ve yöntemler ile bölgedeki çağdaş yerleşmeler hakkında bilgi verilmiştir. Ardından Gusir Höyük hakkında kapsamlı bilgilere yer verilerek yerleşmedeki kemik buluntular ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir. Böylelikle tezin konusunu oluşturan Gusir Höyük kemik buluntuları detaylandırılırken aynı zamanda bu buluntuların kullanım çeşitliliği ve bölgedeki diğer çağdaş yerleşmeler ile benzerlik ve farklılıkların ortaya konması amaçlanmıştır.

Lisans ve yüksek lisans eğitimime başladığım günden bugüne, bilimsel bakış açısıyla beraber, yönlendirmeleri ve tavsiyeleriyle desteğini her zaman hissettiğim tez danışmanım Prof. Dr. Necmi Karul'a çok teşekkür ederim. Tez süreci boyunca bilgilerini, fikirlerini ve güvenini esirgemeyen Doç. Dr. Eylem Özdoğan'a ve çalışmam boyunca bilgilerine danıştığım tüm İstanbul Üniversitesi Tarih Öncesi Arkeolojisi Anabilim Dalı öğretim üyelerine destekleri için teşekkürü borç bilirim.

Yüksek lisans eğitimime başladığım yıl, tez çalışmam kapsamında anatomi bilgimin oluşmasını sağlayarak; bilgilerini aktaran ve laboratuvar çalışmaları yapmama öncülük eden Prof. Dr. Vedat Onar'a ve Araş. Gör. Ermiş Özkan'a; kemik alet çalışmalarında bana yol gösteren ve bilgisini esirgemeyen Dr. Öğr. Üyesi Mücella Erdalkıran'a teşekkür ederim.

Tez malzemesinin arkeozoolojik değerlendirilmesinde bana zaman ayıran ve malzemenin değerlendirilmesinde büyük emeği olan Doç. Dr. Abu Bakar Siddiq'a ve tez malzemesinin çizimlerini yapan Ebru Pamukçu'ya çok teşekkür ederim.

Çalışmamın çeşitli aşamalarındaki yardım ve desteklerinden dolayı Yağmur Topaloğlu, Erdem Barın, Bahar İzdal Çaydan, Serap Ala Çelik ve Çağla Mozakoğlu'na sonsuz teşekkürler.

Son olarak hayatım boyunca sevgi ve desteklerini her an hissettiğim, bana olan inançlarını hiçbir zaman kaybetmeyen başta annem Hatice Öztürk olmak üzere, babam Bülent Bora Öztürk ve aynı zamanda tezimde de emeği olan ablam Esra Öztürk'e ne kadar teşekkür etsem azdır.

İstanbul- 2023

Sena ÖZTÜRK

İÇİNDEKİLER

ÖZ ii

ABSTRACT iii

ÖNSÖZ iv

TABLOLAR LİSTESİ xi

ŞEKİLLER LİSTESİ xiii

GRAFİKLER LİSTESİ xxiv

HARİTALAR LİSTESİ xxvii

KISALTMALAR LİSTESİ xxviii

GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM

GÜNEYDOĞU ANADOLU DOĞAL ÇEVRE ORTAMI

1.1. Topografik Yapı 5

1.2. İklim 9

1.3. Bitki Örtüsü 10

1.4. Paleocoğrafya ve Paleoekoloji 12

1.5. Bölgenin Zoocoğrafyası 17

İKİNCİ BÖLÜM

HAYVAN ANATOMİSİ VE İSKELET SİSTEMİ

2.1. Kemiklerin Tanımlanmasında Kullanılan Terimler 21

2.2. Taksonomi 23

2.3. Kemik Bilimi (Osteoloji) 24

2.4. İskelet Sistemi 28

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TARİHÖNCESİ DÖNEM KEMİK ALET TEKNOLOJİSİ

3.1. Araştırma Tarihçesi 48

3.2. Hammadde Tercihi Olarak Kemik 51

3.3. Değerlendirme ve Analiz Yöntemleri 52

3.3.1. Teknolojik Çalışmalar 52

3.3.2. Kemik Aletlerin İşlevlerine Yönelik Çalışmalar 53

3.3.3. Deneysel Çalışmalar 55

3.3.4. Etnoarkeolojik Çalışmalar 57

3.4. Üretim Teknikleri 58

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ YERLEŞMELERİ

4.1. Güneydoğu Anadolu Bölgesi Neolitik Dönem Araştırma Tarihçesi 79

4.2. Orta Fırat Havzası Yerleşmeleri 87

4.2.1. Cafer Höyük 87

4.2.2. Levzin Höyük 95

4.2.3. Gritille 95

4.2.4. Nevali Çori 100

4.2.5. Hayaz Höyük 108

4.2.6. Söğüt Tarlası 1 110

4.2.7. Biris Mezarlığı 110

4.2.8. Göbeklitepe 111

4.2.9. Çakmaktepe 124
4.2.10. Sefertepe 124
4.2.11. Yeni Mahalle 126
4.2.12. Gürcütepe 130
4.2.13. Sayburç 131
4.2.14. Karahantepe 134
4.2.15. Harbetsuvan Tepesi 140
4.2.16. Mezraa- Teleilat 142
4.2.17. Akarçay Tepe 150
4.3. Yukarı Dicle Havzası Yerleşmeleri 158
4.3.1. Hallan Çemi Tepesi 158
4.3.2. Çayönü Tepesi 170
4.3.3. Demirköy Höyük 190
4.3.4. Gre Fılla 193
4.3.5. Körtik Tepe 201
4.3.6. Hasankeyf Höyük 213
4.3.7. Boncuklu Tarla 221
4.3.8. Çemka Höyük 228

BEŞİNCİ BÖLÜM

GUSİR HÖYÜK

5.1. Konum 235
5.2. Araştırma Tarihçesi 236
5.3. Tabakalanma ve Mimari 237
5.4. Ölü Gömme 248

5.5. Bitki ve Hayvan Kalıntıları 250

5.6. Taş Alet Endüstrisi 253

5.7. Buluntu Topluluğu 257

ALTINCI BÖLÜM

GUSİR HÖYÜK KEMİK BULUNTULARI VE ÇALIŞMA YÖNTEMİ

6.1. Çalışma Yöntemi 261

6.2. Gusir Höyük Kemik Buluntuları 265

6.2.1. Aletler 265

6.2.1.1. Sivri Bitimli Aletler 267

6.2.1.1.1. Bızlar 267

6.2.1.1.1.1. Kemik 272

6.2.1.1.1.2. Boynuz 281

6.2.1.1.1.3. Diş 281

6.2.1.1.2. İğneler 281

6.2.1.1.3. Mekik 285

6.2.1.1.4. Olta İğnesi 285

6.2.1.2. Düz Bitimli Aletler 286

6.2.1.2.1. Spatüller 286

6.2.1.2.2. Keskiler 290

6.2.1.2.3. Düzlek 292

6.2.1.2.4. Mablak 292

6.2.2. Süs Eşyaları 293

6.2.2.1. Boncuklar 294

6.2.2.1.1. Diş Boncuklar 296

6.2.2.1.2. Kemik Boncuklar 299

6.2.2.2. Tarak Kemiğinden Biçimlendirilen Takılar 302

6.2.2.3. Baş Kısmında Deliği Olan Uzun Takılar 304

6.2.2.4. Stilize İnsan Betimli Takılar 306

6.2.2.5. Figürinler 309

6.2.2.6. Plakalar 310

6.2.2.6.1. Delikli Plakalar 312

6.2.2.6.2. Deliksiz Plakalar 315

6.2.2.7. Sınıflandırılamayan Takı Parçaları 317

6.2.3. Sınıflandırılamayan Nesneler 319

YEDİNCİ BÖLÜM

Gusir Höyük Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem Buluntuları ile Orta Fırat ve Yukarı Dicle Havzaları'ndaki Çağdaş Yerleşmeler ile Karşılaştırma 324

SONUÇ 346

KAYNAKÇA 358

KATALOG 396

LEVHALAR 571

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.1:	Seçilmiş hayvan türlerinin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yayılışları, kökenleri, bu bölgeye geliş zamanları ve habitatları	18
Tablo 2.1:	Vücutta yön belirten terimler	22
Tablo 2.2:	Sığır iskeleti üzerinde kemik grupları ve kemik isimleri	29
Tablo 3.1:	Isı derecelerine göre kemiklerin uğradıkları renk değişimleri	73
Tablo 3.2:	Isı derecelerine göre kemik yüzeyinin uğradığı değişimler	73
Tablo 3.3:	Diş minesinde gerçekleşen değişimler	77
Tablo 4.3:	Çayönü Tepesi evreleri ve tarihleri	172
Tablo 6.1:	Gusir Höyük'te ele geçen alet tiplerinin sayısal değerleri ve oranları	266
Tablo 6.2:	Bızların sınıflandırılmasını gösteren tablo	268
Tablo 6.3:	Simetrik Sivri Uçlu Bızlar Tipolojisinin Sayısal Veri Tablosu	276
Tablo 6.4:	Asimetrik Sivri Uçlu Bızlar Tipolojisinin Sayısal Veri Tablosu	277
Tablo 6.5:	Gusir Höyük'te ele geçen spatül tiplerinin sayısal değerleri ve oranları	287
Tablo 6.6:	Gusir Höyük'te ele geçen süs eşyaları tiplerinin sayısal değerleri ve oranları	294
Tablo 6.7:	Boncukların sınıflandırılmasını gösteren tablo	295

Tablo 6.8:	Gusir Höyük'te ele geçen plaka tiplerinin sayısal değerleri ve oranları	311
Tablo 6.9:	Gusir Höyük'te ele geçen sınıflandırılamayan nesnelerin sayısal değerleri ve oranları	320
Tablo 7.1:	Orta Fırat ve Yukarı Dicle Havzası yerleşmelerinde ele geçen kemik buluntular tablosu	326

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1:	Sığır üzerinde yön ve düzlem şeması	22
Şekil 2.2:	Kemik bölüm ve dokuları	25
Şekil 2.3:	Kemik iç yapısı	26
Şekil 2.4:	Sığır iskeleti üzerinde kemik grupları ve numaraları	29
Şekil 2.5:	Sırasıyla sığır (*bos*) ve domuz (*sus*) kaburga kemikleri (*costae*)	31
Şekil 2.6:	Sırasıyla sığır (*bos*), geyik (*cervus*), koyun (*ovis*), domuz (*sus*) kürek kemiği (*scapula*)	32
Şekil 2.7:	Sırasıyla sığır (*bos*), geyik (*cervus*), koyun (*ovis*), domuz (*sus*) kol kemiği (*humerus*)	33
Şekil 2.8:	Sırasıyla sığır (*bos*), geyik (*cervus*), koyun (*ovis*), domuz (*sus*) ön kol kemiği (*radius*)	34
Şekil 2.9:	Sırasıyla sığır (*bos*), geyik (*cervus*), koyun (*ovis*), domuz (*sus*) dirsek kemiği (*ulna*)	35
Şekil 2.10:	Sırasıyla sığır (*bos*), geyik (*cervus*), koyun (*ovis*), domuz (*sus*) ön ayak tarak kemikleri (*ossa metacarpalia I-V / metacarpus*)	36
Şekil 2.11:	Sırasıyla sığır (*bos*), geyik (*cervus*), koyun (*ovis*), domuz (*sus*) uyluk kemiği (*femur*)	38
Şekil 2.12:	Sırasıyla sığır (*bos*), geyik (*cervus*), koyun (*ovis*), domuz (*sus*) kaval kemiği (*tibia*)	39
Şekil 2.13:	Domuz (*sus*) iğne / baldır kemiği	40

Şekil 2.14:	Sırasıyla sığır (*bos*), geyik (*cervus*), koyun (*ovis*), domuz (*sus*) arka ayak tarak kemikleri (*ossa metatarsalia I-V- metatarsus*)	41
Şekil 2.15:	Sırasıyla sığır (*bos*), geyik (*cervus*), koyun (*ovis*), domuz (*sus*) kesici dişleri	42
Şekil 2.16:	Sırasıyla sığır (*bos*), geyik (*cervus*), koyun (*ovis*), domuz (*sus*) köpek dişleri	42
Şekil 2.17:	Sırasıyla, kızıl geyik (*cervus elaphus*), alageyik (*dama dama*) ve karaca (*carpeolus capreolus*) boynuzları	43
Şekil 2.18:	Boynuz tabakaları	44
Şekil 2.19:	Sırasıyla, sığır (*bos*), koyun (*ovis*) ve keçi (*capra*) boynuzları ile boynuz kesitleri (a. ve b. olarak ile belirtilmiştir)	44
Şekil 2.20:	Geyik çatal boynuzunun yenilenme evreleri	46
Şekil 3.1:	Taze deri işçiliğinde kullanılan bir bız üzerinde oluşan izlerin makro ve mikro ölçekte incelenmesi	55
Şekil 3.2:	Sırasıyla; deri sıyırma, bız ile deri delme ve deneysel yöntemlerle kemik zıpkın ile balık avlama	57
Şekil 3.3:	Doğrudan ve dolaylı vurma tekniği	59
Şekil 3.4:	Doğrudan darbe tekniğinin uygulama yöntemi	60
Şekil 3.5:	Doğrudan darbe tekniğinin uygulama yöntemi	60
Şekil 3.6:	Doğrudan darbe tekniğinin uygulama yöntemi	60
Şekil 3.7:	Doğrudan darbe tekniğinin uygulama yöntemi	61
Şekil 3.8:	Doğrudan darbe tekniğinin uygulama yöntemi	61
Şekil 3.9:	Dolaylı darbe tekniğinin uygulama yöntemi	62

Şekil 3.10:	Dolaylı darbe tekniğinin uygulama yöntemi	62
Şekil 3.11:	Dolaylı darbe tekniğinin uygulama yöntemi	63
Şekil 3.12:	Dolaylı darbe tekniğinin uygulama yöntemi	63
Şekil 3.13:	Sivri uçlu kemik aletin taş aletin bileyici üzerinde keskinleştirilmesi	64
Şekil 3.14:	Oluk açma tekniği	64
Şekil 3.15:	Testereleme tekniği	65
Şekil 3.16:	Yongalama tekniği	65
Şekil 3.17:	Taş kalem tekniği (sol) ve taş kalem tekniği ile kanal açma (sağ)	66
Şekil 3.18:	Vurma tekniği	67
Şekil 3.19:	Kıyma tekniği	67
Şekil 3.20:	Çentik açma tekniği	68
Şekil 3.21:	Kazıma tekniği	68
Şekil 3.22:	Birbirine paralel iki oluk açılması ve arada kalan parçanın yarma tekniği ile çıkarımı	69
Şekil 3.23:	Sürtme tekniği	70
Şekil 3.24:	Parlatma tekniği	70
Şekil 3.25:	Sırasıyla tel elle, çift elle ve matkap ile delik delme yöntemleri	71
Şekil 3.26:	Uyluk kemiğinin (*femur*) yanma derecelerine göre renk ve kimyasal değişimi	74
Şekil 3.27:	Et ile birlikte yakılan kemik (üstte), et kemikten sıyrıldıktan sonra yakılan kemiğin (altta) görünümü	76

Şekil 4.1:	Cafer Höyük 8. tabaka rekonstrüksiyonu	89
Şekil 4.2:	5. tabakanın birinci ve ikinci evresi	90
Şekil 4.3:	a. İğneler, b. Kenarları oyulmuş nesne, c. Boynuz sap, d. Boru formunda boncuk	94
Şekil 4.4:	1. Üç delikli nesne, 2. Boynuz keski, 3. Kemik keski, 4. Kırmızı boya izlerinin bulunduğu takı (?), 5. Delikli plaka, 6. Kanca	94
Şekil 4.5:	Evre B içerisindeki 3 bina planı	97
Şekil 4.6:	Bızlar (sol ve orta) ve bir iğne (sağ)	100
Şekil 4.7:	Kült Yapısı II planı	103
Şekil 4.8:	Kült Yapısı III planı	104
Şekil 4.9:	Yanmış bız parçası	107
Şekil 4.10:	Göbeklitepe'nin stratigrafisi ve dönemleri	112
Şekil 4.11:	Göbeklitepe güney çöküntü alanı ve güneybatı tepe	112
Şekil 4.12:	C yapısının planı ile giriş kısmına giden merdivenler	114
Şekil 4.13:	E Yapısı	116
Şekil 4.14:	F Yapısı	117
Şekil 4.15:	H Yapısı	118
Şekil 4.16:	Aslanlı Yapı	119
Şekil 4.17:	Kuzeybatı sondajlardan (K10-13 ve K10-23 açmaları) ele geçen kemik alet örnekleri	122
Şekil 4.18:	Geometrik bezemeli iki spatül	123
Şekil 4.19:	Figüratif bezemeli spatül	123

Şekil 4.20:	İşlenmiş kemik MÖ 9600-8200	123
Şekil 4.21:	Sefertepe'de açığa çıkarılan yapı kompleksi	125
Şekil 4.22:	Yeni Mahalle profil çizimi ve profil kesiti	127
Şekil 4.23:	Balıklıgöl Heykeli	129
Şekil 4.24:	Sırasıyla delikli bız (a), spatül (b), V şeklinde bezemeli spatül (c), iki delikli takı (d) ve silindirik boncuk (e)	130
Şekil 4.25:	AA Yapısı seki betimleri	133
Şekil 4.26:	Güney alan yapıları	133
Şekil 4.27:	Batı Yamaçtaki yapılar	135
Şekil 4.28:	Anakayaya oyulu insan başı ile *fallus* biçimli dikilitaşlar	138
Şekil 4.29:	Sığır aşık kemiğinden alet	139
Şekil 4.30:	Bir mekân içinde dikilitaş ve giriş bölümü	141
Şekil 4.31:	Tamamen açığa çıkarılmış bir yapı	141
Şekil 4.32:	Mezraa-Teleilat'ın evrelere göre dağılım planı	143
Şekil 4.33:	IV. evreden taş ve kerpiç yapılar	144
Şekil 4.34:	IV. evreden bızlar	149
Şekil 4.35:	Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem'e tarihlenen (MÖ 9000-8000) kemer tokaları	149
Şekil 4.36:	II. evre kemer tokası	149
Şekil 4.37:	Kemik boncuklar	150
Şekil 4.38:	Kemik iğneler	150

Şekil 4.39:	Çanak Çömlekli Neolitik Dönem'e tarihlenen (MÖ 7200-5500) kanca	150
Şekil 4.40:	Akarçay Tepe yerleşim planı	153
Şekil 4.41:	Ceylan bacak kemiğinden yapılan bız	157
Şekil 4.42:	Bitirilmemiş yivli bız	157
Şekil 4.43:	Kemik kancalar	157
Şekil 4.44:	Kemik alet tipolojisi	158
Şekil 4.45:	Hallan Çemi 3 yapı katının mimari planı	160
Şekil 4.46:	Figürlü taş kap	163
Şekil 4.47:	Memeli bacak kemiğinden şekillendirilen bızlar (a. Sağlam distal ucu olan, b. Sağlam proksimal ucu olan, c. Gövdenin bir kısmı sağlam olan, d. Tibia kemiğinden şekillendirilen)	164
Şekil 4.48:	İğneler	165
Şekil 4.49:	Spatüller	165
Şekil 4.50:	Boru ve dikdörtgen formda boncuklar	167
Şekil 4.51:	Diş boncuklar	167
Şekil 4.52:	Olta ucu	168
Şekil 4.53:	Zikzak bezemeleri	169
Şekil 4.54:	Nokta bezemeleri	169
Şekil 4.55:	Paralel çizgi ve "Z" biçimli bezemeler	169
Şekil 4.56:	Karmaşık üçgen bezemeleri	170
Şekil 4.57:	Natüralist bezemeler (a. Kabartma tekniği ile olasılıkla yılan ve dört ayaklı hayvan betimi b. Yılan biçimli	170

	kemik nesne c. Yılan bezemeli olasılıkla kemik pendant d. Balık başı formlu kemik nesne)	
Şekil 4.58:	Çayönü Tepesi evreleri ve planları	173
Şekil 4.59:	İp delikli aletin kullanım rekonstrüksiyonu	183
Şekil 4.60:	Orak sapı ve boynuz sap	184
Şekil 4.61:	Deri açkı aletleri	185
Şekil 4.62:	Delikli açkı aletleri	185
Şekil 4.63:	Tek ve çift kenarın kullanıldığı bıçaklar	186
Şekil 4.64:	Kemik keski	187
Şekil 4.65:	Söbe gözlü ve yuvarlak gözlü dikiş aletleri	188
Şekil 4.66:	Doğal tutamaklı, sivri uçlu, kanallı iki bız (sol ve orta) ve kanalsız bir bız (sağ)	188
Şekil 4.67:	Olasılıkla, düdük (sol), işlevi saptanamayan delikli alet (orta) ve tarak (sağ)	189
Şekil 4.68:	Boynuz orak sapı	193
Şekil 4.69:	Gre Fıla PPNB'ye ait Yerleşim Planı	195
Şekil 4.70:	a. Kuzey Yerleşim Alanı Yapı 8, b. Kuzey Yerleşim Alanı Yapı 15 (düz dikilitaşlar, niş, ocak ve dikmeler), c. Kuzey Yerleşim Alanı Üst PPNB Dörtgen Yapıları, d. Güney Yerleşim Alanı Orta PPNB Dörtgen Yapıları	196
Şekil 4.71:	Boynuz sap, iğne ve bezemeli kemik levha	201
Şekil 4.72:	Körtik Tepe mimari düzeni	202
Şekil 4.73:	Figürlü taş plakalar	208
Şekil 4.74:	İğneler	209

Şekil 4.75:	Olta iğneleri	210
Şekil 4.76:	Dağ keçisi figürleri	211
Şekil 4.77:	Akrep figürleri	211
Şekil 4.78:	Yılan figürleri	211
Şekil 4.79:	Üçgen-çizgi bezemeleri	211
Şekil 4.80:	Sol üst bızlar, sağ üst işlenmiş kemikler, sol ve sağ altta	213
Şekil 4.81:	Hasankeyf Höyük mimari planı	215
Şekil 4.82:	Yuvarlak planlı yapılar içerisinde yer alan gömütlerin plan üzerinde yerleri	217
Şekil 4.83:	Gömüt üzerinde siyah bant bezemeler	218
Şekil 4.84:	a. Tanımlanamayan iki figürün sırt sırta betimlendiği kemik plaka b. Akrep motifli kemik plaka	221
Şekil 4.85:	Stelli Bina	223
Şekil 4.86:	Terrazzo Binası ve yapı tabanı	224
Şekil 4.87:	İlk PPNB dönemine ait kemik plakalar	227
Şekil 4.88:	Orta PPNB dönemine kemik plakalar	227
Şekil 4.89:	Çemka Höyük yapı katları	229
Şekil 4.90:	Bina I-Ia yapısı yenileme evreleri	231
Şekil 4.91:	Bina VII yenileme evreleri ve yapı elemanları	232
Şekil 4.92:	Bız parçası	234
Şekil 4.93:	Kemik toka (solda) ve kaplumbağa kemiğinden yapılmış pandantif (sağda)	234

Şekil 5.1:	Gusir Gölü'nden höyüğe (doğudan batıya) bakış	236
Şekil 5.2:	Gusir Höyük radyokarbon tarihleri	238
Şekil 5.3:	Gusir Höyük yerleşim planı ve yapı numaralandırmaları	239
Şekil 5.4:	Yapı 1	240
Şekil 5.5:	Yapı 2	241
Şekil 5.6:	Yapı 3'teki dikilitaş ile etrafındaki boynuzlar	242
Şekil 5.7:	Yapı 4	243
Şekil 5.8:	Kareye yakın yuvarlak planlı bir yapı (Yapı 7) ile ona bağlı dikdörtgen planda 3 yapı (Yapı 8-9-10)	245
Şekil 5.9:	Yapı 6'yı keserek inşa edilmiş Yapı 11	246
Şekil 5.10:	Ana kazı alanına 50 m mesafedeki dörtgen planlı yapılar ve taş platformlar	247
Şekil 5.11:	Olasılıkla mevsimlik kullanılmış olan yarısı küçük yassı taşlarla, diğer yarısı ise sıkıştırılmış kil ile sıvanan yapı	248
Şekil 5.12:	Yapı duvarlarının kenarına konumlandırılan gömütler, Yapı 1'den örnek	249
Şekil 5.13:	Bağdaş kurmuş (solda) ve çömelmiş pozisyonda (sağda) gömütler	250
Şekil 5.14:	İlk evrelerden dilgi ve dilgicik çekirdekleri	254
Şekil 5.15:	İlk evrelerden Nemrik uçları 1-3: baklava biçimli, 4-5: yaprak biçimli, 6-10: sivri uçlu (10: obsidyen)	255

Şekil 5.16:	Yapı 11'den büyük boyutlu uçlar ve baskı tekniği ile obsidyen dilgiler	256
Şekil 5.17:	Hayvan başı formunda havanelleri	257
Şekil 5.18:	Taş kap parçaları (sol) ve figürlü taş kap (sağ)	257
Şekil 5.19:	Bezemeli taş plakalar	258
Şekil 5.20:	Farklı kayaçlardan şekillendirilen boncuk çeşitleri	259
Şekil 5.21:	Oval tip ve yuvarlak tip düğme-kemer tokaları	260
Şekil 6.1:	Alet üzerinde belirtilen tanım ve yön şekilleri	264
Şekil 6.2:	Simetrik Sivri Uçlar Tipolojisi (1.Dar, 2. Geniş, 3. Uzun, 4. Kısa)	275
Şekil 6.3:	Asimetrik Sivri Uçlar Tipolojisi (1.Dar, 2.Uzun, 3.Kısa, 4.Uzun Dar, 5. Kavisli)	277
Şekil 7.1:	Bölge yerleşmelerinden ele geçen bızların karşılaştırılması	327
Şekil 7.2:	Bölge yerleşmelerinden ele geçen iğnelerin karşılaştırılması	330
Şekil 7.3:	Bölge yerleşmelerinden ele geçen mekiklerin karşılaştırılması	331
Şekil 7.4:	Bölge yerleşmelerinden ele geçen olta iğnelerinin karşılaştırılması	332
Şekil 7.5:	Bölge yerleşmelerinden ele geçen spatüllerin karşılaştırılması	333
Şekil 7.6:	Bölge yerleşmelerinden ele geçen keskilerin karşılaştırılması	335

Şekil 7.7:	Bölge yerleşmelerinden ele geçen olası düzleklerin karşılaştırılması	336
Şekil 7.8:	Bölge yerleşmelerinden ele geçen geyik dişi boncukların karşılaştırılması	337
Şekil 7.9:	Bölge yerleşmelerinden ele geçen yassı kemik boncukların karşılaştırılması	337
Şekil 7.10:	Bölge yerleşmelerinden ele geçen çok delikli kemik boncukların karşılaştırılması	339
Şekil 7.11:	Bölge yerleşmelerinden ele geçen olası baş kısmında deliği olan uzun takılar karşılaştırılması	340
Şekil 7.12:	Bölge yerleşmelerinden ele geçen deliksiz plakaların karşılaştırılması	342
Şekil 7.13:	Bölge yerleşmelerinden ele geçen delikli plakaların karşılaştırılması	344

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 6.1:	Alet tiplerinin yüzdelik oranlarını gösteren grafik	266
Grafik 6.2:	Bız tiplerinin yüzdelik oranlarını gösteren grafik	269
Grafik 6.3:	Bız üretiminde tercih edilen hayvan türlerini ve sayısal değerlerini belirten grafik	270
Grafik 6.4:	Bız üretiminde tercih edilen kemik tiplerini ve sayısal değerlerini belirten grafik	271
Grafik 6.5:	İğne üretiminde tercih edilen hayvan türlerini ve sayısal değerlerini belirten grafik	282
Grafik 6.6:	İğne üretiminde tercih edilen kemik tiplerini ve sayısal değerlerini belirten grafik	282
Grafik 6.7:	Spatül tiplerinin yüzdelik oranlarını gösteren grafik	287
Grafik 6.8:	Spatül üretiminde tercih edilen hayvan türlerini ve sayısal değerlerini belirten grafik	288
Grafik 6.9:	Spatül üretiminde tercih edilen kemik tiplerini ve sayısal değerlerini belirten grafik	289
Grafik 6.10:	Keski üretiminde tercih edilen hayvan türlerini ve sayısal değerlerini belirten grafik	290
Grafik 6.11:	Keski üretiminde tercih edilen kemik tiplerini ve sayısal değerlerini belirten grafik	291
Grafik 6.12:	Süs eşyaları tiplerinin yüzdelik oranlarını gösteren grafik	293
Grafik 6.13:	Boncuk tiplerinin yüzdelik oranlarını gösteren grafik	295

Grafik 6.14:	Diş boncuk üretiminde tercih edilen hayvan türlerini ve sayısal değerlerini belirten grafik	296
Grafik 6.15:	Diş boncuk üretiminde tercih edilen kemik/ diş boncuk tiplerini ve sayısal değerlerini belirten grafik	297
Grafik 6.16:	Kemik boncuk üretiminde tercih edilen hayvan türlerini ve sayısal değerlerini belirten grafik	299
Grafik 6.17:	Kemik boncuk üretiminde tercih edilen kemik tiplerini ve sayısal değerlerini belirten grafik	299
Grafik 6.18:	Tarak kemiğinden biçimlendirilen takıların üretiminde tercih edilen hayvan türlerini ve sayısal değerlerini belirten grafik	303
Grafik 6.19:	Tarak kemiğinden biçimlendirilen takıların üretiminde tercih edilen kemik tiplerini ve sayısal değerlerini belirten grafik	303
Grafik 6.20:	Baş kısmında deliği olan uzun takıların üretiminde tercih edilen hayvan türlerini ve sayısal değerlerini belirten grafik	305
Grafik 6.21:	Baş kısmında deliği olan uzun takıların üretiminde tercih edilen kemik tiplerini ve sayısal değerlerini belirten grafik	305
Grafik 6.22:	Stilize insan betimli takıların üretiminde tercih edilen hayvan türlerini ve sayısal değerlerini belirten grafik	307
Grafik 6.23:	Stilize insan betimli takıların üretiminde tercih edilen kemik tiplerini ve sayısal değerlerini belirten grafik	307
Grafik 6.24:	Plaka tiplerinin yüzdelik oranlarını gösteren grafik	310

Grafik 6.25:	Plakaların üretiminde tercih edilen hayvan türlerini ve sayısal değerlerini belirten grafik	311
Grafik 6.26:	Plakaların üretiminde tercih edilen kemik tiplerini ve sayısal değerlerini belirten grafik	312
Grafik 6.27:	Sınıflandırılamayan takı parçalarının üretiminde tercih edilen hayvan türlerini ve sayısal değerlerini belirten grafik	317
Grafik 6.28:	Sınıflandırılamayan takı parçalarının üretiminde tercih edilen kemik tiplerini ve sayısal değerlerini belirten grafik	318
Grafik 6.29:	Sınıflandırılamayan nesnelerin yüzdelik oranlarını gösteren grafik	319
Grafik 6.30:	Sınıflandırılamayan nesnelerin üretiminde tercih edilen hayvan türlerini ve sayısal değerlerini belirten grafik	320
Grafik 6.31:	Sınıflandırılamayan nesnelerin üretiminde tercih edilen kemik tiplerini ve sayısal değerlerini belirten grafik	321
Grafik 1:	Gusir Höyük Kemik Buluntularında Tercih Edilen Hayvan Türleri	354
Grafik 2:	Gusir Höyük Kemik Buluntularında Tercih Edilen Kemik Tipleri	355

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1.1:	Güneydoğu Anadolu Bölgesi fiziki haritası	6
Harita 1.2:	Güneydoğu Anadolu Bölgesi morfoloji haritası	9
Harita 1.3:	Güneydoğu Anadolu Bölgesi bitki örtüsü haritası	12
Harita 4.1:	Günümüz su kaynaklarına göre tez kapsamında ele alınan Güneydoğu Anadolu Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem Yerleşmeleri.	85
Harita 4.2:	Uydu görüntüsü üzerinde tez kapsamında ele alınan Güneydoğu Anadolu Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem Yerleşmeleri; 1.Cafer Höyük, 2.Levzin Höyük, 3.Gritille, 4.Nevali Çori, 5.Hayaz Höyük, 6. Söğüt Tarlası 1, 7.Biris Mezarlığı, 8.Göbeklitepe, 9.Çakmaktepe, 10.Sefertepe, 11.Yeni Mahalle, 12.Gürcütepe, 13.Sayburç, 14.Karahantepe, 15.Harbetsuvan Tepesi, 16.Mezraa-Teleilat, 17.Akarçay Tepe, 18.Hallan Çemi, 19.Çayönü, 20.Demirköy, 21.Gre Fılla, 22.Körtik Tepe, 23.Hasankeyf Höyük, 24.Gusir Höyük, 25.Boncuklu Tarla, 26.Çemka Höyük).	86

KISALTMALAR LİSTESİ

Bkz./ bkz.	**:**	Bakınız
BP	**:**	Before Present
cm	**:**	Santimetre
Çev.	**:**	Çeviren
°C	**:**	Santigrat Derece
^{14}C	**:**	Radyokarbon/ Karbon 14
Ed.	**:**	Editör
Eds.	**:**	Editörler
Fig.	**:**	Figür
Gen.	**:**	Genişlik
G.Ö.	**:**	Günümüzden Önce
Gün.	**:**	Güncelleyen
gr.	**:**	Gram
i.	**:**	İngilizce
Kat. No.	**:**	Katalog Numarası
km	**:**	Kilometre
Lev.	**:**	Levha
m	**:**	Metre
m^2	**:**	Metrekare
MÖ	**:**	Milattan Önce
Ör.	**:**	Örnek
PPN	**:**	Pre-Pottery Neolithic
PPNA	**:**	Pre-Pottery Neolithic A
PPNB	**:**	Pre-Pottery Neolithic B
PPNC	**:**	Pre-Pottery Neolithic C
Prç.	**:**	parça

s.	**:**	Sayfa
Şek.	**:**	Şekil
Uz.	**:**	Uzunluk
vd.	**:**	Ve Diğerleri
Vol.	**:**	Volume
Yak.	**:**	Yaklaşık
yy	**:**	Yüzyıl

GİRİŞ

Paleolitik Çağ'dan itibaren taş ile kemiğin doğada kolay ulaşılabilir olması, bu hammaddelerin alet olarak kullanılmalarının ve alet üretimlerinde tercih edilmelerinin başlıca sebebi olmuştur. Hayvan türleri ve kemik tiplerinin oldukça farklı boyutlarda ve tipolojik özellikte olmaları, hem kemiğe bir form kazandırmadan kullanılmak hem de alet olarak biçimlendirmek için oldukça elverişlidir. Taş ile kıyaslandığında dayanıklı, güçlü ve aynı zamanda esnek formu dolayısıyla alet üretiminde sıklıkla tercih edilmiştir. Kemiğin kullanımının ilk olarak kemik içerisindeki yenilebilir olan kemik iliğinin çıkarılması ile başladığı kabul görmektedir (Semenov, 1964). Paleolitik Çağ ile beraber teknolojinin gelişmesiyle farklı alet çeşitleri ve süs eşyaları karşımıza çıkmaya başlar. Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem'e (PPN) gelindiğinde ise yerleşik hayatla birlikte süs eşyalarının yanı sıra kullanılan alet formları ve türleri değişerek, belirli tipolojik özellikler gösteren aletler çoğalmaktadır.

Tez çalışmamızın konusunu Neolitik Çağ'ın, başka bir ifade ile yerleşik yaşamın ortaya çıktığı coğrafyaların başında gelen Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde; Dicle ve Botan Nehirleri'nin birbiriyle yakınlaştığı bir konumda bulunan Gusir Höyük'te ele geçen kemik buluntular oluşturmaktadır. Güneydoğu Anadolu'daki ilk çalışmalar, R.J. Braidwood'un yerleşik yaşama geçişin arpa, buğday, koyun, keçi ve sığır gibi evcilleştirilmeye uygun bitki ve hayvan türlerinin doğal yaşam alanlarını oluşturan bölgelerde, başka bir ifade ile "dağ eşiği" olarak adlandırdığı bölgede, araştırmalar yapılması gerektiğini savunması (Braidwood, 1958: 1428), ardından önce Zagroslarda Jarmo (Irak) ardından Şanlıurfa, Diyarbakır ve Siirt karayolunun kuzey kesimlerinde yüzey araştırmaları (Çambel ve Braidwood, 1980: 1) ve daha sonra ise 1964 yılında Çayönü kazılarıyla beraber Güneydoğu Anadolu Bölgesi Neolitik Dönem yerleşmelerindeki kazı çalışmalarıyla başlamıştır. Bu bölgedeki araştırmaların çoğalmasındaki diğer bir etmen ise Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) kapsamında baraj projelerinin yürütülmesidir. Bölge geçmişinin anlaşılmasında önemli veriler elde edilmesini sağlayan bir sürecin başlangıcı olan bu projelerde uluslararası ekiplerin, farklı bilim dallarıyla beraber çalışması, arkeolojinin günümüzdeki gelişimine de büyük katkı sağlamıştır.

Tezin konusunu oluşturan Gusir Höyük, Yukarı Dicle Havzası'nda yer alan Siirt ili sınırları içerisinde bulunmaktadır. Höyük ilk olarak 1989 yılında bölgede yapımına başlanacak olan baraj projelerinin etki alanında gerçekleştirilen "Dicle ve Fırat Arkeolojik Keşif Projesi (The Tigris-Euphrates Archaeological Reconnaissance Project)" kapsamında G. Algaze başkanlığındaki ekibin yaptığı yüzey araştırmasıyla tespit edilmiştir (Algaze vd., 1991:189). İkinci bir yüzey araştırması, 2009 yılında İstanbul Üniversitesi Prehistorya Anabilim Dalı tarafından gerçekleştirilmiş ve ardından 2010 yılında kazılara başlanmıştır. Toplam 4 sezon gerçekleştirilen kazılar sonucunda, MÖ 9700-8800 yılları arasına tarihlenen yuvarlak planlı, çukur tabanlı yapılarla temsil edilen ve PPNA'ya ait bir yerleşme düzeni ortaya çıkarılmıştır. Höyüğün en üst tabakası ise MÖ 8430-8270 yılları arasına, PPNB'ye tarihlenmektedir (Karul, 2011; Karul, 2018a; Karul, 2020).

Gusir Höyük PPN'yi iyi bir şekilde yansıtan önemli yerleşmelerden birisidir. Bulunduğu fiziki coğrafya, diğer çağdaş yerleşmelere olan konumu ve yerleşme özelinde çağdaşları ile benzerlik ve farklılıkları yansıtmasıyla özellikle PPNA ile ilgili bilgilerimizin artmasını sağlamıştır. Günümüzde de hem Yukarı Dicle hem de Orta Fırat havzalarında devam eden çalışmalarla birlikte Neolitik Dönem ile ilgili bilgilerimiz artmış; bölge içi ve bölgeler arası kapsamlı karşılaştırma yapma olanağı bulunmuştur. Ancak yine de söz konusu dönemin dinamizmi dikkate alındığında bilgilerimizin halen çok sınırlı olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

"Gusir Höyük Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem Kemik Buluntuları" başlıklı tez kapsamında Gusir Höyük'te elde edilen tüm kemik buluntuları ayrıntılı olarak değerlendirmek ve sınıflandırmak hedeflenmiştir. Bu kapsamda alet ve nesnelerin tipolojik özelliklerine ve kullanım amaçlarına göre adlandırılan tiplere dayalı bir sınıflandırma uygulanmıştır. Gusir Höyük'te tercih edilen alet tipleri, hayvan türleri ve kemik tiplerinin belirlenip yerleşmenin sahip olduğu teknolojik, tipolojik ve sembolik ögelerinin açıklanması hedeflenmiştir. Çalışma sonucunda kemik buluntulardan elde edilen verilerin ışığında, Gusir Höyük'ün diğer çağdaş yerleşmelerle kıyaslandığında bölge içerisindeki konumunun daha iyi anlaşılmasına katkı sağlamak, bu çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Bu kıyaslamada, bölge coğrafyası içerisindeki yayınlanan kaynaklar üzerinden, çağdaş yerleşmelerle olan

benzerlik ve farklılıkların ortaya konulması hedeflenmiştir. Çalışma yöntemimizde her bir buluntu için katalog sistemi oluşturulmuştur. Bu katalogda her bir buluntunun fotoğrafı ile ait olduğu kontekste dair bilgiler, ölçüler, korunagelme durumları, üretimlerinde tercih edilen hammaddeler ve son olarak buluntuların ayrıntılı tanım ve açıklamalarına yer verilmiştir.

Bu kapsamda birinci bölümde tezin konusunu oluşturan Gusir Höyük'ün bulunduğu Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde; "Topografik Yapı", "İklim", "Bitki Örtüsü", "Paleocoğrafya ve Paleoekoloji", son olarak da "Bölgenin Zoocoğrafyası" başlıkları altında doğal çevre ortamı hakkında bilgilere yer verilmiştir. Bölgenin doğal çevre ortamı hem yerleşme koşullarını hem de hammadde olarak tercih edilen hayvanları doğrudan etkilediğinden, bu veriler hakkında giriş niteliğinde bilgi vermek önemli görülmektedir.

İkinci bölümde kemik alet çalışmaları için bir altlık oluşturmak amacıyla "Hayvan Anatomisi ve İskelet Sistemi" başlığı altında, kemik alet çalışmalarında da kullanılan bazı terimler açıklanmış ve hayvan anatomisi ile kemikler hakkında genel bilgilere yer verilmiştir. Bu bilgiler; "Kemiklerin Tanımlanmasında Kullanılan Terimler", "Taksonomi", "Kemik Bilimi (Osteoloji)" ve özellikle alet olarak kullanılan uzun kemiklerin ayrıntılı olarak anlatıldığı "İskelet Sistemi" alt başlıklarında ele alınmıştır.

"Tarihöncesi Dönem Kemik Alet Teknolojisi" adlı üçüncü bölümde araştırmaların başlangıcından bugüne ele alınan farklı bakış açıları ve yöntemlerin belirtilmesi amacıyla "Araştırma Tarihçesi"; kemiğin alet ya da süs eşyası için kullanımında hammadde tercihini göz önünde bulundurarak açıklanan "Hammadde Tercihi Olarak Kemik"; kemik alet çalışmalarının farklı bilim insanları ve farklı görüşler ışığında değişerek günümüz çalışmalarını şekillendirilen "Değerlendirme ve Analiz Yöntemleri" ve son olarak tarihöncesi dönemde kullanılan tekniklerin uygulanış yöntemlerini görseller ile destekleyerek açıklanan "Üretim Teknikleri" adlı bölümlere yer verilmiştir.

Dördüncü bölümde Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki araştırmaların başlangıcından bugüne gelişim ve değişimlerinin ele alındığı "Güneydoğu Anadolu Bölgesi Neolitik Dönem Araştırma Tarihçesi" ile Gusir Höyük ile karşılaştırma yapılacak olan Orta

Fırat ve Yukarı Dicle havzalarındaki yerleşmeler hakkında bilgi verilmiştir. Beşinci bölümde ise Gusir Höyük hakkında kapsamlı bilgi ve veriler ele alınmıştır.

Son olarak "Gusir Höyük Kemik Buluntuları ve Çalışma Yöntemi" başlıklı Bölüm 6'da; öncelikle Bölüm 3'te ele alınan birçok farklı çalışmanın ışında, Gusir Kemik Buluntuları'nda uygulanan çalışma yöntemi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Ardından yukarıda da bahsedildiği gibi buluntuların biçimsel özelliklerine, hammadde tercihlerine, boyutlarına ve olası kullanım çeşitlerine göre sınıflandırılmışlardır. Zengin bir buluntu topluluğu bulunan yerleşmede alet ve süs eşyası olarak kullanılan buluntular ayrı değerlendirilerek alt gruplara ayrılmışlardır. Aletlerin sınıflandırılmasında kullanım uçlarına göre bir değerlendirme yapılmış, süs eşyaları ise kullanım farkları ve tipolojik özellikleri doğrultusunda ele alınmışlardır.

Bölüm 7'de ise Gusir Höyük kemik buluntularının, bölgedeki çağdaş yerleşmelerde yayınlanan kemik alet ve süs eşyalarının benzerlik ve farklılıkları belirlenmeye çalışılmıştır.

Sonuç olarak Gusir Höyük kemik buluntuları ışığında; yerleşmedeki kemik alet endüstrisi, süs eşyalarında betimlenen figür ve sembollerin önemi, Gusir Höyük'te yaşayan insanların günlük faaliyetleri ve bu faaliyetlerin yaşamlarındaki yeri hakkında bilgi ve yorumlara yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

GÜNEYDOĞU ANADOLU DOĞAL ÇEVRE ORTAMI

Bu bölümde Gusir Höyük'ün günümüz coğrafi sınırlarında bağlı olduğu Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin topografik yapısı, iklimi, bitki örtüsü, paleocoğrafya ve paleoekolojisi, bölgenin zoocoğrafyası başlıkları altında doğal çevre ortamı hakkında genel bilgilere yer verilmiştir.

1.1. Topografik Yapı

Güneydoğu Anadolu Bölgesi; kuzeyde Güneydoğu Toros Dağları'nın kıvrımlı dışbükey alanının güneyinden başlayarak, güneyde Suriye ve dar bir sınır hattının oluştuğu Irak'a kadar uzanır. Bölge, doğuda Güneydoğu Toros Dağları'nın güney etekleri, batıda ise Gaziantep Platosu ile çevrelenmiştir. Yüzölçümüyle 57 bin km^2'lik alan kaplayan Güneydoğu Anadolu Bölgesi, Türkiye'nin %7,5'lik bölümünü ve en küçük coğrafi bölgesini oluşturmaktadır (Atalay ve Mortan, 2017: 399).

Çoğunlukla stepik platolar ile hafif kıvrımlı bir topografyaya sahip olan bölgede, Güneydoğu Toros Dağları'nın eteklerinden, Suriye platformuna kadar dereceli bir alçalma ile Mezopotamya düzlüklerine ulaşılmaktadır (Sözer, 1984: 11; Erinç, 1980: 66). En önemli yüksekliği, aynı zamanda Güneydoğu Anadolu Bölgesini iki bölüme ayıran Karacadağ Volkan Konisi ile Mardin-Midyat Eşiği oluşturmaktadır (Atalay ve Mortan, 2017: 399).

Jeolojik olarak yoğun faylı bir bölge olmayan Güneydoğu Anadolu; volkanik formasyonların kenar kıvrımları ile Suriye-Arabistan bloğu arasında tektonik fayların neden olduğu bazalt akıntılarına sahiptir. Karst şekillerinin oluşumunu sağlayan kalker formasyonlar da bölgede geniş bir yayılım alanı göstermektedir (Sözer, 1984: 9).

Bölgenin iki önemli su kaynağını; Fırat ve Dicle Nehirleri oluşturmaktadır. İki nehir de Doğu Anadolu Bölgesi'nden doğarak Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ne doğru

akmaktadır. Erzurum Ovası'nın doğusunda Karasu Nehri, Karasu-Aras Dağları'nın güney yamaçlarından ise Murat Nehri, Elâzığ-Keban'da birleşerek Fırat Nehri'ni oluşturmaktadır (Sözer, 1984: 22; Atalay ve Mortan, 2017: 478). Dicle Nehri ise kaynağını Hazar Gölü'nün güneyindeki Maden Dağları'ndan almaktadır (Sözer, 1984: 23). Fırat Nehri Şanlıurfa'dan Suriye'ye, ardından Irak'a; Dicle Nehri ise Şırnak'ta Cizre ve Habur ile birlikte Suriye sınırını oluşturarak Irak'a akmaktadır. Bu iki nehir ülkemiz sınırları dışında birleşerek Şattülarap'ı oluşturur, ardından tek bir nehir kolu olarak Basra Körfezine dökülür (Sözer, 1984: 23). Fırat ve Dicle Nehirleri'nin Türkiye sınırları içerisindeki uzunluğu sırasıyla 1.263 km ve 512 km'dir (https://www.dsi.gov.tr/Sayfa/Detay/754, 27.04.2021 (çevrimiçi)).

Güneydoğu Anadolu Bölgesi başta yüzey şekillerinin etkisi olmak üzere; yerleşim ve ekonomik faaliyetler de göz önüne alınarak iki bölüme ayrılmıştır. Bölgeyi ikiye ayıran Karacadağ basık volkan konisinin batısında Orta Fırat Bölümü, doğusunda ise Dicle Bölümü yer almaktadır (Atalay ve Mortan, 2017: 440).

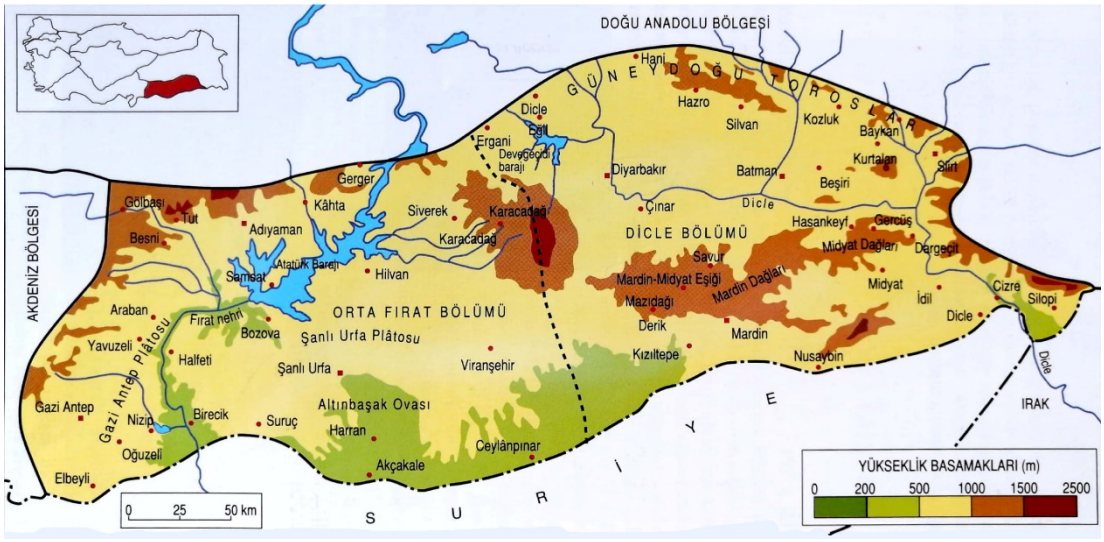

Harita 1.1: Güneydoğu Anadolu Bölgesi fiziki haritası (Atalay ve Mortan, 2017: 400).

Orta Fırat Bölümü

Orta Fırat Bölümü, Dicle Bölümü'ne kıyasla daha az engebelidir (Atalay ve Mortan, 2017: 440). Genel görünümde ovalar ve az kıvrımlı kireçtaşı ile birlikle, birçok yerde bazalt lavlarından oluşan platolar görülmektedir (Atalay ve Mortan, 2017: 405). Bölümün kuzeyinde Toros Dağları'nın etekleri, doğusunda ise volkanik Karacadağ kütlesi yer almaktadır. Ayrıca Orta Fırat bölümünün engebeli alanlarını da bu iki oluşum meydana getirir. Bölümün batı sınırını, Fırat ve Ceyhan havzalarının su bölümü, güney sınırını ise Altınbaşak (Harran) ve Ceylanpınar Ovaları oluşturmaktadır (Atalay ve Mortan, 2017: 446).

Bölümün güneyinde yer alan ovaların en büyüğü, yüksekliği 500 m'den az olduğu bilinen Altınbaşak (Harran) Ovası ile onun doğusunda bulunan Ceylanpınar Ovası'dır (Atalay ve Mortan, 2017: 405). Bölümdeki yükseltiler arasında ilk olarak 817 m ile Susuz Dağı olmak üzere; 801 m ile Tek Tek Dağları, 800 m ile Germüş Dağı ve 771 m ile Arat Dağı sayılabilmektedir (Sözer, 1984: 12).

Gaziantep Platosu; Fırat Nehri'nin batısında Suriye sınırı ile Toros Dağları'nın arasında kalan bölgede yer almakta ve kısmen bazalt kaplı platodan oluşmaktadır. Engebeli olan bu platonun yüksekliği de güneyden kuzeye ve doğudan batıya olmak üzere artış gösterir (Atalay ve Mortan, 2017: 449). Bu bölümdeki önemli bir yükseltiyi de Kartal Dağları oluşturmaktadır (Atalay ve Mortan, 2017: 405).

Adıyaman Platosu; Toros Dağlarının etekleri ile Fırat Nehri arasında yer almaktadır (Atalay ve Mortan, 2017: 451). Bölümdeki oluk içinde yer ve birbiriyle bağlı doğal göllerden en büyüğü; yüzölçümü 3 km^2, yüksekliği 863 m ve derinliği 22 m olan Gölbaşı'dır. Gölbaşı'nı; 2.8 km^2 yüzölçümü, 849 m yüksekliği, 25 m derinliği olan Azaplı Göl ve 875 m yüksekliği, 13 m derinliğindeki İnekli Göl takip etmektedir. (Atalay ve Mortan, 2017: 410).

Şanlıurfa Platosu ise Karacadağ'dan Fırat Nehri ve Suriye'ye kadar, Fırat Nehri'nin kollarının kestiği hafif engebeli bir platoda yer almaktadır. Karstik çukurlar (dolin/koyak) ve karstik ovaların (polye) bulunduğu bu plato; kireçtaşının yoğunlukta olduğu, bazı bölgelerde ise bazalt lavlarıyla kaplanan bir alandır. Özellikle de karstik

çukurların yoğun olduğu yer, Şanlıurfa sınırları içinde yer alan Tek Tek Dağları'dır (Atalay ve Mortan, 2017: 447).

Dicle Bölümü

Dicle Bölümü, kuzeyde Güneydoğu Toros Dağları'nın etekleri, güneyde Türkiye-Irak-Suriye sınırından oluşan alanı kaplamaktadır. Bölüme adını veren Dicle Nehri, sularını Diyarbakır Havzası'nda toplamaktadır. Yüksekliği orta kısımlarda ortalama 500 m, yüksek kesimlerde ise 1000 m'nin üzerinde olan bu havza (Atalay ve Mortan, 2017: 440), karstik depolarla kaplı olup havzanın kalınlığı yüzlerce metreyi bulmaktadır (Erinç, 1980: 68).

Diyarbakır Havzası ile güneyinde yer alan Arap Platformu'nun arasında yaklaşık 1000-1500 m yüksekliğe sahip, sıradağları içine alan ve Mardin Dağları'nın üzerinde yükselen Mardin-Midyat Eşiği yer almaktadır (Sözer, 1984: 11). Mardin-Midyat Eşiği karstik arazilerin yoğunlukta olduğu bir bölgedir (Atalay ve Mortan, 2017: 443).

Karacadağ, 1938 m yüksekliği, 80 km genişliği ve 120 km uzunluğu ile genç bazaltlardan oluşmuş bir volkan kütlesidir. Geç Miyosen'den itibaren gerçekleşen volkanizma hareketleriyle önce plato görünümünü almış, sonrasında ise üst üste binen bazalt lavların oluşturduğu kalkan biçimli bir kütle haline gelmiştir. Arap platformu üzerinde yer alan kütle, birçok merkezden belirli yönlere yayılan lavlardan oluşmaktadır (http://www.mta.gov.tr/v3.0/sayfalar/birimler/tuvak/volkanlar/holosen/karacadag.pdf , 14.09.2020 (çevrimiçi); Sözer, 1984: 11). Volkan kütlesinin oluşturduğu lavların çapı ortalama 120 km olup eğimi 2°'dir (Erinç, 2012: 431).

Gusir Höyüğün bağlı bulunduğu Siirt ili ise doğu ve güneyde Botan Nehri, batıda Kezer ve Reşan Çayları ile sınırlandırılmış bir coğrafyada yer almaktadır. Bu kaynakların oluşum ve gelişimleri, tektonik hareketler ile açıklanmaktadır (Özgen vd., 2005: 2).

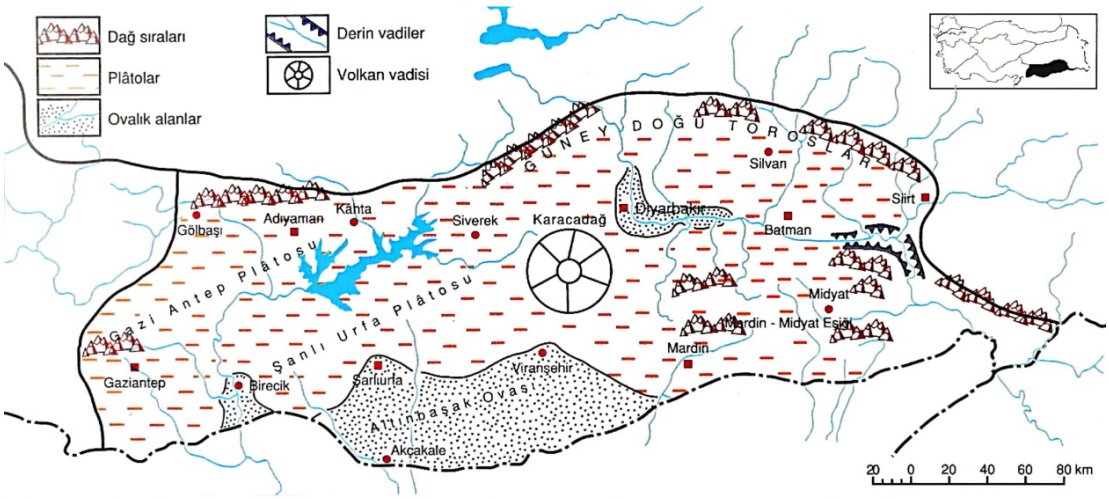

Harita 1.2: Güneydoğu Anadolu Bölgesi morfoloji haritası (Atalay ve Mortan, 2017: 401).

1.2. İklim

Güneydoğu Anadolu Bölgesi, Sırrı Erinç tarafından şiddetli karasal Akdeniz iklimi olarak tanımlanmaktadır. Akdeniz iklimi etkisi ile; yaz aylarında yoğun kuraklık, kış aylarında ise yağış görülmektedir. Bölgenin karasal özelliği ise denizellikten uzak olması ile açıklanmaktadır (Erinç, 1980: 68).

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin yaz ve kış aylarında farklı hava kütlelerinin etkisi altında olması sebebiyle, ikliminde de buna bağlı farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Yaz aylarında; Basra alçak basınç merkezinin etkisiyle iklimde kuru sıcak tropikal yansımalar görülmektedir. Bölge, kış aylarında ise yağışlara sebep olan Orta Akdeniz'den gelen cephelerin etkisi atına girer. Bu cepheler özellikle Güneydoğu Toros Dağları'nın güney yamaçlarında takıldığı için bu bölgeye yoğun yağış bırakırlar. (Atalay ve Mortan, 2017: 407).

Yıllık sıcaklık ortalamaları dikkate alındığında ülkenin en sıcak bölgelerinden biri olan Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin ortalama sıcaklık değerleri de kuzey-güney, doğu-batı yönlü olmak üzere dereceli bir artış göstermektedir (Sözer, 1984: 15). Bu değerler,

Toros Dağları'nın eteklerinde 14°C civarında iken yüksekliği 500 m'den düşük olan plato ve ovalarda 18°C'nin üzerindedir (Atalay ve Mortan, 2017: 408).

Bağıl nem ve bulutluluk açısından ele alındığında, Güneydoğu Anadolu Türkiye'nin en düşük değerlerine sahip bölgesidir. Yaz aylarında bağıl nemin düşük olması, buharlaşma oranını ve dolayısıyla kuraklığı da etkileyerek bu koşulları arttırmaktadır. Tüm yıl içerisinde ise bağıl nemin %50 civarında olduğunu söylemek mümkündür (Atalay ve Mortan, 2017: 408).

Bölgedeki yıllık ortalama yağış miktarı da sıcaklıkta olduğu gibi, Güneydoğu Toroslar'dan Suriye platformuna doğru dereceli azalma göstermektedir (Sözer, 1984: 16). Dolayısıyla bölgenin en güney kısımları, kuraklığın yoğun görüldüğü alandır (Atalay ve Mortan, 2017: 408). Yağış miktarı, bölgenin kuzeyinde yer alan Güneydoğu Toroslar'ın güney yamaçları üzerinde 800-1250 mm arasında iken güneyde 450-500 mm arasındadır (Sözer, 1984: 16).

Bölgedeki iklim koşullarını etkileyen tüm bu etmenlerde topografyanın etkisi büyüktür. Bölgenin en önemli yükseltisi olan Güneydoğu Toros Dağları'nın güney yamaçlarında takılan cepheler sebebiyle yoğun yağış görülürken; Basra alçak basıncı etkisi altındaki güney bölgede yükseltinin olmamasıyla birlikte engellenemeyen bu etki, kuraklığın ve sıcaklığın artmasına neden olan en önemli faktörlerdendir (Atalay ve Mortan, 2017: 407).

1.3. Bitki Örtüsü

Bölgenin doğal orman alt sınırı 700-800 m arasındadır ancak yüksek kesimlerdeki dağlık alanlarda bu sınır artmaktadır (Erinç, 1980: 70). Siirt ilinde de doğal orman sınırı 700 m'dir (Sözer, 1984: 25). Yüksekliği 600 m'den düşük olan bölgelerde doğal bozkır alanları; plato ve dağların bulunduğu bölgelerde kurakçıl meşe ormanları; ormanların tahrip edildiği bölgelerde ise antropojen bozkırlar görülmektedir (Atalay ve Mortan, 2017: 414).

Suruç, Şanlıurfa, Viranşehir, Kızıltepe, Nusaybin ve Cizre hattının güney kısmına konumlanan doğal bozkırlar bu bölgenin yaygın bitki örtüsünü oluşturmaktadır. Bu hat içerinde yer alan Ceylanpınar ve Harran Ovaları'nda çölümsü stepler bulunmaktadır (Atalay ve Mortan, 2017: 414).

Kurakçıl ormanlar (Meşe ve Kızılçam), Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin doğal yayılım alanı olmasına karşın uzun süreli orman tahribatı sebebiyle, yer yer görülen bir bitki örtüsü olarak karşımıza çıkmaktadır (Dönmez ve Aydıngözü, 2012: 11). Bu bölgelerden, Akdeniz iklim koşullarının hâkim olduğu, Gaziantep-Şanlıurfa Platoları'nda; maki, kızılcam ve meşe ormanlarının bulunduğu bir ekolojik sistem yer almaktadır. Kilis, Gölbaşı ve Adıyaman hattındaki kızılçamlar büyük oranda tahrip edilmiştir (Atalay ve Mortan, 2017: 414-415).

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin doğu ve kuzey bölümde yer alan platolar ile dağların bulunduğu kesim ise Kurakçıl (Meşe) ormanların yayılım sahasına aittir. Bölgenin doğusunu oluşturan Dicle Bölümü, güneydeki bozkır alanı ile Güneydoğu Toros Dağları'nın etekleri arasındaki bölgede yayılım göstermektedir. Dicle Nehri'nin çevresinde bulunan plato ve engebeli alanlarda da aralıklarla meşe ormanları bulunmaktadır. Karacadağ ve Siverek'i de kapsayan hat üzerindeki meşe ormanlarının tahribatı oldukça fazladır (Atalay ve Mortan, 2017: 416). Diyarbakır Havzası'nda, zayıf bitki toplulukları görülmekle birlikte yer yer bölgeye has bir bitki olan söğüt ve kavak toplulukları bulunmaktadır (Atalay ve Mortan, 2017: 417). Bölgedeki en yoğun meşe ağaçları ise Mardin Dağları'ndadır. Mardin Dağları'nın kireçtaşı ile kaplı olması sonucu tarım için elverişsizliği, tahribatı önleyerek meşe ağaçlarının korunmasını sağlamıştır. Bölgenin kuzeyini oluşturan Güneydoğu Toros Dağlarında da meşe ağaçları yaygın olarak görülmektedir (Atalay ve Mortan, 2017: 416-418).

Bölgede görülen diğer bir bitki örtüsü ise Güneydoğu Toros Dağları ile doğal bozkırlar arasında yer alan ve kurakçıl ormanların tahrip edilmesi sonucunda ortaya çıkan antropojen bozkırlardır. Antropojen bozkırlar özellikle Diyarbakır Havzası'nın kuzeyinde ve Şanlıurfa'nın doğusunda meşe ağaçları ile Şanlıurfa'nın batısında kızılçam ve meşe ağaçlarının tahrip edildiği alanlarda görülmektedir (Atalay ve Mortan, 2017: 418).

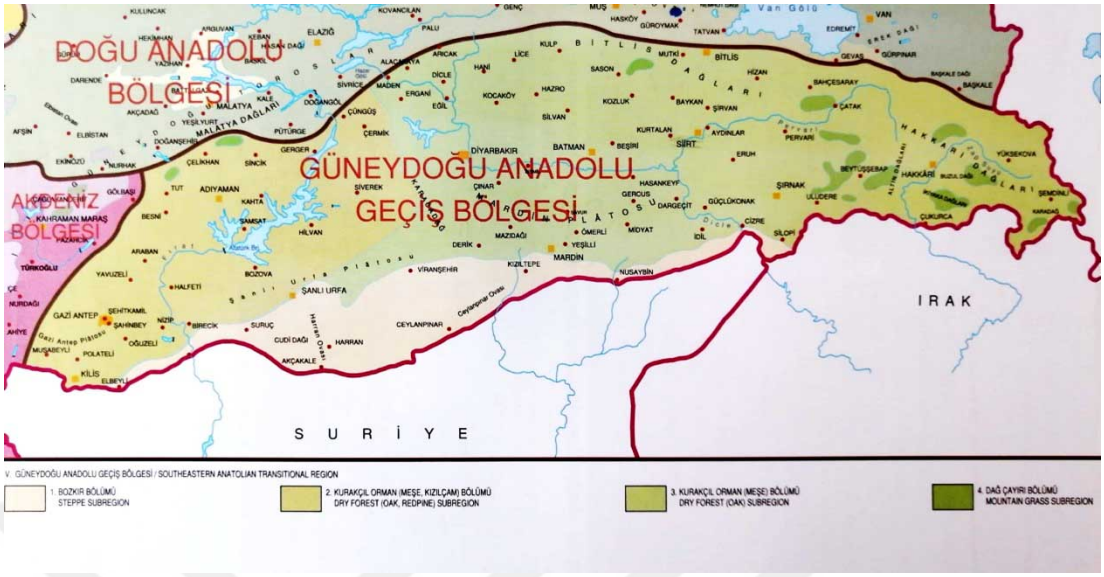

Harita 1.3: Güneydoğu Anadolu Bölgesi bitki örtüsü haritası (Atalay ve Mortan, 2017: 417).

1.4. Paleocoğrafya ve Paleoekoloji

Günümüz iklim koşullarının oluşmasında Pleistosen sonu Holosen başı etkili olmuştur. Bu dönem aynı zamanda Güneydoğu Anadolu'da PPN'ye tarihlenen yerleşik toplulukların görülmeye başlandığı döneme işaret etmektedir. MÖ yaklaşık 72.000-10.000 yılları arasını kapsayan Son Buzul Dönemi'nde (Atalay, 2005: 122), Anadolu'nun büyük bir kısmı çölümsü steplerle kaplı ve kurak iklim etkisi altındadır. Güneydoğu Anadolu'nun bugünkü kuzey sınırını oluşturan Toros Dağları'nın güneyi ormanlarla kaplı iken, bölgenin güneyi ise daha sıcak ve nemli bir karakter göstermektedir (Atalay, 1996: 10). Son buzul döneminde Harran Ovası'nın etrafındaki dağ eteklerinde çamur akıntıları yer almış ve kalın yamaç depoları oluşmuştur (Atalay, 2005: 123).

Pleistosen sonunda "*Younger Dyras*" adı verilen kısa süreli bir soğuk ve kuru bir iklim görülmeye başlanmıştır. Van Gölü ve Eski Acıgöl'den elde edilen veriler bu dönem 1100-1300 yıl içerisinde gerçekleşen; MÖ 10.900-9700 yılları arasına tarihler (Roberts, 2014: 79-80). Bu iki bölgeden elde edilen polen kayıtları, Kuzeybatı İran ve

Kuzey Irak'a kadar uzanan İran- Turan step park alanı bölgesinin bir parçasını oluşturduğunu göstermektedir. Dolayısıyla, *Younger Dyras*'ta bölgenin ağaçsız bir görünümde olduğunu söylemek mümkündür (Roberts, 2014: 77).

Younger Dyras sonunda (yaklaşık MÖ 9700) buzullar erimeye ve iklim ise ısınmaya başlamıştır (Roberts, 2014: 75). Sıcaklıklar en az 4 C° artmış ve %60'tan daha fazla bir yağış artışı gerçekleşmiştir. Bu evre 100 yıldan kısa bir süre içerisinde (Roberts, 2014: 80) gerçekleşmiş olup ardından gelen Holosen içerisindeki evrelerden bile çok daha hızlı tamamlanmıştır (Roberts, 2014: 83). Ancak yine de Anadolu'nun batı ve kuzeyinde, güney ve doğusunda göre görece daha yavaş bir süreçten bahsedilmektedir (Roberts, 2014: 83).

Holosenin ilk yarısında günümüz koşullarından daha yağışlı bir iklim hakimdir. Bu dönemdeki yağışlı iklim koşullarının maksimuma ulaştığı tarihler ise birbirinden oldukça farklıdır. Orta ve Güneybatı Anadolu'da Holosen başında, MÖ 10.000-7000 tarihlerinde, maksimum yağış varken bu durum Doğu Anadolu'daki Van Gölü'nde MÖ 6000-4000 yıllarını göstermektedir (Roberts, 2014: 70). Bu dönemde Pleistosen'de hâkim olan yavşan bitkisinin (*Artemisia*) hâkim olduğu bozkırın yerini otlak bitki örtüsü almıştır. Polen verileriyle özellikle ilk iki bin yılda ormanlık bitki örtüsünün seyrek olduğu saptansa da gülgiller (*Rosaceae*), menengiç (*Pistacia*), huşgillerden bir ağaç cinsi (*Betula*), ardıç (*Juniperus*) ve daha düşük olarak da yaprak döken meşenin bulunduğu düşük ağaç poleni seviyelerini göstermektedir[1] (Kabukçu ve Asouti, 2021: 67). Ancak belirtilmelidir ki Neolitik topluluklar ormanlık alanların yayılımları tamamlanmadan önce kurulmuşlardır. (Asouti ve Kabukçu, 2014). Dolayısıyla Neolitik Dönem'de ormanlar, yerleşim alanlarının genişlemesini engelleyen bir faktör olmamıştır (Roberts, 2014: 85).

Neolitik Dönem'de Anadolu'da yazlar günümüz koşulları kadar kurak olmasa da yağmur ve kar yağışları diğer mevsimlerde gerçekleşmiştir[2] (Roberts, 2014: 81). Orta ve Doğu Anadolu'da karasal iklim ve step bitki örtüsü hakimdir (Roberts, 2014: 82).

[1]Genel bir bitki dağılımından söz edilse de lokal olarak bitki örtülerinde değişikler gözükmektedir. Güneydoğu Anadolu Bölgesi içerisinde Orta Fırat ve Yukarı Dicle havzalarında yer alan PPN yerleşmelerinden elde edilen botanik verileri Bölüm 4'te ele alınmıştır.
[2] Günümüz Karadeniz Bölgesi hariç. Bu bölge yazında yağış almıştır (Roberts, 2014: 85).

Bu hızlı iklim değişikliğinin en belirgin tepkisi ise en büyük boyutlara ulaşan tahılların daha dahil olduğu yabani otların yayılım alanlarının genişlemesi olmuştur (Asouti, 2017: 31). Tüm bu etmenler Güneybatı Anadolu'da özellikle büyük boyutlu tohumlara sahip bitki çeşitliğinde artmasına sebep olmuştur. Ancak evcilleştirme ile beraber görülen diğer farklılıklarının bulunmayıp yalnızca tohum boyutlarının büyümesi; hem erken Holosen dalgalanmalarının bitki üretimine etkileri hem de yabani tahılların doğal atalarının bulunduğu Anadolu'nun kuzeyinden kuzey Suriye'ye yabancı iri taneli tahıl çeşitlerin girişinin bir sonucu olarak açıklanmaktadır (Willcox, 2004).

Holosen'in ilk iki bin yılı, günümüzden önce 11.700-10.500 yılları arasına tarihlenirken, söz konusu tez çalışmasının da ele aldığı dönem olan PPNA'yı kapsar. Bitki ve hayvan evcilleştirilme süreci PPN sonunda ortaya çıkmasına karşın, evcilleştirme öncesi aşamaları olarak kabul gören bitki ve hayvan yönetimi uygulamaları gerçekleştirilmiştir (Asouti ve Fuller, 2013; Zeder, 2015). Düşük seviyeli gıda üretimi olarak tanımlanan bu evrede, küçük çaplı ekim denemeleri uygulanmış ancak henüz evcilleştirme gerçekleşmemiştir (Asouti ve Fuller, 2013). Son çalışmalar ise Güneydoğu Anadolu'da bu evrenin uzun bir sürecin sonunda gerçekleştiği görüşünün tersine, daha hızlı bir süreci öngörmektedir (Kabukçu vd., 2021: 11).

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki yerleşik Neolitik toplulukların kurulması, yeni iklim ve çevre koşullarının etkisi ile oluştuğu oldukça belirgindir ancak bu durum bitkilerin tarıma alınmadığı dönem içinde gerçekleşmiş, dolayısıyla çiftçiliğe dayalı bir ekonominin sebebi olmamıştır (Özdoğan, 2003a: 23; Özdoğan ve Karul, 2020: 20).

Anadolu coğrafyasına bakıldığında, birbirine yaklaşmakta olan iki kıtasal plakanın meydana getirdiği, Alp-Himalaya orojenik kuşağında yer almaktadır (Erinç, 2015: 180). Güneydoğu Anadolu Bölgesi de tüm jeolojik zamanlarda çeşitli kaya gruplarının oluştuğu bir coğrafyadadır.

Arabistan Sert Kütlesi üzerinde yer alan Güneydoğu Anadolu Bölgesi; bu kütlenin üzerinde yer alan tortulların kıvrımlaşmayı engellemesiyle, hafif kıvrımlı geniş plato görünümünü kazanmıştır (Atalay ve Mortan, 2017: 399).

Tersiyer'de akarsu ağının gelişmesiyle birlikte, yer hareketleriyle yükselmekte olan bölgeleri keserek boğazların açılması sağlanmıştır. Dicle Nehri güney boğazını, Fırat Nehri ise Toros Dağlarını keserek Adıyaman, Şanlıurfa ve Gaziantep platolarını oluşturmuştur. Kıvrılmaların neticesinde ise, Toros Dağları'nın güneyindeki kıvrımlı dağ kuşaklarındaki akarsular, antiklinalleri parçalamışlardır. (Atalay ve Mortan, 2017: 407).

Üst Miyosen'de, Karacadağ Volkan Konisi'nde peneplen düzlüklerin yarıklarında meydana gelen püskürme şeklindeki volkanizma hareketleri başlamıştır. İlk volkan hareketliliğinde plato görünümüne sahipken, Geç Pliyosen ve Kuvaterner dönemlerinde de volkanizma hareketlerinin sürekliliği, bu alandaki bazalt lavlarının üst üste binerek bugün sahip olduğu kalkan şeklini almasına sebep olmuştur (http://www.mta.gov.tr/v3.0/sayfalar/birimler/tuvak/volkanlar/holosen/karacadag.pdf , 14.09.2020 (çevrimiçi)).

MÖ yaklaşık 10.000-9.000 yılları arasında Holosen'in başlangıcı ile birlikte buzulların erimesi, yağış ve sıcaklığın artmasıyla Dicle ve Fırat Nehirleri'nin kıyılarında kadostrofik taşkınlar gerçekleşmiştir. Bu göstergeler; Birecik'in batısı ve Diyarbakır'ın güneyinde kırmızımsı-kahverengi toprakların üzerinde çakıllı ve kumlu sel kökenli depoların bulunmasıyla açıklanmaktadır. Aynı zamanda bu toprak, iklimin savanımsı olduğunun da göstergesidir (Atalay, 1996: 9-10; Atalay, 2005: 125).

Dicle Nehri Vadisi'nin Bismil-Batman arasında kalan bölgesinde gerçekleştirilen jeoarkeolojik çalışmalar sonucunda ise; nehrin Neolitik Dönem'den itibaren aynı yatakta aktığı ve Holosende 4-5 ve 2-3m'lik terasların oluştuğu saptanmıştır. Dicle Nehri ve kollarının çoğunluğu Alt Miyosen kireçtaşları, kumtaşı ve silt; Üst Miyosen-Pliyosende karasal çakıltaşı, kil ve siltten oluşan denizel çökeltiler içine akmaktadır (Doğan, 2005: 76). Taşkın yatakları 3 farklı zamanda gerçekleşmiş ve ilki Geç Pleistosen-Erken Holosen'e tarihlendirilmiş olanı, kaba çakıl ve siltli kumdan taşkın yatakları oluşturmuştur (Doğan, 2005: 75). Diğer taşkın yataklarının Erken Kalkolitik ve Erken Tunç Çağı'nda gerçekleştiği belirlenmiştir (Doğan, 2005: 75).

Toros Dağları'nın oluşumu 3. jeolojik zamanda Alp orojenezinin hareketleriyle gerçekleşmiş ve Güneydoğu Toros Dağları da daha genç arazilerin üzerine binerek

oluşmuştur (Atalay ve Mortan, 2017: 406). Akarsu kaynaklarının bulunduğu, Güneydoğu Toros Dağları bölgelerinde Neojen öncesi kireçtaşları, ofiyolik melanjlar ve metamorfik kayaçlar bulunmaktadır (Doğan, 2005: 76). Pleistosen'de Güneydoğu Toroslarda buzul dağları oluşmuş, Holosen'de sıcaklıkların yükselmesi ve buzulların erimesiyle topografya da sirk, sirk gölleri ve tekne vadileri meydana gelmiştir (Atalay, 2005: 122-124). Holosendeki taşkınlar aynı zamanda Toros Dağları'nın eteklerinde; kırmızı kireçsiz etek (glasi) depolarının, şiddetlenen karstlaşmanın yüksek kesimlerde dolin ve diğer karstik erime şekillerinin, suların yayıldığı bölgelerde kalın traverten depolarının oluşmasına sebep olmuştur (Atalay, 1996: 9).

Siirt ilini oluşturan sedimanter ve metamorfik kayaçlar, Mezozoik ile oluşmaya başlayarak günümüz topografyasını meydana getirmiştir (Özgen vd., 2005: 11). Arap platformu ve Anadolu levhasının kuzey-güney yönlü sıkışmaları, faylanmalar ile tektonik yapıları meydana getirmiştir (Özgen vd., 2005: 5). Böylelikle kıvrımlı yapı elemanları ve bu elemanları kesen akarsular ile oluşan şekillerin yer aldığı bir alan oluşmuştur (Özgen vd., 2005: 7). Miyosen sonrasında tektonik hareketlerle yükselen Siirt ili, çevresindeki çöküntü alanlarına taşıdığı malzemelerle Pliyosen göl alanlarında tortullaşmıştır. Pliyosen'de de şehrin batısı göl alanı haline gelmiştir (Özgen vd., 2005: 7-8).

Holosen'in ilk yarısında Güneydoğu Anadolu Bölgesi; steplerin dar olduğu alanlarda, orman altı sınırın birkaç yüz metre altında, akarsuların daha çok su geçirdiği, yaz kuraklığının ve yoğunluğunun kısa sürdüğü bir coğrafyadan oluşmaktadır. Bölgede, ormanlık alanlar ve meşe korularıyla karışık otsu topluluklar yer alırken, tarım için elverişli koşullar hakimdir (Erinç, 1980: 72).

1.5. Bölgenin Zoocoğrafyası

Zoocoğrafya; diğer bir ifadeyle hayvan coğrafyası, hayvan türlerinin ortaya çıkışından günümüze kadar olan süreç boyunca, türlerin yaşam alanları ile süreç içerisindeki yayılım alanlarını belirlemek üzere çalışmalar gerçekleştirir (Demirsoy, 2008: 2).

Hayvan türlerini etkileyen faktörlerin başında; jeolojik zamanlar sürecinde gerçekleşen topografik hareketler, iklim ve bitki örtüsündeki değişimler, doğal ya da yapay olarak meydana gelen su ve kara geçitleri ile bu geçitlerin fiziksel, kimyasal ve biyolojik etkileri bulunmaktadır (Demirsoy, 2008: 4). Sözü edilen tüm bu faktörlerin yanında hayvanların yaşam alanlarını büyütme, daraltma ve sınırlandırmasındaki etkileşimde önemli bir etkiye sahip olan insan ve hayvan ilişkisinin etkileri de Paleolitik Çağ'da avcılık ile başlayıp, günümüze kadar süregelmektedir (Demirsoy, 2008: 119-123). Neolitik Dönemle birlikte, insanların hayvanlar üzerinde seçici bir üreme etkisinin ve insanların hayvanları doğal ortamlarından ayırarak farklı bir alanda tutulması ile evcilleştirme süreci gerçekleşmeye başlamıştır (Zohary vd., 1998: 129). Doğrusal olmayan bu süreç, hayvanların davranışları ve genetiği sonucunda değişkenlik gösteren; çevresel, biyolojik ve kültürel etkileşimin bir sonucudur. Bazen hızlı bazen kademeli bir değişim gösteren bu sürecin kesin tespiti oldukça zordur (Peters vd., 2014: 137). Ancak biliyoruz ki hayvanların evcilleştirilmesi insanların hayvan coğrafyasına olan etkilerini yoğun bir şekilde göstermiştir.

Aşağıda, tezin konusunu oluşturan Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde, seçilmiş[3] hayvan türlerinin Türkiye sınırları içerisindeki yaşam alanları, kökenleri, Türkiye'de görülme zamanları ile yaşamları için elverişli ortamları içeren bir tablo hazırlanmıştır. Bölgede yer alan prehistorik yerleşmelerden elde edilen verilerle desteklenen bu tablonun yanı sıra Bölüm 4'te, PPN'ye tarihlenen bölge yerleşmelerinden elde edilen arkeozoolojik veriler hakkında ayrıntılı bilgi verilecektir.

[3] Seçilen türler, Güneydoğu Anadolu Bölgesi Neolitik Dönem yerleşmelerinde saptanan memeli türleri ile bu memeliler ile aynı "takım ve aile" içerisinde bulunan türler göz önüne alınarak belirlenmiştir.

ADI	TÜRKİYEDEKİ YAYILIŞLARI	KÖKENLERİ	GELİŞ ZAMANLARI	HABİTATI
Ursus arctos Bozayı	Trakya hariç tüm Türkiye	Avrupa, Asya	Yerli[4]	Ormanlar, bodur bitkili çıplak araziler, stepler ve sarp dağlarda
Canis lupus Kurt	Hemen hemen tüm Türkiye	Asya, Avrupa		Ormanlarda ve steplerde
Canis familiaris Evcil köpek	Kozmopolit		Yerli	Her yerde
Vulpes vulpes (Canis vulpes) Tilki / Kızıltilki	Tüm Türkiye	Avrupa	Yerli	Ormanlarda, bitki örtüsü bol steplerde, çakıllı arazilerde
Hyaena hyaena Sırtlan / Andık	Marmara'nın güneyinde, Ege, Akdeniz ve Güneydoğu İllerimizde	Avrupa, Asya	Yerli	
Felis lynx (Lynx, lynx) Vaşak / Öşek	Çanakkale, İzmir, Muğla, Antalya, İçel, Adana, Kahramanmaraş, Adıyaman, Malatya, Hatay, Gaziantep, Diyarbakır, Siirt, Bingöl, Hakkâri ve Tokat	Asya, Avrupa ve Asya	Yerli	Yapraklı ve karışık ormanlarda ve kayalıklarda

[4] Tabloda kullanılan "yerli" ifadesi geliş zamanları tam olarak bilinmeyen Türkiye için yerli sayılan türleri ifade eder.

Felis chaus Orman Kedisi / Bataklık Vaşağı	Bursa, Balıkesir, Çanakkale, Trabzon, Artvin, Rize, Kars, Erzurum, Bitlis, Bingöl, Siirt, Hakkâri ve Konya	Avrupa, Asya	Yerli	Bozulmuş ormanlarda ve sulak alanlarda
Felis ornata (ocreata?) Arap vaşağı	Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde	Afrika, Arap Yarımadası	Buzul sonrası	
Panthera pardus tulliana (Felis pardus tulliana) Leopar / Pars / Panter	Trakya, Marmara'nın kuzeyi, O. Anadolu'nun step kısmı ve D. Karadeniz dışında tüm bölgeler	Önasya, Asya	Yerli	İğne yapraklı ormanların hâkim olduğu sarp kayalık ve arazilerde
Sus scrofa scrofa Yabani domuz	Orta ve Doğu Anadolu'daki birkaç il dışında her tarafta	Avrasya	Buzul sonrası	Zengin bitki örtüsünün hâkim olduğu ve her türlü ormanlık ve fundalıkta
Sus scrofa libycus Evcil domuzun atası	Türkiye'de yer yer			
Capra aegagrus Yaban keçisi / Kızıldağ keçisi / Yabani keçi / Dağkeçisi / Kızıl keçi	Datça Yarımadasında, Hakkâri ve Van'a, Rus sınırına kadar ve tüm Karadeniz dağları ve Doğ Anadolu'nun diğer bazı kısımları	Yerli		Sarp kayalıklar, ormanla kaplı kayalıklarda
Gazella gazelle Ceylan	Güney Anadolu (kuşkulu)			

Bubalus (Bos) bubalis bubalis Camız Evcil Manda	Tüm Türkiye			
Bos primigenius primigenius Yabani sığır	Anadolu geneli	Avrupa	Tersiyer sonu	
Bos taurus (Bos primigenius taurus) Evcil sığır	Tüm Türkiye			

Tablo 1.1: Seçilmiş hayvan türlerinin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yayılışları, kökenleri, bu bölgeye geliş zamanları ve habitatları ("Demirsoy, A., 2008 Türkiye Zoocoğrafyası" ve "Demirsoy, A., 1997 Türkiye Omurgalıları Memeliler"den uyarlanmıştır.)

İKİNCİ BÖLÜM

Hayvan Anatomisi ve İskelet Sistemi

Bu bölümde, tez çalışması kapsamında ele alınan Gusir Höyük kemik aletleri ile tarihöncesi dönemde kullanılan kemik alet teknolojisini açıklamadan önce, alet grupları için hammadde niteliği taşıyan kemikler hakkında ön bilgi verilmesi amaçlanmıştır. Hayvan anatomisinin anlaşılabilirliği açısından gerekli görülen bu bölümde; kemiklerin tanımlanmasında kullanılan terimler, taksonomi, osteoloji (kemik bilimi) ve Gusir Höyük'te kullanıldığı belirlenen kemik türleri hakkında kısa bilgiler verilecektir.

2.1. Kemiklerin Tanımlanmasında Kullanılan Terimler

Bu tez kapsamında başta hayvan anatomisinin esasını oluşturan kemikler olmak üzere, vücudu tanımlarken kullanılan yön, birbirlerine göre konum ve düzlem belirten terimler esas alınmıştır. Aşağıda özetlenen bu terimler kemik alet çalışmalarında da yaygın olarak kullanıldığından metnin ilerideki bölümlerinin daha anlaşılır olmasını sağlayacağı düşüncesiyle kısaca ele alınmıştır.

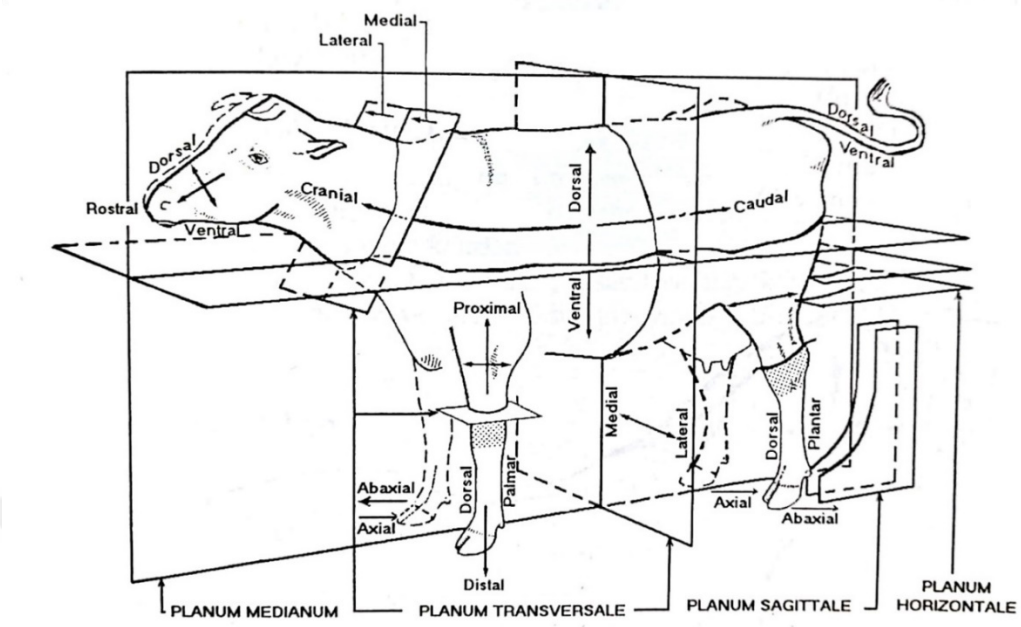

Şekil 2.1: Sığır üzerinde yön ve düzlem şeması (Bahadır ve Yıldız, 2019: 3).

Vücut üzerinde organlar ve kemiklerin yönleri; konumları ile doğrultularını belirtme amacıyla varsayımsal olarak oluşturulan dikey ve yatay düzlemlerle ifade edilmektedir. Bu düzlemler temel olarak 4 adet olup bunun dışında vücutta yön belirten terimler de dört ayaklı bir hayvan anatomisi üzerinden tanımlanacaktır (Bahadır ve Yıldız, 2019: 3).

***Dexter*:** Sağ	***Sinister*:** Sol
***Cranialis*:** Baş taraf	***Caudalis*:** Kuyruk tarafı
***Medialis*:** İç yan, ortaya doğru	***Lateralis*:** Dış yan, yan taraf
***Dorsalis*:** Sırt taraf, sırta yakın	***Ventralis*:** Karın tarafı, karna yakın
***Proximalis*:** Gövdeye yakın taraf	***Distalis*:** Gövdeden uzak taraf
***Axialis*:** Eksene yakın, eksen içi	***Abaxialis*:** Eksenden uzak, eksen dışı
***Palmaris*:** El ayası tarafı	***Plantaris*:** Ayak tabanı tarafı

***Planum medianum*:** Vücudu sağ ve sol olarak ikiye ayıran orta düzlem
***Plana sagittalia*:** *Planum medianum*'a paralel olarak sol ve sağ kısımda yer alan boyuna ve oksal düzlemler
***Plana dorsalia-horizontalia*:** Yere paralel olarak hayvanı sırt ve karın olmak üzere ayıran yatay düzlemler
***Plana transversalia-verticalia/ Plana segmentalia*:** Sırt ile karın bölgesinden geçtiği varsayılan bir düzlemle ayrılmakta olup hayvanı baş ve kuyruk bölgesi olarak bölümlendiren enine-dikine düzlemler

Tablo 2.1: Vücutta yön belirten terimler (Bahadır ve Yıldız, 2019: 3'ten oluşturulmuştur).

2.2.Taksonomi

Taksonomi, hayvan türlerinin gruplandırılması amacıyla kullanılan "sınıflandırma bilimi" olarak tanımlanmaktadır. Canlı çok hücreliyse ve besinleri yutma yoluyla alıyorsa hayvanlar alemine dahil edilip, organizmaların benzerliklerine göre bir sisteme bölünür. Sınıflandırma, belirli bir cins ve türe ulaşana kadar devam eder. (Aspinal ve Cappello, 2015: 3) Bu sistem; alem, şube, sınıf, takım, aile, cins ve tür olarak ayrılmaktadır (Schmid, 1972: 52-57). Kemik alet çalışmalarında da kemik türlerinin bu tür bir sınıflandırma ile tanımlanabilen en alt basamağa kadar saptanması amaçlanmaktadır.

Alem: Hayvanlar (*Animalia*)

Şube: Kordalılar (*Chordata*)

Alt Şube: Omurgalılar (*Vertabrata*)

Sınıf: Memeliler (*Mammalia*)

Takım: Çift Tırnaklılar (*Antiodactyla*)

Alt Takım: Geviş getirenler (*Ruminantia*)

Aile: Boynuzlugiller (*Boviade*)

Cins: Koyun (*Ovis*)

Tür: Evcil Koyun (*Ovis aries*)

(Schmid, 1972: 52-55).

2.3. Kemik Bilimi (Osteoloji)

Osteoloji (*osteologia*), kemik bilim olarak tanımlanmaktadır. Anatominin bir alt dalı olan osteoloji, kemiklerin oluşumları ve gelişimleri ile yapısal ve fonksiyonel özelliklerini inceler. Bu bölümde kemik, tüm bu özellikleri ile kısaca anlatılacaktır.

İskelet sistemini meydana getiren kemikler (*ossa*), sert ve dayanıklı oluşumlardır. Genellikle sarımtırak beyaz renkli olup damarlaşma durumlarına göre sarımtırak pembe renkli de olabilmektedirler (Bahadır ve Yıldız, 2019: 7). Yapısal olarak kemik; karmaşık bir protein iskelesi, iskeleyi sertleştiren mineraller ve bunlar dışında organik bileşiklerin öğütülmüş bölümünden oluşan bir maddeden meydana gelmektedir (O'Connor, 2000: 5). Tüm bu öğelerle kemiği; yaklaşık %60-70'ini kemiğin sertliğini oluşturan inorganik maddeler; %30-40'ını ise kemiğin esnekliğini sağlayan organik maddelerden oluşmaktadır. Kemiğin içindeki organik maddelerin azalması yaş ile ters orantılıdır. Ancak kemiğin yakılması gibi bir takım dış etmenler de organik maddeleri azaltan ya da tamamen yok eden faktörlerdendir. Bu durumlar, kemiğin esnekliğini kaybetmesine, dolayısıyla da kırılganlığının artmasına sebep olmaktadır (Dursun,

2001: 4). Bu nedenle yanmış kemiklerin alet yapımı elverişsiz bir hammadde olduğu belirtilmelidir[5].

Uzun kemiklerde, iki uç kısma epifiz (*epiphysis*); epifizin hemen bitiminde metafiz (*metaphysis*); iki metafiz arasındaki uzun silindirik gövdeye ise diyafiz (*diaphysis*) ya da corpus adı verilmektedir. Uzun kemiğin gövdeye yakın olan ucu (üst uç), proksimal (*proksimalis*) epifiz; gövdeden uzak olan uç (alt uç) ise distal (*distalis*) epifiz olarak adlandırılır. Gelişmekte olan kemiklerin boyunun uzamasını sağlayan ve *cartilago epiphysialis* adı verilen kıkırdaktan oluşan bir tabaka bulunmaktadır. Kemiklerde eklem yüzlerini ise *cartilago articularis* adı verilen kıkırdak yapı kaplamaktadır (Bahadır ve Yıldız, 2019: 8).

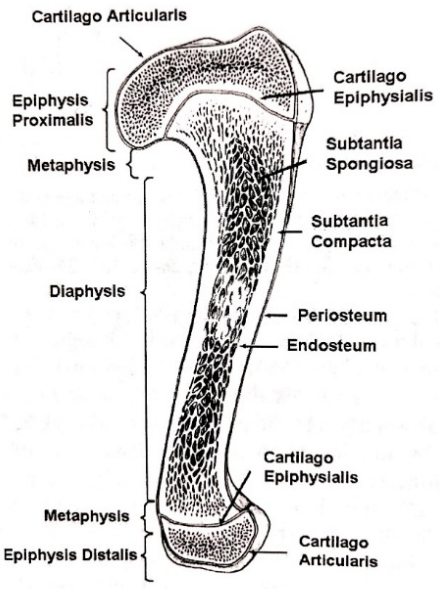

Şekil 2.2: Kemik bölüm ve dokuları (Bahadır ve Yıldız, 2019: 8).

Periosteum, kemiğin eklem oluşumuna katılan ve eklem kıkırdağıyla (*cartilago articularis*) örtülü kısım dışındaki, kemiğin tüm dış yüzeyini saran elastik ve fibröz ince bir zardır (Bahadır ve Yıldız, 2019: 8; Dursun, 2001: 5). Kemik zarı olarak tanımlanan *periosteum*; *adventita* adı verilen damar ve sinirden zengin bir birinci

[5] Bkz. Bölüm 3.4. Üretim Teknikleri

katman ile *fibra elastica* adı verilen elastik iğliklerden oluşmuş ikinci bir katmandan oluşmaktadır. *Fibra elastica*; kemiğin kalınlaşmasında ve kırık ya da çatlak gibi durumlarda kemiğin onarılmasında etkin bir göreve sahiptir (Dursun, 2001: 5).

Periosteum'dan hemen sonra; kemiğin en dış kısmında bulunan ve kemik dokunun en sert kısmını oluşturan *substantia compacta* adı verilen tıkız bir doku bulunmaktadır (Dursun, 2001: 6; Bahadır ve Yıldız, 2019: 8). Bu tıkız doku, uzun kemiklerin uzun ekseni boyunca kemik iliği boşluğunu (*cavum medullare*) kalın bir tabaka oluşturarak sınırlandırmakta; yassı kemiklerin ise dış yüzlerini oluşturmaktadır. Aynı zamanda da epifiz kısımlarında incelir ve daha ince bir tabaka halinde bulunur (Dursun, 2001: 5). Uzun kemiklerin iç kısımda ise *substantia spongiosa* adı verilen süngerimsi bir doku yer almaktadır. Yassı kemiklerde ise *diploe* adı ile anılan bu doku (Bahadır ve Yıldız, 2019: 8); özellikle uzun kemiklerin epifiz kısmında, yassı kemiklerin ise iki kompakt tabakası arasında bulunur (Dursun, 2001: 6).

Uzun kemiklerde, diyafiz kısmının iç bölümü boyunca uzanan boş kanala kemik iliği boşluğu (*cavum medullare*) adı verilir. Bu boşluk boyunca, kan damarlarından daha zengin bir madde olan kemik iliği (*medulla ossium*) bulunmaktadır (Dursun, 2001: 6).

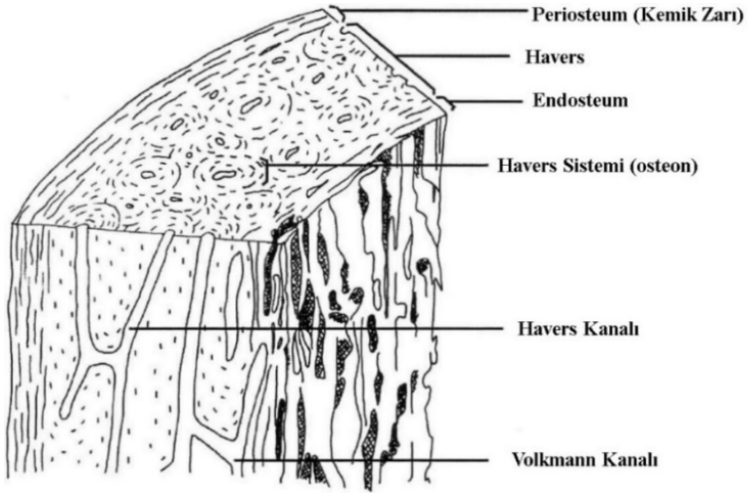

Şekil 2.3: Kemik iç yapısı (O'Connor, 2000: 7'den düzenlenmiştir).

Kompakt dokudan (kemiğin dış yüzeyi) çapraz biz kesit alındığında bu doku içerisindeki ince kanallara "havers kanalları" adı verilir. Kompakt doku da bu kanalların varlığı ile karakterizedir (Dursun, 2001: 5). İlik boşluğu ve havers kanalı arasında, *endosteum* adı verilen fibröz bir zar bulunur (Bahadır ve Yıldız, 2019: 8). Havers kanallarını yatay kollarla birbirine bağlayan kanal ise "volkman kanalı" olarak adlandırılmaktadır.

Kemikler, şekillerine ve sahip oldukları göreve göre temel olarak uzun, kısa ve yassı olmak üzere 3 ana tipe ayrılırlar. Bu kemiklerin yanı sıra bu ayrıma dahil edilmeyen susam ve kiriş kemikleri, hava taşıyan kemikler ve düzensiz kemikler olmak üzere 3 farklı tip daha bulunur (Bahadır ve Yıldız, 2019: 9).

Uzun kemikler (*Ossa longa*): Kemiklerin uzunluğunun, genişliğinden ve kalınlığından fazla olduğu tiptir. Bu tip kemikler kaldıraç görevi görmektedir. Epifiz, metafiz ve diyafiz bölümlerine sahip olan bu kemikler, kemik iliği boşluğuna da sahiptir. Kol kemiği (*humerus*), ön kol kemiği (*radius*), dirsek kemiği (*ulna*), uyluk kemiği (*femur*), kaval kemiği (*tibia*), baldır kemiği (*fibula*), ön ayak tarak kemikleri (*metacarpus*) ve ayak tarak kemikleri (*metatarsus*) bu gruba dahildir.

Kısa kemikler (*Ossa brevia*): Kemiklerin uzunluğu, genişliği ve kalınlığı hemen hemen birbirine eşit olan tiptir. Kısa kemikler birbirinden ayrılan eklem yüzlerine sahiptir. Bu tip kemikler, kemik iliği boşluğuna sahip değillerdir. Vurma ve çarpma gibi durumların fazla olduğu bölgelerde bulunarak, bu etkileri gövdeden uzaklaştırma ve etkilerini azaltma görevlerine sahiptir. Omurlar (*columna vertebralis*), ön ve arka ayak bilek kemikleri (*ossa capri, ossa tarsi*) bu gruba dahildir.

Yassı Kemikler (*Ossa plana*): Kemiklerin uzunluğu ve genişliği, kalınlığından fazla olduğu tiptir. Yassı kemiklerin kalınlığı oldukça az olup ince ve geniştirler. Yassı kemikler, biri iç bükey diğeri ise dış bükey olan iki yüzeyden oluşurlar. Kemik iliği boşluğu bulunmaz. Koruma ve kısıtlı yerlerde kaslara daha geniş bir yapışma yüzeyi sağlama görevi bulunmaktadır. Kafatası kemikleri, göğüs kemiği (*sternum*), *ilium* (3 kemiğin birleşmesinden oluşan kalça kemiğinin (*coxae*) en üst kısmındaki en büyük parçası), kaburga kemikleri (*costae*) ve kürek kemiği (*scapula*) bu gruba dahildir.

Susam veya Kiriş Kemikleri (*Ossa sesamoidea*): Kas kirişlerinin üzerlerinden ve kirişlerin içlerine yerleşerek kemikler üzerinden kolayca kayma görevine sahiptir. Kirişlerin kaldıraç gücünü arttırır ve sürtünerek aşınmayı önlerler.

Hava Taşıyan Kemikler (*Os pneumaticum*): Kanatlı hayvanlarda yer alır. Boşluklar, solunum sistemiyle ilgilidir.

Düzensiz Kemikler (*Ossa irregulare*): Bazı baş kemikleri (*os zygomaticum* vb.), kemer formlu kaburgalar ve at nalı şeklindeki dil kemiği (*os hyoideum*) bu gruba dahildir. (Dursun, 2001: 7-8; Bahadır ve Yıldız, 2019: 9).

2.4. İskelet Sistemi

Kemiklerin vücutta belirli bir düzen içerisinde oluşturdukları, hareketli ya da hareketsiz olarak birbirlerine bağlanan çatıya iskelet (*scleton*) adı verilir. İskelet sistemi; hayvanların dış görünüşlerini oluşturmakla birlikte, vücuttaki yumuşak anatomik oluşumların bağlanmaları ve tutunmaları için destekleyici bir yapıya sahiptir (Dursun, 2001: 10).

İskelet; eksensel, takısal ve organsal olmak üzere toplam üç ana bölümde ele alınmaktadır. Eksensel iskelet; baş (*cranium*), omur direği (*columna vertebralis*), kaburgalar (*costae*) ve döş kemiğinden (*sternum*) oluşmaktadır. Takısal iskelet; ön ve arka bacak kemiklerinden (*ossa membri thoracici et pelvini*), organsal iskelet ise; köpekgillerde (*canis*) kamış kemiği (*os penis*), sığırda kalp kemikleri (*ossa cordis*), kuşta dil kemiği (*os entoglossum*) ile temsil edilmektedir (Bahadır ve Yıldız, 2019: 9).

Aşağıda yer alan sığır iskeleti üzerinde kemik isimleri belirtilmiştir.

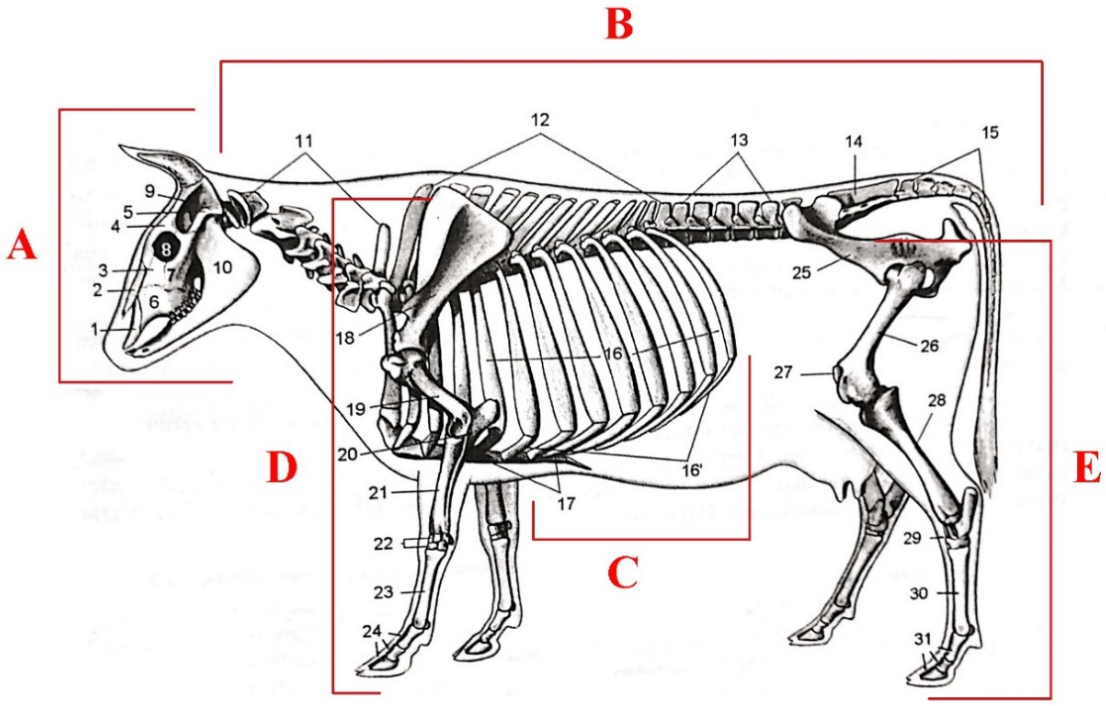

Şekil 2.4: Sığır iskeleti üzerinde kemik grupları ve numaraları (Bahadır ve Yıldız, 2019: 7'dan düzenlenmiştir).

A. Kafatası (*Cranium*) Kemikleri	
1. Üst kesici diş kemiği (*Os incisivum*)	2. Burun kemiği (*Os nasale*)
3. Göz yaşı kemiği (*Os lacrimale*)	4. Alın kemiği (*Os frontale*)
5. Şakak kemiği (*Os temporale*)	6. Üst çene kemiği (*Maxilla*)
7. Elmacık kemiği (*Os zygomaticum*)	8. Göz çukuru (*Orbita*)
9. Şakak çukuru (*Fossa temporalis*)	10. Alt çene kemiği (*Mandibula*)
B. Omur Direği (*Columna vertebralis*) Kemikleri	
11. Boyun omurları (*Vertebrae cervicales*)	12.Sırt omurları (*Vertebrae thoracicae)*

13. Bel omurları (*Vertebrae lumbales*)	14. Kuyruk sokumu (*Sacrum*)
15. Kuyruk omurları (*Vertebrae caudales*)	
C. Göğüs Kafesi (*Thorax*) Kemikleri	
16.- 16' Kaburga kemikleri (*Ossa costales / Cartilagines costales*)	
17. Döş kemiği (*Sternum*)	
D. Ön Bacak Kemikleri (*Ossa membri thoracici*)	
18. Kürek kemiği (*Scapula*)	19. Kol kemiği (*Humerus*)
20. Dirsek kemiği (*Ulna*)	21. Ön kol kemiği (*Radius*)
22. Ön ayak bilek kemikleri (*Ossa capri*)	23. Ön ayak tarak kemikleri (*Ossa metacarpalia*)
24. Ön ayak parmak kemikleri (*Ossa digitorum manus*)	
E. Arka Bacak Kemikleri (*Ossa membri pelvini*)	
25. Kalça kemiği (*Os coxae*)	26. Uyluk kemiği (*Femur*)
27. Diz kapağı kemiği (*Patella*)	28. Kaval kemiği (*Tibia*)
29. Arka ayak bilek kemikleri (*Ossa tarsi*)	30. Arka ayak tarak kemikleri (*Ossa metatarsalia*)
31. Arka ayak parmak kemikleri (*Ossa digitorum pedis*)	

Tablo 2.2: Sığır iskeleti üzerinde kemik grupları ve kemik isimleri (Bahadır ve Yıldız, 2019: 7'dan düzenlenmiştir).

Gusir Höyük kemik alet endüstrisinde tanımlanabilen kemikler ile türü saptanamayan ancak kemiklerin ait oldukları tipler[6] göz önüne alınarak tanımı yapılabilen kemikler aşağıda tanımlanmıştır. Bu kapsamda; kaburga kemikleri (*costae*), ön bacak kemikleri (*ossa membri thoracici*), arka bacak kemikleri (*ossa membri pelvini*), diş, boynuz ve çatal boynuz ele alınmıştır. Ön ve arka bacak kemikleri içerisinde, bilek, parmak ve kalça kemikleri Gusir Höyük kemik alet endüstrisinde kullanılmamasına ve uzun kemik olmamasına karşın, iskelet sisteminin bütünlüğünü bozmamak ve kemiklerin birbirine eklemleşme yüzeylerinin de belirtilmesi amacıyla tanımlamaya dahil edilmiştir.

Kaburga Kemikleri (*Costae*)

Şekil 2.5: Sırasıyla sığır (*bos*) ve domuz (*sus*) kaburga kemikleri (*costae*)[7] (Dursun, 2001: 134-135).

Kaburga kemikleri, göğüs kafesinin yan duvarlarını oluşturan, kemer tarzında bükülmüş uzun kemiklerdir. Kaburga kemiklerinin, üst bölümü sırt omurlarına (*vertebrae thoracicae*), alt bölümü ise döş kemiğine (*sternum*) bağlanmaktadır. Kaburga kemikleri, hayvan türlerine göre sayıları değişen sırt omurlarının iki katıdır. Her bir kaburga, kemik dokudan oluşan büyük kısmın bulunduğu üst bölüm (*os costae*) ile kıkırdak dokudan oluşan küçük kısmı oluşturan alt bölümden (*cartilagines costalis*)

[6] Alet tercihinde genellikle uzun kemiklerin kullanılması sebebiyle ağırlıklı olarak bu kemikler tanımlanmıştır.
[7] Boyutlar ölçeksizdir.

oluşmaktadır. Kemiğin üst ve alt kısmı arasındaki yassı bölümü kaburga gövdesini (*corpus costae*) oluşturur. Kaburga gövdesi biri iç (*facies interna*), diğeri dış (*facies externa*) olmak üzere iki yüze sahiptir. Kaburganın iç yüzünün arka kenarındaki kenar boyunca dar bir oluk uzanmaktadır. Kaburganın dış yüzünün ön kenarında ise kenar boyunca bir kas uzanmaktadır. Kaburga gövdesi geriye ve dışa doğru kavislidir (Bahadır ve Yıldız, 2019: 51-52; Dursun, 2001: 133-136).

Ön Bacak Kemikleri (*Ossa membri thoracici*)

Memelilerde ön bacak iskeleti *proximal*'den *distal*'e doğru; kürek kemiği (*scapula*), kol kemiği (*humerus*), ön kol kemiği (*radius*), dirsek kemiği (*ulna*), ön ayak bilek kemikleri (*ossa capri*), ön ayak tarak kemikleri (*ossa metacarpalia I-V / metacarpus*), ön ayak parmak kemiklerinden (*ossa digitorum manus*) oluşmaktadır.

Kürek Kemiği (*Scapula*)

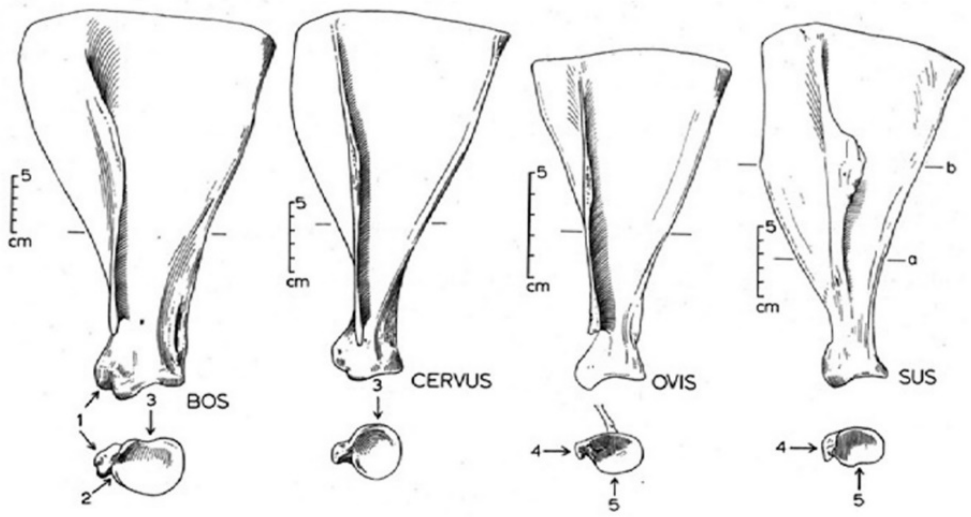

Şekil 2.6: Sırasıyla sığır (*bos*), geyik (*cervus*), koyun (*ovis*), domuz (*sus*) kürek kemiği (*scapula*) (Schmid, 1972: 101).

Kürek kemiği, ön bacak kemiklerinin birincisi olmakla beraber omzun da çatısını oluşturmaktadır. Yassı bir kemik olan kürek kemiği; iki yüz, üç kenar ve üç açıdan meydana gelmektedir. Göğsün ön yan duvarı ile kaslar vasıtasıyla; bir sonraki kemik olan kol kemiğine (*humerus*) ise eklem ile bağlanmaktadır (Bahadır ve Yıldız, 2019: 57; Dursun, 2001: 11-12).

Kol Kemiği (*Humerus*)

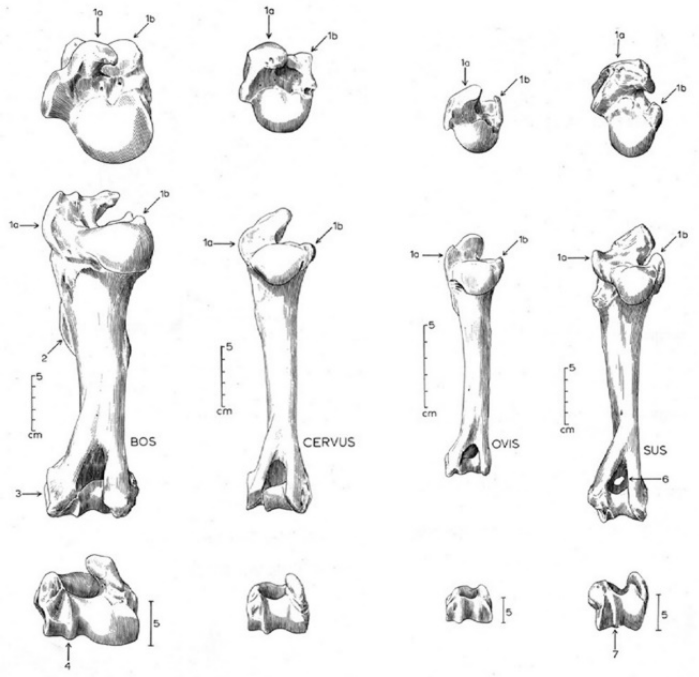

Şekil 2.7: Sırasıyla sığır (*bos*), geyik (*cervus*), koyun (*ovis*), domuz (*sus*) kol kemiği (*humerus*) (Schmid, 1972: 107).

Uzun ve kalın bir kemik olan kol kemiği, kolun temelini oluşturur. Uzun kemiklerin tümünde olduğu gibi, üst (*epiphysis proksimalis*), gövde (*diapiphysis / corpus*) ve alt uçtan (*epiphysis distalis*) meydana gelmektedir. Kemik üst uçta kürek kemiği ile eklemleşirken, alt uç eklem yumrularının kaynaşarak eklem makarası şeklini alan

formu ile ön kol kemiklerine (*antebrachium*[8]) bağlanmaktadır. Kemiğin gövdesinin silindirik yapısı, uzunlamasına kemik çıkıntıları ve kabartıları sebebiyle bozulan bir görünümdedir (Bahadır ve Yıldız, 2019: 60).

Ön Kol Kemiği (*Radius*)

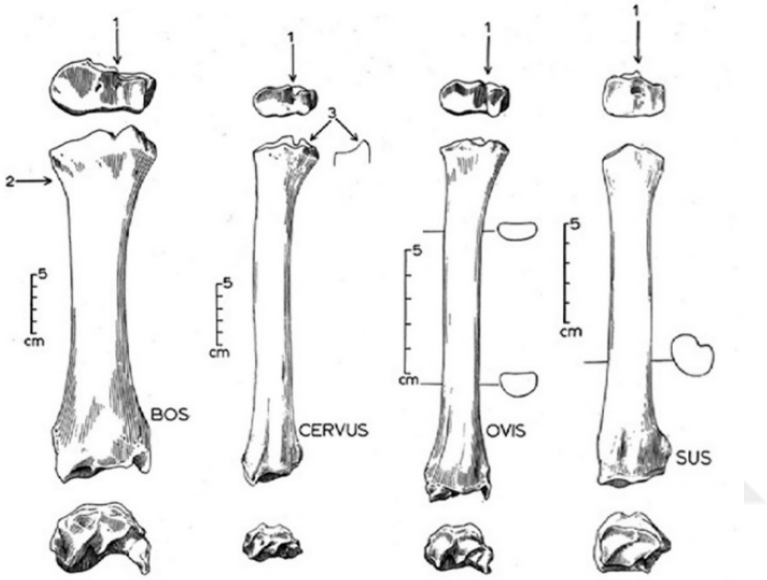

Şekil 2.8: Sırasıyla sığır (*bos*), geyik (*cervus*), koyun (*ovis*), domuz (*sus*) ön kol kemiği (*radius*) (Schmid, 1972: 115).

Ön kolun iç ve ön kısmında yer alan uzun bir kemiktir. Dirsek kemiği (*ulna*) ile birleşerek ön kol kemikleri (*antebrachium*) adını alır. Ön kol kemiklerini oluşturan bu iki kemiğin duruşu ve bağlanış şekli, hareket niteliğe göre farklılaşmaktadır. Geviş getiren hayvanlar (*ruminant*), atlar (*equus*) ve domuzlarda (*sus*) bu iki kemik hareketsiz; etoburlarda (*carnivor*) ise hareketlidir. Dolayısıyla kemiklerin hareketsiz olduğu hayvanlarda ön kol kemiği ve dirsek kemiği birbirlerine kaynaşmışken[9]; hareketli kemiklerin olduğu hayvanlarda ise ön kol kemiği ve dirsek kemiği ayrı iki

[8] *Antebrachium*: Ön kol kemiği (*radius*) ve dirsek kemiğinden (*ulna*) oluşmakta ve bu kemikler "ön kol kemikleri" olarak adlandırılmaktadır.
[9] Bu birleşme yalnızca domuzda doku ile gerçekleşir ancak yine de bu kemikler hareketsizdir.

kemik halinde olup yalnızca epifiz kısımlarından eklemlenmiştir. Üst uç geniş bir formdadır. Gövdenin iki yüzü ve iki kenarı bulunmaktadır. Kemiğin ön yüzü içbükeylik gösterir. Gövdenin arka yüzü pürüzlü, ön yüzü ise düz ve yuvarlaktır. Alt uç ise genişleyerek makarayı andıran bir şekil almakta ve de bilek kemikleriyle eklemleşmek üzere eklem yüzlerini bulundurmaktadır (Bahadır ve Yıldız, 2019: 62; Dursun, 2001: 22-23).

Dirsek Kemiği (*Ulna*)

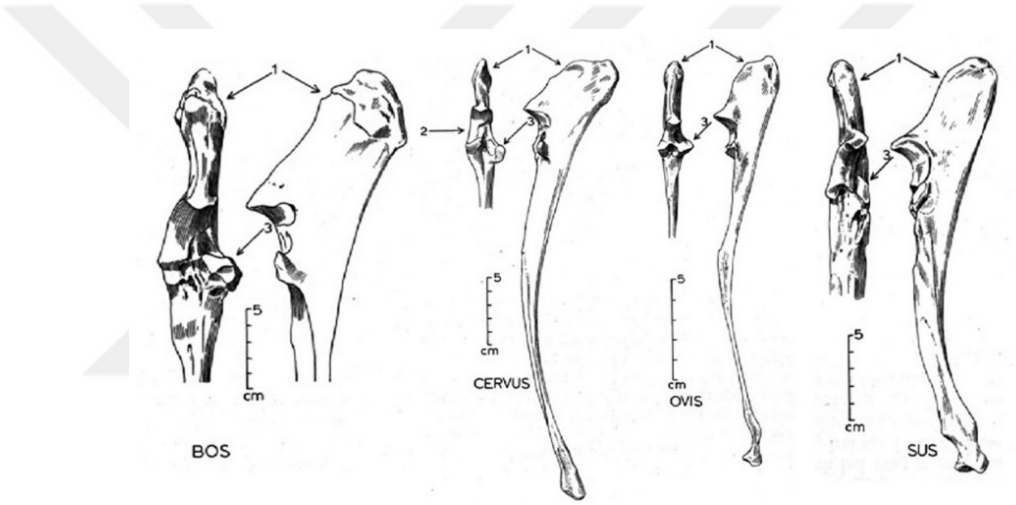

Şekil 2.9: Sırasıyla sığır (*bos*), geyik (*cervus*), koyun (*ovis*), domuz (*sus*) dirsek kemiği (*ulna*) (Schmid, 1972: 117).

Ön kolun arkasında, dış ve yan kısmında yer alan uzun bir kemiktir. Dirsek kemiği ile ön kol kemiği ile birleşerek "ön kol kemikleri (*antebrachium*)" adını alırlar. Dirsek kemiği, ön kol kemiğinden incedir. Domuz (*sus*) haricindeki hayvanlarda dirsek kemiği, ön kol kemiğinden daha zayıftır. Üst uç ön kol kemiğini aşarak yukarıya ve geriye doğru uzamış, iç yüzü ise çukur bir formda olan dirsek çıkıntısı oluşturmuştur. Dirsek çıkıntısının aşağı inen ön yüzeyi, öne doğru çıkıntı oluşturan ve sivri ucu olan bir formdadır. Üst uç aynı zamanda bu kemiğin en sağlam ve kalın kısmını oluşturmaktadır. Dirsek kemiğinin gövdesi (*corpus-diaphysis ulnae*) üç köşeli ve dört kenarlıdır. Alt uç ise (*epiphysis distalis / caput ulnae*) hayvan türlerine göre değişiklik

göstermekte ve uç kısmı sonraki bilek kemikleri ile eklemleşmektedir (Bahadır ve Yıldız, 2019: 63; Dursun, 2001: 24-26).

Ön Ayak Bilek Kemikleri (*Ossa capri*)

Ayak iskeletini oluşturan kemiklerin[10] ilki, ön ayak bilek kemikleridir. Ön kol kemikleri ile tarak kemikleri arasında, üst üste iki sıradan oluşan küçük kemiklerden oluşmaktadır. Bu iki sıralı kemik dizisinin genellikle üst ve alt sırasında dörder kemik yer alır. Ancak bu kemiklerin formları ve sayıları, hayvan türlerine göre değişiklik göstermektedir (Bahadır ve Yıldız, 2019: 66; Dursun, 2001: 28).

Ön Ayak Tarak Kemikleri (*Ossa metacarpalia I-V / metacarpus*)

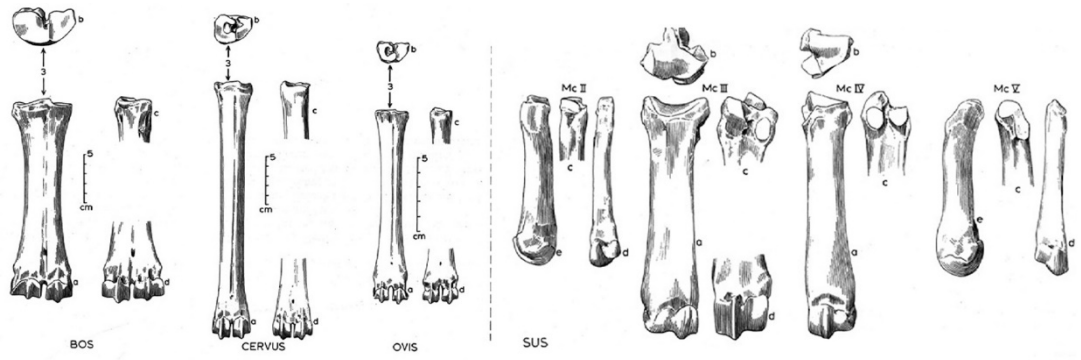

Şekil 2.10: Sırasıyla sığır (*bos*), geyik (*cervus*), koyun (*ovis*), domuz (*sus*) ön ayak tarak kemikleri (*ossa metacarpalia I-V / metacarpus*) (Schmid, 1972: 131, 135).

Ayak iskelet kemiklerinin ikincisi uzun bir kemik olan ön ayak tarak kemikleridir. Bu kemiklerin tam sayısı birbirine paralel dizilen beş kemik takımından oluşmaktadır. Ancak form ve sayıları, hayvan türlerine göre değişiklik göstermektedir. Ön ayak tarak

[10] Ön ayak iskeleti (*skeleton manus*) üç kemikten oluşmaktadır. Bunlar; ön ayak bilek kemikleri (*ossa capri-carpus*), ön ayak tarak kemikleri (*ossa metacarpi metacarpus*) ve ön ayak parmak kemikleridir (*ossa digitorum phalanges*).

kemiklerinin, üst ucu (*basis metacarpalis*), gövdesine göre geniştir ve ön ayak bilek kemiklerinin (*ossa capri*) alt (*distal*) sırası ile eklemleşme yüzüne sahiptir. Kemiğin gövdesi (*corpus metacarpalis*) uzun bir boru şeklinde olup ön yüzü yuvarlak arka yüzü ise düz veya ovale yakın bir formdadır. Önden arkaya basık bir formda olmasından dolayı da iki yüzü ve iki kenarı bulunmaktadır. Alt uçta (*caput metacarpalis*), *thochlea*[11] şeklindedir ve iki yanında eklem bağları için çukurluk ve çıkıntılar yer alır (Bahadır ve Yıldız, 2019: 68; Dursun, 2001: 31-32).

Ön Ayak Parmak Kemikleri (*Ossa digitorum manus*)

Ön ayak parmak sayısı, sahip olduğu hayvan türünün tarak kemiği sayısına eşittir. Parmak sayısının tam (5 adet) olduğu türlerde birden beşe kadar numaralandırılırlar. Türlere göre değişiklik gösteren parmakların her biri *phalanx* adı verilen üç adet farklı boy ve şekillerdeki kemikten oluşmaktadır. Yalnızca baş parmakta iki adettir. Parmak kemikleri yukarıdan aşağıya doğru sırasıyla, *phalanx proximalis*, *phalanx prima*, *phalanx media*, *phalanx secunda* ve *phalanx distalis / phalanx tertia* olarak adlandırılırlar. Sözü edilen parmak kemiklerinin üzerinde hayvan türlerine göre değişiklik gösteren sayı ve konumlara sahip, susam kemikleri (*ossa sesamoidea*) bulunur (Bahadır ve Yıldız, 2019: 69; Dursun, 2001: 35-36).

Arka Bacak Kemikleri (*Ossa membri pelvini*)

Memelilerde arka bacak iskeleti proksimalden distale doğru; kalça kemiği (*os coxae*), uyluk kemiği (*femur*), kaval kemiği (*tibia*) ile iğne kemiği (*fibula*), arka ayak bilek kemikleri (*ossa tarsi*), arka ayak tarak kemikleri (*ossa metatarsalia I-V /metapodium*) ve arka ayak parmak kemiklerinden (*ossa digitorum pedis*) oluşmaktadır.

[11] Makara yüzüne benzeyen oluşum anlamına gelir. *Metacarpus*'un distal kısmında bulunur.

Kalça Kemiği (*Os coxae*)

Kalça kemiği, *os ilium*, *os ischii* ve *os pubis* adlı üç kemiğin birleşmesinden oluşmuştur. Bu üç kemik *acetabulum* adı verilen merkezi ve derin bir çukur oluşturan bölümde birleşmektedir. Aynı zamanda *acetubalum*, bir alt kemik olan uyluk kemiğinin (*femur*) baş kısmı ile eklem yapan bir bölümdür (Dursun, 2001: 42).

Uyluk Kemiği (*Femur*)

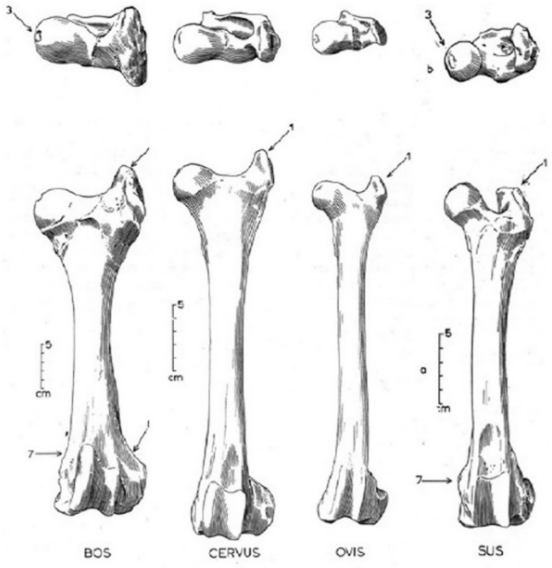

Şekil 2.11: Sırasıyla sığır (*bos*), geyik (*cervus*), koyun (*ovis*), domuz (*sus*) uyluk kemiği (*femur*) (Schmid, 1972: 111, 113).

İskeletin en uzun, en sağlam ve iç boşluğu en büyük olan kemiktir. Uyluk kemiğinin üzerindeki çıkıntılar, kemiğin çevresindeki kasların gücü ve vücut ağırlığı ile doğru orantılı olarak çoğalmış ve büyümüşlerdir. Üst uçtaki uyluk başı (*caput femoris*), kalça kemiğindeki (*os coxae*) *acetabulum* ile eklemleşmektedir. Gövdenin (*corpus femoris-diaphysis*) öne ve yukarı bakan yüzü düz ve dışarıya doğrudur. Geriye ve aşağı bakan yüzü ise pürüzlüdür. Alt ucun ön ve üst tarafında üzerinde diz kapağı kemiğinin (*patella*) kaydığı makara bulunur (Bahadır ve Yıldız, 2019: 82).

Diz Kapağı Kemiği (*Patella*)

Diz kapağı kemiği, uyluk kemiğinin önünde yer alan ve ona eklemle bağlanan, vücudun en büyük susam kemiğidir. Şekli düzgün olmayan ve ters piramide benzer bir formdadır (Bahadır ve Yıldız, 2019: 84; Dursun, 2001: 57).

Kaval Kemiği (*Tibia*)

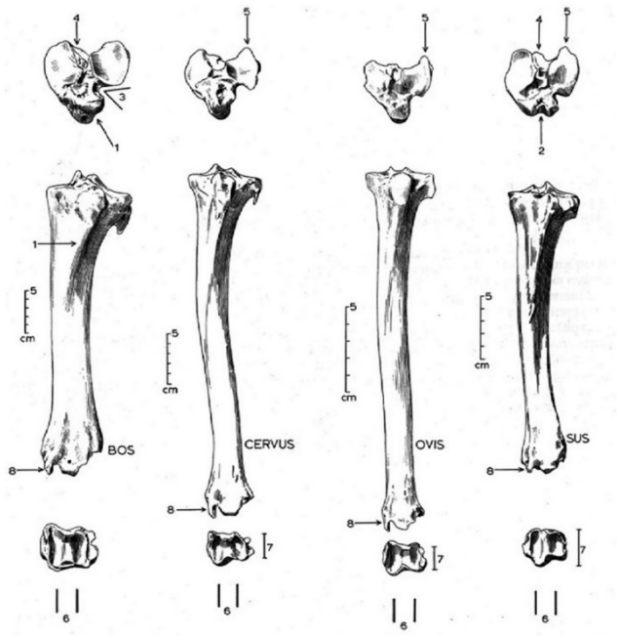

Şekil 2.12: Sırasıyla sığır (*bos*), geyik (*cervus*), koyun (*ovis*), domuz (*sus*) kaval kemiği (*tibia*) (Schmid, 1972: 119).

Kaval kemiği ve iğne / baldır kemiği (*fibula*) birleşerek bacak kemiklerini (*ossa cruris)* oluştururlar. İç tarafta (*medial*) bulunan kaval kemiği, vücuttaki ikinci en uzun kemiktir. Üst uç, alt uca oranla daha geniş ve büyüktür. Üst ucun dış tarafında iğne / baldır kemiği bağlanmaktadır. Gövde (*corpus tibiae-diaphysis*) uzun, içi boş ve prizmatik olup üçgene benzer kesite sahiptir. Alt uç, üç çıkıntılı bir makaraya benzemekte ve tümünün üzerini eklem yüzü kaplamaktadır (Bahadır ve Yıldız, 2019: 85; Dursun, 2001: 59-60).

İğne / Baldır Kemiği (*Fibula*)

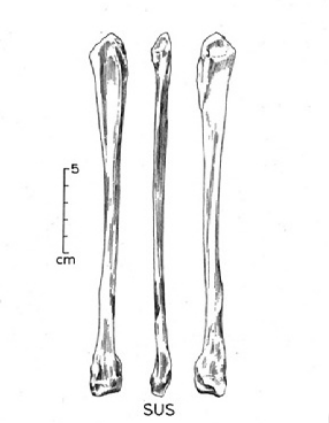

Şekil 2.13: Domuz (*sus*) iğne / baldır kemiği (Schmid, 1972: 123).

Kaval kemiğinin, dış tarafında bulunan uzun ve ince bir kemiktir. Hayvan türlerine göre bütün, körelmiş ya da tamamen kaybolmuş bir kemiktir. Üst uç yumru şeklinde kalın ve yassıdır. Gövde (*corpus fibulae-diaphysis*) hayvan türlerine göre tam ya da eksiktir. Alt uç, üst uç gibi kemiğin tam geliştiği türlerde kalınlaşmış ve kaval kemiği ile eklemleşmiştir (Bahadır ve Yıldız, 2019: 86-87; Dursun, 2001: 64).

Arka Ayak Bilek Kemikleri (*Ossa tarsi*)

Bacak kemikleri (*ossa cruris*) ile arka ayak tarak kemikleri (*ossa metatarsalia-metatarsus*) arasında bulunan kemiktir. Toplam üç sıradan oluşan kemiklerin üst sırası iki, orta sırası bir, alt sırası ise dört kemikten oluşmaktadır (Bahadır ve Yıldız, 2019: 87).

Arka Ayak Tarak Kemikleri (*Ossa metatarsalia I-V- metatarsus*)

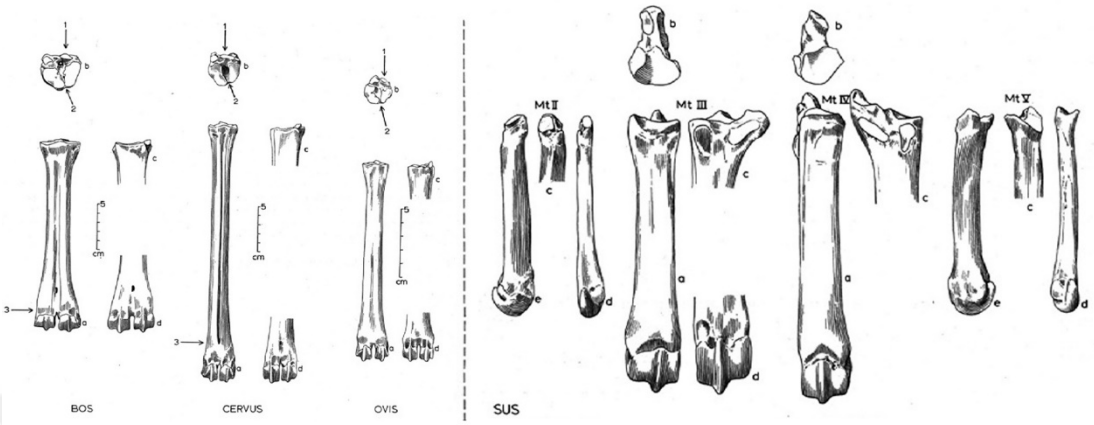

Şekil 2.14: Sırasıyla sığır (*bos*), geyik (*cervus*), koyun (*ovis*), domuz (*sus*) arka ayak tarak kemikleri (*ossa metatarsalia I-V- metatarsus*) (Schmid, 1972: 133, 137).

İçten dışa (*medial*'den *lateral*'e) doğru *ossa metatarsalia I-V* olarak adlandırılırlar. Bu kemiklerin tam sayısı da hayvan türlerine göre değişiklik göstermektedir. Arka ayak tarak kemikleri; ön ayak tarak kemikleri ile benzer özellikler sergilese de onlardan daha uzun ve yuvarlaktırlar. Ayrıca enine kesitte ön ayak tarak kemiklerinde oval iken, arka ayak tarak kemiklerinde daire formundadır (Dursun, 2001: 71).

Arka Ayak Parmak Kemikleri (*Ossa digitorum pedis*)

Arka ayak parmak kemikleri; şekilleri, sayıları, isimlendirilmeleri ve türler arası farklılıkları bakımından ön ayak parmak kemikleri ile aynı özellikler sergilemektedir (Dursun, 2001: 73).

Diş, Boynuz ve Çatal Boynuz

Diş, boynuz ve çatal boynuzlar iskelet sisteminin bir parçası olmamasına karşın alet ve süs eşyası yapımında tercih edilen organlar arasındadır.

Diş

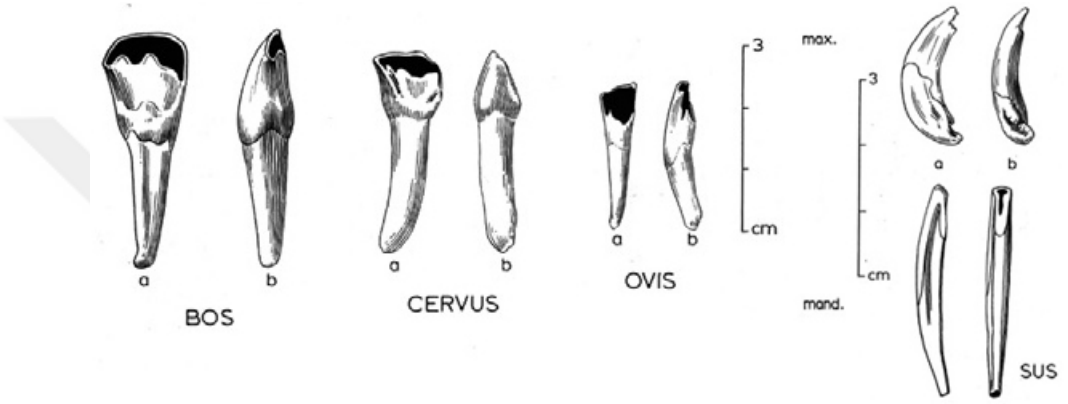

Şekil 2.15: Sırasıyla sığır (*bos*), geyik (*cervus*), koyun (*ovis*), domuz (*sus*) kesici dişleri (Schmid, 1972: 79).

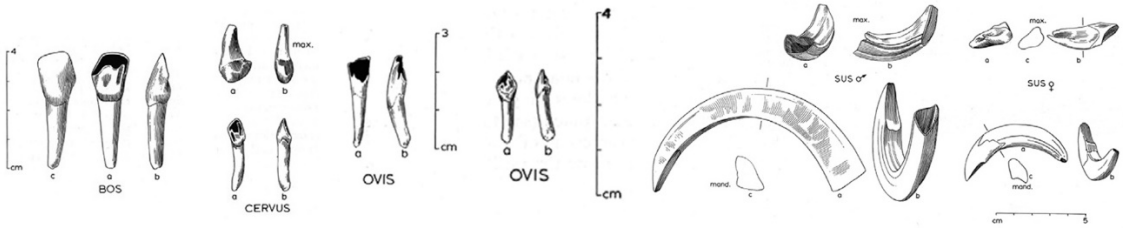

Şekil 2.16: Sırasıyla sığır (*bos*), geyik (*cervus*), koyun (*ovis*), domuz (*sus*) köpek dişleri (Schmid, 1972: 81).

Çoğu memeli hayvan hayatlarında genellikle bir kez diş değiştirmektedir[12]. Bu dişler ilk olarak süt dişleri olarak adlandırılan birincil dişler ile yetişkinlik dönemlerinde çıkardıkları kalıcı yani ikincil dişlerdir. Memeli hayvanlarda çenenin farklı bölümlerinde yer alan dört adet diş türü yer alır. Bunlar; ön kısımdaki kesici dişler, köpek dişleri, ön azı dişleri ve arka azı dişleridir (Davis, 1987: 56).

Bir memeli dişi; bir kron ve diş eti çizgisinin altında kalan kök kısmı olmak üzere iki bölümden oluşur. Bu iki kısmın birleştiği bölge ise bazen boyun olarak anılır. Kron dişin, diş etinin üzerinde kalan kısmı olarak tanımlanıp; sert, beyaz ve parlak kristal bir madde olan diş minesi ile kaplıdır. Kök kısmı ise diş etinin altında kalan kısmıdır ve çene kemiğinin yuvalarına sıkıca oturmaktadır (Hillson, 2005: 8; Davis, 1987: 57).

Boynuz ve Çatal Boynuz

Hayvanların iskelet sisteminin bir parçası olmamasına rağmen deri üzerinde gelişim gösteren boynuz ve çatal boynuzlar, alet yapımında tercih edilen hammaddeler arasındadır. Bu iki boynuz yapısı birbirinden oldukça farklıdır.

Boynuz

Şekil 2.17: Sırasıyla, kızıl geyik (*cervus elaphus*), alageyik (*dama dama*) ve karaca (*carpeolus capreolus*) boynuzları (Schmid, 1972: 89).

[12] Balık ve sürüngenler ise sık diş değiştirirler.

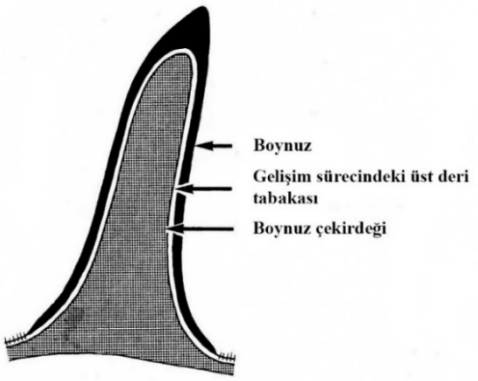

Şekil 2.18: Boynuz tabakaları (Davis, 1987: 59'den düzenlenmiştir).

Boynuzlar, deri içinden çıkan, bir kemik çekirdeğini çevreleyen keratinli bir dış kılıftan oluşmaktadır. İç kısımda canlı ve kanla beslenen boynuz çekirdeği, üstte ise cansız olan boynuzun kendisi yer alır. Boynuz, çekirdeğe göre yumuşak, esnek ve lifli bir yapıya sahiptir. Boynuzların büyük bir çoğunluğu dökülmez. Erkek boynuzları dişilerden daha büyük boyuttadır. Bazı türlerin dişilerinde ise boynuz bulunmayabilir (Davis, 1987: 59).

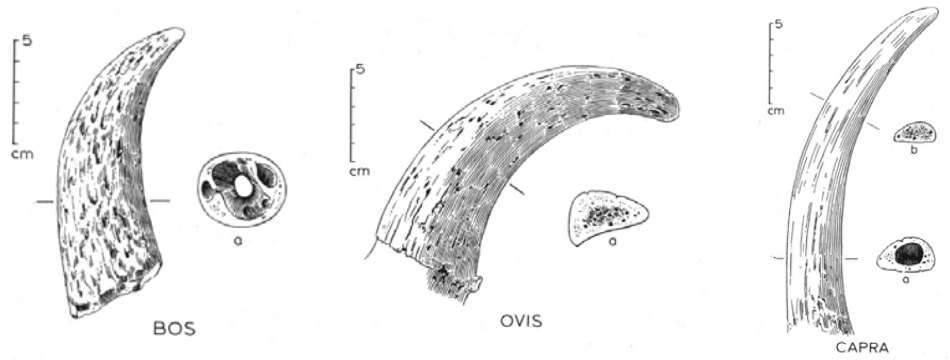

Şekil 2.19: Sırasıyla, sığır (*bos*), koyun (*ovis*) ve keçi (*capra*) boynuzları ile boynuz kesitleri (a. ve b. olarak ile belirtilmiştir) (Schmid, 1972: 91).

Sığır boynuzunun yüzeyi oldukça pürüzlüdür. Oval kesitli, kesit içerisi sağlam bölme duvarlı geniş boşlukludur. Koyun boynuzunun yüzeyi oldukça pürüzsüzdür. Kesiti üçgene yakındır. Kesitin orta ve uç kısmı gözenekli yapıdadır. Keçi boynuzu yüzeyi pürüzsüz bir yapıdadır. Boynuzun geniş kısmı (a); alt kısım düz, üst kısım dış bükey formdadır. Alt kısmın içi sağlam bir duvarla oyuktur. Boynuzun uç kısmına yakın kesiti (b) ise oldukça gözenekli bir yapıdadır (Schmid, 1972: 90).

Çatal Boynuz

Çatal boynuzlar geyikgillerde (*cervidae*) görülmekte ve her yıl dökülmektedir. Ren geyiği dışındaki türlerde çatal boynuzları yalnızca erkeklerde bulunmaktadır. Çatal boynuz, canlı bir kemik dokusudur ve büyümesi sürecinde dış kısmında kadifemsi tüylü bir deri ile kaplanır (Davis, 1987: 59). Tam boyutlarına ulaştığında, geyikler üreme mevsimine girer. Bu mevsimde hayvanların hormonları artar ve boynuzlara kan akışı kesilir, kadifemsi deri kurur ve bazen soyularak bazen de sıyrılarak dökülür (Reitz ve Wing, 2008: 63; Davis, 1987: 59). Birkaç hafta sonunda geyik üreme mevsimine girer. Üreme mevsimi sonunda ise kemik yıkımı yapan hücreler boynuzun kafatası ile birleştiği kısımda boynuz tabanının emer ve çatal boynuz düşer. Deri daha sonra yine bu kısımda yara izini kaplar ve yeni boynuzun oluşmasını sağlar (Davis, 1987: 59-60).

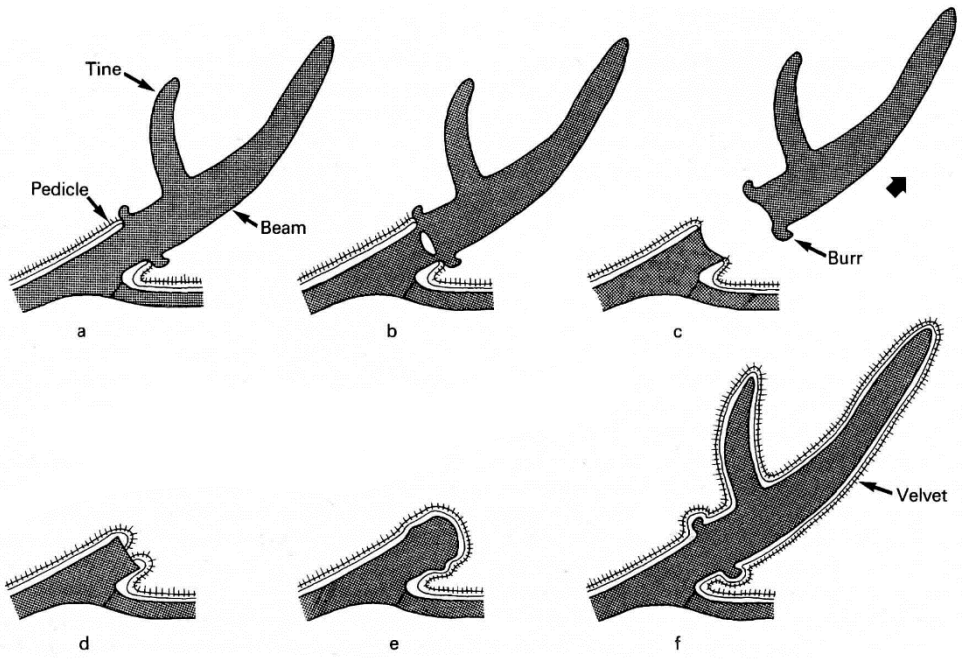

Şekil 2.20: Geyik çatal boynuzunun yenilenme evreleri (Davis, 1987: 60).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TARİHÖNCESİ DÖNEM KEMİK ALET TEKNOLOJİSİ

Türk Dil Kurumu teknolojiyi, "insanın maddi çevresinin denetlemek ve değiştirmek amacıyla geliştirdiği araç gereçler ile bunlara ilişkin bilgilerin tümü"; aleti ise "bir el işini veya mekanik bir işi gerçekleştirmek için özel olarak yapılmış nesne" olarak tanımlanmaktadır[13]. Alet, M. Özdoğan tarafından ise "belirli bir amaç için, belirli ölçünlere göre seçilmiş ya da biçimlendirilmiş her türlü kullanım maddesi" olarak tanımlanmıştır (Özdoğan, 2019: 40).

Kemiğin alet olarak kullanımı ile maddi kültür çalışmalarında yerleşme ve bölge bazında birçok kültürel farklılıklar ve benzerlikler ortaya koyulmaktadır (Choyke, 2007: 641). Aynı işlev, amaç ve teknikte çeşitli alet türleri yapılabilir. Aletlerde; gereksinime yönelik amacına uygunluğu, teknik becerinin getirmiş olduğu teknolojik düzey, hammadde tercihinde doğal çevrenin belirleyici özellikleri ve toplumsal beğeninin oluşturduğu unsurlar belirleyici özellik göstermektedir (Özdoğan, 2019: 41). Kemik alet çalışmalarında da alet üretiminde tercih edilen hayvan türü ile kemik çeşidi, alet üretiminin getirdiği teknolojik özellikler ve alet kullanım tercihleri; kemik alet çalışmalarının bütünlüğünü sağlamaktadır. Tüm bu tercihler ve özellikler; mekân, yerleşme ve bölge kültürü bağlamında ortak özellikler göstermekle birlikte özel olarak her bir alet topluluğu için de birçok farklılığı barındırmaktadır (Choyke, 2007: 641).

Bu bölümde kemik alet çalışmalarının başlangıcından bugüne olan gelişimi ile genelden özele, aletin saptanabilir tüm özelliklerinin belirlenmesine olanak sağlayan; değerlendirme, analiz yöntemleri ve tarihöncesi dönemde kullanıldığı belirlenen üretim teknikleri açıklanacaktır.

[13] Türk Dil Kurumu'nun güncel Türkçe sözlüğünden alınmıştır. Bkz. Güncel Türkçe Sözlük (çevrimiçi) https://sozluk.gov.tr/ (22.01.2022)

3.1. Araştırma Tarihçesi

Kemik alet çalışmaları başladığı günden bugüne, arkeolojinin odaklandığı konular ve bakış açılarının çerçevesinde değişip, gelişmektedir. İlk çalışmalar, 20.yy başlarındaki kısa raporlardan oluşmaktadır ve kemik aletlerin üzerlerindeki üretim ve kullanım izlerinin sorgulandığı yayınlardan ibarettir. 1960'lı yıllardan itibaren çalışmaların artmasıyla da günümüz çalışmalarının temelini oluşturan görüşler oluşmaya başlamıştır.

Kemik aletlere atıfta bulunan ilk çalışmalar başta Herbert Spencer'ın ortaya sunduğu ve arkeolojik kalıntıların yorumlanması için en uygun yöntem olarak görülen, sosyal evrim doktrini kurulduğunda ortaya çıkmıştır (Scheinsohn, 2010: 15). 20.yy başlarında ardışık dönemler düşüncesi sorgulanırken, yayınlanan kısa çalışmalarla belirli üretim teknikleri ile sınıflandırma yöntemi ilk kez ele alınmıştır (Capitan, 1906; Chauvet 1910). Yine 20.yy başlarında Fransa'da yer alan La Quina'nın Mousterian Dönemi kemik buluntularını çalışan Henri Martin ise, kemik üzerindeki kesim izleri ile alet olarak kullanımlarının birbirlerinden farklı değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Aynı zamanda H. Martin; kemiğin bir alet olarak hominidler tarafından kullanılan hammaddelerden biri olduğunu düşünen de ilk kişi olmuştur (Martin, 1907a; 1907b; 1910). 1912 yılında Abbé Breuil, Fransa'nın Üst Paleolitik Dönem'ini sınıflandırmış ve buluntuları "guide fossil[14]" olarak tanımlayan normatif bir yaklaşım sergilemiştir. Arkeolojik buluntuların çeşitliliği daha sonra, Abbé Breuil ile Davis Peyrony tarafından teknolojik gelişim ve kültürel farklılıklar çerçevesinde yorumlanmıştır (Scheinsohn, 2010: 15). 1940'lı yıllarda ise Mousterian kemik alet endüstrisi üzerine çalışmalar artmıştır (Koby, 1942). Yine 1940 yılında Rus paleontolog Efremov, tafonomiyi; "hayvan kalıntılarının biyosferden litosfere geçişinde tüm ayırtılarıyla incelenmesi" olarak tanımlamıştır (Efremov, 1940: 85). Böylelikle tafonomi, hayvan kemiklerine dair araştırmalarda ele alınmaya başlamış; kemik alet çalışmalarına da farklı bir bakış açısı geliştirilmesine katkı sağlamıştır. Bunlardan ilki; 1950'li yılların ortalarında kemik alet endüstrisinin yeni bir ivme kazanmasına sebep olan Raymond Dart'ın, Güney Afrika'da yer alan Makapangast buluntu yerindeki

[14] Referans koleksiyon

Australopithecuslarda osteodontokeratik[15] endüstrinin varlığını ileri sürmesidir. Dart'ın bu yaklaşımı kemik aletlerin tekrar güncellik kazanmasını sağlamıştır (Dart, 1957).

1957 yılında Rus arkeolog S. A. Semenov'un kitabı, 1964 yılında M. W. Thompson tarafından İngilizce'ye çevrilerek "Prehistoric Technology" adıyla yayınlanmıştır. Semenov bu kitapta, taş ve kemik aletlerin üretim ya da kullanım izlerinin saptanabilmesi için iz analizlerin gerekliliği üzerinde durmuştur. Günümüzde de güncelliğini koruyan bu kaynak, aynı zamanda taş ve kemiklerin üretim tekniklerini ve kullanım yöntemlerini de açıklayan temel bir kaynaktır (Semenov, 1964).

Breuil'in 1912 yılında Fransa'nın Üst Paleolitik Dönem'i için önerdiği sınıflandırma yöntemi, 1960'lı yılların başlarında François Bordes tarafından detaylandırılmış ve oluşturulan tipolojik listenin tablolandırılmasına dayalı bir yönteme dönüştürülmüştür (Bordes, 1961). Bu tablo, grafikler şeklinde sunulan nicel bir model oluşturur. Bordes Metodu (*la méthode Bordes*) adı verilen bu yöntem, Bordes'in Alt ve Orta Paleolitik Dönem buluntuları için geliştirdiği bir modeldir. Böylece Bordes, farklı bölgelerdeki topluluklar arasındaki benzerliklerin ortaya konmasını, diğer bir ifadeyle kültürel sürekliliğinin oluşturulmasını sağlayan bir yöntem geliştirmiştir (Scheinsohn, 2010: 15-16).

Bordes'in söz konusu çalışmasının ardından André Leroi Gourhan önderliğinde paleoetnoloji bilimi oluşmaya başlamıştır. Leroi Gourhan, arkeolojik yerleşmelerde gerçekleştirilen etkinliklerin etnografik olarak çalışılması gerektiğini ve buluntuların her bir katman için ayrı ele alınması gerektiğini savunmuştur (Leroi- Gourhan, 1943; 1945; 1965; Leroi- Gourhan vd., 1966).

Lewis Binford, kendisi tarafından ortaya atılan "Yeni Arkeoloji (Süreçsel Arkeoloji)" ilkelerinin benimsenmesiyle beraber, "Bordes Metodu"nun bir kültüre ait buluntuların farklı bölgelerde ve farklı topluluklarda ortaya çıkma olasılığının göz ardı edildiğini düşünerek eleştirmeye başlamıştır (Binford ve Sabloff 1982). Binford aynı zamanda "Bordes Metodu" ile oluşturan tipolojik listenin farklı yerleşim bölgelerinde

[15] Kemik (osteo), diş (dento) ve boynuz (keratin) hammaddelerinin kullanılarak alet yapımı

uygulanamayacağını, her kültür ya da topluluğun kendi tipolojilerinin oluşturulması gerektiği savunmuştur (Scheinsohn, 2010: 15).

1960'lı yılların sonu 1970'li yılların başında kemik alet çalışmalarının hızla artmasıyla, tipolojik sınıflandırma, üretim teknikleri, teknik ve işleve dayalı çalışmalar ağırlık kazanmıştır. Artan çalışmalarla birlikte araştırmacılar deneyimlerini paylaşma amacıyla bir araya gelmişlerdir. Bu doğrultuda çeşitli gruplar oluşturulmuş, komiteler ve uluslararası toplantılar gerçekleştirilmiştir. Bunlardan ilki, 1974 yılında ilk olarak Henriette Camps-Fabrer tarafından Fransa'da gerçekleştirilen "UISPP (Union Internationale des Sciences Préhistoriques et Protohistoriques)" toplantısıdır. Bu bünyede "Comission Internationale de Nomenclature sur l'Industrie de l'Os Préhistorique" adında bir komisyon kurulmuştur. Bu komisyon bünyesinde ise; "Groupe de Travail Nº1: Outillage peu élaboré en os et en bois de cervidés" ile "Groupe de Travail Nº 3: Industrie de l'os Néolithique et de l'Age des Métaux ve ETTOS" adlı gruplar oluşturulmuştur (Scheinsohn, 2010: 18).

Yukarıda bahsedilen tüm bu araştırma süreçlerinin doğrultusunda oluşan ve sayıları oldukça artan çalışmalar aynı zamanda teknolojinin gelişmesiyle beraber çeşitlenerek daha da kapsamlı bir hale gelmiştir. Süreçsel arkeolojinin de ivme kazanmasıyla 1970'lerin ortasından günümüze kadar gelen farklı bakış açıları ele alınmıştır. Sınıflandırma yöntemleri temelde morfolojik olarak (Leroi- Gourhan, 1983; Stordeur, 1974), yerleşme ve bölgeler arasında (Barandarian, 1985; Stordeur, 1984, Stordeur, 1988a) ya da üslup ve teknikler baz alınarak (Camps- Fabrer, 1966; Stordeur, 1978) uygulanmış ve uygulanmaya da devam etmektedir. Bilim insanlarının önerdiği ve kullandığı bazı genel sınıflandırma yöntemleri de bulunmaktadır. Örneğin Camps-Fabrer, katı ve öznellikten uzak morfolojik kriterlere göre tanımlama ve sınıflandırma önerirken, basit geometri kavramları tercih ederek bölgesel ve kronolojik bir genel tipoloji oluşmayı hedefler. Stordeur ise hammadde ve dönüşüm sürecini içeren "teknik"; aletlerin formlarına dayalı "morfolojik"; alet boyutlarına dayalı "metrik" ve kullanım ucunun formuna dayalı "teknolojik" olarak kemik aletler için dört aşamalı bir sınıflandırma önerir (Scheinsohn, 2010: 18).

Diğer bir yöntem ise yine günümüzde de oldukça etkin olan deneysel arkeolojinin katkılarıyla kemik alet üzerinde oluşan izlerin makro (Clark ve Thompson, 1953; Stordeur, 1980; Rigaud, 1984; Piel- Desruisseaux, 1986) ve mikro ölçekte (Campana, 1980; LeMoine, 1991) iz analizleri yapılarak, aletlerin üretim ve kullanım yöntemlerinin belirlenmesi amacına dayalıdır. Son olarak ise etnoarkeolojik örnekler (Sidera ve De Maret, 2016) başta kullanım ve üretim yöntemleri olmak üzere farklı sorulara yanıt aranan yöntemler arasındadır[16].

3.2. Hammadde Tercihi Olarak Kemik

Kemik, insanların kullandığı ve günümüze ulaşabilen en eski hammaddelerden biridir. Hammadde olarak kolay bulunabilir olmasının yanı sıra, hayvan türleri ile kemik çeşitlerinin sağladığı farklı boyut ve form farkı, kemiklerin alet olarak kullanılmasında büyük rol oynamıştır. Kemik, taş ile beraber metalin kullanımının öncesinde oldukça sık tercih edilmiştir. Bu durum hem birbirlerinin tamamlayıcısı olmaları hem de kültürel etkileri sebebiyle oldukça önemlidir (Semenov, 1964: 15). Taşın sertliğe, kemiğin ise sertlik ile birlikte esnekliğe de sahip olması; kemiğin alet olarak birçok farklı amaç için kullanımına sebep olmuştur. Aynı zamanda kemiğin herhangi bir düzelti ya da işlem gerektirmeden de kullanımının olanaklılığı da büyük bir avantaj sağlamaktadır (Semenov, 1964: 16).

Kemik, yalnızca alet üretimi için değil aynı zamanda beslenme amaçlı da kullanılan atık bir maddedir (Özdoğan, 2019: 195). Bu durum, aşağıdaki maddelere bağlı olarak kemiğin yerleşmelerde kolay bulunabilirliğini sağlamaktadır.

- Hayvanların av alanlarında kesilmesi, tercih edilen parçaların yerleşmeye taşınması / bütün halinde getirilmesi
- Hayvanların yerleşmede kesilmesi / yerleşmede ölmesi
- Yerleşmede var olan ancak doğrudan insanla ilgili olmayan hayvanlar
- Ticari olarak başka bir bölgeden getirilen hayvanlar

[16] Bu yöntemler Bölüm 3.3'te ayrıntılı ele alınacaktır.

- İnsanların beslediği hayvanların yerleşmeye getirdikleri hayvanlar (Özdoğan, 2019: 196).

Tüm bu koşullar içinde sahip olunan doğal çevre, hayvan ve kemik çeşitliliği sağlamış olup alet yapımı için oldukça elverişli bir ortam hazırlamıştır.

3.3. Değerlendirme ve Analiz Yöntemleri

Kemik alet çalışmalarını sınıflandırma ve karşılaştırma yöntemleri Bölüm 3.1'de ele alındığı gibi zaman içerisinde farklı araştırmacılar tarafından farklı özellikler ölçüt alınarak uygulanmıştır. Bu yöntemler temel olarak aletin teknolojik, işlevsel, deneysel ve etnoarkeolojik verilere dayanarak gerçekleştirmektedir.

3.3.1. Teknolojik Çalışmalar

Teknolojik çalışmalar; bir kemiğin alet olarak tasarlanması, tamamlanmasındaki tüm aşamaların belirlenmesi ve aletlerin biçimsel özelliklerine dayalı bir sınıflandırma yöntemidir. En sık uygulanan yöntemlerden biri olan teknolojik sınıflandırma; başta uygulanan tekniklerin tanımlanması olmak üzere, bu tekniklerin uygulama biçim ve yöntemlerinin belirlenmesini amaçlamaktadır. Sözü edilen tekniklerin belirlenmesinde ise çoğu zaman çıplak gözle görülemeyen izler, mikroskop yardımı ile tanımlanmaktadır. Alet yapımındaki teknolojik teknikler ve tercihler, kültürel benzerlik veya farklılıkları göstermekle birlikte kültürel aktarımlar ya da uygulanan yenilikler gibi birçok soruya da cevap sağlamakta ve bir bütünlük oluşturmaktadır (Sidera ve Legrand, 2007: 67).

Söz konusu sınıflandırma yöntemi kemik aletlerin üretim tekniklerinin ele alınarak bir kategorizasyon oluştursa da bu tekniklerin alet tasarım sürecinin bir parçası olduğu göz ardı edilmemelidir. Bu nedenle teknolojik çalışmalar; hammadde tercihleri, tipolojileri ve aletlerin işlevlerinin birlikte değerlendirilmelidir. Tüm bu girdilerin yanı sıra kültürel yenilikler ile benzerliklerin karşılaştırılması ve kültürel aktarımların dahil

edilmesi, çalışmaların daha kapsamlı sonuçlara ulaşılmasını sağlayacaktır (Sidera ve Legrand, 2007: 67).

3.3.2. Kemik Aletlerin İşlevlerine Yönelik Çalışmalar

Kemik aletlerin işlevlerinin belirlenmesi, kullanımlarına bağlı olarak alet yüzeyinde görülen aşınmaların saptanmasıyla mümkündür. Kemiğin, hammadde olarak taş ile kıyaslandığında çok daha yumuşak olması, alet yüzeyinde hem deformasyona hem de yüzeyde oluşan izlerin daha net bir şekilde belirlenmesine sebep olmaktadır. Alet yüzeyindeki tüm üretim ve kullanım izlerinin deneysel uygulamalarla kayıt altına alınması ve orijinal malzeme ile karşılaştırılarak yorum yapılması yoluyla gerçekleşen bu çalışmalar (Desmond vd., 2021: 215[17]; Sidera ve Legrand, 2007: 68; Sidera ve Legrand, 2006: 295) makro ve mikro ölçekte analiz edilmektedir. Makro ve mikro ölçekte büyütme, aynı bilgiyi sağlamadıkları için birbirlerinden farklı yöntemler olarak değil, birbirlerini tamamlayıcı olarak görülmelidir (Sidera ve Legrand, 2006: 295).

Makro Ölçekli İz Analizi

Makro ölçekli incelemeler, çıplak gözle ya da çoğunlukla 10x[18] ile 80x aralığında, bazen ise 130x'a kadar olan büyütme sağlayan bir stereo mikroskop ile gerçekleştirilir (Sidera ve Legrand, 2007: 69). Kullanma ve aşınma iz analizlerini inceleyen S.A. Semenov, buluntuların üzerinde gelen tüm değişim ve izlerin tespit edilmesi gerektiğini belirtmiştir (Semenov, 1964). Bu izler kolaylıkla ayırt edilemeyebilir ancak metodolojik olarak kemik üzerinde ilk olarak yonga parçaları, sürtme, parlatma gibi izler barındırır. Ardından ise hammaddeye ve biçimine göre alet üzerinde aşınma, şekillendirme ya da keskinleştirmeye bağlı olarak oluşan izler bulunur. Dolayısıyla,

[17] Sözü edilen makalede RTI adı verilen bir ekipman ile kemik aletlerin çok yüksek çözünürlükte fotoğraflarının çekilerek iz yorumlaması yapılmaktadır. Teknolojinin gelişmesiyle farklı aletler ile iz analiz çalışmaları gerçekleştirilebilmektedir. Sidera ise 3 boyutlu yüzey dokusu analizini gerçekleştirmektedir (bkz. Martisius vd., 2018).
[18] "x" burada büyütülme derecesi anlamında kullanılmıştır.

alet üzerindeki tüm izlerin belirlenmesi hedeflenir. Ancak üretim, kullanım ve yeniden biçimlendirme gibi aşamaların tanımlanması oldukça zor ve karmaşıktır (Sidera ve Legrand, 2007: 69). Bu aşamaların karşılaştırmalı ve deneysel çalışmalar ile saptanması hedeflenir (Sidera ve Legrand, 2006: 295-296).

Alet üzerinde uygulanan tüm bu işlemlerin ve aşamaların tespiti ve birbirleri arasındaki etkileşimlerinin belirlenmesi ana amaçtır (Sidera ve Legrand, 2007: 70). Ancak makro ölçekli incelemeler her durumda yeterli olmayabilmektedir (Sidera ve Legrand, 2007: 71).

Mikro Ölçekli İz Analizi

Mikro ölçekli iz analizi, makro ölçekle gerçekleştirilen analizlerin yeterli gelmeği durumlarda, buluntuların üzerindeki biçimlendirme ya da kullanım izlerinin analiz edilmesi yöntemidir. Mikro ölçekli analiz, iz analizinin tamamlayıcısı ve devamı niteliğindedir. Yüksek ölçekte büyütme sağlayan bu yöntemde, 100x ile 200x aralığında yansıma ya da taramalı elektron mikroskobu (SEM) mikroskobu kullanılır (Sidera ve Legrand, 2007: 72). Mikroskop üzerindeki görüntüler bilgisayar ortamına aktarılıp, fotoğraflanarak belgelenmektedir. Böylelikle arkeolojik buluntular üzerindeki çalışmalar için bir kaynak oluşturulmaktadır (Sidera ve Legrand, 2006: 298).

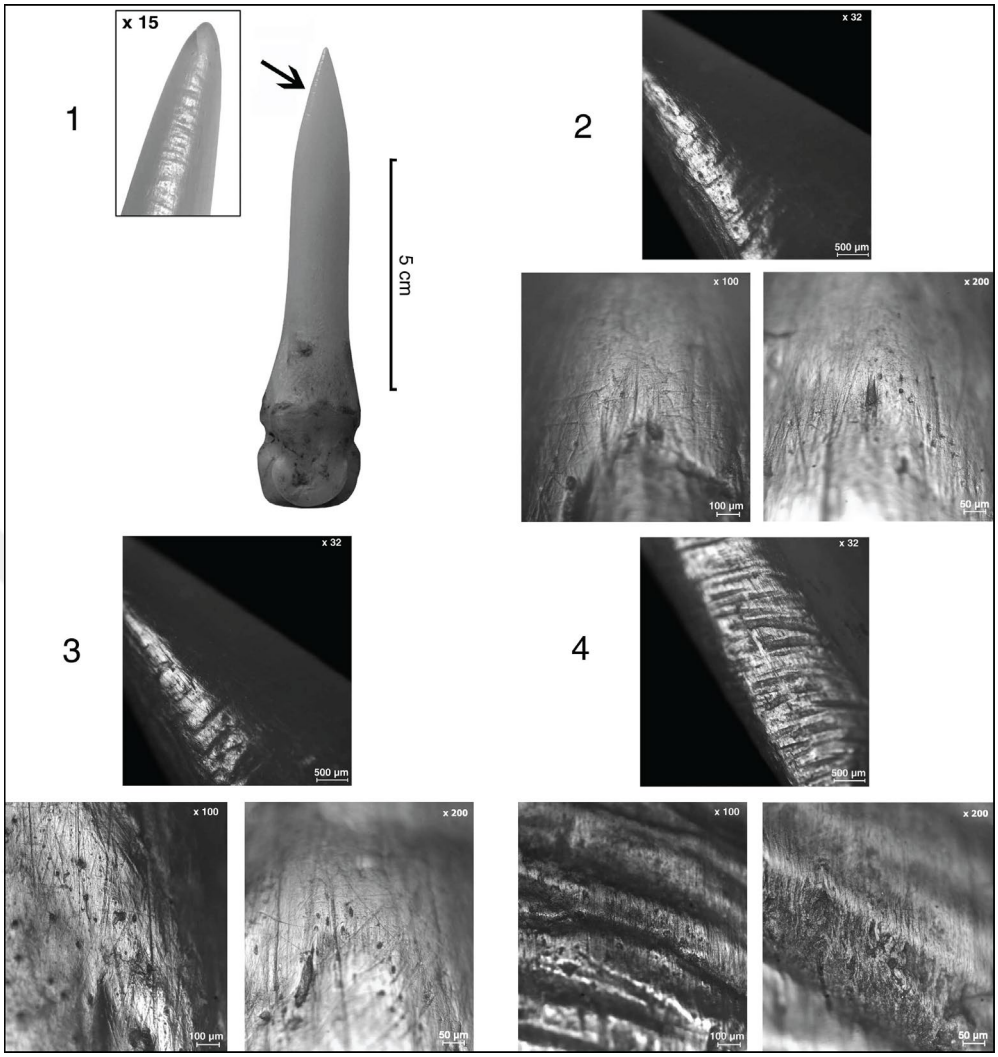

Şekil 3.1: Taze deri işçiliğinde kullanılan bir bız üzerinde oluşan izlerin makro ve mikro ölçekte incelenmesi (Sidera ve Legrand, 2007: 74).

3.3.3. Deneysel Çalışmalar

Alet üretim tekniklerinin ve kullanım işlevlerinin belirlenme yöntemlerinin başında deneysel çalışmalar gelmektedir. Çalışmalar, aletlerin üretimlerinde kullanılan teknikler ile aletin kullanımlarına bağlı olarak oluşan izlerin her adımında gözlenerek bir referans kataloğu oluşturulması temeline dayanmaktadır.

Deneysel çalışmalarda ilk olarak bölgenin faunası, bitki örtüsü ve hammadde kaynakların da göz önüne alınması gerekmektedir (Sidera ve Legrand, 2007: 68). Bu

etmenlerin yanı sıra alet üretiminde kullanılan teknikler ile tekniklerin uygulanmasına yarayan aletler belirlenmekte ve buna göre bir belgeleme oluşturulmaktadır. Üretimi tamamlanan kemik aletlerin tutma şekli, uygulama yönü ve kuvveti, aletin kullanıldığı malzemenin çeşidi ve durumu, uygulama süresi gibi birçok etken dikkate alınmaktadır. Böylelikle arkeolojik malzeme üzerindeki izlerin oluşumuna yönelik geniş bir referans elde edilebilmektedir.

Sözü edilen uygulamalarla birlikte arkeolojik buluntuların yapım teknolojileri ile işlevlerinin belirlenmesine katkı sağlanmaktadır. Ancak çalışma sonuçlarında elde edilen veriler kesin bir sonuç elde etmeyi değil, farklı olasılıkların göz önünde bulundurulmasını ve sayıca fazlalığının vurgulanarak, bakış açısının genişletilmesini hedeflemektedir (Özdoğan, 2019: 202). Tarihöncesi Dönem'de kullanılan aletlerin belirli amaçlar doğrultusunda üretildiklerini bilmemize karşın aletlerin, hem birden fazla işlev için kullanılabilirliği hem de ikincil kullanımlarının olabilmesi; elde ettiğimiz sonuçları etkileyebilecek önemli faktörlerdendir.

Kemik alet üretiminden itibaren kullanıma bağlı olarak aşınmanın devam etmesi form değişikliğinin gerçekleşmeye devam ettiğini göstermektedir. Deneysel arkeoloji bu bağlamda aletlerin kullanım sürelerinin tespitini olanaksız kılmaktadır. Bu durumda etnografik örnekler incelenebilir ancak mevcut aşınmanın oluşum sürecinin net olmadığı durumların varlığı, kesin sonuca ulaşmayı engellemektedir (Sidera ve Legrand, 2007: 68).

Şekil 3.2: Sırasıyla; deri sıyırma (Christidou ve Legrand- Pineau, 2005: 388), bız ile deri delme (Christidou ve Legrand- Pineau, 2005: 389) ve deneysel yöntemlerle kemik zıpkın ile balık avlama (Buc, 2011: 552).

3.3.4. Etnoarkeolojik Çalışmalar

Etnoarkeoloji terimi; Amerikan antropolog Jesse Fewkes tarafından, "arkeoloji çalışmalarına hazırlık olan mevcut yaşam kültürleri hakkında bilgi edinmek" olarak tanımlanmıştır (David ve Kramer, 2001: 6). Günümüzde deneysel arkeolojinin yeterli gelmediği alanlarda (Sidera ve Legrand, 2007: 68) kullanılan bu yöntem; arkeolojik olarak elde edilen veriler üzerinden, yaşayan ya da yakın zamanda yaşamış kültürler hakkında bilgi edinimini amaçlar. Bu sayede kültürlerin değişen veya aynı kalan özellikleri belirlenebilmektedir (Olsen, 1984: 92).

Etnoarkeolojik örnekler, aletler üzerinde kullanılan teknikler ve alet tipleri için bir model sunarken, üretim sürecinin sosyal olarak toplumdaki yeri hakkında da bilgi verir (Miller, 2017:37). Aynı zamanda, üretim sırası ve süresi, üretim ve çalışma alanı, alet

yönetimi ve tercih edilen aletlerle ilgili teknik bilgi, aleti üreten ya da kullanan kişinin cinsiyeti, yaşı, becerisi gibi birçok soruya da cevap sağlayan, arkeolojik verilerin yorumlanmasına yardımcı bir daldır (González- Urquijo vd., 2014: 28-29). Tüm bu teknik ve sosyal soruların; ideolojik, sembolik ve anlatı bağlamında geleceğe aktardığı her bir bilginin kayıt altına alınması da oldukça önemlidir (González- Urquijo vd., 2014: 29).

Tüm bu çalışmalar tarihöncesi toplulukların genel teknik ve sosyal süreçlerinin bir modelini oluşturmaya yardımcı olmaktadır (González- Urquijo vd., 2014: 32). Ayrıca teorik yaklaşımların çeşitli ve değişken olabileceğini; alet, takı ya da sembolik bir ögenin insan ve toplum arasındaki olası farklı bakış açılarını, açıklamalarını ve analojilerini ortaya koymayı da sağlamaktadır (Miller, 2017: 38). Böylelikle etnoarkeolojik verilerde karşılaştırılan her iki topluluğun kültür ve uyguladığı tekniklerin kesin yargılarından çok olası çeşitliliği üzerinde durulması gerekmektedir. Çünkü karşılaştırılan toplulukların sosyal dinamiklerinin farklı olması, üretilen bilginin yanıltıcı olmasına sebep olabilmektedir (Özdoğan, 2019: 51).

3.4. Üretim Teknikleri

Tarihöncesi Dönem'de taş ve kemiğin alet üretiminde en sık kullanılan hammaddeler olması sebebiyle, aletlerdeki değişim ve çeşitlilik de buna bağlı olarak değişip, dönüşmüştür. Taşın kullanımı için gerekli formları oluşturmanın ihtiyacına karşılık kemik için bu durum söz konusu değildir (Semenov, 1964: 145). Alet üretiminden önce işlenmemiş olan kemik formlarındaki çeşitliliği, boyut farklılığı ve sağlamlığı gibi nedenlerle birçok işlev için kullanılmış oldukları bilinmektedir. Bu kullanım, işlenmemiş kemik ile birlikte kontrolsüz kırmayı ardından da az bir düzelti uygulanmasını beraberinde getirmiştir (Semenov, 1964: 15).

Kemik üzerinde uygulanan işlemlerin, yenilebilir olan kemik iliğinin çıkarılmasıyla başladığı bilinmektedir. İliğin tamamının çıkarılması ancak kontrollü bir kırma tekniği ile gerçekleşmiş olmalıdır. Darbe/ kırma tekniği (i.Percussion) adı verilen bu uygulama, Alt Paleolitik Dönem'den itibaren kullanılmış olan en eski tekniklerdendir

(Semenov, 1964: 145). Büyük boyutlu bir kemik parçasını istenilen boyutlara ayırmak amacıyla uygulanan darbe olarak tanımlanmaktadır. Doğrudan ve dolaylı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (Provenzano, 2004: 30).[19]

Şekil 3.3: Doğrudan ve dolaylı vurma tekniği (Provenzano, 2004: 34).

Doğrudan darbe/ kırma tekniği, büyük bir kemik parçasına, çoğunlukla yukarıdan aşağıya olmak üzere boyutlarında değişiklik gösterebilen bir alet ile uygulanan darbe sonucu kırılması olarak tanımlanmaktadır. Aşağıda doğrudan darbe tekniğinde kullanılan farklı uygulamalar açıklanmıştır.

[19] Provenzano, 2004 makalesinde darbe tekniğini üçe ayırmaktadır. Ele alınan yöntemler dışında diğer bir yöntemi ise "bükme ile kırma" olarak isimlendirmiştir. Ancak bu yöntemin doğrudan darbe tekniğinin içerisine dahil edilmesinin daha uygun olduğu düşünülmüş ve bu sebeple de sınıflandırmaya dahil edilmemiştir.

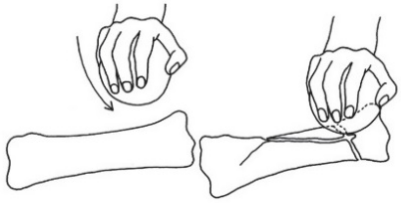

Şekil 3.4: Doğrudan darbe tekniğinin uygulama yöntemi (David, 2004: 132).

Doğrudan darbe tekniği ile uygulanan bu teknik çoğunlukla kemikten epifiz kısımlarının çıkarılmasında kullanılır. Olasılıkla yukarıda da bahsedildiği gibi kemik iliğinin çıkarılması amacıyla uygulanan ilk yöntem olmuştur (David, 2004: 119).

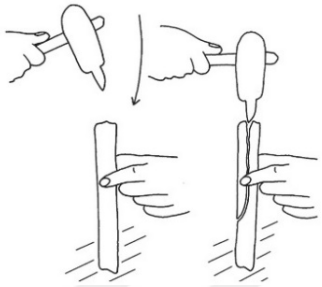

Şekil 3.5: Doğrudan darbe tekniğinin uygulama yöntemi (David, 2004: 132).

Sapa geçirilmiş bir alet yardımı ile kemiğin proksimal ya da distal kısmına darbe uygulayarak kırılır. Direkt olarak uygulanan bu yöntem, uzunlamasına düzenli bir kırığı olanaksızlaştırmaktadır (David, 2004: 120).

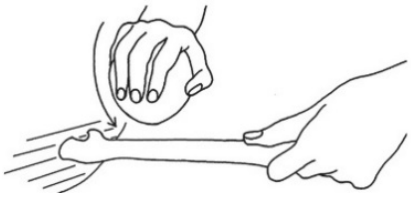

Şekil 3.6: Doğrudan darbe tekniğinin uygulama yöntemi (David, 2004: 132).

Kemiğin kırılmasının istendiği bölüm örs üzerine yerleştirdikten sonra doğrudan vurma yöntemi ile kırılma gerçekleştirilir. Örs üzerine yerleştirilen kemiğin belirli bir yükseltide olup bir açı oluşturması kırılmayı kolaylaştırmaktadır. Çizimde görüldüğü gibi kemiğin kırılmanın istendiği kısma yakın noktadan gerçekleştirilen darbe ile daha keskin bir kırık elde etmek mümkündür. Bu yöntem genellikle kaburga ve tarak kemiklerinde uygulanmıştır (David, 2004: 120).

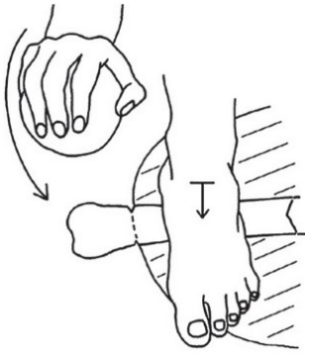

Şekil 3.7: Doğrudan darbe tekniğinin uygulama yöntemi (David, 2004: 132).

Öncelikle kemiğin kırılacağı yer belirlenir ve bir çentik (i.notching) ya da testeleme (i.sawing) tekniği ile işaretlenir. Burada kemiğin kırılmasının istendiği bölüm örsün dışında bırakılır; korunmak istenen asıl bölüm ise örse yerleştirilir ve üzerine baskı uygulanır. Daha sonra bir alet ile darbe gerçekleştirilir. Kemiğin kırılmasının istendiği bölüme açılan çentik ile örs aynı hizaya getirildikten sonra darbenin uygulanması, düzgün kenarlı bir kırılmanın oluşması için önemlidir. Bu yöntem genellikle uzun kemiklerde ve kürek kemiğinde kullanılmıştır (David, 2004: 120).

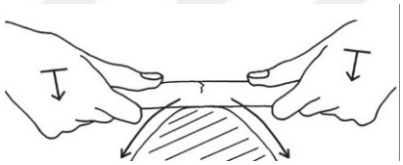

Şekil 3.8: Doğrudan darbe tekniğinin uygulama yöntemi (David, 2004: 132).

Bükme ile kırma, boynuzların ve dar kesitli kemiklerin enine bölünmesinde uygulanır. Doğrudan darbe yönteminin kullanıldığı bu teknikte, çizimde olduğu gibi bir örs yardımı baskıyı/ darbeyi arttırmak mümkündür (David, 2004: 120).

Dolaylı darbe/vurma tekniği; kemik ile darbeyi uygulayan vurgaç (alet) arasına bir ara aletin yerleştirilmesiyle gerçekleşir (Provenzano, 2004: 30). Bu teknik, bölünmek istenen kemik bölgesine daha kolay ulaşan bir yöntemdir ve direkt vurma yönteminden daha hafif bir güç ile uygulanmaktadır. Aşağıda dolaylı darbe yöntemi kullanılan farklı yöntemler açıklanmıştır.

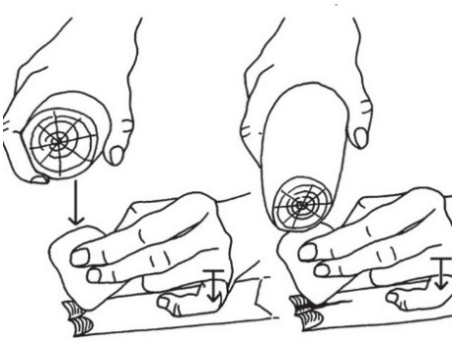

Şekil 3.9: Dolaylı darbe tekniğinin uygulama yöntemi (David, 2004:132).

Genellikle uzun kemiklerin boyuna kesilmesi amacıyla uygulanır. Kemik ile darbenin uygulandığı vurgaç (alet) arasına yerleştirilen başka bir ara alet (yontmataş parçası) yardımıyla, yumuşak bir güç ile uygulanan darbe iletilir. İlk olarak uç kısmından uygulanmaya başlayan darbeler, kemiğin kırılmamış bölümüne doğru, kemik iki parçaya ayrılana kadar devam ettirilir (David, 2004: 122).

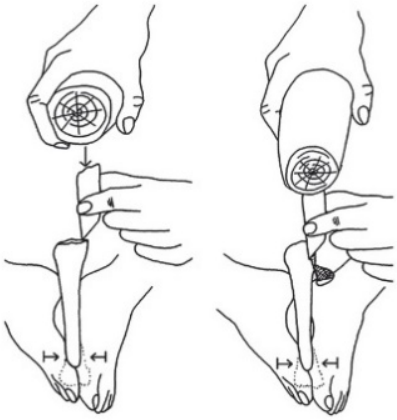

Şekil 3.10: Dolaylı darbe tekniğinin uygulama yöntemi (David, 2004:132).

Tarak kemiklerin proksimal kısmından darbe uygulanır. Kopan parçalar uzun, kalın ve silindirik formda olabilmektedir. Deneysel çalışmalar vurgaç (alet) ile kemik arasındaki ara aletin açısının 90° olması halinde daha uygulamanın daha etkili ve çıkan parçaların daha düzgün oluştuğunu göstermektedir. Çıkarılan parçalar; uzun ve kalın olup silindirik forma sahiptirler (David, 2004: 121).

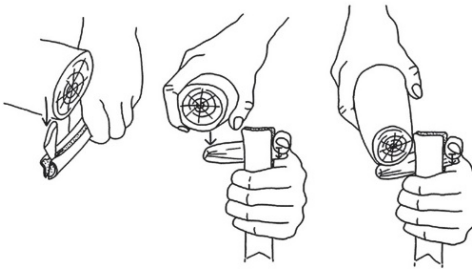

Şekil 3.11: Dolaylı darbe tekniğinin uygulama yöntemi (David, 2004:132).

Bu yöntemde kemik yatay formda iken dolaylı vurma yöntemi ile kemiğin uç kısmında bir yarık açılır, ardından kemik dikey forma getirilerek alet açılan yarığa yerleştirilir. Sonrasında vurgaçla vurularak yarık açılır. Bu yöntem genellikle kaburga, boynuz ve uzun kemiklerin ayrılması amacıyla kullanılır. Deneysel çalışmalar yassı kemiklerde, süngerimsi dokunun en yoğun olduğu bölgeden yani kemiğin distal kısmından bölünerek başlanması gerektiğini göstermiştir (David, 2004: 121).

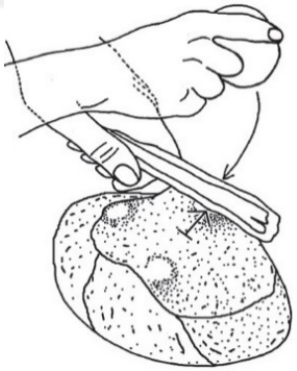

Şekil 3.12: Dolaylı darbe tekniğinin uygulama yöntemi (David, 2004:132).

Örs üzerinde yerleştirilen yarılmış kemiğe, vurgaç ile uygulanan darbelerin geri tepmesi yoluyla düzeltinin uygulandığı bir yöntemdir. Bu yöntemle ince ve geniş fırlatma ucu ya da keski işlevli bir yüzey elde edilmektedir (David, 2004: 122).

Keskinleştirme / Bileme (i.Sharpening), genellikle kemik uzun eksenine paralel ya da paralel ve eğik bir açıyla ileri geri hareketlerle uygulanır. Sivri uçlu aletler genellikle kumtaşından yapılmış gibi bileyicinin üzerinde keskinleştirilir ya da bilenir (Semenov, 1964: 141).

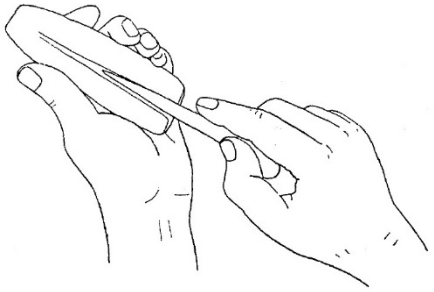

Şekil 3.13: Sivri uçlu kemik aletin taş aletin bileyici üzerinde keskinleştirilmesi (Semenov, 1964: 141).

Oluk Açma (i.Grooving), genellikle kemiğin uzun ekseni boyunca, taş kalem (burin) yardımıyla gerçekleştirilir. Oluk açıldıktan sonra darbe ile kemik bölünür (Semenov, 1964: 151). Teknik, genellikle uzun kemiklerin, dikey olarak ayrılmasında kullanılmıştır (David, 2004: 116). Kemiğin içerisindeki ilik boşluğu bu tekniği kolaylaştırmaktadır.

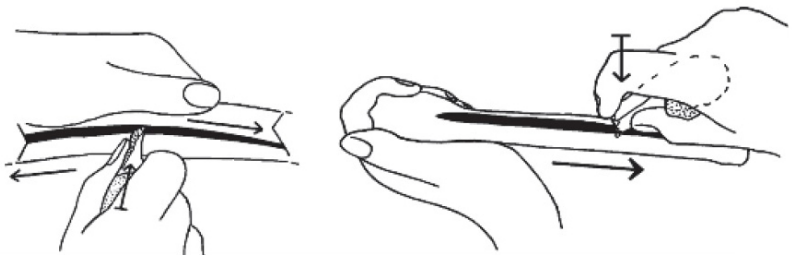

Şekil 3.14: Oluk açma tekniği (David, 2004: 130).

Testereleme (i.Sawing), uzun kemikleri düzeltili dilgicik ya da dişli bir çakmaktaşı alet ile çoğunlukla enine olmak üzere istenilen yönde ikiye ayırmak amacıyla kullanılır (Semenov, 1964: 151-152). Testereleme tekniği bazen kemiğin bir kısmı üzerinde uygulanmış ve ardından daha kolay bir şekilde kırılmıştır. Bu yöntem ile düzgün kenarlar elde edilemez ancak kemiğin ön ve arka yüzeylerinin de testerelenmesiyle düzgün kenarlar elde edilebilir (Semenov, 1964: 152).

Şekil 3.15: Testereleme tekniği (solda ve ortada David, 2004: 130; sağda Semenov, 1964: 153).

Yongalama (i.Flaking), Paleolitik Çağ'dan itibaren kullanıldığı bilinen, genellikle fildişi gibi sert bir hammaddenin uzun ekseni üzerinde uygulanan bir tekniktir (Semenov, 1964: 153). Sivri uçlu bir taş alet ile darbeler uygulanmakta ve böylece yonga çıkartılmaktadır. Tekniğin bir oluk açıldıktan sonra uygulanması, düzenli formda yongalar çıkarılmasını sağlamaktadır (Semenov, 1964: 153-154).

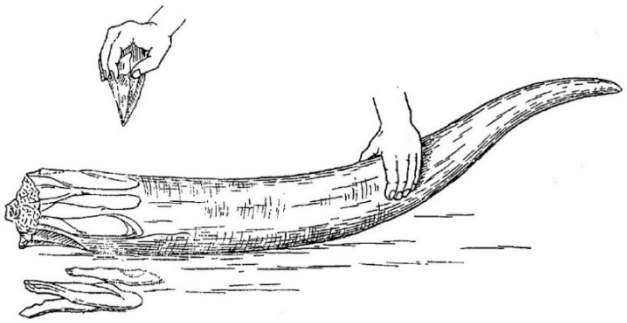

Şekil 3.16: Yongalama tekniği (Semenov, 1964: 154).

Taş Kalem (i.Burin), Üst Paleolitik Dönem'den itibaren, enine ya da boyuna bölme işleminin ustaca gerçekleştirilmesi amacıyla kullanılmıştır. Bu yöntem, tek başına bir kemiği bölmeye yeterli değildir genellikle oluk açma tekniği ile beraber kullanılır (Semenov, 1964: 155). Oluklar açıldıktan sonra kemik düzgün bir formda kırılır (Semenov, 1964: 157). Çakmaktaşı ya da obsidyenden yapılan ve sapa takılan kalemler, farklı işlevler için farklı formlarda olmalarına karşın (Semenov, 1964: 155), geniş kenar açısına sahip olmalıdırlar, böylelikle küçük bir alanda büyük bir baskı oluşturabilirler (Semenov, 1964: 165).

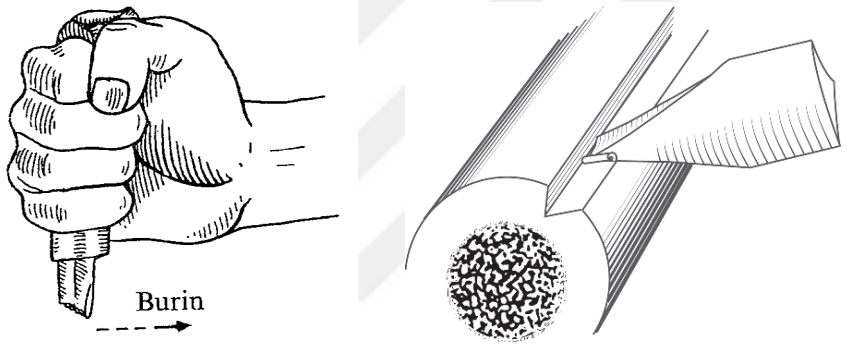

Şekil 3.17: Taş kalem tekniği (sol) ve taş kalem tekniği ile oluk açma (sağ) (Semenov, 1964: 156; Rigaud, 2004: 86).

Vurma Tekniği (i.Striking), Üst Paleolitik Dönem'de kullanılmaya başlanan, uzun kemiklerin işlenmesinde kullanılan bir tekniktir. Kemiğin sert olan diyafiz kısmının bölünmesindeki zorluk, söz konusu yöntemle aşılmıştır. Uzunlamasına bölünmüş bir diyafiz ise dışarıdan içeriye doğru uygulanan darbelerle işlenebilmektedir (Semenov, 1964: 147).

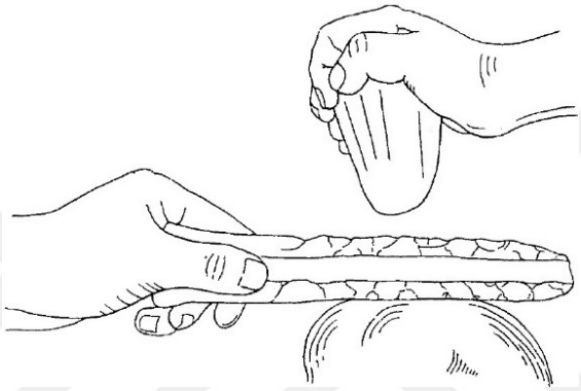

Şekil 3.18: Vurma tekniği (Semenov, 1964: 148).

Kıyma Tekniği (i.Chopping), elde tutulan ya da bir sapa takılan bir taş alet ile genellikle kemiği enine bölmek için, kemiğe dik bir açı ile uygulanan darbelerle uygulanan bir tekniktir (Semenov, 1964: 151).

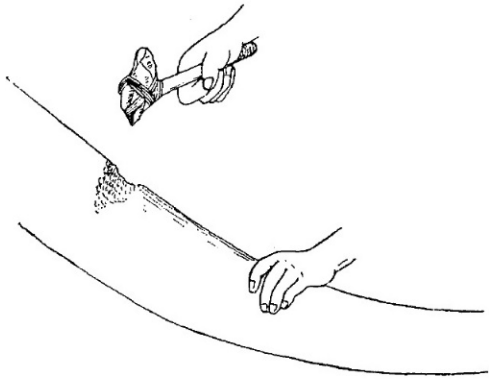

Şekil 3.19: Kıyma tekniği (Semenov, 1964: 150).

Çentik Açma/ Çontuklama (i.Notching), elde tutulan ya da sapa geçirilmiş bir taş aletin kemiğe vurularak küçük kopmalarla çentik elde edilmesi tekniğidir (Semenov, 1964: 149).

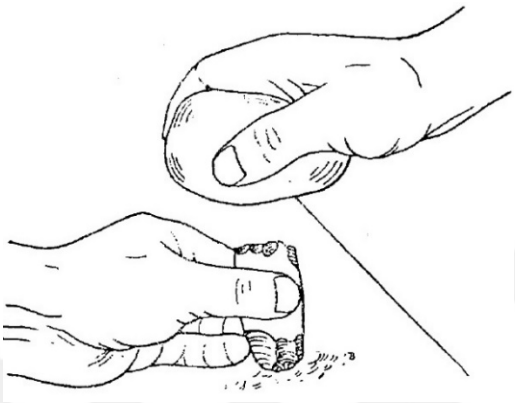

Şekil 3.20: Çentik açma tekniği (Semenov, 1964: 150).

Kazıma (i.Scraping), kemik üzerinde çalışmanın en basit yöntemlerinden biridir (Semenov, 1964: 145). Teknik, yontmataş aletin, 90°'lik açıyla kemik yüzeyinde çiziler oluşturmasına dayanır (Efe, 1977: 26). Aynı zamanda uçların düzeltilmesi ve bilenmesi amacıyla da kullanılmıştır (David, 2004: 116).

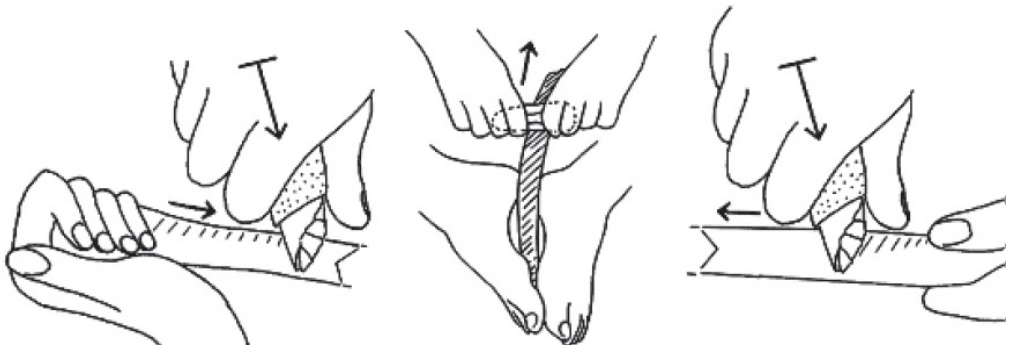

Şekil 3.21: Kazıma tekniği (David, 2004: 130).

Yarma (i.Splitting), kemik üzerine kalem (burin) tekniği ile açılan birbirine paralel olan uzun olukların bir keski yardımıyla çıkarılması yöntemidir (Semenov, 1964: 155-157). Bu yöntem aynı zamanda kontrollü yongaların çıkarılmasını da sağlamaktadır (Efe, 1977: 23)[20].

Şekil 3.22: Birbirine paralel iki oluk açılması ve arada kalan parçanın yarma tekniği ile çıkarımı (Semenov, 1964: 156-157; Rigaud, 2004: 86).

[20] Bu teknik, Turan Efe tarafından "Oyma ve dilme yöntemi ile yongalama" olarak adlandırılmıştır.

Sürtme (i.Grinding), kemiğin sert ve yüzeyi pürüzlü bir taşa sürtülerek biçim verilmesi tekniğidir (Efe, 1977: 28). Bu teknik ile alet üzerinde **aşındırma (i.Abrasion)** ve **pürüzsüzleştirme (i.Smooting)** yöntemleri de uygulanmaktadır. A**şındırma (i.Abrasion)** ile aletin tümünün ya da belirli bir bölümünün sürtme tekniği ile bir form kazanması sağlanmaktadır. **Pürüzsüzleştirme (i.Smooting)** de ise yine sürtme tekniği ile alet yüzeyindeki istenmeyen noktalardaki pürüzlerinin giderilmesi amaçlanmaktadır.

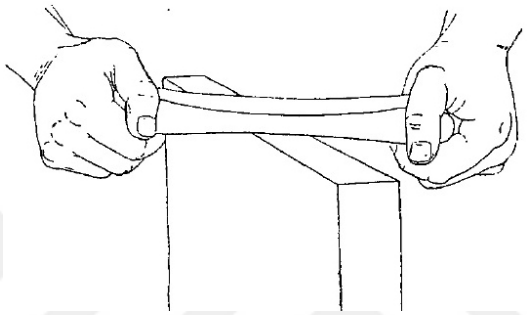

Şekil 3.23: Sürtme tekniği (Semenov, 1964: 188).

Parlatma/ Açkılama (i.Burnishing/Polishing), kemik alet yapımının son aşamasıdır. Alete parlaklık veren bu teknik, iki el kullanılarak ve bir baskı uygulayarak ileri-geri hareketlerle taşa sürtülerek uygulanır (David, 2004: 115; Semenov, 1964: 176).[21]

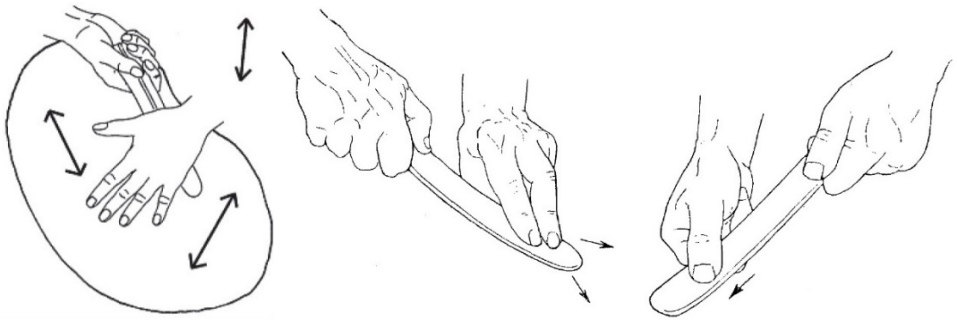

Şekil 3.24: Parlatma tekniği (David, 2004: 130; Semenov, 1964: 178).

[21] Kemiğin açkılanmasının yanı sıra açkı aleti olarak kullanılan kemik aletler genellikle kaburga kemiğinden yapılan, çalışma ucu yuvarlak ve düz olan aletlerdir (Semenov, 1964: 175).

Delme (i.Perforating), tek elle, çift elle, matkapla ve oluk açma /taş kalem yöntemleriyle olmak üzere toplam dört yöntem ile uygulanmaktadır. Elle delme tekniğinde tek elin kullanılması durumunda, el kaldırılmadan tam tur dönme sağlanamadığı için, her seferinde el kaldırılarak kesintili dönme hareketi ile gerçekleşir. Çift elle ise harekete hız kazandırılmış ve düzenli bir delik çeperi elde edilmiş olur. Ancak bu dönüş sırasında alet bir tarafa doğru eğilir (Semenov, 1964: 18). Matkap ile delme tekniğinde açılan delikler oldukça düzgün delik çeperlerine sahiptir. Matkapta, delici sopaya sabitlenir ve sopanın ortasına ahşap bir sap geçirilir. Sapın üst kısmına açılan çentiğe ip geçirilir ve ipler sopaya sarılarak sopanın iki ucuna bağlanır. Sapın alt kısmında ise deliciye yakın bir kısıma taş bir ağırlık konur. Bu matkap, sopanın aşağı yukarı çekilmesiyle dönmeye başlar ve düzenli çeperine sahip bir delik açılır. Taş kalem ya da oluk açma tekniği ise kemiğin uzun ekseni boyunca, yalnızca delik delinecek kısma uygulanan bir yöntemdir. Bu teknik ile açılan delikler "gözlü delik[22]" olarak adlandırılabilmektedir. Bu tezde ise "göz biçimli delik" olarak tanımlanacaktır.

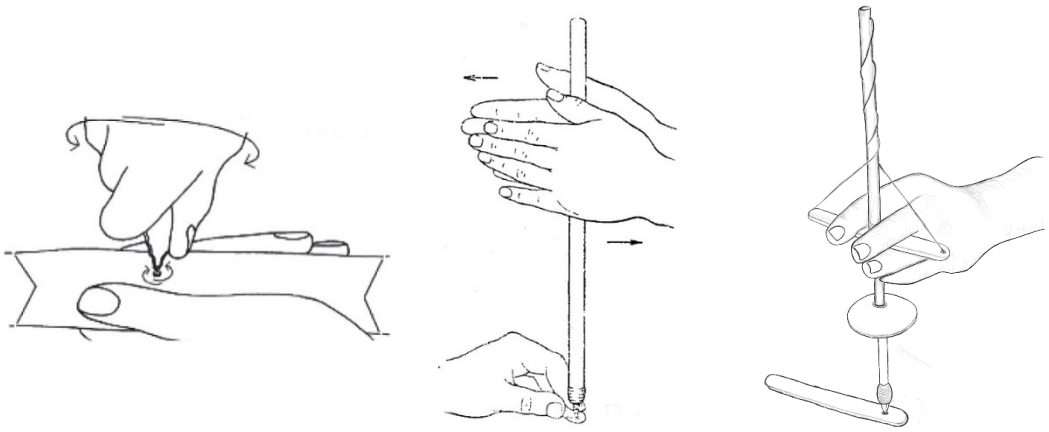

Şekil 3.25: Sırasıyla; tel elle (David, 2004:130), çift elle (Semenov, 1964: 79) ve matkap ile delik delme yöntemleri (çizim: Erdem Barın)

[22] Bu ifade Efe, 1977'de kullanılmaktadır.

Kemiklerin ve Dişlerin Isıl İşleme Uğraması (Yakılması), aletlerde ve süs eşyalarında karşımıza çıkan diğer bir uygulama ise kemiklerin kısmen ya da tamamen ısıl işlem görmesidir. Bu işlem; kemiklerin etlerinden temizlenmesi (tütsülemek), kullanıma yönelik ya da görsel tercih gibi bilinçli uygulanmasının yanı sıra; yangın, ısı üzerinde ya da yakınında bırakılması gibi bilinçsiz olarak da gerçekleşebilmektedir. Isı ile morfolojik ve kimyasal bir değişime uğrayan kemiklerin ısıya maruz kaldığı koşullar ve ortam, ısı derecesi, ısıya olan yakınlığı, kemiklerin etlerinden ayrılmış olup olmaması, ısıya maruz kalma süresi ve kemik tipi oldukça önemlidir. Bu koşullar kemik üzerindeki renk değişimlerini, büzülme oranlarını, dokusal ve kimyasal değişimlerini doğrudan etkilemektedir (Shipman vd., 1984: 308). Bu konudaki deneysel çalışmaların da yukarıda bahsedilen etmenlere bağlı olarak değişiklik göstereceği unutulmamalıdır.

Shipman, Foster ve Schoeninger'in yapmış olduğu bir deneysel çalışma, ısıl işlem görmüş kemiklerin renk değişimleri, makroskobik ve morfolojik değişimleri, kristal yapısındaki değişiklikleri ve büzülme dereceleri ile ilgili sonuçlar göstermektedir. Çalışma, koyun ve keçilere ait alt çene kemiği (*mandibula*) ile aşık kemiği (*talus*) ile gerçekleştirilmiştir (Shipman vd., 1984: 308). Kemikler uğradıkları ısı sonucunda renk ve dokuları göz önüne alınarak 5'er aşama içerisinde değerlendirilmiştir. İlk olarak ısı derecelerine göre uğradıkları renk değişimleri belirtilmiştir (Shipman vd., 1984: 312-313).

Aşama	Derece	Renk
1. aşama	285C°	Nötr beyaz, uçuk sarı, sarı
2. aşama	285-525 C°	Kırmızımsı kahverengi, çok koyu gri-kahverengi, nötr koyu gri ve kırmızımsı sarı
3.aşama	525-645 C°	Orta mavi ve biraz kırmızımsı sarı görünen nötr siyah
4. aşama	645-940 C°	Baskın olarak nötr beyaz olmak üzere açık mavi-gri ve açık gri
5. aşama	940 C° ve üstü	Nötr beyaz, orta gri ve kırmızımsı sarı

Tablo 3.1: Isı derecelerine göre kemiklerin uğradıkları renk değişimleri (Shipman vd., 1984: 312-313'ten uyarlanmıştır).

Kemiklerin mikroskop altında incelenmesiyle doku ve yüzeyde gerçekleşen değişimler de 5 gruba ayrılmıştır. Buna göre;

Aşama	Derece	Doku / Yüzey Değişimi
1. aşama	20-185 C°	Dokuların normal ve kemik yüzeyinin sağlamdır.
2. aşama	185-285 C°	Yüzey pürüzlülüğü artmış ve kemik yüzeyi sağlamdır.
3. aşama	285-440 C°	Pürüzler kaybolmuş ve kemik yüzeyi camsı, kuruma sonucu kanallar arasında kemiğin yüzeyine dik çatlaklar meydana gelmiştir.
4. aşama	440-800 C°	Kemik yüzeyi parçacıklı hale gelir.
5. aşama	800-940 C°	Bu parçacıklar eriyerek daha büyük yapılarla birleşmektedir.

Tablo 3.2: Isı derecelerine göre kemik yüzeyinin uğradığı değişimler (Shipman vd., 1984: 314-315'ten uyarlanmıştır).

Başka bir deneysel çalışma ise (Şek. 3.26) uyluk kemiğinin (*femur*) ısıl işlem sonucu uğradığı değişimleri göstermektedir[23]. Yukarıdaki çalışmadan farklı olarak toplam 4 aşama içerisinde değerlendirilerek, yanma aşamalarının farklı derecelerdeki aşamalarını göstermektedir. Buna göre kemiğin 250 C°'ye kadar kurulduğu; 400-550 C° arasında organik bileşenlerinden ayrıldığı; 600-700 C°'de evrilme aşamasında olduğu ve son olarak 800-1000 C°'de kaynaştığı belirtilmiştir.

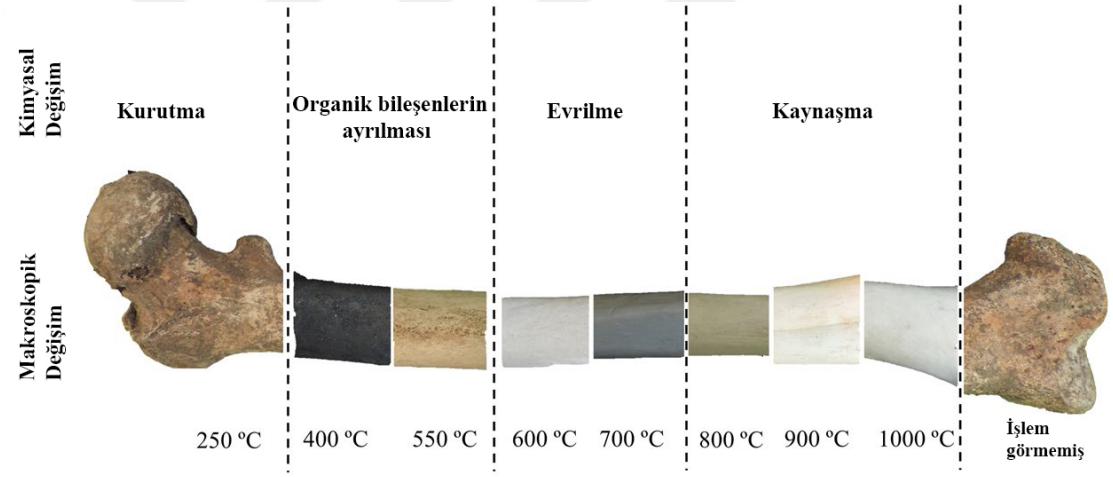

Şekil 3.26: Uyluk kemiğinin (*femur*) yanma derecelerine göre renk ve kimyasal değişimi (Marques vd., 2018: 3'ten düzenlenmiştir).

Sözü edilen bu iki deneysel çalışma da farklı tür ve kemik tiplerinde aynı uygulamanın gerçekleştirilmesiyle elde edilen sonuçları ele almaktadır. En başta da belirtilen ve birçok etmene bağlı olarak değişiklik gösteren bu süreçlere rağmen bu iki çalışmanın

[23] Sözü edilen çalışma insan kemiği üzerinde gerçekleştirilmiştir.

birbirine yakın sonuçlar vermesi ve ortalama bir ısı-morfolojik değişim sürecini göstermesi bakımından önemli görülmüştür.

Tüm bu veriler göstermektedir ki kemiğin ısıya maruz kaldığı ilk aşamalarda kemik içerisindeki suyu ve organik maddeleri kaybeder; dokusu pürüzlü hale gelir, rengi ise koyu kahve-siyah renge döner. Sonraki aşamalarda kemik sırasıyla; kırmızımsı siyah, gri, nötr beyaz ile mavimsi renklere evrilir. Bu aşamalarda doku olarak önce camsı sonra ise parçacıklı hale gelen kemik son olarak nötr beyaz-gri rengini alarak parçacıklı yapıların birleştiği bir görünüm sergiler.

Isıl işlem görmüş, diğer bir ifade ile yanmış kemikler, yanmamış kemiklere göre daha kırılgandır ve mekanik güçleri azalmaktadır. Bu durum, kemiklerin ısıya maruz kalma süresine göre değişiklik göstermektedir (Stiner vd., 1995: 235). Kemiklerin yanma oranını etkileyen diğer bir etmende kemiklerin boyutlarıdır. Küçük boyutta ve gözenekli bir kemik; büyük boyutlu ve daha az gözenekli bir kemikten daha çabuk yanacaktır (Greenfield ve Beattie, 2017: 45). Isıya ani maruz kalan kemik hızla tahrip olurken, kontrollü ısı gören kemik daha az tahrip olmaktadır (Greenfield ve Beattie, 2017: 84). Yanan kemiklerin boyutlarının küçüldüğü deneysel çalışmalarla gözlenmiş ve ısıya maruz kalma yoğunluğu ve süresine göre değişiklik göstermiştir. Boyutlar ortalama %0 ile %30 aralığında küçülmektedir (Greenfield ve Beattie, 2017: 74). Deneysel çalışmalar, etlerle yakılan kemikler ile etlerin sıyrıldıktan sonra yakılması arasında fark bulunduğunu göstermektedir. Üzerlerinde et ile yakılan kemiklerdeki kırıklar ve enine yarıklar; kemik üzerinde etlerin korunduğu örneklerden daha fazladır. Kemik üzerindeki etler sıyrıldıktan sonra yakılan kemiklerdeki eğrilme derecesi de üzerinde etlerin bulunduğu kemiklerden daha azdır (Thurman ve Willmore, 1980: 280-281).

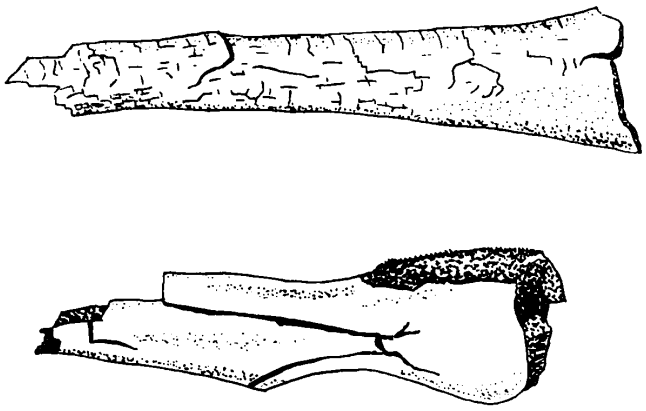

Şekil 3.27: Et ile birlikte yakılan kemik (üstte), et kemikten sıyrıldıktan sonra yakılan kemiğin (altta) görünümü (Thurman ve Willmore, 1980: 280).

Dişlerin ısıl işleme uğraması sonucu geçirdiği morfolojik ve kimyasal değişimler kemiğe benzer bir şekilde ilerlemesine karşın dişlerin farklı mineral dokulardan oluşmasıyla farklı süreçler gözlenmektedir. Keza, dentin tabakasının yanmışken, diş minesinin yanmaması gibi örneklere karşılaşılabilir. Bu durum; diş minesinin neredeyse tamamının mineralden oluşurken, dentinin (diş minesinin altındaki katman) mineral bakımından mineden az olması ile açıklanmaktadır (Schmidt, 2015: 64).

Shipman, Foster ve Schoeninger'in yapmış olduğu çalışmada ele alınan diğer bir konu ise dişlerin ısıl işleme uğraması soncunda elde edilen verilerdir[24].

[24] Burada yalnızca dişin minesi üzerine gerçekleştirilen deneysel ısıl işlemler ele alınacaktır. Dişin dentin (diş minesinin alındaki kısım) değişimleri için bkz. Shipman vd., 1984: 313.

Aşama	Derece	Diş Minesindeki Değişimler
1. aşama	20-185 C	Değişmemiş, petek deseni görülmüştür.
2. aşama	185-285 C°	Çukurlar oluşmuştur. 1.aşamadan daha pürüzsüz bir görünümündedir.
3.aşama	285-440 C°	Yüzeyi kaplayan yuvarlak parçacıklar görülmüştür.
4. aşama	440-800 C°	Çatlaklara ayrılmış camsı küçük parçalara ayrılmıştır.
5. aşama	800-940 C°	Önceki aşamada ayrılan küçük parçacıklar düzensiz bir kütlede kaynaşan büyük, pürüzsüz yüzeye sahip kürecikler halinde birleşmektedir.

Tablo 3.3: Diş minesinde gerçekleşen değişimler (Shipman vd., 1984: 313'den uyarlanmıştır).

Sözü edilen bu işlem; kemik buluntuların biçimlendirilmesinden önce değil, sonra uygulanmıştır. Çünkü yanmış bir kemiğin biçimlendirilmesi başta yanmamış bir kemiğe oranla daha kırılgan olması ve mekanik gücünü kaybetmesi dolayısıyla oldukça zordur. Tarihöncesi yerleşmelerin geneline bakıldığında kemik buluntu topluluklarının tamamının ısıl işlem görmemesi; bu alet ve nesnelerin belirli bir amaç ve tercih doğrultusunda gerçekleştiğini göstermektedir. Bu doğrultuda aletin üretim teknikleri tamamlandıktan sonra kullanım amacına yönelik yakma işlemi gerçekleştirilmektedir. Yanmış aletlerin belirli bir tipte ve sayıda olması; aletlerin işlevindeki etkiyi arttırarak, teknik bir yarar sağlama amacına işaret etmektedir (Sidera, 2000: 56). Nitekim Stordeur bu öngörüsünü, Natuf kültürüne ait Ain Mallaha aletleri üzerinden elde etmiştir[25] (Stordeur, 1988b). Diğer bir amaç ise ısıl işlem

[25] Sözü edilen bu teknik fayda; bızların uçlarının delme işlevinin kolaylaştırması amacıyla yakılması ya da Stordeur'un da örneklediği gibi ısıtma sonucu kemik üzerindeki oluşan morfolojik değişimin aletin yapışma kaybı doğrultusunda etki gücünü arttırması olarak örneklenebilir. Stordeur bu etkiyi Ain Mallaha'nın yanmış fırlatma uçları ile açıklamaktadır.

görmüş kemiklerdeki renk değişikliği, yüzey parlaklığı ve yüzey pürüzsüzlüğünün getirdiği bir görsel ve estetik tercihtir. Bu tercih, zaman zaman statü belirten kemik aletler ya da nesnelerde tespit edilebilmektedir (Sidera, 2000: 56-57).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ YERLEŞMELERİ

Bu bölümde günümüz Güneydoğu Anadolu Bölgesi sınırları içerisinde yer alan arkeolojik araştırmalarının başlangıcından günümüze olan değişim ve gelişimleri ile Orta Fırat ve Yukarı Dicle Havzası'ndaki yerleşemeler hakkında bilgilere yer verilmiştir.

4.1. Güneydoğu Anadolu Bölgesi Neolitik Dönem Araştırma Tarihçesi

Bölge tarihi ile ilgili ilk bilgilerimiz 1800'lü yıllarda, gezgin ve araştırmacıların karşılaştıkları höyük ve mağara notları ile başlamaktadır. İlk olarak İngiliz Hükümeti'nin desteği ile J. G. Taylor, 1861-1863 yılları arasında Dicle Nehri'nin doğu ve batısını kapsayan 3 gezi gerçekleştirmiş ve bölgeyi tarihi ve coğrafi olarak ayrıntılı ele almıştır (Taylor, 1865: 21). Orta Fırat Havzası'ndaki tarihöncesi döneme ait ilk bilgi ise J. E. Gautier'in, Şanlıurfa Birecik'te bulduğu el baltası ile başlamaktadır (Günay ve Whallon Jr, 1980: 88).

1946 yılında Kılıç Kökten, tarihöncesi yerleşmeleri saptamak amacıyla Anadolu'nun çeşitli illerinde araştırmalar gerçekleştirmiştir. Türk Tarih Kurumu adına gerçekleştirilen bu araştırmalar, Güneydoğu Anadolu Bölgesi içinde Diyarbakır, Şanlıurfa ve Gaziantep çevresinde yürütülmüştür (Kökten, 1947: 161-162). Bölgede Antik Dönemler de dahil olmak üzere birçok buluntu yeri tespit edilmiş ayrıca Alt ve Orta Paleolitik Dönem'e tarihlenen Acheulean ve Levallois-Mousterian tipi aletlere rastlanmıştır (Kökten, 1952). Kökten, ayrıca Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde özellikle Alt Paleolitik Dönem'e tarihlenen aletlerin Anadolu'ya oranla daha yoğun olduğunu belirtmektedir (Kökten, 1952: 188). Bu araştırma kapsamında 1946 yılında Biris Mezarlığı ve Söğüt Tarlası 1 tespit edilmiş (Kökten, 1947: 161-162), kazılara ise

1964 yılında Bruce Howe başkanlığında başlanmıştır (Çambel ve Braidwood, 1980: 12).

Bölgedeki ilk ve öncü bilimsel araştırma; "Güneydoğu Anadolu Tarihöncesi Araştırmaları Karma Projesi" adı altında, Halet Çambel ve R. J. Braidwood tarafından 1962 yılında kurulan İstanbul Üniversitesi Prehistorya Kürsüsü ve Chicago Üniversitesi Doğu Bilimleri Enstitüsü'nün ortak çalışması ile gerçekleştirilmiştir (Çambel ve Braidwood, 1980: 1). Araştırma projesi kapsamında 1963 yılında Çayönü Tepesi tespit edilmiş ve kazılar, 1964-1991 yılları arasında gerçekleştirilmiştir (Erim-Özdoğan, 2007: 58). Bu dönem kazıları sırasıyla R.J. Braidwood, Halet Çambel ve Mehmet Özdoğan başkanlığında tamamlanmıştır. Çayönü'nün ikinci dönem çalışmaları ise Aslı Erim Özdoğan tarafından 2015 yılından itibaren gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Sözü edilen proje ile 1963 yılında, Şanlıurfa'da Göbeklitepe tespit edilmiş (Benedict, 1980: 179), kazılara 1995 yılında Klaus Schmidt başkanlığında başlanmıştır. Kazılar, 2020 yılından itibaren Necmi Karul başkanlığında sürdürülmektedir.

1947 yılında Doğu Akdeniz kıyıları ve Zagros Dağları'nın yamaçlarında araştırmalar gerçekleştiren R. J. Braidwood (Braidwood, 1971: 310); yerleşik yaşama geçişin arpa, buğday, koyun, keçi ve sığır gibi evcilleştirmeye uygun bitki ve hayvan türlerinin doğal yaşam alanlarını kapsayan Toros Dağlarının eteklerinde araştırılması gerektiğini savunmuştur (Braidwood, 1958: 1428). Böylelikle ilk olarak Zagroslarda Jarmo (Irak) kazılarına, sonrasında ise daha önce araştırılmamış bir bölge olan Yukarı Dicle Havzası'nda; tarımcı yerleşik köy topluluklarının yaşayış düzenin ortaya çıkışı, gelişimi ve bitki-hayvan evcilleştirmenin kökenlerini ele alan sürece dair araştırmalar başlatılmıştır (Çambel ve Braidwood, 1980: 1). Yüzey araştırmaları Urfa, Diyarbakır ve Siirt karayolunun kuzey kesiminde kalan bölgede gerçekleştirilmiştir (Çambel ve Braidwood, 1980: 5). Bu yüzey araştırmaları sonucunda yaklaşık olarak; Siirt'te 46, Diyarbakır'da 60, Urfa'da ise B. Howe önderliğinde 21 buluntu yeri saptanmıştır (Çambel ve Braidwood, 1980: 10-11).

Güneydoğu Anadolu Bölgesinde gerçekleştiren bu çalışmaların yanı sıra, Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) kapsamında Fırat ve Dicle Nehirleri'nde baraj projelerinin

yapımına başlanmasıyla birlikte, bölge hakkında daha yoğun bilgiler elde edilmeye başlanmıştır. Çalışma kapsamında baraj göl havzaları ve etkileşim çevresi araştırılmış, kurtarma kazısı niteliğinde çalışmalar gerçekleştirilmiş, bölgenin kültür ve tarihinin anlaşılması açısından önemli sonuçlar elde edilmesini sağlamıştır. Bunlardan ilki Fırat Nehri'nde yapımına başlanan Keban Projesi'dir. Türkiye'deki ilk kapsamlı kurtarma kazısı niteliği taşıyan bu öncü proje, baraj suları altında kalacak olan anıt yapılarının kurtarılması amacıyla 1967 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) Rektörü Kemal Kurdaş'ın desteği ile, Halet Çambel ve R. J. Braidwood önderliğinde başlamıştır (Karul, 2013a: 7; Özdoğan, 2012: 44-45). Farklı bilim dallarıyla birlikte yürütülen bu proje; arkeometrinin ülkemizde gelişmesine öncülük etmiştir (Özdoğan, 2012: 46-48).

1976 yılında Keban Barajı'nın dolmasıyla birlikte Güneydoğu Anadolu Bölgesinde; Karakaya ve Atatürk barajlarının inşası için çalışmalara başlanmıştır. Bu süreçte; Malatya Ovası, Adıyaman ve Urfa bölgesinde yer alan Fırat boyundaki geniş düzlüklerin bulunduğu çok daha büyük bir alanda çalışmaların gerekli olduğuna karar verilmiş ve böylelikle proje, "Aşağı Fırat Projesi" adı ile Kemal Kurdaş ve Halet Çambel önderliğinde yürütülmüştür (Özdoğan, 2006: 16). Bu bölgelerde gerçekleştirilen yüzey araştırmaları sonucunda 580 buluntu yeri tespit edilmiştir. Bunların 10'unda kapsamlı, 19'unda kısmi, 7'sinde küçük çaplı ve 2'sinde ise sondaj niteliğinde olmak üzere toplam 38 kazı gerçekleştirilmiştir (Özdoğan, 2006: 17). Neolitik Dönem buluntu yerleri arasında Cafer Höyük (Özdoğan, 1977: 57), Hayaz (Özdoğan, 1977: 144) ve Gritille (Özdoğan, 1977: 121) tespit edilmiştir. Kazılar, Cafer Höyük'te 1979-1986 yılları arasında J. Cauvin ile O. Aurenche (Cauvin vd., 2011: 1); Hayaz'da 1979-1983 yılları arasında İstanbul Hollanda Tarih Arkeoloji Enstitüsü (Roodenberg, 1989: 91); Gritille'de ise 1981-1984 yılları arasında R.S. Ellis önderliğinde (Voight ve Ellis, 1981: 87) gerçekleştirilmiştir. 1980 yılında ise H.G. Gebel tarafından gerçekleştirilen yüzey araştırmalarıyla Nevali Çori keşfedilmiştir. Kazılar ise Heidelberg Üniversitesi ile Şanlıurfa Arkeoloji Müzesi'nin ortak çalışması ve H. Hauptmann başkanlığı ile 1983 yılında başlamıştır (Gebel, 1984: 240; Hauptmann, 2011: 90).

Fırat Nehri üzerinde gerçekleştirilen diğer bir proje ise, Birecik Barajıdır. Baraj gölü alanıyla tehlike altında bulunan Zeugma Antik Kenti ve Birecik Mezarlığı oldukça kısa bir süre içinde kazılmıştır. Bu durum, ODTÜ'nün bölgede gerçekleştirdiği projenin tekrar yapılanmasını sağlamıştır (Özdoğan, 2010: 29). Birecik Baraj gölünün güneyindeki Karkamış ve Dicle Nehri üzerinde yapımı başlanan Ilısu Baraj Projelerinin etkilenim alanında kalan kültür varlıklarının kurtarılması amacıyla, 1998 yılında ODTÜ-TAÇDAM yönetimde kazılara başlanmıştır (Tuna, 2010: 36). Karkamış Baraj Göl Alanı içerisindeki 16 merkezde kurtarma kazıları gerçekleştirilmiştir (Tuna, 2010: 41).

Yukarı Dicle Havzası'ndaki kapsamlı araştırmalar yukarıda bahsedildiği üzere Braidwood ve Çambel önderliğinde Güneydoğu Anadolu Projesi ile bölge genelinde başlayarak ardından çeşitli yerleşim yerlerindeki kazılarla devam etmiş ancak 1988 yılına gelindiğinde araştırma bölgesi Çayönü yerleşmesin yakını ile sınırlandırılmıştır. "Diyarbakır Yüzey Araştırması Projesi" adı altında tekrar toplanan ekip, araştırmalarını Çayönü yerleşme kültürünün yayılımını, hammadde kaynaklarını ve bölgenin tarihöncesi sürecini tespit etme amacıyla il genelinde yürütmüştür (Özdoğan, 1989: 459-460). Bu kapsamda Paleolitik Çağ'dan Demir Çağı'na kadar toplamda 22 buluntu yeri tespit edilmiştir (Özdoğan, 1989: 461).

Aynı tarihte yürütülmeye başlanan ve 3 sezon boyunca sürdürülen diğer bir araştırma ise 1988-1990 yılları arasında Guillermo Algaze önderliğindeki ekip tarafından Dicle ve Fırat Nehirleri üzerinde planlanmış baraj projeleri ve bunlardan etkilenen arkeolojik yerleşmelerin saptanması amacıyla gerçekleştirmiştir. Smithsonian Enstitüsü, TEKDAM[26]ve ODTÜ iş birliği ile gerçekleştirilen araştırmalar; Batman Çayı-Dicle Nehri, Garzan Çayı-Dicle Nehri, Botan Çayı-Dicle Nehri kesişim alanları, Cizre-Silopi Ovalık Alanı, Yukarı Dicle ve Orta Fırat havzalarında yürütülmüştür (Algaze vd., 1991: 175-178). Bu kapsamda; 1989 yılında Gusir Höyük[27] tespit edilmiş (Algaze vd., 1991: 189) ve kazılar Necmi Karul başkanlığında, 2010-2012-2013 ve 2014 yıllarında gerçekleştirilmiştir. Demirköy Höyük, 1989 yılında saptanmış (Algaze vd.,

[26] TEKDAM (Tarihi ve Arkeolojik Buluntuları Kurtarma ve Araştırma Merkezi). Daha sonra TAÇDAM (Tarihsel Çevre Araştırma ve Değerlendirme Merkezi) adını almıştır.
[27] Yerleşme ilk olarak "Guzir Höyük" olarak adlandırılmıştır (Algaze vd., 1991: 189).

1991: 181-182), kazılar 1997 ve 2000 yılları olmak üzere iki sezon yürütülmüştür. Mezraa-Teleilat, 1989 yılında tespit edilmiş (Algaze vd., 1991: 201) ve ardından kazılar Şanlıurfa Müzesi başkanlığı ve Mehmet Özdoğan'ın bilimsel danışmanlıyla 1999-2005 yılları arasında gerçekleştirilmiştir (Özdoğan, 2011: 204). 2007 yılında ise sınıflı bir alanda kazılar, Necmi Karul bilimsel danışmanlığında tamamlanmıştır (Karul, 2011a: 261). Körtik Tepe 1989 yılında saptanmış (Algaze ve Rosenberg, 1990) ve Vecihi Özkaya başkanlığında kazılar 2000 yılında başlamış ve 2018 yılında sonlandırılmıştır (Özkaya ve Coşkun, 2011: 90). Yine bu proje kapsamında tespit edilen Akarçay Tepe'de ise kazılar, 1999 yılında İstanbul, Barselona ve Tsukuba Üniversitelerinin ortak çalışmalarıyla başlamıştır. 2002 yılına kadar devam eden kazıların ardından 2005 yılında da baraj projesi değişikliği ile çalışmalar sürdürülmüştür (Özbaşaran ve Molist, 2007: 179).

1990 yılında Batman Barajı inşası ile sular altında kalacak olan bölgedeki yüzey araştırmaları Pennsylvania Üniversitesi ve TEKDAM çatısı altında, M. Rosenberg ve H. Tokul tarafından gerçekleştirilmiştir (Rosenberg ve Tokul, 1991: 241). Araştırma kapsamında tespit edilen Hallan Çemi yerleşmesinde, 1991 yılında Michael Rosenberg başkanlığında kazılar başlamış ve 1994 yılında tamamlanmıştır (Rosenberg, 2007: 1).

Yukarıda sözü edilen "Ilısu ve Karkamış Baraj Gölleri Altında Kalacak Arkeolojik ve Kültür Varlıklarını Kurtarma Projesi" adı altında, 1998 yılında yüzey araştırmaları ve ardından kurtarma kazıları gerçekleştirilmeye başlanmıştır[28]. Bismil-Batman, Garzan ve Botan bölgelerinde riskli durumlarına göre birincil, ikincil ve üçüncül öncelikte korunması/ kazısı yapılması veya yüzey araştırması gereken buluntu yerleri saptanmıştır. Sözü edilen bölgede daha önceki yıllarda çalışmalarla beraber toplam buluntu yeri sayısı 237 adet olarak belirlenmiştir (Tuna, 2011: 268). Daha sonra Ilısu Barajı ve HES Projesi adı ile devam eden çalışmalar kapsamında 2012 yılında saptanan ve kazıların da aynı yıl başladığı Boncuklu Tarla yerleşimi, Mardin Müze Müdürlüğü başkanlığında ve Ergül Kodaş'ın bilimsel danışmanlığında yürütülmeye başlanmıştır (Kodaş, 2018: 7-8; Kodaş, 2020b: 22-23). 2018 yılında ise bu projenin yol yapım çalışmalarında Çemka Höyük tespit edilmiştir. Höyük'teki kazılar, 2019 yılında Ergül

[28] İnşa edilen Ilısu Barajı ve Hidroelektrik Santrali 2020 yılında, "Ilısu Prof. Dr. Veysel Eroğlu Barajı ve HES" adını almıştır.

Kodaş başkanlığı ile başlamıştır (Çiftçi vd., 2020: 28). Bu kapsamda tespit edilen diğer bir yerleşme ise Hasankeyf Höyük'tür. Kazılar 2009 yılında önce Abdülsselam Uluçam ardından Yutaka Miyake başkanlığında sürdürülmüştür (Miyake vd., 2012: 3).

Pamukçay, Kuruçay ve Ambarçay yörelerinde inşa edilecek olan baraj projelerinden etkilenecek olan bölgelerdeki araştırmalar 2002 yılında, Brian L. Peasnall önderliğinde "Diyarbakır Küçük Çaylar Yüzey Araştırması" adı altında gerçekleştirilmiştir (Peasnall, 2003: 29). Bu proje ile tespit edilen Gre Fılla'da kazılar 2018 yılında, Diyarbakır Müzesi başkanlığı ve Tuba Ökse'nin bilimsel danışmanlığında başlamıştır (Ökse, 2020: 3).

Bahattin Çelik tarafından 1997 yılında "Şanlıurfa Arkeolojik Yüzey Araştırması" gerçekleştirilmiştir (Çelik, 2000b: 6). Bu araştırma ile tespit edilen yerleşimlerden biri olan Karahantepe'de kazılar ise 2019 yılında Necmi Karul başkanlığında başlatılmıştır. Ardından 2000-2003 yılları arasında A. Cihat Kürkçüoğlu, Bahattin Çelik ve Muharrem Oral'dan oluşan bir ekip ile "Şanlıurfa Bölgesi Kültür Envanteri Projesi" gerçekleştirilmiş (Çelik, 2006: 23) ve bu kapsamda tespit edilen Sefertepe'de de kazılar 2021 yılında Emre Güldoğan'ın bilimsel danışmanlığında başlamıştır (Güldoğan, 2021: 40). Yine Bahattin Çelik tarafından başlatılan diğer bir araştırma olan ve Urfa ili, Tek Tek Dağları bölgesinde 2013 yılında gerçekleştirilen "Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem Yüzey Araştırmaları" ile birçok yerleşimin saptanmasını sağlamıştır[29] (Çelik, 2015b). Bu merkezlerden biri olan Harbetsuvan Tepesi, 2017 yılında Şanlıurfa Müzesi başkanlığı, Bahattin Çelik bilimsel danışmanlığı ile başlamıştır (Çelik ve Uludağ, 2020: 337).

Son olarak 2021 yılında, "Şanlıurfa Neolitik Çağ Araştırmaları Projesi" diğer bir adı ile "Taş Tepeler" projesi başlatılmıştır. Proje kapsamı yüzey araştırmaları ve kazılar olarak iki ayrı sistem içerisinde yürütülmekle beraber paleo-çevre araştırmaları, kültürel miras yönetimi ve etnoarkeolojik araştırmaları içene alan bir çerçeve oluşturulmuştur. Şanlıurfa'da Neolitik Dönem'in ilk aşamalarını yani yaklaşık olarak MÖ 10.000-7.000 yılları arasını hedef alan proje ile yerleşme, kamp yeri, avlak alanı

[29] Yerleşmeler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. (Çelik, 2015a).

ve benzeri buluntu yerlerinin saptanarak eş zamanlı ve çok yönlü araştırmalar gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir. Bölgede yer alan farklı büyüklük ve nitelikteki buluntu yerlerinin birbirine yakın konumlanması ile ortak bütünlüğünün yanı sıra her biri kendi içerisindeki ayrı sorulara da cevap verecek çeşitlikle yerleşmeler saptanmıştır. Bunların içerisinde tamamı Şanlıurfa Müzesi başkanlığındaki kazılar başlanmıştır. 2021 yılında başlayan Barbara Helwing ve Mücella Erdalkıran'ın bilimsel danışmanlığında Gürcütepe; Eylem Özdoğan'ın bilimsel danışmanlığında Sayburç, Emre Güldoğan'ın bilimsel danışmanlığında Sefertepe ve Fatma Şahin'in bilimsel danışmanlığında Çakmaktepe yerleşimlerinde kazı çalışmalarına, Yenimahalle Höyüğünde ise kesit ve koruma çalışmalarına başlanmıştır (Karul, 2022).

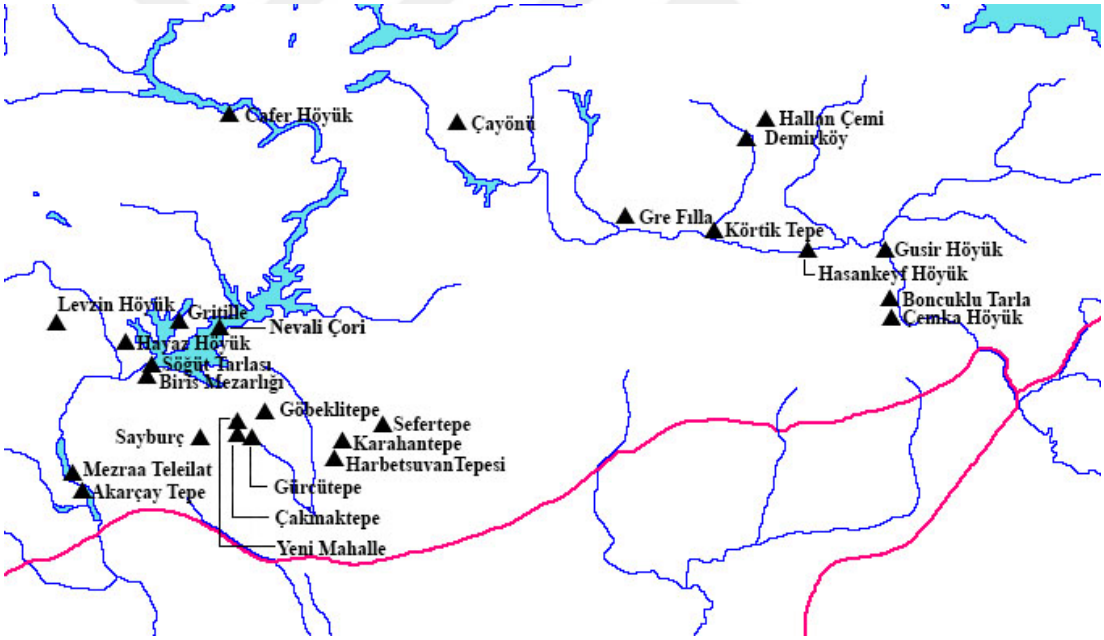

Harita 4.1: Günümüz su kaynaklarına göre tez kapsamında ele alınan Güneydoğu Anadolu Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem Yerleşmeleri.

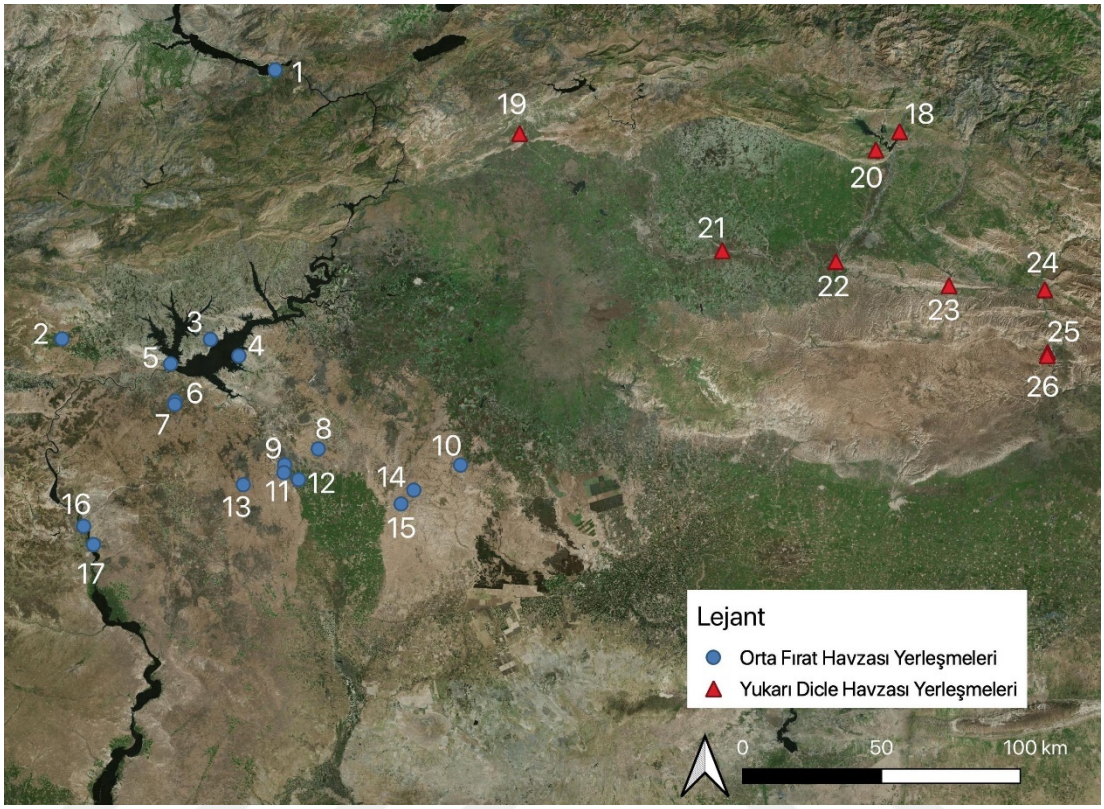

Harita 4.2: Uydu görüntüsü üzerinde tez kapsamında ele alınan Güneydoğu Anadolu Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem Yerleşmeleri; 1.Cafer Höyük, 2.Levzin Höyük, 3.Gritille, 4.Nevali Çori, 5.Hayaz Höyük, 6. Söğüt Tarlası 1, 7.Biris Mezarlığı, 8.Göbeklitepe, 9.Çakmaktepe, 10.Sefertepe, 11.Yeni Mahalle, 12.Gürcütepe, 13.Sayburç, 14.Karahantepe, 15.Harbetsuvan Tepesi, 16.Mezraa-Teleilat, 17.Akarçay Tepe, 18.Hallan Çemi, 19.Çayönü, 20.Demirköy, 21.Gre Fılla, 22.Körtik Tepe, 23.Hasankeyf Höyük, 24.Gusir Höyük, 25.Boncuklu Tarla, 26.Çemka Höyük) (Harita: Erge Yurtdaş).

Tüm bu araştırma projeleri ile birlikte R.J. Braidwood'un savunduğu ve başlattığı evcilleştirilmiş bitki-hayvanların yabani atalarının doğal olarak bulunduğu yaşam alanlarında araştırılması gerektiği savı; besin üretiminin yerleşik yaşamın bir nedeni değil, sonucu olduğunu kanıtlamaktadır (Özdoğan, 2003a: 23; Özdoğan ve Karul, 2020: 20). Aynı zamanda Orta Fırat ve Yukarı Dicle havzalarındaki çağdaş

yerleşmelerden elde edilen veriler, iki havza arasındaki benzerlik ve farklılıkları da ortaya koymaktadır (Özdoğan ve Karul, 2020: 20). Kazısı gerçekleştirilen yerleşmelerden elde edilen veriler bir sonraki bölümde detaylı olarak ele alınacaktır.

4.2. Orta Fırat Havzası Yerleşmeleri

Orta Fırat Havzası yerleşmeleri kapsamında Cafer Höyük, Levzin Höyük, Gritille, Nevali Çori, Hayaz Höyük, Söğüt Tarlası 1, Biris Mezarlığı, Göbeklitepe, Çakmaktepe, Sefertepe, Yeni Mahalle, Gürcütepe, Sayburç, Karahantepe, Harbetsuvan Tepesi, Mezraa-Teleilat, Akarçay Tepe ele alınmıştır.

4.2.1. Cafer Höyük

Konum

Malatya ilinin 40 km kuzeydoğusunda bulunan Cafer Höyük; Toros Dağları'nın eteklerinde, Fırat Nehri'nin sağ kıyısına 750 m yükseklikte, Değirmendere adlı mevsimlik bir akarsu kıyısındaki verimli alüvyon ovası üzerinde konumlanmaktadır. Doğu-batı doğrultudaki höyüğün kuzey ve güney yamaçları kesilmiş, günümüzde 150 x 28 m boyutlarında korunmuştur (Cauvin vd., 2011: 1; Cauvin vd., 1999: 89). Cafer Höyük günümüzde Karakaya Baraj suları altındadır.

Araştırma Tarihçesi

Cafer Höyük, Prof. Dr. Mehmet Özdoğan tarafından yürütülen ve bölgede baraj projelerinde etkilenecek yerleşmelerin saptanması amacıyla gerçekleştirilen yüzey araştırmaları sırasında tespit edilmiştir[30] (Özdoğan, 1977: 57). 1976 yılında tespit

[30] Özdoğan, 1977'de höyük, Cafer Harabesi olarak isimlendirilmiştir.

edilen höyükte kazılar, 1979-1986 yılları arasında J.Cauvin ve O.Aurenche başkanlığında sürdürülmüştür (Cauvin vd., 2011: 1).

Tabakalanma ve Mimari

13.yy'da mezarlık olarak kullanılması sonucu tahrip olan höyükte Neolitik Dönem'e tarihlenen 6 m'lik dolgu, 13 tabaka ve 3 evre bulunmaktadır. Höyüğün doğu kısmında yer alan erken evre 13-9. tabakaları ile orta evre 9-5. tabakaları hem doğu hem de batı kısımda yer alan geç evre ise 4-1.tabakaları kapsamaktadır (Cauvin vd., 2011: 1).

Erken evrenin 13. tabakası yalnızca küçük boyutlu çakıl taşları ile oluşturulan nehir terası ve içinde yer alan ocak ile tanımlanmaktadır. G.Ö. 9560±190 ve 8990±160 aralıklarında olan 12. tabaka (Cauvin vd., 2011: 4), iki uzun dikdörtgen hücreli konuttan oluşmaktadır. Hücreler arası merkezi aralıkların bulunduğu yapıda, kuzeyde at nalı biçimli köşe ocağı, güneyde ise kubbeli kerpiç fırın yer alır. Taban sıkıştırılmış topraktan oluşmaktadır. Günümüzde duvarların 20-30 cm'lik kısmı korunmuştur. Bu duvarlar taş temellerden ve kuzey dış cepheden 3 payanda ile desteklenmektedir (Cauvin vd., 2011: 2). 11. tabaka oval çanak biçimli ocaklar yer aldığı dış alandan oluşmaktadır (Cauvin, 1989: 77). Bir ocaktan alınan örnek ile tabaka G.Ö. 8950±80 yılları arasına tarihlendirilir (Cauvin vd., 2011: 4). 10.tabaka kil taban üzerine birbiri arasında biri merkezi geçitli olan toplam 3 hücreden oluşmakta, güneyde 3, kuzeyde 1 kerpiç tuğlalı duvarın korunduğu bir yapı ile temsil edilmektedir (Cauvin vd., 2011: 2). 9. tabaka ise derin çukurlar içindeki çanak şeklinde 3 adet ocak ile tanımlanmaktadır (Cauvin, 1989: 77).

Orta evre, önceki evreye göre daha küçük, kare sayılabilecek hücrelerden oluşmaktadır. 8. tabakada yapının güneyinde kareye yakın formda 4, kuzeyde ise uzun 2 hücreden oluşmaktadır. Bir önceki tabaka üzerine yerleştirilen tabanları bulunan yapılar 2 evrelidir. İlk evrede hücrelerin iki duvarı payandalarla destekli, duvarları kerpiç, üç hücrede ise köşe silosu yer almaktadır. Ayrıca ikinci bir katın bulunduğu düşünülen yapının üst katında birbirine paralel üç hücreden oluşur. Zemin ise depolama işlevlidir (Aurence ve Calley, 1988: 11). Yapının doğusunda olasılıkla 1. kata çıkan merdiven yer almaktadır. Yapının ikinci evresinde ise, depolama alanları kaldırılmış, duvarlar 3-4 cm'e düşürülerek içleri toprakla doldurulmuştur. Söz konusu

tabakanın duvarları bir sonraki 7. evrede düzleştirilmiştir. Evreye ait tek yapı kalıntısı ise içinde yanmış çaytaşlarının bulunduğu çukur ocaktır (Cauvin vd., 2011: 5).

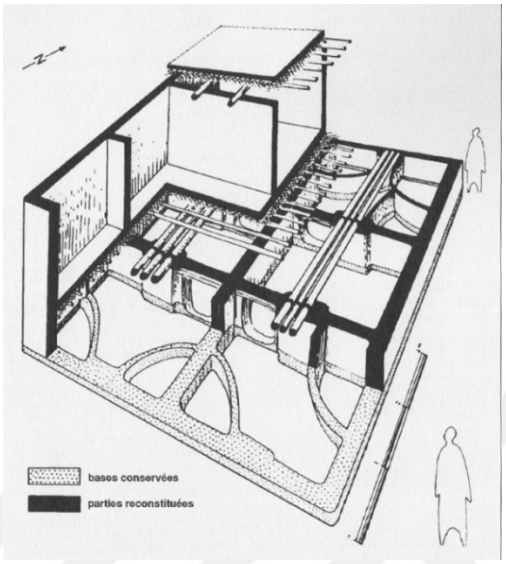

Şekil 4.1: Cafer Höyük 8. tabaka rekonstrüksiyonu (Cauvin vd., 2011: 26).

6. tabakadan elde edilen iki tarih G.Ö. 8480±140 ve 7900±190 aralığındadır (Cauvin vd., 2011: 8). Bir önceki yapılardan geniş olan 6 hücreli, toprak üzerine inşa edilmiş, kerpiç yapıdır (Cauvin vd., 2011: 5). 2 evresi olan bu tabakanın ilk evresinde güney ile orta hücreler arasında dar aralıklar bulunmaktadır. Taban kuzey ve güney hücrelerde küçük taşlarla döşendikten sonra saman katkılı killi bir toprak ile sıvanmıştır. İkinci evrede ise güneydoğu ile orta hücre arasında aralık ortadan kalkmış; orta ve kuzey hücreler arası aralıklar genişlemiştir (Cauvin vd., 2011: 5-6). Son olarak yine iki evreden oluşan ve G.Ö. 8920±160 yıllarına tarihlenen 5. tabakanın ilk evresi; açık bir alandan, ikinci evresi ise planı belirlenemeyen ancak çok odalı olduğu anlaşılan yapılardan oluşmaktadır (Cauvin vd., 2011: 6-8).

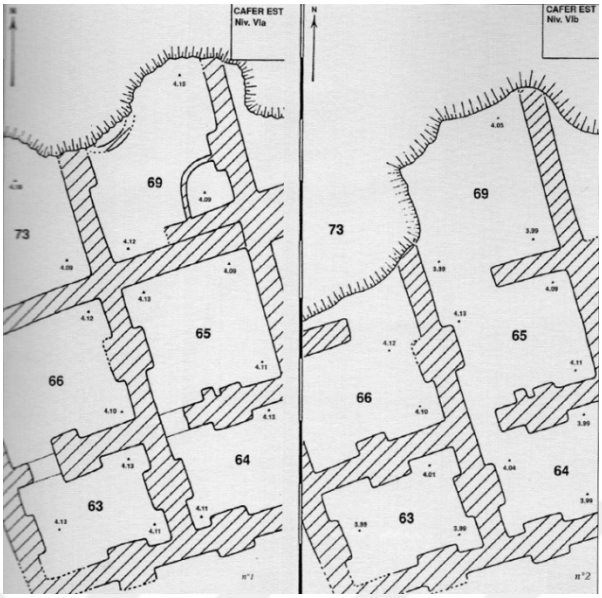

Şekil 4.2: 5. tabakanın birinci ve ikinci evresi (Cauvin vd., 2011: 27).

Höyüğün hem doğu hem de batı kısmında yer alan geç evre tabakalanması, doğu kısımdakiler baz alınarak oluşturulmuştur (Cauvin vd., 2011: 8). Batıda yapılar üst üste yerleştirilmiş, doğuda ise her tabakada farklı bir yerde inşa edilmiştir (Cauvin vd., 2011: 10). Doğu kısımda tüm yapı boyutları büyümüştür. 4.tabakada iki aşamada inşa edilen çok hücreli ve taş temelli, kerpiç duvarları olan yapıdan; 3. ve 2. tabakalar ocak çukurlarının bulunduğu dış mekânlardan (Cauvin, 1989: 76); 1.tabaka ise yapı tabanı olabilecek çaytaşı döşemelerden oluşmaktadır (Cauvin vd., 2011: 9). Batı kısımda ise küçük ve geniş olabilen hücreler yan yanadır. Daha önceki yapı kalıntıları düzleştirilerek oluşturulan zemine çaytaşları döşenerek, olasılıkla kerpiç duvarlı yapılar inşa edilmiştir (Cauvin vd., 2011: 9).

Ölü Gömme

Erken evredeki gömütlerden biri 11.tabakadan kafatası olmayan birey; diğeri ise 9.tabakaya ait olan ancak 10.tabakadan ele geçen *hocker* pozisyonunda sola yatırılmış kafatası olmayan bir çocuktur (Cauvin vd., 2011: 2-3). Geç evrede ise *hocker*

pozisyonunda olasılıkla kireç ile kaplanan 8-9 yaşlarında erkek çocuğa ait gömüt bulunmaktadır (Cauvin vd., 2011: 11).

Bitki ve Hayvan Kalıntıları

Yerleşmenin tüm evrelerinde bitkileri evcilleştirmeye başlayan toplulukta, *einkorn* ve emmer buğdayları ile başta mercimek olmak üzere baklagiller yetiştirilmiştir. Höyüğün ilk evrelerinde baklagil ve tahıl oranları birbirine yakın olsa da daha sonra tahıl oranı yükselmiştir. Yine yerleşmenin sonraki evrelerinde arpa da görülmeye başlanmıştır. Başta söğüt ve kavak olmak üzere çınar, dişbudak, akçaağaç, meşe, çitlembik, menengiç ve badem ağaçları bulunmaktadır (Cauvin vd., 2011: 14-15).

Hayvan topluluğunda en yoğun bulunan tür keçi olup bunu; domuz, koyun ve sığır takip etmektedir (Helmer, 1988: 37). Etoburlar arasında en fazla köpek olmak üzere tilki, kedi, panter ve boz ayı; otoburlar arasında ise sırasıyla tavşan, geyik, alageyik ve karaca bulunmaktadır (Helmer, 2008: 177)

Taş Alet Endüstrisi

Cafer Höyük'te obsidyenler çakmaktaşından daha yoğun bulunmaktadır (Cauvin, 1988: 26) Renkleri ise yeşil, kahverengi, gri, siyah olup bazıları beneklidir (Cauvin, 1988: 27).

Yerleşmenin tüm evlerinde görülen mikrolit, özellikle erken evrede daha fazladır. Erken evrede yalnızca çakmaktaşından orak bıçakları ile kalemler yer alırken ayrıca 13.tabakadan itibaren baskı tekniğinde dilgiler görülür. Hammadde tercihleri ise 13.tabakada baskın çakmaktaşı kullanımını, sonraki evrelerde ise çakmaktaşı ve obsidyen oranlarının eşit olduğunu desteklemektedir. Yerleşimin erken evresinde çoğunlukla çakmaktaşından ok uçları yer almakta; bunların arasında Byblos uçları ve 13.tabakada Abu Gosh uçları ele geçmiştir. Ayrıca 12. ve 13.tabakalarda "cafer ucu" olarak adlandırılan iki küçük saplı kenarı ve devamlı ya da kısmen düzeltili obsidyen uçlar bulunmaktadır (Cauvin vd., 2011: 3).

Orta evrede mikrolitler, orak bıçakları ve kalemler azalmaktadır. Buna karşın hammaddesi obsidyen olan "Çayönü aleti" (Cauvin, 1988: 30-31) 6.ve 5.tabakalarda ortaya çıkmaktadır. Evrede genel olarak karışık vurma düzlemli obsidyen dilgicik çekirdekleri, budanmış ya da düzeltili dilgicik ve dilgiler, kazıyıcılar ve Byblos uçları bulunmaktadır (Cauvin vd., 2011: 6-7).

Son olarak geç evrede yine mikrolitler ve orak bıçakları azalırken kalemler artmaktadır. Önceki evrede farklı Naviform çekirdekler ile genellikle obsidyenden yapılan Byblos uçları görülmektedir (Cauvin vd., 2011: 11).

Sürtmetaş aletler arasında ise tüm evrelerde görülen yassı baltalar, erken evrede; keskiler, çizikli çaytaşları, hem erken hem orta evrede öğütme taşları, el taşları; geç evrede ise 2 adet biley taşı bulunmaktadır (Cauvin vd., 2011: 4-7-12).

Buluntu Topluluğu

Erken evrede tıpalar, kumtaşı toplar, kırmızı ve yeşil taşlardan disk şeklinde nesneler ile kırık yüzük parçaları, kuş kemiklerinden boncuklar (Cauvin vd., 2011: 4); orta evrede kalker ve mermerden kırılmış taş kaplar, 6. tabakanın son evresinde bulunan 3 kadın, 1 erkek figürini, obsidyen boncuklar, 5. tabakanın son evresinde kırmızı ve beyaz mermerden bilezik parçaları, yeşil taş ya da akikten yapılmış disk şeklinde yuvarlak nesneler (Cauvin vd., 2011: 7-8); geç evrede ise konik tıpa, beyaz mermer ya da ince dokulu bazalt bilezikler, disk ya da düz formda yeşil taş boncuklar buluntu topluluğunu oluşturur (Cauvin vd., 2011: 12). Ayrıca 12. tabakada ve 5. tabakanın son evresinde pişmiş kil toplar; orta evrede ise yine pişmiş kilden bir plaket yer almaktadır (Cauvin vd., 2011: 4, 7, 8).

Kemik Buluntular

Cafer Höyük'ün doğu ve batı kesiminde ele geçen toplam 160 kemik buluntunun %12'si boynuzdan şekillendirilmiştir. Yerleşmede en yoğun sivri uçlu aletler olmak üzere sırasıyla kesici aletler, sürtülerek kullanılan aletler, darbe yöntemiyle kullanılan

aletler ve süs nesneleri yer almaktadır. 42 adet ile temsil edilen sivri uçlu aletler; yaygın tipteki 29 bız ve uzunlamasına kesi ile delinmiş delikleri olan 13 iğneden oluşmaktadır. Ayrıca Stordeur, iğnelerin Mureybet'in 2. evresine ait iğne tipine oldukça yakın olduğunu belirtilmiştir (Stordeur, 1988: 204). Sürtülerek kullanılan aletler sayıca az olmakla birlikte, birbirlerinden farklı boyutlarda olmalarının kullanımlarındaki farklılıkla açıklanabileceği belirtilmiş ve toplam 8 açkı aleti tanımlanmıştır. Bu aletlerin çoğu, düz veya dışbükey uçlu, paralel veya birbirine yakınlaşan kenarlara sahip, basit formdadır. Bu grupta diğerlerinden ayrılan; sığır kaburgasından, darbe tekniği ile dış bükey şekillendirilmiş, büyük boyutlu bir alet bulunmaktadır (Stordeur, 1988: 204). Kesici aletler, boynuz ya da kemikten yapılan toplam 34 adet aletten oluşmaktadır (Stordeur, 1988: 205). Darbe yöntemiyle kullanılan aletler, belirli bir gruba dahil edilmesi zor olan ancak darbe izlerinin görüldüğü aletlerden oluşmaktadır. Bu aletler çok az biçimlendirilmişlerdir. Ayrıca obsidyen ya da çakmaktaşı aletlerin düzelti çalışmalarında kullanıldıkları düşünülmektedir. Süs nesneleri arasına ise delikli bir kanca, delikli nesneler, levhalar ve kenarları oyulmuş kemik nesneler yer almaktadır. Bir örnek diğer form olarak ve kırmızı boya kalıntıların bulunmasıyla diğerlerinden ayrılmaktadır (Stordeur, 1988: 206).

Stordeur, Cafer Höyük kemik buluntularının; Orta Fırat'ın MÖ 9.binyıl sonu ve 8.binyıl başlarına tarihlenen yerleşmeleriyle örtüştüğünü ve özellikle Mureybet ile Cheikh Hassan'da; Anadolu'da ise 6. binyıla kadar tarihlenen yerleşmelerde görülebileceğini belirtmiştir. Bu yerleşmeler ise Çayönü, Suberde, Hacılar IV, Erbaba ve Can Hassan olarak belirtilmiştir (Stordeur, 1988: 207-208).

Boncuklar arasında ise kuş kemiklerinden yapılanlar bulunmaktadır (Cauvin vd., 2011: 4)

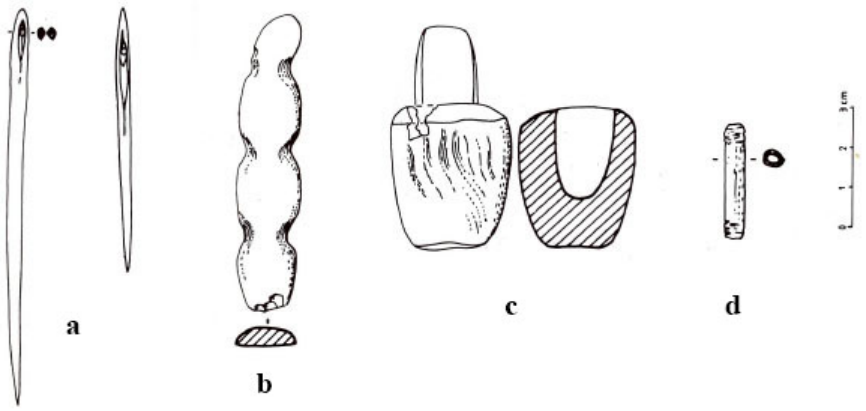

Şekil 4.3: a. İğneler, b. Kenarları oyulmuş nesne, c. Boynuz sap, d. Boru formunda boncuk (Stordeur, 1988: 212'den düzenlenmiştir).

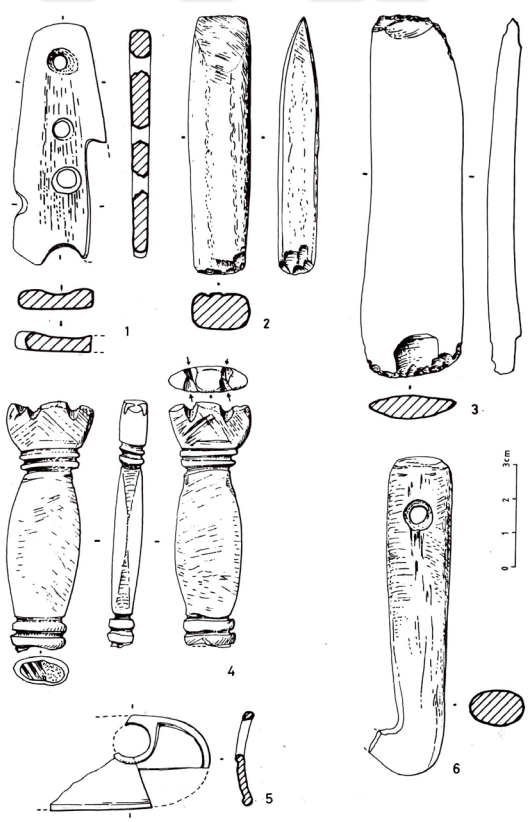

Şekil 4.4: 1. Üç delikli nesne, 2. Boynuz keski, 3. Kemik keski, 4. Kırmızı boya izlerinin bulunduğu takı (?), 5. Delikli plaka, 6. Kanca (Stordeur, 1988: 213).

4.2.2. Levzin Höyük

Adıyaman il sınırlarında bulunan Levzin Höyük; Besni ilçesine 25 km, İznik Köyüne kuzeyinde 1 km, İznik Höyüğüne güneyde 50 km mesafede yer alır. Keysun (Çakırhöyük) Ovasında, yaklaşık 15 dönümlük bir arazi üzerinde 5-6 m yüksekliğindedir (Yener, 1994: 285). 1991 ve 1992 yıllarında Adıyaman Müzesi tarafından kazılan höyükte bir açma ve 5 x 5 boyutlarında bir sondajda çalışmalar gerçekleştirilmiş ancak ana toprağa ulaşılamamıştır (Yener, 1994: 285-286). Sondajda Çanak Çömlekli ve Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem tabakaları tespit edilmiştir. Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem tabakası, sarı renkli sıkıştırılmış toprak taban üzerindeki ocak ile tanımlanmaktadır (Yener, 1994: 285). Höyükte, hiç insan kemiğine rastlanmamış ancak çok sayıda hayvan kemiği ele geçmiştir (Yener, 1994: 287). Yoğun bir çakmaktaşı alet topluluğunun bulunduğu yerleşme içerisinde; çekirdekler, ok uçları, deliciler, kazıyıcılar, çeper kazıyıcılar, orak dilgileri, çentikli dilgiler ve bıçaklar bulunmaktadır. (Yener, 1994: 286-287). Sürtmetaş buluntu topluluğunda ise el baltaları, ezgitaşları, havanelleri görülür. Diğer buluntular arasında ise taş kaplar, birkaç bız, bir kemik boncuk, bir spatül parçası ve bir adet boynuz orak parçası ele geçmiştir (Yener, 1994: 287).

4.2.3. Gritille

Konum

Gritille Höyük, Adıyaman ili, Samsat ilçesinin ortalama 8 km kuzeyinde yer almaktadır. Fırat Nehri'nin batı yakasında bulunan höyüğün, baraj inşasından önce nehir seviyesinden yüksekliği 24 m'dir. Yaklaşık olarak höyüğün taban boyutları 150 x 100 m, tepe noktasında yer alan düzlük 80 x 40 m ve arkeolojik tabaka ise 13 m'dir. Höyüğün bulunduğu alanda, yerleşme dolgusunun altında konglomera terası ile kumlu silt tabakası yer almaktadır. Höyüğün doğusu ise tarafı nehir aşındırması ile kesilmiştir. (Voigt ve Ellis, 1981: 89; Voigt, 1988: 215). Yerleşim, günümüzde baraj suları altındadır (Voigt ve Ellis, 1981: 87).

Araştırma Tarihçesi

Yerleşme, Aşağı Fırat Kurtarma Projesi kapsamında 1977 yılında gerçekleştirilen yüzey araştırmalarında saptanmıştır (Özdoğan, 1977: 121). Kazılar, R.S. Ellis başkanlığında 1981-1984 yılları arasında toplam 4 sezon gerçekleştirilmiştir (Voigt, 1988: 217; Voight ve Ellis, 1981: 87).

Tabakalanma ve Mimari

Yerleşmede Neolitik Dönem'den Ortaçağ'a kadar uzanan tabakalar yer almaktadır. Neolitik Dönem tabakalanması en altta D, en üstte A olmak üzere toplam 4 tabakadan oluşmaktadır. Aşama A ve B Üst Neolitik; C ve D ise Alt Neolitik olarak ayrılmıştır (Voigt, 1988: 219). Ayrıca yerleşmenin kuzeyinde, Basal Evre adı verilen tabakanın ise sözü edilen tanımlı tabakalardan daha önceki bir Neolitik evreye ait olabileceği düşünülmektedir. Ana toprak üzerinde yer alan Basal Evre, mutlak seviyesine göre D evresinden daha alt katmanda bulunmaktadır. Dolayısıyla Neolitik Dönem'in en alt tabakasını Basal Evre, sonraki tabakalarını ise ana kazı alanındaki 4 evre oluşturmaktadır (Voigt, 1988: 220).

Evre B'den elde edilen 3 karbon sonucunda MÖ 6780-6450, 6810-6600, 7060-6645 tarihleri elde edilmiştir. Evre C ise MÖ 7.binyılı kapsamaktadır (Voigt, 1988: 220).

Ana kazı alanının en alt tabakası olan D Evresi'nde büyük kayalarla oluşturulan taşlı bir alan yer almaktadır. C Evre'si tamamen kazılmamış ancak iyi korunan 2.5/ 3.0 x 2 m ölçülerinde iki mekânlı, kalın duvarlı bir yapı bulunmaktadır. C ve D Evrelerinde duvar ve zemin üzerlerinde beyaz kireç sıva uygulanmış ayrıca bir örnekte de kırmızı boya görülmektedir (Voigt, 1988: 222).

Yerleşmenin mimarisi hakkındaki en çok bilgi, iyi belgelenen B Evre'sinden gelmektedir. B Evre'sinin en yüksek kesintisiz alanı 210 m²'dir. Evre içerisinde kısmen iyi korunan 3 adet kırmızı kerpiç tuğladan inşa edilen yapılar yer almaktadır. Bunlardan Bina 1, düzenli bir plana sahip geniş odalı bir yapıdır. Bu binanın hemen kuzeyindeki Bina 2, birçok küçük odadan oluşan dikdörtgen planlı bir yapıdır. Bina 3

ise tüm bu yapıların içerisinde en kuzeyde yer almaktadır. Sonraki evrelere ait çukurlar tarafından tahrip edilen yapının iç kısmındaki duvar parçası, yapının plan olarak Bina 2'ye benzer olabileceğini düşündürmektedir. Ayrıca Bina 3'ün güney kısmında yer alan döküntü şeklindeki duvar, Bina 2'nin avlu işlevi olan alanını çevrelemektedir. Bina 1 ve 3'ün tabanı kullanım döküntüsünün olmadığı kerpiç tuğla ile olasılıkla önceki yapıların kalıntılarının tesviye edilmesiyle oluşturulan sert ve basit bir tabandan oluşmaktaydı. Bina 1 ve 2'nin konut, Bina 3'ün ise diğerlerinden farklı bir işleve sahip olduğu öngörülmektedir (Voigt, 1988: 221). Son olarak yerleşimin kuzey sınırında yer alan ve Bronz Çağı katmanlarının altında yer alan Evre A ya da B'ye tarihlendirilebilecek bir yapı yer almaktadır (Voigt, 1988: 221-222).

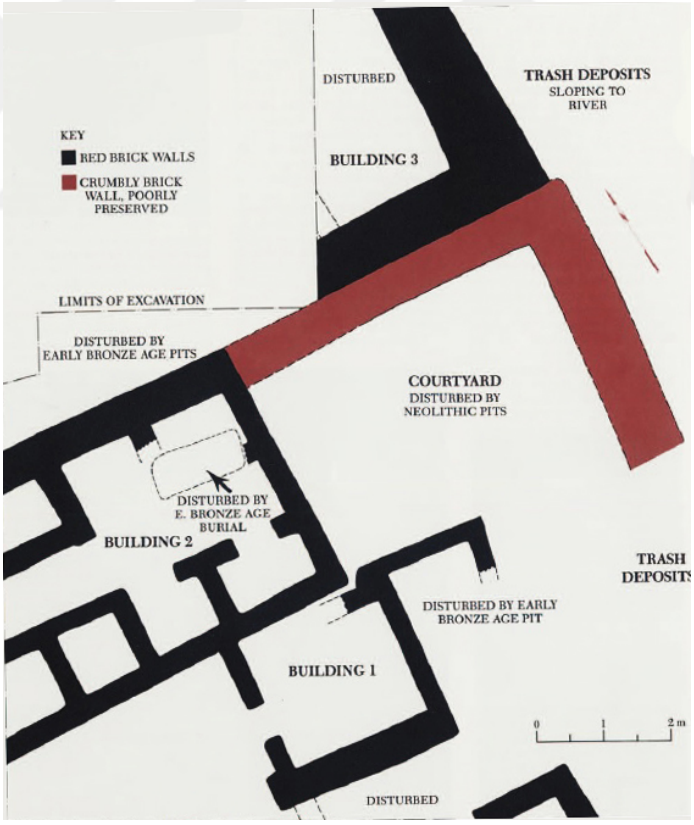

Şekil 4.5: Evre B içerisindeki 3 bina planı (Voigt, 1985: 14).

Ölü Gömme

Yerleşmede biri ana toprağa oyulan çukur içinde çocuk iskeleti ve bir çukurdan ele geçen kafatası parçası bulunmaktadır (Voigt, 1988: 223).

Bitki ve Hayvan Kalıntıları

Gritille'deki kültüre alınmış ve yoğun olarak ele geçen bitkiler arasında; emmer buğdayı, mercimek ve acı fiğ yer almakta, bunların yanı sıra arpa ve yabani bitkiler oldukça az bulunmaktadır (Voigt, 1985: 15).

Hayvan kalıntıları konut dışında yer alan depolama ve ateş çukurlarından ele geçmektedir. Yerleşmedeki Evre D'nin sınırlı hayvan kalıntısı nedeniyle çalışmaya dahil edilmemiştir (Monahan, 2007: 145). Basal Evre'den Evre A'ya kadar olan süreç boyunca, koyun ve keçi baskın tür olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak Evre A'ya gelindiğinde domuz ve sığır oranı koyun ve keçiden daha fazladır. Yerleşmede evreler arasında ele geçen kemik sayıları ile tür çeşitliliği karşılaştırıldığında, B Evresi'nde kemik sayısının diğer evrelerden yaklaşık 8 kat fazla olması nedeniyle tür çeşitliliğinde de artış görülmektedir (Monahan, 2007: 148). Bunun yanı sıra evcil ve yabani hayvanların bulunduğu Basal Evre'de de Evre A ve B'den daha fazla tür yer almaktadır (Monahan, 2007: 148-149). Ayrıca tüm evreler içerisinde balık ve kuş az sayıda ele geçmiştir (Monahan, 2007: 148).

Taş Alet Endüstrisi

Yontmataş aletlerin çoğunluğunu düzeltili yonga-dilgiler, çekirdekler, kullanılmayan yonga-dilgiler ve küçük atık/ kıymık parçalar oluşturmaktadır (Voigt, 1985: 18). Kaliteli kahverengi ya da krem renkli çakmaktaşı aletler, yerel bir kaynaktan yumru halinde yerleşmeye getirilerek üretilmiştir. Van Gölü çevresinden getirilen şeffaf ve yeşilimsi obsidyenler kaynakta ya da kaynak yakınında üretilmiş, yerleşmede yalnızca düzelti ve mikro dilgi üretimleri gerçekleştirilmiştir (Voigt, 1985: 18-20). Obsidyenden üretilen aletler arasında fırlatma uçları, orak bıçakları, bıçaklar,

kazıyıcılar, deliciler, çentikli ve dişli kenarlı parçalar, satırlar ile kalemler bulunmaktadır (Voigt, 1985: 20-21).

Sürtme taş aletler içerisinde de mortarlar, yassı öğütme taşları, havanlar ve yassı baltalar mevcuttur (Voigt, 1985: 23; Voigt, 1988: 226).

Buluntu Topluluğu

Yerleşmede çoğu yukarı kıvrımlı boynuzları olan sığırlardan oluşan hayvan figürinleri ile bacakları uzatılmış, dizlerden bükülmüş, çapraz oturmuş ve birkaçının şematik üçgen şekilde betimlendiği insan figürinleri yer almaktadır (Voigt, 1988: 224). Bunun dışında, az pişmiş kilden geometrik parçalardan semboller, bir örnekte elmas formunda başlı yılan bulunan ancak genellikle spiral kil silindir şeklinde mühürler (Voigt, 1988: 224), cilalanmış mermer ve kireçtaşından şekillendirilen taş kaplar, çakmaktaşı ya da kireçtaşından taş toplar, malakit ve turkuazdan şekillendirilen disk şeklinde boncuklar, uzun yassı formlu boncuklar, turuncu *carnelian* taşından bir pandantif, mermer bir bilezik parçası, genellikle mermerden geometrik formlu amuletler ve yumuşak beyaz bir malzemeden üretilen ve "beyaz kaplar" olarak adlandırılan sığ kase, kolye ucu ve bir küre yer almaktadır (Voigt, 1988: 226). Evre B sonunda koyu gri renk alana kadar pişirilmiş, yumuşak hamurlu ve ince katkılı çanak çömlek mevcuttur (Voigt, 1988: 225).

Kemik Buluntular

Alet topluluğunu bızların, iğnelerin ve mablakların oluşturduğu yerleşmede; bızlar genellikle kemik kıymığı olarak tanımlanan artık parçalardan şekillendirilmişlerdir. Epifizin korunduğu örneklerde ise genelde keçi tarak kemikleri tercih edilmiştir. Sınırlı sayıda ele geçen iğnelerde ise gövde kabaca şekillendirilmiş, düz kesitli ve delgi yöntemiyle açılan delikler bulunmaktadır. Mablaklar ise kemik gövdesi boyunca kesilen uzun kemiklerden şekillendirilmiştir (Voigt, 1988: 225).

Kemik boncuklar ise genellikle kuş ya da memeli hayvanların uzun kemiklerinden şekillendirilmektedir. Bezemeli iki boncuğun ilkinde halka şeklinde oluk, ikincisinde ise iki ucunda da kesilmiş yönler yer almaktadır. Ayrıca biri domuz dişinden, diğeri ise koyun/keçiye ait parmak kemiğinden şekillendirilmiş pendant bulunur (Voigt, 1988: 225).

Şekil 4.6: Bızlar (sol ve orta) ve bir iğne (sağ) (Voigt, 1985: 23).

4.2.4. Nevali Çori

Konum

Nevali Çori; Şanlıurfa, Hilvan ilçesi, Kantara (Güluşağı) köyü yakınlarında ve Fırat Nehri'nin 3 km güneyinde yer almaktadır (Hauptmann, 1988: 99; Hauptmann, 2011: 90). Yerleşme, kireçtaşı bir tepeciğin altında, 100 m uzunluğunda ve 70 m'ye varan genişliğindeki teras, 80 m'lik bir çıkıntıyla güneybatıya doğru uzanmakta, Kantara çayı ve iki kuru vadinin derin oyulmasıyla sınırlanmaktadır (Hauptmann,1988: 99). Deniz seviyesinden ise yaklaşık 490 m yüksekliktedir (Hauptmann, 1993: 39).

Araştırma Tarihçesi

H.G. Gebel tarafından 1980 yılında gerçekleştirilen yüzey araştırmaları sonucunda keşfedilmiştir (Gebel, 1984: 240). Heidelberg Üniversitesi ile Şanlıurfa Arkeoloji Müzesinin birlikte yürüttüğü kazılar ise H. Hauptmann başkanlığında, 1983 yılında başlayarak 7 sezon gerçekleştirilmiş ve 1991 yılında zorunlu olarak tamamlanmıştır (Hauptmann, 2011: 90).

Tabakalanma ve Mimari

Nevali Çori'de İlk ve Son Neolitik ile İlk Tunç Çağı olmak üzere 3 evreli bir yerleşme planı görülmektedir. I-V. tabakalar İlk Neolitik, VI. tabaka Son Neolitik, VII. tabaka İlk Tunç Çağı olmak üzere tarihlenmiştir. Neolitik tabakaların yerleşmenin batısında, doğal tahribatla birlikte 2 tabaka ile temsil edilmesi, bu bölüme oranla doğu kısmının daha iyi korunduğunu göstermektedir (Hauptmann, 2011: 90).

Toplam 5 yapı ile temsil edilen I. tabakada, iki yapının kazısı tamamlanmıştır. Yapıların ön mekân ve ana mekân olmak üzere iki bölümlü plan oluşturduğu görülmektedir. 21A konutu toplam 8 dikdörtgen bölüme ayrılırken, ileriki aşamalarda tabanı taş platformla yükseltilerek iki kanal açıklığı oluşturulmuştur. Konut 25 ise 6 dikdörtgen bölüme ayrılmasına karşın iki bölümün daha olabileceği düşünülmüş, bu nedenle uzun eksene dik olarak oluşturulmuş bir kanal eklenmiştir. Batı dış cephede ise çatıyı taşıyan direk delikleri yer almaktadır (Hauptmann, 2011: 91).

II.tabaka mimarisine ait 3 yapı, iki taş dizili kanallı yapılar olarak adlandırılmaktadır. 22 no'lu konutta ana mekânın bölümlenmesine ait sayı tam olarak bilinmemektedir (Hauptmann, 2011: 91-92). Platformun uzun eksenini kesen kanal açıkta bırakılmış ve her 2 yatay kanal dikey bir kanalla birleştirilmiştir. 21B konutu bir önceki 21A konutunun üzerine inşa edilmiştir. Yatay olarak 2 kanal yer almakta olup ön mekân 4, ana mekân 6 bölmeye ayrılmıştır. İki mekânın merkezine direk yerleştirilmiş, ana mekânda ise 2 bölüm arasında kapı açıklığı oluşturulmuştur. Konut 26 ise 5 yenileme evresi geçirmiş ve ana mekân 8 bölüme ayrılırken ön mekân ile de bağlantı

sağlanmamıştır. 30 cm açıklığın yer aldığı yükseltilen platformun altında kanallar, üzerinde taş levhalar yer almaktadır (Hauptmann, 2011: 92).

III. tabaka, IIIA ve IIIB olmak üzere ikiye ayrılmıştır. IIIA tabakası güneydoğu yerleşmenin güneydoğu kısmında 4, farklı doğrultularda 3 konut yapısıyla toplam 7 konuttan oluşmaktadır (Hauptmann, 2011: 92). Yerleşmenin güneydoğusundaki konut 3; 3 kanallı, 2 taş dizisiyle yükseltilmiş, konut 2; toplam 9 bölümlü, 7 kanallı ve 3 taş dizisiyle yükseltilmiştir. Konut 6 diğer yapılardan ayrılarak hem konut hem de işlik alanı olarak kullanılmıştır. Ön mekânı korunmamış olan bu konut; 2 bölümlü ve 4 kanallı olup 2 ocakla birlikte taştan kızartma çukurunu da sahiptir. Bu alanda yontmataş ve sürtmetaş aletlerin yanı sıra kemik aletler de bulunmaktadır. Yapının IIIB tabakasında heykel yapım yeri işleviyle kullanıldığı düşünülmektedir. Konut 7'de ise 9 bölümlü ana mekân ile 2 bölümlü ön mekân, 10 kanallı, 11 duvar dizili taş platformlu bir yapıdan oluşmaktadır. Farklı doğrultulardaki 3 yapıdan, konut 10'da M biçimli iki mekân; konut 16'da bölümlenmesinin kesin olarak bilinmediği 4 kanallı ve bir kenarı boyunca su kanalının bulunduğu yapı, konut 15'te ise 4 ateş ve 9 kızartma çukurlu bir yapı yer almaktadır. IIIB tabakasında ise bağımsız yapılar varlığını sürdürürken yerleşmenin orta bölümüne yeni yapılar eklenmiştir. İç mekânı yuvarlağa yakın ve mekânı sınırlayan taş kümelerinin yer aldığı yuvarlak konut 1 ile yapının sınırlı bir bölümü korunmuş olsa da kalın dış duvarlara sahip, muhtemelen 2 bölmeli ve günümüze ulaşan 4 kanalın yer aldığı bir plan sergilemektedir (Hauptmann, 2011: 93-94).

IV. tabaka, birbirine paralel yapıların iyi korunmamış kalıntılarından oluşmakta ve 4 kızartma çukurunun varlığı bilinmektedir. Yalnızca konut 4, yatay düzlemde 3 kanal ile kuzeydoğu mekânlarda duvar boyunca payanda olabilecek kalıntıların görüldüğü bir yapıdır (Hauptmann, 2011: 94).

V. tabakada konut 1, kanallar ile bölümlendirilmeyen, dış cephede sekinin, iç kısmında payandaların yer aldığı diğer konutlarda ise farklı bir plan sergilemektedir. Konutun ön mekânı yaşam alanı, ana mekânı ise taban altında küçük bölmeler ile yalıtımın sağlandığı bir depolama alanı olarak kullanılmıştır. Yaşam ve işlik alanının yer aldığı daha geniş diğer bir yapıda, dal örgü ve dökme kerpiç ile oluşturulan en az 2 m'lik

duvarlarda havalandırma boşlukları ile yine yapı dışında çatıyı taşıyan direk delikleri yer almaktadır (Hauptmann, 2011: 94-95).

Son olarak kareye yakın büyük bir plan gösteren ve tabaka I'de yapımına başlanıp, tabaka II'ye kadar yenilenen "Kült Yapısı II-III" yer almaktadır. Yapının arka duvarının yer aldığı yamaç kesilerek, 3 m yüksekliğindeki teras duvarı şeklinde oluşturulmuştur (Hauptmann, 2011: 95).

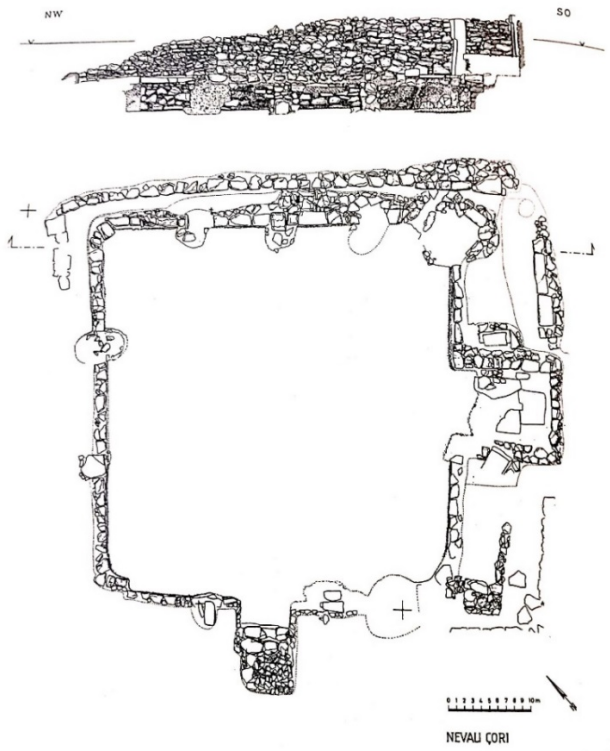

Şekil 4.7: Kült Yapısı II planı (Hauptmann, 1993: 43).

"Kült Yapısı II" olarak adlandırılan yapı 13,90 x 13,50 m boyutlarıyla 188 m^2'lik bir alanı kaplamaktadır. Kareye yakın yapı plana sahip bu yapı, yakın çevrede bulunan taş ocaklarından çıkarılan kireçtaşından inşa edilmiştir (Hauptmann, 1993: 43). Yapının ilk aşamasında olasılıkla yamaçtan akan suyun toplanması için bir kanal ve çukur yer almaktayken daha sonra burası kapatılmıştır (Hauptmann, 1993: 43-45). Girişin,

güneybatıdaki açıklık ile sağlandığı yapının duvarları, kireçli bir kil ile sıvandıktan sonra kırmızı ve siyah renkler ile boyanmıştır (Hauptmann, 2011: 95). Yapının iç kısmında 1 m yüksekliğinde ve 1 m genişliğinde bir seki yer almaktadır (Hauptmann, 1993: 45). Sekinin içinde, yekpare yerleştirilen 13 dikilitaş yer almakta olup arasında kalan sekinin üsttü taş levhalarla kaplanmıştır. Tabanda *terazzo* tekniği kullanılmış, taban ortasında iki dikme yer aldığı düşünülmektedir. Güneydoğu duvarında yer alan 2,30 m boyundaki seki 1,85 m'ye kadar kesilerek niş oluşturarak geriye alınmıştır (Hauptmann, 2011: 95). Anıtsal kült figürünün kaidesi olduğu düşünülen bir podyum bulunmaktadır. Yenilenme sırasında doğu köşede T biçimli ve ters L şeklinde iki dikilitaşlı seki üzerine dikdörtgen podyum oluşturulmuş ve içine hayvan ile insan heykelleri gömülmüştür (Hauptmann, 1993: 47).

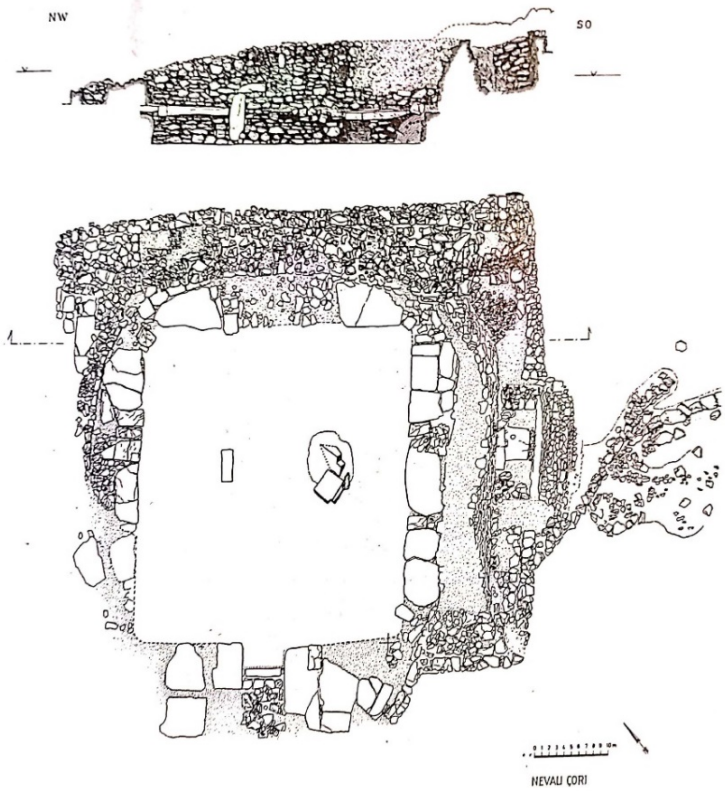

Şekil 4.8: Kült Yapısı III planı (Hauptmann, 1993: 49).

Bir önceki yapının içerisine inşa edilen "Kült Yapısı III"; 12,10 x 12,80 m boyutlarında 155 m^2'lik bir alanda yer almaktadır. Giriş, önceki evreye göre değişmemiştir (Hauptmann, 1993: 51). Duvarların iç kısmında taş levhalar ile kaplanan sekilerin içinde 10 adet dikilitaş, giriş kısmında basamakları destekleyen kısımda ise iki adet dikilitaş bulunmaktadır (Hauptmann, 2011: 96). *Terrazzo* zemin kısmen onarılarak kullanılmaya devam etmiştir. (Hauptmann, 1993: 48). Güneydoğudaki dış duvar, önceki evreye göre yapı içine kaydırılarak buradaki büyük niş kapatılmıştır. (Hauptmann, 1993: 49). Yeni niş eksenel olarak girişin karşısında, arka duvardaki taş sekinin yaklaşık 0,50 m üzerinde yer alır. Korunan yüksekliği 1,20 m, genişliği 0,70 m, derinliği 0,60 m'dir (Hauptmann, 1993: 53-55). Tabanda bulunan bir dikilitaşın geniş yüzeylerinde hafif açılı bükülmüş kollar ile dikilitaşın dar kısmında 5 parmaklı eller bir şerit üzerinde birleşmektedir (Hauptmann, 1993: 50). Giriş, önceki evreye göre değişmemiştir. Yapının zeminine gömülmüş karşılıklı iki dikilitaş yer alır. Bunlarda batıdakinin alt kısmı *in situ* korunmuş, üst kısmı yüzeyde bulunmuştur. Bu dikilitaşın toplam boyutu 3 m olmalıdır ve burada da yine 5 parmaklı insanı betimleyen kollar bulunmaktadır. Diğer dikilitaş ise tahrip edilmiştir (Hauptmann, 1993: 51-53).

Ölü Gömme

Nevali Çori yerleşmesindeki ölü gömme geleneği, konutlarda taban altı gömüt ile temsil edilmektedir. Belirtilen tabakalarda toplam sayı, I. tabakada 8, II. tabakada 4, III. tabakada 20, IV. ve V. tabakalarda birkaç gömüt olarak belirtilmiştir (Hauptmann, 2011: 91-95).

Bitki ve Hayvan Kalıntıları

Kültüre alınanlar başta einkorn buğdayı olmak üzere iki taneli buğday ile sınırlıdır. Yabani arpa kalıntıları yer alırken baklagillerden de mercimek, nohut, karaburçak, bakla bulunmaktadır. Bunların dışında şamfıstığı, badem, üzüm, kızıl buğdayın tüketildiği bilinmektedir (Hauptmann, 2011: 102).

Nevali Çori'de evcil koyun ve keçiler yer almaktadır. Yerleşmede en yoğun ceylan bulunmuş olup; ceylan ve İran ceylanı türlerine ayrılmaktadır. Yerleşmede ele geçen diğer hayvanlar, boğa, yaban domuzu, kızıl geyik, ala geyik, yabani koyun, keçi ve Asya yabanıl eşeğidir (Hauptmann, 2011: 102).

Taş Alet Endüstrisi

Taş aletlerin hammadde olan büyük çoğunluğu koyu renkli, ince taneli, hafif parlak ve opak bir çakmaktaşından oluşmaktadır. Alet yapımında tercih edilen koyu renkli çakmaktaşı türü; siyah, gri, kahverengi, pembe ve hardal sarısı çeşitlere yumuşak geçişler gösterir (Schmidt, 1988: 162).

Yerleşmede birçok düzensiz prizmatik çekirdek yer almaktadır. Çift kutuplu çekirdeklerden elde edilen dilgilerin ise alet üretimi için sıklıkla kullanıldığı belirlenmiştir. Plaka haline gelmiş olan naviform çekirdekle görülür (Schmidt, 1988: 163).

Yontma taş topluluğunda en büyük oranı üçgen sırtlı dilgiler, üçgen biçimli orak dişleri gibi türleri olan orak bıçakları oluşturmaktadır. Ardından Helwan, Byblos, Nemrik, geniş dip çentikli, sırtlı uçlar gibi birçok türde ok uçları gelmektedir. Kazıyıcı, delici, dilgi ve yongalar sayıda daha az bir orana sahip olsa da yerleşmede görülen diğer yontmataş aletleri oluşturur. Obsidyen kullanımı oldukça az olup tüm yontmataş aletler arasında %1'lik orana sahiptir (Schmidt, 1988: 166-171; Hauptmann, 2011: 100).

Sürtmetaş buluntular içerisinde öğütme taşları, havanlar, havanelleri, sapan taşları ve yalnızca IV. ve V. tabakalarda görülen yassı baltalar yer almaktadır. (Hauptmann, 2011: 100-101).

Buluntu Topluluğu

Buluntu topluluğunda kelebek, düz, oval, paralelkenar formunda çeşitli boncuklar yer almaktadır (Schmidt, 1988: 175). Çok delikli örnekler ise yalnızca tabaka III ile sınırlıdır. Mermer halkalar, minyatür kaplar, gerdançeler, topuz başları, bezemeli ok sapı düzelticileri gibi buluntuların yer aldığı yerleşmede taş ve kil heykelcikler önemli bir yer tutar (Hauptmann, 2011: 101-102). Kil heykelcikler kurutulmuş ya da çok az pişirilmiştir (Hauptmann, 2011: 177). Günlük yaşam mekânlarında ele geçen kil heykelcikler; 665 insan, 30 hayvan betimine sahiptir. Hamile olarak betimlenen kadın figürlerinin yanı sıra anne-çocuk figürleri de işlenmiştir. Taş heykelciklerde insan figürleri stilize ya da natüralist işlenmiş başlar; hayvan figürlerinde ise aslan, panter, yaban domuzu, at, ayı ve akbaba figürleri olarak karşımıza çıkmaktadır (Hauptmann, 2011: 101-102).

Yerleşmede yer alan heykel ve kabartmaların tamamı özel yapılar ile ilişkilidir. Stilize erkek başlı kuş, yılanlı baş, kuş ve insan karışımı figür, kuş pençelerinin arasında kadın başının olduğu heykeller yer almaktadır. Kabartmalarda ise yine insan figürleri, doğurganlığı temsil eden örnekler, av sahnesi olabilecek figürler, dans eden hamile kadınların figürleri gibi çeşitli konular betimlenmiştir (Hauptmann, 2011: 98-100).

Kemik Buluntular

Yanmış bir bız parçası dışında yerleşmede kemik alet görülmemektedir. Bu durumun kötü korunma koşullarından mı yoksa kemik alet endüstrisinin gelişmemesinden mi kaynaklandığı bilinmemektedir (Schmidt, 1988: 179).

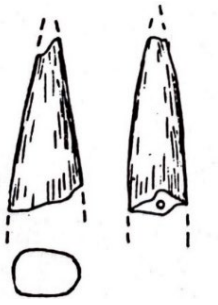

Şekil 4.9: Yanmış bız parçası (Schmidt, 1988: 201).

4.2.5. Hayaz Höyük

Hayaz Höyük; Adıyaman ili, Samsat ilçesi, Hayaz köyü yakınlarında, Aşağı Fırat Nehri'nin sağ kıyısında, Toros Dağları'nın eteklerini kesen bir konumda yer alır. 1977 yılında tespit edilen höyükte kazılar (Özdoğan, 1977: 144); İstanbul'daki Hollanda Tarih Arkeoloji Enstitüsü başkanlığında, 1979-1983 yılları arasında toplam 4 sezonda gerçekleştirilmiştir. Yerleşmede, PPNB'den Tunç Çağı'na kadar tabakalar yer almaktadır (Roodenberg, 1989: 91).

Neolitik Dönem tabakalarında yerleşmenin kuzeyinde içinde olasılıkla atık olarak kullanılan, işlenmemiş çakmaktaşlarının ele geçtiği çukurlar bulunur. Orta kısımda ise kireçtaşından levhalarla inşa edilmiş yapılar yer almaktadır. Burada aletlerin yoğunluğu fazla, çakmaktaşı oranı düşüktür (Roodenberg, 1989: 91). Höyüğün tahrip olan güney kısmının ^{14}C tarihleri MÖ 6350 ve 6090 aralığındadır. İlk evrede parçalanmış taş yapıların olduğu ve çakmaktaşların görece daha az miktarda olduğu bir tabaka bulunmaktadır. İkinci tabakada ise taş yapıların üzerini örten kalın bir çakmaktaşı tabaka yer almaktadır (Roodenberg, 1989: 91-92).

Neolitik Dönem'de höyüğün öncelikle çakmaktaşı yontma atölyesi olarak kullanıldığı düşünülmüş ardından aletler ve hayvan kemiklerinin bulunmasıyla ustaların veya avcıların barınaklarının yer aldığı bir yerleşim yeri olabileceği belirlenmiştir (Roodenberg, 1989: 91).

Taş alet endüstrisinin %2,5'ini obsidyen aletler oluşturmaktadır. Fırat Nehri'ne dökülen Kalburcu Nehri Vadisi'nde bulunan, ince taneli koyu gri ve kahverengi çakmaktaşı hakimdir (Roodenberg, 1989: 92). Dilgi teknolojisi ağırlıktadır. Tek vurma düzlemli prizmatik çekirdeklerden üretilen düzensiz dilgicikler görülür. Oval ve saplı olmak üzere iki tip fırlatma uçları bulunmaktadır. Ancak kalem, delici ve ön kazıyıcı tipleri oldukça azdır (Roodenberg, 1989: 92-93).

Yerleşmedeki kemik aletlerin sayısı toplam 80 adet olup bunlardan 5'i Erken Bronz, 1'i Geç Kalkolitik, 32'si Neolitik Dönem'e tarihlenmekte iken 42'sinin ise birden fazla döneme ait olabileceği belirlenmiştir. Boynuz buluntular; kızıl geyik veya alageyiklere ait toplam 4 adet ile temsil edilmektedir (Clason, 1985: 43). Kemik buluntular ise

koyun/keçi, sığır, domuz, karaca, kızıl geyik ve alageyik uzun kemikleri (özellikle de *metacarpal* kemiklerden) ile kaburga kemiklerinden şekillendirilmişlerdir (Clason, 1985: 43-44). Aletler, kaburgaların uzunlamasına ikiye ayrılmasından sonra şekillendirilmiştir. Ancak üzerlerinde bu tekniğin nasıl uygulandığını gösteren iz bulunmamaktadır. Tarak kemikleri, üzerinde oyma izlerinin de görülebildiği bir çakmaktaşı aletle uzunlamasına bölünmüşlerdir. Tarak kemiklerinin proksimal ve distal epifiz kısımları ise tutamak oluşturması ile bazı örneklerde kemikten ayrılmamıştır. Bu kemiklerinden şekillendirilen aletler arasında uçlar, yerleşmenin Neolitik-Kalkolitik tabakalarından ele geçen 1 adet keski ve ince kemik çubuklar bulunmaktadır. Uçların büyük çoğunluğu kırık ve parlatılmıştır. İnce kemik çubukların da yine tarak kemiklerinden yapılmış olabileceği düşünülmektedir (Clason, 1985: 44). Sözü edilen aletlerin dışında bilinçli olarak üretilmeyen ve ikincil uçlar olarak adlandırılan tipler, atık kemiklerden elde edilmiş kıymık kemiklerdir. Bu tiplerde yapım izi bulunmaz ancak uçlar kullanımlarına bağlı olarak pürüzsüzdürler. Son olarak yerleşmede üzerinde yapım izi olmayan 4 adet boynuz ele geçmiştir (Clason, 1985: 45).[31]

Söz konusu aletler içerisinde hangi tabakalardan geldiği kesin olarak bilinmeyen kemik aletlerde yer almaktadır. Ancak kesin olarak Neolitik Dönem'e tarihlenen kemik aletler sözü edildiği gibi 32 adet olup bunlar; 5 adet sap, 3 adet bız, 17 adet kemik nesne, 3 adet spatül ya da kaşık, 2 adet boynuz, 2 adet ise tanımlanamayan aletten oluşmaktadır. Bu tanımlanamayan aletlerin birinin bitirilmemiş olduğu diğerinin ise işlenmemiş olabileceği belirtilmiştir. Hammadde olarak bakıldığında spatül/ kaşıklarda kaburga kemikleri ile bir tanımlanamayan nesnede kürek kemiği dışında diğer tüm alet ve nesnelerde ise uzun kemik kullanılmıştır. Tanımlanabilen uzun kemikler arasında ise dirsek kemiği, ön ve arka ayak tarak kemikleri yer almaktadır. Tanımlanabilen hayvan türlerine bakıldığında ise bızlarda sığır, koyun/ keçi, geyik; nesnelerde sığır, geyik, koyun/ keçi, karaca, domuz; spatül/ kaşıklarda koyun/ keçi; tanımlanamayan nesnelerde koyun, keçi ve evcil domuz; boynuzlarda ise geyik/ alageyik ve kızıl geyik kullanılmıştır (Clason, 1985: 47-50).

[31] Sözü edilen tüm bu alet tipleri yerleşmenin tüm katmanlardan ele geçen kemikleri kapsamaktadır.

Kemik aletlerin sayısal azlığı ve dağılımların düzensizliği bir üslup belirtme olanağı sağlamamaktadır. Küçük geviş getiren hayvanların tarak kemiklerinden şekillendirilen uçlar; Zawi Chemi Shanidar, Mureybet, Hajji Firuz, Jarmo, Deh Luran Ovası ve Mersin'de; ikincil uçlar ise, Deh Luran Ovası, Mureybet ve Jarmo'da yaygın olduğu belirtilmektedir (Clason, 1985: 45).

4.2.6. Söğüt Tarlası 1

Söğüt Tarlası 1, Şanlıurfa ili, Bozova ilçesinin 2 km güneybatısında, Söğüt Tarlası mevkiinde yer alır. 1946 yılında Kılıç Kökten başkanlığında gerçekleştirilen yüzey araştırmaları sırasında tespit edilmiştir (Kökten, 1947: 161-162; Çambel ve Braidwood, 1980: 11). Daha sonra bu bölgede 1963 yılında Peter Benedict yüzey araştırması gerçekleştirmiş (Benedict, 1980), ardından 1964 yılında Bruce Howe başkanlığında kazılara başlanmıştır. Söğüt Tarlası 1; 50 x 90 m boyutlarında ve 2-3 m'lik yüksekliğe sahip küçük boyutlu bir höyüktür (Çambel ve Braidwood, 1980: 11). Höyüğün tepesinde gerçekleşen küçük çaptaki kazılar sonucunda anakayaya ulaşılmıştır. Üst tabakada Amuk F evresinin kuzey Uruk ya da Gavra tipi çanak çömleklerine, alt tabakada ise yalnızca çakmaktaşı aletlere rastlanmıştır (Çambel ve Braidwood, 1980: 12). Çakmaktaşı topluluğunu, Biris Mezarlığı'nın alt tabakası ile benzerlik gösteren çekirdekler, dilgiler, yongalar, kazıyıcılar, kalemler ve uçlu parçalarla temsil edilen bir endüstri yer alır (Çambel ve Braidwood, 1980: 13; Benedict, 1980: 180-181). Yerleşmenin Neolitik öncesi tabakalara da sahip olduğunu düşünülmektedir.

4.2.7. Biris Mezarlığı

Biris Mezarlığı / Küçük Gölbaşı; Şanlıurfa ili, Bozova ilçesi sınırlarında Gölbaşı mevkiinde yer alır. 1946 yılında Kılıç Kökten başkanlığındaki yüzey araştırmaları sırasında tespit edilmiştir (Kökten, 1947: 161-162). 1963 yılında Peter Benedict ikinci bir yüzey araştırması gerçekleştirmiştir (Benedict, 1980). Ardından 1964 yılında Bruce

Howe başkanlığında kazılar başlamıştır (Çambel ve Braidwood, 1980: 12). Yerleşme kayalık bir bayırda, pınar önüne bent çekilerek oluşturulan küçük gölün batısında yer alır. Höyük, 25 x 125 m boyutlarında ve göl seviyesinden 4-5 m yüksekliktedir. Üzerinde yakın döneme ait bir mezarlık yer almaktadır. Höyükte, bayır ve göl boyunca çakmaktaşı döküntüsü mevcuttur. Batı kısımda ve gölün güneybatı yamacında iki küçük açmada çalışılmıştır (Çambel ve Braidwood, 1980: 12). Daha küçük bir açmanın açıldığı gölün güneybatı yamacında; çanak çömlek parçaları, işlenmiş çakmaktaşları ve demir kırıntıları ele geçmiştir (Çambel ve Braidwood, 1980: 12). Çok iyi kalitedeki çakmaktaşı topluluğunda, kalem, kazıyıcı, dilgi ve yonga endüstrisi ile tanımlanmaktadır (Benedict, 1980: 179-180). Yerleşmenin Neolitik öncesi tabakalara da sahip olduğunu düşünülmektedir.

4.2.8. Göbeklitepe

Konum

Göbeklitepe Şanlıurfa'nın Örencik ilçesinde, şehrin 15 km kuzeydoğusunda bulunmaktadır. Harran Ovası'ndan 750 m yükseklikte ve Germus Sıradağları'nın en yüksek noktasında bulunan yerleşim; 300 m çapında, 15 m'lik bir yükseklikte ve toplam 9 hektarlık bir alandadır (Notroff vd., 2014: 84; https://www.dainst.blog/the-tepe-telegrams/the-research-project/ (13.07.2021), (çevrimiçi).

Araştırma Tarihçesi

Yerleşme ilk olarak Halet Çambel ve Robert J. Braidwood'un önderliğinde gerçekleştirilen "Güneydoğu Anadolu Tarihöncesi Araştırmaları" kapsamında 1963 yılında tespit edilmiştir (Benedict, 1980: 179). Kazılar, 1995 yılında Şanlıurfa Müzesi ve Alman Arkeoloji Enstitüsü tarafından, Prof. Dr. Klaus Schmidt başkanlığında yürütülmeye başlanmıştır (Schmidt, 2011: 41). 2020 yılından itibaren ise kazılar, Prof. Dr. Necmi Karul başkanlığında "Göbeklitepe Kültürü ve Karahantepe Kazıları" adı altında sürdürülmektedir.

Tabakalanma ve Mimari

Göbeklitepe'de 3.evre PPNA-İlk PPNB, 2.evre İlk-Orta PPNB, son olarak 1. Evre Ortaçağ ile günümüz tarım faaliyetleri nedeniyle oluşan birikintiler olmak üzere toplam 3 yapı katından oluşmaktadır.

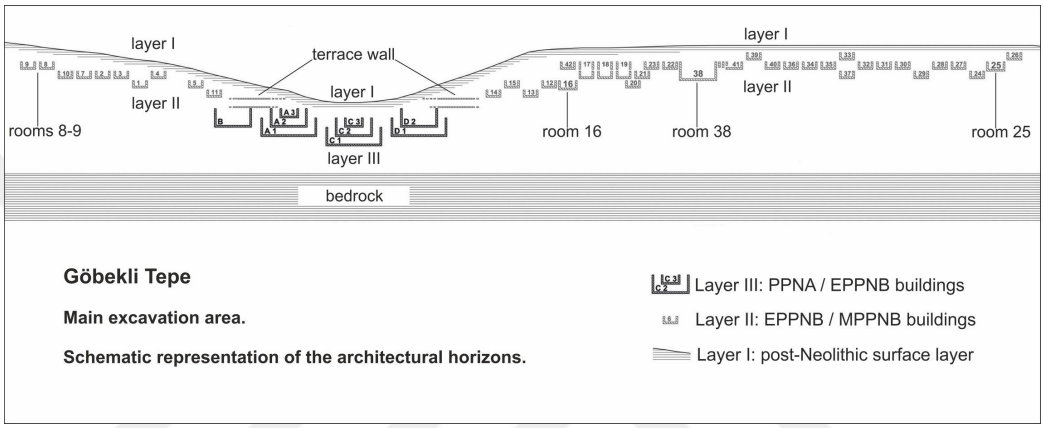

Şekil 4.10: Göbeklitepe'nin stratigrafisi ve dönemleri (Dietrich vd., 2019: 6).

Şekil 4.11: Göbeklitepe güney çöküntü alanı ve güneybatı tepe (Dietrich vd., 2014: 12).

Tepenin güney çöküntü kısmında yoğunlaşan kazılarda iç çapları 10-20 m arasındaki, dış çapları ise 30 m'ye ulaşan yuvarlak planlı yapılar ortaya çıkarılmıştır. PPNA'ya MÖ 9600-8800'e tarihlenen yapılar A-D yapıları olarak adlandırılmıştır (Schmidt, 2008: 59). Açığa çıkarılan ilk yapı olan A Yapısı, elde edilen arkeobotanik örnekleriyle MÖ 8900'lü tarihlere dolayısıyla yerleşmenin PPNA-PNNB geçiş dönemine tarihlendirilmiştir (Schmidt, 2007a: 122-123). Kısmen kazılmış yapının planı tam olarak belirlenememiştir (Schmidt, 2007b: 118). Dikilitaş 1 ve 2 karşılıklı yerleştirilerek, yarım daire planlı dış duvarı güçlendirmiş ve sekiyi de çevrelemiştir (Schmidt, 2007a: 115). Duvarın arka dolgusun içinde Dikilitaş 3 ve 4; taş duvarın arka dolgusunda ise yapının batısında dik açılı taşa eklenen Dikilitaş 5 yer almaktadır. Yapının batı köşesinde ise Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem'in sonuna tarihlenen ek yapı çalışmaları yer almaktadır (Schmidt, 2007a: 114). Dikilitaşlı duvarlar, 1 m genişliğinde, 80 cm uzunluğunda ve tamamı somun şeklinde biçimlendirilerek örülmüştür.

3,15 m yüksekliğe sahip olan Dikilitaş 1'de (Schmidt, 2007a: 176), 4 adet aşağı, 1 adet yukarı doğru pozisyonda toplam 5 yılan betimi; dikilitaşın sol kısmında ise yılanlardan oluşan bir ağ ile altında muhtemelen bir koç yer almaktadır. Yine 3,15 m yükseklikteki Dikilitaş 2'nin (Schmidt, 2007a: 178), dar olan arka yüzünde boğa başı, dikilitaşın mekân içine bakan geniş yüzeyinde ise yapı girişine bakan alt alta 3 hayvan vardır. Olasılıkla en üstte boğa, ortada tilki ve en altta ise turnadır (Schmidt, 2007a: 120-121). Dikilitaş 5'in dar ön yüzünde tek bir aşağı pozisyonda yılan kabartması bulunmakta iken Dikilitaş 3, 4 ve 17'de ise kabartma bulunmamaktadır (Schmidt, 2011: 44).

A Yapısı'nın kuzeyinde bulunan B Yapısının iç çapı yaklaşık 10 m'dir ve tamamen dairesel bir plandadır. Merkezde yer alan 2 dikilitaş ile birlikte toplam 10 adet dikilitaş bulunmaktadır. Yapı tabanı *terrazzo* tekniğindedir (Schmidt, 2008: 63). Yapının ortasında yer alan iki dikilitaş (Dikilitaş 9-10) diğerlerinden daha büyük boyutlu olup üzerinde de birbirlerine dönük iki tilki betimi yer almaktadır (Schmidt, 2007a: 128). Dikilitaş 10'da tilki betiminin altında çizi bezeme ile betimlenen bir yaban domuzu ve üç köpek bulunur (Schmidt, 2007a: 128-129). Çevre duvarının kapladığı Dikilitaş 14'te tam olarak belirlenemese de olasılıkla bir tilki kabartması yer almaktadır (Schmidt, 2007a: 129). Dikilitaş 6'da ise baş kısmında olasılıkla bir leopar, gövdede

ise yılan betimlenmiştir (Schmidt, 2007a: 184). Yapıdaki diğer dikilitaşlarda ise kabartma yer almamaktadır (Schmidt, 2007a: 129).

Sözü edilen yapıların doğusunda yer alan Yapı C, toplam çapı 30 m'nin üzerinde, eş merkezli en az 3, olasılıkla 4 duvardan oluşmaktadır (Schmidt, 2007a: 63; Schmidt, 2011: 44). Yapı doğrudan anakayanın düzleştirilmesiyle inşa edilmiştir (Schmidt, 2007a: 64). Büyüklüğü göz önüne alındığında yapı üzerinin hiç kapatılmadığı düşünülmektedir. (Schmidt, 2007a: 138). Yapının erken döneminde kullanılmış olduğu düşünülen giriş, güney kısımda birbirine paralel iki duvarla sağlanmaktadır. Bu duvarlarda yüzeyleri düzeltilmiş ve büyük boyutlu taş levhalar yer almaktadır. Girişte muhtemelen kapı çerçevesinin bir parçası olan baş aşağı duran bir erkek yaban domuzu kabartması, levhanın önünde ise yırtıcı bir hayvan betimi olan U şeklinde heykel yer almaktadır (Schmidt, 2007a: 142-143). Ayrıca sözü edilen yapıya giriş kısmına giden 8 basamaklı bir merdiven bulunmuştur (Dietrich vd., 2014: 11-12).

Şekil 4.12: C yapısının planı ile giriş kısmına giden merdivenler (Dietrich vd., 2014: 12).

Merkezde yer alan iki dikilitaş (Dikilitaş 35 ve 37), tabandan 30 cm yükseklikteki bir platform üzerinde yer almaktadır (Schmidt, 2011: 44). Yapının binlerce yıllık tahribatı, merkezdeki iki dikilitaşın da kırık olmasına sebep olmuştur. Ancak kırık parçalar tamamlandığında, Dikilitaş 35'in yüksekliğinin 5 m olduğu belirlenmiştir. Bu dikilitaş üzerinde boğa; Dikilitaş 37 üzerinde ise tilki kabartması yer almaktadır. Yapının duvarına yerleştirilen dikilitaşların sayısı 9 olmasına karşın döneminde daha fazla olduğu düşünülmektedir. Yapının ikinci çevre duvarında yer alan dikilitaşların en gösterişli olanı (Dikilitaş 11) tüm yüzeyi kaplayan kabartmada, ördek benzeri 5 kuş, ağ önünde hareket halinde betimlenmiştir. Dikilitaşın gövdesinin üstünde yaban domuzu altında ise tilki başı betimlenmiştir (Schmidt, 2007a: 139-140).

D Yapısı, oval planlı, iç çapının en geniş yeri 20 m olan anakayanın düzleştirilmesi ile oluşturulan bir yapıdır. Merkezde 2, duvar içinde ise 11 dikilitaş yer almaktadır (Schmidt, 2007a: 148; Schmidt, 2011: 45; Notroff vd., 2014: 87). Yapının merkezinde yer alan iki dikilitaş yaklaşık 5,5 m yüksekliğe sahiptir. Bu dikilitaşların doğuda kısmındakinde (Dikilitaş 18) geniş yüzeyde kollar ve eller, sağ kolun altında tilki, gövdenin göğüs kısmında "H" şeklinde bir sembol, altında daire ve hilal betimlenirken, dikilitaşın gövdesinde üzerinde H ve C şeklinde semboller ve cinsel organını örten bir hayvan postu yer almaktadır (Schmidt, 2011: 46). Dikilitaşın kaidesinin güney cephesinde ise bir sıra ördek yer almaktadır (Schmidt, 2011: 46-47). Batıda yer alan dikilitaşta (Dikilitaş 31) ise, gövdesinde boğa başı kabartmasına sahiptir.

Duvar içinde yer alan dikilitaşların neredeyse tamamında hayvan betimleri yer almakta iken çoğunla tilki, yılan, domuz, yaban öküzü, ceylan, yaban eşeği, turna, leylek, ördek betimleriyle karşılaşılmaktadır. En dikkat çekici örnekler arasında yer alan Dikilitaş 33'ün sağ yüzünün tamamı ördek, turna türü kuşlar, yılan ve 90° döndürülmüş H sembolü ile betimli; sol yüzünde tilki ve onun önünde yılanlar yer almakta; ön yüzde ise H sembolü, böcek ya da örümcek betimleri ve olasılıkla bir koç betimlenmiştir (Schmidt, 2007a: 211; Schmidt, 2011: 45). Diğer bir örnekte (Dikilitaş 38), dikilitaşın baş kısmında boğa, gövde kısmında ise sırasıyla tilki, yaban domuzu ve 3 adet kuş yer almaktadır. Son olarak tüm yüzeyinin işlendiği Dikilitaş 43'ün baş kısmında sol kanadı ile bir küreyi hedef alan büyük bir akbaba; dikilitaşın sağında kuş, yılan, olasılıkla

kümes hayvanı ve H sembolü betimlenmiştir. Bu iki yöndeki betimlerin ortasında bir geometrik desen oluşturulmuş, üst kısımda ise kulp benzeri bir çıkıntısı olan kare formlu 3 nesne ve söz konusu bu nesneler ile birer hayvan betimi görülmektedir (Schmidt, 2011: 46). Dikilitaşın gövdesinde akrep, solda yılan ve tilki, altta başı ve boynu görülen bir kuş motifi, sağda ise başsız kolları havada bir insan betimlenmiştir.

Bu yapıların dışında, tamamı yuvarlak planlı ancak tarihlemeleri tamamlanmamış yapılar bulunmaktadır. Batı platoda E Yapısı, güneybatı tepede F Yapısı, A-D yerleşmelerinin yer aldığı güney çöküntü alanında G Yapısı ve kuzeybatı tepede H Yapısı yer almaktadır. E Yapısı anakayaya oyulmuş, yalnızca 2 kaidesi bulunan bir yapıdır (Notroff vd., 2014: 86).

Şekil 4.13: E Yapısı (Schmidt, 2007a:171).

F Yapısı, planı ve büyüklüğü göz önüne alındığında B Yapısı ile yakın özellikler göstermektedir. Orta büyüklükte dikilitaşların yer aldığı bu yapının merkez

dikilitaşlarının birinde bir nesne, tilkiyi tutar pozisyonda betimlenmiştir (Schmidt, 2011: 47).

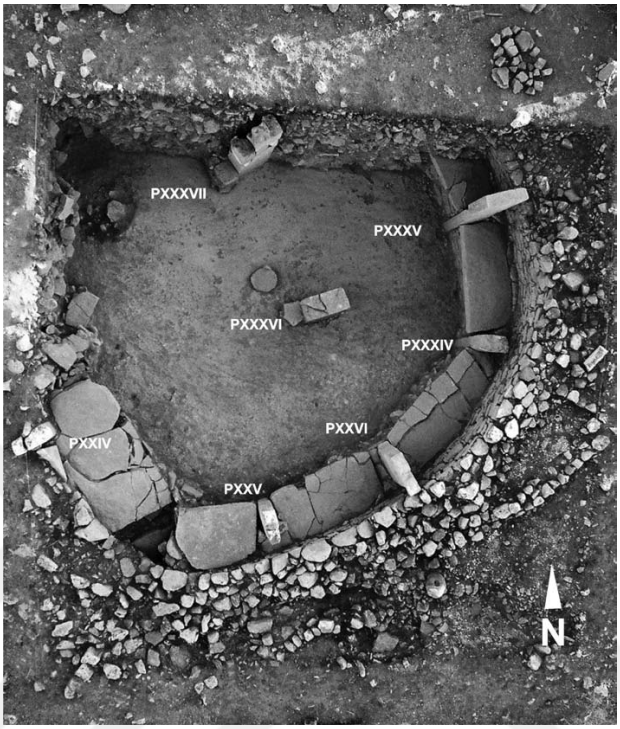

Şekil 4.14: F Yapısı (Schmidt, 2008: 84).

Dar bir alanda açığa çıkarılan G Yapısı; D Yapısının batısında bulunmaktadır. Höyüğün kuzey ve kuzeydoğusundaki taş sıralarının da G Yapısı'na ait olduğu düşünülmektedir (Schmidt, 2011: 47). H Yapısında ise biri merkezi olmak üzere toplam 4 dikilitaş tespit edilmiştir. Jeomanyetik çalışmalar ile yuvarlak planlı duvara paralel bir duvar ve bu iki duvar arasında merdiven benzeri bir yapılanma tespit edilmiştir. Yapının kuzeyinde büyük bir çukur açılarak kullanım sonrası tahrip edilmiştir (Dietrich vd., 2014: 14).

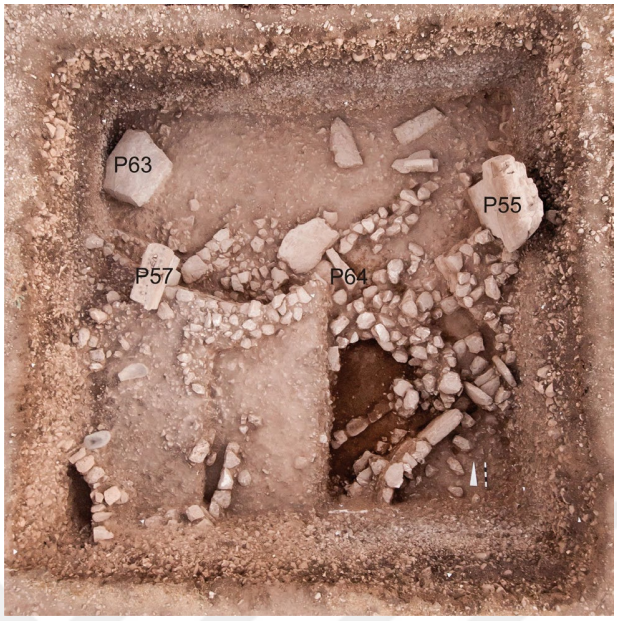

Şekil 4.15: H Yapısı (Dietrich vd., 2014:13).

Yerleşimin ikinci evresi PPNB'ye tarihlendirilen yaklaşık 3x4 m ölçülerine sahip dikdörtgen planlı yapılarla temsil edilmektedir. Bu yapılar PPNA'ya tarihlenen yapılardan daha küçük boyuta, dikilitaşları sayıca daha az ve boyut olarak da daha küçük inşa edilmiştir. *Terrazzo* benzeri bir tabandan oluşan yapıların merkezinde iki dikilitaş yer almaktadır. Bu dikilitaşların en büyüğü yaklaşık 2 m'dir. Yapıların bazılarında bir adet dikilitaş bulunurken bazılarında ise hiç yer almaz (Notroff vd., 2014: 85).

Evrenin en dikkat çekici yapısı, mekân içinde in situ bulunan tek kabartmalı dikilitaş olan "Aslanlı Dikilitaş Yapısı"dır. Adını, yapının doğusunda yer alan iki dikilitaşın iç yüzeyinde yer alan aslan kabartmasından almaktadır. Dikilitaşların baş kısmında yer alan aslanlar, açılmış ağızları ve atlar pozisyonları ile betimlenmişlerdir. Yapı, evrenin diğer yapılarına oranla daha büyük inşa edilmiş, 2 m'ye ulaşan duvarlara ve *terrazzo* döşenen tabana sahiptir. Mekânın ortasında 3 tanesinin baş kısımları kırık olmak üzere 4 dikilitaş; kuzey ve güney duvarda ise birer dikilitaş yer almaktadır (Schimdt, 2007: 261-262).

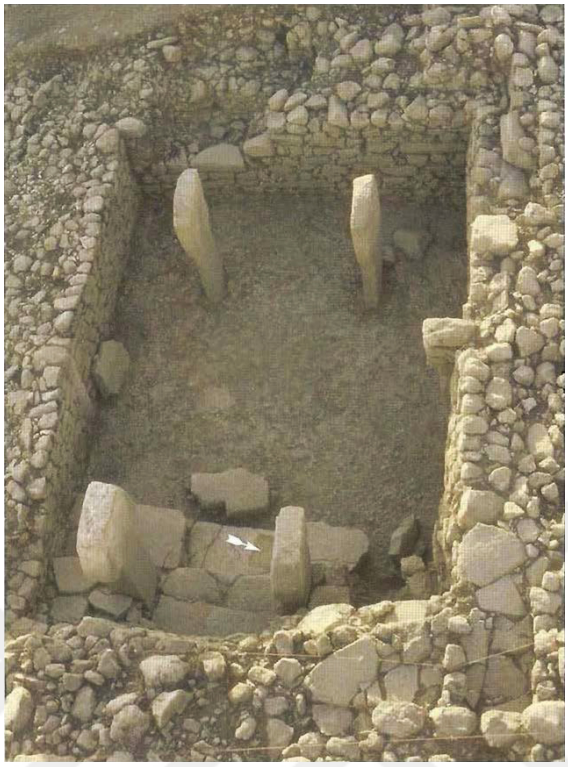

Şekil 4.16: Aslanlı Yapı (Schmidt, 2007a: 291).

Ölü Gömme

Göbeklitepe'de hiç gömüte rastlanmamıştır buna karşılık dolgu birikintilerinden çok sayıda parçalanmış insan kemikleri ele geçmiştir. Bu kemiklerin çoğu kafatası parçalarından oluşmaktadır. 40 kafatası üzerinde etten ayırma, baş kesme ve boyun omurlarındaki kesimler nedeniyle oluşan izler yer almaktadır. Ancak 3 kafatasını diğerlerinden ayıran bilinçli ve derin oyma izlerine rastlanmıştır (Gresky vd., 2017: 1). Hangi amaçla açıldığı tam olarak bilinmese de bu izler üzerinde iyileşmenin görülmemesi ölümlerinden bir süre sonra açılan deliklere işaret etmektedir (Gresky vd., 2017: 2).

Yerleşimin kuzeybatı oyuğundaki bir açmadan, taş duvara bitişik belirsiz bir mimari yapı dolgusunda ele geçen bir kafatası bulunmaktadır. Bu, Kafatası 1 olarak adlandırılmıştır. Bulunduğu bölgede de yoğun olarak bulunan aşı boyası izlerini barındırmaktadır. Kafatası 1, 25-40 yaşları arasında bir kadına aittir. Kafatası 2, A

Yapısı'nın batısında dikdörtgen planlı bir yapının dolgusunda, birbirine bitişik iki parça olarak ele geçmiştir. Cinsiyeti saptanamayan bireyin 30-45 yaş arasındaki bir yetişkin bireye aittir. Kafatası 3 ise D Yapısının kuzeyindeki yapının dolgusundan ele geçen ve cinsiyeti saptanamayan yetişkin bireye aittir (Gresky vd., 2017: 7).

Bitki ve Hayvan Kalıntıları

1997-2003 yılları arasında gerçekleştirilen botanik analizleri topluluğun yaklaşık %90'ının yabani fıstık ile yabani bademden oluştuğunu göstermektedir (Neef, 2003: 13). Göbeklitepe'nin 3. evresinde görülen türler arasında yoğunluklarına göre; yabani einkorn, yabani buğday, yabani arpa, mercimek, keçi otu, sümbül türü, bezelyegiller görülmektedir. Ayrıca yaprak döken meşe ile çim ailesini içine alan bitki örtüleri mevcuttur (Neef, 2003: 14; Tablo 1'den alınmıştır).

Yerleşimin yine 3.evresinde İran ceylanı ve yabani sığır başta olmak üzere, Asya yaban eşeği, yaban domuzu, yaban koyunu, geyik, tavşan, tilki ve başta kargalar ailesi, turna, *demoiselle* turnası olmak üzere çeşitli kuş türleri yer almaktadır (Peters vd., 2014: 3066; Schmidt, 2011: 42). Tür düzeyinde yaban keçisi kalıntılarının bulunmamaktadır. Ancak keçi sınıfına ait hayvanlar; toplam türlerin yaklaşık %11'ini oluşturmaktadır (Schmidt, 2011: 41-42).

Taş Alet Endüstrisi

Yerleşmenin bulunduğu platoda çakmaktaşı kaynağının bulunmaması ancak birincil üretim tipik naviform çekirdeklerin yer alması; çakmaktaşı yumrularının yerleşmeye getirildiğini düşündürmektedir (Schmidt, 2000: 51). Çakmaktaşları kaliteli, koyu renkli, homojen karakterlidir (Schmidt, 2011: 42). Obsidyen aletler oldukça nadir olup yalnızca dilgi parçaları ile temsil edilmektedir (Schmidt, 2000: 51).

Yontmataş alet tipolojisini; ok uçları, kalemler, ön kazıyıcılar, kazıyıcılar, çentikli ve dişli aletler oluşturmaktadır. Kazıyıcılar arasında büyük oval; çekirdekler arasında ise tipik çift yönlü tipler yaygındır (Schmidt, 2011: 42). Başta Byblos, Nemrik, Helwan

olmak üzere El-Khiam ve Aswad uçları da bulunmaktadır (Schmidt, 2000: 51; Schmidt, 2011: 42).

Sürtmetaş aletler yerleşmeye 2 km uzaklıkta bulunan bazalt kaynaklarından biçimlendirilmiştir. Tipolojiyi yoğun olarak havanelleri olmak üzere, kendi içinde 10 tipe ayrılan eltaşları ve öğütme taşları oluşturmaktadır (Dietrich vd., 2019: 11).

Buluntu Topluluğu

Buluntu topluluğunun en dikkat çekici ögelerini, kireçtaşından yapılmış çeşitli hayvan, insan heykelleri ve heykelcikleri ile insan ve hayvanın karışık betimlendiği totemler oluşturmaktadır (Schmidt, 2007b: 116). Hayvan ve insanların eril betimlendiği yerleşmede yalnızca bir adet kadın betimi görülür. Bu betim "Aslanlı Dikilitaş Yapısı"nda ortaya çıkarılan bir levha üzerinde kazıma bezeme ile doğum ya da cinsel ilişkiye girme sahnesidir (Schmidt, 2007a: 263). Bunların yanı sıra kazıma bezemeli oluklu taşlar, yeşilimsi taştan yapılmış düğmeler, *falluslar*, taş kaplar, iki veya daha fazla delikten oluşan boncuklar yer almaktadır (Schmidt, 2007b: 123-124). Parçalar halinde bulunan ve birleştirildiğinde 80 cm'lik bir halkayı oluşturan kireçtaşı buluntunun işlevi ise belirsizdir (Schmidt, 2007a: 259).

Kemik Buluntular

Kemik ve boynuz aletlerin oldukça az olduğu belirtilen yerleşmede; spatüller, delikli ve yuvarlak kesitli iğneler ve çengel biçimli kemikler bulunmaktadır. Ayak kemiklerinden şekillendirilen ve çoğu yerleşimde yaygın olan bızlar Göbeklitepe'de enderdir (Schmidt, 2007b: 115). Kuzeybatı kesimde yer alan sondaj ile ortaya çıkarılan yuvarlak planlı yapılarda ise yerleşmenin geri kalanı ile kıyaslandığında çok sayıda kemik aletin ele geçtiği belirtilmiştir (Clare, 2020: 83).

Şekil 4.17: Kuzeybatı sondajlardan (K10-13 ve K10-23 açmaları) ele geçen kemik alet örnekleri (Clare, 2000: 83).

Göbeklitepe'de ikisi geometrik, biri figüratif bezemeli olmak üzere toplam üç adet spatül bulunmuştur. Geoemetrik bezemeli spatüllerin ilki D yapısının kuzeyindeki sondajdan; ikincisi ana kazının gerçekleştirildiği bölümün güneyinde, muhtemelen 2.tabaka yapılarının duvar döküntülerinden ele geçmiştir (Dietrich ve Notroff, 2016: 25). Figüratif spatül ise kuzeybatı kısımda, mimari bir yapının olmadığı bir seviyeden çıkarılmıştır (Dietrich ve Notroff, 2016: 22). Kaburga kemiğinden şekillendirilen spatülün korunmuş uç kısmı kavisli bir formda, hafifçe daralan paralel kenarlara sahiptir. Kırık olan diğer uçta spatülün ve betimin devam ettiği gözlemlenebilmektedir (Dietrich ve Notroff, 2016: 27). Spatülün ilk olarak iki adet yan yana T biçimli dikilitaş, dikilitaşların önünde bir insan figürü ve spatülün sol alt kısmında duvarın yer aldığı ince çizgilerle bezenen bir betim olabileceği düşünülmüştür (Dietrich ve Notroff, 2016: 22-25). Ardından spatül üzerinde T biçimli dikilitaşların yan yana betimlenmesi, dikilitaşın aşağıya doğru daralması, spatül üzerindeki tüm figür çizgilerinin birbirine bağlı devam etmesi ve duvar betiminin sütunların altında gösterilmesi gibi unsurlar göz önüne alındığında alet, natüralist olmayan şematik bir bezeme olarak tanımlanmıştır (Dietrich ve Notroff, 2016: 25-26). Bunun yanı sıra farklı bir tasvirin betimlenmiş olabileceği; bu figürün bir hayvan olabileceği ve

pençelerinin vurgulanmış olabileceği üzerinde de durulmaktadır (Dietrich ve Notroff, 2016: 27).

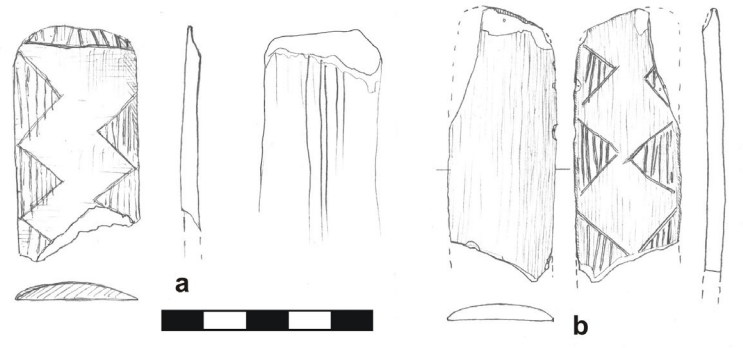

Şekil 4.18: Geometrik bezemeli iki spatül (Dietrich ve Notroff, 2016: 25).

Şekil 4.19: Figüratif bezemeli spatül (Dietrich ve Notroff, 2016: 24).

Şekil 4.20: İşlenmiş kemik MÖ 9600-8200 (Karul vd., 2021: 70).

4.2.9. Çakmaktepe

2021 yılında, Doç. Dr. Fatma Şahin önderliğinde, "Şanlıurfa Neolitik Çağ Araştırmaları" kapsamında gerçekleştirilen yüzey araştırmaları sonucunda tespit edilmiştir. Aynı ekip tarafından, 2021 yılında Şanlıurfa Müzesi başkanlığında Çakmaktepe yerleşiminde kazılara başlanmıştır. Yerleşme; anakaya oyulu çukur tabanlı oval ve yuvarlak planlı yapılar ile temsil edilmektedir. Özel yapılar ile konut olarak kullanılan barınak formunda yapılar görülmektedir. Yerleşme; PPNA'ya tarihlendiği anlaşılan yuvarlak planlı yapıları ile özellikle yontmataş aletlerle PPNA'nın erken evrelerine tarihlendiğini gösteren bulgular barındırmaktadır (https://www.youtube.com/watch?v=ueAUcFBCdjo (04.11.2022) çevrimiçi).

4.2.10. Sefertepe

Sefertepe, Şanlıurfa ili, Viranşehir ilçesinin 25 km batısında, Eskikale ve Kırbalı Mahalleleri arasında yer almaktadır (Güldoğan, 2021: 40). Yerleşme ilk olarak 2000-2003 yılları arasında A. Cihat Kürkçüoğlu, Bahattin Çelik ve Muharrem Oral'dan oluşan bir ekip tarafından gerçekleştirilen "Şanlıurfa Bölgesi Kültür Envanteri Projesi" kapsamında saptanmıştır (Çelik, 2006: 23). Kazılar ise 2021 yılında Şanlıurfa Müzesi başkanlığında, Doç. Dr. Emre Güldoğan'ın bilimsel danışmanlığında başlamıştır (Güldoğan, 2021: 40).

Şekil 4.21: Sefertepe'de açığa çıkarılan yapı kompleksi (Karul vd., 2021:41).

İlk sezon çalışmaları ile PPNB'nin ilk evrelerine tarihlendirilen yapı kompleksleri açığa çıkarılmıştır. Dörtgen planlı, 8-10 sıra oluşturan düzgün taş duvarlardan oluşan mekânların içlerinde kuzey-güney ya da doğu-batı doğrultuda yerleştirilen biri T biçimli, toplam 6 dikilitaş tespit edilmiştir. T biçimli dikilitaşın olduğu mekânda iki yenileme evreli *terrazzo* taban ile doğu kısımda duvarı destekleyen bir payanda bulunmuştur. Bu alanın kuzeybatısında ise taş döşemeli bir taban ile dikilitaşlı bir alan yer almaktadır. Yerleşmedeki dikilitaşlar çeşitli form ve bezemelere sahiptir. (Güldoğan, 2021: 40).

Hayvan topluluğunu geyik, sığır, koyun, keçi, ceylan, at, eşek, domuz ve tavşan oluşturmaktadır (Güldoğan, 2021: 40). Yontmataş aletlerde hammadde olarak çoğunlukla çakmaktaşı, az bir oranda da obsidyenin oluşturduğu kazıyıcı, dilgi, ok ucu; sürtmetaş aletleri ise havanlar, havanelleri, keskiler, yassı baltalar, biley taşları oluşturmaktadır. Yerleşmedeki kemik buluntular aranda bız ve iğnenin yanı sıra delikli boncuklar da ele geçmiştir. Bunların dışında da yuvarlak ve dörtgen formda, çeşitli renk ve delik sayılarında boncuklar, bilezikler, taş nesneler, minyatür bir dikilitaş,

insan yüzü biçimli tamamlanmamış taş nesne ve kırık hayvan başı figürini ilk sezonda ele geçen buluntular arasındadır (Güldoğan, 2021: 40-41).

4.2.11. Yeni Mahalle

Konum

Şanlıurfa ilinin güneybatı kısmında yer alan Yeni Mahalle Höyüğü; çevre surlarının yakınında, Yeni Yol Caddesi üzerinde, Balıklıgöl'ün yakınında bulunmaktadır (Çelik, 2000a: 4). Modern yerleşimin höyüğün üzerinde yer alması, Neolitik Dönem'de yerleşmenin boyutlarının bilinememesine yol açmış olsa da günümüzde Yeni Mahalle'nin 15 hektarlık bir alanı kapsadığı bilinmektedir (Çelik, 2011: 139). Haleplibahçe'de gerçekleştirilen bir çalışma kapsamında, Karakoyun Deresi'nin Neolitik Dönem'deki yatağı saptanarak yerleşmenin güney ve batı kısımlarını çevrelediği ayrıca günümüzden 3 m daha derin bir akışının olduğu belirlenmiştir. Höyük, Balıklıgöl 'de yer alan pınarlardan da faydalanmıştır (Çelik, 2011: 139-140).

Araştırma Tarihçesi

Yeni Mahalle'nin güneyi 1924, 1958 yılları ile 1990-1995 yılları arasında gerçekleştirilen yıkımlar ile tahribata uğramıştır. Höyük, 1990-1995 yılları arasında, "Dergâh ve Balıklıgöl Çevre Düzenleme Projesi" ile kentte yapıların yenilenmesi ve Yeni Yol Caddesi genişletilmesi çalışması sonucunda, cadde kesitinde tespit edilmiştir (Çelik, 2011: 140). 1997 yılında, 15 m'lik bir kısımda, Şanlıurfa Müzesi ile Harran Üniversitesi kısa süreli çalışma gerçekleştirmiştir (Çelik, 2011: 139).

Tabakalanma ve Mimari

Uzunluğu 15 m, yüksekliği 1-2 m arasında ve genişliği ise 30-70 cm arasında olan kesitte, Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem'e ait 13 tabaka tespit edilmiştir (Çelik, 2011: 140-141).

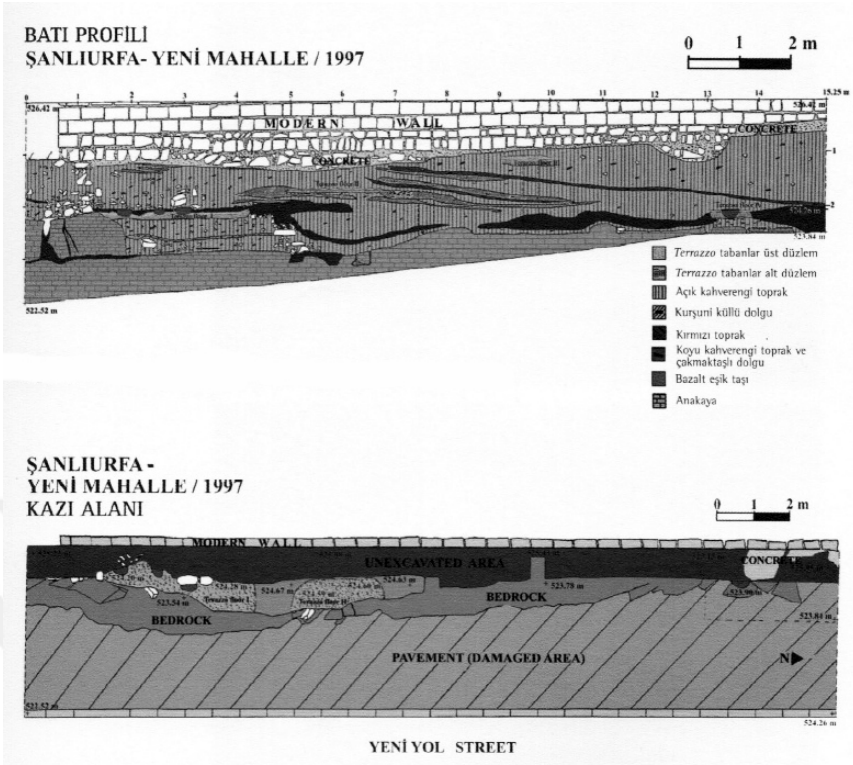

Şekil 4.22: Yeni Mahalle profil çizimi ve profil kesiti (Çelik, 2011: 157).

Höyük, seviyesi kuzeye doğru azalan anakaya üzerine kurulmuştur. Kesitte 4 adet *terrazzo* taban tespit edilmiş. Bunlardan en güneyde yer alan 1.*terazzo* taban, ^{14}C verileri ile MÖ 11.210±90'a tarihlendirilmiştir ancak bölgede Epipaleolitik Dönem'i temsil eden bu tarih, yerleşmenin yapı ve buluntuları göz önüne alındığında PPNA karakterlidir (Çelik, 2014: 102). *Terrazzo* taban; 3-3,5 m uzunluğunda ve taban altındaki çakıl döşeme ile birlikte 25 cm kalınlığındadır. Özensiz inşa edilen bu tabanda, 3 adet yan yana söve taşı ve tabanda tümsekler bulunmaktadır. Yapının planı anlaşılamasa da tabanın güneyindeki taş öbeğinin yapıya ait bir duvar olabileceği ve bu tabanın altında başka bir *terrazzo* tabanın tahrip olmuş olabileceği düşünülmektedir (Çelik, 2011: 141-142). Yarısı korunan ve özenli inşa edilen 2. *terrazzo* taban ^{14}C verileriyle MÖ 8690±100'e tarihlendirilmiştir (Çelik, 2014: 102; Çelik, 2011: 142). Kalınlığı 2 cm olan tabanda *terrazzo* sıvası, tabana dik olarak yapıyı sınırlandıran bir işlevdedir. Tabanın ait olduğu yapı ise olasılıkla yuvarlak planlıdır. Kesitin en üst tabakalarından ele geçen 3. *terrazzo* tabanın yalnızca 1 cm'lik bir kısmı korunmuş ve

taban altındaki çakıl döşeme ile kalınlığı 20 cm'e ulaşmıştır. Son olarak kesitin en kuzeyinde yer alan 4. *terrazzo* tabanın korunan kısmı 1 cm, taban kalınlığı ise yaklaşık olarak 20 cm'dir. Ayrıca tabanın içine gömülü söve taşı yer almaktadır (Çelik, 2011: 142).

Ölü Gömme

Yeni Mahalle'de mezarlara rastlanılmamış, yalnızca birkaç adet iyi korunmayan insan kemiği ile karşılaşılmıştır (Çelik, 2003: 95).

Bitki ve Hayvan Kalıntıları

Yeni Mahalle Höyüğündeki arkeobotanik çalışmalar sonucunda yerleşmede büyük çoğunluğu yabani fıstık olmak üzere sırasıyla, *einkorn* buğdayı, badem, emmer buğdayı, yabani buğday ve arpa ele geçmiştir. Tarıma eşlik eden bitkiler arasında ise, yassı bezelye tohumu, taşkesen otu, yabani ot ve bezelye ailesine ait bir tür yer almaktadır. Ayrıca meşe ağacının varlığına dair kalıntılar da bulunmuştur (Çelik, 2011: 145-146).

Tamamı yabani olan ve tanımlanabilen hayvan türleri arasında en büyük çoğunluğu ceylan oluşturmaktadır. Ardından sırasıyla yabani sığır, Asya yaban eşeği, yaban domuzu, kızıl tilki, tavşan, yabani koyun ve keçi, sıçangiller familyası, kör fare ve bozayı gelmektedir (Çelik, 2011: 146).

Taş Alet Endüstrisi

Yontmataş alet grubunun %93,3'ünü yerel bir kaynaktan olduğu düşünülen, homojen yapılı çakmaktaşları oluşturmaktadır. Yoğun olarak görülen üretim artıklarının ardından yongalar, çoğunlukla çift vurma düzlemli dilgiler, aletler, genellikle baskı tekniğinin kullanıldığı ve yoğun olarak iki düzlemli çekirdekler ile yanmış parçalar ele geçmiştir. Çakmaktaşı aletler arasında en fazla silikalı dilgiler ardından içinde Byblos

ve Aswad tipleri de bulunan ok uçları, deliciler, ön kazıyıcılar ve taş kalemler gelmektedir. Obsidyen aletler arasında ise ok ucu parçası, dilgi parçaları, yongalar ve üretim artıkları yer almaktadır (Çelik, 2011: 142-145).

Sürtmetaş aletler arasında; havaneli, ezgitaşı ve yassı balta bulunmaktadır (Çelik, 2011: 143).

Buluntu Topluluğu

Kesitten ele geçen buluntular arasında taş kap, kazı bezekli taş, bir taş ve iki kemik boncuk yer almaktadır (Çelik, 2011: 143; Çelik, 2003: 92-93). En önemli buluntu Yeni Yol Caddesi'nin doğusundaki bir inşaat sırasında ele geçen "Urfa Adamı/ Balıklıgöl Heykeli"dir. 1,90 cm yüksekliğindeki kireçtaşı heykel; göz çukurlarında obsidyen bulunan, göğsünde üst üste V şeklinde kabartmalı, *fallusunu* tutan bir pozisyonda ve bacaklarının yekpare olduğu bir heykeldir (Çelik, 2000a: 4).

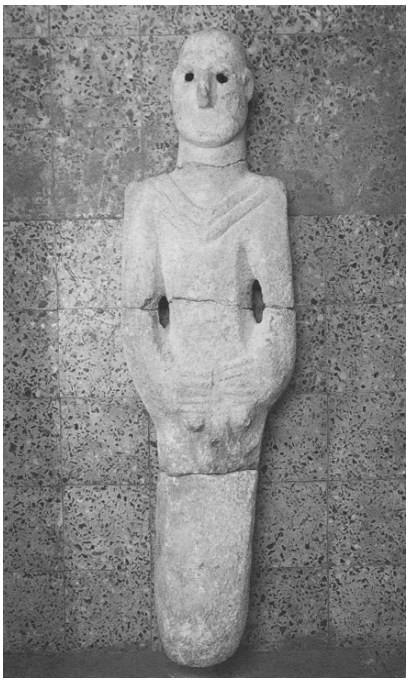

Şekil 4.23: Balıklıgöl Heykeli (Çelik, 2011: 154).

Kemik Buluntular

Bir silindirik boncuk, bir adet iki delikli süs eşyası, bir adet delikli bız, iki adet spatül bulunmuştur. Spatüller yanmıştır ve biri "V" şeklinde bezemeli, diğeri ise bezemesizdir (Çelik, 2003: 92-93; Çelik, 2003: Kat. No. 103-104-105).

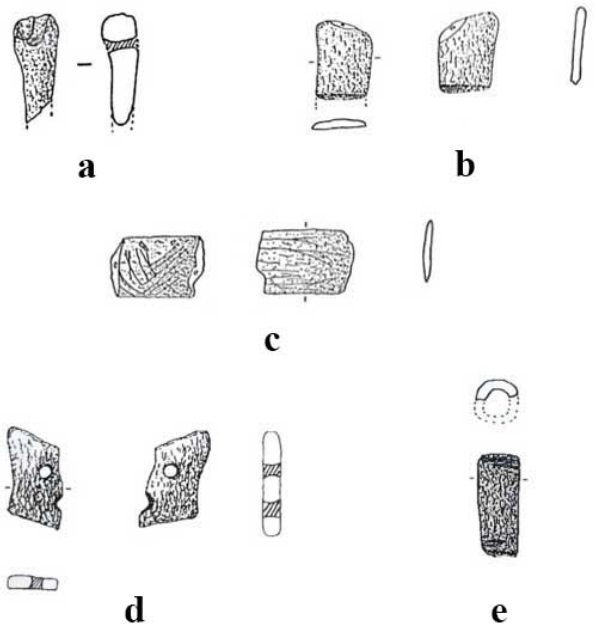

Şekil 4.24: Sırasıyla delikli bız (a), spatül (b), V şeklinde bezemeli spatül (c), iki delikli takı (d) ve silindirik boncuk (e) (Çelik, 2003: Lev.57).

4.2.12. Gürcütepe

Gürcütepe, Şanlıurfa'nın güneydoğu sınırına denk gelen bir bölgede ve Harran Ovası'nın yaklaşık 4 km güneydoğusunda bulunmaktadır. (Schmidt, 2007a: 85; Schmidt, 1995: 9). Yerleşme 1994 yılında H. Wright tarafından tespit edilmiştir (Schmidt, 2007a: 84). Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem tabakaları, Gürcütepe I-II-III-IV olmak üzere 4 höyükten oluşmaktadır. Bunun dışındaki, Gürcütepe V Roma ve Bizans, Gürcütepe VI Kalkolitik, Gürcütepe VII ve VIII Geç Neolitik- Halaf ve Uruk Dönemine tarihlenmektedir (Beile- Bohn vd., 1998: 33-34). Gürcütepe'deki höyükler toplamda yaklaşık 1,300 m uzunluğunda ve 1,200 m genişliğindedir (Beile- Bohn vd.,

1998: 7). 1995 ve 1996 yıllarında tüm tepelerde yüzey araştırmaları; Gürcütepe II'de ise kazı çalışması gerçekleştirilmiştir. Kazılar; Şanlıurfa Müzesinden A. Mısır, Alman Arkeoloji Enstitüsünden H. Hauptmann ve Heidelberg Üniversitesi Tarihöncesi Enstitüsü iş birliği ile yürütülmüştür (Schmidt, 1995:9). Tepelerin en doğuda olanı Gürcütepe I'de Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem'in yanı sıra Çanak Çömlekli Neolitik Dönem tabakaları da bulunmaktadır (Beile- Bohn vd., 1998: 7, 8, 12). Gürcütepe II, 8 m yüksekliğinde ve 200 m çapındaki bir höyük olup aynı zamanda bu dört höyüğün de en yükseğidir (Beile- Bohn vd., 1998: 7-8). Höyüğün kuzey yamacında gerçekleştirilen kazılar sonucunda en üst tabakada biri pise duvarlara sahip iki dikdörtgen planlı, taş temelli yapı bulunmuştur. 3. yapı ise büyük olasılıkla özel işleve sahiptir. Duvar kalınlığının en yüksek noktasının 1,4 m olduğu, olasılıkla *ostostat* olarak kullanılmış olan taş levhalar bulunmaktadır (Schmidt, 1995: 9; Beile-Bohn vd., 1998: 37-39). Bu tabakanın yontma taş teknolojisi göz önüne alındığında, "Çayönü Geniş Odalı Yapılar Evresi" ile çağdaş olduğu saptanmıştır (Schmidt, 1995:9; Beile- Bohn vd., 1998: 14;). Gürcütepe III en büyük tepedir. Gürcütepe IV ise en batıda yer alan diğer Çanak Çömleksiz Neolitik höyüklerdendir (Beile- Bohn vd., 1998: 8). 2021 yılında Gürcütepe III'de Şanlıurfa Müzesi başkanlığında, Prof. Dr. Barbara Helwing ve Dr. Öğr. Üyesi Mücella Erdalkıran'ın bilimsel danışmanlığında kazılara başlanmıştır.

4.2.13. Sayburç

Sayburç; Şanlıurfa ili, Karaköprü ilçesi, Yoğunburç köyü, Sayburç mahallesi sınırları içinde; kent merkezine 19 km uzaklıkta, Fırat Nehri'nin ise 60 km doğusunda yer almaktadır (Özdoğan, 2021: 36; Özdoğan ve Uludağ, 2022: 11). Adını içinde bulunduğu mahalleden alan yerleşme, 2021 yılında dikilitaş parçalarının, bahçe duvarlarında kullanıldığının müzeye bildirilmesi sonucunda saptanmıştır. Aynı yıl, Şanlıurfa Müzesi başkanlığı, Doç. Dr. Eylem Özdoğan'ın bilimsel danışmanlığında kurtarma kazılarına başlanmıştır (Özdoğan, 2021: 36).

Sayburç'ta, birbirine yakın mesafede iki ayrı alanda yer alan Neolitik Dönem tabakaları ile köyün güneybatısında modern yapılanmanın olmadığı ve Roma

Dönemi'ne tarihlenen bir yerleşim, taş ocakları, sarnıçlar ile kaya mezarları saptanmıştır (Özdoğan ve Uludağ, 2022: 13). Neolitik tabakaların ilki köyün kuzeyinde, 190 m²'lik bir bölgedeki "kuzey alan" olarak tanımlanan kısımda tespit edilmiştir (Özdoğan ve Uludağ, 2022: 14). Kazılara başlamadan önce üzerinde betonarme bir bina inşa edilmiş olan; yuvarlak planlı, çukur tabanlı bir yapının kuzey yarısı açılmış olarak bulunmuştur (Özdoğan, 2021: 36). AA yapısı olarak adlandırılan bu yapı; yaklaşık 11 m çapındadır. Yapının duvarı boyunca 60-80 cm yüksekliğinde, 50-60 cm genişliğinde bir seki ile bu sekinin arkasında kaplama bir duvar ele geçmiştir. Yapının bir kısmı zemin üzerinde yükselirken, alt sıralarında ise yine kaplama duvar yer almaktadır. Taban, anakayanın düzeltilmesiyle oluşturulmuştur (Özdoğan ve Uludağ, 2022: 14). Yapının sekisi üzerinde sıralı 5 adet figür yer almaktadır. Sahnenin doğusunda ortadaki erkek figürüne yönelmiş iki leopar bulunmaktadır. Erkek figürü, yüksek kabartma olarak betimlenmiş, olasılıkla oturur pozisyonda, bir eliyle karnını bir eliyle de *fallusunu* tutmaktadır. Baş, vücuttan daha büyüktür. Alnında derin bir çizgisi, yuvarlak yüzü, patlak gözleri, büyük kulakları, kalın dudağı ve boynunda üçgen biçimli bir kolyeye sahiptir. Bu insan figürünün iki yanında ona doğru yönelmiş biri belirgin falluslu, iki leopar betimi yer alır. Her iki leopar da ağızları açık, dişleri gözükür ve kuyrukları gövdeden yukarıya doğru kıvrık, atak pozisyonunda betimlenmişlerdir (Özdoğan ve Uludağ, 2022: 20). Sekinin batısında ise bahsedilen figürlere sırtı dönük bir erkek figürü ve bu erkeğe dönük bir boğa betimi bulunur. Kazıma tekniği ile yapılan her iki figür de yan profilden betimlenmiştir. Erkek, hafif çömelir pozisyonda, *falluslu*, sol kolu dirsekten kırılarak 6 parmaklı eli yukarıya kaldırılmıştır. Sağ kolu ise yana açılarak yukarı bükülmüş ve öne kıvrılan elinde bir yılan ya da sapan tutmaktadır. Bu figürün karşısında duran boğa ise *fallusuyla* ve iki boynuzu belirgin şekilde betimlenmiştir (Özdoğan ve Uludağ, 2022: 21). Sözü edilen bu sahnenin bulunduğu sekinin üzerinde düzensiz dikilitaş yerleri, dikdörtgen biçimli sığ hazneler ve düzeltilmiş yüzeyler açığa çıkarılmıştır (Özdoğan ve Uludağ, 2022: 14).

Şekil 4.25: AA Yapısı seki betimleri (Özdoğan ve Uludağ, 2022: 16).

AA yapısının doğusunda olasılıkla bu yapıya teğet, AB yapısı ortaya çıkarılmıştır. Olasılıkla 5-6 m çapındaki yapının iç kısmında büyük dış kısmında ise küçük boyutlu taşlar bulunmaktadır. Korunan en yüksek duvar 50 cm olup doğrudan anakaya üzerine inşa edilmiştir. Kazılar kısmen açılabilen batı yarıda gerçekleştirilmiş, doğu yarıdaki anakaya eğimi ve yüzeye yakın dolgular yapının tahrip olmasına sebep olmuştur. Anakayanın yüzeyi kısmen düzeltilmiş, taş duvarlar doğrudan bu yüzeye inşa edilmiştir. Bu yapı içerisinde 5-6 cm yüksekliğinde, köşeli doğrultuda ve yapı duvarına paralel bir seki açığa çıkarılmıştır (Özdoğan ve Uludağ, 2022: 16).

Doğu ve güneydoğu alanın Roma Dönemi'nde kesilerek taş ocağı olarak kullanıldığı belirlenmiştir. Bu alanda dairesel çizgi ve nokta ile yapılan bir figürün ise Neolitik Dönem'e tarihlenebileceği vurgulanmaktadır (Özdoğan ve Uludağ, 2022: 16).

Şekil 4.26: Güney alan yapıları (Özdoğan ve Uludağ, 2022: 18).

Kuzey alanın yaklaşık 70 km güneyinde "güney alan" olarak adlandırılan ikinci kazı yeri bulunmaktadır. Modern yapılaşmadan fazla etkilenmemiş olan bu alanda 110 m²'lik bir alanda çalışmalar gerçekleştirilmiştir (Özdoğan ve Uludağ, 2022: 16). Bitişik düzende, kendine ait duvarlarının bulunduğu, oval ya da apsisli planda ve 20 m²'den küçük toplam 5 adet yapının ortaya çıkarıldığı bu alan, kuzey alana göre daha çok bir konut görünümündedir. Açma içerisinde yapı planının tamamının görülebildiği tek bir yapı (BB) bulunmaktadır. Bu yapıda, kuzey duvara eklenen apsisli bir mekân ile kuzey, güney ve doğu duvarda payandalardan oluşan bir plan söz konusudur (Özdoğan ve Uludağ, 2022: 16-17). Bu yapı içinde boyunda verev çizgilerin, bele kavuşturulmuş parmakların ve parmakların altında ise giysi ya da kuşağın yer aldığı stilize insan betimli bir dikilitaş bulunmaktadır. Bu yapının güneyindeki BA ve doğusundaki BE yapıları açığa çıkarıldığı kadarıyla BB yapısına benzer bir plandadır. Açmanın batısındaki iki yapı (BC ve BD) olasılıkla yuvarlak planlıdır. BC yapısında T biçimli boyunda verev, yan kısmında omuzdan çıkan kolların yer aldığı yine stilize insan biçimli bir dikilitaş yer almaktadır. BD yapısında ise dikilitaşın açığa çıkarıldığı kısmı üzerinde betim bulunmamaktadır (Özdoğan ve Uludağ, 2022: 17). Sözü edilen yapıların yalnızca birinde (BB) tabana ulaşılarak, tabanın anakaya içine oyularak inşa edildiği belirlenmiş, diğer yapılarda ise henüz kazılar tamamlanmamıştır (Özdoğan ve Uludağ, 2022: 18). Tüm bu özellikleriyle sözü edilen yapıların yuvarlaktan dörtgen planlı yapılara geçişi yansıttığı öngörülmektedir (Özdoğan ve Uludağ, 2022: 17).

4.2.14. Karahantepe

Karahantepe (yerel adıyla Keçtepe), Şanlıurfa ili, Haliliye ilçesi sınırlarında, Harran ve Viranşehir ovalarının arasındaki Tek Tek Dağları Milli Parkı sınırları içerisinde bulunmaktadır. Kent merkezinin 55 km doğusuna konumlanan yerleşmenin bulunduğu 60 km uzunluğundaki alçak plato; kuzeyde 761 m, güneyde ise 500 m'den düşük bir yüksekliği oluşturmaktadır. Karahantepe'de yatay kireçtaşı tabakalarından oluşan basamaklı tepelerin yer alması hammadde ve avlanma stratejisi açısından da elverişli bir ortam hazırlamıştır. Yerleşme yeri ve taş ocaklarının sınırları toplamda 10 hektarlık bir alanı kaplamaktadır (Karul, 2021: 22).

Yerleşme, 1997 yılında Prof. Dr. Bahattin Çelik tarafından gerçekleştirilen "Şanlıurfa Arkeolojik Yüzey Araştırması" sırasında bulunmuştur (Çelik, 2000b: 6). Kazılara ise 2019 yılında Prof. Dr. Necmi Karul başkanlığında başlanmıştır.

Kazı, yüzey araştırmaları ve jeomanyetik ölçümlerle yerleşme; güney ve batı yamaç, doğu teras ve güney düzlük olmak üzere 4 ayrı kesime ayrılmıştır. Güney yamaçta, dikilitaş yatakları bulunmaktadır. T taşların negatif izleri bulunmakta ayrıca birinin ise yataktan çıkarılmadan yerinde kısmen işlendiği görülmektedir. Batı yamaç, mevcut kazıların gerçekleştiği ve aşağıda detaylı olarak anlatılacak olan alandır. Doğu teras sınırlı bir kazının yapıldığı ve yaklaşık 20 m çapındaki yuvarlak planlı yapılardan oluşmaktadır. Son olarak güney düzlük ise daha çok öğütme ve el taşları gibi domestik unsurların bulunduğu bir alandır (Karul, 2022: 3). Karahantepe, MÖ 10.binin ortalarından başlayarak yaklaşık 1500 yıllık kesintisiz bir süreci yansıtan ve dolayısıyla da Geç PPNA-Erken PPNB'ye tarihlendirilen bir yerleşimdir (Karul, 2022: 1).

Şekil 4.27: Batı Yamaçtaki yapılar (Karul, 2022: 4).

Yoğun kazıların gerçekleştiği ve eğimli bir topografyaya sahip batı yamaç, üst kısmında yer yer görünen anakaya yüzeyleri ile kuzeyinde doğal basamak formunda düşüşlerin bulunduğu bir görünüm sergiler. Bu kısımlarda anakayaya oyulu özel yapılar ile karşılaşılır. Bunlardan ilki özel yapı kompleksi olarak adlandırılan ve şu ana kadar en az 3 yapı ile ilişkilendirilen yapı grubudur (Karul, 2022: 3). İlk olarak bu kompleksin en büyüğü; iç çapı 23 m, köşeleri yuvarlatılmış, dikdörtgene yakın bir plana sahip AD yapısıdır. Batı duvar, anakayanın 4,5 cm kesilmesiyle geri kalan duvarlar ise taşlarla örülerek oluşturulmuştur (Karul, 2021: 23; Karul, 2022: 3). Yapının güneyinde yer alan taş duvar iç içe geçmiş, en az 3 evreden oluşmaktadır. Yapının tabanı ise anakayanın oldukça iyi düzeltilmesiyle yapılmıştır. Doğu kısımda tabanda bulunan çatlağın yakınında olasılıkla kapak taşlarının bulunması ile bir kanal olabileceği düşünülmüştür. Bunun yanı sıra tabana açılan 2 havuz da açığa çıkarılmıştır (Karul, 2022: 3). Yine tabandaki çukurlar ise sökülen taşlarla ve biri ise terrazzo taban ile kapatılmıştır (Karul, 2022: 3-4). Yapıdaki 16 dikilitaş yekpare olup batı duvarda yer alan 6'sı ise anakayadan şekillendirilmiştir. Yapı boyunca iki basamaklı sekiler bulunmaktadır. Bunların batıda yer alanları anakayadan, diğer kısımdakiler yekpare ya da parçalı yassı taşlar kullanılarak, bazıları ise olası ikincil kullanımları olan T biçimli taşlarla oluşturulmuştur. Yapının tam ortasında ise sözü edilenlerden daha büyük boyutlu iki adet karşılıklı dikilitaş bulunmaktadır. Yapı içine devrilmiş olan bu dikilitaşların boyutları 6 m'ye ulaşmakta ve taban hazırlanırken oluşturulan kaidelerin içerisine yerleştirilmişlerdir. Yapı duvarı boyunca ele geçen dikilitaşların daha küçük boyutlu (yaklaşık 4,5 m) olması sembolik bir anlamın yanında çatıyı taşıyan bir payanda işlevine işaret etmektedir. Ayrıca dikilitaşların yüzeylerinde tilki, leopar gibi hayvan betimleri işlenmiştir (Karul, 2022: 4). AD yapısındaki kazılar sırasında yapının tam ortasından geçen araba yolu profili anakaya ile aynı eğimde olmayıp, eğimin çevreden merkeze doğru devam ettiğini göstermektedir. Dolayısıyla bilinçli bir dolgu işleminin gerçekleştirildiği yapının boyutlarının büyüklüğü sebebiyle de önce yıkılıp daha sonra doldurulduğunu söylemek mümkündür (Karul, 2021:23). Yapı içinde insan ve hayvan heykelleri, kabartmalı taşlar bulunurken kuzeydeki seki üzerinde ise *in situ* taş tabaklar, kaplar ve sırtında bir hayvanı taşıyan oturan bir insan heykeli ele geçmiştir (Karul, 2022: 5).

Kompleksin diğer yapısı AD yapısının kuzeybatısından anakayaya oyulan çember şeklinde bir açıklıktan geçilerek merdiven ile inilen AB yapısıdır. Oval planlı bu yapı, yaklaşık 7 x 6 m boyutlarında, tamamı anakayadan zemine 3,5 m oyulmasıyla inşa edilmiştir (Karul, 2022: 5). Yapının batısındaki uzun kenarın ortasında yine anakayadan şekillendirilmiş, çıkık ve kalın dudaklı, göz çukurları ile birleşen yassı burunlu, çene altındaki silindirik çıkıklığın sakal olarak yorumlandığı, erkeğe ait olabilecek bir insan başı yer alır. Baş hafifçe girişe doğru bakmakta, silindirik boyun ise yılan gövdesine benzer ve yapının girişindeki çembere doğru yılankavi bir hareketle devam eder (Karul, 2021: 24; Karul, 2022: 5). Yapının içinde sığ bir yatağın içine yerleştirilen bir levha ile 10 adet anakayadan şekillendirilen tamamı fallus biçimli dikilitaş bulunmaktadır. Kuzeydoğu kenarda ise olasılıkla yapıdan çıkılması için bir merdiven daha bulunmaktadır (Karul, 2022: 5-6). AB yapısında da bilinçli bir doldurma işlemi gerçekleştirilmiş, bu aşamada yassı kalker parçaları ve kırmızımsı devetüyü renkli toprak ile doldurulmuştur. Ayrıca arka sıradaki boyutları küçük olan dikilitaşların sınırlarını belirtmek için büyük taşlarla yükseltildiği ve ardından yapının da belirtilmesi için en üst seviyede, yapı sınırı boyunca taşlarla kaplandığı belirlenmiştir (Karul, 2021: 24).

Bu yapı kompleksinde AD yapısında başlayan bir törenin AB yapısında sonlandığı düşünülmektedir (Karul, 2021: 25). Son olarak yapının kuzey kenarında, yüzeyde belirli bir eğimle yapıya ulaşan olasılıkla sıvı bir ritüelle ilişkili, yılankavi bir kanal yer almaktadır. AD ve AB yapıları yer alan bir açıklık ile AD yapısındaki havuza ulaşılır. Dolayısıyla AB yapısı belirli bir seviyeden sonra içerisindeki sıvıyı AD yapısına aktarıyor olmalıdır (Karul, 2022: 5-6).

AA yapısı 8,5 x 7 m ölçülerinde, 1,1 m derinliğinde kenarları yuvarlatılmış yamuk biçimli anakayaya oyulu bir mekândır. Batı yarı boyunca 6,6 m uzunluğunda seki bulunur. Bu sekinin üzerinde ise tilki ve yılan kabartmaları görülür aynı zamanda tilki motifinin çenesinin altında niş yer alır. İki basamaklı bir merdiven ile yapı dışına bağlanılır. Bu basamakların önünde birbirine bitişik iki küçük çukur, aynı zamanda yapının kuzey yarısında içi büyük taşlarla doldurulan derin bir amorf çukur bulunur. AA yapısı da AB yapısıyla aynı özellikte ve yöntemde toprak ile doldurulmuştur. Bu yapının dar bir kanalla AB yapısına bağlanır (Karul, 2021: 25).

Bu 3 yapı dışında henüz kazısı yapılmayan yalnızca sınırların belirlendiği 5,5 m çapında bir yapı daha yer almaktadır. AC adı verilen bu yapının güney yarısı anakayaya oyulmuş olup kuzey yarışa dikey taşlarla sınırlandırılmıştır (Karul, 2021: 25).

AD yapısının doğu ve güney kısmında sözü edilen yapılardan oldukça farklı fakat olasılıkla eş zamanlı kullanılan konut yapıları bulunmaktadır. Bu yapılar oval, yuvarlak ve dörtgene yakın formlarda, 2- 4,5 m çaplarında ve yer yer 1 m derinlikte olabilen çukur tabanlı yapılardır. Bitişik düzendeki yapılarda ortak duvarlar da bulunmakta, zeminde alıştırılmış küçük taşlar kullanılmış ve burada öğürtme taşları, taş kaplar, el taşları gibi buluntular ele geçmiştir (Karul, 2022: 65).

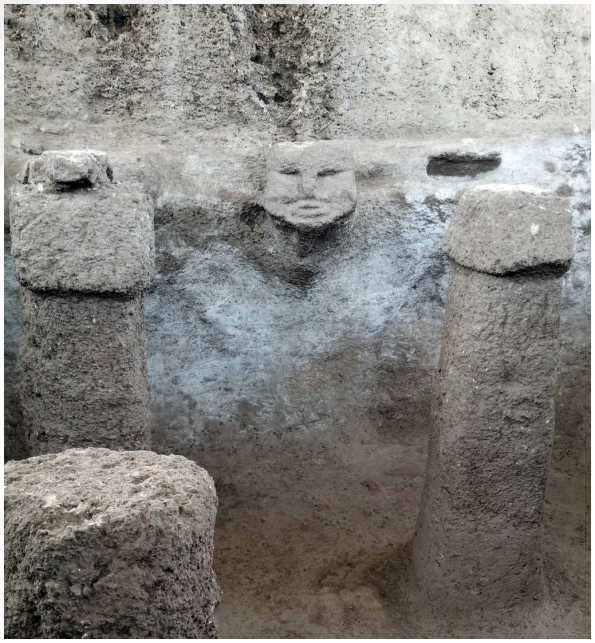

Şekil 4.28: Anakayaya oyulu insan başı ile *fallus* biçimli dikilitaşlar (Karul, 2021: 29).

Sözü edilen yapıların Karahantepe'deki bir üst evresi kazı alanının üst kesiminde yer alan köşeleri yuvarlatılmış dörtgen planlı yapılarla temsil edilmektedir. 6 x 6 m boyutlarında, bitişiğindeki yapı ile ortak duvar kullanımına sahip, yer yer 3 m

yüksekliğindeki oldukça iyi örülen duvarların bulunduğu ve olasılıkla duvarların da sıvalı olduğu yapılardan oluşmaktadırlar (Karul, 2022: 6). Önceki evrelerin üzerine inşa edilmeyen bu yapılardan biri (AH), alıştırılmış büyük yassı taşlarla kaplanan bir tabandan ve iki basamaklı sığ sekilerden oluşmaktadır. Sekiler, üst ile ön yüzeylerinde kerpiç sıvalı, yassı düz taşların bulunduğu yerlerde ise sıvasızdır. Seki köşelerinde 4 dikilitaş yer almakta, bunlardan ikisinin dar yüzeyinin boyun kısmında V biçimli kabartma, birinin geniş yüzeyinde dirsekten bükülmüş ve belin altında toplanan 8 parmaklı el yer almaktadır. Bu yapının da diğer yapılar gibi bilinçli bir şekilde gömüldüğü ve yerinde tahrip edildiği düşünülmektedir (Karul, 2022: 7).

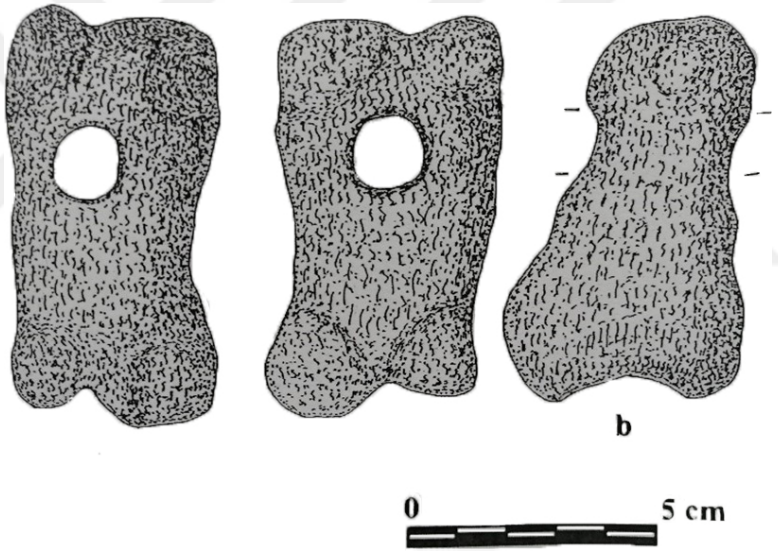

Şekil 4.29: Sığır aşık kemiğinden alet (Çelik, 2005: Lev.90b).

Yayınlanan tek kemik alet, Bahattin Çelik'in gerçekleştirdiği yüzey araştırmaları sırasında bulunan, sığır aşık kemiğinden bir vurma aletidir (Çelik, 2005: Kat. No. 369).

4.2.15. Harbetsuvan Tepesi

Şanlıurfa ili, Eyyübiye ilçesi, Tek Tek Dağları Milli Parkı içinde yer alan Harbetsuvan Tepesi, şehir merkezinin yaklaşık 55 km doğusuna yer almaktadır. Yerleşme deniz seviyesinden 714 m yükseklikte yer almakta, korunan kısmı ile 6000 m²'lik bir alanı kaplamaktadır. Karahantepe'nin 7 km kuzeydoğusunda yer alan Harbetsuvan Tepesi'nin; Karahantepe'nin uydu yerleşmesi olduğu düşünülmektedir (Çelik, 2016: 422). Yerleşme gerçekleştirilen kazılar sonucunda PPNB'ye, MÖ 9000-8200 yılları arasına tarihlendirilmektedir (Çelik, 2020: 22-25).

Yerleşme ilk olarak 2014 yılında, Urfa ilinde gerçekleştirilen "Neolitik Dönem Yüzey Araştırmaları" ile tespit edilmiştir[32] (Çelik, 2015b: 89). Kazılar, 2017 yılında, Şanlıurfa Müzesi başkanlığında ve Prof. Dr. Bahattin Çelik'in bilimsel danışmanlığında başlamıştır (Çelik ve Uludağ, 2020: 337).

Yerleşmenin özel yapılarının en az iki evreli olduğu belirlenmiştir. İlk evrede mimarisinde kullanılan yekpare taş işçiliği ikinci evreye kıyasla daha kalitelidir (Çelik, 2020: 25). Dikdörtgen ya da kare planlı yapılar orta boyutlu taşlarla, kuru duvar tekniğinde inşa edilmiştir. Yapıların ortasında ya da duvarların içine yerleştirilen T biçimli dikilitaşlar yer almaktadır (Çelik, 2020: 23). Kazılan iki yapının merkezinde de karşılıklı iki dikilitaş bulunmaktadır. Bunlardan tahrip olan yapıda diğer yapıya göre dikilitaşların daha özenli ve pürüzsüz inşa edildiği belirlenmiştir. Ayrıca yine bu yapıda iki duvar korunmuş ve bu iki duvarın birleşme noktasında ortalama 50 cm yüksekliğinde giriş kısmı yer almaktadır (Çelik, 2020: 24). Diğer yapı ise tamamen açığa çıkarılmış ve güney duvarda iki çıkıntı arasında bir niş ve nişin batısında tabana yakın bir noktada giriş kısmı bulunmaktadır (Çelik, 2020: 25).

[32] Çelik, 2015 yayınında Harbetsuvan Tepesi, Çakmak Harabesi olarak geçmektedir.

Şekil 4.30: Bir mekân içinde dikilitaş ve giriş bölümü (Çelik, 2020: 24).

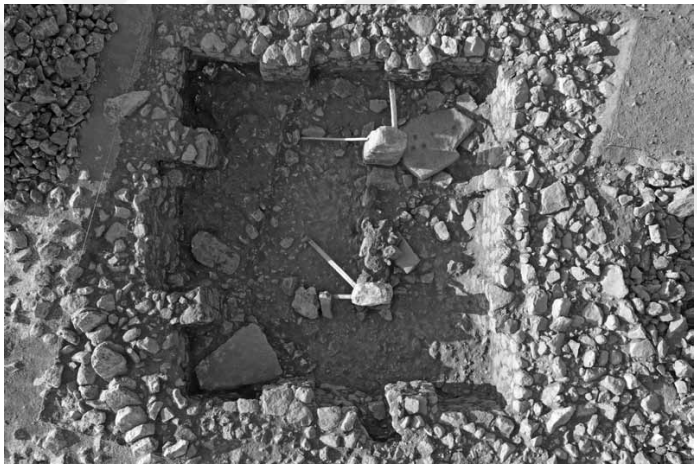

Şekil 4.31: Tamamen açığa çıkarılmış bir yapı (Çelik, 2020: 25).

Harbetsuvan Tepesi'nin ikinci evresinde işlik alanı ya da depolama amaçlı kullanılan 9 m² büyüklükte hücre bölümleri bulunan bir yapı ile karşılaşılmıştır. Bu yapıda taş aletler, taş kaplar ve 50 cm büyüklüğünde çakmaktaşı çekirdek ele geçmiştir (Çelik, 2020: 25).

Yerleşmede Byblos uçları, yassı baltalar, bazalt havanelleri, obsidyen ok uçları, falluslu oturan erkek heykel parçası gibi buluntular dikkat çekmektedir (Çelik, 2020: 23-24).

4.2.16. Mezraa-Teleilat

Konum

Fırat Nehri'nin sol yakasındaki kıyı taraçası üzerinde yer alan Mezraa-Teleilat, Şanlıurfa'nın Birecik ilçesinin 7 km güneyinde, Mezraa köyü sınırları içerisindedir. Yerleşmenin bulunduğu alan, Fırat Nehri'nin Pleistosen'den beri doğuya hareketi ile oluşan eski bir menderes yeniğinin oyduğu ve ardından sırtlardan inen molozla dolan düzlüğe kurulmuştur (Özdoğan, 2011: 204).

Höyük, Neolitik Dönem'de kıyı ovası-alçak taraça olarak tanımlanan konumuyla; Fırat Nehri'ne paralel uzanan, doğu-batı doğrultulu yaklaşık 400 m'lik bir alanda bulunmaktadır. Fırat Nehri'nin derin bir yatakta akarak taşkınların etkilemediği Neolitik Dönem'in aksine, Obeid Dönemi'nden itibaren bölgenin etkilendiği düşünülmektedir. (Özdoğan, 2011: 203-204; Karul vd., 2001: 136).

Mezra-Teleilat'ın Neolitik Dönem yerleşmesi kuzey ve güneyinde iki sel yatağının arasında yer almaktadır. Batı ve doğu sınırları ise yaklaşık olarak en az 150-200 m arasındadır (Özdoğan, 2011: 204).

Araştırma Tarihçesi

Mezra-Teleilat Höyüğü, 1989 yılında Kargamış-Birecik baraj göl alanlarında G. Algaze tarafından yürütülen yüzey araştırmaları sırasında tespit edilmiştir (Algaze vd., 1991: 201). Şanlıurfa Müzesi başkanlığı, Prof. Dr. Mehmet Özdoğan bilimsel danışmanlığı ile, 1999 yılında ODTÜ-TAÇDAM Kargamış Projesi kapsamında kazılar başlamıştır (Özdoğan, 2011: 204). 2007 yılında ise batı yamacın sınırlı bir kısmında Necmi Karul'un bilimsel danışmanlığında çalışmalar gerçekleştirilmiştir (Karul, 2011a: 261).

Tabakalanma ve Mimari

Höyüğün I. evresi Demir Çağı, II. evresi Çanak Çömlekli Neolitik Dönem, III. Evresi geçiş evresi, IV. evresi son PPNB ve V. evresi orta PPNB dönemine tarihlenmektedir. En eski evre olan V. evre; sondajlar ve çakmaktaşı aletlerle tanımlanmaktadır.

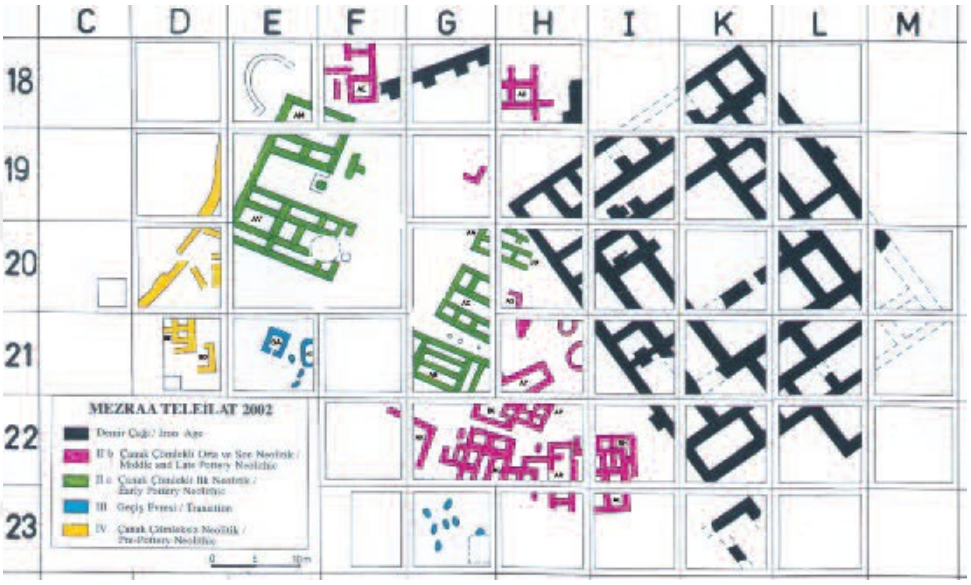

Şekil 4.32: Mezraa-Teleilat'ın evrelere göre dağılım planı (Özdoğan vd., 2011: 54).

Son PPNB'yi temsil eden evre IV, dar bir alanda ele geçmiştir. 3 mimari tabaka ile temsil edilir. Bölmeler arasında bir standardın görülmediği hücre planlı yapılardan oluşan evrenin ilk örneklerinde taş temelsiz kerpiç yapılar yer alırken, sonraki örneklerde taş temel görülmektedir (Özdoğan, 2011: 207).

Şekil 4.33: IV. evreden taş ve kerpiç yapılar (Özdoğan, 2011: 228).

III.evre Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem'den Çanak Çömlekli Neolitik Dönem'e geçişi yansıtır. Yerleşim, 400m^2'lik bir alanda, IV.evre ile aynı yerde kurulmuştur. Kendi içinde IIIb ve IIIa olmak üzere iki alt evreden oluşmaktadır (Özdoğan, 2011: 207). IIIb evresi, kalınlığı 80 cm olan yanık parçalar içeren ve küllü damarlı bir dolguya sahiptir. Boyutları ortalama 4 x 2 m'dir. Tabanı küçük taşlarla döşeli, kenarları sıvalı kulübelerden oluşmaktadır. Yapı içinde söbemsi fırınlar ile ocak tabanları da yer almaktadır. Çatı, dal örgü olup direklerle desteklenmiştir (Özdoğan, 2011: 208). IIIa evresindeki ana ayrım, dolguda çanak çömlek görülmeye başlanması ile ilgili olmasına karşın IIIa evresinde yoğun olan küllü damarların seyreldiği izlenmektedir (Özdoğan, 2011: 210).

Yerleşmenin batı yamacının alt kesiminde en az iki yenileme evresinin olduğu anıtsal boyutta taş duvar/ çevre duvarı yer almaktadır. Alt evre, konglemera bloklarıyla kaplanmıştır. Taş duvarın batısında, içinde arkeolojik malzemenin görülmediği temiz bir dolgu yer almaktadır. Sözü edilen dolgunun çevre duvarı boyunca uzanan bir hendek olduğu düşünülmektedir. Dolgunun üst kısmında çakıltaşları, işlenmiş ve işlenmemiş kemiklerin yer alması nedeniyle dolgunun gömüldüğü düşünülmektedir. Çanak çömlek parçalarının yer almaması ise Çanak Çömlekli Neolitik Dönem'den önce örtülen bir hendek olabileceğini doğrulamaktadır. 20 m kuzeyde duvar ile aynı

hizada yarım daire şeklinde bir duvar bulunur. En az 45 m'lik bir uzunluğuna sahip duvarın kule amacı taşıdığı belirtilmiştir. Böylelikle anıtsal bir çevre duvarı ile anıtsal bir kule yapısından söz etmek mümkündür (Özdoğan, 2011: 210-211).

İlk Çanak Çömlekli Neolitik Dönem'i oluşturan IIC evresi, IIC3, IIC2, IIC1 olmak üzere alt evrelere ayrılmıştır. Bu dönemde yaklaşık 7,25 x 5 m boyutlarında uzun ve dikdörtgen biçimli yapılar görülmektedir. Belirli bir mimari düzen çerçevesinde inşa edilen yapılar, orta bölümün daha büyük olduğu 3 bölüme ayrılmıştır. Yapının dar cephesine hücremsi küçük bölümler de eklenmiştir. "Koridorlu yapılar" adı verilen bu yapıların mekânlarının dar olması, bu alanın temel ya da bodrum olabileceğini ve olası bir üst katın yaşam alanı olarak kullanıldığını düşündürmektedir (Özdoğan, 2011: 212). IIC evresi içerisinde mimari kalıntılar en yoğun IIC3 evresinden ele geçmiş olup özellikle AB yapısı ile tanımlanmaktadır. Yapı terkedilirken taş ile doldurulmuştur. Bu dolgunun altında ise 15 cm'lik steril bir toprak içinde bilinçli olarak bırakılan taş kaplar olası bir bina sunusuna işaret etmektedir (Karul, 2003: 527-531).

IIB evresi de kendi içinde IIB3, IIB2 ve IIB1 olarak ayrılmakta ve bütünüyle Çanak Çömlekli Neolitik Dönem'in ortalarına tarihlenmektedir. Bu evre, genel olarak bitişik yapılardan oluşan yapı adaları şeklinde konumlandırılmışlardır. İçerisinde avluların olduğu yapı adalarının arasında dar açıklıklar da bulunmaktadır. Yapıların ölçüleri ve hücre sayılarında belirli bir düzen olmamakla birlikte tüm yapılar 5-6 sıra taş blokların üzerinde kerpiç duvar inşa edilmesiyle oluşturulmuştur. Dörtgen planlı yapıların içlerinde kare biçiminde hücresel mekânlar yer almaktadır. Ancak tek istisnai örneği, IIB1 evresinde dikdörtgen biçimli tek mekânlı yapı oluşturmaktadır. IIB3 ve IIB2 evrelerinde ise mimaride bir değişiklik görülmezken yapıların konumlarında farklılıklar bulunmaktadır (Özdoğan, 2011: 213).

Çanak Çömlekli Neolitik Dönem'in sonuna tarihlenen IIA evresinde ise mimari yapı ile karşılaşılmamıştır (Özdoğan, 2011: 216).

Ölü Gömme

Çanak Çömlekli Neolitik Dönem'e tarihlenen AG yapısının kuzeybatısındaki bir mekân içerisinde bir insan ile çok sayıda keçi iskeleti bulunmuştur. Keçi iskeletleri üzerindeki incelemeler sonucunda, kemiklerin çoğunun eksik olduğu belirlenmiştir. Olasılıkla yapıya adak olarak bırakılmışlardır (Özdoğan, 2011: 216). IIB evresinde ise yanık molozu kesen bir mezar bulunur. Olasılıkla açık bir alanda bulunan bu mezar, birbirilerinin tam tersi yönünde üst üste iki çocuk gömütünden oluşmaktadır. Mezarın çevresi in situ taşlar ile sınırlandırılmış, çevrelerinde ise dağınık halde boncuklar ele geçmiştir (Karul vd., 2002: 67). Son olarak höyüğün güneydoğusundaki bir sondajda, ana toprağın hemen üzerinde bir dizi insan iskeleti bulunmuştur. Bu iskeletler, ana toprağın hemen üzerinde ele geçmiş, tarihleri belirsizdir (Karul vd., 2004: 89).

Bitki ve Hayvan Kalıntıları

Yerleşmede emmer, einkorn, ekmeklik buğday ve arpa evcilleştirilmiş bitki türlerindendir. Yerleşmede burçak, keten ve mercimek gibi bakliyatlar bulunurken, atlas sakız ağacı (*pistacia atlantica*), badem, incir toplanmıştır (İlgezdi, 2008: 60).

Hayvan topluluğunda baskın türler olan koyun ve keçinin ardından sırasıyla domuz ile sığır gelmektedir (İlgezdi, 2008: 170). Yerleşmede koyun ve keçinin, IV. evreden itibaren evcil olduğu, sığırların ise bu evrede evcilleşme sürecinde oldukları bilinmektedir (Özdoğan, 2011: 218). Keçiler özellikle II. ve III. evrelerde önemi artan bir türdür (İlgezdi, 2008: 109). Domuzların tam olarak hangi evrede tutulmaya başlandığı bilinmese de Çanak Çömlekli Neolitik Dönem'den itibaren yerleşme içinde kesin olarak tutulduğu bilinmektedir (İlgezdi, 2008: 121). Sığır ise III. ve IV. evrelerde önemli bir tür olarak karşımıza çıkmaktadır (İlgezdi, 2008: 98).

Bu türlerin dışında yerleşmede görülen hayvanlar; ceylan, kızıl geyik, Asya yaban eşeği, tilki, yabani tavşan, porsuk, Avrupa sansarı, çeşitli balıklardır (İlgezdi, 2008). Tanımlanan kuş türlerinde ise ördek, karga ve akbaba bulunur. (İlgezdi, 2008: 159).

Taş Alet Endüstrisi

Mezraa Teleilat höyüğünün tüm evrelerin obsidyenin çakmaktaşına oranı yaklaşık %1'dir. Tüm evrelerde az sayıda görülen obsidyen aletler, düzgün kenarlı, küçük dilgilerden oluşmaktadır. Hammadde olarak, olasılıkla erken evlerle Orta Anadolu, geç evlerle Doğu Anadolu obsidyen yataklarına ait örnekler yer almaktadır (Özdoğan, 2011: 218).

Yerleşmenin IV. evresinde, naviform çekirdekler ve yonga aletlerin azaldığı, saplı ok uçlarının arttığı görülmektedir (Özdoğan, 2011: 207). IIIB evresinde de ok uçları ve deliciler yoğunluktadır. IIC evresinde de ok uçları devam ederken; az sayıda aycık biçimli, çok sayıda kaba düzeltili yongalar yer almaktadır. IIB'de çoğu düzensiz kaba çakmaktaşı yongalar görülmektedir (Özdoğan, 2011: 208-209).

Buluntu Topluluğu

Yerleşmenin IV. evresinde kilden, hayvan heykelcikleri ile bir adet steotopik kadın heykelciği ele geçmiştir (Özdoğan, 2011: 207).

IIIB evresinde yongalanmış kurslar, kireçtaşından yapılan ve bazı örneklerinin idealize edildiği ayakta/oturan insan ve *phallus* heykelcikleri[33] yer almaktadır (Özdoğan, 2003b; Nergiz, 2008). İnsan heykelciklerinin baş kısmı daha ayrıntılı işlenmiştir. Duvara asılı durduğu düşünülen heykelciklerin arkasında çıkıntı bulunur ve tabanları düzeltilmemiştir (Özdoğan, 2011: 209). IIC evresinde de yongalanmış kurslar ile taş kaplar bulunmaktadır (Özdoğan, 2011: 213). IIB evresinde de taş kaplar ile nitelikli taş boncuklar yer almaktadır (Özdoğan, 2011: 214).

IIIA evresinde büyük kısmı "koyu yüzlü açkılı mal" olarak tanımlanabilecek çanak çömlekler görülmeye başlanmıştır. İthal olabileceği düşünülen bu çanak çömlekler; iyi biçimlendirilmiş, açkılı ve nitelikli örneklerdir. Sayıca az olmasına karşın bu evrede

[33] Ayrıntılı bilgi için bkz. Nergiz, 2008

bitkisel katkılı, gevrek hamurlu, kalın kenarlı parçalar da yer almaktadır (Özdoğan, 2011: 210).

IIC2 evresinde kaba saman katkılı, kaba biçimlendirilen örnekler yer almaktadır. Form olarak da genellikle düzensiz kesilen ağız, ağız kısmına doğru daralan gövde ve ovalimsi kaplarla tanımlanmaktadır. IIC1 evresinde daha ince bitkisel katkılı, dudak kısmı özenli, bazılarında yatay tutamak ve nadiren yumrucuk veya kabartma bezemeler görülmektedir. Aynı zamanda IIC1, "açık renkli, kum katkılı, yüzeyi daha özenli malların", "yüzeyi kırmızımsı astarlı ve açkılı malların" ve "*husking tray*"lerin ilk örneklerinin yer aldığı evredir (Özdoğan, 2011: 212-213).

IIB evresi Yakındoğu Hassuna kültürüne karşılık gelmekte ve yoğunlukla ince kum katkılı, yüzeyi düzgün sıvalı mallar görülmektedir. Kap formlarında açık kaseler, küresel gövdeli küçük boyunlu çömlekler bulunur. *Impresso* bezeme, IIB3 evresinde görülmeye başlamış ve IIB2 evresinde yaygınlaşmıştır. Kırmızı boya/astar bezeme olarak IIIB3'ten itibaren kullanılmaya başlamıştır. IIB2 tanımlı üçgen dizileri, çok az yıldırım bezemeli kapları, az sayıda Hassuna standart çizi bezemeli; IIB1'de olasılıkla açkılı, kırmızı/devetüyü/siyah astarlı boya bezemeli çizgisel bezemeli örneklerden oluşmaktadır (Özdoğan, 2011: 214-215).

IIA evresinde ise Proto-Halaf'tan Obeid dönemine kadar ki süreci yansıtmaktadır. Özellikle Proto-Halaf örnekleri çok sayıda yer almaktadır. Çok omurgalı açık form gösteren örnekler; parlak açkılı, genelde devetüyü rengine yakın astarlı, ağza yakın bölümlerde boya bezemelidir. Bu formların yanı sıra dışa açılan yüksek boyunlu çömlekler de yerleşmede görülmektedir. Kapalı formlarda kızıl-kahverengi astar ve açkı, yoğunlukla kullanılmaktadır (Özdoğan, 2011: 216).

Kemik Buluntular

Yerleşmede; bız, iğne, delici, boncuk, bilezik, kemer tokası ve kancaların yer aldığı toplam 330 kemik buluntu ele geçmiştir. Mezraa Teleilat'ta dönemsel kemik alet yoğunluğuna bakıldığında Çanak Çömlekli Neolitik Dönem'de yoğunluk bulunduğu belirtilmektedir (İlgezdi, 2008: 167). Özellikle bız ve iğnelerde; IV.evrede oldukça

nitelikli aletler yer alırken (Özdoğan, 2011: 207), bu durum IIC ve IIB evrelerinde sayıca azdır (Özdoğan, 2011: 207).

Ön analizler, küçük geviş getiren hayvan kemiklerine ait; koyun/keçi ve ceylan türlerinin yoğunluğunu ortaya koymaktadır (İlgezdi, 2008: 167).

Şekil 4.34: IV. evreden bızlar (Özdoğan, 2011: 255).

Şekil 4.35: Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem'e tarihlenen (MÖ 9000-8000) kemer tokaları (Karul vd., 2021:74).

Şekil 4.36: II. evre kemer tokası (Karul vd., 2021:74).

Şekil 4.37: Kemik boncuklar (Özdoğan vd., 2011: 78).

Şekil 4.38: Kemik iğneler (Özdoğan vd., 2011: 78).

Şekil 4.39: Çanak Çömlekli Neolitik Dönem'e tarihlenen (MÖ 7200-5500) kanca (Özdoğan vd., 2011: 78).

4.2.17. Akarçay Tepe

Konum

Şanlıurfa'nın Birecik ilçesi, Akarçay köyünde yer alan Akarçay Tepe, Fırat Nehri'nin kolu olan mevsimlik Su Deresi'nin yakınında yer almaktadır. Alçak bir alüvyal ovada bulunan yerleşme yaklaşık 6 m yüksekliğinde olup doğu-batı doğrultuda 350 m, kuzey-güney doğrultuda 150 m boyutlarındadır (Arimura vd., 2000: 227).

Araştırma Tarihçesi

Yerleşme G. Algaze tarafından, Birecik ve Karkamış Barajı ile sular altında kalacak olan yerleşmeleri saptamak amacıyla gerçekleştirilen "Dicle ve Fırat Bölgesi Yüzey Araştırmaları" kapsamında keşfedilmiştir (Algaze vd., 1994). İkinci olarak 1998 yılında "Ilısu ve Karkamış Baraj Gölleri Altında Kalacak Arkeolojik ve Kültür Varlıklarını Kurtarma Projesi" kapsamında İstanbul Üniversitesi'nin yürüttüğü yüzey araştırmaları gerçekleştirilmiştir. Ardından 1999 yılında Şanlıurfa Müzesi'nden Eyüp Bucak, İstanbul Üniversitesi Prehistorya Ana Bilim Dalı'ndan Prof. Dr. Nur Balkan-Atlı ve Prof. Dr. Mihriban Özbaşaran ile Barselona Autonome Üniversitesi/ İspanya Arkeoloji Bölümü ile Tsukuba Üniversitesi'nden Prof. Dr. Micquel Molist ve Prof. Dr. Yutaka Miyake başkanlığındaki ekip ile ortak kazı çalışması başlatılmıştır. Kazılar 2002 yılına kadar devam etmiş, ardından Karkamış Barajında yapılan değişikliklerle beraber 2005 yılında da çalışmalar gerçekleştirilmiştir (Özbaşaran ve Duru, 2011: 165; Özbaşaran vd., 2007: 187).

Tabakalanma ve Mimari

Tabaka 11-9 Orta PPNB, tabaka 8-7 geç PPNB, tabaka 6 final PPNB, Tabaka 5 geçiş evresi, tabaka 1-2 ise Çanak Çömlekli Neolitik Dönem'e tarihlenmektedir.

Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem'e ait olan ve yerleşmenin en alt seviyesini oluşturan tabaka 11, yalnızca doğu kesimde yer almaktadır. MÖ 8.000 yılın başlarına tarihlenen tabaka, N yapısı ile temsil edilmektedir. Söz konusu olan ızgara planlı yapı, birbirine paralel 2 m'lik 4 taş sıradan meydana gelmektedir. Duvarlar ise kuru taş tekniği ile orta ve küçük boyuttaki kireçtaşlarından oluşturulmuştur. Izgaraların kuzeyinde ise kerpiç platform yer almaktadır (Özbaşaran ve Duru, 2011: 168).

Tabaka 10'u oluşturan AB yapısı dörtgen planda, taş temelli ve kerpiç duvarlarla inşa edilmiştir. İki evreli olan yapının ilk evresinde temel, 3 sıralı kireçtaşından oluşmaktadır. Kuzeydoğu duvarda 1 m uzunluğundaki kireçtaşı blok üzerinde kazıma desenler yer almaktadır. Bu kireçtaşı bloğun, ikincil kullanıma ait olabileceği vurgulanmaktadır (Özbaşaran ve Duru, 2011: 168-169). AB yapısı terk edildikten

sonra burası çalışma alanı olabilecek bir açık alan olarak kullanılmış ve Tabaka 9/10 olarak adlandırılmıştır (Özbaşaran ve Duru, 2011: 169).

Tabaka 9'da M yapısı birbirine paralel, kireçtaşı üzerine kerpiçle inşa edilen 4 duvarı bulunan ızgara planlı bir yapı olup güneyindeki dörtgen bir mekâna sahiptir (Özbaşaran ve Duru, 2011: 169).

Tabaka 8 ve 7; tek mekânlı C yapısı ile çok mekânlı T, R, G, Y yapılarından oluşmaktadır. Bu mekânlar ortak kullanım avlularının etrafında konumlandırılmışlardır. 1,6 m yüksekliğindeki kireçtaşı duvarlarla inşa edilen tek mekânlı C yapısının ilk evresinde kapı açıklığı olmasına karşın, ikinci evrede taş blok ile kapatılmıştır (Özbaşaran ve Duru, 2011: 169). Çoklu mekânlardan T yapısı, taş temelli kerpiç yapılı, 11 mekândan oluşmaktadır. Ortada yer alan büyük mekânların çevresinde küçük mekânlar yer almaktadır (Duru, 2013: 123). Kerpiçten inşa edilen G yapısının batı duvarında yer alan kerpiç bölme ile mekân 3'e ayrılmıştır. Kireçtaşından inşa edilen R yapısının iç düzenlemesi yine büyük mekân etrafındaki küçük mekânlardan oluşmaktayken, kuzey dış duvarında daha alçak bir ek duvar inşa edilmiştir. Bu ek duvar bazalt, kireçtaşı, çaytaşı ve çakmaktaşından bloklar gibi farklı hammaddeler tercih edilerek inşa edilmiştir. R yapısı planına benzer bölümlendirilmiş olan Y yapısı kuzeybatı-güneydoğu doğrultuda inşa edilmiştir. Güneyinde 4, doğusunda ise 3 mekân yer almaktayken diğer bölümler tahribat nedeniyle bilinmemektedir (Özbaşaran ve Duru, 2011: 170).

Tabaka 6'da yer alan K yapısının; simetrik ve ince-uzun mekânlardan oluştuğu ve doğu-batı, kuzey-güney yönlü olmak üzere 3'er sıralı düzenlendiği görülmektedir. Bu yapıda dışta ek bir duvar bulunur. Yapının hangi amaç ile kullanıldığı bilinmemektedir ancak yapı içinde çok sayıda buluntu ele geçmiştir (Özbaşaran ve Duru, 2011: 171).

Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem'den, Çanak Çömlekli Neolitik Dönem'e geçiş, tabaka 5-4-3 ile tanımlanmakta ve MÖ 8.000 sonu ile 7.000 yılın başına tarihlendirilmektedir. Sözü edilen tabakaları kapsayan BA yapısı, yaklaşık 30 m^2 boyutunda ve 8 mekânlı bir yapıdır (Özbaşaran ve Molist, 2007: 182). Yapı içi ve dışında "koyu renk özlü" çanak çömlek parçaları bulunması sebebiyle en eski Çanak Çömlekli Neolitik Evre olarak anılmakta ve bir geçiş evresi olarak tanımlanmaktadır.

Sözü edilen evrede yer alan BB yapısında da hem çanak çömlek hem de çok mekânlı plan yapısı görülmektedir (Özbaşaran ve Duru, 2011: 171-172).

Akarçay Tepe'nin I-II tabakalarında yer alan ve Çanak Çömlekli Dönem'e tarihlenen yuvarlak planlı AA yapısı, yaklaşık 12 m^2 boyutundadır. Yapının batı duvarında iki payanda benzeri çıkıntı yer almaktadır. AA yapısının üzerinde taş temelleri ve kerpiç duvarları olan F yapısı bulunmaktadır. 4 mekânlı bu yapının ikisinin tabanı sıkıştırılmış topraktan oluşmaktadır. Batı dış duvarda, duvara bitişik inşa edilen ve işlik alanı olarak tanımlanabilecek başka bir mekân yer almaktadır (Özbaşaran ve Duru, 2011: 173).

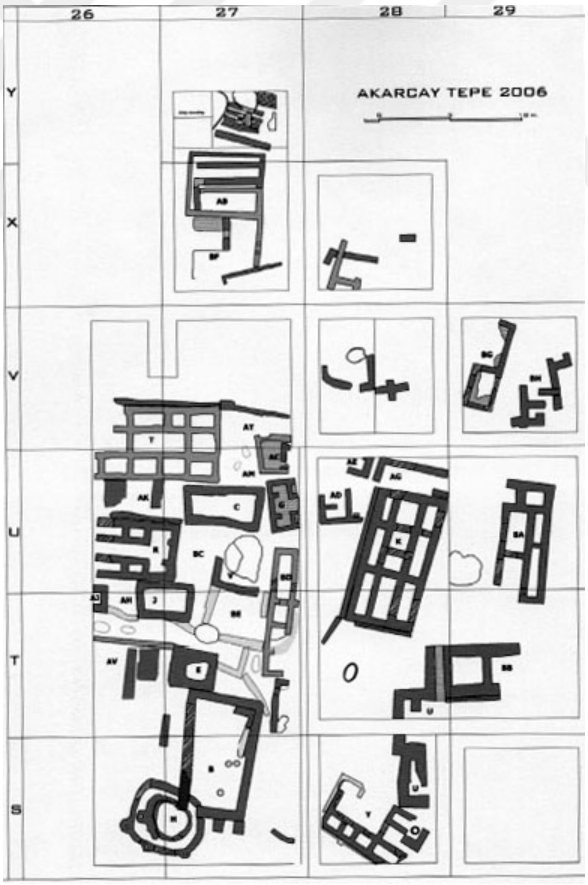

Şekil 4.40: Akarçay Tepe yerleşim planı (Özbaşaran ve Duru, 2011: 187).

Ölü Gömme

Yerleşmede gömüt ile karşılaşılmamıştır (Özbaşaran ve Duru, 2011: 177).

Bitki ve Hayvan Kalıntıları

Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem'de kültüre alınmış bitki kalıntılarını einkorn, emmer, ekmeklik buğdaylar, arpa, iki sıralı kavuzlu arpa; yabani türleri ise yabanıl einkorn ve yabanıl arpa oluşturmaktadır. Çanak Çömlekli Neolitik Dönem'de einkorn, emmer, ekmeklik buğday, iki sıralı kavuzlu arpa, mercimek, bezelye ve karaburçak tarımı yapılmaktadır. *Bromus*, *lolium*, *galium* ve *avena* ise toplaması yapılan otları oluşturur (Özbaşaran ve Duru, 2011: 175).

Akarçay Tepe'de yoğunluk olarak en baskın tür koyun ve keçi olmakla beraber bunları sığır ve domuz takip eder. Av hayvanlarını ise; at, geyik, ceylan, domuz, tavşan ve köpekgiller oluşturmaktadır (Saȁa ve Tornero, 2008). Evcil koyun ve keçiler özellikle tabaka 10 olmak üzere PPNB tabakalarında yaygındır. Çanak Çömlekli Neolitik tabakalarında hayvan çeşitliliği artmakla beraber ceylan ve domuzgiller de yer almaya başlamıştır (Özbaşaran ve Duru, 2011: 175).

Taş Alet Endüstrisi

Yontmataş alet grubunda çakmaktaşı, obsidyene oranla baskındır. Hammadde olarak çakmaktaşı yerleşmeye 1 km mesafedeki tepelik alanlarda ve Fırat teraslarında yer alırken, obsidyen Doğu Anadolu; kaliteli obsidyen olan ve çikolata renkli obsidyen olarak adlandırılan türün ise en yakın kaynağı 25 km uzaklıktadır (Özbaşaran ve Duru, 2011: 172).

Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem'de çift vurma düzlemli yongalama görülürken, Byblos ok uçları, baskı düzeltili uçlar, ön kazıyıcılar ve orak bıçakları yer almaktadır. Çanak Çömleksiz Dönem sonlarında tek ve çift vurma düzlemli yongalar, ön kazıyıcılar, kalem, Byblos ve baskı tekniğinde ok uçları, paralel ve yatık sap

elemanları ile çikolata renkli çakmaktaşından yapılan düzeltili aletler ile temsil edilmektedir. Çanak Çömlekli Neolitik Dönem'in ilk evrelerinde basit düzeltisiz yongalar, tek vurma düzlemli dilgiler, Byblos ve baskı tekniğinde ok uçları, dişli-çentikli-basit düzeltili aletler, son dönemlerde ise genellikle tek platformlu çekirdeklerden çıkartılan yongalar, çentikli-dişli-basit düzeltili aletler çoğunluktadır. Tüm tabakalarda yer alan obsidyenin ise dilgi ve ince dilgi üretiminde kullanıldığı görülmektedir (Özbaşaran ve Duru, 2011: 172).

Buluntu Topluluğu

Yerleşmede hammadde olarak kireçtaşından; bilezikler, yüzükler, delikli nesneler, damga mühürleri ve boyutları 8-25 cm aralığındaki ince işlenen taş kaplar ele geçmiştir. Diğer buluntu gruplarını ise, kil figürinler, kavkı-serpantin-çakıltaşı boncuklar, yassı baltalar, yontma disk olarak adlandırılan kenarları yontulmuş çakıl taşları oluşturmaktadır. Kil ya da kireçtaşından yapılan ve Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem tabakalarında bulunan ikisi kadın olmak üzere toplam 9 insan figürini ele geçmiştir. Çanak Çömlekli Neolitik Dönem tabakalarında ise toplam sayı üç, kadın sayısı birdir (Özbaşaran ve Duru, 2011: 176-177).

Çanak çömlek topluluğunda, "koyu renk özlü" olarak adlandırılan kaliteli ve kalsit parçacıklı kil kullanılmış ancak devetüyü, açık kahverengi gibi renklerin de yer aldığı örnekler bulunmaktadır. Toplulukta başta yuvarlak dipli küçük daralan ağızlı kaplar yer alırken bunu kap ağzına yakın delikli yassı tutamaklılar ile orta boyutlu düz dipli yarı küresel kaplar takip etmektedir. Geçiş evresinin geç tabakalarında ince bitki katkılı örnekler de görülmeye başlanmıştır (Özbaşaran ve Duru, 2011: 176).

Koyu renk özlü çanak çömleklerini, yeni bir üretim olan ve F yapısı ile ilişkilendirilen yoğun saman katkılı kaba mallar grubu takip etmektedir. Grup genel olarak açık renkli, açkılı ya da sıvazlanmış yüzeyleri, kalın kenarlı, düz dipli, büyük boyutlu kaplardan oluşmaktadır. Sözü edilen biçimlerin yanı sıra yuvarlak dipli, daralan ağızlı, küçük yarı küresel kaseler ile dışa dönük kısa boyunlu çömlekler ve yuvarlak dipli sığ tabaklar da bu dönemde yer almaktadır. Yerleşmede görülen son çanak çömlekler

boyalı, astarlı, astarlı ve açkılı, açık astar üzerine boyalı, yalın açkılı ince mallardan oluşmaktadır. Ayrıca bu dönemde *husking tray*'ler de yer almaktadır (Özbaşaran ve Duru, 2011: 176).

Kemik Buluntular

Akarçay Tepe'de bulunan kemik aletler, toplam buluntu topluluğunun %14'ünü oluşturmaktadır. Yerleşmedeki yoğunluğuna göre kemik aletler; bız ve deliciler, iğne, yassı alet/spatül, kanca biçimli alet ve boncuk olmak üzere sıralanmaktadır (Bozbay, 2009: 81-82).

Tanımlanabilen kemikler arasında; orta ve büyük boy memeliler ile evcil koyun ve keçinin yer aldığı görülmektedir. Bu türlerin yanı sıra 1 adet ceylan ön bacağına ait alet ele geçmiştir. Alet yapımında genç hayvanlar tercih edilirken, kullanılan kemikler arasında; kaburga kemiği, ön ve arka bacak kemikleri ile tarak kemikleri yer almaktadır (Bozbay, 2009: 81).

Aletler üzerinde yongalama, kazıma, yiv açma, sürtme ve açkı izleri yer almaktadır. Tabaka 9-12 arasında yalnızca bız ve iğne gibi delici aletler yer alırken, tabaka 7-8 ve özellikle tabaka 3-5'te alet sayısında ve çeşitliliğinde artma görülmektedir. Çanak Çömlekli Neolitik Dönem ile birlikte buluntu topluluğunun içinde kemik alet oranı artmıştır (Bozbay, 2009: 82).

Bız ve delicilerin yapım tekniklerini gösteren tamamlanmamış bir örnekte yiv izi yer almaktadır. Tanımlanan bir tür, ceylan ön bacak kemiğine ait bir bızdır. Yerleşmede görülen tipler arasında; düz başlı, sivri ya da küt uçlu örnekler, kemiğin eklem kısmının korunduğu tipler de yer almakla birlikte yanmış birkaç örnek de bulunmaktadır. Yerleşmede toplam 76 bız/delicinin 22'si Orta PPNB, 45'i son PPNB, 52'si geçiş evresine ve 28'i ise Çanak Çömlekli Neolitik Dönem tabakalara aittir (Bozbay, 2009: 117-119).

Şekil 4.41: Ceylan bacak kemiğinden yapılan bız (Bozbay, 2009: 220).

Şekil 4.42: Bitirilmemiş yivli bız (Bozbay, 2009: 219).

İğneler ikisi orta PPNB, dördü Son PPNB, ikisi geçiş evresi, ikisi Çanak Çömlekli Neolitik Dönem tabakaları ve 1'i yüzey buluntusu olmak üzere toplam 11 adettir. Göz olarak adlandırılan iğne deliklerinin yuvarlak, oval, üçgen çeşit olmak üzere farklı tipleri mevcuttur (Bozbay, 2009: 120).

Kemik kancaların olta amaçlı kullanıldığı düşünülmekle birlikte her iki ucu delik olan bir örneğin kemer tokası olarak kullanıldığı öngörülmektedir. Tüm örneklerde kancanın çengel kısmı kırıktır ve 3 örneğin ucunda da delik yer almaktadır. 9 örneğin ikisi son PPNB, beşi geçiş evresinde, biri Kalkolitik Dönem çukurunda, biri de tanımlı olmayan bir alandan ele geçmiştir (Bozbay, 2009: 121).

Şekil 4.43: Kemik kancalar (Bozbay, 2009: 220).

Yassı alet/ spatulaların kaburga kemiğinden yapılmış olabileceği belirtilmektedir. Bu grupta; 1 son PPNB'ye, 3 geçiş evresine, 6 Çanak Çömlekli Neolitik Dönem'e, 1 Kalkolitik Dönem'e tarihlenen ve 3 adette yüzey buluntusu olarak ele geçen toplam 14 buluntu yer alır. (Bozbay, 2009: 121).

Şekil 4.44: Kemik alet tipolojisi (Özbaşaran ve Duru, 2011: 201).

4.3. Yukarı Dicle Havzası Yerleşmeleri

Yukarı Dicle Havzası yerleşmeleri kapsamında; Hallan Çemi Tepesi, Çayönü Tepesi, Demirköy, Gre Fılla, Körtik Tepe, Hasankeyf Höyük, Boncuklu Tarla, Çemka Höyük ele alınmıştır.

4.3.1. Hallan Çemi Tepesi

Konum

Batman ilinin yaklaşık 50 km kuzeyinde yer alan Hallan Çemi Tepesi, Batman Çayı'nın kollarından biri olan Sason Çayı'nın batı yakasındaki Geç Pleistosen terasının kenarında ve Sason Dağlarının eteklerinde yer alan küçük bir vadide

konumlanmıştır. Höyüğün yüksekliği ortalama 4,3 m'dir ve büyüklüğü 0,5 hektardan azdır (Rosenberg ve Davis, 1992: 1; Rosenberg, 2007: 1-2; Rosenberg, 2011: 61).

Araştırma Tarihçesi

Höyük 1990 yılında, Güneydoğu Anadolu Projesi kapsamında Batman Barajı inşasıyla sular altında kalacak olan yerleşmeleri saptamak amacıyla gerçekleştirilen yüzey araştırmaları sırasında keşfedilmiştir (Rosenberg, 1991: 449; Rosenberg ve Togul, 1991: 244). Kurtarma kazıları 1991 yılında, Delaware Üniversitesi, Diyarbakır Müzesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Tarihi ve Arkeolojik Buluntuları Kurtarma ve Araştırma Merkezi (TEKDAM) destekleriyle başlatılmıştır (Rosenberg, 1993: 117). Hallan Çemi'de kurtarma kazıları 4 sezon gerçekleştirilmiştir (Rosenberg, 2007: 1).

Tabakalanma ve Mimari

Hallan Çemi yerleşmesinde 3 yapı katı ortaya çıkarılmasına karşın kazılmayan en az bir katman daha olduğu saptanmıştır. Höyük ^{14}C tarihlerine göre GÖ 11.binyılın sonlarına tarihlenmektedir (Rosenberg, 2007: 1).

Yerleşme düzeni, ortalama 15 m çapındaki merkezi bir alanın etrafına konumlanmış yuvarlak planlı yapılardan oluşmaktadır. Merkezi alanın katmanlarında çok sayıda hayvan kemikleri, 3 adet doğrusal yerleştirilen koyun kafatası ve yüksek ısıdan çatlayan taşlar; bu alanın ortak tüketim ya da ritüel amaçlı toplanılan bir açık alan olduğunu düşündürmektedir (Rosenberg vd., 1998: 28; Rosenberg, 2007: 1; Rosenberg, 2011: 61). Merkezi alanı çevreleyen yuvarlak yapıların arasında yine yuvarlak planda inşa edilen ve çapı ortalama 2 m, yüksekliği 10-40 cm, çamur ya da sıva benzeri malzemeden inşa edilen platformlar yer almaktadır. Bu platformların depolama amacıyla inşa edildiği düşünülmektedir (Rosenberg vd., 1998: 28).

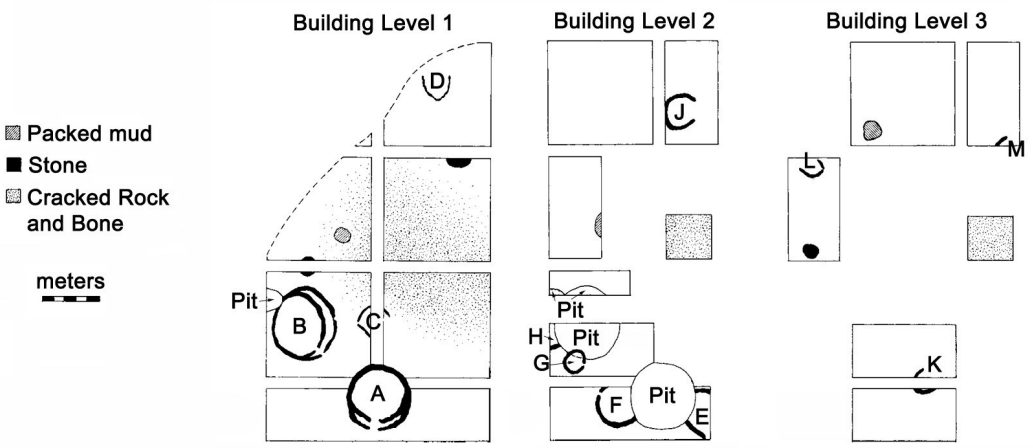

Şekil 4.45: Hallan Çemi 3 yapı katının mimari planı (Starkovich ve Stiner, 2009: 47).

Hallan Çemi yerleşmesinde yapı katlarının en alt tabakası olan 3.evre; ortalama 2 m çapında, kaba nehir çakılları ile beyaz bir harç kullanılarak inşa edilen konut niteliğindeki yüzey yapılarından oluşmaktadır. "C" formunda inşa edilen yapıların tabanlarında döşeme bulunmamaktadır (Rosenberg, 2007: 2; Rosenberg, 2011: 62).

2. evre yapılarının, bir önceki evreden farkı, kazılan dört yapıdan üçünün tabanında birbirine bitişik kum taşı levhalarla oluşturulan döşemedir. Bu yapıların biri 4 m çapında olup ortada küçük sıvalı bir tekne bulunmaktadır (Rosenberg, 2007: 2; Rosenberg, 2011: 62).

Yerleşmenin 1.evresi, ortaya çıkarılan 4 yapı ile temsil edilmekle birlikte yerleşmedeki çoğu yapı gibi "C" formunda inşa edilmiştir. Yapıların ikisi 2,5 m çapındadır ve olasılıkla konut işlevli kullanılmıştır (Rosenberg, 2007: 2; Rosenberg, 2011: 62). Diğer iki yapı ise 5-6 m çapında, duvarları kumtaşı levhalarla inşa edilmiştir. Yarı gömük inşa edilen taban zeminlerinde birkaç yenileme evresi bulunan, sarı kum ve alçı ile oluşturulan harç yer almaktadır. Ayrıca yapı içerisinde küçük boyutta ocak da bulunur. C planlı yapıların giriş kısmında, karşılıklı çift duvar ve bu duvarlar boyunca yarım daire oluşturacak şekilde duvarla bitişik sekiler yer almaktadır. Sözü edilen iki yapıdan birinde muhtemelen duvara asılı olan, yaban öküzüne ait bir kafatası ele geçmiştir.

Tüm bu özellikleriyle diğer yapılardan ayrılan 1.evredeki iki yapı grubu, özel yapılar olarak adlandırılmıştır (Rosenberg vd., 1998: 28-29).

Ölü Gömme

Hallan Çemi'de insan gömütüne rastlanılmamıştır. Bu durum, kısa bir süre içerisinde gerçekleştirilen kazılar ile yerleşme dışı gömüt (extramural) geleneğinin bir sonucu olarak görülmektedir (Rosenberg ve Redding, 2002: 55).

Bitki ve Hayvan Kalıntıları

Bitki kalıntıları içerisinde deniz sandalye sazı %32, labada ve madımak ise %27'lik oran ile temsil edilmektedir (Willcox ve Savard, 2007: 429). Sözü edilen bitkilerin Hallan Çemi'nin merkezi alanından ele geçmesi ve diğer besin bitkileriyle birlikte bulunması tüketime işaret etmektedir (Savard vd., 2006: 189). Yerleşmede bulunan diğer bitkiler arasında; büyük tohumlu baklagiller %9, sığır kuyruğu %8, papatyagiller ailesinden yabani marul %7 ile badem, menengiç, eğri kılçık ve diğer küçük tohumlu otlar %1 oranında temsil edilmektedir (Savard vd., 2006: 186-187; Willcox ve Savard, 2007: 429). Yoğunluğu badem olmak üzere, fındık, ceviz, fıstık gibi kabuklu yemişler de Hallan Çemi'nin besin tüketiminde önemli bir rol oynamaktadır (Rosenberg vd., 1995: 4).

Hayvan topluluğunun yerleşmedeki en yüksek oranını oluşturan koyun ve keçinin yanı sıra kızıl geyik, çakal, tilki, köpek, domuz, boz ayı, kaya sansarı, yaban kedisi, kunduz ve Avrupa kirpisi de bulunmaktadır. Ayrıca balık, kertenkele, kaplumbağa ve kuş kemikleri de ele geçmiştir (Rosenberg vd., 1995: 5). Yerleşmede domuzların evcilleştirilmesinde ilk adımların atıldığını gösteren bulgular mevcuttur. Domuzların %10'u 6 aylıktan küçük, %43'ünün de 12 aylık olmadan tüketildiği bilinmektedir. Yerleşme içerisinde dişi domuz oranı düşüktür ve diğer türlere oranla domuzlar yerleşme içinde kesilmiştir (Rosenberg vd., 1998: 33).

Taş Alet Endüstrisi

Hallan Çemi'de yontmataş aletlerin %58'ini oluşturan obsidyenin hammadde kaynakları, yerleşmeye 100'er km uzaklıkta bulunan Van Gölü ve Bingöl yörelerine aittir (Rosenberg, 1994: 225; Rosenberg, 2007: 4; Rosenberg, 2011: 64).

Dilgi üretiminde çoğunlukla tek platformlu çekirdekler kullanılmış olsa da az örnekle temsil edilen çok platformlu örneklerde bulunmaktadır. Dilgi üretiminde hammadde olarak tercih edilen obsidyen; dilgi çekirdeklerinin %67'sini, geometrik dilgilerin %93'ünü oluşturmaktadır (Rosenberg, 1994: 225). Geometrik dilgiler içerisinde çeşitkenar üçgen parçaları çoğunlukta olmakla birlikte nadiren dışbükey parçalar da yer almaktadır (Rosenberg, 1994: 230).

Sayısal olarak az sayıda ele geçen Nemrik tipi uçlar; yaprak biçimli, çentikli ve saplı örnekleriyle temsil edilmektedir. Nemrik uçları dışında basit uçlarla da karşılaşılmaktadır (Rosenberg, 1994: 235). Hallan Çemi'de ele geçen diğer yontmataş buluntular arasında; delgiler, kalemler, çentikli ve dişli parçalar ve kazıyıcılar yer almaktadır (Rosenberg, 1994: 235-237).

Sürtme taş aletler arasında el taşları, havanelleri, havan ve öğütme taşları bulunmaktadır. Öğütme taşlarının zeminin bilinçli olarak delindiği örneklerle de karşılaşılmıştır. Hammadde tercihinde yoğun olarak kumtaşı tercih edilse de kireçtaşı ve çeşitli metamorfik kayaçların da kullanıldığı bilinmektedir (Rosenberg vd., 1995: 6).

Buluntu Topluluğu

Hallan Çemi'de dikkat çekici buluntu gruplarından olan taş kaplar, gri/yeşil ve siyah renginde kloritten ya da beyaz kireçtaşından yapılmıştır. Bazılarında karşılıklı çift delikler yer alır (Rosenberg ve Davis, 1992: 4; Rosenberg, 2007: 3; Rosenbeg, 2011: 63). Taş kaplarda hem natüralist hem de geometrik bezemeler, kazıma ve kabartma teknikleriyle işlenmiştir. Geometrik bezemelilerde; basit çapraz desenler, zigzaglar, iç içe kıvrımlar gibi bezemeler tercih edilmiştir. Nadir olan natüralist bezemelerde ise en

dikkat çekici örnek 3 adet köpeğin bezendiği kaptır (Rosenberg ve Davis, 1992: 5). Havanellerinin baş kısımlarının biçimlendirildiği örneklerde; stilize keçi başları, sığır boynuzları ya da boynuzsuz memeli hayvanlar bulunmaktadır (Rosenberg, 2007: 3; Rosenbeg, 2011: 63).

Şekil 4.46: Figürlü taş kap (Rosenberg, 2011: 76).

Ayrıca yerleşmede; çentikli taş çubuklar, topuz başları, çeşitli boncuklar, pendantlar, yassı baltalar yer almaktadır (Rosenberg ve Davis, 1992: 5; Rosenberg, 2017: 4; Rosenberg, 2011: 64).

Kemik Buluntular

Kemik alet tipolojisi; sivri uçlu aletler, delici olmayan aletler, dekoratif nesneler, balık kancası ve sınıflandırılamayanlar olmak üzere beş gruba ayrılmıştır (Goodarzi-Tabrizi, 1999: 250-251). Yerleşmedeki en yoğun grubu sivri uçlu aletler oluşturmaktadır. Bunlar, kendi içinde memeli bacak kemiği, bız uçları ve iğneler olmak üzere üçe ayrılır. Memeli bacak kemikleri ise kendi içerisinde; sağlam distal ucu olan, sağlam proksimal ucu olan, gövdenin bir kısmı sağlam olan ve kaval kemiğinden (*tibia*) şekillendirilen bızlar olmak üzere dörde ayrılmaktadır (Goodarzi-Tabrizi, 1999: 252).

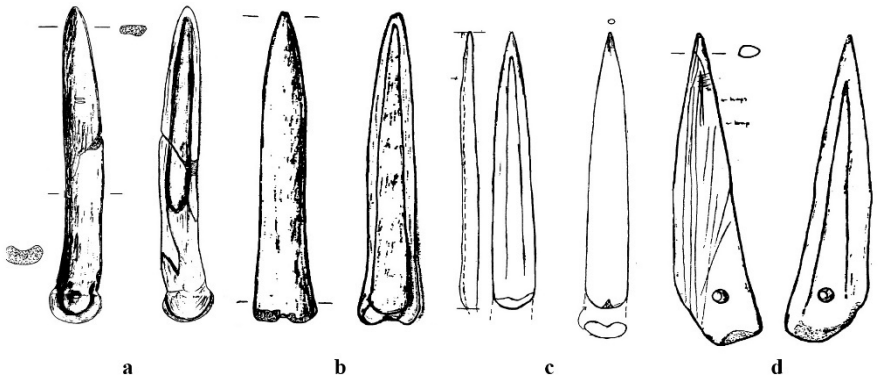

Şekil 4.47: Memeli bacak kemiğinden şekillendirilen bızlar (a. Sağlam distal ucu olan, b. Sağlam proksimal ucu olan, c. Gövdenin bir kısmı sağlam olan, d. Tibia kemiğinden şekillendirilen) (Goodarzi- Tabrizi, 1999: 350, 367, 376, 387).

Memeli bacak kemiğinden şekillendirilen bızlar genellikle bölgede bulunan kızıl geyik, koyun ve keçi gibi hayvanlara aittir. Bu alt gruptaki aletlerin uçlarında parlaklık bulunmaması; kullanımlarının olasılıkla hasır yapımı ya da sepetçilik amaçlı olduğunu göstermektedir (Goodarzi- Tabrizi, 1999: 252).

Sivri uçlu aletler içerisindeki sivri bız parçaları, en yoğun örneklerin olduğu alt gruptur. Bu alt gruptaki aletlerin keskin uçları, delici olabileceklerini göstermektedir (Goodarzi- Tabrizi, 1999: 263). Sivri uçlu aletler içerisindeki son alt grup, iğneler ise diğer gruplara oranla az sayıdadır. Daha geniş olan baş kısımdan uca doğru sivrilen aletlerdir (Goodarzi- Tabrizi, 1999: 316). Bu aletler genellikle tek tipte; paralel kenarlı dar gövdelidir (Goodarzi- Tabrizi, 1999: 251). 25 adet örneği bulunan iğnelerin tamamı deliksizdir bu sebeple delici olarak da anılmaktadır (Goodarzi- Tabrizi, 1999: 316). Az sayıda örneğin ucunda ise yanık izleri bulunmaktadır (Goodarzi- Tabrizi, 1999: 90-91).

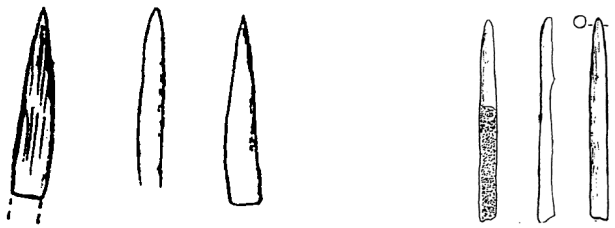

Şekil 4.48: İğneler (Goodarzi- Tabrizi, 1999: 452-453).

Yerleşmenin ikinci grubunu delici olmayan aletler oluşturmaktadır. Bu grup özellikle spatüllerin dahil olduğu bir grup olarak da adlandırılabilir. Geniş bir baş ile delme işlevi olmayan, geniş ve yoğun kullanım izlerinin olduğu bir uçtan meydana gelmektedir (Goodarzi- Tabrizi, 1999: 319). Çoğunlukla küçük ve orta boyutlu hayvanların uzun kemiklerinden şekillendirilen bu grup içerisinde az bir oranda koyun, keçi ve geyik boynuzları da tercih edilmiştir (Goodarzi- Tabrizi, 1999: 84,319).

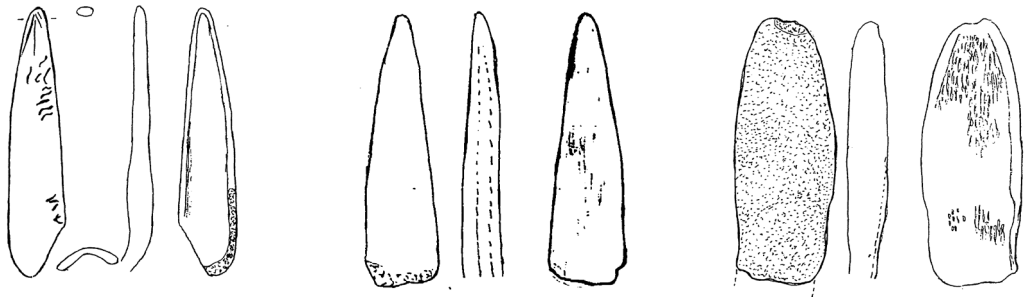

Şekil 4.49: Spatüller (Goodarzi- Tabrizi, 1999: 456, 465, 460).

Ayrıca yerleşmede kemik alet topluluğunun birçok örneğinde görülen kullanım-aşınma izleri ile ikincil kullanıma bağlı birçok örnek bulunmaktadır (Goodarzi-Tabrizi, 1999: 91). Sivri uçlu aletler ile spatül formlu aletlerin birkaçında oluk açma ve darbe tekniği belirlenmiştir ancak genellikle aşındırma tekniğinin eksenel veya çapraz yönlü hareketi ile uygulanmıştır (Goodarzi- Tabrizi, 1999: 85). Yerleşmede sivri uçlu aletlerde çoğunlukla eksenel, spatüllerde ise çapraz sürtme ile yeniden

şekillendirme izleri görülür (Goodarzi- Tabrizi, 1999: 86). Bu toplulukta, kenarlarda ve eksenleri boyunca parlatma izleri bulunur. Ancak yalnızca iki aletin dip kısımlarında parlaklık mevcuttur (Goodarzi- Tabrizi, 1999: 89). Sivri uçlarda yalnızca uçta parlaklık olmasına karşın iğnelerde parlaklık tüm alet boyunca görülür (Goodarzi- Tabrizi, 1999: 90).

Üçüncü grup buluntu grubu ise dekoratif nesnelerdir. Kendi içinde; "delikli nesneler", "kemikten yapılmış kolyeler", "boru ve düz dikdörtgen kemik boncuklar" ile "diş ve fildişi kolyeler" olmak üzere dörde ayrılmışlardır. Delikli nesnelerin ortak bir formları bulunmaz. Bazı örneklerin ortasında günümüz düğmelerine benzer şekilde iki delik yer almaktadır. Tüm olarak korunan dekoratif nesnelerde; oval, dikdörtgen ve kıvrımlı biçimler görülmektedir (Goodarzi- Tabrizi, 1999: 329).

Dekoratif nesnelerin ikinci alt grubunu üst kısımlarında deliklerin bulunduğu pandantifler oluşturmaktadır. Birçok örnekte üst kısmın yanı sıra ortada ya da kenar kısımlarında da delikler yer almaktadır. Buradaki bir örnek "düğme" olarak adlandırılmıştır (Bkz. Şek. 4.55c). Bazı örneklerde ise kesişen üçgenler, yılanlar ve tamamlanmamış deliklerle oluşturulan bezemeler görülmektedir (Bkz. Şek. 4.54, Şek. 4.56a; Şek. 4.57c) (Goodarzi- Tabrizi, 1999: 330-331).

Üçüncü alt grup; tüm seviyelerde bulunan, boru ve dikdörtgen formlu boncuklardan oluşmaktadır. Boru formdaki boncuklar istenilen boyutlarda testere ile kesilerek oluşturulmuştur. Küçük kuş türlerinin de tercih edildiği bu boncukların iki ucunda ip parlaklıkları görülebilmektedir (Goodarzi- Tabrizi, 1999: 336). Dikdörtgen formdaki boncuklar ise daha geniştir. Çoğunun kırık olarak ele geçmesine karşın daha fazla işçiliğe sahip olma olasılıkları bulunmaktadır (Goodarzi- Tabrizi, 1999: 337).

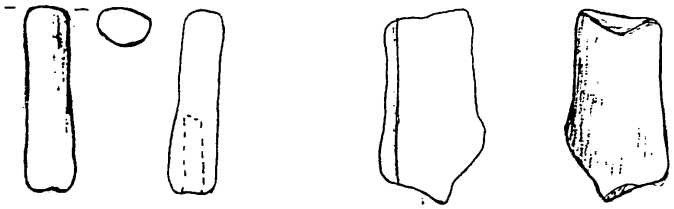

Şekil 4.50: Boru ve dikdörtgen formda boncuklar (Goodarzi Tabrizi, 1999: 490, 491).

Dördüncü alt grupta ise dişten yapılan pandantifler yer almaktadır. Fildişlerinin tamamı yaban domuzunun proksimal kısmından şekillendirilmişlerdir. Dişlerde ise kızıl geyik kullanılmıştır (Goodarzi- Tabrizi, 1999: 338).

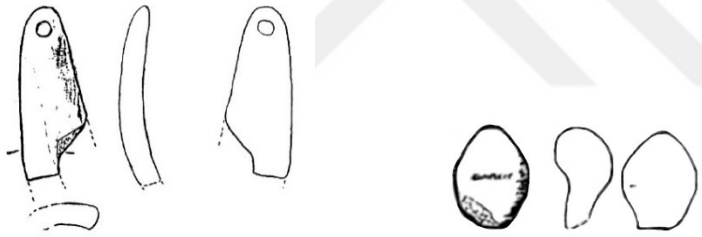

Şekil 4.51: Diş boncuklar (Goodarzi- Tabrizi, 1999: 496, 494).

Yerleşmenin dördüncü grubunu ise tek bir örnekle temsil edilen olta iğnesi oluşturmaktadır. Hallan Çemi'nin besin ekonomisi içerisinde balıkçılığın yer alması aynı zamanda ağırlıkların çokluğu ile de desteklenmektedir. Olasılıkla ağ ile avlanma, olta ile avlanmaya kıyasla daha çok tercih edilmekteydi (Goodarzi- Tabrizi, 1999: 341).

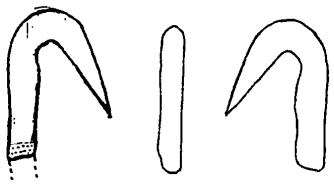

Şekil 4.52: Olta ucu (Goodarzi Tabrizi, 1999: 498).

Beşinci grubu ise küçük boyutlu, çeşitli bezemelere sahip sınıflandırılamayan aletler oluşturmaktadır. Bu grup içerisinden bir örnek[34] "yılan bız" olarak adlandırılmış ancak işlevi saptanamamıştır.

Yukarıdaki sınıflandırmaya ek olarak bezemeli örnekler üzerinden de bir betim değerlendirilmesi yapılmıştır. Buna göre geometrik, natüralist ve *varia*[35] olarak adlandırılan toplam 3 gruba ayrılmaktadır. Geometrik bezemeler; zikzaklar, nokta biçimli bezemeler, paralel-eğri ya da kesişen çizgilerden; natüralist bezelemeler ise yılanlar, dört ayaklı hayvanlar ve balıklardan oluşmaktadır (Goodarzi- Tabrizi, 1999: 102).

Yerleşmedeki kemik buluntuların; Çayönü Tepesi, Cafer Höyük, Zawi Chemi Shanidar, Qermez Dere ve Nemrik yerleşmeleri ile benzerlik gösterdiği de belirtmiştir.[36]

[34] Bkz. Şek. 4.56d
[35] Varia adlandırmasına karşılık metin içerisinde ayrıntılı açıklaması bulunmamaktadır.
[36] Ayrıntılı bilgi için bkz. Goodarzi- Tabrizi, 1999 Bölüm 6 ve 7

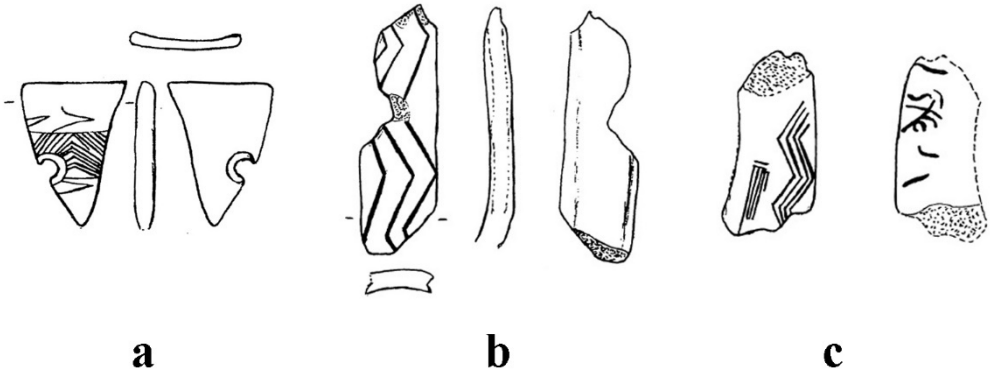

Şekil 4.53: Zikzak bezemeleri (Goodarzi- Tabrizi, 1999: 215-216).

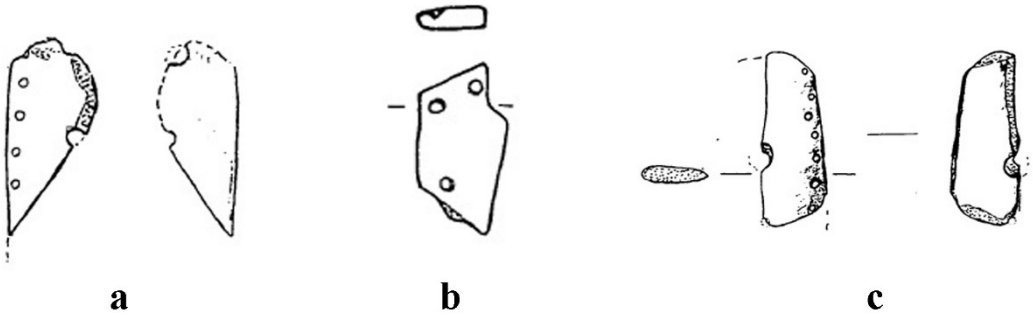

Şekil 4.54: Nokta bezemeleri (Goodarzi- Tabrizi, 1999: 217).

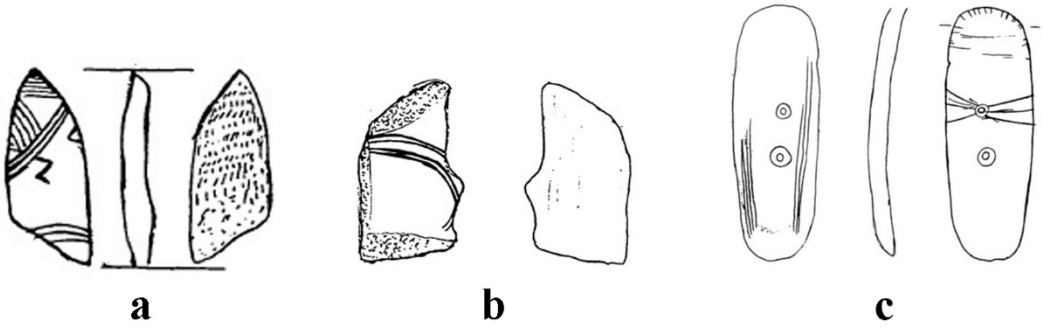

Şekil 4.55: Paralel çizgi ve "Z" biçimli bezemeler (Goodarzi- Tabrizi, 1999: 218, 214).

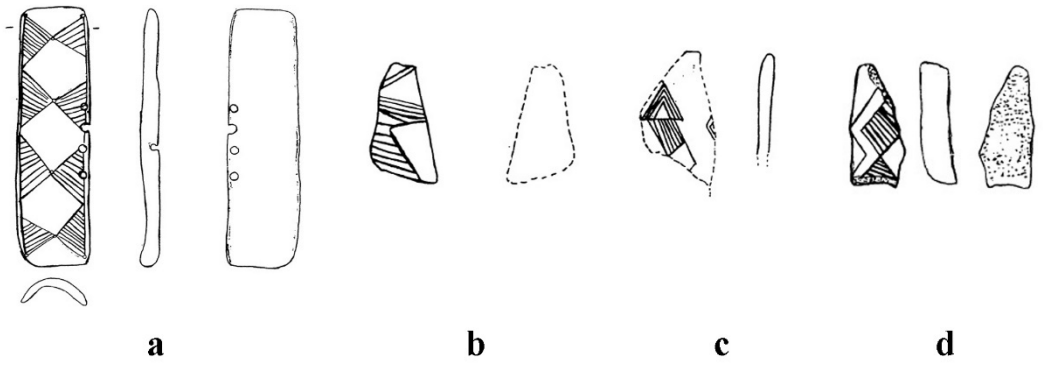

Şekil 4.56: Karmaşık üçgen bezemeleri (Goodarzi- Tabrizi, 1999: 219-220).

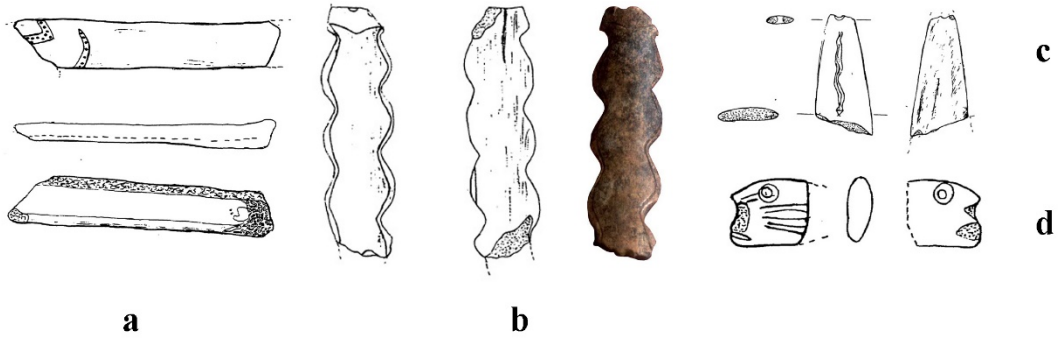

Şekil 4.57: Natüralist bezemeler (a. Kabartma tekniği ile olasılıkla yılan ve dört ayaklı hayvan betimi b. Yılan biçimli kemik nesne c. Yılan bezemeli olasılıkla kemik pendant d. Balık başı formlu kemik nesne) (Çizimler: Goodarzi- Tabrizi, 1999: 212, 227, 228; Fotoğraf: Rosenberg, 2019: 72).

4.3.2. Çayönü Tepesi

Konum

Çayönü Tepesi; Diyarbakır ili, Ergani ilçesinin 7 km güneybatısında, Hilar köyünün kuzeyinde, Dicle Nehri'nin kollarından biri olan Boğazçay'ın kuzey kıyısında bulunmaktadır (Çambel ve Braidwood, 1980: 13). Kuzey ve doğu kısımdan Bestakot adlı mevsimlik akarsu, batıdan ise mevcut tarlalar tepeyi çevrelemiş durumdadır.

(Erim- Özdoğan, 2003: 33). Geniş fakat alçak bir höyük olan Çayönü, kuzey-güney yönünde 160 m, doğu-batı yönünde 350 m boyutlarındadır (Özdoğan, 1994: 8). Tepenin dolgu kalınlığı güneyde 4,50 m, kuzeyde 6,5 m ve deniz seviyesinden yüksekliği ise 832 m'dir (Erim- Özdoğan, 2007: 60; Özdoğan, 1994: 8).

Çayönü Tepesi ve çevresinde gerçekleştirilmiş olan jeomorfolojik araştırmalar sonucunda; Ergani Ovası'nın farklı kuşaklarla çevrelendiği ve bunun sonucunda bölgenin hammadde açısından oldukça zengin bir plato haline geldiği bilinmektedir (Marcolongo ve Palmieri, 1992: 465). Çanak Çömleksiz Neolitik Dönemde kuzeyden gelen bir sel sebebiyle yerleşmenin bir bölümü bataklık ya da küçük bir göle dönüşmüş, daha sonra ise menderes halini almıştır. Neolitik yerleşmelerin bulunduğu alüvyonlu ovadaki bazalt plakaların kıvrımları sebebiyle bu bölgenin yerleşme için seçilmiş olabileceği düşünülmektedir. (Marcolongo ve Palmieri, 1992: 466).

Araştırma Tarihçesi

Çayönü Tepesi, R.J. Braidwood ve H. Çambel önderliğinde, 1962 yılında başlatılan olan Güneydoğu Anadolu Tarihöncesi Araştırmaları Karma Projesi'nin, 1963 yılında gerçekleştirdiği Urfa, Diyarbakır ve Siirt illerindeki yüzey araştırmaları sonucunda keşfedilmiştir (Çambel ve Braidwood, 1980:1). 1964 yılında Robert J. Braidwood ve Halet Çambel başkanlığında başlayan kazılar; 1985-1991 yılları arasında Prof. Dr. Mehmet Özdoğan tarafından yürütülmüştür (Erim- Özdoğan, 2007: 58). Çayönü Tepesi'ndeki kazı çalışmaları uzun bir aradan sonra, 2015 yılında Prof. Dr. Aslı Erim Özdoğan başkanlığında yeniden başlatılmıştır ve halen de devam etmektedir.

Tabakalanma ve Mimari

Kronolojiye ilişkin yapılan ilk yayınlarda Çayönü Tepesi'nin 3 ana evreden oluştuğu belirtilmektedir (Çambel ve Braidwood, 1980: 13). Buna göre Evre III İlk Tunç Çağı-Ortaçağ; Evre II Son Kalkolitik-İlk Tunç Çağı, Evre 1 ise Çanak Çömlekli Neolitik Dönem'e tarihlenmektedir. Çanak Çömlekli Neolitik Dönem kendi içerisinde ikiye

ayrılarak "Yeni Çanak Çömlekli Neolitik Evre" ve Eski Neolitik Çanak Çömlekli Neolitik Evre" adını almıştır (Özdoğan, 1999: 39-40).

Diğer bir adlandırma ile "besin üretimine dayalı ekonomiye geçilen bir köy yerleşmesi" olarak tanımlanan Evre I, höyükte en uzun süreli yerleşimin gerçekleştiği evredir. Bu evreye ait olan tabakalanma; yapı tiplerine göre adlandırılmıştır (Özdoğan, 1999: 39-40).

Evre	**Tarihleme (GÖ)**	
Yuvarlak Planlı Yapılar	10.200-9400	PPNA
Izgara Planlı Yapılar		
İlk	9.400-9.200	PPNA
Son	9.200-9.100 (?)	İlk PPNB
Kanallı Yapılar	9.100-9.000	İlk PPNB
Taş Döşemeli Yapılar	9.000-8.600 (?)	Orta PPNB
Hücre Planlı Yapılar	8.600-8.300	Son PPNB
Geniş Odalı Yapılar	8.200-8.000 (?)	PPNC

Tablo 4.3: Çayönü Tepesi evreleri ve tarihleri (Özdoğan, 1999: 41'den düzenlenmiştir).

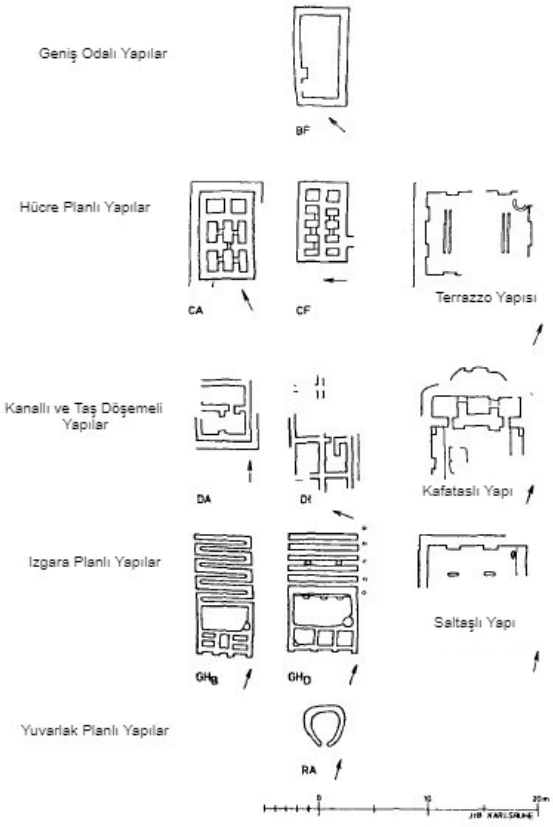

Şekil 4.58: Çayönü Tepesi evreleri ve planları (Schirmer, 1990: 365'ten düzenlenmiştir).

Yuvarlak Planlı Yapılar Evresi, yerleşmenin en alt ve en uzun süreli iskân edilen tabakasıdır (Bıçakçı, 2009: 37). Bu evredeki yerleşme düzeni; 2 m çapında yuvarlak planlı ve ana toprağın içerisine açılan çukur tabanlı dal örgü kulübeleri çevreleyen 4-5 m genişliğindeki açık alanlar olarak tanımlanır (Erim- Özdoğan, 2007: 65). Kulübelerin tabanı taş döşenmiş, çatı ince dal ve sazlar ile oluşturulmuştur (Braidwood vd., 1981: 252). Yuvarlak planlı yapıların sonlarında yapılar söbe şeklini alırken, tabanda da taş subasman yer alır. Dal ve sazların kil ile sıvanmasıyla oluşturulan duvarlar aynı zamanda çatıyı da oluşturmaktadır. Zaman içerisinde boyutları büyüyen bu yapıların birkaçında sıkıştırılmış toprak, bir örnekte ise kırmızı boya ile sıvalı tabanlar görülür. Bu evredeki yapılar olasılıkla özel yapıların ilk örnekleridir (Erim-Özdoğan, 2011: 195).

Izgara Planlı Yapılar Evresi, PPNA'nın ikinci yarısında ortaya çıkar. Yerleşmenin bu döneminde uzun süreli yağışlar sonucunda taşkınlar meydana gelmiştir. Bu sebeple çukur tabanlı yapı geleneği terk edilmiş yerine taş döşenerek yükseltilen bir taban oluşturulmuştur. Taban düzlemi evreye de adını veren ızgara şeklinde düzenlenen söbe formlu yapılardan meydana gelmektedir. Bu evrede üst örtü, dışarıda yapı boyunca devam eden ahşap direklerin taşıdığı dal örgü tekniğiyle inşa edilmiştir. Çatı olasılıkla tonozludur (Erim- Özdoğan, 2011: 195).

Izgara planlı yapılar işlevlerine ve düzenlerine göre farklılık gösteren üç bölüm yer almaktadır. Ön bölüm hücre benzeri küçük depolama mekânlarına sahiptir. Yaşam alanı olarak kullanıldığı öngörülen orta mekân, köşede ocağın yer aldığı dikdörtgen bir plandadır. Arka bölüm ise aralarında dar boşlukların bırakıldığı ızgara şeklindeki paralel duvarlardan oluşmaktadır. Sözü edilen bölümde ızgara duvarlarla yükseltilen mekân, tahılların rutubetten korunması amacıyla depo işlevindedir (Bıçakçı, 2003: 390).

Izgara planlı yapıların son evresinde daha büyük yapılan ızgaraların bir tarafı kapatılarak *meander* görünümünü alması sağlanmıştır. Sonraki yenileme evresinde, ızgaraların iki tarafının da kapatıldığı (Özdoğan ve Özdoğan, 1989: 68), ızgara aralıklarının daraldığı ve birkaç örnekte ise üzerlerinin kapak taşlarıyla kapatıldığı görülmektedir (Özdoğan ve Özdoğan, 1989: 68; Erim- Özdoğan, 2007: 68).

Izgara planlı yapılarda görülmeye başlanan taş dizileri, Kanallı Yapılar Evresi'nde örgüye dönüşerek platform halini almıştır (Schirmer, 1990: 369). Yassı taşlarla kapatılan kanalların seviyesinde ikinci bir taş sırası döşenerek taban sağlamlaştırılmıştır (Bıçakçı, 2009: 39). Taban üzerinde 50 cm genişliğinde büyük boyutlu taşların aralarının doldurulmasıyla oluşturulan duvarlar inşa edilmiştir. Taş duvarların üzerinde dönemin yeniliği olan kerpicin kullanılmasıyla yükseltilen duvarlar bulunmaktadır (Bıçakçı, 2009: 38-39; Schirmer, 1990: 369). Bu duvarlar ilk gerçek taşıyıcı duvarlardır. (Bıçakçı, 2009: 39). Yapının bölümlere ayrılmasında da bu teknik kullanılmış, mekânlar arasında geçişi sağlayan kapı açıklıkları oluşturulmuştur. (Erim- Özdoğan, 2007: 69). Kanallı yapılar evresinde üst yapı örtü geleneğinin değişmediği düşünülse de (Erim- Özdoğan, 2007: 69) Bıçakçı, yapının masif ve

sağlam inşasının, düz toprak bir damı taşıyabileceğini savunmaktadır (Bıçakçı, 2009: 39)

Taş Döşemeli Yapılar Evresi'nde yapılar, kısa kenarı üzerinde iki ya da üç mekâna bölümlendirilmiş ve kapı açıklıkları ile birbirine bağlanmıştır. Taş temelli kerpiç duvarlara sahip yapı, düz toprak damlıdır. Yapı içlerindeki payandalar mekânı bölümlendirirken yine çatının da desteklenmesini sağlamaktadır (Bıçakçı, 2009: 39; Erim- Özdoğan, 2007: 72-73).

Hücre Planlı Yapılar Evresi'nde yapılar artık büyük boyutlu ve iki katlıdır. Dışa kapalı olan ve depo amacıyla kullanıldığı düşünülen bodrum katına yalnızca üst kattan inilerek ulaşılmaktadır. Bodrum ile üst kat toprak tabanla ayrılmış, üst katın bölümlemeleri kerpiç duvarlarla sağlanmıştır (Schirmer, 1990: 371-372). Yaşam düzleminin yükseltilmesi, yapıya girişlerin basamakla yapılmaya başlamasına sebep olmuştur (Bıçakçı, 2009: 39-40).

Geniş Odalı Yapılar Evresi'nde orta boy taşlardan örülmüş duvarlara sahip, içleri bölümlendirilmemiş tek mekânlı, dikdörtgen planlı yapılar görülmektedir (Bıçakçı, 2009: 40). Kapı açıklığı bulunmaması iç duvarla aynı yükseklikteki taş örgünün basamak olarak kullanıldığı düşündürmektedir (Erim- Özdoğan, 2007: 80).

Özel Yapılar[37]

Izgara Planlı Yapılar Evresi'nde inşa edildiği belirlenen Saltaşı Döşemeli Yapı'nın daha önceki Yuvarlak Planlı Yapılar Evresi'ne ait olabileceği üzerinde de durulmaktadır (Özdoğan ve Özdoğan, 1998: 584). Saltaşı Döşemeli Yapı, höyüğün güney yamacının kesilmesiyle oluşturulan çukur tabanlı bir yapıdır. Duvarlar, yapı çukurluğuna yaslanan orta boy taşlardan inşa edilmiştir. Adını büyük ve yassı saltaşlarıyla döşenmiş tabanından alan bu yapı, tek mekânlı, köşeleri yuvarlatılmış dörtgen planlıdır (Bıçakçı, 2009: 41; Erim- Özdoğan, 2007: 70). İki paye ile

[37] Özel yapılar yerleşmenin farklı evrelerinde kullanıldıkları için ayrı bir başlık altında ele alınmıştır.

desteklenen kuzey duvar, diğer duvarlarla kıyaslandığında daha kalındır (Özdoğan, 1994: 40). Doğu duvarda bir, mekânın tam ortasında ise iki adet dikilitaş yer almaktadır (Erim- Özdoğan, 2007: 70). Kanallı Yapılar Evresi'ne kadar kullanılan yapı, terk edilmeden önce kısmen tahrip edilmiş; ilk olarak dikilitaşlar yerlerinden oynatılmış ve üst kısımlar kırılmış, daha sonra yapının içi steril bir toprak ile doldurulmuştur (Erim- Özdoğan, 2007: 70; Özdoğan ve Özdoğan, 1998: 584).

Kafataslı Yapı, Yuvarlak Planlı Yapılar Evresi'nden, Taş Döşemeli Yapılar Evresi'nin sonuna kadar kesintisiz olarak kullanılmıştır. Saltaşlı Yapı'nın doğusunda yer alan bu yapı, yamacın düzeltilmesinin ardından kuzey-güney yönünde inşa edilmiştir. Yapı ismini kısa duvarı boyunca devam eden hücrelerin içerisindeki kafatası ve uzun kemiklerden almaktadır, bu konuya bir sonraki başlıkta (Ölü Gömme) daha detaylı yer verilmiştir. Kafataslı Yapı, Söbe Planlı BM1 ve Dikdörtgen Planlı BM2 olmak üzere iki evrelidir ve bu evrelerin her biri üç yenileme evresine sahiptir (Erim- Özdoğan, 2007: 70; Bıçakçı, 2009: 42). Söbe Planlı BM1 yapısının günümüze ulaşan kısmı 4,20 x 2,80 m boyutlarındadır. En alt evrede (BM1c) kuzeyde, yapı çukurluğuna yaslanan bir dış duvar yer almaktadır (Schirmer, 1990: 378). Bir üst evrede (BM1b), ilk duvarın iç kısmına 25-30 cm boşluk bırakılarak iki payandalı bir duvar daha inşa edilmiş; bu iki duvar arası taş ve molozla doldurularak seviyenin en üstü yassı taşlarla kapatılmıştır. Söbe Planlı BM1 yapısının en üst evresinde (BM1a) tek korunan öge; önceki iki evreyi kesen bir duvardır (Özdoğan, 1994: 47). Dörtgen planlı yapı, kuzeyde 3 hücre ile güneyde avludan oluşmakta ve kapı geçitleriyle tümü birbirine bağlanmaktadır (Bıçakçı, 2009: 42). Bu yapının en eski evresinde (BM2c) 4 adet olan hücrelerin duvarları önce büyük taşlarla, sonra ise saltaşlarıyla döşenmiştir. Yapının güneyinde yer alan avluda biri taş diğeri kerpiç iki seki yer almakta ve kerpiç sekide üst kısımları kırık halde iki dikilitaş bulunmaktadır (Erim- Özdoğan, 2007: 76; Özdoğan, 1994: 47). Bir üst evrede (BM2b), kerpiç seki duvara dönüştürülmüş, kuzeydeki 4 hücre 3'e indirilmiştir. Kafataslı Yapı'nın en üst evresi (BM2s) ise büyük ve anıtsal görünüme sahiptir. Batı duvar 60 cm dışarı taşınmış, güney duvar ise genişletilmiştir. Kuzeydeki hücrelerin tabanı küçük taşlarla kaplanmış ve her birine çukur açılmıştır (Yılmaz, 2010: 53). Avluda ise sunak taşı olarak adlandırılan açkılı pembe bir blok yer almaktadır. Bu evrede yapının batısında işlevi bilinmeyen; çukur

tabanlı, köşeleri yuvarlatılmış, yüksek duvarlara sahip, girişi olmayan bir yapı (BL) inşa edilmiştir. Kafataslı Yapı, yangın ya da bilinçli olarak yakma işleminden sonra gömülerek terk edilmiştir (Erim- Özdoğan, 2007: 77).

Sekili Yapı, Taş Döşemeli Yapılar Evresi'nde kullanılmış ve ismini duvarları boyunca devam eden sekilerden almaktadır. Tek odalı yapının taban, çakıltaşı ve kum karışımı bir malzeme ile kaplıdır. Özel yapılar arasında en küçüğü olan bu yapı, kuzeyde ızgara planlı bir yapıyı kesmiş, güneyde Saltaşı Döşemeli Yapı'nın kısmen üzerine inşa edilmiştir (Özdoğan, 1994: 48).

Terrazzo Yapısı, Hücre Planlı Yapılar Evresi'nde, 12 x 9,25 m boyutlarında tek mekânlı olarak inşa edilmiştir (Schirmer, 1990: 382; Erim- Özdoğan, 2007: 76). Taştan yüksek bir subasmana sahip yapının içerisinde, karşılıklı yerleştirilmiş ikişer paye bulunmaktadır. Yapı 12 cm kalınlıkta, kırmızı renkli *terazzo* ile kaplanmıştır. *Terazzo*nun yüzeyi açkılanarak düzeltilmiş, ayrıca beyaz renkte paralel iki bant ile bezenmiştir (Schirmer, 1990: 382; Özdoğan, 1994: 49). Kuzeydoğu köşede yarımay biçimli ocak, kuzeybatı köşede insan yüzü betimli bir sığ tekne bulunmaktadır. Yapı, tabanı kısmen tahrip edilerek terk edilmiştir (Schirmer, 1990: 384; Erim- Özdoğan, 2007: 76).

Ölü Gömme

Yuvarlak Planlı Yapılar Evresi'nde ölülerin, dal örgü kulübelerin altına veya avlulara gömüldükleri anlaşılmaktadır. Bu evrede ölüler sağ taraflarına yüz üstü gömülmüş, vücutları kuzey-güney yönünde yatırılmış, birkaç örnekte yanlarına aşı boyası bırakılmıştır (Özdoğan, 1994: 53; Erim- Özdoğan, 2007: 67).

Izgara Planlı Yapılar Evresi'nde tekli gömütlerin yanı sıra ikili ve üçlü gömütlerle de karşılaşılır. Ölüler; avluların kuzeyinde, terk edilen ve yanmış kulübe dolgularında, ayrıca yapıların orta mekânları ile yapının geç evrelerinde görülen ızgara aralıklarına gömülmüşlerdir (Özdoğan, 1994: 54; Erim- Özdoğan, 2007: 67). Gömütlerin pozisyonlarında bir değişiklik olmamakla beraber, bazı gömütlerin yanlarına bırakılan

hediyelerde aşı boyasının yanı sıra taş aletler ve takılar da görülür (Özdoğan, 1994: 54).

Kanallı Yapılar Evresi'nde gömütler, ateş çukurlarının bulunduğu avlularda bulunmaktadır (Özdoğan vd., 1994: 108). Yerleşmenin doğu kesiminde yer alan gömütler ise yapıların içindedir. Burada, yanık dal örgü mimari yapısının içinde organik bir malzemeye sarılmış, kafatası olmayan, öğütme taşının üzerine gömütün kafasının geleceği şekilde ocak içine yerleştirildiği örneklerle de karşılaşılmaktadır. Yerleşmenin batı kesiminde ise gömütler yapıların dışında yer alır. Örnekler içerisinde biri taş çevrili çukurun içinde çoklu mezarda yığın halinde kemikler yer alırken, bir diğerinde ise yine etrafı taşla çevrilmiş, vücudunun ön kısmı toprağa dönük, kafatası olmayan bir erkek birey omuzunu tutmuş pozisyondadır (Özdoğan, 1994: 54).

Taş Döşemeli Yapılar Evresi'nde yerleşmenin batı kesiminde, dağınık halde duran ve genellikle kadın ve çocuk bireylere ait olan kemikler ile ikincil gömütler bulunmaktadır (Erim- Özdoğan, 2007: 77).

Kendi içinde 3 yapı evresinden oluşan Hücre Planlı Yapıların İlk Evresi'nde, kuzeybatı odalar ve hücrelerin neredeyse tamamında gömütler görülmektedir. Gömütlerin sağ ya da sola yatırılmaları, sıkı ya da yarı sıkı olarak büzülmeleri, tekli ve çoklu gömülmeleri gibi değişiklikler söz konusu olsa da hepsi yüz üstü gömülmüştür. Kuzeydoğu-güneybatı ya da tam tersi yönde yatırılan bu iskeletlerin yanlarında çeşitli eşyalar bırakılmıştır (Erim- Özdoğan, 2007: 78). Ayrıca gömütlerin yanındaki küllerin içerisinde nohut, fiğ, fıstık ve evcil einkorn buğdayının bulunması, ölülerin yanına yiyeceklerin de bırakıldığını göstermektedir (Özdoğan, 1994: 55). Hücre Planlı Yapıların İkinci Alt Evresi'nde yalnızca bir gömüt bulunmaktadır. İskelet, üzeri ziftlenen bir hasıra sarılmış ve kerpiç seki üzerine yerleştirilmiştir. Son aşamada ise kil sekinin üzeri sıvanmıştır. Söz konusu yapının son alt evresinde ise ölü gömme geleneğinde farklılık görülmezken sayılarının azaldığı dikkat çekmektedir (Özdoğan, 1994: 56). Geniş Odalı Yapılar Evresi'nde ise artık hiç gömüte rastlanılmamaktadır (Erim- Özdoğan, 2007: 81).

Kafataslı Yapı; Yuvarlak Planlı Yapılardan, Taş Döşemeli Yapılar Evresi'ne kadar kullanılan ve Kanallı Yapılar Evresi'yle birlikte artık ölü kültünün net olarak

izlenebildiği bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır (Erim- Özdoğan, 2007: 78). Yapının BM1 evrelerinde; toplam 14 birey bulunmaktadır. Ayrıca bu iskeletlerin yanı sıra dağınık şekilde sığır kafatası parçaları ve boynuzlarının bulunduğu büyük bir söbe çukurda birincil ve ikincil gömütler bulunur (Le Mort vd., 2000: 40-41). BM2 evresinin tüm aşamalarında ölülerle birlikte hediyeler bulunmaktadır. BM2c evresinde 4 adet yan yana hücre içinde sırasıyla, en batıda birbirine bağlanmış kemiklerin seki üzerinde yer aldığı, üzerinde 4 kafatasının yerleştirilip aralarına uzun kemikler ile sınır oluşturulduğu görülmektedir. İkinci hücrede, iki çocuk ile kafatası olmayan bir kadın yarı büzülmüş bir pozisyondadır. Üçüncü hücrede ise yalnızca kemik parçaları yer almaktadır (Özdoğan, 1994: 57). BM2b evresinde kafataslarının ayrıldığı bireyler, bir örnek dışında ikincil gömülmüşlerdir. Son olarak BM2a evresinde, yani yapının en üst evresinde, asılı olan ve düşerek ezilen 49 adet yanmış kafatası ele geçmiştir. Bu evrenin sonunda Kafataslı Yapı gömülmüştür (Erim- Özdoğan, 2007: 78).[38]

Bitki ve Hayvan Kalıntıları

Çayönü yerleşmesinin tüm Neolitik evrelerindeki bitki kalıntıları; bakliyatların, tahıllardan daha yüksek miktarlarda tüketildiğini göstermektedir (Van Zeist ve De Roller, 1992: 95). Yoğun buğday ve saman kalıntılarının tüketilmeyen, mahsul işleme atıklarına ait olduğu belirlenmiştir (Van Zeist ve De Roller, 1992: 89). Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem tabakaların hemen hemen tümünde menengiç kabukları bulunmaktadır (Van Zeist ve De Roller, 1992: 95).

Yerleşmenin Yuvarlak Planlı Yapılar Evresi'nde evcilleştirilmiş bitki kalıntıları bulunmamakla birlikte (Van Zeist ve De Roller, 1992: 95) saman, tahıllar ve mercimek ele geçmiştir (Van Zeist ve De Roller, 1992: 88). Izgara Planlı Yapıların Alt Evreleri'nde bakliyatlar ve yabani fiğ baskındır (Van Zeist ve De Roller, 1992: 88); son evrelerinde ise yabani einkorn ve yabani emmer buğdayları tüketilmeye başlanmıştır. (Van Zeist ve De Roller, 1992: 78; Erim- Özdoğan, 2007: 72) Yabani

[38] Kafataslı Yapı ölü gömme uygulamaları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Yılmaz, 2010

emmer buğdayının morfolojik değişimleri ise kültüre alınmanın Kanallı Yapılar Evresi'nde gerçekleştirildiğini göstermektedir (Erim- Özdoğan, 2007: 79).

Önceki evrelerden farklı olarak Taş Döşemeli Yapıların Alt Evreleri'nde tahıl bakliyat oranın 1/3'ten ortalama 1/10'a kadar çıktığı görülmektedir. Bu oranın emmer buğdayının fazlalığı ile oluştuğu düşünülse de genel olarak tahıl tüketiminde düşüşten söz edilebilmektedir (Van Zeist ve De Roller, 1992: 90). Hücre Planlı Yapılar Alt Evresi'nde ise tahıl-bakliyat oranının 1/6 olduğu görülmektedir. (Van Zeist ve De Roller, 1992: 90). Aynı zamanda kültüre alınmış emmer buğdayı Hücre Planlı Yapıların Son Alt Evresi ile birlikte ana yoğunluğu oluşturmaktadır (Erim- Özdoğan, 2007: 81). Bu evrenin sonlarında keten kültüre alınmıştır (Erim- Özdoğan, 2007: 72).

Hayvan topluluğunu; sığır, domuz, kızıl geyik, ceylan, karaca, alageyik, koyun, keçi, yaban eşeği, ayı, leopar, kızıl tilki, tavşan ve çeşitli küçük boyutlu memeliler ile kaplumbağa, balık ve kuş çeşitleri oluşturmaktadır (Braidwood vd., 1971: 1239; Hongo vd., 2004: 109; Lawrence, 1980: 285).

Domuzlar, Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem'in tüm evrelerinde baskın tür olmuş; özellikle de Kanallı Yapılar Evresi'nde en yüksek orana ulaşmıştır (Hongo ve Meadow, 1998: 80-82, Fig.3). Domuzların yerleşme içinde tutulması da kesin olarak yine bu dönemde görülmeye başlanmıştır ancak bunun Izgara Planlı Yapılar Evresi'nde de gerçekleşmiş olabileceği düşünülmektedir (Hongo ve Meadow, 1998:87). Taş Döşemeli Yapılar Evresi'nde domuz sayısının düşüşü, geyikgiller familyası (özellikle kızıl geyik) ile sığır oranlarının arttığı görülmektedir (Hongo ve Meadow, 1998: 82, Fig. 3; İlgezdi, 1999: 143). Aynı zamanda Taş Döşemeli Yapılar Evresi'yle birlikte koyun ve keçinin boyutlarında kademeli bir küçülme gözlenmiştir. Hücre Planlı Yapılar Evresi'yle ise evcil olan koyun ve keçi, ekonomide önem kazanmıştır (Hongo vd., 2004: 113-114). Geniş Odalı Yapılar Evresi'yle baskın tür konumuna ulaşan evcil koyun ve keçi; Çanak Çömlekli Neolitik Evre'nin de belirleyici tür özelliğini oluşturmaktadır (Hongo vd., 2004: 115).

Taş Alet Endüstrisi

Yuvarlak Planlı Yapılar Evresi'nde hammadde çoğunlukla çakmaktaşıdır. İnce ve düz dilgiler ile iki ya da yalnızca ön kısmın düzeltili olduğu kısa dilgiler bulunmaktadır. Yuvarlak ve Izgara Planlı Yapılar Evreleri'nde her biri %5-6 oranında olan; ön kazıyıcılar, deliciler, kalemler, uçlar, çontuklu/çentikli tipler yaygındır. Kenar düzeltili aletlerin oranı %30'dan, Izgara Planlı Yapılar Evresinin sonunda %50'ye yükselmektedir. Obsidyen yalnızca az düzeltili aletlerde tercih edilmiştir (Caneva vd., 1998: 202). Izgara Planlı Yapıların son evresinde ise ön kazıyıcılar, kalemler ve sürekli düzeltilen parçalar sayıca azalırken, Byblos uçları görülmeye başlanmıştır. Sırtlı dilgilerin yerini ise çift sırtlı obsidyen "Çayönü aleti" almıştır. Kanallı Yapılar Evresi'nde obsidyen %20'lik bir orana sahiptir. Dilgi üretimi yongalardan fazladır. Bu evrede baskı yöntemiyle yongalama tekniği kullanılmaya başlanmıştır (Caneva vd., 1998: 202). Taş Döşemeli Yapılar Evresi'nden başlayarak Hücre Planlı Yapılar Evresi'nin tamamına doğru standartlaşma artmaktadır ve bu evre "belirgin tipler (*fossiles directeurs*)" olarak belirtilmektedir. Alet topluluğunu; obsidyen dilgi endüstrisi, Byblos uçları, "Çayönü aleti", çift vurma düzlemli naviform çekirdekler oluşturmaktadır. Alet hammadde tercihinde obsidyen ve çakmaktaşı neredeyse eşit olarak tercih edilmiştir. Hücre Planlı Yapıların Son Alt Evresi'nin ikinci yarısından, Geniş Odalı Yapılar Evresi'nin sonuna kadar görülen aletlerde ise başta "Çayönü aleti" olmak üzere oldukça standart alet tipleri ile belirli bir standardı olmayan aletler yer almaktadır. Bu evrede naviform çekirdekler artık görülmezken; yonga- dilgi oranında tam tersi bir değişiklik olur. (Caneva vd., 1998: 203).

Buluntu Topluluğu

Yerleşmede boncuk grubu hammaddelerini; kireçtaşı, serpantin, quartz gibi taşlar (Özdoğan, 1994: 136); bakır, malakit (Özdoğan, 1994: 140), kavkı ve kil oluşturmaktadır (Özdoğan, 1994: 141). Yine takı olarak kullanıldığı düşünülen taş ve maden halkalar; taş, kemik ve kilden oluşan hızmalar yer almaktadır (Özdoğan, 1994: 141-144). Yerleşmede ayrıca deliksiz iğneler, düğmeler (Özdoğan, 1994: 144-145); taş, malakit, bakır ve kavkıdan oluşan kakma eserler bulunmaktadır (Özdoğan, 1994:

145). Yerleşmenin üst evrelerine gelindikçe daha özenli şekillendirilen taş kaplar içerisinde küçük boyutlu boya kapları olabileceği düşünülen örneklerle karşılaşılmaktadır (Özdoğan, 1994: 150-151). Kerpiçten yapılmış kaplar ise Hücre Planlı Yapılar Evresi'nin sonlarında bitkisel katkılı ve kaba örnekler içermektedir (Özdoğan, 1994: 151).

Yerleşmede kilden yapılmış olan heykel grubu içerisinde; hayvanlar, insanlar ve geometrik nesneler yer almaktadır. Aralarındaki en az örneği olan grubu koyun, keçi, inek, kıvırcık kuyruklu köpek ve yabani domuzun betimlendiği hayvanlar oluşturmaktadır (Morales, 1990: 58-59). Hayvan heykelleri Kanallı Yapılar Evresi'nden; insan heykelleri ise Izgara Planlı Yapılar Evresi'nden itibaren görülmeye başlanır (Özdoğan, 1994: 148-149). Ayrıca minyatür gemi parçaları, damga mühürler, ev modeli, havanelleri de bulunmuştur (Morales, 1990: 68-70).

Kemik Buluntular

Yerleşmede gelişkin bir alet topluluğundan söz etmek mümkündür. Tanımlanabilen aletler içerisinde; ip delikli aletler, saplar, orak sapları, açkı aletleri, keskiler, bıçaklar, dikiş aletleri ve delici aletler yer almaktadır. Hammadde olarak sığır, koyun, keçi, ceylan, domuz ve geyik kemikleri ile boynuzları tercih edilmiştir. Açkı aletleri ve bıçaklar genellikle kaburga kemiklerinin kullanıldığı yassı kemiklerden; dikiş aletleri, ip delikli aletler bacak kemiklerinden, keskiler ve saplar da ise yine bacak kemikleri ya da geyik boynuzlarından şekillendirilmiştir (Efe, 1977: 67-68).

Çayönü kemik alet topluluğunun işlenmesi sırasında kullanılan yöntemler içerisinde ilk olarak kemiğin gerekli olmayan kısımlarının çıkarılması yer almakta ve bu işlem kırarak çıkarma, yontarak inceltme ve kırma, testere yöntemleri ile gerçekleştirilmektedir. Yongalama aşamasında kesici aletler vurma ve oyma-dilme yöntemleri; kemiğin şekillendirilme aşamasında ise kazıma, yontma ve sürtme teknikleri kullanılmıştır. Tüm bu aşamalarından sonra ise aletler açkılanmıştır. Bazı aletler üzerindeki delikler ise yay-delgi yöntemiyle açılmıştır (Efe, 1977: 18-30).

Yerleşmenin batı kısmında yer alan ve Taş Döşemeli Yapılar Evresi'yle artış gösteren (Özdoğan, 1994: 122) dikdörtgen formdaki ip delikli aletler, deliklerin konumları ve biçimsel özelliklerine göre bir sınıflandırmaya tabi tutulmuşlardır. Ancak birçoğu, köşe kısımlarının ovalleştirildiği, baş kısmında karşılıklı bir ya da birden fazla deliğin yer aldığı ve deliklerin arasında ip izinin bulunduğu, kemiğin alt kısmında ise ucu açık bir deliğin yer aldığı dış bükey aletlerden oluşmaktadır (Efe, 1977: 31).

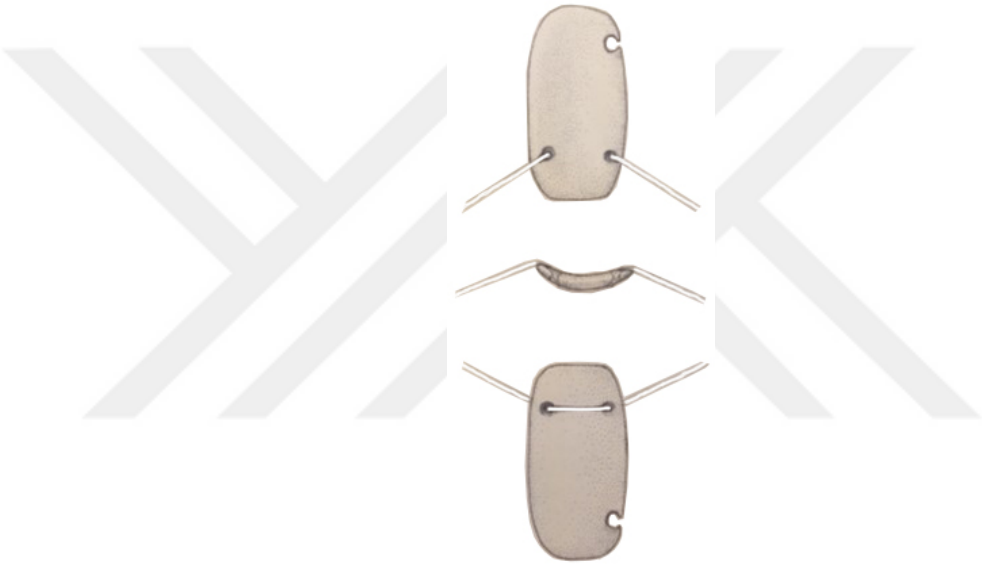

Şekil 4.59: İp delikli aletin kullanım rekonstrüksiyonu (Efe, 1977: Lev 6).

Saplarda, genellikle geyik boynuzunun tercih edilmesine karşın bacak kemiklerinin kullanıldığı örneklere de rastlanmıştır (Efe, 1977: 71). Yoğun olarak Hücre Planlı Yapılar Evresi'nden ele geçen orak sapları da yine geyik boynuzlarından şekillendirilmiştir (Özdoğan, 1994: 123; Efe, 1977: 39). Saplar temel olarak kendi içerinde boynuzdan şekillendirilen, baş tarafına alet yerleştirilen yuvalı saplar; kemikten şekillendirilen, orta kısmındaki doğal kanalın yuva olarak kullanıldığı saplar; üzerinde yuva kalıntılarının bulunduğu kırık sap parçaları ve son olarak yuvaları bozulan saplar olarak sınıflandırılmışlardır. (Efe, 1977: 37-38).

Şekil 4.60: Orak sapı ve boynuz sap (Efe, 1977: Lev. 30, 21).

Kaburga kemiğinden biçimlendirilen açkı aletlerinde, üzerindeki izler göz önüne alındığında yoğun açkılılar, daha az açkılılar, çift yüzeyin kullanıldığı aletler, delikli aletler, uzun eksene dik kullanım izleri olanlar bulunmaktadır (Efe, 1977: 43-45). Ancak yerleşmenin alt katmanlarından ele geçen yoğun açkılı örneklerin, deri açkılamada kullanıldığı öngörülerek, aletin kullanım yönlerine göre bir sınıflandırma oluşturulmuştur. Hangi malzeme üzerinde uygulandığı tanımlanamamış aletler ile bitirilmeyen aletler de farklı birer başlık altında değerlendirilmiştir (Efe, 1977: 46).

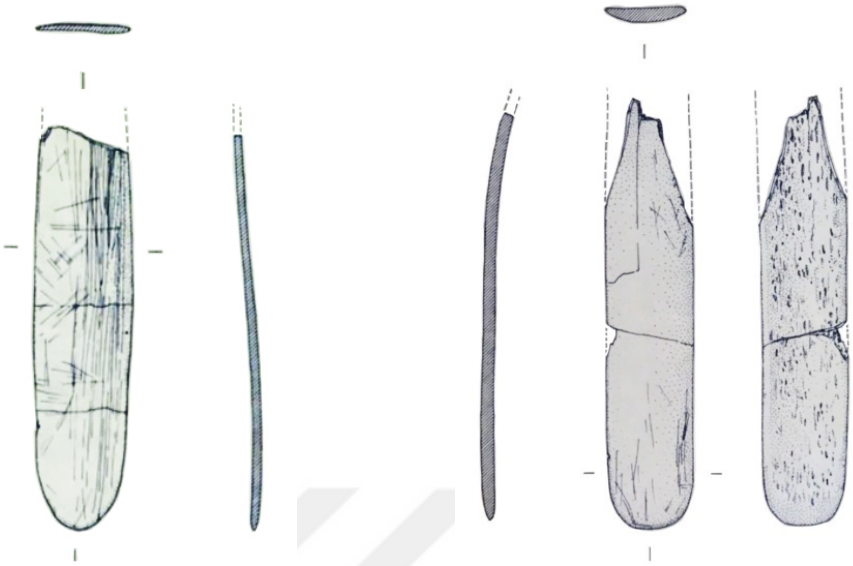

Şekil 4.61: Deri açkı aletleri (Efe, 1977: Lev.32).

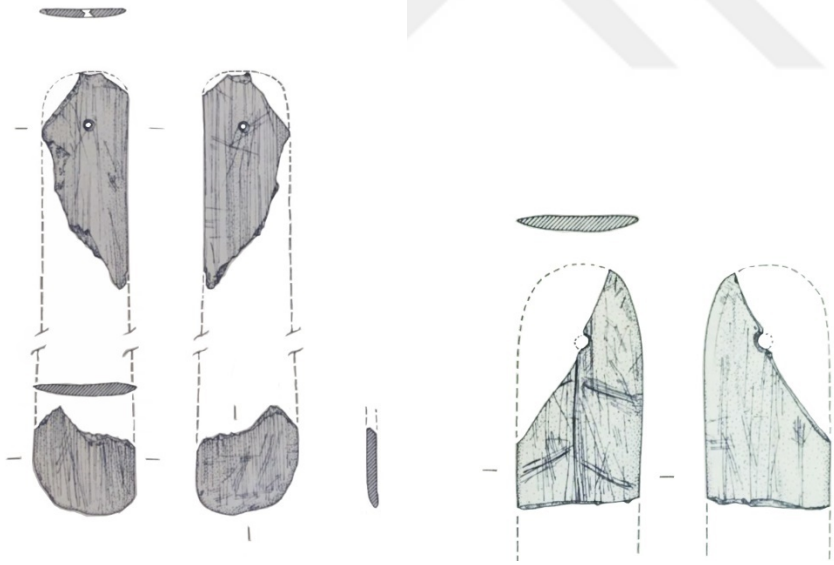

Şekil 4.62: Delikli açkı aletleri (Efe, 1977: Lev.33).

Bıçaklar kategorisinin altında toplanan grup ise kemiğin yan kenarlarında, kemiğe paralel oluşan kullanım izleri ile ayırt edilmektedir. Genellikle kaburga kemiklerinin tercih edildiği alet grubu dikey yongaların şekillendirilmesiyle oluşturulmuştur.

Malzeme grubunda az sayıda ele geçen bıçaklarda hem tek hem de çift kenarın kullanıldığı örnekler yer almaktadır (Efe, 1977: 50, 73).

Daha sonra Efe tarafından genişletilmiş genel bir değerlendirme yapılarak yerleşmede bıçaklar, keskin kenarlı spatül/ bıçaklar ve kalın kenarlı spatül/ açkı aletleri ve yine kaburga kemiklerinden şekillendirilen aletler olarak tanımladığı benzer nitelikteki buluntulara da yer vermiştir (Efe, 1998: 293).

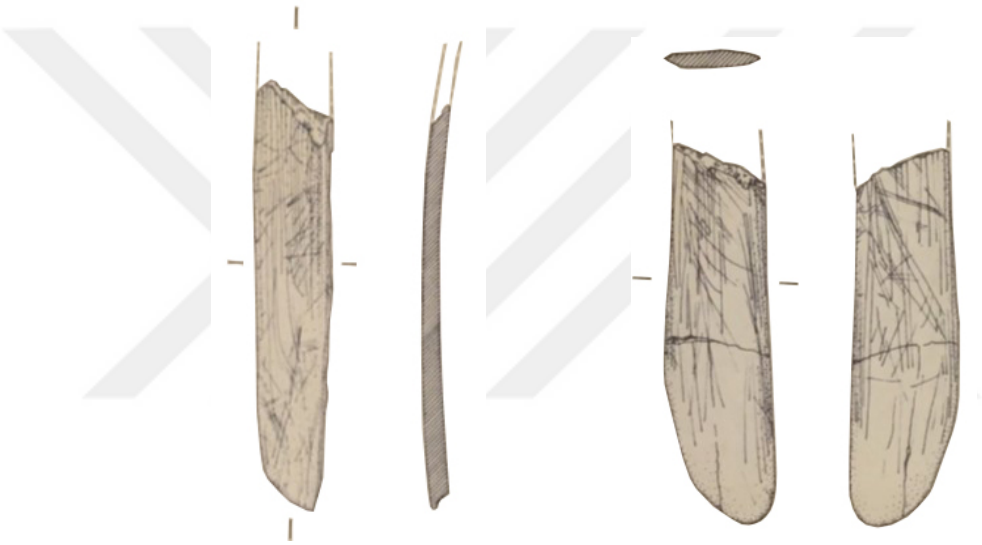

Şekil 4.63: Tek ve çift kenarın kullanıldığı bıçaklar (Efe, 1977: Lev.47,48).

Keskiler, kemiklerin yanı sıra boynuzların da dikey yongalarından biçimlendirilen, biçim olarak geniş ve yassı özellik göstermekte ve yerleşme içerisinde yoğun olarak bulunmaktadır (Efe, 1977: 47). Çoğunlukla üst katmanlardan gelen aletlerde (Efe, 1977: 47) dolaylı vurma tekniği kullanılmıştır (Efe, 1977: 72). Efe, keskilerin kullanım alanlarının çakmaktaşı yongalama üzerine olduğunu öngörmektedir (Efe, 1977: 49).

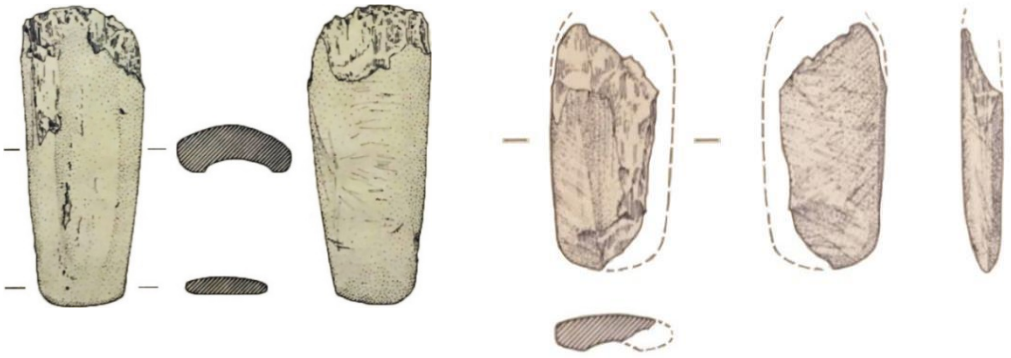

Şekil 4.64: Kemik keski (Efe, 1977: Lev.42).

Yerleşmedeki bir diğer grup ise, dikiş iğneleri ve onlardan daha büyük boyutlu çuvaldızların yer aldığı dikiş aletleridir. Çoğunlukla baş kısmı sivri olan dikiş iğnelerinde aynı zamanda baş kısmın yuvarlak ya da çentikli olduğu örneklerle de karşılaşılmaktadır (Efe, 1977: 53). Baş kısımlarının yuvarlak ya da sivri olabildiği çuvaldızlar, çoğunlukla yassı formdadır (Efe, 1998: 293). Çayönü dikiş aletlerinin genel olarak iyi işçilikli ve iyi açkılı olarak tanımlandığı bu grup, gözlü örnekler ile temsil edilmektedir. Bu örnekler, oyma tekniği ile iki yüzeyden de oluşturulmuş yarığı olan söbe gözlü aletler ve yay-delgi yöntemi ile oluşturulmuş yarığın yerine daire şeklinde açılmış deliklerin bulunduğu yuvarlak gözlü aletlerden oluşmaktadır (Efe, 1977: 53). Yerleşmenin üst katmanlarında söbe gözlü aletler azalırken, Taş Döşemeli Yapılar Evresi'nde görülmeye başlanan yuvarlak gözlü aletler Hücre Planlı Yapılar Evresi'nin sonuna kadar kullanılmıştır (Efe, 1977: 54; Özdoğan, 1994: 125). Ayrıca yerleşmede süs amaçlı kullanıldığı düşünülen deliksiz iğneler de bulunmaktadır (Özdoğan, 1994: 144).

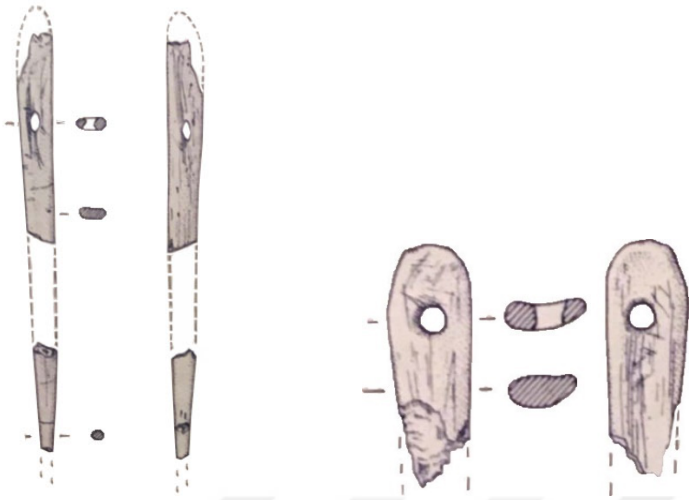

Şekil 4.65: Söbe gözlü ve yuvarlak gözlü dikiş aletleri (Efe, 1977: Lev.56).

Çayönü kemik aletlerinin en yoğun buluntu grubunu delici aletler oluşturmaktadır. Bu aletler kullanılışlarına göre temel olarak; bızlar, delgiler ve arka uçlarına vurularak kullanılan delgiler olmak üzere alt gruplara ayrılmışlardır (Efe, 1977: 56-74). Bızların kullanım izleri uç kısmında aşınma ve alete paralel izler oluşturmaktadır. Delgilerde ise daire biçimli uçlar ve alete dik olarak oluşan kullanım izleri yer almaktadır (Efe, 1977: 56). Bızlara oranla daha az ele geçen delgilerin, daha kalın ve daha açkılı oldukları görülmektedir (Efe, 1977: 57-74).

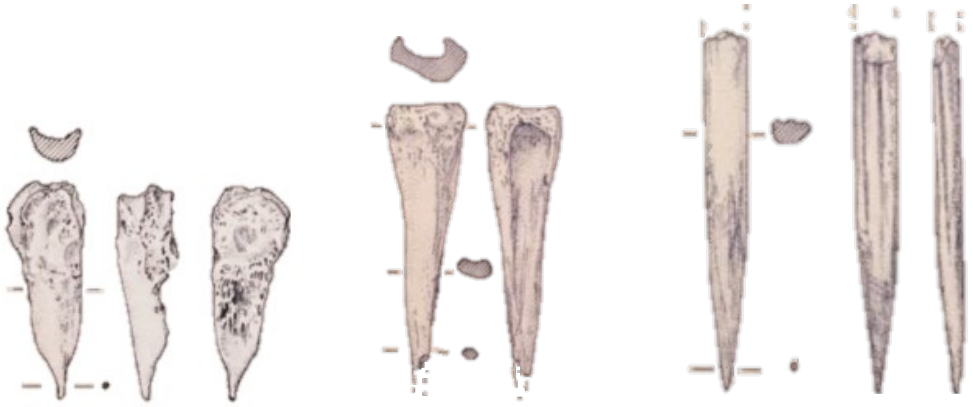

Şekil 4.66: Doğal tutamaklı, sivri uçlu, kanallı iki bız (sol ve orta) (Efe, 1977: Lev.59) ve kanalsız bir bız (sağ) (Efe, 1977: Lev.62).

Yuvarlak planlı yapı evresinden itibaren görülen, üzerlerinde yiv ve deliklerin yer aldığı kemer tokaları ve kancalar ise genellikle yassı kemiklerden şekillendirilmişlerdir (Özdoğan, 1994: 144).

Yerleşmede sınırlı sayıda ele geçen bezemeli kemikler; ip delikli aletler ve spatül/açkı aletlerinde görülmekle birlikte hiçbir alet grubuna dahil edilemeyen örneklerde de yer almaktadır (Özdoğan, 1994: 146). Aletler üzerinde kullanılan bezemelerin büyük çoğunluğunda nokta bezeme görülmesine karşın; çizi, yiv ve oyma bezeme ile de karşılaşılmaktadır (Efe, 1998: 294).

Tanımlanan tüm bu aletlerin yanı sıra görevleri kesin olarak tanımlanamayan buluntu grupları da bulunmaktadır. Bunlar arasında; delikli bir kaşık sapı, tarak, kazma ve tapa (tıpa) yer almaktadır (Efe, 1977: 63-66). Efe, yine bu grup içerisinde yer alan ve genellikle düdük olarak adlandırılan parmak kemiğinin delinmesi ile yapılan aletin, yontmataş delicilerinin saplarında kolay dönebilmeleri için kullanıldığı düşünmektedir (Efe, 1977: 65-66).

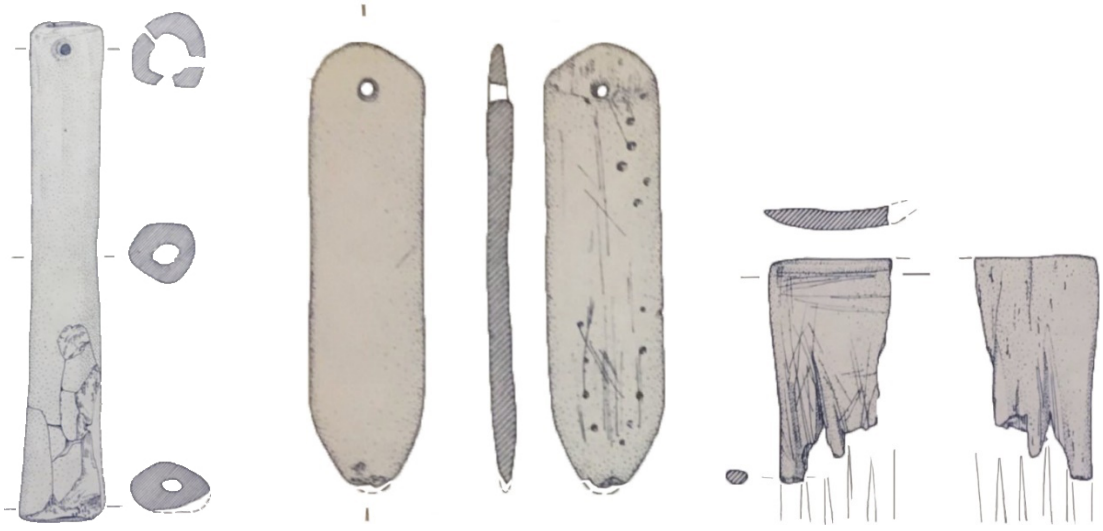

Şekil 4.67: Olasılıkla, düdük (sol), işlevi saptanamayan delikli alet (orta) ve tarak (sağ) (Efe, 1977: Lev.50, 78, 86).

Ayrıca yerleşmede küçük boyutlu hayvanların uzun kemiklerinden boncuklar (Özdoğan, 1994: 139) ile kemik hızmalar yer almaktadır (Özdoğan, 1994: 141-144).

4.3.3. Demirköy Höyük

Konum

Batman Çayı'nın Fırat Nehri ile birleştiği noktanın 20 km kuzeyinde yer alan Demirköy Höyük; 3-4 m derinlikte ve 100 m'lik bir alanı içine alan arkeolojik dolguya sahiptir. Yerleşme boyutlarının çok daha büyük bir alanı kapladığı ancak nehrin aşındırmasıyla höyüğün doğu kısmının yok olduğu bilinmektedir. Höyüğün yalnızca merkezinden uzakta olan batı kısmı günümüze ulaşabilmiştir (Algaze vd., 1991: 181[39]; Rosenberg, 2011: 79-80).

Araştırma Tarihçesi

Demirköy Höyük, 1989 yılında "Dicle-Fırat Yüzey Araştırması Projesi (The Tigris-Euphrates Archaeological Reconnaissance Project)" kapsamında G. Algaze başkanlığındaki ekip tarafından keşfedilmiştir (Algaze vd., 1991: 181-182). Yerleşmede yapılan sondaj niteliğindeki kısa süreli kazılar, 1997 ve 2000 yıllarında gerçekleştirilmiştir. (Rosenberg, 2011: 79).

Tabakalanma ve Mimari

Tabakalı Neolitik evre, 75m^2'lik bir alanda ortaya çıkarılmıştır. Ancak kazılan alanın küçüklüğü ve doğal koşulların yarattığı tahribat, yerleşmenin merkezinden uzak bir bölümünün korunmasına sebep olmuş, dolayısıyla tanımlanabilir ögelerin günümüze ulaşmasını engellemiştir. Elde edilen veriler ile çapı yaklaşık 2 m olan yarım daire şeklinde yanık ve kerpiç kalıntılarla, birkaç gömüt ele geçmiştir. Bunun dışında ince,

[39] Algaze vd., 1991 yayınında Demirci Höyük diye geçer.

kırık sıvalı yüzeyler ile yumuşak külsü çöp dolguları da tanımlanmıştır (Rosenberg, 2011: 80).

Tohumlardan elde edilen iki adet kalibre edilmemiş tarih, G.Ö. 10.000'li yıllarının başına (OxA 12488-89: 9930±50, 9890±-45) işaret etmektedir (Rosenberg, 2011: 80). Tarihler Demirköy'ün 40 km kuzeyinde bulunan Hallan Çemi yerleşmesinin terk edilmesinden sonra kurulmuş olduğunu göstermektedir. Bunun yanı sıra kültürel benzerlikler de yerleşmenin terk edilerek daha güneye kurulduğunu destekler niteliktedir (Rosenberg, 2011: 80).

Ölü Gömme

Demirköy'de ele geçen gömütler her yaştan temsil edilen toplamda 6 bireyden oluşmaktayken 2 adet de köpek gömütü ele geçmiştir. Gömütler sağ taraflarına yatırılmış *hocker* pozisyonunda ya da yalnızca ayaklarının büküldüğü pozisyondadır. Baş kısımları ise bir örnek dışında kuzey-kuzeydoğu doğrultuda ele geçmiştir. Bireylerden biri in situ olarak yakılmıştır. İki birey, fitolit izlerinden saptanan, kamıştan bir hasır üzerine yatırılmıştır. Bunlardan birinde günümüze ulaşan pul negatifleriyle kertenkele derisinden olduğu saptanan bir bileziğin sağ kola sarılmış olduğu belirlenmiştir. Diğer bir gömütte ise birbirine oldukça yakın, ince paralel kırmızı ve siyah renklerde boyanmış bir çocuk iskeleti bulunmuştur (Rosenberg, 2011: 82-83).

Bitki ve Hayvan Kalıntıları

Bitki kalıntılarının en büyük kısmını %70'lik bir oranla deniz sandalye sazı oluşturmaktadır. Bunu; %5,6 ile büyük tohumlu baklagiller, %4,3 ile küçük tohumlu baklagiller ve %0,8 ile büyük tohumlu otlar takip etmektedir (Willcox ve Savard, 2007: 430). Bu bitkilerin yanı sıra badem ve menengicin da yer aldığı kabuklu yemişler de ele geçmiştir (Rosenberg, 2011: 83).

Demirköy Höyük'te hayvan kalıntıları üzerine çalışma gerçekleştirilmemiş; yalnızca yüzey araştırmaları sırasında bulanan kemiklerin ön değerlendirmesi yapılmıştır. Bu değerlendirme sonucunda yabani türlere ait geyik, yaban domuzu ve koyun kalıntılarına rastlanılmıştır (Algaze vd., 1991: 181).

Taş Alet Endüstrisi

Yerleşmede geometrik aletler içerisinde yoğunluğu çeşitkenar üçgen biçiminde mikrolitler oluştursa da ok uçları (Peasnall ve Rosenberg, 2001: 374), orak bıçakları (Peasnall ve Rosenberg, 2001: 372), aycık biçimli geometrik mikrolitler de (Peasnall ve Rosenberg, 2001: 374-377) oldukça yaygın görülmektedir. Nemrik uçları ise; tipik, yaprak biçimli, saplı/kanatlı ve belirlenemeyen bir formda olmak üzere toplam 4 tip ile temsil edilmektedir (Peasnall ve Rosenberg, 2001: 372). Yerleşmede çakmaktaşı-obsidyen kullanımı kıyaslandığında oldukça az ele geçen obsidyen, %9'luk bir orana sahiptir (Peasnall ve Rosenberg, 2001: 367). Ayrıca yerleşmede kloritten yapılmış havaneli parçalarına da rastlanılmaktadır (Rosenberg ve İnal, 1999: 250).

Buluntu Topluluğu

Demirköy Höyük'te kloritten yapılan taş kap parçaları bulunmaktadır. Tek örnek ile temsil edilen bezemeli bir parçanın Hallan Çemi yerleşmesindeki örnekle uyuştuğu görülmektedir. Taş kap parçaları daha sonra pandantif, plaka ve stilize boynuzlu parçaların üretiminde kullanılmıştır (Rosenberg ve İnal, 1999: 250). Dikdörtgen biçiminde, üçgen ve kazıma bezeme kullanılarak yine kloritten yapılan cilalı sap düzelticiler, asa başları, çentikli taş çubuklar buluntu grubu oluşturan diğer ögelerdendir. Sözü edilen buluntular dışında kum katkılı olan bitüm ve kil gibi kolayca şekil alabilen maddelerden üretilen eserler ile karşılaşılmaktadır (Rosenberg, 2011: 81). Yerleşmenin günümüzde petrol kaynakları açısından zengin bir bölgede yer almasına paralel olarak, hammaddede bitüm tercihinin bölgesel olduğu düşünülebilir. Bitümden üretilen örnekler, küçük halka şeklinde ve yine küçük boyutlu ancak uç kısımlara doğru daralan silindir şeklinde olasılıkla boncuklardan oluşmaktadır. Kil

nesnelerde pişmiş insan ya da hayvanların kol ve bacakları olabilecek buluntular bulunur (Rosenberg ve Peasnall, 1998: 199).

Kemik Buluntular

Yerleşme içerisinde kemik alet çeşitliliği sınırlı olmakla birlikle Zarzian kültürüne bağlanan uzun kemik düğmelerin varlığı belirtilmektedir (Rosenberg, 2011: 81). G. Algaze önderliğinde gerçekleştirilen yüzey araştırmaları sırasında ise yaklaşık 10 cm uzunluğunda boynuz orak sapı ele geçmiştir (Algaze vd., 1991: 181).

Şekil 4.68: Boynuz orak sapı (Algaze vd., 1991: 215).

4.3.4. Gre Fılla

Konum

Diyarbakır ili, Ambar köyü sınırları içinde bulunan höyük, bir Ortaçağ yerleşmesi olan Ambar Höyüğün, 110 m güneyinde, Ambar Çayı'nın da batısında yer almaktadır (Ökse, 2020: 4).

Araştırma Tarihçesi

Gre Fılla 2002 yılında, B.L. Peasnall tarafından Ambar-Silvan Baraj projesi kapsamında, Pamukçay, Kuruçay ve Ambarçay yörelerinde gerçekleştirdiği

"Diyarbakır Küçük Çaylar Yüzey Araştırması" kapsamında saptanmıştır[40] (Peasnall, 2003: 29). Kazılar 2018 yılında, Diyarbakır Müzesi başkanlığı ve Prof. Dr. Tuba Ökse'nin bilimsel danışmanlığında başlamıştır (Ökse, 2020: 3).

Tabakalanma ve Mimari

Gre Fılla Höyük'te arkeolojik dolgu 8 m yüksekliğinde ve 0,7 hektardır (Ökse, 2022: 26). Höyükte; Erken Osmanlı-Bizans Dönemi çanak çömlek parçaları, Geç Antik Dönem mezarları ve Çanak Çömlekli Neolitik Dönem'e tarihlenen çanak çömlek parçaları ele geçmiştir. Yerleşmenin Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem tabakaları MÖ 9300-7550'e tarihlenmektedir. (Ökse, 2022: 27). Son PPNA'nın tabakası, höyüğün kuzey kesiminde gerçekleştirilen sondaj ile saptanmıştır. Tabaka, ^{14}C ile MÖ 9300-9200 yıllarına tarihlenmektedir (Ökse, 2022: 27).

PPNA tabakalarının üst seviyeleri, mevsimsel olarak tekrarlanan sel sebebiyle tahrip olmuştur. Kuzey alanda hem tahrip olan mimari ögeler hem de sel dolgusu tespit edilmiştir (Ökse, 2022: 30). Kuzey alan 2,5 m kalınlığında arkeolojik dolguya sahiptir. Erken tabakalarda yuvarlak planlı yapıların duvarları çamur ile sıvanmıştır. Yuvarlak ve köşeleri yuvarlatılmış dörtgen planlı yapılar da çamur harç ve kireçtaşı ile örülmüş yine aynı harç ile sıvanmıştır. Tek mekânlı çukur tabanlı yapılar, barınak ya da depolama amacıyla kullanılmıştır. Tabanlarında ise küçük birer ocak, kenarlara ise küçük depolama birimleri eklenmiştir. Yapı 42, 45, 46 üst üste inşa edilmiş, iki mekânlı ve köşeleri yuvarlatılmış dikdörtgen planlıdır. Yapı 42'de dal örgü duvarların çamur sıvası korunarak ve zemin üstü yapılar oluşmuştur. En alttaki yapıda ocak, diğer hepsinde ise sürtmetaş aletler ele geçmiştir (Ökse, 2022: 28).

[40] Gre Fılla, Peasnall tarafından gerçekleştirilen yüzey araştırmasında Küçük Ambar Höyük olarak adlandırılmıştır (Peasnall, 2003: 31).

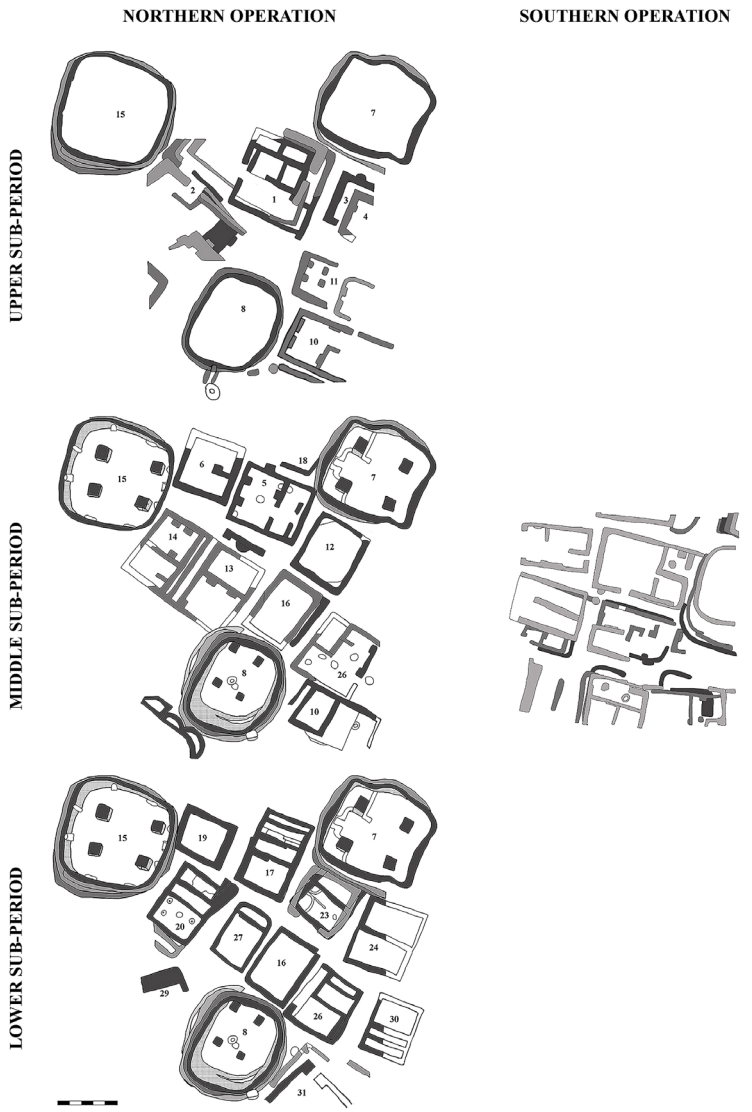

Şekil 4.69: Gre Fıla PPNB'ye ait Yerleşim Planı (Ökse, 2021: 9).

PPNB'de kuzeyde yer alan yapılar 3,5 m; güneydekiler ise 1,2 m'lik arkeolojik dolguya sahiptirler. Bu dönemde yer alan oval planlı çukur tabanlı yapılar ile dörtgen planlı zemin üstü yapılar eş zamanlı olarak kullanılmıştır (Ökse, 2022: 30).

Oval yapılar ortalama 7,5 x 10 m ölçülerindedir. Yapı içinde 4 adet kireçtaşı ve çamurdan oluşan bir harç ile inşa edilen dikmeler yer almaktadır. Yapı duvarlar birçok kez yenileme evresi geçirmiş ancak hepsi düzenli bir şekilde üst üste gelmediği için iç içe duvar görünümü vermektedir (Ökse, 2021: 9).

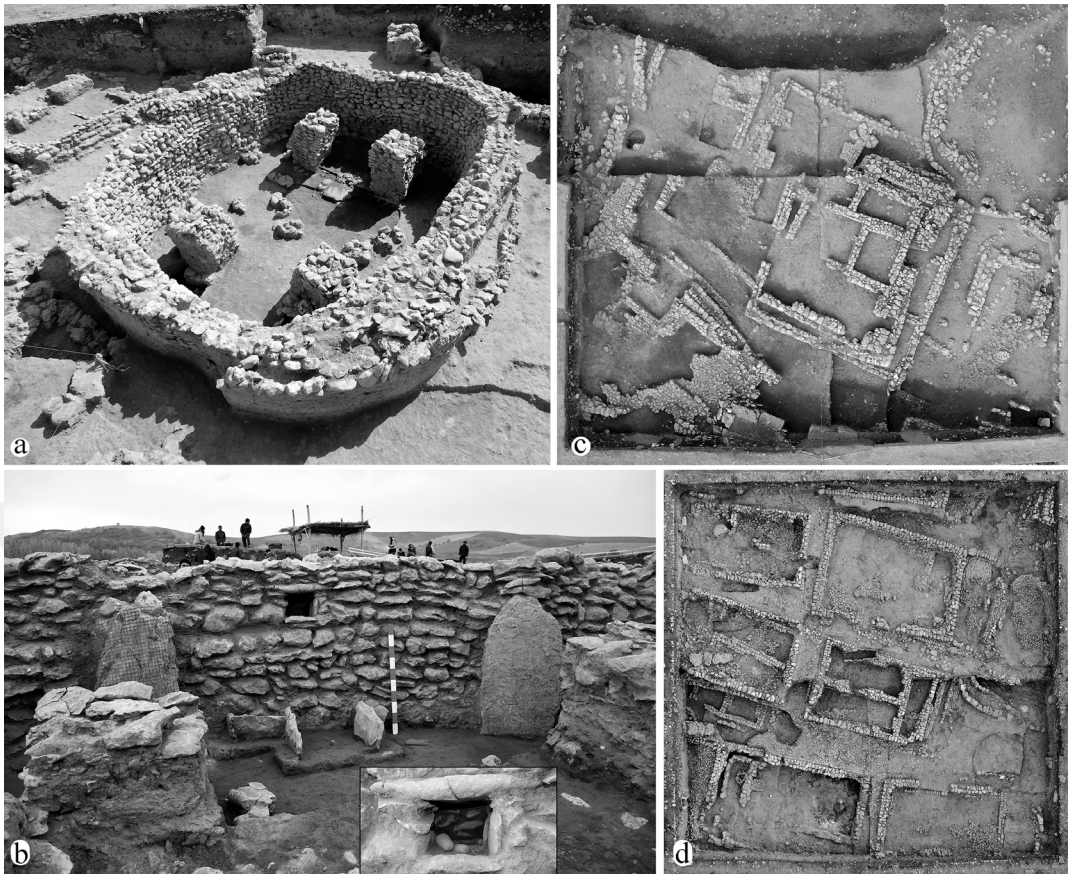

Şekil 4.70: a. Kuzey Yerleşim Alanı Yapı 8, b. Kuzey Yerleşim Alanı Yapı 15 (düz dikilitaşlar, niş, ocak ve dikmeler), c. Kuzey Yerleşim Alanı Üst PPNB Dörtgen Yapıları, d. Güney Yerleşim Alanı Orta PPNB Dörtgen Yapıları (Ökse, 2021: 10).

Kuzey yerleşim alanındaki 3 oval yapıdan en güneydeki Yapı 8; toplam 8 yenileme evresinden oluşmakta (Ökse, 2021: 9) ve 3,8 m'lik arkeolojik dolguya sahiptir (Ökse, 2022: 31). Yapının en alt tabakası olan 8.tabaka, sel ile tahrip olmuş olup payeler bu tabakadan itibaren her tabakada küçük sapmalarla yenilenmiştir. 7.tabaka, 3 direk yuvası ve en alt payelerden oluşmaktadır (Ökse, 2022: 31). 6.tabakada duvarın yanında karşılıklı 4 alt dikme, 4 direk yuvası ve 47 ile 55 cm yüksekliğinde iki adet fallik nesne bulunmaktadır (Ökse, 2021: 9). Bu tabakada güney payelerin arasında üstü ve yanları yassı taşlarla kapatılmış bir taş sunak ve hemen yanında bir taş platform yer almaktadır. Ayrıca tabaka, kırmızımsı toprak ve çok sayıda taş ile doldurulmuştur (Ökse, 2022: 31). 5.tabakada taştan bir sunak ve 4 direk yuvası yer almaktadır. Dolgu

kapanış töreninin bir ritüeli olduğu düşünülen küçük kil topaklar içermektedir (Ökse, 2021: 9). 4.tabaka, 11 direk yuvası, iki paye arasında taş levha ve bir adet çukur ile tanımlanmaktadır. MÖ 8350-8250 yıllarına tarihlenen tabaka 3'te, yapının güneydoğu köşesinden girişin sağlandığı düşünülen halka biçimli bir taş ele geçmiştir. Dolgu içerisinde domuz kemikleri, geyik boynuzları ve çeşitli buluntular yer almaktadır. Üst tabakalara gelindiğinde ise payeler inşa edilmediği için yapıda işlev değişikliği öngörülmektedir. Bu doğrultuda 2. tabakada payeleri kapatan bir taş dolgu ve güneydoğu alanda taş bölme yer alır. Son olarak en üstteki MÖ 7850-7600 yıllarına tarihlenen 1.tabaka dolgusunda, en atta üste göre daha büyük taşlar bulunur (Ökse, 2022: 31). Ayrıca dolgu içerisinde çok sayıda yontmataş atığı ele geçmiş bu durum yapının doldurulmasında atık toprak kullanımı ile ilişkilendirilmiştir (Ökse, 2022: 31-32).

Yapı 8'in güneybatısına bitişik, köşeleri yuvarlatılmış dikdörtgen planlı, çukur tabanlı bir yapı bulunur. Bu yapı iki sıra halinde taş duvarlardan ve içte toprak dolgudan oluşur (Ökse, 2022: 32).

Kuzeybatıda yer alan Yapı 7'nin 5. tabakası sel nedeniyle tahrip olmuştur. 4.tabaka, 9 direk deliği ve 4 köşede yer alan iç bölümler ile temsil edilmiştir. 3.tabakada da bu iç bölümler bulunmaktadır. Aynı zamanda doğudaki payeler arasındaki stel yuvası, stel kırılarak kapatılmıştır. Bölmelerde *terrazzo* taban parçaları, payeler arasında dörtgen ocak, ocağın yanında ise hayvan kemikleri el geçmiştir. Söz konusu tabakanın duvarlarında 2. tabakanın payeleri ve duvarları inşa edilmiştir. Yapının iç bölmelerinden birinin *terrazzo* tabanına stel, kuzeybatı köşede taş döşeli taban, kuzeydoğu bölümde bir stel, doğu payeler arasında ise stel yuvasının üzerinde yatırılan bir stel daha bulunmuştur. Aynı zamanda doğu payede dörtgen bir açıklığın olduğu giriş taşı ele geçmiştir. Son olarak yapının 1. tabakasında payelerin olmadığı, yontmataş artığı ve kırık sürtme taşlarının bulunduğu bir dolguya sahiptir (Ökse, 2022: 32).

Kuzeydoğuda bulunan Yapı 15; 10,5 x 10,5 m boyutlarında, 2,3 m derinliğinde köşeleri yuvarlatılmış dörtgenimsi çukur tabanlıdır. Yapının 3.tabakasında, doğu duvar dışındaki tüm duvarların iç yüzünde seki yer alır. Bu duvarların iç yüzeyinde

ikisi doğu platform, dördü kil seki ve diğer kalan ikisi ise sekinin doğu uçları ile platform arasında karşılıklı olarak 8 adet stel bulunmaktadır. Batı payelerin arsında "L" biçimli iki adet sunak olabileceği düşünülen taş levha ele geçmiştir. Yapının 2.tabakasında toprak tabanın üzerinde ise kırmızı toprak, taş ve yanmış kerpiç döküntüler tespit edilmiştir (Ökse, 2022: 34). Dolgu içerisinde hayvan kemikleri, sürtmetaş aletler, *phallus*lar, ağırlıklar ve yontmataş aletler ele geçmiştir. Doğu duvara yaslanan taş levhalardan doldurma sırasında ocak yapılmıştır. Ayrıca niş içerisinde sürtmetaş aletler, kırılmış heykel parçalarının platform üzerine yığılması gibi doldurma sürecine işaret eden uygulamalar görülmektedir (Ökse, 2022: 34-35).

Güney alan Yapı 8'de dört taş örgü payelidir. İlk tabakası en geniş sınırlarında olup her bir doldurma işlemi ile çukur küçülerek iç içe geçen yapı görünümünü almıştır. Her yapı katında duvarlar arasında taş dolgular kalmıştır bu durum yalnızca kuzeybatı köşede birbirine yapışık olarak görülmektedir (Ökse, 2022: 35-36). Dolgu içerisinde taş molozu, geyik boynuzları, Nemrik ve Mureybet uçları yer almaktadır (Ökse, 2022: 37).

Dörtgen planlı yapılar ise oval planlı yapıları çevreleyen hücre planlı, iç içe ya da dış payandadaki büyük mekânlı yapılardan ve her biri büyük mekânlı birkaç ızgara plandan oluşmaktadır. Büyük mekânda, çatıyı taşıyan ahşap direklerin yerleştiği 1-4 taş temel bulunur. Bazı yapıların duvarlarında kerpiç sıva bulunurken; zeminlerde ise başta sıkıştırılmış kil olmak üzere kerpiç sıva ve taş döşemeler de görülebilmektedir. Üst örtü; bazı yapılarda yer alan kerpiç döküntü, kamış ve ağaç gövdelerinin negatif izleri ile açıklanmaktadır (Ökse, 2021: 10).

Kuzey yerleşim alanının tamamına yakını üst üste inşa edilmiş 3-12 tabaka ve 28 dörtgen planlı yapıdan oluşmaktadır. Hücre planlı yapıların bazılarında kapı açıklığı ile erişimin sağlandığı büyük bir mekâna bağlı 4-6 küçük mekân daha yer almaktadır. Payandalı yapılar, bir ya da iki büyük mekândan oluşur. Diğer yapılar ise büyük ve dar-uzun mekânlardan oluşan, geniş ızgara plana benzer bir görünümdedir. (Ökse, 2021: 11).

Güney yerleşim alanı üst üste inşa edilen 4-9 tabaka aralığına işaret etmektedir. Bazı yapılan köşeleri yuvarlatılmıştır ve duvarlarında iç ve dış payandalar yer alır. Bu

yapılar bir ya da iki geniş odalıdır. Mekân içlerinde yoğun hayvan kemiği, yontmataş ve sürtmetaş aletler ele geçmiştir (Ökse, 2022: 38-40).

Ölü Gömme

PPNA'ya tabakalarında basit toprak gömütler ele geçmiştir. Bu gömütler doğu-batı ya da kuzeybatı-güneydoğu doğrultuda, yüzleri batıya dönük ve *hocker* ya da yarı *hocker* pozisyonda gömülmüşlerdir. Aynı zamanda yanlarında mezar hediyeleri de bulunmaktadır (Ökse, 2022: 29).

Bitki ve Hayvan Kalıntıları

Hayvan kemiklerinin ön çalışmaları sonucunda, yabani sığır, alageyik, yaban domuzu ve ayı saptanmıştır (Ökse, 2022: 43).

Taş Alet Endüstrisi

Yontmataş aletlerde hammadde tercihleri, obsidyene kıyasla çakmaktaşlarının yoğun olduğunu; çekirdek ve yongaların varlığı ise üretimin yerleşme içerisinde yapıldığı göstermektedir (Ökse, 2021: 12). Bu hammaddeler dışında, çört, jasper, kalsedon, radyolarit, opal ve kuvarsitten kayaçlar da bulunmaktadır (Ökse, 2022: 41). Alet tipolojisini; dilgiler, kazıyıcılar, deliciler, kesici dilgiler, orak dilgileri, mikrolitler, omurgalı dilgiler ile Byblos ve Nemrik uçları oluşturmaktadır (Ökse, 2021: 12). Aletler arsında başta çentikli düzeltili parçalar olmak üzere çentikli aletler, ön kazıyıcılar, yarıcı ve dişlemeli aletler, mikrolitler, uçlar, kazıyıcılar, deliciler, dikey budanmış dilgiler ve yongalar, köşeleri inceltilmiş dilgiler, sırtlı dilgiler, orak elemanları, budanmış parçalar, kalemler, bıçaklar, Çayönü aleti ve kazmalar el geçmiştir (Ökse, 2022: 41-42). Yerleşmedeki uçlarda çoğunluğu diz kısımları düze yakın budanmış Nevali Çori uçları olmaklar beraber Gusir Höyük'ten de bilinen delici ve yaprak biçimli uçlar da görülmektedir (Ökse, 2022: 42). Yerleşmede Nemrik ucu ve çeşitleri ile geç dönem mezarlar tarafından tahrip edilen alanlarda Byblos uçları da

yer alır. Ayrıca Amuk, Mereybet, Abu Maadi, Demirköy, Silibiya, El-Khiam uçları da höyükte bulunmaktadır. Mikrolitlerin ise %94'ü obsidyen, geri kalanı ise çakmaktaşındandır. Eğik budanmış, sırtlı ve çeşitkenar üçgen olmak üzere üç tiptedirler (Ökse, 2022: 42). Gre Fılla'da çok fazla çekirdeğe rastlanılmış ve üzerlerinde ön hazırlığa dair çok az iz vardır. Obsidyenler ise çoğunlukla tükenmiş dilgi ve dilgicik çekirdeklerinden oluşmaktadır. Ayrıca birçok çekirdek yenileme parçaları ele geçmiştir (Ökse, 2022: 41).

Yerleşmede kireçtaşı, kuvarsit ve bazalttan yapılmış çok sayıda öğütme taşı ele geçmiş olup bunun yanı sıra yassı baltalar, taş keserler, vurgu taşları, sürtme taşları, ezgi taşları ve bir örneği hayvan biçiminde olan havanelleri bulunmaktadır (Ökse, 2021: 9-12).

Buluntu Topluluğu

Buluntu topluluğunda; ağırlık taşları, taş tıkaçlar, pişmiş toprak ağırşaklar, taş labretler boncuklar, figürinler yer almaktadır (Ökse, 2021: 9-12; Ökse, 2022: 29). PPNB'ye tarihlenen yapı içlerinden heykeller arasında domuz, *phallus* ve insan heykelleri bulunmaktadır. Ayrıca Yapı 15'te biri insan yüzü kabartmalı iki adet yüksek ayaklı çanak ele geçmiştir (Ökse, 2022: 34). Diğer bir buluntu grubunu oluşturan taş kaplar üzerinde genellikle basit kazıma desenler yer almaktadır. Bunun yanı sıra ağ taralı üçgen dizileri, boynuzlu başlık takmış bir insan, dört ayaklı bir hayvan betimler yer almaktadır (Ökse, 2022: 29).

Kemik Buluntular

Kemik buluntular PPNA tabakalarında bızlar ve spatulalar; PPNB tabakalarında ise yine bızlar ile birlikte iğne ve içerisinde yassı baltası ile korunmuş olan bir boynuz sap ile temsil edilmektedir (Ökse, 2021: 11-12). Yerleşmede bir adet ise bezemeli kemik levha bulunmaktadır (Ökse, 2022: 29).

Şekil 4.71: Boynuz sap, iğne ve bezemeli kemik levha (Ökse, 2021:11, 29).

4.3.5. Körtik Tepe

Konum

Diyarbakır ilinin doğusunda yer alan Bismil ilçesinin, Ağıl Köyü mezrası, Pınarbaşı mevkiinde bulunan Körtik Tepe; Batman ilinin de 30 km batısında yer alır (Özkaya ve Coşkun, 2011: 89-90; Özkaya ve Coşkun, 2013a: 2). Yerleşme, Dicle Nehri ile Batman Çayı'nın birleştiği noktaya hâkim bir alanda yer almakta ve Dicle Nehri'nin kuzey, Batman Çayı'nın ise batı yakasına konumlanmaktadır (Özkaya, 2009: 586). Neolitik Dönem'de yerleşmenin nehir yatağına ve Batman Çayı'na olan uzaklığı günümüzden daha yakındır (Rössner vd., 2018: 17).

Körtik Tepe, 100 x 150 m boyutlarında ve ortalama 5 m yüksekliğine sahip alçak bir tepe görünümündedir (Özkaya ve Coşkun, 2011: 90).

Araştırma Tarihçesi

Höyük ilk olarak 1989 yılında G. Algaze ve M. Rosenberg tarafından gerçekleştirilen yüzey araştırmaları sonucunda keşfedilmiştir (Algaze ve Rosenberg 1990). Yerel ismi

Kotuk-Kotik Tepe olan höyükte kazılar, Ilısu Barajı ve Hidroelektrik Santrali Projesi kapsamında Diyarbakır Müze müdürlüğü başkanlığında, Prof. Dr. Vecihi Özkaya'nın bilimsel danışmanlığında gerçekleştirilmiştir. Höyük, 2000 yılından itibaren zorunlu sebepler nedeniyle verilen aralar dışında 2018 yılına kadar kazılmıştır (Özkaya ve Coşkun, 2011: 90).

Tabakalanma ve Mimari

Körtik Tepe, Ortaçağ'dan günümüze kadar olan süreci barındıran geç dönem ile yerleşmenin asıl evresini oluşturan Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem olmak üzere iki ana evreden oluşur. Höyüğün Ortaçağ'da mezarlık olarak kullanılması ve günümüzde üzerinde tarla faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi sonucunda, Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem'e ait katmanlar bölgesel olarak zarar görmüştür (Özkaya ve Coşkun, 2011: 90).

Yerleşme, ^{14}C sonuçlarıyla MÖ 10.405-9280 aralığında tarihlendirilmektedir. Epipaleolitik- Neolitik Dönem'e karşılık gelen yerleşmenin, Geç *Younger Dryas*-Erken Holosen'de kullanıldığı bilinmektedir (Benz vd., 2012).

Şekil 4.72: Körtik Tepe mimari düzeni (Özkaya vd., 2013: 34).

Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem'de sürekli yerleşimin görüldüğü Körtik Tepe'de (Özkaya ve San, 2007: 23); tüm yapılar yuvarlak planlı, tabanları çamur sıvalı, duvarları tek sıra taş dizisiyle örülerek inşa edilmiştir. Bazı yapıların duvarlarında ikincil kullanıma işaret eden havanlar ve öğütme taşlarına rastlanmıştır. Yapının iç kısmında duvarları destekleme amacıyla, taş dizileriyle oluşturulan bitki karışımlı bir çamur ile sıvanan örgü sistemi kullanılmıştır. Dikmelerle desteklenen çatı; çamurla oluşturulmuş hafif bir malzeme ile inşa edilmiştir (Özkaya vd., 2013: 12).

Mimari yapılar göz önüne alındığında, yerleşmenin en az 6 mimari tabakaya ayrıldığı saptanmış ve yapılar 3 ana grup içerisinde değerlendirilmiştir (Özkaya ve Coşkun, 2011: 91).

İlk grup; 2,3-3 m çapında yuvarlak ve sıkıştırılmış toprak kullanılarak oluşturulan bir zemin üzerine inşa edilen çukur tabanlı yapılardan meydana gelmektedir. Yapı duvarları çoğunlukla tek sıra taş dizisi ile oluşturulmuş yalnızca birkaç örnekte 2 ve 3 sıraya kadar korunanlara rastlanmıştır (Özkaya ve Coşkun, 2011: 91). Yer yer bitişik inşa edilen bu yapıların konut olarak kullanıldığı ve az sayıda bireyin yaşaması için uygun olduğu belirtilmektedir (Özkaya ve Coşkun, 2013a: 3).

İlk grupla kıyaslandığında ikinci grup yapılar konut olarak kullanılamayacak kadar küçük inşa edilmiştir. Bu yapılar 1,1- 2,1 m çapında olup zemini çakıltaşlarıyla döşenmiştir. Yapı içlerinde bitki kalıntılarının yoğun olarak görülmesi depolama amacıyla kullanıldıklarını göstermektedir. Tüm yapı seviyelerinde görülen bu grup, höyüğün doğu kesiminde batı ve orta kısmına kıyasla daha yoğun olarak bulunmaktadır (Özkaya ve Coşkun, 2011: 91).

Körtik Tepe'nin üçüncü grup yapıları 6 örnek ile temsil edilmektedir. Çapları 3,40-3,80 m arasında değişkenlik gösteren yapıların tabanlarında sıkıştırılmış toprak, duvarlarda ise toprak harç kullanılmıştır (Özkaya ve Coşkun, 2013b: 38). Yapılarda taban altı gömütleri bulunurken bir yapıda ise insan iskeletinin yanında yaban keçisi boynuzları ele geçmiştir (Özkaya ve Coşkun, 2013a: 4). Körtik Tepe'nin söz konusu yapılarının sayıca azlığı ve boyutlarının yerleşmenin diğer yapılarından büyük olması; bu yapıların özel/ kamu yapıları olarak işlev gördüğü düşünülmektedir (Özkaya ve Coşkun, 2011: 92).

Ölü Gömme

Körtik Tepe'de 743 adet mezar, mezarlardan ele geçen 800'den fazla birey kazılmıştır (Erdal, 2015: 6). Mezarlar taban altı, duvarlara yakın yerleşim alanları ve evler arasındaki açık alanlarda ortaya çıkarılmıştır. *Hocker* pozisyonundaki bireyler genellikle sığ ve oval/ dairesel çukurların içine gömülmüşlerdir (Özkaya, 2009: 5).

Ölü hediyelerinin bulunduğu mezarlarda; taş kaplar, baltalar, havanelleri, boncuklar, kemik aletler, mortarlar, ezgi taşları, kesici ve delici aletler görülmektedir (Özkaya ve Coşkun, 2011: 93-94).

Ölü gömme geleneklerinde çoğunlukla iki farklı yöntem kullanılarak iskeletlerin alçı ile sıvandığı görülmektedir. İlk yöntemde gömüt yerleştirildikten sonra yanına bırakılan hediyelerle birlikte alçı sıvama gerçekleştirilirken diğer yöntemde ölünün bedeninin çürümeye başlamasının ardından sıvama gerçekleştirilmiştir (Özkaya ve Coşkun, 2011: 93). Bazı iskeletler üzerinde birden fazla alçı sıvama izlerinin tespit edilmesi, bu alçı işleminin düzenli olarak yapıldığını göstermektedir (Erdal, 2015: 22). Kemik üzerine sıvanan alçıların altında aşı boyasıyla yapılan kırmızı ve siyah renklerde birbirine paralel bezemeli bazı iskeletler bulunmaktadır. Bu bezemeler gömütlerin yanına bırakılan hediyelerin üzerinde de görülmektedir (Erdal, 2015: 8-9).

Höyükteki 16 gömütte bireylerin başını örter bir pozisyona yerleştirilen kaplumbağa kabukları bulunmuştur. Bu gömütlerin özellikli bir cinsiyet ve yaş üzerine yoğunlaşmadığı ve diğer gömütlerden başka bir farkı olmadığı görülmektedir (Coşkun vd., 2010: 64).

Y.S. Erdal tarafından da 446 birey incelenmiş ve iyi korunan 281 iskeletin 10'unda kafatası ve vücutta kesim izlerine rastlanılmıştır. Cinsiyet ayrımının olmadığı kesim izlerinin 6'sında alçı, 7'sinde siyah ve kırmızı aşı boyası kalıntıları bulunmuştur (Erdal, 2015: 8). Bu kalıntılar bireylerin kafatası kemiklerinde, sağ kol kemiğinde, sağ dirsek kemiğinde, sağ köprücük kemiğinde, uyluk kemiğinde, sol kaval kemiğinde ve kaburgalarda kesi izleri mevcuttur (Erdal, 2015: 10-11). Söz konusu izlerin bireyler arasında şiddet ya da kavga sonucunda oluştuğu belirtilmiştir. Bireylerin bir kısmında

bu yaralanmalar ölümle sonuçlanırken bazılarında iyileşme görülmektedir (Erdal, 2015: 18).

Bitki ve Hayvan Kalıntıları

Körtik Tepe'nin arkeobotanik kalıntılarında *Younger Dryas* evresinde özellikle salkım yulaf olmak üzere, küçük tohumlu otlar baskındır. Bunun dışında çim, otlak ayrığı, kılçık brom gibi bitkiler ile tanımlanamayan buğdaygiller tohumları da yer almaktadır. Saman, yabani çavdar, yabani arpa, yabani *einkorn*, darı gibi büyük taneli otlar ise yerleşmede %1 oranında; yemiş kabukları, menengiç, badem ve meşe palamudu ise %1'in de altında yer almaktadır. Büyük ve orta tohumlu baklagilleri ise fiğ ve mercimek oluşturmaktadır (Rössner vd., 2018: 22). Erken Holosen evresine gelindiğinde ise küçük tohumlu otların azalarak yerini büyük tohumlu otlara bıraktığı görülmektedir. Bunun yanı sıra baklagiller ve sert kabuklu yemişlerde de artış görülmüştür (Rössner vd., 2018: 23). Kömür kalıntıları, açık ormanlık alanlar ile nehir kenarlarındaki bitki örtüsü topluluğundan oluşan iki farklı ekolojik bölgede varlığını göstermektedir. Bu bitki örtüsünde en yoğun meşe ve ılgın ağaçları bulunur (Riehl vd., 2012: 100). Ayrıca yerleşmede küçük ölçekli ekim yapılmış olabileceği artan saman ve yabani otlarla desteklenmektedir (Rössner vd., 2018: 26-27).

Hayvan topluluğunu yoğun olarak yaban koyunu, kızıl geyik, sığır başta olmak üzere karaca, İran ceylanı, yaban domuzu, Mezopotamya ala geyiği, kızıl geyik, yaban öküzü, Asya eşeği, yaban kedisi, kızıl tilki, kurt, tavşan, kunduz, yaban keçisi kaplumbağa, balık ve kuş kemikleri oluşturur (Arbuckle ve Özkaya, 2006: 117; Özkaya ve Coşkun, 2011: 101). Yaban keçisinin oldukça az sayıda olması, yerleşmenin bulunduğu topografyanın engebeli olmayan, düz bir arazi üzerine kurulmuş olmasıyla açıklanmaktadır. Bunun yanında yaban koyunu ve kızıl geyik avcılığı yoğundur. Yabani koyunlarda ise özellikle büyük boyutlu hayvanlar beslenmede tercih edilmiştir (Özkaya ve Coşkun, 2011: 101-102).

Tanımlanan kuş kemiklerinin arasında; yaban kazı ya da tarla kazı, büyük toy kuşu, yeşilbaş, keklik yer almaktadır. Yerleşmenin Batman Çayı ve Dicle Nehri'ne olan

yakınlığı, sözü edilen hayvanların yaşamı için uygun koşulları oluşturmuştur. Kuş nüfusunun göçmen kuşlardan oluştuğu ve ilkbahar-yaz aylarında geldikleri düşünülmektedir (Özkaya ve Coşkun, 2011: 101).

Körtik Tepe hayvan kemikleri içerisinde özellikle kafatası kemikleri yoğunluktadır. Bunun yanında bacak, kol, el ve ayak kemiklerinin sayıca az olması bilinçli bir kemik ayrımını göstermektedir. Bu ayrım, aynı zamanda kemik alet üretiminde kullanılan kemiklerin bilinçli bir tercihini de göstermektedir (Özkaya ve Coşkun, 2011: 101).

Taş Alet Endüstrisi

Körtik Tepe'de yontmataş alet tipolojisinde kullanılan hammadde tercihlerinde çoğunlukla çakmaktaşı ve obsidyen tercih edilmesine karşın az sayıda radyoarit ve kırık parçalar halinde kaya kristali de ele geçmiştir (Kartal, 2012: 477). Hammadde olarak yerel çakmaktaşının Raman Dağı, obsidyenin ise Bingöl, Nemrut ve Muş kaynaklı olduğu belirlenmiştir (Kartal, 2012: 478).

9229 adet yontmataş alet üzerinden yapılan değerlendirme sonucunda %11'i yongalama ürünü olan; işlenmemiş yongalar, dilgiler, dilgicikler, yontma artıkları, kıymıklar, çekirdek hazırlama parçaları ele geçmiştir. Çekirdeklerin ise %89'luk bir dilimi oluşturduğu saptanmıştır. Yontmataş alet olarak ayrılan grubun %45'i mikrolit, %55'i ise mikrolit olmayan grup olarak tanımlanmaktadır. Körtik Tepe'de yontmataş aletlerin %60'ı silah olarak, geri kalan %40'ı ise alet olarak sınıflandırılmış ve aletler içerisinde orak bıçakları, ön kazıyıcılar, iri kazıyıcılar, sırtlı dilgiler, dişlemeli ve çontuklu aletler, deliciler, *piece esquillee*'ler, taş kalemler ve kazmalar yer almaktadır (Kartal, 2012: 482). Silah olarak tanımlanan mikro aletler arasında; aycık biçimliler, kısa çeşitkenar ve ikizkenar üçgenler, trapez biçimliler, sırtlı, düzeltili, kavisli sırtlı, uçlu ve çift sırt uçlu dilgicikler ile diğer mikrolitler bulunmaktadır. Silah olarak tanımlanan ancak mikrolit olmayan aletlerde büyük geometrik formlu aletler görülmektedir (Kartal vd., 2018: 95). Çekirdeklerde ise mikro, prizmatik, piramidal ve çapraz formlar yer almaktadır (Kartal vd., 2018: 94).

Sürtme taş aletlerin çoğunluğu kırılarak mezar hediyeleri olarak kullanılmıştır. Bunlar içerisinde öğütme taşları, mortarlar ve havanelleri, baltalar bulunmaktadır (Özkaya ve Coşkun, 2011: 95). Klorit ve sert taşlardan üretilen havan elleri ise hem mezar hediyelerinde hem de günlük kullanımda tercih edilmiştir. Üst kısımlarında yırtıcı kuş, yaban keçisi ya da kaplumbağa kafası betimi görülmektedir (Özkaya ve Coşkun, 2011: 97).

Buluntu Topluluğu

Dikkat çeken buluntu gruplarından biri, genellikle klorit taşından üretilen, üzerinde geometrik ve figüratif bezemelerin bulunduğu taş kaplardır. Kendi içinde sade yüzeyli ve kazıma bezemeliler olmak üzere ikiye ayrılan taş kapların sade olanları günlük kullanım, bezemeli olanlar ise mezar hediyesi olarak tercih edilmiştir. Bezemeli taş kapların üzerinde akrep, yılan, kuş, dağ keçisi ve karışık figürlerden oluşan bir figürler görülmektedir. Mezar hediyesi olarak kullanılan örneklerin kırılarak mezara bırakılmıştır (Özkaya ve Coşkun, 2011: 95-96).

Boncuklar çoğunlukla bordo renkli taşlardan yapılmış olsa da hayvan omurları, kabuklu canlılar, serpantin, klorit gibi malzemeler de tercih edilmiştir (Özkaya ve Coşkun, 2011: 99-100). Kabuklu boncuklar çoğunlukla mezar hediyesi olarak kullanılmıştır. Bu boncuk sıralarında, benzer tür ve boyuttakiler yan yana dizilmiştir (Özkaya vd., 2017: 14).

Yerleşmenin dikkat çeken bir diğer buluntu grubu, figürlü taş plakalardır. Yüzeyinde kazıma ve kabartma teknikleri kullanılarak işlenen figürler tam olarak anlaşılamasa da stilize insan ve akrep figürlerinin varlığı açıktır. Bunların dışında, keçi, köpek gibi hayvanlar, boynuz, kulak, göz gibi uzuvlar ve iç içe geçmiş daireler gibi semboller yer almaktadır. Mezar hediyesi olarak bulunan bu buluntu grubunun sembolik bir değer ve anlam taşıdığını söylemek mümkündür (Özkaya ve Coşkun, 2011: 97-98). Bunların yanı sıra biley taşları, ağırlıklar ve topuz başları da Körtik Tepe'de görülen diğer buluntulardandır (Özkaya ve Coşkun, 2011: 97)

Şekil 4.73: Figürlü taş plakalar (Özkaya vd., 2013: 63).

Kemik Buluntular

Kemik buluntu grubu, bezemeli ve işlevsel aletler olarak ikiye ayrılmaktadır. Dekoratif bezemeli örnekler mezar hediyesi, yerleşmede dağınık halde bulunanlar ise günlük kullanılan işlevsel aletler olarak karşımıza çıkmaktadır (Özkaya ve San, 2007:26). Yerleşmedeki kemik buluntuların büyük çoğunluğunu işlevsel aletler arasındaki bızlar oluşturmaktadır. Bunlar, küçük boyutlu hayvan kemiklerinden ve özellikle de geyik kemiklerinden şekillendirilmişlerdir. Bızların üretim tekniklerinde birçok farklı yöntem uygulanmasına karşılık işlevsellikleri ortaktır. Bunlar; yoğun olarak kemiğin üst bitimlerinin doğal formda bırakılması, uçların ise sivriltilmesi ve yüzeylerin parlatılmasıdır. Az sayıdaki örneklerde ise yüzeylerinde geometrik bezemeler görülür (Özkaya vd., 2017: 12).

Yerleşmede yoğunluk olarak ikinci sırada farklı uzunluklara sahip iğneler yer almaktadır. İğneler yatay düzenlenmiş tek delikli üst bitimleri, sivri uçları ve parlatılmış yüzeyleriyle ortak bir görünüm sergilemektedirler. Ayrıca her iki ucu sivri, silindirik gövdeye sahip bız biçimli aletler ile sivri uçlu ancak deliği bulunmayan kör iğneler de sayıca fazladır (Özkaya vd., 2017: 12).

Şekil 4.74: İğneler (Özkaya vd., 2013: 70).

Boynuz buluntular kök bitimi doğal, yüzeyleri ise kabaca parlatılan ve olasılıkla silah olarak kullanılan, sayıca az bir buluntu grubudur. Kemik oraklar farklı biçimsel özellikler göstermektedir (Özkaya vd., 2017: 12). Oltalar, boyutlarıyla farklılıklar sergilese de çengel ve sap bitimlerindeki çıkıntılar açısından benzerdir (Özkaya vd., 2017: 13). Ancak genellikle olta iğnelerinin U şeklinin verildiği kavisli bölümü kalın ve yüksek şekillendirilmiştir (Özkaya ve Coşkun, 2011: 99). Bir örnekte oltanın çengel kısmındaki iki delik, iğnenin kırılmaması için iple birbirine bağlandığı göstermektedir (Coşkun vd., 2010: 62). Son olarak üst bitimleri çanak şeklinde, geniş oval ağızlı, daralarak sivri form oluşturan kaşıklar bulunmaktadır. Bazı örneklerin bombeli yüzeyinde geometrik bezemeler de görülebilmektedir (Özkaya vd., 2017: 13).

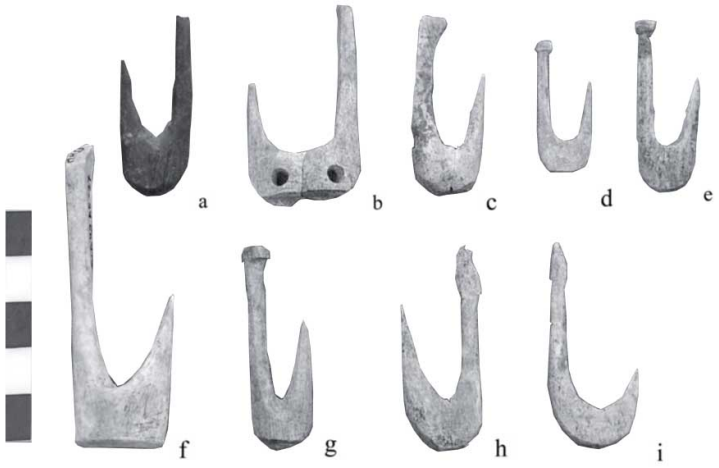

Şekil 4.75: Olta iğneleri (Coşkun vd., 2010: 62).

Bezemeli kemik plakaların tamamı mezar buluntusu olarak, *in situ* ele geçmiştir. Önce kazınarak oluşturulan bezemeler, kırmızı ve siyah renkli aşı boyaları ile boyanmışlardır. Çoğu örneklerin uç kısımlarındaki, bazen de ortalarındaki delikler korunmuştur. Betimlenen figürler arasında; dağ keçileri, yılanlar, akrepler bezemeler arasında ise çizi ve üçgenler yer almaktadır (Özkaya ve Coşkun, 2011: 99; Siddiq vd., 2021).

Biçim ve özellik olarak çevredeki çağdaş yerleşmelerle örtüşen Körtik Tepe'de, bızların özellikle Çayönü (Efe, 1998) ve Zawi Chemi (Solecki, 1980) yerleşmeleri ile benzerlikleri vurgulanmaktadır. Büyük boyutlu ve küt biçimli bitimleri olan delgiler ve daha küçük boyutlu delici- iğne olarak tanımlanan örneklerde yine Çayönü yerleşmesiyle örtüşen bir karakter sergilemektedirler (Özdoğan, 1999).

Şekil 4.76: Dağ keçisi figürleri (Siddiq vd., 2021: 6-7).

Şekil 4.77: Akrep figürleri (Siddiq vd., 2021: 10-11).

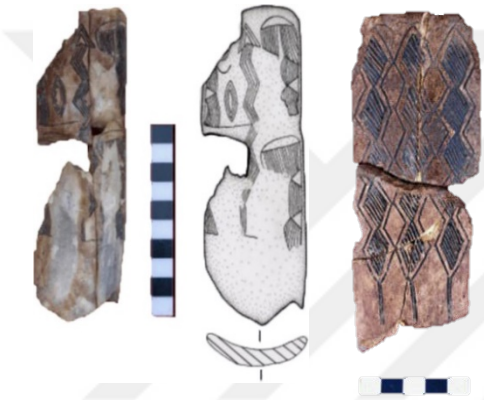

Şekil 4.78: Yılan figürleri (Siddiq vd., 2021: 8-9).

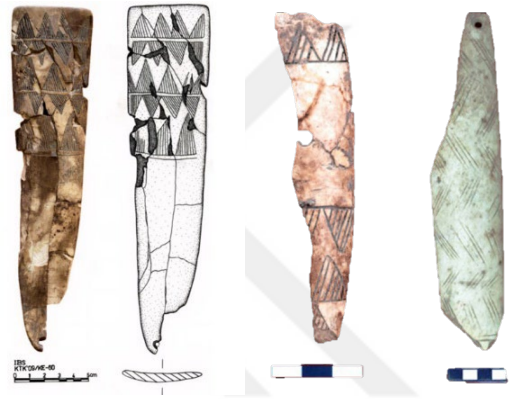

Şekil 4.79: Üçgen-çizgi bezemeleri (Siddiq vd., 2021: 12-13).

Boncuklar arasında hayvan omurları gibi hammaddeler de tercih edilmiştir (Özkaya ve Coşkun, 2011: 99-100). Genel olarak kemik boncuklar, takı ve ritüel amaçlı olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. Takı olarak kullanılanlar farklı biçimsel özelliklerdeki delikli nesnelerdir. Ritüel amaçlı kullanılanlarda işlevsel ya da biçimsel özellikler değil, kemik yüzeyinde bezemeler öne çıkmaktadır. Bu bezemeler, geometrik, yiv ve delik şeklinde görülür (Özkaya vd., 2017: 13).

Yukarıda sözü edilen yerleşmedeki genel bir kemik alet topluluğunun yanı sıra yalnızca 2016 yılı kazı çalışmalarından elde edilen kemik aletler çalışılmış olup nicelik ve teknolojik/ tipolojik bir değerlendirme yapılmıştır (Bulut, 2018: 248). Bu çalışma dahilinde 656 kemik alet, 11 grup altında değerlendirilmiştir. Yoğunluklarına göre sırasıyla; bızlar, uçlar, iğneler, işlenmiş kemikler, işlenmiş boynuzlar, oltalar,

spatüller, tarak dişleri, kazıyıcılar, bumeranglar ve bir adet dokuma mekiği yer almaktadır (Bulut, 2018: 249).

Bızlar; 162 adet epifiz tabanlı ve 9 adet diyafizden alınanlar olmak üzere iki temel ayrıma sahiptir. Epifiz tabanlı bızlar ise kendi içerisinde 64 adet tam epifiz tabanlı ve 83 adet yarı epifiz tabanlı olmak üzere ayrılır. Tam epifiz tabanlı bızlar genellikle *metapodial* kemiklerinden üretilmişlerdir bu sebeple bu kategorizasyon altında 15 adet ile temsil edilen *ulna*dan üretilenler olarak bir başlık daha açılmıştır (Bulut, 2018: 251-252). Bızlar içerisinde toplam 17 adedi ısıl işlem görmüştür (Bulut, 2018: 255).

Uçlar; 184 adet mızrak ve 2 adet ok uçlarından oluşmaktadır. Mızrak uçları kendi içerisinde 182 adet tekil ve 2 adet kompozit olmak üzere ikiye ayrılır (Bulut, 2018: 256-257). Kompozit uçların 5 adedinde ısıl işlem de uygulanmıştır (Bulut, 2018: 259).

İğneler 100 adet delikli ve 3 adet deliksiz/ çuvaldız olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. 16 iğne başının 14'ü oval gözlüdür. Teknik olarak her iki yüzeyden ve tek yüzeyden delinmişlerdir (Bulut, 2018: 260-261)

Yerleşmede aletin kullanım amacının belirlenemediği 51 adet işlenmiş kemik ve 39 adet işlenmiş boynuz yer almaktadır. 3 işlenmiş kemik ve 8 işlenmiş boynuz üzerinde ısıl işlem uygulanmıştır (Bulut, 2018: 262-264)

Oltalar toplam 28 adet olup kanca biçimli ile düz olta tiplerinden oluşturmaktadır. Düz oltaların altında ise boğumlu düz oltalar yer almaktadır (Bulut, 2018: 266). Yerleşmede delikli iğnelerinde düz olta olarak kullanıldığı belirtilmiştir (Bulut, 2018: 267).

Sözü edilen tipler dışında 25 adet ile spatüller ve spatül uçları, 7 adet ile tarak dişleri, 2 adet ile kazıyıcı, 2 ile adet bumerang, 1 adet ile dokuma mekiği de yer almaktadır (Bulut, 2018: 269, 271).

Şekil 4.80: Sol üst bızlar, sağ üst işlenmiş kemikler, sol ve sağ altta mekikler (Bulut, 2018: Lev.27, 30, 29, 31).[41]

4.3.6. Hasankeyf Höyük

Konum

Batman ili sınırları içerisinde yer alan Hasankeyf Höyük, Ortaçağ kenti Hasankeyf'in yaklaşık 2 km doğusunda, Dicle Nehri'nin kuzey yakasında bulunmaktadır (Miyake vd., 2012: 3). Höyük, Dicle Nehri'nin eski bir taraçasında, çevresindeki ovadan 8 m yükseklikteki doğal bir yükselti üzerine kurulmuştur. Höyüğe paralel uzanan doğu-batı doğrultulu Raman Dağı ve burada bulunan vadi, höyüğün güneybatısından Dicle

[41] Bu fotoğraflar daha önceki kazı sezonlarından elde edilen kemik alet fotoğraflarıdır. 2016 yılı çalışmalarının sonucu elde edilen aletler değildir.

Nehri'ne ulaşmaktadır. Hasankeyf Höyük, 200 x 160 m boyutlarına sahiptir. (Uluçam ve Miyake, 2018: 33).

Araştırma Tarihçesi

Höyük, Ilısu Baraj Projesi inşaatıyla sular altında kalacak olan yerleşmelerin saptanması amacıyla gerçekleştirilen araştırma projeleri ile tespit edilmiştir. Prof. Dr. Abdülsselam Uluçam başkanlığındaki "Hasankeyf Kurtarma ve Koruma Projesi" kapsamında kazılar, 2009 yılında Türk bir ekip tarafından başlatılmış ardından 2011 yılında Tsukuba Üniversitesi ile aralıklarla devam edilmiştir (Miyake vd., 2012: 3).

Tabakalanma ve Mimari

Hasankeyf Höyük'ün yamaç kısmında Demir Çağı'na ve Helenistik Dönem'e ait kalıntılar bulunmaktadır. Höyüğün tepesinde yalnızca çukur ve mezar kalıntılarına rastlanmış olması, Neolitik dolgunun zarar görmemesini sağlamıştır. Gerçekleştirilen sondaj çalışmaları ile 9,5 m'lik Neolitik dolgu tespit edilmiştir. Yerleşmenin PPNA dönemini içeren Neolitik bulguları radyokarbon tarihleriyle MÖ 10.000 yılının ikinci yarısına tarihlendirilmektedir[42] (Uluçam ve Miyake, 2018: 33). Hasankeyf Höyük'te "Yuvarlak Planlı Yapılar" ve "Dörtgen Planlı Yapılar" olmak iki ana evre bulunmaktadır.

[42] Radyokarbon sonuçları höyüğü, en eski 10.118±37 BP, en geç 9527±71 BP aralığına tarihler.

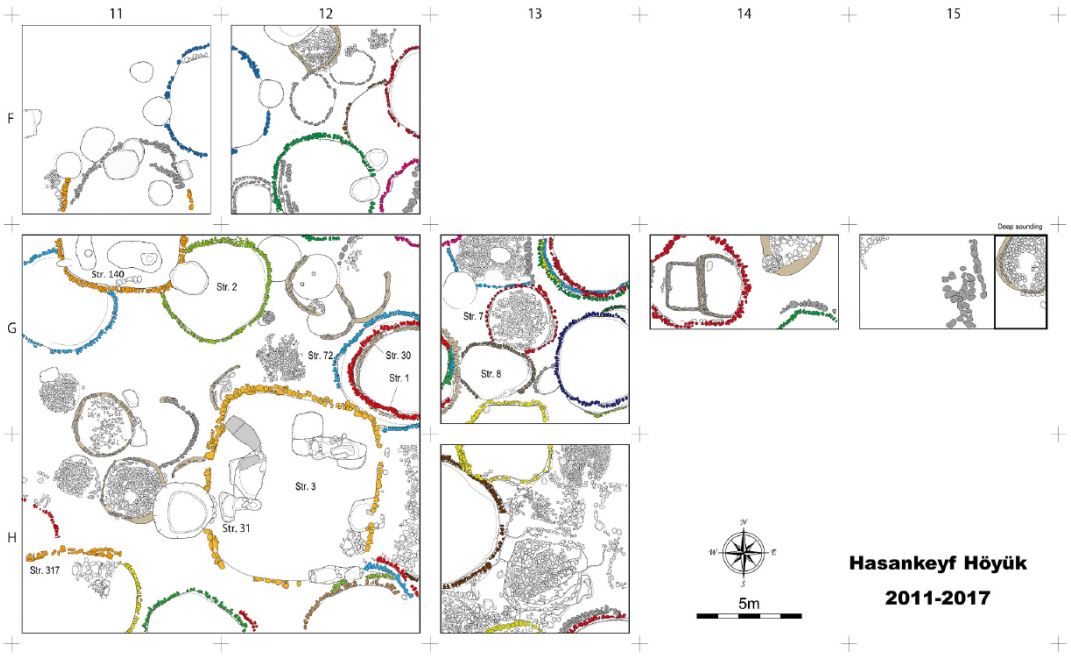

Şekil 4.81: Hasankeyf Höyük mimari planı (Carter vd., 2020: 3).

Yuvarlak Planlı Yapılar evresinde 4-5 m çapında, toprağa yarı gömük ve duvarları taş örülerek inşa edilmiş yapılar açığa çıkarılmıştır. Farklı seviyelerdeki bu yapıların bazıları 30'dan fazla olup birbirine bitişiktir (Uluçam ve Miyake, 2018: 33-34). Taş duvarların tabanında, temel taşı niteliğinde büyük boyutlu kireçtaşları kullanılmış, üst sıralarda ise harç olarak sarı-kahverengi kil ile küçük boyutlu çay taşları örülmüştür. Aynı zamanda taş duvarın iç kısmı da yine bu harçla sıvanmıştır (Miyake ve Maeda, 2012: 5). Bazı yapıların birden fazla yenileme evresi geçirdiği, aynı yerde gittikçe daralan yuvarlak planlı yapılardan anlaşılmaktadır. (Uluçam ve Miyake, 2018: 33-34).

Yapı dolguları içerisinde de bol miktarda hayvan kemiğine rastlanmış, bir yapı tabanında iki adet koyun/keçi boynuzu ele geçmiştir. Bu boynuzların yapı içinde asılı olabileceği düşünülmektedir (Miyake, 2013: 43-44).

Yerleşmenin açık alanlarında da 2-3 m'lik çaplara sahip çukurlar bulunmuştur. Bu çukurların tabanı taş döşenmiş ardından kille sıvanmıştır. Çukurlar terk edilirken sarı-kahverengi bir kille doldurulmuştur. Olasılıkla depolama amaçlı kullanılan bu çukurlar içerisinde buluntu ya da malzeme bulunmamaktadır. (Uluçam ve Miyake, 2018: 34).

Höyüğün tepesine yakın konumda yer alan dörtgen planlı yapılarda önceki evrenin yapım gelenekleri devam etmiştir (Uluçam ve Miyake, 2018: 34). Bu yapılar içerisinde "3 No'lu Yapı" olarak isimlendirilen yapı, kenarları yaklaşık 9 m uzunluğu ile diğerlerden daha büyük inşa edilmiştir. Farklı seviyelerde 3 yenileme evreli tabana sahip olmasına karşın en altta in situ olarak korunan kireçtaşı bir dikilitaş yer almaktadır. Ayrıca yapı içinde duvarları taş dizisiyle örülü çukur, kille yükseltilen platform ve kanal benzeri çift taş sırası bulunmaktadır. (Uluçam ve Miyake, 2018: 34). 3 No'lu Yapı'nın hemen altında 7 m çapında bir önceki evreye ait üst üste inşa edilen yapı kalıntıları ortaya çıkarılmıştır. Bir yapıda ise taş döşenen bir taban ile kilden platform oluşturulmuştur. Sözü edilen yapılar her iki evrede de höyüğün tam orta noktasında yer almakta ve dönemlerinin konut olarak tanımlanan yapılarından oldukça farklı inşa edilmişlerdir. Bunlar; büyüklük, inşa teknikleri ve özellikle 3 No'lu Yapı'da dikkat çeken dikilitaş gibi ögeleri ile çevre yerleşmelerden de bilinen özel/ törensel bir amaç doğrultusunda inşa edilen ortak buluşma alanı niteliğindeki yapılardır (Uluçam ve Miyake, 2018: 35).

Gerçekleştirilen çalışmalar sonucunda yerleşmenin çok daha büyük çapta olabileceği, konutların yoğun bir yerleşme modeli sergilediği ve dolayısıyla geniş açık alanların bulunmadığı anlaşılmaktadır. Üst üste yapıların yer almadığı bunun yerine boş bir alana yeni bir yapı ya da eski yapı duvarlarının bir kısmının kullanılarak yeniden inşa faaliyetlerinin gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Çalışma sonuçları yerleşme içerisinde toplamda tanımlanabilen en az 77 binanın bulunduğunu belirtmektedir (Tatsumi, 2020: 11-12).

Ölü Gömme

Hasankeyf Höyük'te toplam 140'tan fazla gömüt ele geçmiştir (Uluçam ve Miyake, 2018: 35). Neolitik Dönem'e ait 107 mezar çukurunun yarısından fazlası birincil gömüdür (Kondo vd., 2022: 123). İskeletler üzerinde mevcut veriler genç birey iskeletlerinin, yetişkinlerden daha iyi korunmuş olduğu göstermektedir (Kondo vd., 2022: 125). Bireyler; olgun olmayan 6 yaşından küçük, genç 6-12 yaş, alt yetişkin 12-20 yaş ve yetişkinler 20 yaş üstü olmak üzere toplam dört yaş kategorisine ayrılmıştır

(Kondo vd., 2022: 125-126). Bireylerin yaş dağılımında yarısından fazlasının yetişkin, dörtte birinin olgun olmayan ve daha az sayıda genç ile alt yetişkine ait oldukları belirlenmiştir. Cinsiyet dağılımına bakıldığında %22,2'si belirlenememiş olup %43,2'si erkek, %34,6'sı ise kadın bireylerden oluşmaktadır. Bireylerin boy aralığı ise erkeklerde 174-167 cm; kadınlarda ise 159-155 cm'dir (Kondo vd., 2022: 126). Bireylerin beklenen yaşam süresi 27-30 yıl aralığındadır (Kondo vd., 2022: 131).

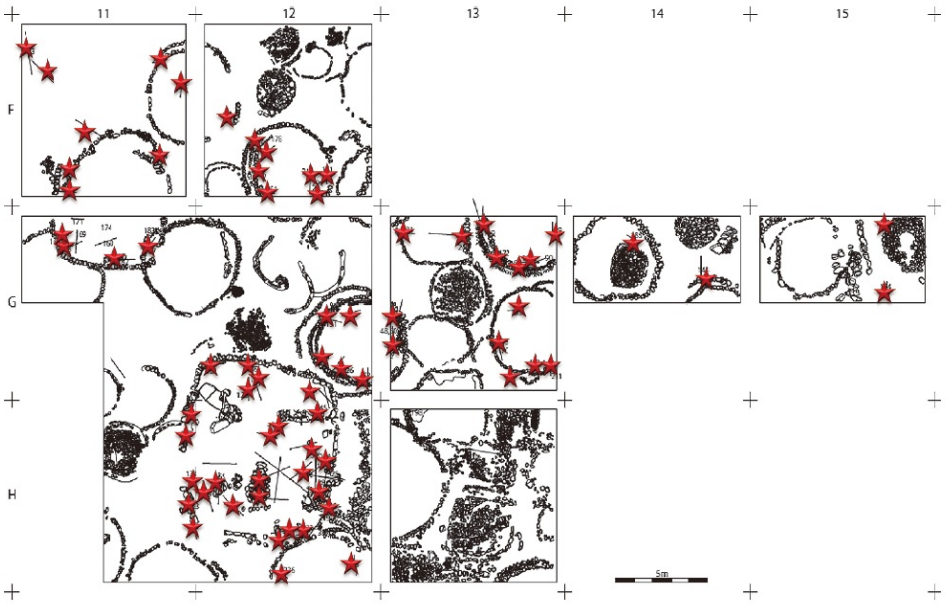

Şekil 4.82: Yuvarlak planlı yapılar içerisinde yer alan gömütlerin plan üzerinde yerleri (Kondo vd., 2022: 123).

Gömütler, *hocker* pozisyonunda taban altına ve yapıların duvar diplerinde yer almaktadır. Yaş ve cinsiyet ayrımı olmayan bu gömütlerin yaklaşık üçte birinde kırmızı ve siyah boya izleri bulunmaktadır. Boya izleri iskeletlerin hemen hemen tamamında görülmektedir. Bezemeler ise bant şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu gömütler birincil gömüt olup deri ve et sıyrıldıktan sonra uygulanmıştır (Uluçam ve Miyake, 2018: 35).

Şekil 4.83: Gömüt üzerinde siyah bant bezemeler (Miyake vd., 2012: 5).

Bitki ve Hayvan Kalıntıları

Yerleşmede bulunan bitki kalıntılarında yoğunluğu göz önüne alındığında ilk olarak badem ardından ise fıstık ve çitlembik gelmektedir. Bu üç tür, yerleşimde bulunan tüm bitki kalıntılarının içerisinde %75'lik bir dilimi oluşturmaktadır. Baklagiller içerisinde ise yabani mercimek ve karaburçak yer almakta iken buğday ve arpa kalıntılarına rastlanılmamıştır (Uluçam ve Miyake, 2018: 36).

Tüm hayvan kalıntıları içerisinde %60'ını oluşturan koyun ve keçinin en yoğun grubu temsil ettiği, keçinin ise koyuna göre yaklaşık 4 kat daha fazla olduğu bilinmektedir. Yaban domuzu ile çoğu alageyikten oluşan geyik türleri, yerleşmede bulunan diğer av hayvanları arasında yer almaktadır. Sözü edilen türlerin yanı sıra tavşan, tilki, porsuk, kurt, yabani kedi, kuş, balık ve çeşitli yumuşakçalar da ele geçmiştir. Özellikle balık kemiklerinin yoğunluğu yerleşmenin nehir kenarına kurulmasıyla doğrudan ilişkilidir (Uluçam ve Miyake, 2018: 37). Neolitik yerleşmenin son evresinde koyun ve küçük memeli hayvanlarda artış görülürken, geyiklerin azalması yerleşme çevresinin koşullarının zamanla ormandan otlak alanlara doğru dönüştüğünü de göstermektedir (Uluçam ve Miyake, 2018: 37).

İnsan iskeletlerinin üzerinde gerçekleştirilen izotop analizi bireylerin tatlı su ve karasal kaynaklarının diyete olan katkısını belirlemede kesin sonuç sağlamasa da analizler sonucunda ortak diyetler ve bireyler arasındaki farklılıklar tespit edilmiştir. Gömütler yerleşmede bulunduğu yapı ve tabakalara göre 5 ayrı grup altında incelenmiştir.

Sonuçlar yerleşmenin tatlı su kaynağına yakınlığı ile öngörülen bir tüketimi gösterse de çağdaş bireyler üzerinde yapılan analiz, her bir bireyin aynı oranda tatlı su kaynağından yararlanmadığını göstermektedir (Itahashi vd., 2017: 46-47).

Taş Alet Endüstrisi

Yontmataş aletlerin %94,7'sini yerel bir kaynak olan çakmaktaşı, geri kalanı ise obsidyen oluşturmaktadır (Maeda, 2018: 59). Obsidyenlerin çoğu yeşil tonlu peralkalin olmakla birlikte opak siyah, yarı saydam koyu kahverengi olanları da görülmektedir (Maeda, 2018: 60). 2011 ve 2012 yıllarındaki kazı sezonlarında ele geçen 792 obsidyen analiz edilmiş ve 332'si üzerinden tanımlamalar gerçekleştirilmiştir (Carter vd., 2020: 5). Bu verilere göre yerleşmede tercih edilen kaynaklar %92,5'lik oranla yeşil tonlu peralkalin obsidyen içeren Nemrut Dağı'dır. Az miktarda Bingöl ve Muş ile yeri bilinmeyen bir kaynak[43] daha kullanılmıştır (Carter vd., 2020: 9-10).

Yerleşmede tek platformlu çekirdekler yoğundur (Maeda, 2018: 60). Alet tipolojisinde yoğunluğu çakmaktaşları oluştursa da özellikli bir tercih görülmemektedir. Hem çakmaktaşı hem de obsidyen aletlerin dilgi-yonga üretimi ve kullanımında net bir sınıflandırma bulunmamaktadır (Maeda, 2018: 66). Alet topluluğun %42'sini yerleşmenin en karakteristik aleti olan mikrolitler oluşturmaktadır. Özellikle çeşitkenar üçgen ve yaprak mikrolitler yoğunluktadır (Maeda, 2018: 60).

Yuvarlak planlı yapılar evresinde çeşitkenar üçgen ve yaprak biçimli mikrolitler yaygındır ancak sonraki evrede yer almaz. Dörtgen planlı yapılar evresinde ise artık Nemrik uçları ile diğer uçlar karşımıza çıkmaya başlar ancak bu aletler yalnızca 3 no'lu yapıda görülmektedir (Maeda, 2018: 70).

Yaprak mikrolitler ile Nemrik uçları, tipolojik ve teknolojik olarak birbirlerine uzak olmamaları sebebiyle ani bir değişim yerine süreklilik gösteren bir gelenek

[43] Bu kaynak "grup d" olarak isimlendirilmiştir (Carter vd., 2020: 9-10).

öngörülmektedir. Ayrıca bu sürekliliğin tüm yontmataş buluntular için de geçerli olduğu belirtilmektedir (Maeda, 2018: 70).

Sürtmetaş aletler arasında yoğun olarak öğütme taşı, havaneli ve ezgi taşı görülmektedir (Miyake ve Maeda, 2012: 6). Hasankeyf Höyük'te öğütme taşları yoğun olarak ele geçerken, tahılların oldukça az bulunması kullanımlarının yalnızca tahıllar ile sınırlı olmayabileceğini de göstermektedir (Uluçam ve Miyake, 2018: 37-38).

Buluntu Topluluğu

Yerleşmede, mezar hediyesi olarak üç adet klorit taşından yapılmış bezemeli taş kap ele geçmiştir. Ağız kısımlarında karşılıklı çift delik ve çizi bezeme kullanılarak geometrik desenler oluşturulmuştur (Uluçam ve Miyake, 2018: 38). Yuvarlak yapıların dolgu toprağı içinde bulunan diğer bir taş kap üzerinde ise ortada stilize kuş betimi ve iki yanında da akrep bacaklarının yer aldığı bir bezeme bulunur (Uluçam ve Miyake, 2018: 38).

Boncukların iki örneği dışında tamamı dörtgen planlı yapılar evresinde mezar hediyesi olarak ele geçmiştir. Kırmızı, beyaz, yeşil ve gri renklerdeki taşlardan yapılan boncuklar; disk, söbe, silindirik ve yassı formlara sahiptir. Yerleşmede yarı işlenmiş taş boncukların bulunmayışı bu boncukların yerleşme dışından temin edildiğini düşündürmektedir. Bunun yanında yalnızca yuvarlak planılı yapılar evresinden ele geçen Akdeniz kökenli *nassarius* kabuklarından üretilen boncuklar da yine mezar hediyeleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu boncukların da yoğun olarak bulunması yine yerleşme dışından temin edildiklerini göstermektedir (Uluçam ve Miyake, 2018: 38). Oluklu taşlar ise sap düzeltme amacıyla kullanılmış ve yerleşmede görülen diğer bir buluntu topluluğunu oluşturmuştur (Uluçam ve Miyake, 2018: 38).

Kemik Buluntular

Yerleşme içeresinde dikkat çekici bezemeli ve delikli kemik plakalar ele geçmiştir. Mezar hediyeleri olarak bulunan ince uzun üçgen biçimli kemik plakalar, çizi bezeme kullanılarak bezenmiştir. Bir örnekte akrep motifi, diğerinde ise tanımlanamayan iki figür sırt sırta betimlenmiştir. Bu betiminin olduğu kemik plaka in situ olarak iskeletin sağ kolunun iç kısmında bulunmuştur. (Uluçam ve Miyake, 2018: 38).

Şekil 4.84: a. Tanımlanamayan iki figürün sırt sırta betimlendiği kemik plaka b. Akrep motifli kemik plaka (Siddiq vd., 2021: 14).

4.3.7. Boncuklu Tarla

Konum

Boncuklu Tarla; Mardin ili, Dargeçit ilçesi, Ilısu mahallesinde yer alır. Yerleşmenin güneyinde Nevala Maherk Çayı, 2 km batısında Dicle Nehri, 3 km güneybatısında da Ilısu Baraj gövdesi bulunmaktadır (Kodaş, 2018: 7; Kodaş, 2020b: 22).

Araştırma Tarihçesi

Boncuklu Tarla, 2012 yılında yürütülen Ilısu Baraj ve HES Projesi kapsamında saptanan yerleşmelerden biridir. Mardin Müze Müdürlüğü tarafından yürütülen ve bilimsel danışmanlığını Doç. Dr. Ergül Kodaş'ın üstlendiği kazıların ilk sezonu 2012 yılında gerçekleştirilmiştir. Çalışmalar günümüzde de devam etmektedir (Kodaş, 2018: 7-8; Kodaş, 2020b: 22-23).

Tabakalanma ve Mimari

Yerleşme; Epipaleolitik Dönem'den PPNB'ye kadar 3 evreden oluşmaktadır. Toplam 2,5 m'lik arkeolojik dolgu ve 6 tabaka ile temsil edilen Boncuklu Tarla'nın birinci tabakası Son PPNB olmak üzere sırasıyla; Orta PPNB, İlk PPNB, PPNB-PPNA geçiş, PPNA ve Epipaleolitik Dönem olarak ayrılmaktadır. Kalibre radyokarbon tarihleri ile yerleşmenin 2. tabakası MÖ 7592-7522, 3. tabakası MÖ 8496-8302, 5. tabakası ise MÖ 10.471-10.109 arasına tarihlendirilmektedir (Kodaş, 2018: 8-9).

PPNA'ya tarihlenen 5. tabaka yerleşmenin batısında 10 m çapındaki yapı duvarı ve doğusunda birbirine bitişik 3-4 m çapında taş temelli iki adet silo olduğu düşünülen yapı ile temsil edilmektedir. Bu iki yapının birinde taban taş döşenmiştir (Kodaş, 2018: 13; Kodaş, 2020a: 130).

PPNA-PPNB geçiş evresi olan 4. tabaka kendi içinde; ızgara planlı bir yapı olarak tanımlanan 4a ve konut yapıları ile bir adet kamu binasının temsil edildiği 4b olarak ikiye ayrılmaktadır (İpek ve Çiftçi, 2020: 219). 4a evresine ait yapı, 7 x 5 m boyutlarında, taş temelli ve sıkıştırılmış topraktan inşa edilmiştir. Bu yapının yalnızca batı kısmında ızgara planlı bir alan yer almaktadır (İpek ve Çiftçi, 2020: 219). 4b tabaka düzeni ise ortada yer alan "kamu binası" ile çevresinde yer alan yuvarlak ya da köşeleri yuvarlatılmış konutlardan oluşmaktadır (Kodaş, 2020b: 25). Bu konutlar, 8-10 x 2-5 m boyutlarında, taş temelli ve 20-25 cm derinliğindeki çukur tabanlı yapılardır (Kodaş, 2018: 12; Kodaş, 2020b: 24). Kamu Binası ya da Stelli Bina olarak adlandırılan diğer yapı ise 8,50 x 8,30 m boyutlarında, kare planlı ve çukur tabanlıdır. Yapı duvarlarında çamur harç kullanılmış ve doğal yassı taşlarla örülerek inşa

edilmiştir. Yapının adını aldığı steller ise merkeze simetrik olarak yerleştirilmiştir. Yaklaşık 1,50 cm yüksekliğinde toplam 4 stel, bezemesiz ve düz bir formdadır. Ayrıca yapının güneybatısında 3, kuzeydoğusunda 2 adet niş bulunmaktadır (Kodaş, 2020b: 24-25).

Şekil 4.85: Stelli Bina (İpek ve Çiftçi, 2020: 234).

3. tabaka henüz yalnızca sondaj çalışmalarıyla saptanabilmiştir. 2. tabaka mimarisi ise konut yapıları, silolar ve Terrazzo Binası'nı kapsamaktadır. 15 x 13 m boyutlarında olan Terrazzo Binası, doğu-batı yönlü dikdörtgen planlı bir mekândır. Yapının doğusunda basamaklı bir giriş vardır. Batı ve kuzey kısımlarda farklı boyutlarda hücreler bulunmaktadır. Yapı duvarları, 3-4 sıra küçük ya da 2 sıra büyük kireçtaşlarıyla örülmüştür. Ayrıca yapı içinde çatıyı desteklediği düşünülen 4 dikme bulunur (Kodaş, 2018: 10).

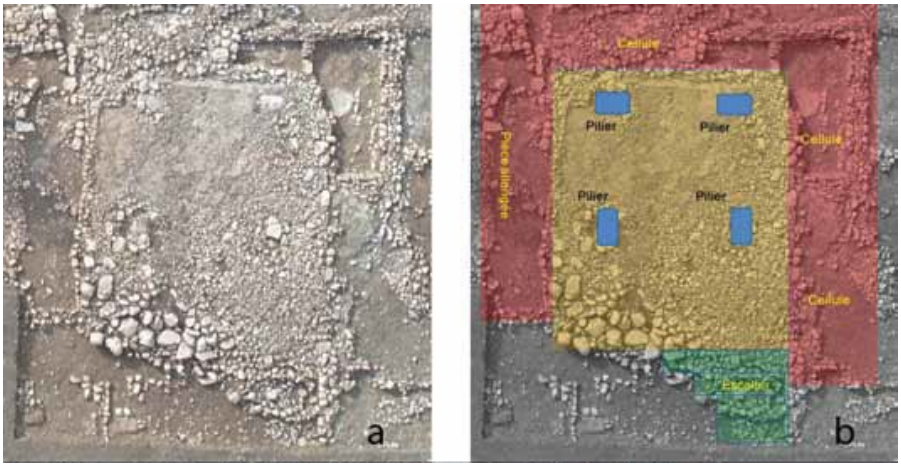

Şekil 4.86: Terrazzo Binası ve yapı tabanı (Kodaş, 2018: 11).

Terrazzo Binası'nın batısında yer alan konut yapıları; 9 x 5,5-6 m boyutlarında geniş bir mekân, onun kuzeyinde çok mekânlı hücreler ile 6 x 5,5-3,5 m boyutlarında tek odalı geniş yapılardan oluşmaktadır. Yapı içlerinde ocak ve tabanları *terrazzo* ya da çaytaşı döşenmiş silolar bulunmaktadır. Tabanlar ise kireçtaşı ve kil karışımı (marn) bir harç ile sıvanmıştır (Kodaş, 2018: 10; Kodaş, 2020a: 131).

Terrazzo Binası'nın doğusunda çapları 1 - 4,4 m aralığında değişen silolardan bazıları küçük çaytaşlarından inşa edilen duvarlara sahiptir. Bu siloların tabanları sıkıştırılmış kil, küçük kireçtaşı ya da çaytaşlarıyla döşenmiştir. Duvar görülmeyen siloların tabanları ise *terrazzo* kaplıdır (Kodaş, 2020a: 131). Dönem sonunda siloların yapı içlerine de inşa edildiği belirlenmiştir (Kodaş, 2020a: 132).

Terrazzo Binası'nın kuzeybatısında "Büyük Ev" olarak adlandırılan bir mekân ve hücrelerden oluşan dikdörtgen bir yapı bulunmaktadır. Yapı; taş temelli, kırmızı killi bir toprak ve çaytaşlarıyla oluşturulan bir tabana sahiptir. Yapı içerisinde; 14 adet ocak, öğütme taşları, taş kaplar, havanelleri, vurgaçlar ile *terrazzo* tabanlı 5 silo yer alırken aynı zamanda çok sayıda hayvan kemiği ve tahılla da karşılaşılmıştır. Tüm bu verilerle birlikte yapının ortak kullanılan bir mutfak amacı taşıyabileceği düşünülmektedir (Kodaş, 2020a: 132-133).

Son PPNB'ye tarihlenen 1. tabaka mimarisi iki yenileme evresine sahiptir ve hücre planlı 2 yapıdan oluşmaktadır (Kodaş, 2018: 9). Doğu-batı doğrultulu bu yapılar farklı boyutlarda hücreler ile geniş bir mekâna sahiptir. Yapının yenileme evresinde ise hücre sayıları arttırılmıştır. 2. tabakada inşa edilen Terrazzo Binası, bu tabakada yenilenerek batıdaki hücrelerin yerine kırmızı boyalı iki hat oluşturan beyaz *terrazzo* tabanlı bir mekân eklenmiştir (Kodaş, 2018: 10).

Ölü Gömme

Boncuklu Tarla'nın ölü gömme kültürü ile ilgili bilgilerimiz şimdilik 2017 yılı kazı sezonunda elde edilen verilerle sınırlıdır. Bu sezonda toplam 69 gömüt, 118 birey tespit edilmiştir. PPNA-PPNB geçiş evresini temsil eden 4. tabakada 18 bireye ait iskeletler bulunmuştur. Diğer gömütler orta ve son PPNB'ye tarihlenmektedir. Bireylerden 3'ü ikincil gömüt, 9'u ise yalnızca kafatasları ile temsil edilmiştir. Diğerleri birincil ve mekân içi gömüttür (Kodaş, 2018: 14).

Bitki ve Hayvan Kalıntıları

Boncuklu Tarla kazılarında elde edilen bitki ve hayvan kalıntıları ise henüz yayınlanmadığı için burada söz konusu verilere yer verilememiştir.

Taş Alet Endüstrisi

PPNA ve PPNA-PPNB geçiş evresinde sırtlı dilgiler, üçgen budanmış sırtlı dilgiler, trapezler ve yarımay biçimli aletler yaygın olarak görülmektedir (Kodaş, 2018: 14). PPNB tabakalarında obsidyene oranla çakmaktaşı daha çok tercih edilmiş, çoğunluğu da geometrik olmayan eğik budanmış sırtlı dilgicikler oluşturmuştur (Kartal vd., 2014: 484-485; Kodaş, 2018: 13). PPNB dönemine ait olduğu düşünülen silika parlaklığına sahip hem keskin kenarlı hem de dişleme çentikli bir çakmaktaşı orak ele geçmiştir (Kartal vd., 2014: 486). İlk PPNB tabakalarında Nemrik tipi ok uçları, ön kazıyıcılar,

kenar kazıyıcılar ve taş delgiler görülmektedir (Kartal vd., 2014: 486; Kodaş, 2018: 13-14). Orta ve Son PPNB tabakalarında ise Byblos, Amuk ve diğer saplı ok uçları ile karşılaşılmaktadır (Kodaş, 2018: 13). Ayrıca Orta PPNB tabakalarında bir alet üretim atölyesi açığa çıkarılmış ve burada özellikle dilgicik çekirdeklerinin yoğunluğu dikkat çekmiştir (Kodaş, 2018: 14).

Buluntu Topluluğu

Boncuklu Tarla küçük buluntu topluluğunun büyük bir kısmını boncuklar, tıkaçlar, bilezikler ve figürlü/ oluklu taş nesneler oluşturmaktadır. Boncuklar çoğunlukla 1. ve 2. tabakaya aittir ve içlerinde bakırın da yer aldığı farklı hammaddeler kullanılmıştır. Boncuklar üzerinde şematik insan betimlerinin yanı sıra yılan, geyik, yaban keçisi başı, kuş, akrep gibi çeşitli hayvan betimleri görülmektedir (Kodaş, 2018: 15-16). Tıkaç ve bilezikler ise yoğun olarak Orta ve Son PPNB tabakalarından bilinmekte; bunların bir kısmı mezar hediyesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Tıkaçların yapımında kireçtaşı, kumtaşı, mermer, malahit, obsidyen kullanılmış ve farklı tiplerde şekillendirilmişlerdir. Bileziklerin tümü mermerden yapılmıştır. Üzerinde delik olan bir bileziğin, bir gömütün pelvis kemiği üzerinde in situ halde bulunması kemer tokası olarak kullanıldığını düşündürmektedir. Figürlü/ oluklu taş nesnelerde geometrik bezeme tercih edilmiş olsa da çoğunluk bezemesiz örneklerden oluşmaktadır. Siyah çaytaşı, klorit ve sabun taşından işlenen örnekler 2. ve 4. tabakalarda daha yoğun bulunmaktadır (Kodaş, 2018: 17-18).

Kemik Buluntular

Kemikten yapılan süs eşyaları arasında boncuk ve olasılıkla takı olarak kullanılan kemik plakalar bulunmaktadır. Yerleşmede şu ana kadar bulunan 4 kemik plakanın ikisi İlk PPNB (Şek. 4.87), diğer ikisi ise (Şek. 4.88) Orta PPNB'ye aittir (Kodaş vd., 2019: 3). Plakaların biri deliksiz (Şek. 4.87a), diğerleri ise sırasıyla 1, 2 ve 6 deliklidir (Şek. 4.87b, Şek. 4.88a, Şek. 4.88b). Plakalardan yalnızca biri bezemesiz (Şek. 4.88a), geri kalanlar ise kazıma bezemelidir. İlk PPNB'ye tarihlenen bir örnekte iki yılan

motifinin arasında, kazıma tekniği ile yapılmış çapraz iki bant (Şek. 4.87a); diğerinde ise yalnızca yılan motifi yer almaktadır (Şek. 4.87b). Orta PPNB'ye tarihlenen bir örnek bezemesizken (Şek. 4.88a), diğer bir örnek, kakma tekniğiyle yerleştirilmiş renkli fosfat kayaçlardan oluşturulan örümcek figürü ile diğerlerinden ayrılmaktadır (Şek. 4.88b). Bezemesiz kemik plaka çocuk, örümcek motifi ise bir yetişkine ait gömütte bulunmuştur (Kodaş vd., 2019: 3-4).

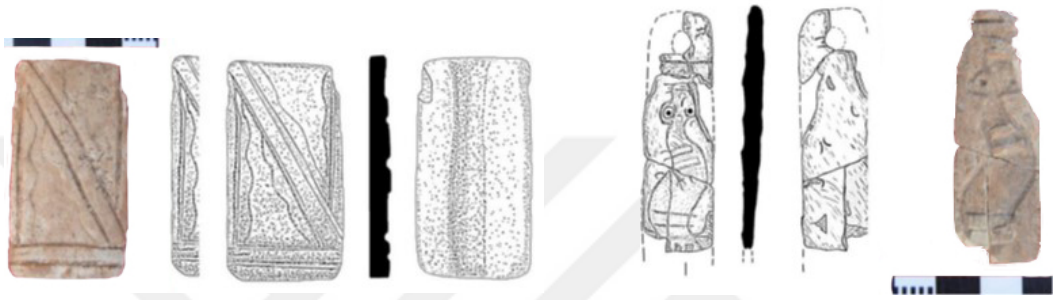

a b

Şekil 4.87: İlk PPNB dönemine ait kemik plakalar (Kodaş vd., 2019: 4).

a b

Şekil 4.88: Orta PPNB dönemine kemik plakalar (Kodaş vd., 2019: 4).

4.3.8. Çemka Höyük

Konum

"Su kenarı" anlamına gelen Çemka Höyük; Mardin'in Dargeçit ilçesi, Ilısu köyü sınırında yer alan bir yerleşim yeridir. Aynı zamanda Ilısu baraj kapağının da yaklaşık 1100 m güneybatısında yer almaktadır. Yerleşme boyutları ortalama 65 x 135 m, arkeolojik dolgu ise 6-7 m'dir (Kodaş ve Genç, 2019: 212).

Araştırma Tarihçesi

Bölgede, daha önce gerçekleştirilen yüzey araştırmalarında, dolgu toprağının kalınlığı sebebiyle fark edilemeyen höyük, 2018 yılında Ilısu Barajı ve HES Projesi kapsamında gerçekleştirilen yol yapım çalışmaları sonucunda keşfedilmiştir. Yol yapım çalışmaların kuzey ve güney olarak ikiye ayırdığı höyükte kazılar, 2019 yılında Doç. Dr. Ergül Kodaş başkanlığında başlamıştır (Çiftçi vd., 2020: 28).

Tabakalanma ve Mimari

Yerleşmenin tabakalanması; Geç Epipaleolitik Dönem'e tarihlenen barınak tipli yapılar ile PPNA döneme tarihlenen yuvarlak planlı yapılardan oluşmakta ve toplamda 8 yapı katı ile temsil edilmektedir (Kodaş vd., 2020: 40). 1-6. yapı katları PPNA, 7. ve 8. yapı katları ise Geç Epipaleolitik Dönem'e ait olup 2. ve 5. yapı katının ^{14}C sonuçları MÖ 9300 ve 9600'lü tarihleri vermiştir (Kodaş vd., 2020: 41; Çiftçi vd., 2020: 29).

En alt evrede yer alan 7. ve 8. yapı katları Geç Epipaleolitik Dönem'e tarihlenmekte ve yüzeye inşa edilen basit kulübelerden oluşmaktadır. 4-6. yapı katları yol yapımı sırasında oluşan profilden takip edilebilmiş ve 4-5 m çaplarında basit sığ temelli yapılarla temsil edildiği gözlenmiştir. Üst yapı grubu tarafından tahrip edilen 3. yapı katı, 8-12 m çapında çukur tabanlı barınak tarzı yapılardan oluşmaktadır. 2. yapı katında iki farklı plan tipi görülmektedir. Birinci tip plan büyük boyutlu çukur tabanlı barınak ya da basit sığ temellerden oluşan yapılardan, ikinci tip plan ise yapı içinin

radyan bölümlendirildiği çukur barınaklardan meydana gelmektedir. Yerleşmenin PPNA yapılarından en üstte yer alan 1. yapı katı kalıntıları ise basit temelli çadır tipi yapıların göstergesi niteliğindedir (Çiftçi vd., 2020: 29).

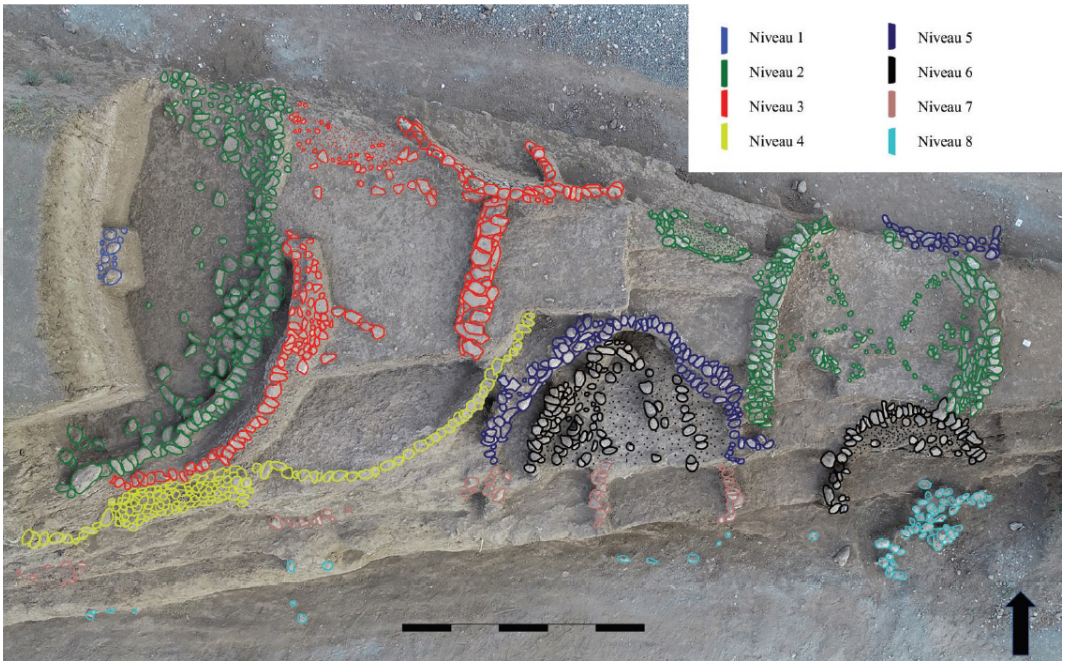

Şekil 4.89: Çemka Höyük yapı katları (Kodaş vd., 2020: 41).

Çemka Höyük'te 2. ve 3. yapı katlarında yer alan ve Bina I-Ia ile Bina VII olarak adlandırılan bu iki yapı diğerlerinden farklı geleneklere sahiptir. Özel yapılar olarak adlandırılan bu yapılardan Bina I-Ia yapısı; erken evreyi oluşturan ve kendi içinde 3 yenileme evresi geçiren Bina I ile geç evreyi oluşturan ve 2 yenileme evresi olan Bina Ia olmak üzere iki temel evreye ayrılmaktadır (Çiftçi vd., 2020: 30).

Bina I'in en alt evresi olan "basit radyan bölmeli yapı evresi", 5 m çapında sert bir toprak tabandan yapılmış, çukur tabanlı barınaktan oluşmaktadır. Yapı duvarlarından ortaya doğru radyan bölmeler birbiriyle birleşmeden 4 hücre oluşturmuştur. Hücrelerin işlevleri bilinmemekle birlikte güney hücrede in situ öğütme taşı ve havaneli, taban altında ise bir adet yetişkin gömütü bulunmaktadır (Çiftçi vd., 2020: 30-31). "Toprak

tabanlı yapı evresi" olarak adlandırılan ikinci evrede ise sarı renkli sıkıştırılmış toprak taban üzerinde tek mekânlı çukur barınak yer almaktadır. Batı duvarına bitişik olarak yetişkin gömütüne rastlanmakla beraber gömütten bağımsız olarak bu yapı evresinde birçok buluntu ile karşılaşılmıştır (Çiftçi vd., 2020: 31-32). Üçüncü evre, yapının batı duvarına bitişik nehir taşlarının sert toprak üzerine inşa edilmesiyle oluşturulan seki ile karakterizedir ve MÖ 9300'e tarihlenen "sekili yapı evresi" olarak tanımlanır (Çiftçi vd., 2020: 32).

Geç evre olan Bina Ia'nın ilk evresi (yapının ise toplamda 4. evresi) "radyan bölmeli yapı 1 evresinde" yapı içinde birbirinden farklı boyutlara sahip 4 hücre bulunmaktadır. Yapının doğusuna yeni bir duvar inşa edilmiştir. Böylelikle önceki evrelerdeki dış duvar, yapının bölümlendirilmesini sağlayan bir işlev kazanmıştır. Dolayısıyla yapı genişlemiş ve çapı 7 m'ye ulaşmıştır. Ana bölme duvarı güneydoğu-kuzeybatı doğrultuda ve büyük yassı taşlarla oluşturulmuştur. Hücre 4'ün içerisinde yabani koyun/keçi kafatası ve çok sayıda kemik alet ele geçmiştir. Küllü bir toprağa sahip hücre 2'nin içerisinde de oldukça fazla yanmış hayvan kemiği bulunmuştur. Hücre 1'in tabanında sıkıştırılmış toprak ve nehir taşları, vurgaçlar ve havanelleri bulunurken kumsu bir toprağa sahip hücre 3'te ise yontmataş aletler ve hayvan kemikleri ele geçmiştir (Çiftçi vd., 2020: 32-33). Yapının son evresini oluşturan, "radyan bölmeli yapı 2 evresinde" ise bir önceki evrenin güneydoğu-kuzeybatı doğrultulu ana bölme duvarının yalnızca kuzey kısmı kullanılmıştır. 4 hücreli yapı özelliği korunurken hücre 4'te kemik aletler ve bir taş buluntu; hücre 2'de in situ kırık öğütme taşı, hücre 1'de küçük boyutta taşlarla döşenen bir taban yer almaktadır. Hücrenin küllü toprağı içerisinde hayvan kemikleri, yontmataş aletler, vurgaç ve kırık bir havaneli ele geçmiştir. Hücre 3'te ise kumsu toprak tabanlı yapı görülmektedir (Çiftçi vd., 2020: 34).

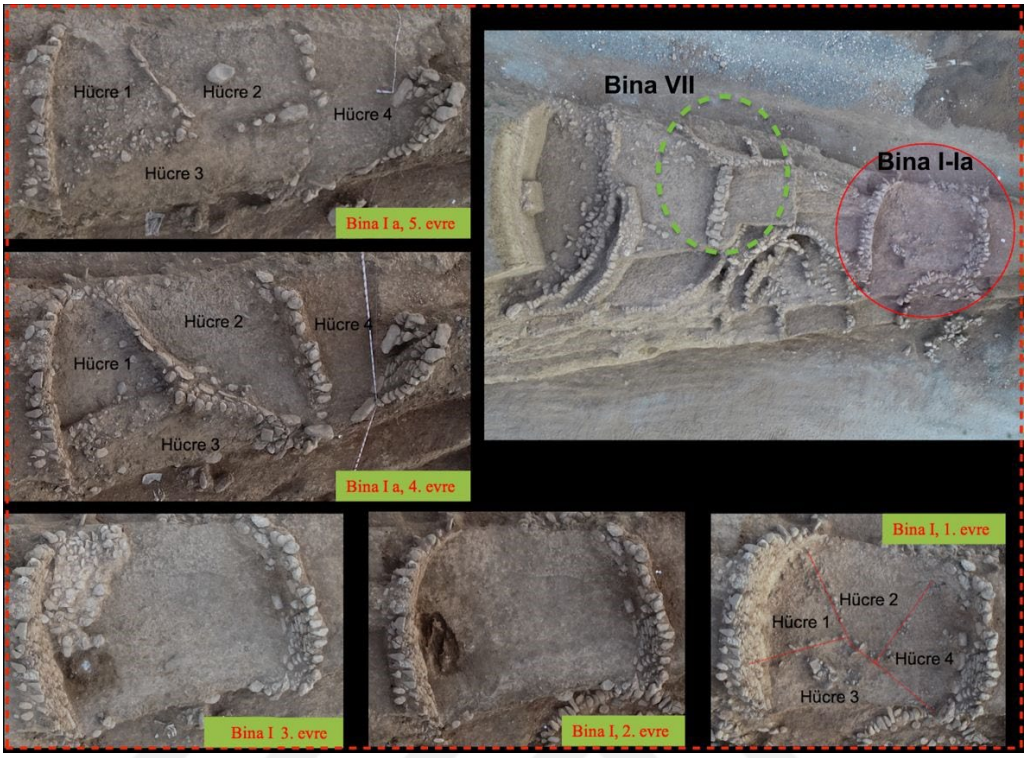

Şekil 4.90: Bina I-Ia yapısı yenileme evreleri (Çiftçi vd., 2020: 45).

Diğer bir özel yapı olan Bina VII, Radyan bölmeli ya da Drenajlı/ Kanallı yapı olarak adlandırılmakta ve en az 4 yenileme evresi bulunmaktadır. Tahribat nedeniyle küçük bir kısmı korunan yapının güney duvarı, nehir taşları ve çamur harç ile yükseltilmiş, iç kısmı yapı tabanında da olduğu gibi kırmızı bir harçla sıvanmıştır. Bu yapı elemanlarının *terrazzo* tekniği kullanılarak inşa edildiği düşünülmektedir. Son yenileme evresinde bir bölme duvarı yer almaktadır. Yapının bu isimle anılmasına sebep olan 3 m uzunluğundaki drenaj/ kanal, güney duvarın dış kısmında bulunmaktadır. Düz biçimli taşların ise dikey yerleştirilmesiyle üzeri kapatılan kanalın, yapı içine su girişini engellediği öngörülmektedir (Çiftçi vd., 2020: 34-35).

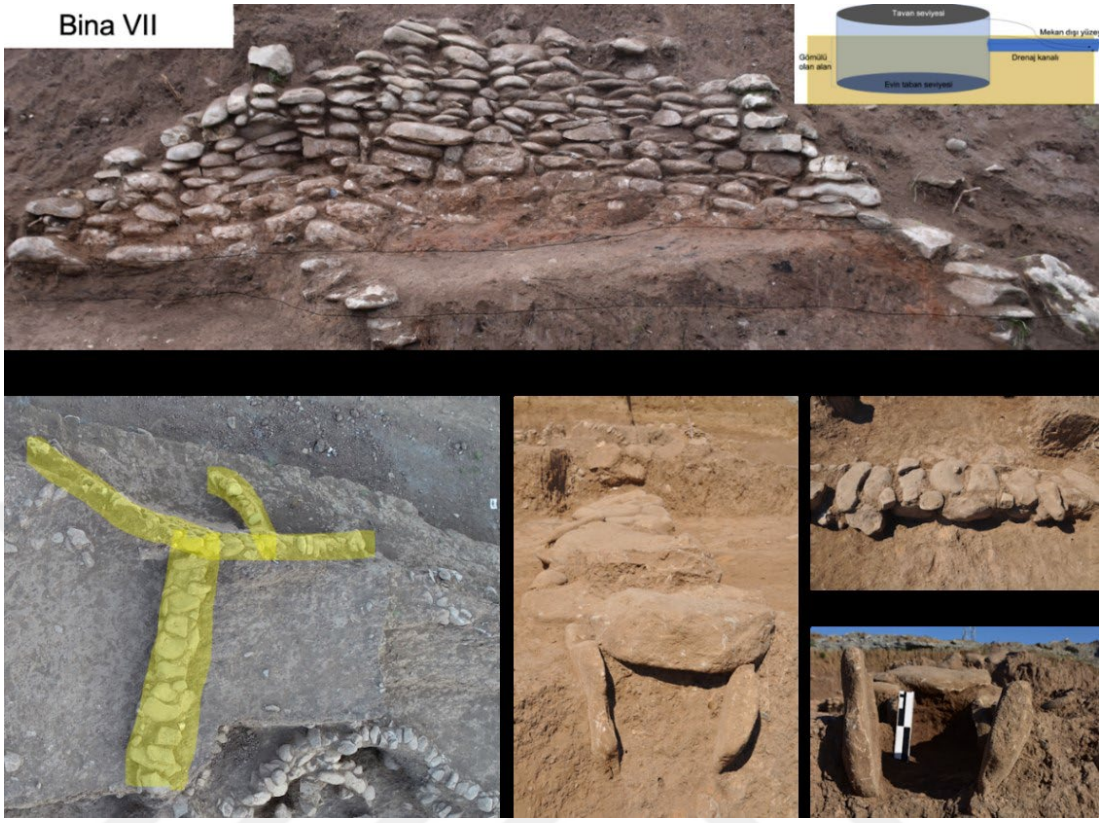

Şekil 4.91: Bina VII yenileme evreleri ve yapı elemanları (Çiftçi vd., 2020: 48).

Ölü Gömme

Yerleşmedeki şu ana kadar toplam 15 gömüt ele geçmiştir. Bunların 3'ü bebeklere aittir. PPNA'ya tarihlendirilen tüm mezarlar taban altı gömüt geleneğindedir. Bebekler *hocker*, yetişkinler ise *hocker* ve yarı *hocker* pozisyonda gömülmüşlerdir (Kodaş vd., 2020: 43).

Bitki ve Hayvan Kalıntıları

Çemka Höyük kazılarından elde edilen bitki ve hayvan kalıntıları henüz yayınlanmadığı için burada söz konusu verilere yer verilememiştir.

Taş Alet Endüstrisi

Çemka Höyük'te iki farklı yontmataş alet tipolojisi saptanmıştır. PPNA tabakalarında çoğunlukla çakmaktaşı tercih edilse de az sayıda obsidyen de ele geçmiştir. PPNA dönemi yontmataş aletlerinde çeşitkenar üçgenler, trapezler, yarım ay biçimli mikrolitler, yaprak biçimli mikrolit ok uçları ve Nemrik tipi ok uçları yer alır. Ok uçlarında yoğunluğu, uzun boyutlu üçgen biçimli mikro dilgiler oluşturmaktadır. "Çemka ucu" olarak anılan, form olarak küçük ok şeklinde fırlatma uçlarına benzeyen ancak bir ucun daraldığı örneklerle de karşılaşılmaktadır. Ayrıca çift platformlu mikro dilgi çekirdekler bulunmaktadır (Kodaş vd., 2020: 41-42). Geç Epipaleolitik Dönem'e ait alet tipolojisini daha küçük boyutlu üçgenler, sırtlı mikro dilgiler, yarım ay kesitliler ve keskiler oluşturmaktadır. Bu dönemde tek platformlu mikro dilgi çekirdekleri de görülür. Bu yontmataş aletler Zarzian kültürüyle benzerlik göstermektedir. Ayrıca Geç Epipaleolitik Dönem'e ait olan 7. ve 8. tabakalarda obsidyen bulunmamaktadır (Kodaş vd., 2020: 42).

Sürtmetaş aletler içerisinde büyük çoğunluğu uzun ve düz formlu öğütme taşları oluşturmaktadır. Çoğunlukla yapı tabanlarında yer alan öğütme taşlarında hammadde olarak yoğunluk bazalt ve andezit tercihini gösterse de birkaç kalker örnek de ele geçmiştir. Silindir biçimli bazalt havanelleri de diğer bir sürtmetaş buluntu grubunu oluşturmaktadır (Kodaş ve Genç, 2019: 213; Kodaş vd., 2020: 42).

Buluntu Topluluğu

Bezemeli ve bezemesiz örneklerin yer aldığı taş kaplar içerisinde çoğunlukla kireçtaşı tercih edilmesine karşın, az sayıda klorit örneklere de rastlanmıştır. Buluntu topluluğunda klorit ve kumtaşından figürlü taş plakalar ile oluklu nesneler yer almaktadır. Az sayıda mezarda hediyeye rastlanmış; bunlar içerisinde kemik, taş ve tatlı su kabuğundan yapılmış boncuklar bulunmaktadır (Kodaş vd., 2020: 42).

Kemik Buluntular

Yerleşmede kemik alet topluluğunun çoğunluğunu bız ve spatül oluşturmaktadır. Mezar hediyeleri içerisinde de kemik boncuklar bulunmaktadır. Yine süs eşyası olarak tercih edildiği düşünülen delikli kemiklere de rastlanılmaktadır (Kodaş vd., 2020: 42).

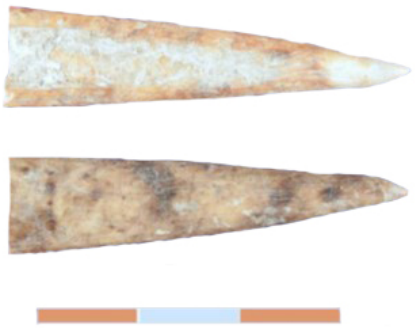

Şekil 4.92: Bız parçası (Kodaş ve Genç, 2019: 220).

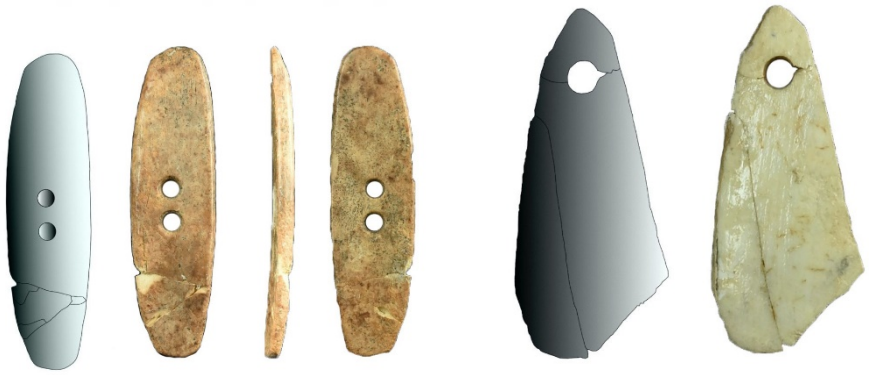

Şekil 4.93: Kemik toka (solda) ve kaplumbağa kemiğinden yapılmış pandantif (sağda) (Kodaş ve Çiftçi, 2021: 74).

BEŞİNCİ BÖLÜM

GUSİR HÖYÜK

Bu bölümde tez kapsamındaki kemik buluntuların ele geçtiği Gusir Höyük ile ilgili ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir. Bu kapsamda; konum, araştırma tarihçesi, tabakalanma ve mimari, ölü gömme, bitki ve hayvan kalıntıları, taş alet endüstrisi ve buluntu topluluğundan oluşan başlıklar yer almaktadır.

5.1. Konum

Gusir Höyük, Siirt ilinin yaklaşık 40 km güneyinde, Eruh ilçesi, Ormanardı köyünün yaklaşık 2 km batısında bulunmaktadır. Höyüğün kuzeyinde Botan Nehri'nin bir kolu olan Kavaközü Deresi, doğusunda yine Kavaközü Deresi ile çevresindeki kaynakların beslediği bir düden olan Gusir Gölü, batısında günümüzde tarım arazisi olarak kullanılan Botan Nehri yatağından geçen geniş düzlükler, güneyinde ise Dicle Nehri Vadisi sırtlarına kadar yükselen bir arazi yer almaktadır. Botan Nehri ile Dicle Nehri bu bölgede birleştikten sonra Dicle Vadisi'ne açılır ve nehir kıvrılarak güneye doğru akar (Karul, 2011b: 1; Karul, 2018a: 2).

Şekil 5.1: Gusir Gölü'nden höyüğe (doğudan batıya) bakış (Gusir Höyük Kazı Arşivi).

Yerleşmenin kuzey kesiminde dik bir eğime sahip Botan Nehri, Tersiyer döneme ait anakaya boyunca sabittir. Dicle Vadisi'nin darlığı ise tarım ve yerleşim için zorlayıcıdır. Botan Nehri'nin anakayayı kesmesi sonucunda genişleyen nehir, tarım yapılabilecek alçak arazilerde küçük cepler oluşturmuştur. Botan havzasının güneydoğusunda ise, doğu kıyı teraslarının Alt Miyosen anakayasının Kuvaterner çözeltiler tarafından bozulması ile oluşan teraslar, tarım ve yerleşme için uygun ortamı sağlamıştır (Algaze vd., 1991: 189). Aynı zamanda erozyonel oluklar tarafından kesilen bu teraslar, tatlı su kaynakları bakımından elverişli koşulları yaratmakta, doğuya doğru giden bazı oluklar ise tarım için uygun ortamı sağlamaktadır (Karul, 2011b: 1).

Höyük, üzerinde bulunan tarım arazilerinin makinelerle gerçekleştirmiş oldukları faaliyetler nedeniyle yer yer tahribata uğramıştır. Bu tahribattan da en çok yerleşmenin

en üst seviyesinde yer alan PPNB tabakaları etkilenmiştir. Tarım faaliyetleri ile düzleştirilen höyükte 1,5 m'lik kod farkları oluşmuştur (Karul, 2018a: 2).

Yaklaşık 150 m çapında olan höyüğün tepe noktası, deniz seviyesinden 535 m yüksekliğe ve maksimum 7-8 m'lik arkeolojik dolgu kalınlığına sahiptir (Karul, 2011b: 1-2).

5.2. Araştırma Tarihçesi

Höyük, 1989 yılında "Dicle ve Fırat Arkeolojik Keşif Projesi (The Tigris-Euphrates Archaeological Reconnaissance Project)" adı altında, G. Algaze başkanlığında yürütülen ve bölgede yapımına başlanacak olan baraj projelerinin etkilenim alanlarındaki arkeolojik yerleşimlerin saptanması amacıyla gerçekleştirilen yüzey araştırmaları sonucunda bulunmuştur (Algaze vd., 1991:189). İkinci olarak 2009 yılında İstanbul Üniversitesi Prehistorya Anabilim Dalı tarafından bölgede kısa süreli bir yüzey araştırması gerçekleştirilmiştir. Sözü edilen yüzey araştırması ile ilk olarak "Güzir Höyük" adıyla anılan yerleşme (Algaze vd., 1991:189), bölgede yer alan göl ve çevresinin yerel adı olan "Gusir" olarak değiştirilmiştir (Karul, 2011b:1). Ardından 2010 yılında Batman Arkeoloji Müzesi başkanlığı ve İstanbul Üniversitesi Prehistorya Anabilim Dalı öğretim üyesi Prof. Dr. Necmi Karul'un bilimsel danışmanlığı ile kazı çalışmaları başlatılmıştır. Kazılar 2010-2012-2013 ve zorunlu ara verilen 2014 yılı olmak üzere toplam 4 sezon boyunca gerçekleştirilmiştir.

5.3. Tabakalanma ve Mimari

Gusir Höyük, Ortaçağ'a ait birkaç buluntu dışında tamamen Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem'e tarihlenmektedir (Karul, 2011b: 2). ^{14}C tarihlemeleri ile PPNA tabakaları MÖ 9700-8800, höyüğün en üst seviyesindeki bir yapıdan gelen veriler ise PPNB tabakalarını MÖ 8430-8270 aralığına tarihlemektedir. Höyükteki çalışmalar batı yamaç ve yamacın yaklaşık 50 m kadar kuzeybatısı olmak üzere toplamda yaklaşık 2500 m²'lik bir alanda gerçekleştirilmiştir (Karul, 2018a: 3). Höyüğün stratigrafisi

üzerindeki değerlendirme çalışmaları devam etmesine karşın, yapıların yapım teknikleri, yükseklikleri ve konumları ile birlikte çıkarımlar yapılabilmektedir (Karul, 2020:84; Karul, 2018a: 3).

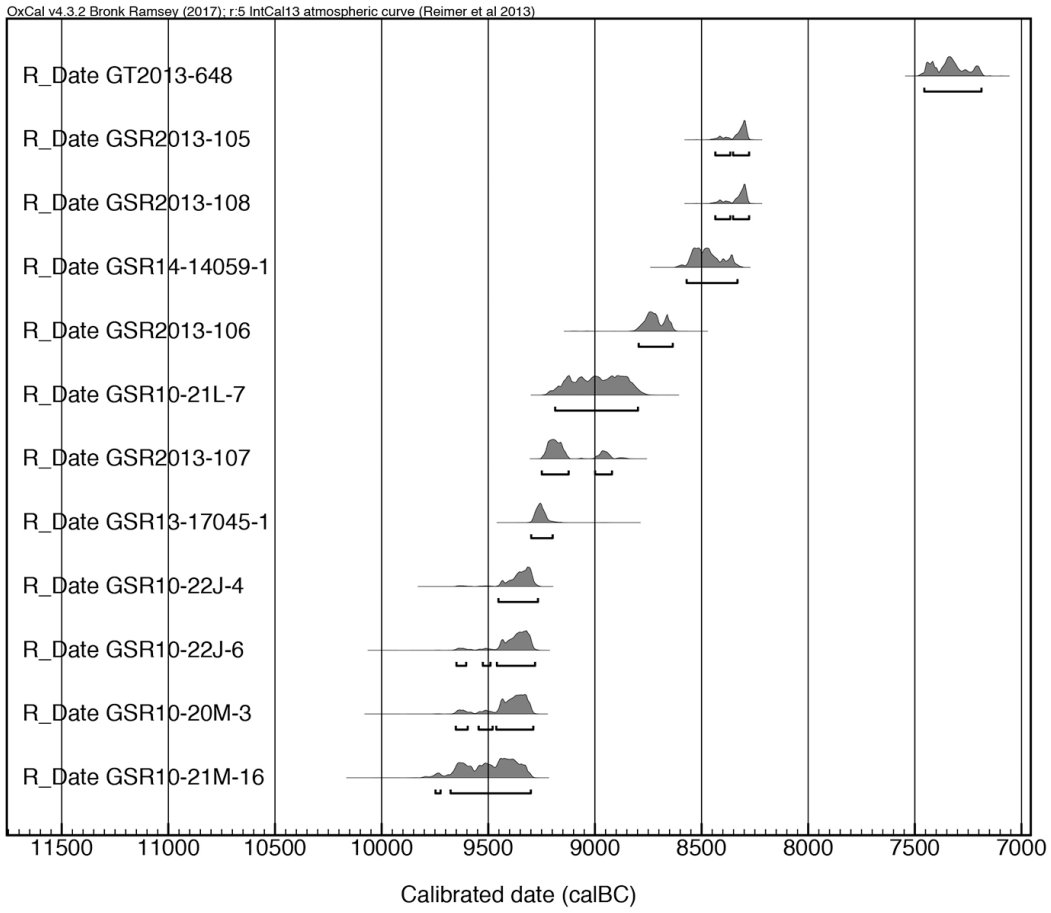

Şekil 5.2: Gusir Höyük radyokarbon tarihleri (Karul, 2020: 78).

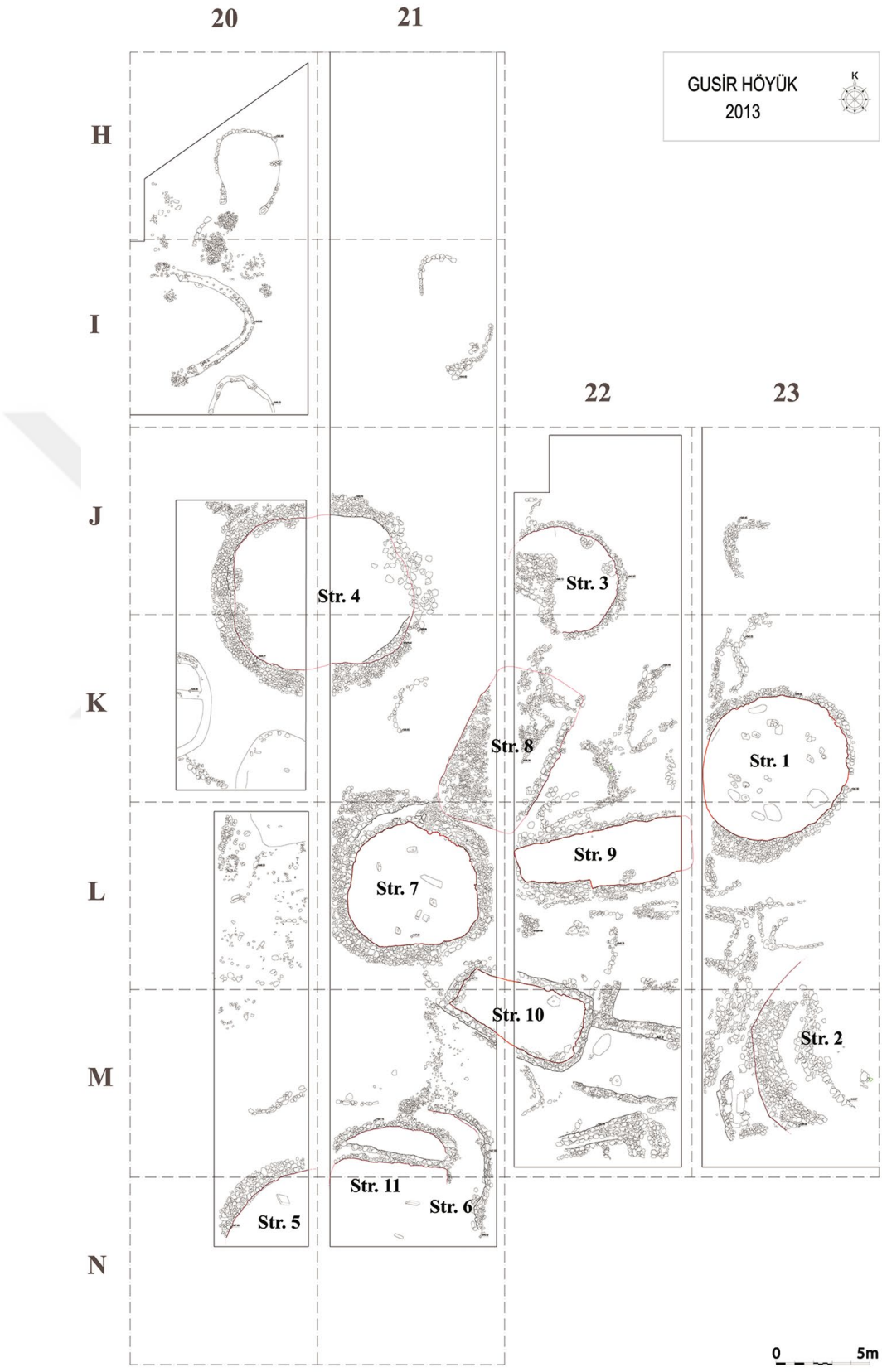

Şekil 5.3: Gusir Höyük yerleşim planı ve yapı numaralandırmaları (Karul, 2020: 81).

Gusir Gölü'nün batı yamacının en alt seviyesinde yer alan Yapı 1, mimari tabakalanmaya ilişkin gözlemlere dayalı olarak kazılan en eski yapıdır. Çukur tabanlı yapı, 9 m çapına ve 50 cm'ye varan duvar kalınlığına ve 2 m'lik duvar yüksekliğine sahiptir. Duvarın iç çeperi, küçük düzensiz taşlarla inşa edilmiş ve çamur ile sıvanarak düzgün bir yüzey oluşturulmuştur. Yapı duvarı iki kez aynı yerde yenilenmiştir. Toprak taban iki evreden oluşmaktadır ancak burada ilk evrede taban seviyesinin 2 m altında yer alan tabanın, ikinci evrede yükseltilerek yeniden inşa edildiği görülmektedir. Tüm yenileme evrelerinde tabana bırakılan çok sayıda büyük boyutlu öğütme taşı bulunmaktadır. Ayrıca duvar kenarı boyunca yer alan taban altı gömütleri tüm yenileme evrelerinde yer almaktadır (Karul, 2020: 84; Karul, 2018a: 3).

Şekil 5.4: Yapı 1 (Gusir Höyük Kazı Arşivi).

Yapı 2, çağdaşı olan Yapı 1'in 4 m güneyine konumlandırılmış ve hemen hemen birbirleri ile aynı boyutlarda inşa edilmiştir. İç içe duvarlar dizisinden meydana gelen Yapı 2'de, büyük boyutlu taşların birkaç sıra olacak şekilde yerleştirilmesiyle görece kalın duvarlar oluşturulmuştur. Duvarların yapı içine doğru yeniden inşa edilmesi de yapının boyutlarını küçültmüştür. Duvarda, 1/ 1,5 m yüksekliğe sahip taş blokların düz

olan yüzeyleri yapı içine bakacak şekilde yerleştirilmiştir. Yapının tabanı kalker içerikli bir sıva ile her biri yaklaşık 0,3- 0,5 cm'den oluşan birden fazla katmandan oluşmaktadır. Yapının tabanı ile en dıştaki duvarın çağdaş olduğunu söylemek mümkündür ancak diğer duvarlar için bir kesinlik söz konusu değildir (Karul, 2020: 84-85; Karul, 2018a: 4). Yapı içinde ise merkezde olasılıkla işlik alanı olan ve üzerinde oyukların yer aldığı bir dikilitaş, yassı taşların yerleştirildiği bir mekân ile taş bir "küvet" yer almaktadır (Karul, 2011b: 3; Karul, 2020: 85). Dikilitaş 1,3 m uzunluğundaki bir platforma dikilecek şekilde inşa edilmiştir. Platformun üst ve yan yüzeyleri düzleştirilmiş, köşeleri ise yuvarlatılmıştır. Dikilitaş ise platformla aynı paralelde bulunmuş olup 100 x 60 cm ölçülerinde, dikdörtgen ve düz forma sahiptir (Karul, 2011b: 3). Çağdaşı olan diğer yapıdan (Yapı 1) farklılık gösteren Yapı 2, bahsedilen tüm özellikleriyle konuttan çok özel işleve sahip bir yapı olarak tanımlanabilmektedir (Karul, 2020: 85).

Şekil 5.5: Yapı 2 (Gusir Höyük Kazı Arşivi).

Yapı 3 ile birlikte sözü edilen çukur tabanlı yapılar daha sığ inşa edilmeye başlamıştır (Karul, 2018a: 4). 6 m çapındaki bu yapının duvarları iki sıra küçük taşlardan inşa edilmiştir ve duvarlar boyunca üst yapıyı taşıyıcı görevi gören birbirine eşit uzaklıkta kazık delikleri de yer almaktadır. Yapının merkezine yakın bir noktada kabaca işlenmiş yassı ve 1,5 m boyunda bir dikilitaş ile etrafında çok sayıda ve çoğu büyük boyutlu olan boynuzlar bulunmaktadır. Yapı içindeki dolgu ise kasıtlı olarak gerçekleştirilen doldurma işleminin, belirli bir zaman içinde ince katmanlarla oluşturulduğunu göstermektedir (Karul, 2020: 85).

Şekil 5.6: Yapı 3'teki dikilitaş ile etrafındaki boynuzlar (Gusir Höyük Kazı Arşivi)

Yapı 4'te yapının taban seviyesi, zeminden 1,5 m aşağıya inşa edilmiştir. Yapı yaklaşık 9 m çapında olup yassı dere taşları kullanılarak inşa edilen duvarın kalınlığı ise 1 m'dir. Taşlar ile yükseltilen bir platform üzerinde yine taştan bir podyum oluşturulmuş, üzerine ise yaban koyununa ait boynuzlar bırakılmıştır. (Karul, 2020: 85).

Şekil 5.7: Yapı 4 (Karul, 2020: 84).

Yapı 5, taş platform ya da en az 50 cm'lik kilden bir dolgu üzerine yerleştirilen bir dikilitaş ile özdeşleşmiştir. Bu dikilitaşın basık olan geniş ve dar yüzeylerinde birden fazla delik açılmıştır. Yapının dolgusunda sürekli tekrar eden killi ve küllü tabakaların varlığı ise, tekrarlanan bir dolguya ya da düzenli olarak terk edilip ardından yeniden yerleşilen bir yapıya işaret etmektedir (Karul, 2020: 85).

Yapı çukurunun sığlaştığı üstteki evre, 4 m çapta ve 60-70 cm derinlikte tek bir yapı ile temsil edilmektedir. Bu yapı, Yapı 2'nin güneybatısındaki dar bir alanda yer alır. Çukur kenarında ve tabanında yassı taşlar kullanılmıştır. Mekân içinde ise içbükey, kenarları yuvarlatılmış, yüzeyi düzleştirilmiş, 1 m yüksekliğinde taş bir levha yer alır. Bu taş levha olasılıkla bir oyuğa yerleştirilmiştir (Karul, 2020: 85).

Yaklaşık 10 metre çapındaki Yapı 6 ise köşeleri yuvarlatılmış dörtgene yakın bir plana sahiptir. Yapı, çukur tabanlıdır ve duvarları yer yer 1 m yükseklikte korunan tek sıra taşlarla inşa edilmiştir. Yapıya girişin, başlangıç kısmı küçük yassı taşlar döşenmiş

eğimli bir rampa ile sağlandığı anlaşılmaktadır. Bu yapıyı daha sonraki bir evreye ait dörtgen planlı başka bir mekân (Yapı 11) keserek kısmen tahrip etmiştir.[44]

Gusir Höyük'te köşeleri yuvarlatılmış kareye yakın yuvarlak planlı bir merkezi yapı (Yapı 7) ve ona eklenen dikdörtgen planlı 3 ek mekândan (Yapı 8-9-10) meydana gelen bir "kompleks" ortaya çıkarılmıştır. Merkezi yapı, yaklaşık 9 m çapında, köşeleri yuvarlatılmış kareye yakın plana sahiptir (Karul, 2020: 85-86; Karul, 2018a: 4). Yapının duvarları 1 m kalınlığa ulaşırken, yapı tabanı korunmuş duvarların en üst seviyesinden 1 m kadar aşağıdadır (Karul, 2020: 86). Duvar boyunca uzanan bir seki; doğu yarıda toprak, batı yarıda ise taştan inşa edilmiştir. Sekinin genişliği ve yüksekliği yaklaşık olarak 50-60 cm ölçülerindedir (Karul, 2020: 86). Taşlardan inşa edilen seki kısmı kil ile sıvanmıştır. Yapının içine eşit aralıklarla yerleştirilen 4 dikilitaş bir kare oluşturacak şekilde konumlandırılmıştır. Bunlardan 3 tanesi yerinde korunmuş diğerinin sadece dikilitaş yeri bulunmaktadır (Karul, 2020: 86; Karul, 2018a: 4). Dikilitaşlardan birinin üzerinde oval formda 3 adet halka yer almaktayken, diğer iki dikilitaş kabaca şekillendirilmiştir. Sözü edilen ana yapının doğu kısmına eklenen ortalama 8 x 4-5 boyutlarında 3 adet dikdörtgen planlı yapı (Yapı 8-9-10) hemzemin ve duvarları tek sıra taş döşenerek inşa edilmiştir. Duvarların dışında, duvara paralel direk yerleri bulunmaktadır ve bu direk yerleri, etrafına dizilen küçük taşlar sayesinde ayırt edilebilmektedir. Yapı tabanı ise küçük boyutlu dere taşlarıyla döşenmiştir. Dikdörtgen plandaki bu yapılarda ana yapıya açılan dar açıklıklar bırakılmıştır.

[44] Prof. Dr. Necmi Karul ile sözlü görüşme.

Şekil 5.8: Kareye yakın yuvarlak planlı bir yapı (Yapı 7) ile ona bağlı dikdörtgen planda 3 yapı (Yapı 8-9-10) (Gusir Höyük Kazı Arşivi).

Yerleşmedeki ilk dörtgen planlı yapılarından olan Yapı 11, 7 x 6 m boyutlarındadır. Önceki evreye ait bir mekânı (Yapı 6) keserek içine inşa edilmiştir. Kare planlı yapı tabanı, korunagelen duvarların en az 1 m aşağısına inşa edilmiştir. Yapı duvarları onarım evrelerini içermektedir ve 2 sıra halinde küçük nehir taşlarının döşenmesiyle inşa edilmiştir. Yapının köşelerinde taş yığınları dikkat çekmekte ve yuvarlak bir dönüşe sahip köşelerin bu şekilde desteklendiği anlaşılmaktadır (Karul, 2020: 86; Karul, 2018a: 4). Yapının içerisinin ise dikdörtgen mekânlara ayrıldığı ve bu mekânlardan birinin diğerlerinden farklılaşarak sıvalı bir tabana, köşede payandaya, dikilitaşa ve dikilitaşın yanında bir boynuza sahip olduğu belirtilmektedir. Sözü edilen bu mekân içindeki dikilitaş ve boynuz, yerleşmenin yuvarlak planlı yapılarının olduğu

evrede de görülmekte, başka bir deyiş ile bu tür sembolik ögelerin devamlılığına işaret etmektedir (Karul, 2018a: 4).

Şekil 5.9: Yapı 6'yı keserek inşa edilmiş Yapı 11 (Gusir Höyük Kazı Arşivi).

Yukarıda sözü edilen yapıların yer aldığı ana kazı alanına 50 m uzaklıkta, farklı mimari geleneğe sahip yapılar açığa çıkarılmıştır. Bu yapıların tabanları, duvarların üst seviyesinden 50 cm derindedir. Dörtgen planlı bu yapıların da köşeleri yuvarlatılmış ve küçük dere taşlarından 2 sıra halinde inşa edilmiştir. Yapıların birinde, köşelerinde ya duvar içinde ya da duvarın önüne yerleştirilen, özensiz yapılmış dikilitaşlar yer almaktadır (Karul, 2020: 86; Karul, 2018a: 4). Bu yapıların çevresinde 1-1,5 m çapında, küçük dere taşları ya da kırık kayalar ile oluşturulan taş platformlar bulunmaktadır. Olasılıkla dal örgü tekniği ile inşa edilmiş bir üst yapıya sahip bu alanların zemini, yassı küçük taşlar ile kaplanarak yalıtılmıştır. Bu alanların küçük depolama mekânları olarak kullanılmış olduğu önerilmektedir (Karul, 2020: 86; Karul, 2018a: 4-5).

Şekil 5.10: Ana kazı alanına 50 m mesafedeki dörtgen planlı yapılar ve taş platformlar (Gusir Höyük Kazı Arşivi).

Höyüğün en üst seviyesinde tarihlendirmesi henüz yapılmayan ancak yerleşmenin sona erdiği ve olasılıkla mevsimlik kullanılmış olduklarını düşündüren birkaç metrelik mesafede, avlularla çevrili yapılarla karşılaşılmıştır. Oval planlı, taşıyıcı bir duvarın olmadığı hemzemin inşa edilen bu yapılarda aynı zamanda bir giriş açıklığı da bırakılmıştır. Yapı sınırları tek taş dizisi ile oluşturulmuş ve taban ile arasında bir kanal bırakılmıştır. Gerek bu kanal gerekse organik kalıntılar bu yapıların üstlerinin bir çadır gibi örtüldüğünü düşündürmektedir (Karul, 2020: 86; Karul, 2018a: 5). Bu yapılardan biri oldukça iyi durumda korunagelmiştir. Söz konusu yapının tabanının yarısı küçük yassı taşlarla kaplanmış, diğer yarısı ise sıkıştırılmış kil ile sıvanmıştır (Karul, 2020: 86).

Şekil 5.11: Olasılıkla mevsimlik kullanılmış olan yarısı küçük yassı taşlarla, diğer yarısı ise sıkıştırılmış kil ile sıvanan yapı (Gusir Höyük Kazı Arşivi).

Son olarak yerleşmenin PPNB tabakaları, yüzey toprağı ile karışık bir dolgu ve yalnızca basit çukur mezarlar ile temsil edilmektedir (Karul, 2020: 86).

5.4. Ölü Gömme

Gusir Höyük'te gömütler genellikle yapı içlerinde, duvar kenarlarına yakın yerlerde konumlandırılmışlardır. Höyüğün PPNB dönemi ise tahrip olmuş, basit çukur mezarlar ile tanımlanmaktadır (Karul, 2020: 86).

Yapı 1'in her yenileme evresinde taban altlarında gömütler yer almaktadır. Tamamına yakını ise yapı duvarı boyunca *hocker* pozisyonunda dizilmiştir (Karul, 2018a: 3-4). Yapı 7'nin güney ve güneybatısındaki açık alanda birbirine yakın konumlandırılmış, sıkı olmayan *hocker* pozisyonunda 3 adet gömüt bulunmaktadır (Karul, 2011b: 3-4). Yapı 7'ye bitişik olan Yapı 9'da ise birbirine yakın halde bulunan çok sayıda gömüt bulunmaktadır. Yüzeye yakınlığı sebebiyle tahrip olan bu gömütler, çoğu yerde iç içe

geçmiştir ve yapı tabanının altına bırakılmışlardır (Karul, 2011b: 4). Höyüğün farklı kesimlerinde günümüz tarım faaliyetleri sebebiyle tahrip olan dolgu içerisinden, bozulmuş durumda gömütler de bulunmaktadır (Karul, 2011b: 4).

Şekil 5.12: Yapı duvarlarının kenarına konumlandırılan gömütler, Yapı 1'den örnek (Gusir Höyük Kazı Arşivi).

Büyük çoğunluğunun *hocker* pozisyonunda olduğu bu gömütlerin dışında, bağdaş kurmuş, çömelmiş şekilde ve kafatası kültüne işaret eden kafatasının eksik olduğu gömütlere de rastlanmıştır (Karul, 2013c: 95-96). Ayrıca birçok gömütte de diş, kemik ve taş boncuklar ile düğme-kemer tokaları ile karşılaşılmıştır ve bunlar buluntu

topluluğu başlığında (Bkz. Bölüm 5.7) değinilecek olan zengin mezar hediyeleri arasında yer almaktadır (Karul, 2011b: 4).

a b

Şekil 5.13: Bağdaş kurmuş (a) ve çömelmiş pozisyonda (b) gömütler (Gusir Höyük Kazı Arşivi).

5.5. Bitki ve Hayvan Kalıntıları

Gusir Höyük bitki topluluğu, Yukarı Dicle Havzası'ndaki ekin atalarının yoğun olarak kullanıldığını göstermektedir. Gerçekleştirilen analizler sonucunda bitki kullanımı PPNA'da G.Ö. 11.400-10.300'e, İlk PPNB'de ise G.Ö. 10.500-10.300'e tarihlenmektedir (Kabukçu vd., 2021: 9).

PPNA örneklerinde *Prunus subg. amydgalus*[45], menengiç (*pistacia*) kabuğu ve baklagiller hakimdir. Baklagillller arasında mercimek (*lens*), karaburçak (*vicia ervilia*), burçak/ mürdümcük (*vicia*/ *lathyrus*), fiğ (*vicieae*) ve korunga (*onabrychis*) bulunur. Çitlembik (*celtis*) ise oldukça nadirdir. Yerleşmedeki otlar ise cins ve tür düzeyinde tespit edilemeyen küçük tohumlu buğdaygillerden (*poaceae*) oluşur. Diğer yabani türlerde ise az sayıda turpgiller (*brassicaceae*) ve karanfilgiller (*caryophyllaceae*) familyasına ait kalıntılar ele geçmiştir. Karanfilgillerin (*caryophyllaceae*) az sayıda bulunması aynı zamanda sulak alanda yetişen bitki kullanımının sınırlı olduğunu gösterir (Kabukçu vd., 2021: 3). Ormanlık alanlara ait diğer az sayıdaki türler arasında; akçaağaç (*acer*), *prunus*[46], cehri (*rhamnus*), yaprak döken meşe (*quercus*) ve çitlembik (*celtis*) yer alır. Nehir kıyısı ağaç ve çalıları, oldukça az bir oranda temsil edilen dişbudak (*fraxinus*) dışında yerleşmede bulunmaz. Gusir Höyük'te görülen diğer bir tür ise *betula*[47]dır. Bu kalıntılardaki bozulmanın, söz konusu bitkinin kömürleşmesinden önce gerçekleştiği saptanmıştır (Kabukçu vd., 2021: 3). Bu durum; Holosen öncesinde yaygın olan bir kısım *betula*nın yerleşmeye nehrin kıyısındaki odunların sürüklemesiyle gelmiş olduğunu düşündürmektedir (Kabukçu vd., 2021: 3-4).

Özel olarak iki kontekste bakıldığında Yapı 2'deki en iç mekândan alınan örnekler, yapıyı G.Ö. 10.500-10.300 yılları arasına tarihler. Ele geçen bitki örnekleri içerisinde, mercimek (*lens*), burçak (karaburçak ve burçak/ mürdümcük tipi)[48], bir ve iki taneli einkorn, emmer; tahıllar içerisinde ise yabani buğday (*aegilops*) ve küçük tohumlu buğdaygiller (*poaceae*) yer almaktadır (Kabukçu vd., 2021:4). Küçük tohumlu baklagiller[49] ile sokak otları (*ruderal*[50]) habitatlarıyla ilişkili diğer türler de dikkate değerdir (Kabukçu vd., 2021: 4-5). Bu alanda meşe (*quercus*) ve menengiç (*pistacia*) bulunurken; dişbudak (*fraxinus*) ve *betula* baskındır. Ancak *Prunus subg. Amygdalus* bulunmaz (Kabukçu vd., 2021: 6). Bu bölgeden elde edilen örnekler ile genel olarak

[45] Gülgiller familyasından badem ve şeftali türlerini içeren *Prunus*'un bir alt cinsi
[46] Kiraz, erik, badem gibi türleri içeren cins
[47] Huşgillere ait bir ağaç cinsi
[48] V*icia* (*v.ervilia* ve *vicia*/ *lathyrus*)
[49] Yonca/ hilal yonca (*Medicago radiata*), geven otu/ çemenotu (*astragalus*/ *trigonella*) ve tanımsız baklagil cinsi/ türü (*Fabaceae ındet.)*
[50] Sokak otları/ bozulmuş toprak yığını vb. ilk kolonize eden bitki grubu

höyüğün PPNA tabakaları karşılaştırıldığında *Prunus subg. Amygdalus* ve menengiç (*pistacia*) kabuğu daha az orana sahiptir (Kabukçu vd., 2021: 5). Diğer kontekst ise höyüğün en üst seviyesindeki mevsimlik olarak kullanılan yapılardan gelmektedir.[51] Elde edilen örneklerde mercimek (*lens*), karaburçak (*vicia ervilia*), burçak/ mürdümcük (*vicia/ lathyrus*), küçük tohumlu baklagiller (*fabaceae*), *prunus subg. Amygdalus* ve menengiç (*pistacia*) kabuğu bulunurken hiçbir tahıl örneği ile karşılaşılmaz. Aynı zamanda bu alanda nehir kıyısı türlerin varlığına işaret eden kızılağaç (*alnus*) da ele geçmiştir (Kabukçu vd., 2021: 6). Yukarıda bahsedilen her iki alanda da sulak alan olasılığını arttıran saz/ sandalyesazı/ ayakotu (*bosboschoenus/ carex*) ve yabani üzüm/ yerli asma (*vitis sylvertris*) bulunmaktadır (Kabukçu vd., 2021: 6).

Bir diğer önemli nokta ise Gusir Höyük'te bezelye (*pisum*) ve nohut (*cicer sp*.) gibi bakliyat ürünleri ile büyük tohumlu otların bulunmadığıdır. Ayrıca yabani baklagillerin de hasat edildiği söylenebilmektedir. Höyüğün kalıcı su yollarının kesiştiği alana olan yakınlığına rağmen sulak alan bitki türlerinin oldukça az olması; insanların çevredeki kaynaklarla sınırlı olmadığını, yerel ve kültürel tercihlerinin doğrultusundaki bitki kullanımını göstermektedir (Kabukçu vd., 2021: 9-10). Gusir Höyük'teki veri ve analizler de Güneydoğu Asya'daki PPNA topluluklarının tahıl ekin atalarının kullanımı ve kontrolünün uzun süreli bir evcilleştirme öncesi ekim sürecinin varlığını değil, tam tersi kısa bir süreci göstermektedir (Kabukçu vd., 2021: 11).

Gusir Höyüğün hayvan topluluğu hakkında çalışmalar devam etmekte olup ön çalışmalar sonucunda yabani koyunu, yaban keçisi ve kızıl geyiğin baskın olduğu (Peters vd., 2014: 140) ayrıca yaban domuzu, yaban sığırı ve kunduzun da bulunduğu belirlenmiştir (Kabukçu vd., 2021: 4; Peters vd., 2014: 140). Yerleşmede bulunan kuş kemiklerinin ise %99,1'i *Alectoris chukar* ve *Perdix perdix* türlerinin yer aldığı kekliklere aittir. Sözü edilen türdeki keklikler, kayalık tepeler ile açık ve kuru otlak alanlarda yaşarlar. Sulak alanlarda yaşayan su kuşu türlerinden ise yalnızca turna (*Grus grus*) ve beyaz kuyruklu kartal (*Haliaaetus albicilla*) yerleşmede bulunmaktadır. Bu durum kümes hayvanlarının doğal yaşam alanlarının kalıcı su

[51] 20I açması bkz. Şek. 5.3

yollarından uzakta olduğunu göstermektedir. Yerleşmede sulak alan ve nehir kenarı türlerinden balık ve tatlı su kabukları ele geçmiştir (Kabukçu vd., 2021: 4).

5.6. Taş Alet Endüstrisi

Gusir Höyük'te ilk olarak 2010 ve 2012 yılından elde edilen yontmataş buluntular çalışılmış olup (Altınbilek- Algül, 2013) ardından devam eden çalışmaların sonucunda 2022 yılında buluntular tekrar değerlendirilmiştir. Sonuç olarak Gusir Höyük'teki toplam yontmataş buluntuların yaklaşık 1/10'i incelenmiştir ve bu oran 6263 adet ile temsil edilmektedir (Altınbilek- Algül vd., 2022: 442-443).

Yerleşmedeki hammaddeler arasında başta %93 ile çakmaktaşı olmak üzere, %4 obsidyen, %2 kuvarsit, %0,6 jasper ve %0,4 ile henüz tanımlanamayan bir tür yer almaktadır. Sözü edilen hammaddeler içerisinde obsidyen dışında teknolojik olarak bir ayrım görülmemektedir. Buna karşılık obsidyende ise üst evrelerde baskı tekniğinin kullanılması ve yapılar ile açık alanlar arasındaki oransal farklılıklar bulunmaktadır (Altınbilek- Algül vd., 2022: 443).

Çakmaktaşları yoğun olarak krem-kahverengi renginde ince kristalli özellik sergilerken daha az bir oranda ise grimsi-krem renginde, ince ve orta büyüklükte kristal yapılı bir grup yer almaktadır. Çakmaktaşının temini hakkında bir çalışma olmamakla beraber, yerleşmedeki yoğunluğu ve kortikal yongaların fazlalığı ile yerel bir kaynaktan küçük yumrular halinde yerleşmeye getirilip yontulduklarını söylemek mümkündür. Yerleşmedeki obsidyenler ise tek bir grup olarak zümrüt yeşili renginde, Güneydoğu Anadolu peralkali obsidyenine özgü saydam ya da yarı saydam dokuya sahiptir. Analizler sonucu obsidyenler, Nemrut Dağı ya da Solhan-Bingöl A ile örtüşmektedir. Bir örnek dışında tamamının ise Nemrut Dağı masifindeki sıcak su mostrası ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Sözü edilen yoğunluk, aynı zamanda höyüğe olan yakınlığı göz önüne alındığında oldukça olasıdır (Altınbilek- Algül vd., 2022: 443).

Çakmaktaşlarının yuvarlak planlı yapılar evresinde yonga üretim endüstrisinin varlığını, yonga çekirdeklerinin çoğunlukla tek yönlü olduğunu gösterirken, korteksli

parçaların yoğunluğu ise çekirdek hazırlama sürecinin olmadığını göstermektedir. Obsidyenler ise yongalar ve merkezi dilgilerden oluşmaktadır. Bunların yanı sıra az sayıda yonga ve dilgicik çekirdekleri, yanal dilgiler ve yongalar yer almaktadır. Ayrıca çekirdeklerin yoğun olarak küçültüldüğü görülmektedir (Altınbilek- Algül vd., 2022: 443-444). Korteksli yongalar ise oldukça az görülür; bu durum, obsidyen kaynağının yakınında ilk yontmanın gerçekleştirdikten sonra yerleşmeye getirildiğini göstermektedir (Altınbilek- Algül vd., 2022: 444).

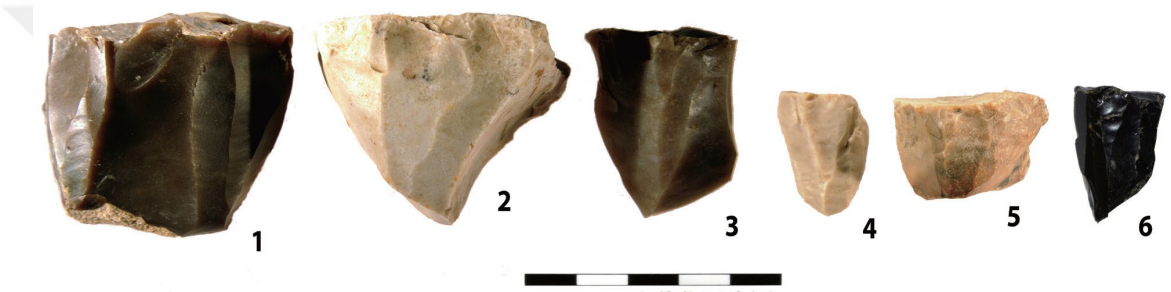

Şekil 5.14: İlk evrelerden dilgi ve dilgicik çekirdekleri (Altınbilek- Algül vd., 2022: 444).

Yerleşmedeki ilk evrelerde yoğun olarak mikrolitler[52], yaygın olarak Nemrik uçları, kazıyıcılar, deliciler, ardından yaprak mikrolitleri, dişli-çentikli parçalar, az sayıda ise kalemler ve kütleştirilmiş dilgiler ile yongalar bulunmaktadır. Uçlar, çeşitli Nemrik uçlarından oluşmaktadır. Yerleşmede yoğun olarak yaprak biçimliler, ardından ise baklava biçimli uçlar gözlenir. Ayrıca bazılarının mikrolit karakterde olduğu, çok küçük boyutlu saplı uçlar ve yuvarlak dipli birçok yaprak mikrolitler dikkati çeker. Delicilerde ise çeşitli formlar hâkimdir; aralarında çok küçük boyutlu olan ve yongaların ön hazırlıkları bulunmaktadır (Altınbilek- Algül vd., 2022: 446). Yerleşmede yalnızca iki adet orak dilgisi ile karşılaşılmış, hiç çeşitkenar üçgene rastlanmamıştır (Altınbilek- Algül vd., 2022: 444).

[52] Hem obsidyen hem de çakmaktaşında baskın türdür. Çakmaktaşlarının %8'i, obsidyenlerin %10'u alet olarak üretilmiş ve aynı türlerin üretiminde tercih edilmiştir.

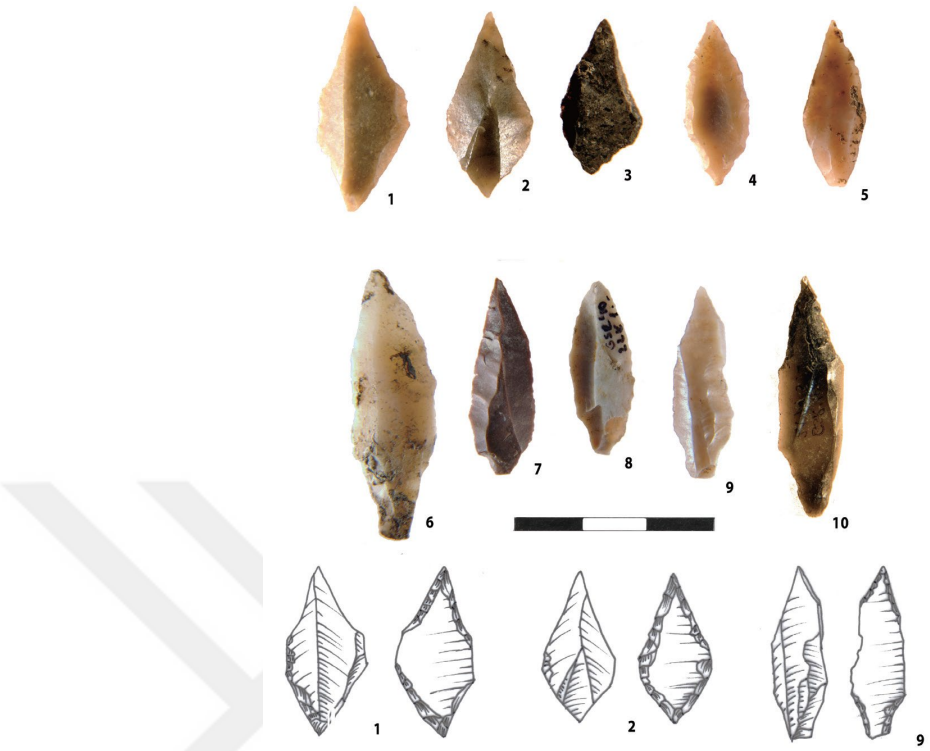

Şekil 5.15: İlk evrelerden Nemrik uçları 1-3: baklava biçimli, 4-5: yaprak biçimli, 6-10: sivri uçlu (10: obsidyen) (Altınbilek- Algül vd., 2022: 445).

Yukarıda sözü edilen ilk evrelerde alet tipolojisinde belirgin farklar bulunmazken, dikdörtgen planlı bir yapı olan ve daha geç bir evreye tarihlenen Yapı 11, farklılıkları ile diğerlerinden ayrılmaktadır. Bu yapıda önceki evrelerle benzer alet tipolojisinin olmasına karşılık, aletlerin boyutlarının büyüyüp, mikrolit endüstrinin yok olması en belirgin farklılığı oluşturur. Yapı 11 ve çevresinde, Demirköy uçları olarak bilinen büyük boyutlu sivri uçlar ve yaprak biçimli Nemrik uçları ile karşılaşılmıştır. Bu sivri uçlar, yuvarlak planlı evreden bilinen Nemrik uçlarına benzemekte ve bu yönüyle de yerel üretimdeki değişikliğin sebebi olarak yorumlanmaktadır (Altınbilek- Algül vd., 2022: 446). Aynı yapıda bulunan yontmataş aletlerin farklılıklarının bir diğeri de baskı tekniği ile yongalanan obsidyen dilgilerdir (Altınbilek- Algül vd., 2022: 449). Toplamda 8 adet olan bu buluntu grubunu; 6 adet Yapı 11'den, 1 adet Yapı 8'deki gömütten ve yine 1 adet Yapı 11 ile Yapı 7 arasındaki açık alanda yer alan gömütten

ele geçmiştir. Bu yönüyle mezarların da dörtgen yapı (Yapı 11) ile aynı döneme ait olabileceği düşünülmektedir (Altınbilek- Algül vd., 2022: 447-448, 450).

Şekil 5.16: Yapı 11'den büyük boyutlu uçlar ve baskı tekniği ile obsidyen dilgiler (Altınbilek- Algül vd., 2022: 447).

Buluntu gruplarının en yoğun olduğu sürtmetaş aletler içerisinde; bazalt öğütme taşları, havanlar, havanelleri, vurgu taşları ve yassı baltalar yer almaktadır (Karul, 2013b: 29). Bazalt öğütme taşları oldukça aşınmış ve büyük boyutlulardır (Karul, 2011b: 4). Havanelleri içerisinde, hayvan başı biçiminde şekillendirilen örnekler de bulunmaktadır (Karul, 2013b: 29).

Şekil 5.17: Hayvan başı formunda havanelleri (Gusir Höyük Kazı Arşivi).

5.7. Buluntu Topluluğu

Höyüğün buluntu topluluğu içerisinde sürtmetaş aletlerin dışında yoğun olarak karşılaşılan diğer bir grup, işlevleri tam olarak saptanamayan delikli taşlardır (Karul, 2011b: 4). Ardından, sırası yoğunluklarından bağımsız olmak üzere; kireçtaşı ve klorit kaplar, bezemeli taş plakalar, biley taşları, tıkaçlar, batonlar, bilezik, yılan başı formunda bir figürin, *phallus* sembolleri, amuletler, boncuklar, düğme-kemer tokaları ve bir adet andiron yer almaktadır.

Şekil 5.18: Taş kap parçaları (sol) ve figürlü taş kap (sağ) (Gusir Höyük Kazı Arşivi).

Bir bezemeli klorit kap parçasında ağız kısmında olası bir yılan motifi, gövde kısmında ise farklı uzunluklarda ve yönlerde verev çizgilerin yer aldığı görülmektedir. Mermer bir kapta ise iki adet kabartma halinde stilize insan figürü bulunmaktadır (Karul, 2020: 89). Kemikten şekillendirilen takılarda da (bkz. Bölüm 6.2.2.4. Stilize İnsan Betimli Takılar) karşılaşılan bu figürler, kap üzerinde 4 adet yarım daireyi sınırlandırmaktadır. Ancak kap üzerinde yalnızca bel ve ayakların bulunmasıyla kemik örneklerden ayrılmaktadır.

a

b **c** **d**

Şekil 5.19: Bezemeli taş plakalar (Gusir Höyük Kazı Arşivi).

Bezemeli taş plakalarda; olasılıkla çömelmiş bir insan[53] ve boynuzlu hayvanlar gibi figürlerin kabartma, iç içe geçmiş daireler ve dalga motiflerin kazıma tekniği ile işlendiği görülmektedir. Bir örnekte ise iç içe iki daireyi çevreleyen ve 5 adet çıkıntısı olan bir bezeme bulunmaktadır. Bir çıkıntıların bir ucu dışarıya dönük bezenmiştir. Bu bezemenin benzerinin kemik plakalarda da bulunması bakımından önemlidir (bkz. Kat. No.: 274, 275).

Bezemesiz ve bezemeli örneklerin bulunduğu biley taşlarında, bezemeli olanların kazıma tekniği kullanılarak oluşturulduğunu; çizgi, dalgalı çizgi ve daire motiflerinin işlendiğini söylemek mümkündür. Ayrıca yerleşmede, içerisinde farklı boy, kalınlık ve hammadde çeşitleri barındıran tıkaçlar, taş batonlar ve sert bir kayaçtan yapılan bir bilezik bulunmaktadır. Boncuklarda ise farklı tür ve renkteki kayaçlardan da şekillendirilen, bir, iki ya da daha fazla deliklilerin bulunduğu örneklerle karşılaşılmaktadır. Bu grup, genellikle mezar buluntusu olarak, bireylerin bel ve boyun çevresinde bulunmaktadır (Karul, 2013b: 29).

Şekil 5.20: Farklı kayaçlardan şekillendirilen boncuk çeşitleri (Gusir Höyük Kazı Arşivi).

Son olarak, şimdilik bilinen örneklerinin yalnızca Gusir Höyük ile sınırlı olduğu bir buluntu grubu olan düğme-kemer tokaları gelmektedir. Höyük'te toplamda 11 adet

[53] Bu bezeme çömelmiş pozisyondaki gömüt (Şek. 5.13b) ile benzerlik bulundurmaktadır.

olan bu buluntuların ikisinin PPNB'ye tarihlenen gömütlerin, kol kemiği ile bel bölgesinin arasında yer alması, buluntuların süslenme amaçlı kullanıldığını ve düğme ya da kemer tokası olarak kullanıldığını düşündürmektedir (Karul, 2018b: 481-482). Diğer buluntuların ise yine yerleşmede çukur ve mezarlarla temsil edilen PPNB dönemi karışık tabakalarında bulunması, bunların ölü hediyesi olarak kullanılmış olabileceklerini göstermektedir (Karul, 2018b: 484). Yapımları, krem ya da beyaz renkli dolomit, kalker ve mermer türü taşların, sürtülerek oval ve yuvarlak forma getirilmesi ve ardından ön yüzeylerinde küçük boyutlardaki yeşil renkli klorit, serpantin ya da bir tür kumtaşı olan grovak taşlarının yerleştirilmesi için oyuklar açılmasıyla gerçekleştirilmiştir. Kakma tekniği ile yerleştirilen bu taşlar, yatağa sıkıştırılmamış olup sabitlenmesi için yapışkan bir madde kullanılmıştır (Karul, 2018b: 482-483). Düğme- kemer tokaları, formlarına göre oval ve yuvarlak olarak ikiye ayrılmaktadır. Oval formda olanlar, merkezde iki delikli ve çevresinde 4 kakma taşın bulunduğu, deliklerin arasında olasılıkla bir ip aşınmasının yer aldığı, ön yüzeyde kısa kenarlarda, uzun kenarlara oranla daha küçük oyuk ve taşların kullanıldığı tiptir (Karul, 2018b: 482). Yuvarlak formlular ise merkezde tek deliğin ve çevresinde 3 adet kakma taşın bulunduğu, diğer forma göre kakma taşlarının yatağa göre daha uygun hale getirildiği tiptir. Ayrıca kakma taşlarının bir örneğinde boncuktan devşirme olarak kullanıldığı saptanmıştır (Karul, 2018b: 483).

Şekil 5.21: Oval tip ve yuvarlak tip düğme-kemer tokaları (Karul, 2018b: 483).

ALTINCI BÖLÜM

GUSİR HÖYÜK KEMİK BULUNTULARI VE ÇALIŞMA YÖNTEMİ

Bu bölüm altında tez kapsamında Gusir Höyük'te elde edilen kemik buluntuların çalışma yöntemi ve ayrıntılı değerlendirmelerine yer verilmiştir.

6.1. Çalışma Yöntemi

"Gusir Höyük Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem Kemik Buluntuları" başlıklı tez kapsamında Gusir Höyük'te elde edilen tüm kemik buluntuları ayrıntılı olarak değerlendirmek ve sınıflandırmak hedeflenmiştir. Bu sınıflandırma ve değerlendirme yönteminde, kullanım amaçlarına göre aletler ve süs eşyaları olarak temelde iki ana ayrım söz konusudur. Aletler, belirli bir amaç doğrultusunda üretilen ve kullanılan nesnelerden oluşmaktayken, süs eşyaları ise toplumun beğeni ve tercihlerini yansıtmanın yanı sıra belirli bir kesim için de statü ve içerdikleri sembolik anlam gibi birçok farklı açıdan ele alınabilecek nesnelerdir. Gusir Höyük, sözü edilen buluntuların kullanım amaçlarına göre farklı tiplerini barındıran zengin bir buluntu grubuna sahiptir. Aletler başlığı altında tipolojik niteliklerine göre genel kabul gören adlandırma ve sınıflandırma yöntemi uygulanırken, süs eşyalarında ise belirgin tipolojik niteliklerine, özelliklerine ve betimlere yönelik bir adlandırma ve sınıflandırma yöntemi uygulanmıştır.

Tez kapsamında, tercih edilen hammadde türlerine, kullanım amaçlarına, ölçülerine ve tipolojik özelliklerine dayalı olarak değerlendirilen buluntular; müzede olan buluntuların da detaylı fotoğraflarının bulunmasıyla çalışmaya dahil edilmiştir. Böylelikle tüm kazı sezonlarında ele geçen toplam 348 kemik buluntu tez kapsamında ele alınmıştır. Ancak müzedeki buluntularda fotoğraf üzerinden belirlenmesi olanaksız olan, ağırlık ve kalınlık bilgilerine yer verilememiştir.

Gusir Höyük kemik aletleri, Stordeur'un önerdiği gibi hammaddelerin dönüşüm süreçlerine göre "teknik", alet formlarına dayalı "morfolojik", alet boyutlarına bağlı olarak "metrik" ve kullanım ucunun formuna dayalı "teknolojik" bir sınıflandırma baz alınarak çalışılmıştır (Bkz. Bölüm 3). Ancak hammadde üzerine bir sınıflandırmanın gerçekleştirilmesine karşın dönüşüm süreçlerine ilişkin bir değerlendirme, farklı bir yöntem ve disiplin gerektirmesi sebebiyle ele alınmamıştır. Bu nedenle buluntular, temel olarak biçimsel özelliklerine göre sınıflandırılıp, hammadde tercihi, alet boyutları ve kullanım çeşitlerine göre bir değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Gusir Höyük'te çok çeşitli kontekstlerden ele geçen buluntuların mekânsal değerlendirilmesi, söz konusu çalışmaların devam etmesi ve bu tez çalışmasının kapsamı dışında olması sebebiyle dahil edilememiştir. Devam eden çalışmaların tamamlanmasıyla, Gusir Höyük kemik buluntularının yerleşme içerisindeki dağılımına yönelik bir değerlendirme başka bir çalışmanın sonucu olarak yayınlanabilecek niteliktedir. Ancak mezar içinden gelmiş olan ve kontekst olarak ayrı ele alınması gereken buluntular, katalogda ayrıca belirtilmiştir.

Sınıflandırma, Bölüm 3'te de belirtildiği gibi birçok farklı çalışma yardımıyla oluşturulmuştur. Çalışma içerisinde bir katalog sistemi oluşturulmuş ve öncelikle buluntuların fotoğraflarının yanında, her bir buluntuya katalog numarası ile ait oldukları grubu yansıtan tip adı verilmiştir. Bunu, buluntunun kontekstine ait veriler takip etmektedir. Ardından metrik veriler, buluntunun korunagelme durumu, hammadde tercihinde hayvan türü ve kemik tipi, son olarak ise her bir buluntunun ayrıntılı açıklamalarına yer verilen tanım kısmı bulunmaktadır.

Katalog içerisinde ayrıca belirtilmesi gereken bazı noktalar bulunmaktadır. Bunlardan ilki; çoklu deliklere sahip buluntularda, delik numaraları ön yüzey ölçüt alınarak, nesnenin üstten alta doğru; aynı hizada bulunan deliklerde ise soldan sağa doğru numaralandırılmasıdır. Ancak delik çapları aynı olan buluntularda, tek tek aynı çaplar yazılmamış, tek bir ölçü verilmiştir. İkinci olarak; minimum genişlikler yalnızca buluntularda daralmanın başladığı ya da belirgin bir farkın olduğu kısmından ölçülmüştür. Daralmanın nesne boyunca devam ettiği örneklerde hem ölçülen kısmın ifade edilemez oluşu hem de bu kısmın öznel bir tercih olması; bu buluntularda

minimum genişliğe yer verilmemesinin ana nedeni olmuştur. Üçüncü olarak, hammadde tercihleri belirlenirken tanımlanabilen en alt basamağa kadar hayvan türlerini tanımlamak ana hedef olmuştur. Ancak işlenmiş kemikler üzerinde bu tür tespitinin her zaman en alt türe kadar yapılması olanaksızdır. Bu sebeple tür tespiti yapılamayan hayvanlarda tanımlanabilen cins, aile, takım ve sınıf bilgilerine yer verilmiştir. Metin içerisinde ve oluşturulan grafiklerde küçük-orta-büyük boyutlu ifadeleri yer alırken katalogda boyut açısından fikir vermek adına, hayvan türü örnekleri ile ifade edilmiştir[54]. Kemik tiplerinde ise yine metin içerisinde ve oluşturulan grafiklerde eğer kemik tipi tanımlanamıyor ise uzun ya da yassı kemik olarak genel tip belirtilmiştir. Katalogda ise bu tanımlanamayan kemik tipleri; boyut açısından fikir vermek adına, örnekler ile ifade edilmiştir[55].

Aşağıda metin ile katalog içerisinde geçen ifadeler ve tanımlarla ilgili bilgiler yer almaktadır.

Sivri Bitimli: Kullanım ucunun sivri bir uçla sonlandığı aletler.

Düz Bitimli: Kullanım ucunun düz bir uçla sonlandığı aletler.

Baş: Buluntunun en üst kısmı.

Gövde: Buluntunun baş ile uç arasında kalan kısmı.

Uç: Buluntunun kullanım ucu olan, en alt kısmı.

Dikey: Kemiğin uzun eksenine paralel olan.

Yatay: Kemiğin uzun eksenine dik olan.

Verev: Kemiğin uzun eksenine çapraz olan.

[54] Ör.: geyik gibi orta boyutlu geviş getiren
[55] Ör.: tarak kemiği gibi uzun kemik

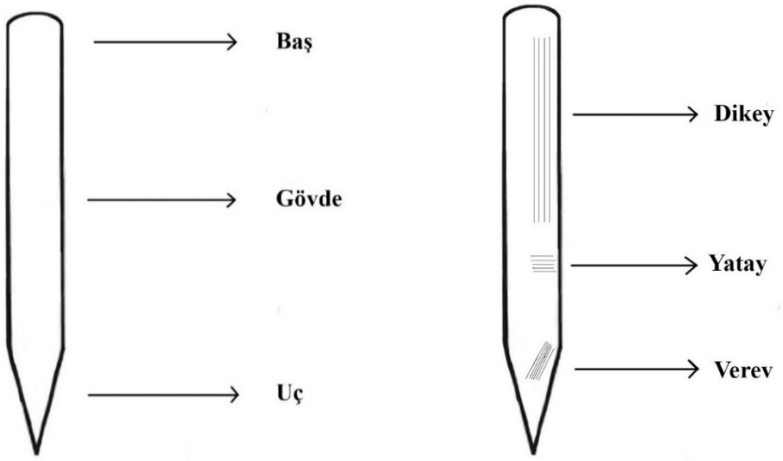

Şekil 6.1: Alet üzerinde belirtilen tanım ve yön şekilleri

Ön yüzey: Kemiğin dış yüzeyi. Buluntuların çoğunda işlenmenin fazla ve özenli olduğu kısım.

Yan kenarlar: Ön yüzey ile arka yüzey arasında kalan kısım.

Arka yüzey: Kemiğin iç yüzeyi. Buluntuların bazılarında çoğunlukla ön yüzey kadar özenli işlenmeyen, genellikle ilik boşluğu ya da süngerimsi dokunun korunduğu kısım.

Memeli: Doğurarak üreyen, sıcakkanlı hayvanlar.

Geviş getiren: Çift toynaklı hayvanların, sindirim organları geviş getirmeye uygun alt takımı. (Ör. koyun, keçi, sığır, geyikgiller)

Etobur: Et yiyen memeli alt takımı.

Gusir Höyük kemik buluntuları alt başlıklar içerisinde detaylandırılmıştır. Bu sınıflandırma içerisindeki temel ayrım Bölüm 6.2'de belirtilmiştir. Karışıklığın ve okuma güçlüğünün önüne geçmek adına alt sınıflandırmalar, metin içerisinde her konu başlığının altında detaylandırılmıştır.

6.2. Gusir Höyük Kemik Buluntuları

"Gusir Höyük Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem Kemik Buluntuları" başlıklı tez kapsamında, buluntuların kullanım farklılıkları ve amaçlarına göre aletler ve süs eşyaları olmak üzere iki ayrım söz konusudur. Bu iki grup içerisinde yer alan toplam 348 buluntuda zengin bir çeşitlilik ile karşılaşılmış ve bu doğrultuda alt başlıklar içerisinde detaylandırılarak ve değerlendirilmiştir. "Aletler" başlığı altındaki "Sivri Bitimli Aletler" içerisinde; "Bızlar", "İğneler", "Mekik" ve "Olta İğnesi"; "Düz Bitimli Aletler" içerisinde; "Spatüller", "Keskiler", "Düzlek" ve "Mablak" yer almaktadır. "Süs Eşyaları" başlığında ise "Boncuklar", "Tarak Kemiğinden Biçimlendirilen Takılar", "Baş Kısmında Deliği Olan Uzun Takılar", "Stilize İnsan Betimli Takılar", "Figürinler", "Plakalar" ve "Sınıflandırılamayan Takı Parçaları" bulunmaktadır. En son başlık ise her iki ana başlık içerisine dahil edilemeyen ve dolayısıyla hangi amaca yönelik biçimlendirildiği belirlenemeyen "Sınıflandırılamayan Nesneler" yer almaktadır. Sözü edilen buluntu türleri ile ilgili detaylar ayrıntılı olarak her başlık altında değerlendirilmiştir.

6.2.1. Aletler

Gusir Höyük kemik aletleri, yöntem başlığında da belirtildiği gibi (bkz. Bölüm 6.1) Stordeur'un alet çalışmalarında önerdiği doğrultuda ancak kapsam olarak dönüşüm süreçleri dışında tutularak gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda yerleşmedeki alet çeşitliliği öncelikle kullanım uçlarının biçimlerine göre genel bir ayrım olarak kabul görmüş olan, "Sivri Bitimli Aletler" ve "Düz Bitimli Aletler" olarak ikiye ayrılmış, ardından yine aletlerin biçimlerine göre kabul gören adlandırmalarla alt başlıklar altında değerlendirilmiştir.

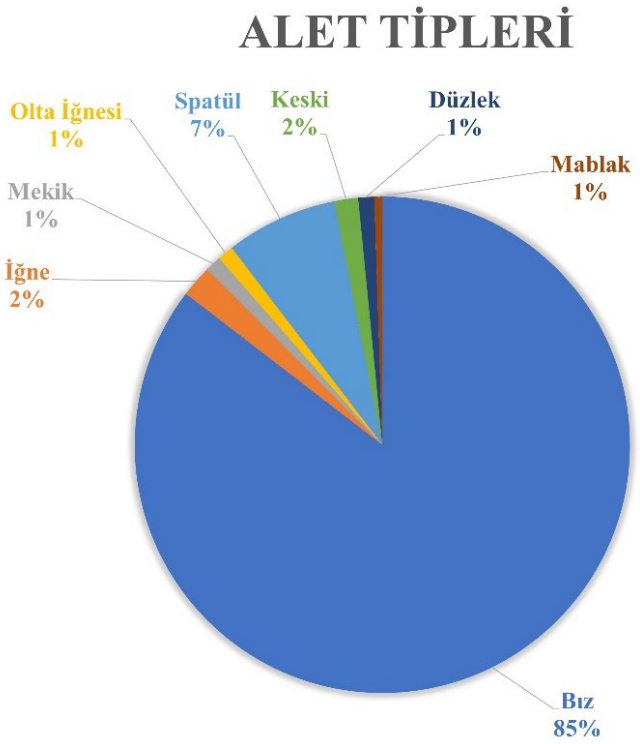

Grafik 6.1: Alet tiplerinin yüzdelik oranlarını gösteren grafik

	Alet Tipleri	Sayısal Değerler	Yüzdelik Oran
Sivri Bitimli Aletler	Bız	164	%85
	İğne	4	%2
	Mekik	1	%1
	Olta İğnesi	1	%1
Düz Bitimli Aletler	Spatül	14	%7
	Keski	3	%2
	Düzlek	1	%1
	Mablak	1	%1
Toplam		189	

Tablo 6.1: Gusir Höyük'te ele geçen alet tiplerinin sayısal değerleri ve oranları

Yerleşmedeki tüm alet tiplerine bakıldığında en büyük oran; sivri bitimli aletler içerisinde yer alan bızlara aittir. Alet tipleri içerisinde sırasıyla spatüller, iğneler, keskiler ve yerleşmede tekil örneklerle temsil edilen mekik, olta iğnesi, düzlek ve mablak gelmektedir (Bkz. Grafik 6.1, Tablo 6.1).

6.2.1.1. Sivri Bitimli Aletler

Bu grup; aletlerin kullanım uçlarının sivri formuna yönelik bir kategoriyi ifade etmektedir. Yerleşmede sayısal olarak en büyük grubu oluşturan sivri bitimli aletler içerisinde kemik, boynuz ve dişten biçimlendirilen bızlar, iğneler, mekik ve olta iğnesi yer almaktadır. Sivri bitimli aletlerin, gövdeden uca daralarak sivri bir uçla sonlanan tanımına karşın olta iğnelerinin de kullanım ucunun sivri olması sebebiyle bu grup içerisinde dahil edilmiştir.

6.2.1.1.1. Bızlar

Bızlar; deri, ahşap, kumaş gibi çeşitli yüzeylerde, delme amacıyla kullanılan aletlerdir. Sepetçilik, dericilik, dokumacılık gibi faaliyetlerde kullanılan bızların; kullanıldıkları yüzeyler ve faaliyetler doğrultusunda farklı biçimleri bulunmaktadır. Baş kısmında epifiz kısmının korunarak doğal tutamak oluşturulduğu, diyafizden biçimlendirilenler, yassı ya da dairesel kesitli olmak üzere farklı tipolojik özellikleri olan bızların tamamı uca doğru daralmaktadır ancak uygulanan yüzey ve amaç doğrultusunda çoğu sivri bitimli olmak üzere yuvarlak bitimli örneklerle de karşılaşılmaktadır. Aynı zamanda bızlar içerisinde boyut olarak da farkların bulunması, uygulanan kuvvetin alet üzerine olan aktarımını gerçekleştirecek nitelikteki daha kısa boyutlu bızların delici olarak da adlandırılmasını sağlamıştır. Ancak tez kapsamında sırasıyla hammadde tercihi, kemik tipi, epifiz ya da diyafizden şekillendirilmesi son olarak ise uç formları dikkate alınarak tipolojik bir ayrım uygulanmıştır. Bu sebeple aletlerin olası fonksiyonları belirtilmesine karşın iz analizi uygulanmadan hangi amaç için kullanıldığını

belirlemek olanaksız olduğu için sınıflandırma ve değerlendirmede bu etmenler dışarıda tutulmuştur.

<table>
<tr><td colspan="4">Kemik Bız</td></tr>
<tr><td rowspan="7">Uzun Kemik</td><td colspan="2" rowspan="2">Epifizi Korunarak Biçimlendirilen Bızlar</td><td>Tarak Kemiğinden Biçimlendirilen Bızlar</td></tr>
<tr><td>Dirsek Kemiğinden Biçimlendirilen Bız</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Diyafizi Korunarak Biçimlendirilen Bızlar</td><td rowspan="2">Sivri Uçlu Bızlar</td><td>Simetrik Sivri Uçlular</td></tr>
<tr><td>Asimetrik Sivri Uçlular</td></tr>
<tr><td colspan="2">Yuvarlak Uçlu Bızlar</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Ayrışık Örnekler</td><td colspan="2">Çift Taraflı Bız</td></tr>
<tr><td colspan="2">Delikli Bızlar</td></tr>
<tr><td colspan="2">Bezemeli Bızlar</td></tr>
<tr><td colspan="3">Ucu Korunmayan Bızlar</td></tr>
<tr><td colspan="3">Bız Gövde Parçaları</td></tr>
<tr><td>Bıza Ait Yapım Aşamaları</td><td colspan="3"></td></tr>
<tr><td>Yassı Kemik</td><td colspan="3"></td></tr>
<tr><td colspan="4">Boynuz Bız</td></tr>
<tr><td colspan="4">Diş Bız</td></tr>
</table>

Tablo 6.2: Bızların sınıflandırılmasını gösteren tablo

Gusir Höyük kemik buluntularında sayısal yoğunluğun en fazla olduğu grup bızlardan oluşmaktadır. Neolitik topluluklarda da sıklıkla kemik bızlar ele geçmesine karşın Gusir Höyük'te az sayıda boynuz ve diş bızlar da bulunmuştur. Bu bızlar, hammaddeleri göz önüne tutularak farklı başlıklar altında ele alınmıştır.

En yoğun grubu oluşturan kemik bızlarda, kemik tiplerine göre bir ayrım uygulanmış, böylece uzun ve yassı kemik olarak iki başlık altında toplanmıştır. Üçüncü bir başlık ise tam olarak biçimlendirmenin gerçekleştirilmediği, yapım aşamalarına işaret eden buluntulara aittir. Uzun kemikler içerisinde tarak kemiğinden biçimlendirilenler ve

dirsek kemiğinden biçimlendirilenler alt başlıklarının olduğu "epifizi korunarak biçimlendirilenler"; sivri uçlular[56] ve yuvarlak uçlular alt başlıklarının olduğu "diyafizi korunarak biçimlendirilenler"; çift taraflı bız, delikli bızlar, bezemeli bızlar alt başlıklarının olduğu "ayrışık örnekler"; son olarak ise "ucu korunmayan bızlar" ve "bız gövde parçaları" olarak sınıflandırılmışlardır (Bkz. Tablo 6.2).

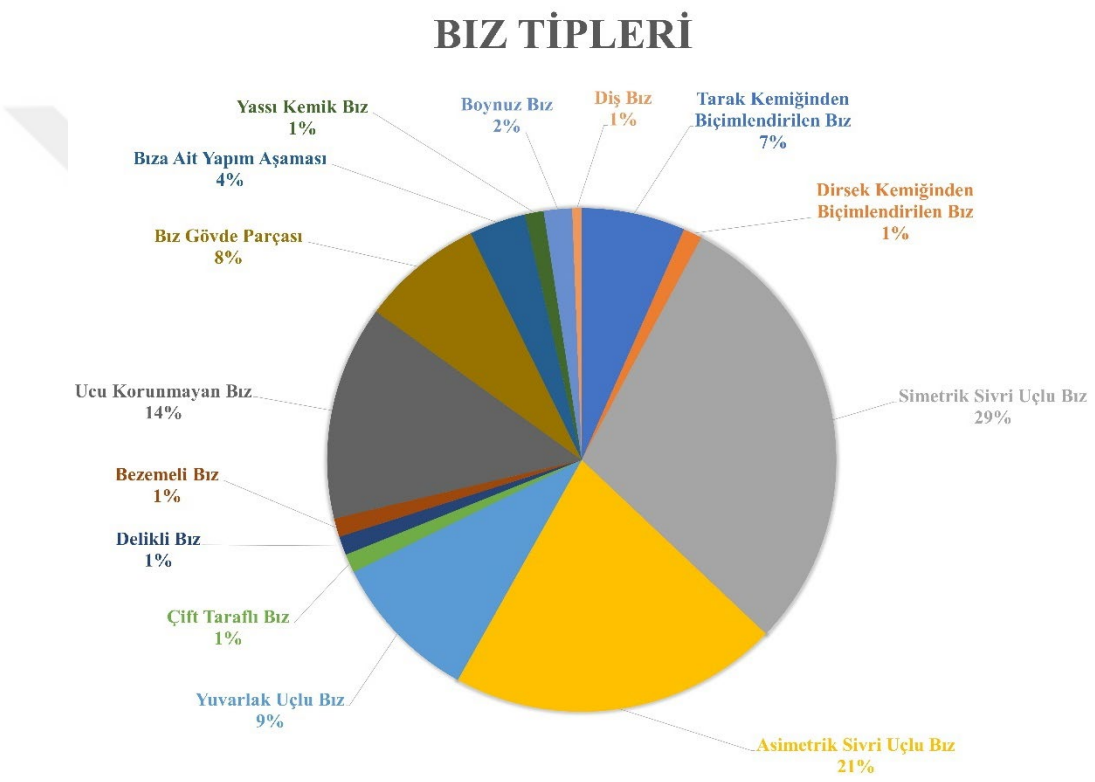

Grafik 6.2: Bız tiplerinin yüzdelik oranlarını gösteren grafik

Bızlar yerleşmede toplamda 164 adet ile temsil edilmektedir. Bız tiplerinde sayısal olarak en büyük oran %50 ile kendi içerisinde simetrik (%29) ve asimetrik (%21) olarak ikiye ayrılan sivri uçlu bızlara aittir. Ardından sırasıyla %14 ile ucu korunmayan bızlar, %9 ile yuvarlak uçlu bızlar, %8 ile bız gövde parçaları, %7 ile tarak kemiğinden biçimlendirilen bızlar, %4 ile bıza ait yapım aşamalarına, %2 ile

[56] Sivri uçlular da kendi içinde simetrik sivri uçlular ve asimetrik sivri uçlular olarak ikiye ayrılmaktadır.

boynuz bızlar son olarak ise %1'lik oran ile yassı kemik bız, diş bız, dirsek kemiğinden biçimlendirilen bız, delikli bızlar, bezemeli bızlar ve çift taraflı bız gelmektedir (Bkz. Grafik 6.2).

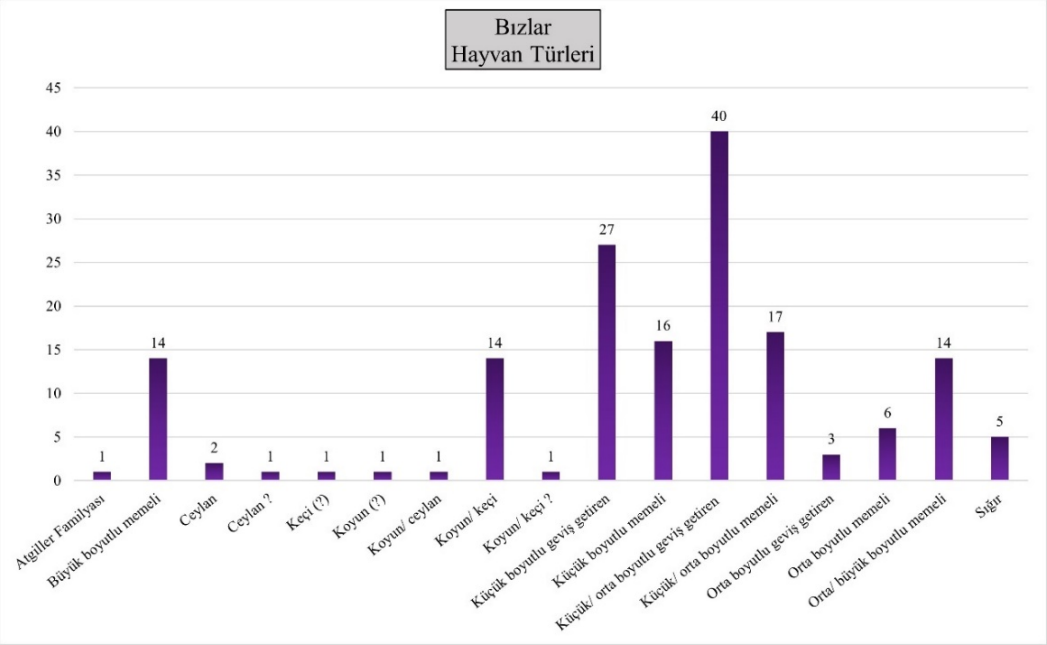

Grafik 6.3: Bız üretiminde tercih edilen hayvan türlerini ve sayısal değerlerini belirten grafik

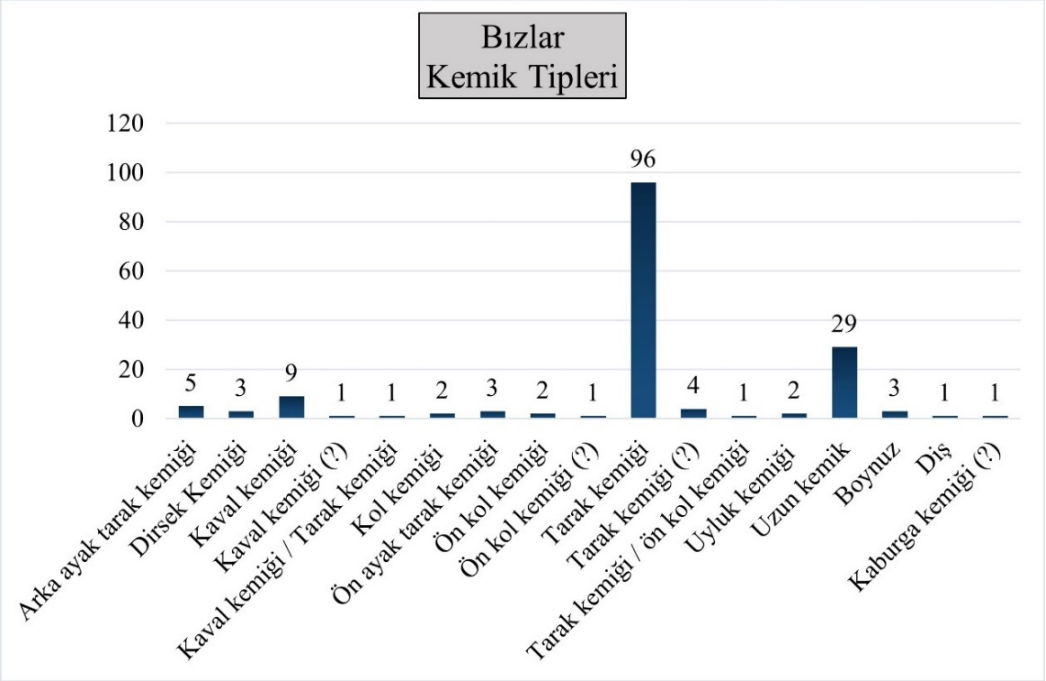

Grafik 6.4: Bız üretiminde tercih edilen kemik tiplerini ve sayısal değerlerini belirten grafik

Bız üretiminde tercih edilen hayvan türlerine bakıldığında 40 adet ile küçük/ orta boyutlu geviş getirenler hakimdir. Ardından sırasıyla küçük boyutlu geviş getirenler, küçük/ orta boyutlu memeliler, küçük boyutlu memeliler ile aynı sayısal değere sahip büyük boyutlu memeliler ve orta/ büyük boyutlu memeliler, orta boyutlu memeliler, orta boyutlu geviş getirenler ve atgiller familyasına ait türler yer almaktadır. Tanımlanabilir hayvan türleri arasında ise sırasıyla koyun/ keçiler, sığırlar, ceylanlar yer almaktadır (Bkz. Grafik 6.3).

Kemik tiplerinde sayısal yoğunluk en fazla tarak kemiklerindedir. Ardından hangi kemik olduğu belirlenemeyen uzun kemikler gelirken bu iki kemik tipine oranla sayıca az olan sırasıyla; kaval kemiği, arka ayak tarak kemiği, dirsek kemiği, ön ayak tarak kemiği, boynuz, kol kemiği, uyluk kemiği, ön kol kemiği, diş ve kaburga kemiği yer almaktadır (Bkz. Grafik 6.4).

6.2.1.1.1.1. Kemik

Bu grup kendi içinde tercih edilen kemik tipine göre uzun ve yassı kemik olarak ikiye ayrılmıştır. Uzun kemiklerden biçimlendirilenler sayıca oldukça fazladır. Bunun sebebi, uzun kemiklerin yassı kemiklere oranla daha güçlü ve sağlam olmaları dolayısıyla, alet olarak kullanılmak için daha elverişli olmalarından kaynaklanmaktadır.

Kemik bızların sınıflandırılmasında sözü edilen ayrımın yanı sıra aletlerin baş kısımlarının formuna ve ardından bızların uç formlarına yönelik teknolojik bir sınıflandırma genel başlıklar altında incelenmiştir. Bu sınıflandırmalar hakkında ayrıntılı bilgilere metin içinde yer verilmiştir. Uç formlarına dair çalışma Schibler'in 1981 yılındaki uç formlarına dair oluşturduğu çalışması baz alınarak gerçekleştirilmiştir[57]. Tez kapsamında, Schibler'in uyguladığı birçok uç formu direkt olarak alınmasına karşın Gusir Höyük'te görülen farklı uç çeşitleri de bu sınıflandırmaya eklenmiştir.

Uzun kemik, yerleşmedeki bızların çok büyük bir bölümünün biçimlendirildiği bir kemik tipidir. Tüm tarihöncesi dönem yerleşmelerinde olduğu gibi Gusir Höyük'te de uzun kemikler alet yapımında sıklıkla kullanılmıştır. Hem yoğunlukları hem de uzun kemiklerin vücudun en sağlam kemikleri olması, bu tercihin bilinçli yapıldığını göstermektedir.

Epifizi korunarak biçimlendirilen bızlar, aletin kullanıma yönelik çok belirgin bir fark yaratan epifiz kısımlarının bilinçli bir tercih dolayısıyla korunduğu örneklerden oluşmaktadır. Bu örnekler kemiğin doğal formu doğrultusunda alet için doğal bir tutamak yaratmaktadır. Epifizi korunan örnekler Gusir Höyük'te tarak kemiğinden ve dirsek kemiğinden biçimlendirilmiştir.

Tarak kemiğinden biçimlendirilen bızlar, yerleşmede 11 adet ile temsil edilmektedir. Grup, tarak kemiğinin distal ve proksimal kısmı olmak üzere iki farklı bölümü korunarak biçimlendirilmiştir. **Distal kısmı korunarak biçimlendirilen**

[57]Bkz. Schiber, 1981: 16.

bızlar 5 adet olup (Kat. No. 001, 002, 003, 004, 005), uzunlukları 11- 4,4 cm, genişlikleri 2,1- 1 cm, tespit edilebilen kalınlıklar ise 1,7- 0,6 cm aralığındadır. Tarak kemiğinin distal kısmı, sözü edilen doğal tutamak için daha hacimlidir. Korunan uçların tamamı sivridir (Kat. No. 001, 004). İki örnek (Kat. No. 003, 004) ise ısıl işleme uğramış olup özellikle gövde ve uç kısımları yanarak siyah rengini almıştır. Özellikle üç örnekte baş düzleştirilmiştir (Kat. No. 003-004-005).

Yerleşmede toplam 6 adet **tarak kemiğinin proksimal kısmından biçimlendirilen** bız yer almaktadır (Kat. No. 006, 007, 008, 009, 010, 011). Uzunlukları 11,6- 6,2 cm, genişlikleri 1,9- 1,3 cm, tespit edilebilen kalınlıkları ise 0,9- 0,6 cm aralığındadır. Kemiğin proksimal kısmının baş olarak kullanılması, distal kısmına göre hacimleri doğrultusunda, doğal bir tutamaktan çok, yalnızca düzlem sağlamaktadır. Bu grup içerisindeki boyu diğerlerine oranla kısa bir örnekte (Kat. No. 008), yalnızca uç yakılmıştır ve bu kısımda olasılıkla kullanıma bağlı küçük kırıklar oluşmuştur. Sahip olduğu yuvarlak uç, oldukça geniş bir bitişe sahiptir.

Tarak kemiği korunarak biçimlendirilen bızların tamamında ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir, yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Arka yüzeyde distal kısmı korunan iki örnek (Kat. No. 002, 003) dışında, ilik boşlukları korunmuştur. Bu iki bızda süngerimsi doku temizlenmemiş, korunmuştur. Aletlerde çoğunlukla dikey olmak üzere verev izler de görülmekteyken üç adet bızın uçları parlak ve pürüzsüzdür (Kat. No. 005, 004, 007). Bu bızlardan birinin yanmaya bağlı olarak oldukça pürüzsüzleşip parladığını söylemek mümkündür (Kat. No. 004). Uçları korunan bızların tipine göre; asimetrik uzun sivri, asimetrik kısa yuvarlak, asimetrik uzun yuvarlak, simetrik geniş yuvarlak, simetrik geniş sivri, asimetrik geniş sivri, simetrik uzun sivri uçlar bulunmaktadır.

Dirsek kemiğinden biçimlendirilen bız, doğal formu gereği bız için biçimlendirmenin kolay olduğu bir kemik olmasına karşın Gusir Höyük'te tek örnekle (Kat. No. 012) temsil edilmektedir. Bızın uzunluğu 8,4 cm, genişliği 1,1 cm kalınlığı ise 1 cm'dir. Aletin başında, kemiğin epifiz kısmında, kemiğin doğal formu korunmuştur. Başın hemen ardından uca doğru daralarak biçimlendirilmiştir ancak uç korunmamıştır. Alet üzerinde dikey izler görülür, ilik boşluğu ise açılmamıştır.

Diyafizi korunarak biçimlendirilen bızlar, başlığı altında tüm ve kırık olanlar birlikte değerlendirilmiştir. Tüm olanlarda kemiğin distal kısmından şekillendirildiği, kırık olanlarda ise epifizin korunduğuna dair herhangi bir çıkarım yapılamadığı için birlikte değerlendirilmesi uygun görülmüştür. Diyafizden biçimlendirilen bızlar, kullanım amaçlarına göre ve bu aletlerin kullanıldıkları malzemelere göre çeşitlilik gösterebilecek olan uçların biçim ve formlarına göre bir sınıflandırmaya tabi tutulmuşlardır. Sivri ve yuvarlak uçlu olarak ikiye ayrılan diyafizden biçimlendirilen bızların, alt gruplarına ise aşağıda yer verilmiştir.

Sözü edilen bu grup içerisindeki **sivri uçlu bızlar**, diyafizden biçimlendirilen bızların sayıca en fazla olduğu gruptur. Kendi içerisinde simetrik ve asimetrik sivri uçlu bızlar olarak ikiye ayrılmaktadır. Simetrik ve asimetrik uçlular içerisindeki tipolojik farklar çizimler ile belirtilmiştir (bkz. Şek. 6.2 ve 6.3). Grup içerisinde simetrik uçlu bızlar 49, asimetrik uçlu bızlar ise 35 adet ile temsil edilir.

Simetrik sivri uçlular, gövdeden uca doğru birbirine eşit bir eğimle daralarak sivri bir uç ile sonlanan aletlerden oluşmaktadır. Sivri ucun kullanılması daha çok delme işlevinin yoğun olarak kullanıldığı aletleri akla getirmektedir. Bu alet grubu 49 adet bızdan oluşmaktadır ve birkaç örnek dışında tamamının baş kısımları kırıktır. Uzunlukları 11,6- 1,9 cm, genişlikleri 2,1- 0,4 cm, tespit edilebilen kalınlıklar ise 0,3-0,7 cm aralığındadır.

Başta ya da uçta küçük kırıkların olmasına karşın tüm alet boyutunda ya da tüm boyutuna oldukça yakın 6 alet bulunmaktadır (Kat. No. 039, 048, 050, 051, 052, 054). Geri kalan aletler ise yalnızca uçlar, gövde ve uçlar ile baştaki kırıklar sebebiyle tüm boyutu belirlemeyi engelleyen bızlardan oluşmaktadır.

Aletlerin neredeyse tamamında dikey izler bulunurken bazı örneklerde verev, nadiren ise yatay izler görülmektedir. Ayrıca aletin ya da ucun parlak olduğu örnekler de yer almaktadır. Dört aletin (Kat. No. 019, 027, 036, 056) korunan uzunluğunun tamamı ısıl işleme uğrayarak siyah rengini almıştır. Bir aletin yalnızca ucu (Kat. No. 057), bir aletin yalnızca baş kısmı (Kat. No. 034), bir başka aletin ise (Kat. No. 042) bir yan kenarı ile arka yüzeyinin bir kısmı yanmıştır. Ayrıca belirtmek gerekir ki ısıl işleme uğrayan kemiklerin birinin (Kat. No. 036) üzerindeki düzenli izler, diğerlerinden

ayrılmaktadır. Bu izler, korunan uzunluğun baş kısmında dikey olarak çok sık ve çok düzenli devam etmektedir. Aletin ucuna doğru ise bu sık izler kısmen azalarak dikey ve verev; uçta ise yalnızca dikey izlere dönüşür.

Bu gruptaki yassı gövdeli bızların bazı örneklerinde yassı, bazılarında ise dairesel kesitte uçlar yer almaktadır. Aletlerin tamamı, kemiğin dikey olarak ikiye ayrılmasından sonra biçimlendirilmiştir.

Simetrik uçların da kendi içerisinde olasılıkla farklı kullanımlara bağlı olarak değişiklik gösteren formları bulunmaktadır (bkz. Şek. 6.2 ve Tablo 6.3).

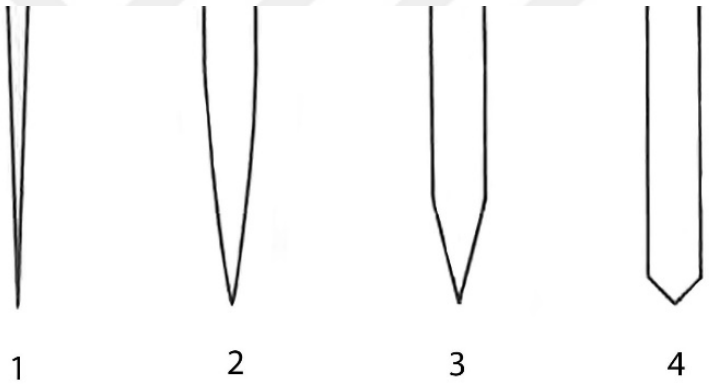

Şekil 6.2: Simetrik Sivri Uçlar Tipolojisi (1.Dar, 2. Geniş, 3. Uzun, 4. Kısa) (Schibler, 1981: 16'dan uyarlanmıştır).

Tabloda görülen uç tipleri ile sayısal değerleri aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.[58]

[58] Sözü edilen bu farklı uç tipleri, belirli bir sınıflandırma unsuru olmadığı ve yalnızca çeşitliliğe vurgu yapıldığı için burada hangi katalog numarasına sahip aletlerin yer aldığı belirtilmemiştir. Bu verilere sahip buluntulara Katalog'dan ulaşılabilmektedir.

Uç Tipleri	Grup içerisindeki sayısal değeri
Simetrik Dar Sivri Uçlu	11
Simetrik Geniş Sivri Uçlu	33
Simetrik Kısa Sivri Uçlu	2
Simetrik Uzun Sivri Uçlu	3

Tablo 6.3: Simetrik Sivri Uçlu Bızlar Tipolojisinin Sayısal Veri Tablosu

Asimetrik sivri uçlular, gövdeden uca doğru birbirinden farklı eğimlerle daralarak sivri bir uç ile sonlanan aletlerden oluşmaktadır. Bu grup içerisinde 35 adet bız yer almakta olup uzunlukları 10,6- 3,5 cm, genişlikleri 1,9- 0,4 cm, tespit edilebilen kalınlıklar ise 1,2- 0,3 cm aralığındadır.

Başta ya da uçta küçük kırıkların olmasına karşın tüm alet boyutunda ya da tam boyutuna oldukça yakın 3 alet bulunmaktadır (Kat. No. 070, 081, 091). Geri kalan aletler ise yalnızca uçlar, uç ve gövdeler ile baştaki kırıklar sebebiyle tüm boyutu belirlemeyi engelleyen bızlardan oluşmaktadır. Bu grupta simetrik sivri uçlu bızlarda karşımıza çıkmayan, kemiğin doğal formunun tamamen ya da kısmen korunarak biçimlendirildiği ve olasılıkla atık parçadan şekillendirilen aletler bulunmaktadır. Söz konusu aletler bu grup içerisinde 4 adettir (Kat. No. 062, 063, 070, 094).

Grup içerisinde ısıl işlem gören aletler; 1 adet (Kat. No. 065) kısmen, 3 adet (Kat. No. 070, 071, 079) tamamen, 1 adet (Kat. No. 081) ise yalnızca ucu olmak üzere siyah rengini almıştır. Asimetrik sivri uçlu aletlerin uç kısımlarında dikey, dikey ve kısmen verev izler yer almaktayken bazı örneklerde ise uç pürüzsüz ve parlaktır.

Bu gruptaki yassı gövdeli bızların bazı örneklerinde yassı, bazılarında ise dairesel kesitte uçlar yer almaktadır. Ayrıca aletlerin büyük çoğunluğu kemik dikey olarak ikiye ayrıldıktan sonra biçimlendirilmelerine karşın, 3 alet tüm kemikten biçimlendirilmiştir (Kat. No. 068, 083, 90).

Asimetrik uçların da kendi içerisinde olasılıkla farklı kullanımlara bağlı olarak değişiklik gösteren formları bulunmaktadır (bkz. Şek. 6.3 ve Tablo 6.4).

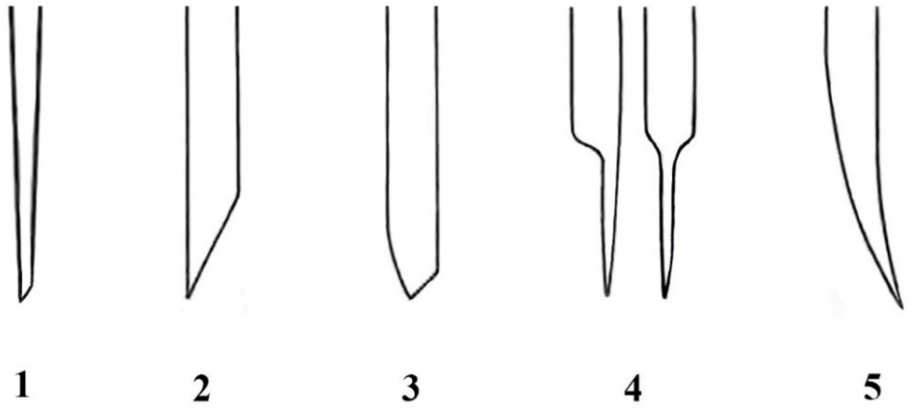

Şekil 6.3: Asimetrik Sivri Uçlar Tipolojisi (1.Dar, 2.Uzun, 3.Kısa, 4.Uzun Dar, 5. Kavisli) (Schibler, 1981: 16'dan uyarlanmıştır).

Tabloda görülen uç tipleri ile sayısal değerleri aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.[59]

Uç Tipleri	**Grup içerisindeki sayısal değeri**
Asimetrik Dar Sivri Uçlu	3
Asimetrik Kısa Sivri Uçlu	5
Asimetrik Uzun Sivri Uçlu	9
Asimetrik Uzun Dar Sivri Uçlu	5
Asimetrik Kavisli Uçlu	13

Tablo 6.4: Asimetrik Sivri Uçlu Bızlar Tipolojisinin Sayısal Veri Tablosu

Yuvarlak uçlu bızlar, Gusir Höyük'te 16 adet ile temsil edilmektedir. Uzunlukları 14,9- 2 cm, genişlikleri 3,1- 0,8 cm, tespit edilebilen kalınlıkları ise 1- 0,4 cm aralığındadır.

[59] Sözü edilen bu farklı uç tipleri, belirli bir sınıflandırma unsuru olmadığı ve yalnızca çeşitliliğe vurgu yapıldığı için burada hangi katalog numarasına sahip aletlerin yer aldığı belirtilmemiştir. Bu verilere sahip buluntulara Katalog'dan ulaşılabilmektedir.

Tüm ya da başta küçük kırıkların olmasına karşın boyutu belirlenebilen aletler 3 adettir (Kat. No. 105, 108, 111). Uçlarına göre geniş ve dar yuvarlak uçlu örnekler yer almaktadır. Bir aletin baş kısmı (Kat. No. 104), bir aletin ise tamamı (Kat. No. 106) ısıl işlem sonucu siyah rengini almıştır. Uçlarda ise çoğunlukla dikey izler bulunur. Çoğunlukla ilik boşluğunun korunduğu bu grup içerisinde, arka yüzeyinde süngerimsi dokunun yer aldığı tek örnek (Kat. No. 102) yer almaktadır.

Bir örnek (Kat. No. 097) diğerlerine kıyasla uzun ve geniş boyutlara sahiptir. Arka yüzeyin uç kısmında kullanım sonucu aşınmaya bağlı olarak süngerimsi doku ortaya çıkmıştır. Ayrıca aletin gövdesinde bir alet delik açma girişimi bulunur.

Ayrışık örnekler başlığı altında sayıca az ele geçen ve diğer bızlardan formları dolayısıyla ayrı ele alınan aletlere yer verilmiştir. Bunlar; 1 adet çift taraflı, 2 adet delikli ve 2 adet ise bezemeli bızlar ile temsil edilir.

Çift taraflı bız (Kat. No. 113) yerleşmede tekil bir örnektir. Bız; 4,5 cm uzunluğunda, 0,7 cm genişliğinde ve 0,4 cm kalınlığındadır. Bir uç asimetrik uzun, diğer uç asimetrik geniştir. Gövdeden iki uca doğru alet düzensiz daralmaktadır. Bir uç kırıktır ancak bir uçta dikey, diğer uçta ise dikey ve verev izlerin bulunması, bu aletin iki yönlü de kullanıldığını göstermektedir.

Delikli bızlar, yerleşmede 2 adet ile temsil edilir. Bir bız (Kat. No. 114), 8,1 cm uzunluğunda, 1,8 cm genişliğinde; diğer bız ise (Kat. No 115) 11,7 cm uzunluğunda, 2 cm genişliğindedir. Her iki bızın da delik çapları ise 0,5 cm'dir. Baş kısımlarında tek delik bulunan bızların, ön yüzeyleri dışbükey, arka yüzeyleri içbükeydir ve ilik boşlukları korunmuştur. Ucu kısmen korunan örneğin (Kat. No. 115) uç kısmında dikey ve verev izler bulunur.

Bezemeli bızlar, Gusir Höyük'te 2 adet (Kat. No. 116, 117) ele geçmiştir. Bir bız (Kat. No. 116); 6,6 cm uzunluğunda, 1,7 cm genişliğinde ve 0,6 cm kalınlığında; diğer bız ise (Kat. No 117) 15,7 cm uzunluğunda, 2,3 cm genişliğindedir. Bir örnekte (Kat. No. 116) korunmuş olan uç, simetrik ve yuvarlaktır. Grup içerisindeki iki örnekte de baş korunmamıştır.

İlk örnekte (Kat. No. 116) korunan uzunluğun baş kısmında birbirine paralel 5 adet yatay bezeme yer almaktadır. Bu bezemelerden en üstte olanının sol tarafı yüzeysel ve çok sayıda çizgi şeklindeyken sağa doğru tek çizgi halini alır. Uçta ise kullanım sonucu oluşan dikey izler belirgindir.

Diğer bızda (Kat. No. 117) ise korunan uzunluk boyunca devam eden iki kenara yakın kısımlarda ikişer dikey yiv, geri kalan kısımda ise yine korunan uzunluk boyunca devam eden başta 4 sıra çizgi olarak başlayıp uca doğru 3 sıraya düşen yılankavi bir bezeme görülmektedir. Toplamda 10 adet kıvrımı olan yılan bezemesi uca doğru yüzeysel bir hale gelmiştir. Sözü edilen bu yılan bezemesi Gusir Höyük'te sıklıkla betimlenmiştir. İki yan kenara yakın kısımdaki ikişer dikey yiv ise işlenen ana betim olan yılanı âdeta çerçeve oluşturup, sınırlamaktadır.

Ucu korunmayan bızlar, kullanım uçlarında kırık ve baş kısımlarında belirgin bir farkın olmaması (epifizin korunması gibi) nedeniyle yukarıdaki sınıflandırmaya dahil edilememiş ve ayrı ele alınmıştır. Bu grup içerisinde 23 bız bulunmaktadır. Simetrik ve asimetrik daralan örneklerin bulunmasına karşın uçları korunmadığı için bir sınıflandırma yapılmayacaktır. Bu topluluğun uzunlukları 9,7- 2,4 cm, genişlikleri 1,9- 0,4 cm, tespit edilebilen kalınlıklar ise 1- 0,4 cm aralığındadır.

Isıl işlem sonucu siyah rengini alan 3 adet bız (Kat. No. 128, 129, 130) bulunmaktadır. Bir bızda (Kat. No. 139) ise ısıl işlem tüm aletin rengini değiştirmese de yüzeyde siyah lekeler şeklinde görülebilmektedir. Grup örneklerinin neredeyse tamamında dikey izler ve bu izlerin yanı sıra bazılarında kısmen verev izlerle de karşılaşılmıştır. Birkaç örnekte ise gövde- uç arası pürüzsüz ve parlaktır.

Bu grup içerisinde 1 adet (Kat. No. 138) atık bir parçadan biçimlendirilen ve tamamlanmamış bir bız bulunmaktadır. Yüzeyde kısmen izler görülür ancak kullanım ucunda izlerin yer almaması, bu izlerin yapım ile ilişkili olduğunu gösterir niteliktedir.

Bız gövde parçalarında, ucu korunmayan bızlardan farklı olarak, uca daha uzak kırıklar görülmektedir. Toplam 13 örnek ile temsil edilen bu grubun uzunlukları 7,2- 2,6 cm, genişlikleri 1,6- 0,6 cm, tespit edilebilen kalınlıklar ise 0,6- 0,4 cm

aralığındadır. Ayrıca grup içerisinde iki adet yanmış bız gövdesi yer almaktadır (Kat. No. 141, 146).

Son olarak **bıza ait yapım aşamaları** başlığında ise 3 adet (Kat. No. 154, 155, 156) derin yivlerle ayrım izlerin bulunan uzun kemikler ve 3 adet (Kat. No. 157, 158, 159) tarak kemiklerinin dikey olarak ikiye ayrılmasından sonra düzeltilen ya da kısmen düzeltilen ancak biçimlendirilmeyenler olmak üzere toplam 6 adet örnek bulunmaktadır. Uzunlukları 6,2- 2,4 cm, genişlikleri 2,2- 1,3 cm, tespit edilebilen kalınlıklar ise 1,3- 0,6 cm aralığındadır. Derin yivlerin bulunduğu aletler oluk açma tekniğinin (bkz. Bölüm 3.4) uygulandığı örneklerdir.

Dikey olarak ikiye ayrılan tarak kemikleri içerisinde bir örnekte içteki süngerimsi dokunun temizlenmediği (Kat. No. 157), birinin ise kısmen (Kat. No. 158) temizlendiği görülmektedir. Diğer bir örnekte (Kat. No. 159) ise yüzeyleri düzeltilen kemiğin biçimlendirmeye dair aşamalarının gerçekleştirilmeden bırakıldığı görülmektedir. Kemiklerin formu dolayısıyla bu grup altındaki parçaların oluk açma tekniği ile ikiye ayrılacak kemikleri ve tarak kemiği dikey olarak ikiye ayrıldıktan sonra yarım tarak kemiğinin distal kısmı korunarak biçimlendirilen bızların yapım aşamalarını göstermektedir. Bu örneklerin tamamının uç kısımlarının kırık olması, yapımına başlanan kemiklerin kırılması sonucu bız yapımının yarım bırakıldığını akla getirmektedir.

Yassı kemik, tercih edilerek biçimlendirilen bızlar, Gusir Höyük'te yalnızca bir adet (Kat. No. 160) ele geçmiştir. Yassı bız, 3,4 cm uzunluğunda, 1,4 cm genişliğinde ve 0,5 cm kalınlığındadır. Alet, koyun/ keçinin olasılıkla kaburga kemiğinden biçimlendirilmiştir. Uzun kemikten biçimlendirilenlerin aksine daha geniş forma sahiptir. Ancak uzun kemiklerin formları ve sağlamlıkları ile kıyaslandığında daha elverişsiz olmaları, bu kemik tipinin yerleşmede tekil olarak temsil edilmesinin ana nedeni olmalıdır.

6.2.1.1.1.2. Boynuz

Bu grup içerisinde 3 adet boynuz bız ele geçmiştir. Biri ceylan (Kat. No. 161), diğer ikisi ise olasılıkla koyun (Kat. No. 162) ile keçi (Kat. No. 163) boynuzundan biçimlendirilmiştir. Boyutları 6,1- 4,7 cm, genişlikleri 1,4- 1,1 cm, tespit edilebilen kalınlıkları ise 0,8- 0,5 cm'dir. Ucu korunan tek örnek (Kat. No. 163) yuvarlak sonlanmaktadır. Bir örnek (Kat. No. 162) ise ısıl işlem sonucu siyah rengini almıştır. Bu grup içerisinde uçlardan ikisi dairesel (Kat. No. 161, 163), biri (Kat. No. 162) ise yassıdır. Bu sınıflandırma içerisindeki örneklerin özellikle uç kısımlarında dikey izler görülür.

6.2.1.1.1.3. Diş

Tarihöncesi dönemde bız üretimi için tercih edilmeyen bir hammadde olan diş; yerleşmede tekil bir örnek (Kat. No. 164) ile temsil edilmektedir. Bu alet tüm olarak ele geçmiştir. Uzunluğu 4,1 cm, genişliği 0,5 cm, kalınlığı ise 0,7 cm olan diş; orta/ büyük boyutlu bir memeliye aittir. Bu bız, dişin kök kısmının inceltilmesinin ardından asimetrik bir form oluşturularak kullanılmıştır. Kök kısmı olan kullanım ucunda dikey izler görülmektedir.

6.2.1.1.2. İğneler

Dikme faaliyetinde kullanılan iğneler, baş kısmında deliği olan ve sivri bir uç ile sonlanan, günümüzdeki iğnelere oldukça benzer nitelikteki aletlerdir.

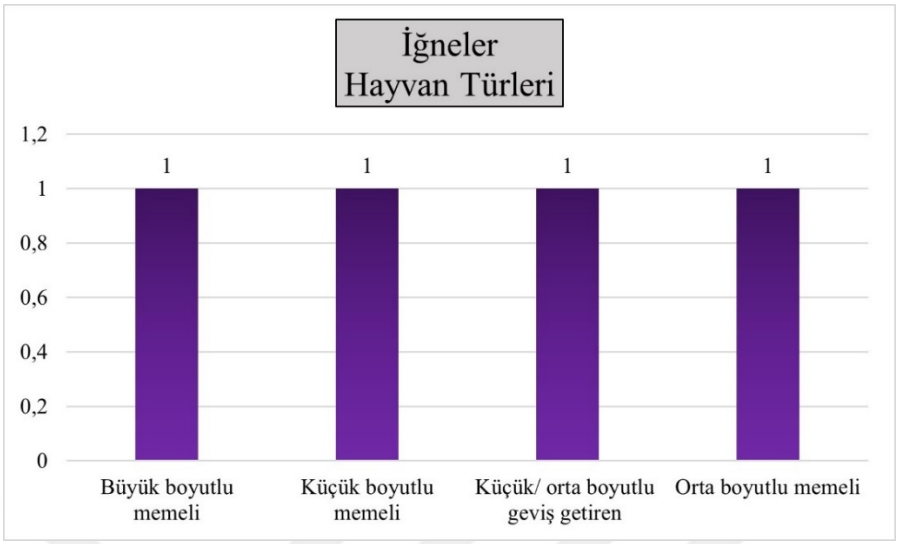

Grafik 6.5: İğne üretiminde tercih edilen hayvan türlerini ve sayısal değerlerini belirten grafik

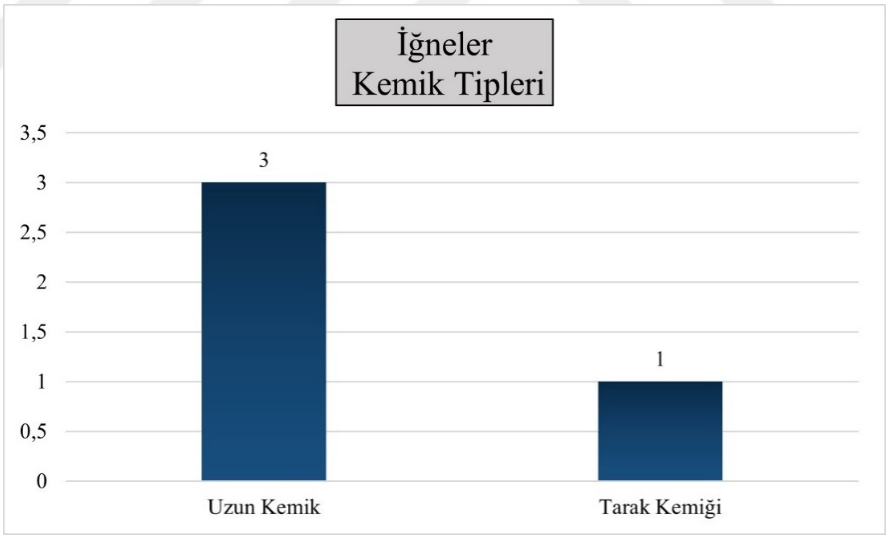

Grafik 6.6: İğne üretiminde tercih edilen kemik tiplerini ve sayısal değerlerini belirten grafik

Bu grup 4 adet buluntudan oluşmaktadır. Uzunlukları 21,2- 3,9 cm ve genişlikleri 1,1-0,3 cm aralığında değişmektedir. Tespit edilen kalınlıklar ise 0,3 ve 0,4 cm'dir. İğne

deliklerinin ise uzunluğu 1,1- 0,5 cm aralığında, genişlikleri ise 0,2 cm kalınlığındadır[60].

Hayvan türlerinde tür tespiti yapılamamış ancak tamamı tekil örneklere sahip farklı sınıf ve takımlar tespit edilmiştir. Bunlar; büyük boyutlu memeli, küçük boyutlu memeli, küçük/ orta boyutlu geviş getiren ve orta boyutlu memeliden oluşmaktadır (Bkz. Grafik 6.5). Tamamı uzun kemiklerden biçimlendirilen aletlerde tanımlanabilen tek kemik tipi tarak kemiğine aittir (Kat. No. 168). (Bkz. Grafik 6.6)

Bir örnek (Kat. No. 166) dışında tamamının baş kısmı korunmuştur ve bunlar oval formdadır. Ancak kırık olan bu iğnenin, deliğin yarısından itibaren kırıldığı ve bu kısmında yatay bir formda olmasıyla sebebiyle diğer örnekler gibi oval bir formda olduğu belirlenebilmektedir. Yerleşmede bir örnek (Kat. No. 168) dışında ele geçen iğneler oval baş, dairesel gövde ve dairesel sivri bir uçtan oluşmaktadır. Sözü edilen genelleme içerisine alınmayan bu örnek baştan uca doğra daralarak kavisli bir uç ile sonlanır. Baş ve gövdede yassı olan alet, uçta dairesel ve sivri bir uç form alır.

Yerleşmede ucu korunan iki adet iğne bulunmaktadır (Kat. No. 167, 168). Her iki iğnenin de ucu sivri olup kavisli bitmektedirler. Ancak diğer iki iğnenin ucu korunmadığı için bitimleri hakkında yorum yapılamamaktadır.

Bu gruptaki 4 adet iğne arasında boyut ve özellik olarak diğerlerinden ayrılan, ünik bir örnekle karşılaşılmıştır (Kat. No. 167). Tüm olarak ele geçen, kavisli bir uca sahip ve diğerlerine göre oldukça uzun olan aletin özellikle baş ve uç kısımları yakılmıştır. Bu uygulamanın kullanımı kolaylaştıran bilinçli bir eylem olduğu düşünülmektedir. Çünkü aletin yakılması, pürüzsüz ve parlak bir yüzey elde edilmesini ve dolayısıyla da dikme eyleminin gerçekleştirildiği yüzeyde hareket kabiliyetini kolaylaştıran bir uygulamadır. Bunun yanı sıra dikim yapılacak nesne özellikle de eğer bu eylem sırasında deliniyor ise ucun yakılması deliğin açılmasını kolaylaştıracaktır. Sözü edilen bu aletin yanı sıra yalnızca baş ve kısmen gövde kısmı korunan ve baş kısmı da koyu renkli ısıya maruz kalmış bir iğne parçası daha bulunmaktadır (Kat. No. 165). Ünik olarak değerlendirilen alet ile karşılaştırıldığında; boyut, form, teknik ve renk

[60]İğne delikleri "göz biçimli deliklere" sahip olduğu için delik çapları uzunluk ve genişlik olarak ifade edilmektedir.

olarak benzerlik bulunmaktadır. Sözü edilen bu iki iğne doğrultusunda iğnelerin baş kısımlarının yakılmasının da bilinçli bir tercih olduğunu söylemek mümkündür.

Boyut olarak en küçük iğnede (Kat. No. 166) aletin kesiti daireseldir ve baş ile uç korunmamıştır. Ancak tüm iğnelerde olduğu gibi sivri bir uçla bittiği öngörülmektedir. İğnenin baş kısmının kırık olması kullanım sonucu oluşabilmektedir. Baş kısma açılan delik ile alet kesitinin aldığı hasar ve incelme; aletin en zayıf yerinin oluşmasına sebebiyet vermektedir.

Bu grup içerisindeki tüm iğneler hem ön hem de arka yüzeyden dikey bir yarık şeklinde açılmıştır. Bu yöntem oluk açma tekniği ile uygulanmaktadır. "Göz biçimli delik" olarak tanımlanan iğne delikleri üzerinde, özellikle deliğin alt kısmında, üretim izleri görülebilmektedir. Bir örnek dışında tamamının delik çeperi olukça parlaktır. Ayrıca tüm örneklerde de delik ile baş arasında kullanıma bağlı oluşan aşınma izleri belirgindir. Göz biçimli delikler, dairesel açılan deliklere kıyasla hem delikten geçirilen organik malzeme hem de dikilen malzeme için daha işlevsel ve konforlu olmalıdır. Keza günümüz iğne delikleri de aynı tipolojik özelliğe sahiptir. Bu durumda deliğin dar ve uzun olması içerisinden geçirilen organik maddenin hareketini sınırladığı için tercih edilmiş olmalıdır. Deliği kırık olan iğnenin boyutu gibi delik çeperinin de diğerlerine göre daha dar olduğu söylenebilir. Bu durum deliğin içerisinden geçirilen malzemenin türü ve kalınlığı ile ilgilidir. Büyük boyutlu iğne ile karşılaştırıldığında aynı organik madde için kullanılmamış olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Hem küçük boyutlu ve hem de dar delik çeperli bu alet, daha ince işler gerektiren durumlarda kullanılmış olmalıdır.

Kullanım açısından bakıldığında Gusir Höyük'te tekstil ve sepetçiliğin varlığı açıktır. İğnelerin sayısal olarak az sayıda ele geçmesi olasılıkla bız olarak değerlendirilen aletler içerisinde de iğne uçlarının yer almasıyla açıklanabilir. Ancak aletin tamamının korunmaması, korunan alet ucunun hangi işlev için kullanıldığının kesin olarak tespit edilememesine yol açmaktadır.

6.2.1.1.3. Mekik

Dokumacılık faaliyetiyle doğrudan ilişkili olan mekik; baş kısmında delikli, uca doğru daralan ya da düz bir forma sahip, sivri ya da küt bir bitimli, yassı bir alettir. Dokumacılıkta atkı ve çözgü iplikleri arasından geçirilmek amacıyla kullanılmıştır.

Buluntu grubu, höyükte tek örnekle temsil edilmektedir. Bu mekik (Kat. No. 169); 3,6 cm uzunluğunda, 1,4 cm genişliğinde, 0,4 cm kalınlığında ve 0,5 cm delik çapına sahiptir. Alet, orta/ büyük boyutlu bir memelinin uzun kemiğinden biçimlendirilmiştir.

Tüm olarak el geçen mekik, baştan deliğin olduğu kısma kadar genişler, ardından uca doğru simetrik olarak daralır. Alet yüzeylerinde çoğunlukla alet formuna paralel yönde izler bulunmaktadır. Arka yüzeyden mevcut deliğin hemen üzerinde yer alan ikinci bir delik açma girişimi görülmektedir.

6.2.1.1.4. Olta İğnesi

Avlanma stratejilerinden balıkçılıkta kullanılan ve günümüz olta iğnelerine benzer bir forma sahip aletlerdir. Orta Fırat ve Yukarı Dicle havzalarındaki çağdaş yerleşmelerde baş kısımları delikli ya da deliksiz; çengel formunu aldığı uç bitimlerinde ise dairesel ya da küt biçimli olmak üzere farklılıkları bulunmaktadır.

Bu kategoride yerleşmede tekil bir örnek bulunmaktadır. 1,9 cm uzunluğunda, 0,8 cm genişliğinde ve 0,3 cm kalınlığındaki olta iğnesi (Kat. No. 170); koyun/ ceylan büyüklüğünde bir memelinin uzun kemiğinden şekillendirilmiştir. Olta iğnesinin kesiti, baş kısımda köşeli olup kanca kısmında dairesel halini almıştır. Aletin kanca formunu aldığı kısımdaki yoğun izlerin kullanım sonucu oluştuğu düşünülmektedir. Olta iğnesinin en ucundaki kırık ise olasılıkla yine kullanıma bağlı gerçekleşmiştir. Söz konusu aletin baş kısmı korunmamış olması sebebiyle alet bitiminin mevcut formundan farklı olup olmadığı anlaşılmamaktadır. Gusir Höyük, Kavaközü Deresi'nin kenarında, Botan ve Dicle Nehirlerine yakın bir konumdadır; aynı zamanda kenarına kurulu olduğu Gusir Gölü'nün de olasılıkla Neolitik Dönem'den itibaren kullanıldığı varsayıldığında yerleşmede balıkçılığa işaret eden aletlerin olması

olağandır. Ancak Neolitik Çağ'da balık tutmak için yeterli dayanıklılığa sahip olmayan kemikten yapılmış olta iğneleri de bilinmektedir. Bu örnekler her ne kadar sembolik kullanımı ve aynı zamanda günümüze ulaşmayan ahşaptan yapılmış olta iğnelerini akla getirse de Gusir Höyük'te bulunan örneğin balık tutmak için yeterli dayanıklılığa sahip görünümü dikkat çekmektedir. Bununla birlikte söz konusu örneğin bir mezarda (22K açmasının kuzeybatısındaki mezar) bulunması kullanılmış olan bu alete sembolik bir anlamın da yüklenmiş olabileceğini göstermektedir.

6.2.1.2. Düz Bitimli Aletler

Düz bitimli aletler kategorisi altında aletlerin form ve kullanılış amaçlarına göre bir sınıflandırma yapılmıştır. Bu kategoride spatüller, keskiler, düzlek ve mablak yer almaktadır.

6.2.1.2.1. Spatüller

Spatüller; elde tutulacak uzun bir gövdeye, ince ve görece keskin yan kenarlara sahip, oval bitimli aletlerdir. Sıyırma, kazıma ya da açkılama amacıyla kullanılmış olduğu; besin hazırlama, mimari ve dericilik gibi faaliyetlerinde kullanıldığı öngörülmektedir (Özdoğan, 2019: 208).

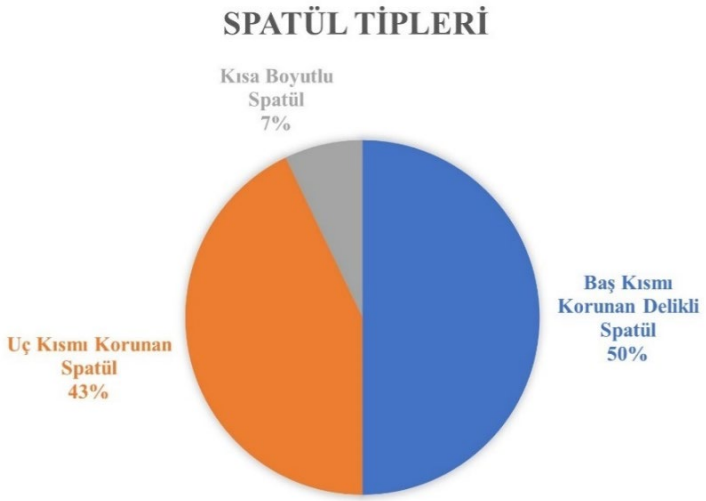

Grafik 6.7: Spatül tiplerinin yüzdelik oranlarını gösteren grafik

Spatül	Sayısal Değer	Yüzdelik Oran
Baş Kısmı Korunan Delikli Spatüller	7	%50
Uç Kısmı Korunan Spatüller	6	%43
Kısa Boyutlu Spatül	1	%7
Toplam	14	

Tablo 6.5: Gusir Höyük'te ele geçen spatül tiplerinin sayısal değerleri ve oranları

Gusir Höyük'te düz bitimli aletler içerisinde en büyük çoğunluğu oluşturan spatüller toplam 14 adet ile temsil edilmektedir. Yoğunluklarına göre sırasıyla baş kısmı korunan spatüller, uç kısmı korunan spatüller ve kısa boyutlu bir spatül olmak üzere toplamda 3 başlık altında değerlendirilmişlerdir. Yerleşmede hiç tüm bir örnek ile karşılaşılmamıştır ancak tekil bir örnek (Kat. No. 184) olan kısa boyutlu spatül tüm olup boyut olarak diğerlerinden oldukça kısadır. Spatüllerin büyük bir çoğunluğunda

yan kenarlar keskindir. Baş kısmı korunan spatüllerin tamamında delik bulunur. Sözü edilen bu korunma durumlarına göre adlandırılan spatüller aşağıda detaylı olarak ele alınmıştır.

Spatüllerde tercih edilen hammadde türlerine bakıldığında, hayvan tipinde en büyük oran, orta/ büyük boyutlu memelilere ait olup ardından küçük boyutlu geviş getirenler gelmektedir. Tekil temsil edilen türler içerisinde ise geyikgiller familyası, küçük boyutlu memeli, küçük/ orta boyutlu geviş getiren, sığır, olasılıkla sığır ve tanımsız bir tür yer almaktadır (Bkz. Grafik 6.8). Kemik tiplerinde ise yalnızca bir adet yassı kemik olan kaburga tercih edilmiş, diğer tüm örnekler uzun kemikten biçimlendirilmiştir. Tanımlanabilen uzun kemik tipleri yoğunluklarına göre sırasıyla tarak kemiği ve ön kol kemiğinden oluşmaktadır (Bkz. Grafik 6.9).

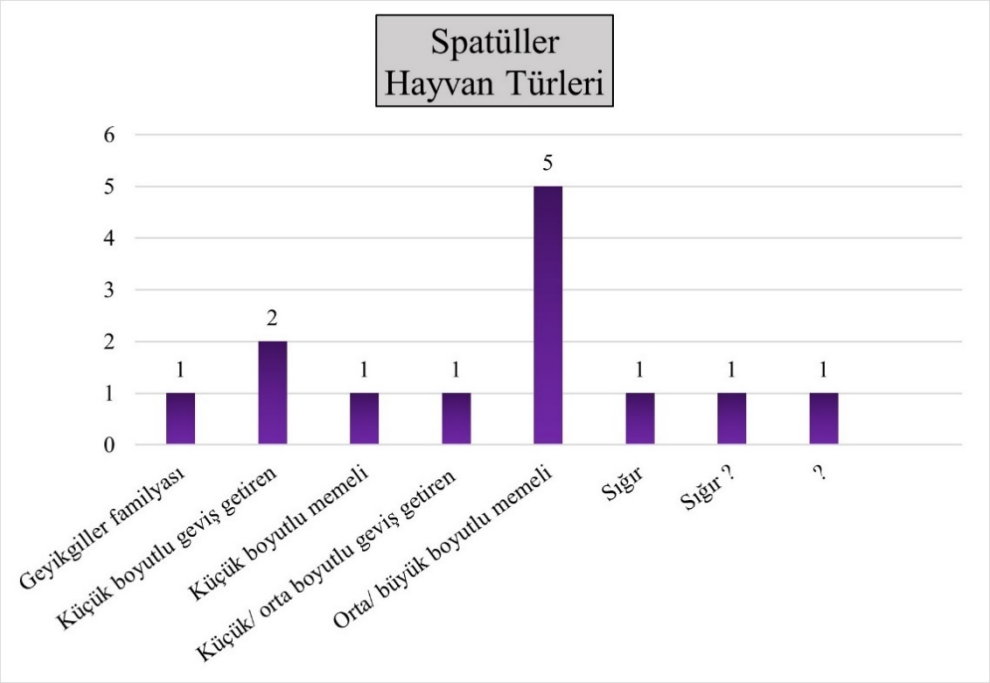

Grafik 6.8: Spatül üretiminde tercih edilen hayvan türlerini ve sayısal değerlerini belirten grafik

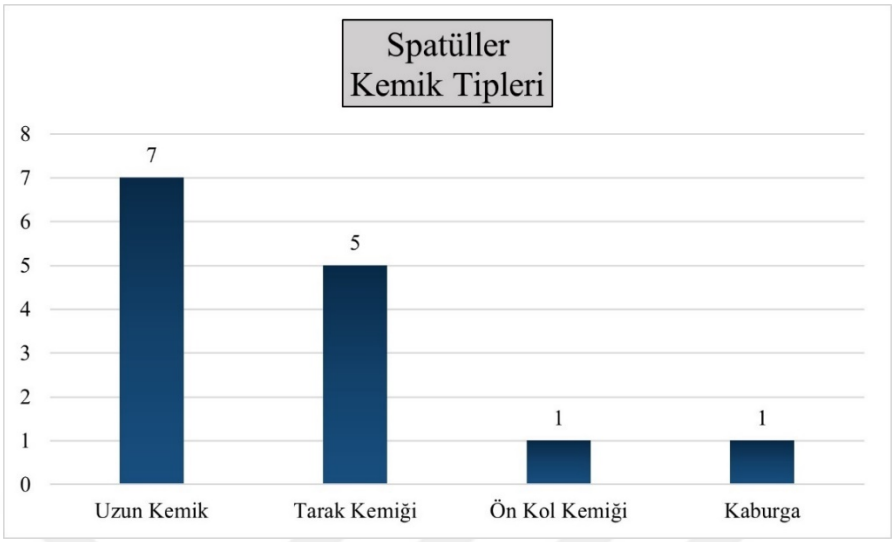

Grafik 6.9: Spatül üretiminde tercih edilen kemik tiplerini ve sayısal değerlerini belirten grafik

Baş kısmı korunan delikli spatüllerin korunan uzunlukları 7,3- 3 cm, genişlikleri 2,7- 1,5 cm, kalınlıkları 0,4- 0,3 cm ve delik çapları ise 0,5- 0,3 cm aralığındadır. Bu kategorideki spatüllerin baş kısımları oval olup yalnızca iki örnekte (Kat. No. 171, 176) oval dönüşlü başın küt bitirildiği görülmektedir. Yine aynı iki örnekte (Kat. No. 171, 176) düz profildeki örneklerden farklı olarak baştan gövdeye daralan ve genişleyen bir profil görülmektedir. Yerleşmedeki üç adet baş kısmı korunan spatülde (Kat. No 172, 173, 174) baş kısımlarda çentikler yer almaktadır. Bir örnek (Kat. No. 174) ise ısıl işlem sonucu siyah rengini almasıyla diğerlerinden ayrılmaktadır. Bu alette maruz kalınan fazla ısı sebebiyle uç kısımda beyazlık mevcuttur.

Uç kısmı korunan spatüllerin korunan uzunlukları 6,7- 1,8 cm, genişlikleri 1,9- 0,9 cm, tespit edilebilen kalınlıkları ise 0,2 cm'dir. Ucu korunan tüm örneklerde gövdeden uca doğru daralan spatüller yuvarlak/ oval bir uç ile sonlanmaktadır. Alet yüzeylerinde dikey izler, olasılıkla kullanım izleridir. Bir örnekte yine olasılıkla kullanıma bağlı aşınma sonucu ucun yan kenarlarında oyukluk mevcuttur (Kat. No. 178).

Kısa boyutlu spatül, tek bir örnek (Kat. No. 184) ile temsil edilmektedir. Yukarıda da bahsedildiği gibi boyut olarak bu kategorinin diğer örneklerinden oldukça küçüktür.

Bu tekil örnek dışında hiçbir spatül tüm olarak korunmamıştır. Uzunluğu 3,8 cm, genişliği 2,1 cm, kalınlığı ise 0,3 cm olan spatülün baş ve uç kısmı oval dönüşlü olup küttür. Formu itibariyle keski tipini hatırlatsa da ince bir kesite, ince yan kenarlara ve yüzeydeki dikey (olasılıkla kullanım) izlere dayanarak spatül grubu içerisinde ele alınmışlardır. Sözü edilen spatülün, kaşık formuna da oldukça benzer olduğu ancak yerleşme ve bölge ölçeğinde örneklerinin bulunmaması[61] dolayısıyla spatül olarak adlandırıldığı belirtilmelidir.

6.2.1.2.2. Keskiler

Keskiler, kullanım ucunun her iki yüzeyden de inceltildiği küt bitimli aletlerdir ve baş kısmından vurma tekniği ile kullanılırlar (Efe, 1977: 47). Dolayısıyla keskiler; bir faaliyetle değil, teknik ile ilişkilendirilen alet grubunu oluştururlar.

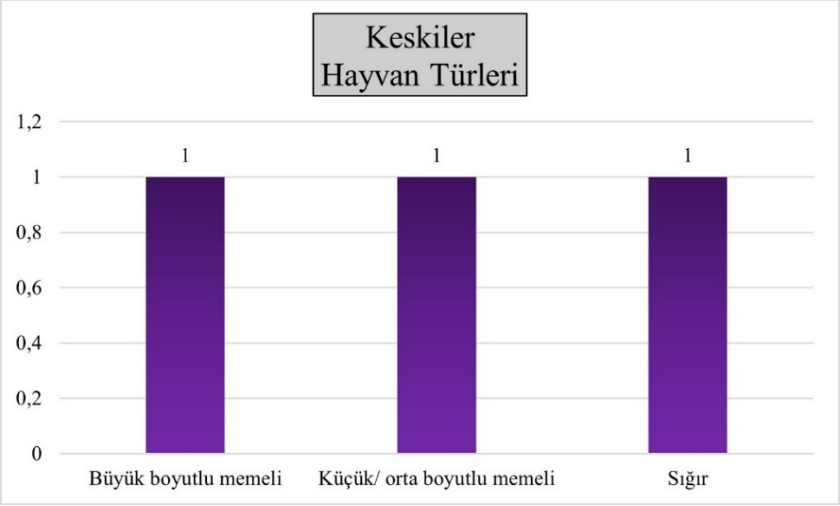

Grafik 6.10: Keski üretiminde tercih edilen hayvan türlerini ve sayısal değerlerini belirten grafik

[61] Bu ifade; bölge yerleşmelerinden yalızca Körtik Tepe'de kaşıkların varlığı bilinmesine karşın karşılaştırma yapılacak bir görsel bulunmadığı için kullanılmıştır.

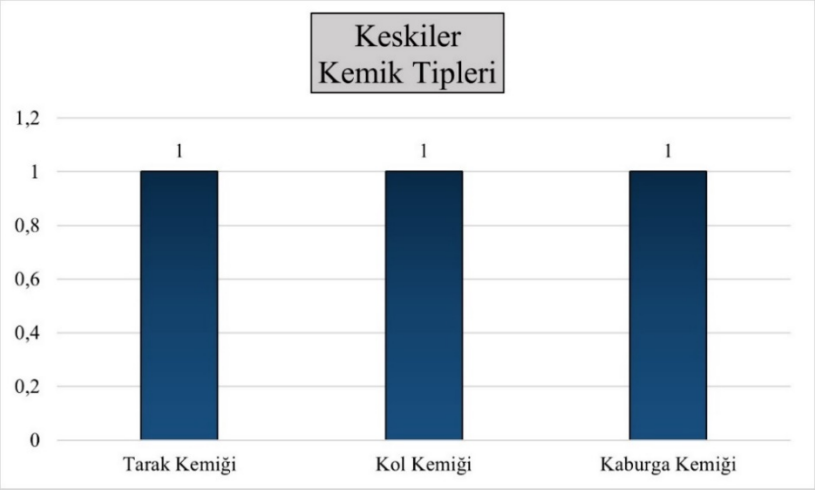

Grafik 6.11: Keski üretiminde tercih edilen kemik tiplerini ve sayısal değerlerini belirten grafik

Yerleşmede 3 adet ile temsil edilen keskilerde, tüm iki örneğin uzunlukları 4,6- 4,5 cm, genişlikleri 2,1 cm, kalınlıkları ise 0,5 cm'dir. Dolayısıyla 0,1 cm'lik boyut farkının bir değişiklik yaratmayacağı düşünüldüğünde, bu iki keskinin birbiri ile aynı ölçü ve tipe sahip olduklarını söylemek yanlış olmayacaktır. Kırık olan ve yalnızca uç kısmın korunduğu tek bir örnek ise (Kat. No. 187) 2,2 cm uzunluğunda 1,2 cm genişliğinde, 0,4 cm kalınlığındadır.

Hammadde tercihleri, hayvan türlerinde büyük boyutlu memeliler ile orta/ küçük boyutlu memeliler ve tür tespiti yapılabilen bir örnekte sığır kemiği (Kat. No. 185) tercihini göstermektedir (Bkz. Grafik 6.10). Kemik tiplerinde bir standart olmaksızın her biri farklı kemikten biçimlendirilmiştir. Bunlar; tarak kemiği, kol kemiği ve kaburga kemiğidir (Bkz. Grafik 6.11).

Tüm olan bir keskide (Kat. No. 186), aletin gövdeden başa oval dönüşlü olup küt bir başa sahip olduğu görülmektedir. Uç ise bu gruba ait diğer bir örnekte (Kat. No. 187) olduğu gibi kenarları yuvarlatılmış ve küt bitirilmiştir. Tüm olan iki örnekte de arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Bu gruba ait tüm buluntularda yan kenarlar keskindir. Alet formu olarak baştan uca doğru daralan ve oval bitimli bir alet olan keskilerin yüzeylerinde çoğunlukla dikey, kısmen ise verev izler yer almaktadır. Bu

gruba ait aletlerin hem başlarında hem de uçlarında kullanıma bağlı aşınmalar bir örnekte (Kat. No. 185) oldukça belirgindir.

6.2.1.2.3. Düzlek

Düzlek; sıyırmaya, düzleştirmeye ve pürüzsüzleştirmeye yarayan küt uca sahip bir alettir. Mehmet Özdoğan tarafından spatül ve düzlek aynı işlev için tanımlanmış olmasına karşın (Özdoğan, 2019: 208-209) tez kapsamında tipolojik olarak farkı belirtmek amacıyla düz bir bitime sahip olanlar, adı doğrultusunda, "düzlek" olarak adlandırılmıştır.

Gusir Höyük'te yalnızca bir adet (Kat. No. 188) ele geçen bu alet; 7,9 cm uzunluğunda, 1,9 cm genişliğinde ve 0,4 cm kalınlığındadır. Sığır kaburgasından biçimlendirilmiş olan aletin ucu, ısıya maruz kalmış ve bunun sonucunda koyu bir renk almıştır. Ucun ön yüzeyi uca doğru eğimli olarak sonlanır ve uç kalınlaşır. Arka yüzey ise düz bir profile sahiptir, bu durum kullanım yüzeyinin arka yüzey olması ile açıklanabilir. Zira alet ucunda yoğunlaşan dikey izlerin, arka yüzeyde daha derin olması da bununla ilişkilidir.

6.2.1.2.4. Mablak

Sıyırma ve kazıma amacıyla kullanılan mablakların, besin hazırlama ve dericilik gibi faaliyetlerde kullanıldığı öngörülmektedir (Özdoğan, 2019: 209-210).

Oval uçlu bir alet olan mablak (Kat. No. 189), Gusir Höyük'te tek örnek ile temsil edilmektedir. Söz konusu mablak; 8,2 cm uzunluğunda, 2,7 cm genişliğinde ve 1 cm kalınlığındadır. Hammadde olarak sığır uzun kemiğinden şekillendirilmiştir. Mablağın baş kısmı korunamamıştır. Bir yan kenarı kırıldıktan sonra düzeltilmemiş, diğer yan kenarı ise yuvarlatılmıştır. Yüzeyi iyi korunmayan mablağın ucunda ise olasılıkla kullanıma bağlı oluşan süngerimsi doku görülmektedir. Yüzeyde başka iz bulunmaz.

6.2.2. Süs Eşyaları

Süs eşyaları, insanların kişisel zevklerini ve tercihlerini gösterdiği gibi sembolik bir anlam yüklenen nesneler olmaları açısından da dikkat çekmektedir. Gusir Höyük'te yoğun ve farklı tiplerde buluntular ile karşılaşılan bu grup; biçim, form ve betimlerine göre bir sınıflandırmaya tabi tutulmuştur. Grup içerisinde dizilerek kullanılan diş ve kemik boncuklar, tarak kemiğinden biçimlendirilen takılar, baş kısmında deliği olan uzun takılar, stilize insan betimli takılar, figürinler, delikli ve deliksiz plakalar ile sınıflandırılamayan takı parçaları yer almaktadır.

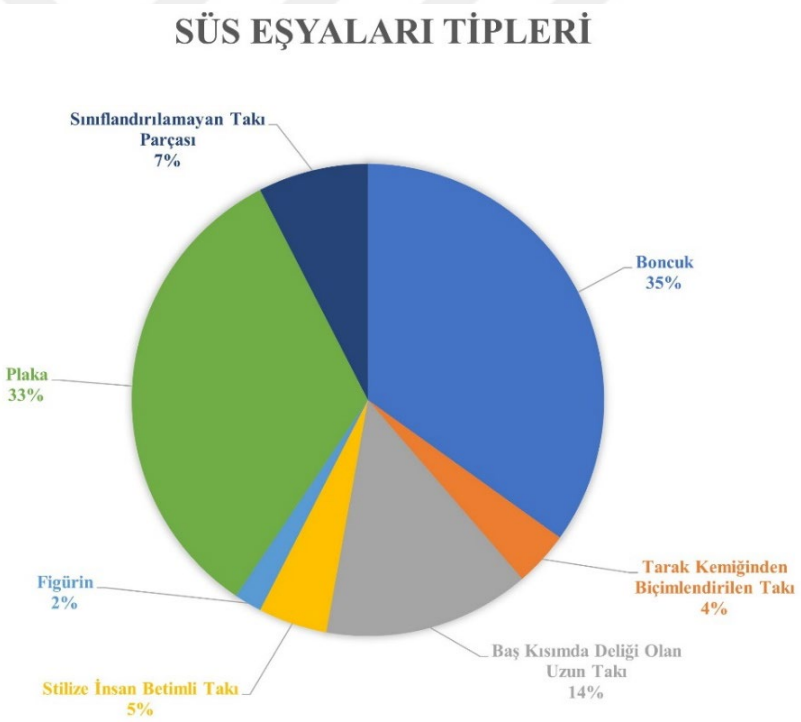

Grafik 6.12: Süs eşyaları tiplerinin yüzdelik oranlarını gösteren grafik

Süs Eşyaları Tipleri	Sayısal Değerleri	Yüzdelik Oran
Boncuk	37	%35
Tarak Kemiğinden Biçimlendirilen Takı	4	%4
Baş Kısımda Deliği Olan Uzun Takı	15	%14
Stilize İnsan Betimli Takı	5	%5
Figürin	2	%2
Plaka	35	%33
Sınıflandırılamayan Takı Parçası	8	%7
Toplam	106	

Tablo 6.6: Gusir Höyük'te ele geçen süs eşyaları tiplerinin sayısal değerleri ve oranları

En büyük grup; %35'lik oran ile boncuklara aittir. Ancak yerleşmede grup olarak da ele geçen boncukların tek bir buluntu numarasıyla adlandırıldığı düşünüldüğünde, boncuk kategorisinin çok daha fazla bir orana sahip olabileceği dikkate alınmalıdır. Boncukların ardından yoğunluklarına göre sırasıyla; plakalar, baş kısmında deliği olan uzun takılar, sınıflandırılamayan takı parçaları, stilize insan betimli takılar, tarak kemiğinden biçimlendirilen takılar ve son olarak da figürinler gelmektedir (Bkz. Grafik 6.12, Tablo 6.6).

6.2.2.1. Boncuklar

Yerleşmede ele geçen boncuklar hammaddeleri göz önüne alınarak diş ve kemik olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Diş boncuklar kendi içerisinde hammaddelerine, tipolojilerine ve yapım aşamalarındaki farklılıklara; kemik boncuklar ise yalnızca tipolojik farklılıklara dayalı bir alt sınıflandırmaya tabi tutulmuştur.

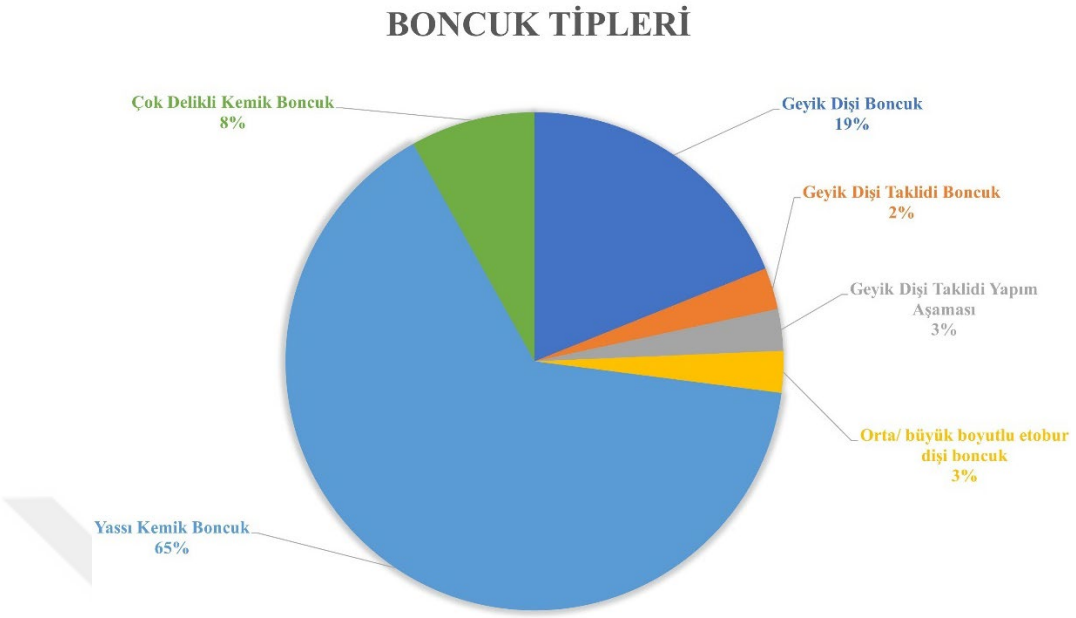

Grafik 6.13: Boncuk tiplerinin yüzdelik oranlarını gösteren grafik

Boncuk	
Diş Boncuk	
	Geyik Dişi Boncuk
	Geyik Dişi Taklidi Boncuk
	Geyik Dişi Taklidi Yapım Aşaması
	Orta/Büyük Boyutlu Etobur Dişi Boncuk
Kemik Boncuk	
	Yassı Kemik Boncuk
	Çok Delikli Kemik Boncuk

Tablo 6.7: Boncukların sınıflandırılmasını gösteren tablo

Temel olarak hammaddelerine göre diş ve kemik olarak ikiye ayrılan boncuklar, yine hammaddelerine ve tipolojik özelliklerine göre alt başlıklar altında ele alınmıştır. Boncuklar içerisinde en büyük oran yassı kemik boncuklara aittir. Ardından geyik dişi boncuklar ile çok delikli kemik boncuklar gelmekteyken yerleşmede tekil örnekler ise

geyik dişi taklidi yapım aşaması, orta/ büyük boyutlu etobur dişi boncuk ve geyik dişi taklidi boncuk ile temsil edilmektedir (Bkz. Grafik 6.13, Tablo 6.7). Belirtmek gerekir ki geyik dişi boncuklar ve yassı kemik boncuklarda grup olarak geçen buluntuların bulunması dolayısıyla sayısal oranların da buna bağlı olarak değişeceği göz önünde bulundurulmalıdır.

6.2.2.1.1. Diş Boncuklar

Hayvan dişlerinin kök kısımlarına delik açılarak kullanılmışlardır. Bu grup içerisinde geyik dişleri, kemikten biçimlendirilen geyik dişi taklitleri ve kesin olarak tanımlanamayan ancak orta/ büyük boyutlu etobur bir memeli olduğu belirlenen bir diş kullanılmıştır. Geyik dişi taklitleri hammadde olarak kemikten şekillendirilmelerine karşın, geyik dişi formunda olmaları sebebiyle, diş boncuk alt kategorisi içinde değerlendirilmiştir.

Geyik dişi boncuklar toplam 7 adet buluntundan oluşmaktadır ancak bazı buluntular grup olarak ele geçmiştir. Uzunlukları 2,9- 1,2 cm, genişlikleri 1,4- 0,6 cm, tespit edilebilen kalınlıklar ise 1- 0,5 cm, delik çapları ise 0,4- 0,2 cm aralığındadır.

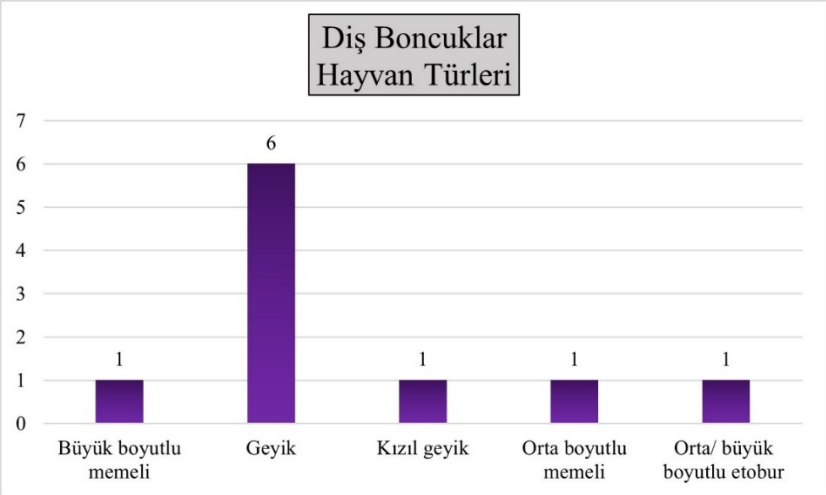

Grafik 6.14: Diş boncuk üretiminde tercih edilen hayvan türlerini ve sayısal değerlerini belirten grafik

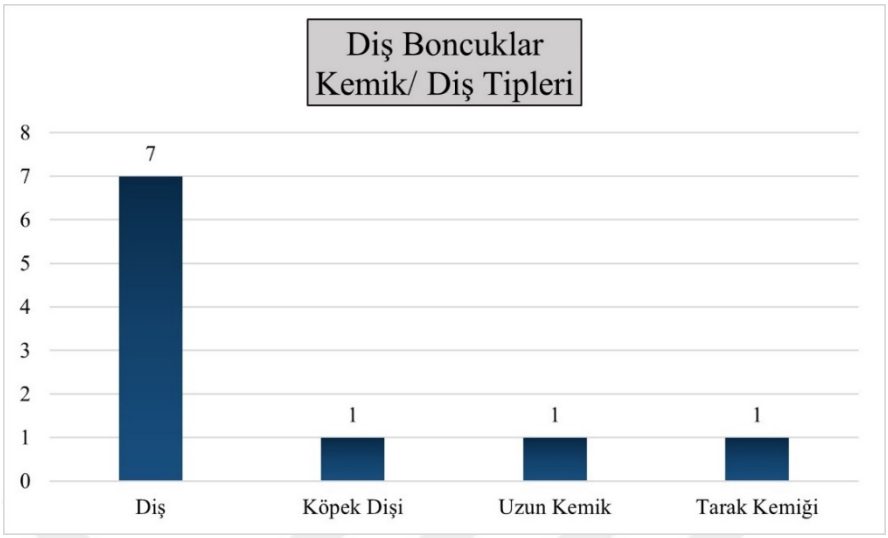

Grafik 6.15: Diş boncuk üretiminde tercih edilen kemik/ diş boncuk tiplerini ve sayısal değerlerini belirten grafik

Diş boncuklarda hammadde olarak en büyük sayısal değer geyiklere aittir. Geyik cinsinin alt türü olarak ise bir adet kızıl geyik (Kat. No. 190) tespit edilmiştir. Tür tespiti yapılamayan tekil örnekler ise büyük boyutlu memeli, orta boyutlu memeli ve orta/ büyük boyutlu etobura aittir (Bkz. Grafik 6.14). Kemik ve diş tiplerinde ise en büyük sayısal değer dişler olarak karşımıza çıkmakta, tekil olarak ise köpek dişi, uzun kemik ve tarak kemiği yer almaktadır (Bkz. Grafik 6.15). Diş boncuk grubu altında kemikten biçimlendirilmiş boncukların bulunması, geyik diş taklitlerinin oldukça benzer tipolojik özellik göstermelerinden kaynaklanmaktadır. Nitekim kemik, tipolojik olarak neredeyse birebir geyik dişi formunda olup yalnızca hammadde olarak kemikten taklit olarak biçimlendirilmiştir.

Tamamı kök kısımlarına açılan tek deliklerden oluşan bu grup boncuklarının biri (Kat. No. 195) ısıl işleme uğramış ve bunun sonucunda siyah rengini almıştır. Geyik dişleri içerisinde 2 (Kat. No. 191), 36 (Kat. No. 192[62]), 12 (Kat. No. 193), 40 (Kat. No. 194) ve 27 (Kat. No. 196) adet olmak üzere toplamda 5 buluntu, grup olarak ele geçen boncuklardan oluşmaktadır.

[62] Bu sayının dışında grubun bir diğer kısmı ise müzede sergilenmektedir.

Bu grup içerisinde boncuk tipleri üçe ayrılmaktır. Bunlar uç kısımlarına göre, yuvarlak, yassı ve köşeli dikdörtgen olarak adlandırılmıştır. Delikler bir örnekte ön yüzeyden (Kat. No. 190), diğer tüm örneklerde ise her iki yönden de açılmıştır. Kırık boncukların neredeyse tamamı deliğin üst kısmından kırılmıştır. Bu durum kullanım ile ilişkilendirilebilmektedir.

Geyik diş taklidi boncuk grubuna ait tek örnek, mevcut deliğin üst kısmından itibaren kırıktır (Kat. No. 197). Uzun kemikten biçimlendirilen bu boncuk, geyik dişlerinin formları taklit edilerek oluşturulmuştur. Uzunluğu 1,8 cm, genişliği 1 cm, delik çapı 0,4 cm'dir. Form olarak baştan gövdeye düz iner ve oval bir uç ile sonlanır. Arka yüzeyde süngerimsi doku görülür. Delik ise her iki yüzeyden de delinmiştir. Bu tekil boncuk, geyik dişi boncuklarının ne kadar rağbet gördüğünü ve bunun sonucunda taklit olarak da üretildiklerini göstermesi açısından önemli görülmektedir.

Geyik dişi taklidi yapım aşamaları içerisinde değerlendirilen ve kemikten geyik diş taklidi boncuklarının yapımı sırasında yarım bırakıldığı belirlenen bir buluntu ile karşılaşılmıştır (Kat. No. 198). 2,7 cm uzunluğunda, 1,4 cm genişliğinde ve 0,9 cm kalınlığındaki geyik dişi taklidi yapım aşamasını gösteren nesne; sığır/ at gibi büyük boyutlu memelinin tarak kemiğinden biçimlendirilmiştir. Bu nesnenin baş kısmında ayrım izi bulunur. Ön yüzeyde geyik dişinin bombeli mine yapısı oluşturulmuş deliğin açılacağı kök kısmı ise düzleştirilmiştir. Yüzeyde yapım ile ilişkilendirilebilecek izler bulunur. Nesnenin bitirilmemiş olması; arka yüzeyde kemiğin doğal formunun korunup şekillendirilmemesi ve deliğin açılmamış olmasıyla oldukça belirgindir.

Orta/ büyük boyutlu etobur dişi boncuk tek bir örnekle (Kat. No. 199) temsil edilmektedir. Bu boncuğun hayvan türü kesin olarak belirlenememiş ancak orta/ büyük boyutlu bir etobur memeliye ait köpek dişinden biçimlendirildiği saptanmıştır. 2 cm uzunluğunda, 0,7 cm genişliğinde, 0,6 cm kalınlığında ve 0,3 cm delik çapına sahip boncuk; uca doğru asimetrik daralarak kavisli, dar ve küt bir uçla sonlanmaktadır. Mevcut delik her iki yüzeyden de açılmıştır ve yüzeyde dikey izler belirgindir.

6.2.2.1.2. Kemik Boncuklar

Kendi içerisinde yassı kemik boncuk ve çok delikli kemik boncuk olarak ikiye ayrılan bu grup 29 adet buluntu ve buluntu grubuyla temsil edilmektedir.

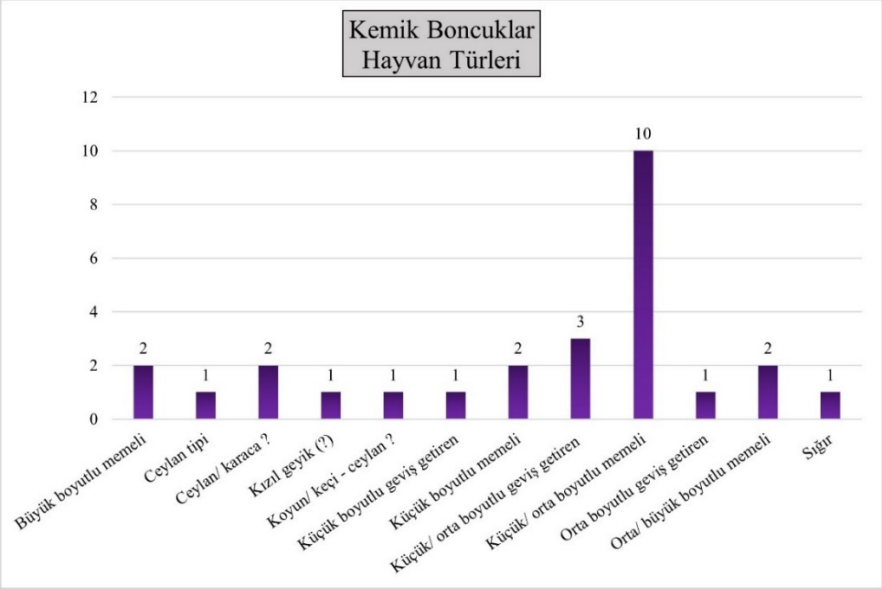

Grafik 6.16: Kemik boncuk üretiminde tercih edilen hayvan türlerini ve sayısal değerlerini belirten grafik

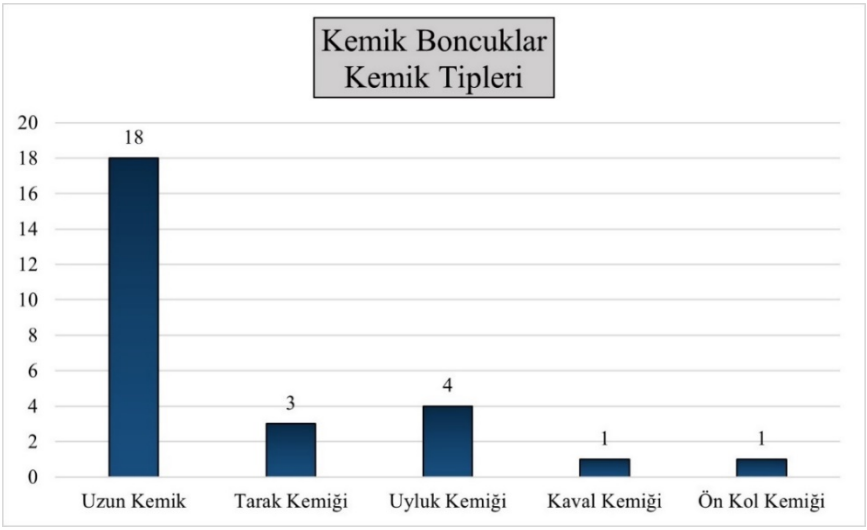

Grafik 6.17: Kemik boncuk üretiminde tercih edilen kemik tiplerini ve sayısal değerlerini belirten grafik

Kemik boncuklarda en büyük oran küçük/ orta boyutlu memelilere aittir. Bu türün ardından sırasıyla; küçük/ orta boyutlu geviş getirenler, orta/ büyük boyutlu memeliler, küçük boyutlu memeliler, büyük boyutlu memeliler, ceylan/ karaca (?) gelmektedir. Tekil olarak temsil edilen hayvan türleri ise ceylan tipi, kızıl geyik (?), koyun/ keçi-ceylan (?), küçük boyutlu geviş getiren, orta boyutlu geviş getiren ve sığıra aittir (Bkz. Grafik 6.16). Tamamı uzun kemiklerden biçimlendirilen kemik tiplerinde tespit edilebilen tipler arasında sırasıyla; uyluk kemiği, tarak kemiği, kaval kemiği ve ön kol kemiği yer almaktadır (Bkz. Grafik 6.17).

Yassı kemik boncuklar, toplam 24 adet ile temsil edilen yassı kemik boncuk grubu içerisinde tüm ve kırık parçalar ele geçmiştir. Uzunlukları 5,5- 1,4 cm, genişlikleri 2- 0,7 cm, tespit edilebilen kalınlıkları ise 0,6- 0,2 cm, delik çapları ise 0,5- 0,2 cm aralığındadır.

Yassı kemik boncuklar ortasında tek deliğin yer aldığı, gövdeden iki uca doğru daralarak; oval, küt ya da görece sivri bitirilen uca sahip nesnelerden oluşmaktadır. Toplam 6 boncuğun[63] (Kat. No. 214[64], 211[65], 212, 210, 206, 202) ön yüzü dış bükey, arka yüzü iç bükeydir. Geri kalan boncuklar ise düz bir profile sahiptir. Küt örneklerin de bulunmasına karşın çoğunluğun yan kenarları yuvarlatılmıştır. Delikler ise birkaç istisna dışında, her iki yüzeyden de delinmiştir. Bir boncuğun ise ön yüzeyinde yatay bir yiv bulunmaktadır (Kat. No. 208).

Bu grup içerisinde bilinçli ısıl işlemin, estetik bir tercih olarak karşımıza çıktığı görülmektedir. Isıl işlem sonucunda bu grup boncukların çoğunluğu siyah renkli olup bazılarında ise yoğun ısıya bağlı olarak beyaz rengini aldıkları görülmektedir. Söz konusu yanmış örnekler ikisi grup olmak üzere toplam 14 adet (Kat. No. 200, 203, 204, 207, 208, 211, 214, 215, 216, 218, 219, 220, 221, 223) buluntudan oluşmaktadır. Bir grup 13 adet (Kat. No. 211), diğer grup ise 17 adet (Kat. No. 214) yanmış boncuktan oluşmaktadır. Grup boncuklarında siyah ve siyah-beyaz karışık örnekler

[63] Grup boncuklarda, grupların karışık özellik göstermeleri belirtilip, tek bir buluntu olarak rakamsal değer verilmektedir.
[64] Söz konusu Kat. No. buluntusu, boncuk gruba aittir ve bu grup içerisindeki bazı örnekler için geçerlidir.
[65] Söz konusu Kat. No. buluntusu, boncuk gruba aittir ve bu grup içerisindeki tüm örnekler için geçerlidir.

bulunmaktadır. 5 boncuk (Kat. No. 220, 219, 218, 216, 204) tamamen beyaz renkli, 2'si grup olarak ele geçen buluntulardan olmak üzere (Kat. No. 211[66], 214[67]) toplam 19 boncuk ise yarısı siyah yarısı beyaz renklidir (Kat. No. 203, 221). Yine 2'si grup (Kat. No. 214[68], 211[69], 208, 200, 223) toplam 16 boncuk siyah renklidir. Isı sonucu koyu renk alan (koyu kahverengi tonunda) boncuklar ise 2 adettir (Kat. No. 215, 207).

Siyah renkli boncuklar ya da boncukların siyah olan kısımları parlak ve pürüzsüzdür, ancak beyaz renkli olanlar ise yine pürüzsüz olmalarına karşın mat bir renktedir. Bu durum tamamen gördükleri ısının bir etkisidir[70]. İki boncukta (Kat. No. 207, 215) ise koyu renkli olan kemiklerin diğer yanmış örneklere kıyasla ısıya daha az maruz kaldıkları belirtilmelidir. Yanmamış boncuklarda ise 4 örnek (Kat. No. 206, 209, 213, 217) dışında tamamı pürüzsüz ve parlaktır.

Yassı kemik boncukların yakılması, siyah, beyaz ve siyah-beyaz karışık bir renk elde edilmesini sağlamıştır. Bu örneklerin sayıca fazla olması, Gusir Höyük'te boncukların yakılarak bilinçli bir görsel tercih doğrultusunda renk değişimini göstermektedir. Üzerlerinde iz görülen boncuklarda dikey izler olasılıkla yapım aşamalarına işaret etmektedir. Ancak çoğu boncuk yukarıda da belirtildiği gibi pürüzsüz, parlak ya da yakılmıştır[71]. Bu durum süs eşyası olarak kullanılan boncukların estetik görünümlerindeki özeni ortaya koymaktadır.

Çok Delikli Kemik Boncuklar; tekil örneklerin (Kat. No. 225, 226) yanı sıra geyik dişi (Kat. No. 193, 194) ve taş (Kat. No. 224) boncuk grupları içerisinde de ele geçmiştir. Yerleşmede 2 adet ele geçen tekil örneklerin biri kırık (Kat. No. 225), diğeri ise tümdür (Kat. No. 226). Tüm olan örnek, 4,8 cm, 1,2 cm genişlik ve 0,3 cm kalınlıkta, delik çapı ise dört delikte de 0,3 cm'dir. Kırık olan parçalarda ise uzunluk 2,9- 1,4 cm, genişlik 1,2- 0,5 cm, kalınlık 0,3- 0,1 cm, delik çapı ise 0,4- 0,3 cm

[66] 11 adet siyah-beyaz renkli boncuk
[67] 6 adet siyah-beyaz renkli boncuk
[68] 11 adet siyah renkli boncuk
[69] 2 adet siyah renkli boncuk
[70] Bkz. Bölüm 3- Kemiklerin Isıl İşleme Uğraması (Yanması)
[71] Yakılma da derecesine göre nesne yüzeyine pürüzsüzlük ve parlaklık kazandırmaktadır. (Bkz. Bölüm 3- Kemiklerin Isıl İşleme Uğraması (Yanması))

aralığındadır. Yassı ve dikdörtgen formdaki bu boncukların ön ve arka yüzeyleri düz bir profilde olup yan kenarlar ise yuvarlatılmıştır.

Yerleşmede yalnızca bir örnek, tüm olup 4 deliğe sahiptir. Uçlardan biri diğerine göre daha az yuvarlatılmıştır. Uçlara göre bir değerlendirme yapıldığında bir örnek (Kat. No. 194) olasılıkla iki uç olabilecek oval bir dönüşe sahip olmakla beraber diğerleri ile kıyaslandığında kalınlığı oldukça fazladır. Yine grup olarak geçen ancak birbiri ile tümlenemeyen boncukta da (Kat. No. 224) iki uç bulunur. Bu uçlardan biri yuvarlak iken diğeri gövdeden uca köşeli dönüşlü olup oval bir bitişe sahiptir. Diğer bir korunan uç (Kat. No. 225) köşeli ve küt bir bitişe sahiptir.

Sözü edilen çok delikli kemik boncukların, iki örnekte geyik dişi boncuk ve taş boncuk gruplarıyla birlikte ele geçmesi, çeşitli hammaddeler birlikte de kullanıldıklarını destekler niteliktedir.

6.2.2.2. Tarak Kemiğinden Biçimlendirilen Takılar

Bu grup toplam 4 adet takıdan oluşan, baş kısımlarında (kemiğin distal kısmı) bir ya da iki adet deliğin olduğu tarak kemiklerinden oluşmaktadır. Yarım tarak kemiğinden biçimlendirilen takıların baş kısımları ile yüzeylerin düzeltilmelerine ve yan kenarların yuvarlatılmalarına karşın çoğunlukla kemiğin doğal formu korunmuştur. Arka yüzeylerde süngerimsi doku yer almaktadır. Uzunlukları 8,6- 4,6, genişlikleri 3,2- 2,8 cm, tespit edilen kalınlıkları 2,2- 2 cm, delik çapları ise 0,5- 0,4 cm aralığındadır.

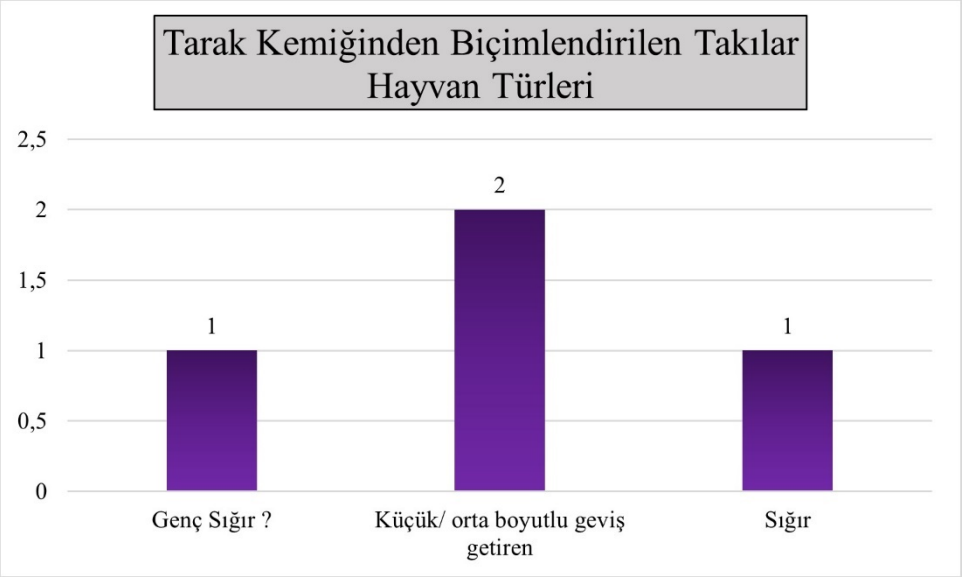

Grafik 6.18: Tarak kemiğinden biçimlendirilen takıların üretiminde tercih edilen hayvan türlerini ve sayısal değerlerini belirten grafik

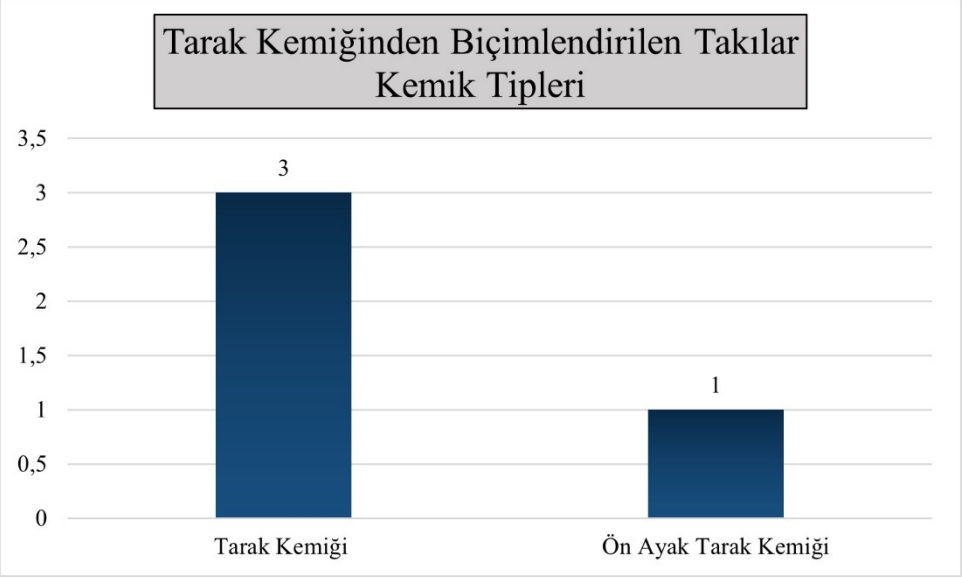

Grafik 6.19: Tarak kemiğinden biçimlendirilen takıların üretiminde tercih edilen kemik tiplerini ve sayısal değerlerini belirten grafik

Hayvan türlerine bakıldığında sırasıyla küçük/ orta boyutlu geviş getirenlerin ardından tekil örneklerle sığır ve olasılıkla genç bir sığır tercih edilmiştir. Kemik tiplerinde grubun isminden de anlaşılacağı gibi tamamı tarak kemiğinden biçimlendirilmiştir ancak bir örneğin ön ayak tarak kemiğine ait olduğu belirlenmiştir.

Bu grup takılarının tamamında uçlar kırıktır bu sebeple nasıl sonlandığı bilinmemektedir. Bir örneğin (Kat. No. 227) gövdesinde 4 adet yatay yiv ile oluşturulmuş bir bezeme yer almaktadır. Bir örneğin (Kat. No. 230) ise arka yüzeyi ısıl işleme maruz kalarak siyah rengini almıştır ancak bu takının bilinçli olarak yakılıp yakılmaması hakkında başka bir örnek bulunmadığı için, kesin bir yorum yapılamamaktadır.

Yalnızca bir örnekte kemiğin distal kısmında iki adet delik yer almaktadır (Kat. No. 229). Sözü edilen bu örneğin arka yüzeyinde iki delik arasında, bir örnekte (Kat. No. 227) ön yüzeyden mevcut deliği kesen, diğer bir örnekte (Kat. No. 230) ise arka yüzeyde birbirlerine çaprazlama olarak üç adet delik açma girişimi görülmektedir.

6.2.2.3. Baş Kısmında Deliği Olan Uzun Takılar

Yerleşmede 15 adet ele geçen bu buluntu grubunun ikisi (Kat. No. 234, 245) iki delikten, diğerleri tek delikten oluşmaktadır. Tamamı kırık olan takıların uzunlukları 10,1- 3,3 cm, genişlikleri 2,5- 1,1 cm, tespit edilebilen kalınlıklar 1,1- 0,3 cm, delik çapları ise 0,6- 0,3 cm aralığındadır.

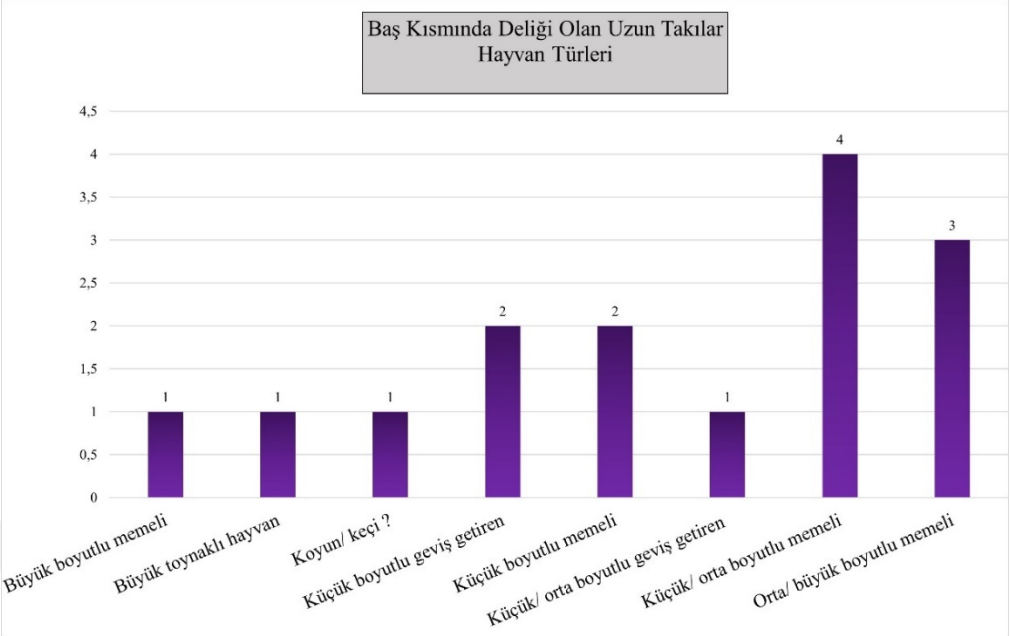

Grafik 6.20: Baş kısmında deliği olan uzun takıların üretiminde tercih edilen hayvan türlerini ve sayısal değerlerini belirten grafik

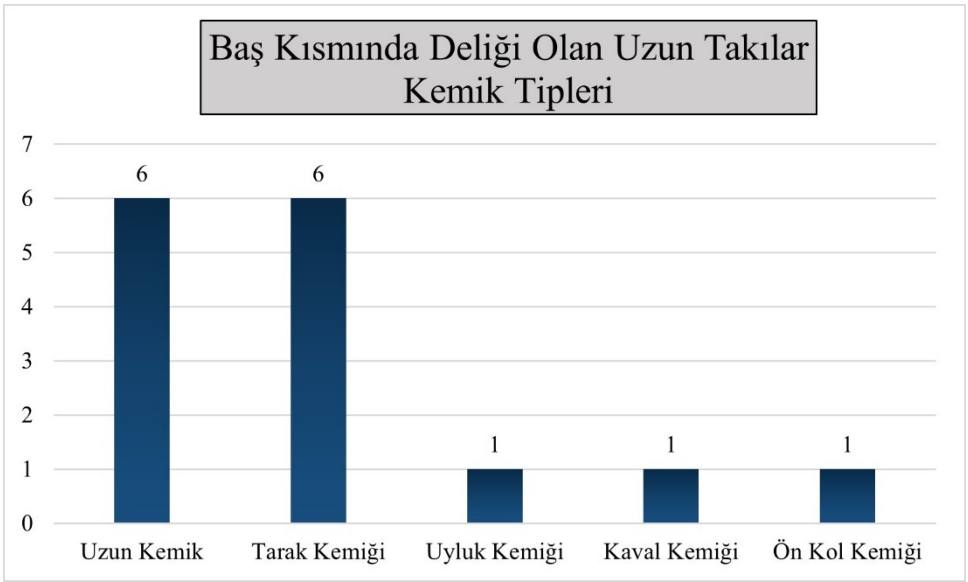

Grafik 6.21: Baş kısmında deliği olan uzun takıların üretiminde tercih edilen kemik tiplerini ve sayısal değerlerini belirten grafik

Bu grubun hammadde tercihinde sayısal olarak en büyük çoğunluk küçük/ orta boyutlu memelilere ait olup bunu; orta/büyük boyutlu memeliler, küçük boyutlu geviş getirenler, küçük boyutlu memeliler ve tekil tür örneklerine sahip küçük/ orta boyutlu geviş getirenler, büyük boyutlu memeliler ile büyük toynaklı hayvanlar ve koyun/ keçi takip etmektedir (Bkz. Grafik 6.20). Tamamı uzun kemikten biçimlendirilen kemik tiplerinde ise en büyük çoğunluk tarak kemiklerinden oluşmaktayken tekil örnekler ise uyluk kemiği, kaval kemiği ve ön kol kemiği ile temsil edilmektedir (Bkz. Grafik 6.21).

Bu grup içerisinde bir takının (Kat. No. 236) yan kenarına yakın kısımda dikey bir yiv ve diğer bir takı (Kat. No. 243) üzerinde ise deliğin altında 3 adet yatay yiv ile oluşturulmuş bezeme yer almaktadır. Korunan uçlar oval, küt ya da sivri; korunan başlar ise küt ya da yuvarlaktır. Tamamı yassı olan grup içerisinde 4 takı ısıl işlem (Kat. No. 243, 241, 239, 234) sonucu siyah rengini almıştır. Takı formlarında ise baştan gövdeye daralan, genişleyen ve düz inenler olmak üzere bir çeşitlilik görülmekte dolayısıyla genel form belirlenememektedir.

6.2.2.4. Stilize İnsan Betimli Takılar

Bu grup 5 örnekle temsil edilmektedir. Takılarının uzunluğu 4,8- 3 cm ve genişliği ise 1,9- 0,8 cm aralığında olup kalınlıkları ise tümünde 0,4 cm'dir. Delik çapları ise 0,4- 0,2 cm aralığındadır.

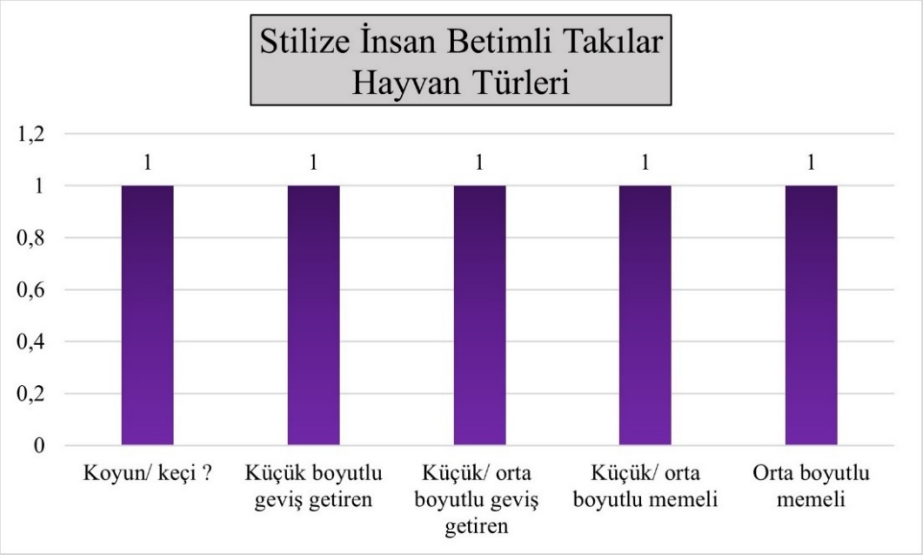

Grafik 6.22: Stilize insan betimli takıların üretiminde tercih edilen hayvan türlerini ve sayısal değerlerini belirten grafik

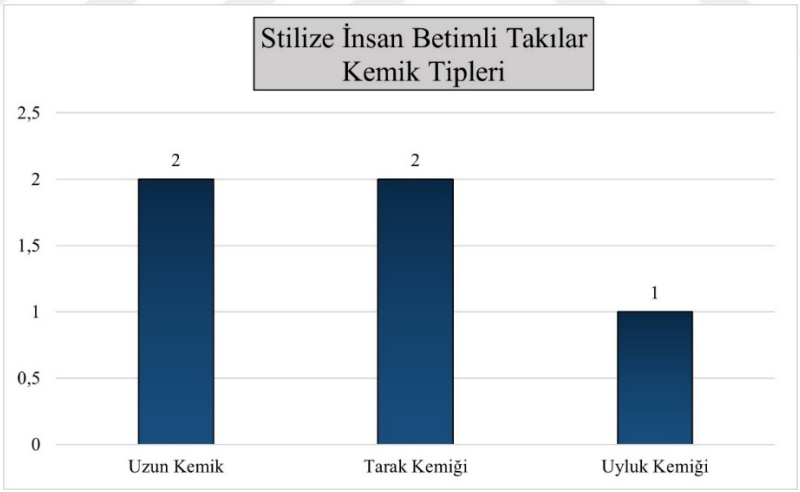

Grafik 6.23: Stilize insan betimli takıların üretiminde tercih edilen kemik tiplerini ve sayısal değerlerini belirten grafik

Hammadde tercihlerine bakıldığında belirli bir türün baskın olmadığı, tekil örneklerle olasılıkla koyun/ keçi, küçük boyutlu geviş getiren, küçük/ orta boyutlu geviş getiren, küçük/ orta boyutlu memeli ve orta boyutlu memeli kemikleri tercih edilmiştir (Bkz.

Grafik 6.22). Kemik tiplerinde ise tümü uzun kemikten biçimlendirilmiş olup tespiti yapılabilen türler arasında baskın olan tarak kemiğinin ardından tekil bir örnek ile uyluk kemiği gelmektedir (Bkz. Grafik 6.23).

Tüm örnekler baştan uca doğru simetrik daralarak, küt (Kat. No. 248), sivri (Kat. No. 250) ve yuvarlak (Kat. No. 246, 247) sonlanmaktadır. Bir örnekte ise uç korunmamıştır ancak bu grubun tüm örneklerinde olduğu gibi bu örnekte de korunan uzunluk boyunca simetrik bir daralma söz konusudur (Kat. No. 249).

Yalnızca iki örneğin arka yüzeyinde ilik boşluğu korunmuştur (Kat. No. 246, 248), diğerleri ise düz bir profile sahiptir. Başı korunan üç örnekte de (Kat. No. 246, 248, 249) baş kısım boyunca yatay bir daire açılarak işaretlenmiş, ardından kemik ayrılmıştır. Diğer bir ifadeyle bu durum, baş işaretlendikten sonra üzerine baskı uygulanan darbe sonucu oluşmuştur[72]. Sözü edilen ayırma işleminin ardından oluşan kopma izi, kabaca düzeltilmiş olup makroskobik olarak rahatlıkla görülebilmektedir. Grup içerisindeki iki örnek ısıl işleme bağlı olarak koyu renklidir (Kat. No. 248, 250). Yüzeylere bakıldığında iki örnek oldukça parlak ve pürüzsüzdür (Kat. No. 247, 248).

Stilize insan betimli takılar; başta yer alan iki delik, deliğin altında tek ya da çift sıra yatay bir yiv ile bu yivi kesen bir ya da üç dikey yivden oluşmaktadır. Kazıma bezeme ile oluşturulan bu yivler ya uca kadar ya da ucun hemen yukarısında sonlanmaktadır. Bu özellikleriyle takı formu, başta iki deliğin göz, altta bir ya da iki adet yiv ile oluşturulan bel ve bir ya da üç yiv ile oluşturulan bacaklar olarak yorumlanmaktadır. Bir dikey yiv ile oluşturulan takılarda oluşan iki adet bacak çok rahat tanımlanabilmektedir ancak diğer örnekte (Kat. No. 247), bel çizgisinin ortasından inen yiv ile iki yandaki yivler, bacaklar olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla en dışında kalan alanı "yivler ile sınırlanan bacakların dışarısında kalan alan" olarak değerlendirebiliriz.

Oldukça tanımlı olan stilize insan betimli takıların yanı sıra iki buluntu korunma ve tamamlanma durumları ile diğerlerinden ayrılmaktadır. Bir örnekte bacaklar olarak tanımlanan kısım korunmuş ve başta bu bacakların tam ortasında yalnızca bir delik izi

[72] Bkz. Bölüm 3.4- Doğrudan darbe teknikleri

görülmektedir (Kat. No. 250). Diğer örnekte ise bir yan kenara yakın kısımda tek delik yer alır ve gövdede ise biri dikey biri verev iki yiv bulunmaktadır (Kat. No. 249).

Sözü edilen formda stilize insan betimli takılar bölge coğrafyası içerisinde şu ana kadar yalnızca Gusir Höyük'ten bilinmektedir. Bu form yalnızca kemik üzerinde değil aynı zamanda Gusir Höyük'te ele geçen bir mermer kapta da betimlenmiştir. Kabın ön yüzeyindeki bezemenin iki kenarını sınırlayan stilize insan betiminde; iki yatay bezeme ile bel ve tek dikey çizi ile bacaklar oluşturulmuş, göz ise işlenmemiştir[73].

6.2.2.5. Figürinler

Bu grup içerisinde yine olasılıkla insan betimleri yer almakta iken "Stilize İnsan Betimli Takı" grubundan farklı tipte olmaları dolayısıyla farklı bir başlık altında değerlendirilmişlerdir. Bu grupta yer alan iki örnekte birbirlerinden farklı tipolojik özellikler göstermelerine karşın stilize olarak insan betimlerini oluşturmaları dolayısıyla tek grup altında ele alınmışlardır. Hammadde olarak biri koyun/ ceylan büyüklüğünde geviş getirenin (Kat. No. 251), diğeri ise orta/ büyük boyutlu memelinin (Kat. No. 252) tarak kemiğinden biçimlendirilmiştir.

Bu gruptaki bir örnek (Kat. No. 251) uzun dairesel bir boyun ile yassı gövdedeki dikey yivler ile karakterizedir. "Stilize İnsan Betimli Takılar" grubu içerisinde karşımıza çıkan dikey yivlerin insan bacaklarının betimlenmiş olması, söz konusu bu figürinin gövdesinde derin yivlerin de yine bir bacak betimi olduğunu göstermektedir. Korunan uzunluğun başı ise uzun ve silindirik formu dolayısıyla boyun olarak yorumlanabilmektedir. Dolayısıyla bu figürinde boyun ve bacakların betimlendiği stilize insan betimi işlenmiştir.

Diğer örnekte (Kat. No. 252) ise nesne baştan gövdeye genişler ve gövdeden uca daralarak küt bir uç ile sonlanır. Başta ve başın iki yanında çıkıntılar bulunmaktadır. Nesnenin üstünde yer alan çıkıntı baş, hemen ardından yan kenarlarda yer alan çıkıntılar ise kollar olarak yorumlanabilmektedir. Bu özellikleriyle oldukça stilize bir

[73] Bkz. Şek. 5.18 figürlü taş kap

insan betimi görülmektedir. Bu örnek üzerinde hiçbir bezeme kullanmayıp yalnızca kemiğin insan formunda biçimlendirilmiş olmasıyla, Gusir Höyük'te ele geçen diğer insan betimli buluntulardan ayrılmaktadır.

6.2.2.6. Plakalar

Gusir Höyük'te toplam 35 adet plaka ve plaka parçası ele geçmiştir. Sayıca oldukça fazla olan bu buluntu grubu içerisinde çok çeşitli tipler yer almaktadır. Bu kategori, kullanım şekillerine göre delikli ve deliksiz olarak sınıflandırılmış olup ardından bezemeli ve bezemesiz olarak alt gruplara ayrılmışlardır. En büyük oran delikli bezemesiz plakalara ait olup grubu sırasıyla delikli bezemeli plakalar, deliksiz bezemeli plakalar ve deliksiz bezemesiz plakalar takip etmektedir (Bkz. Grafik 6.24, Tablo, 6.8).

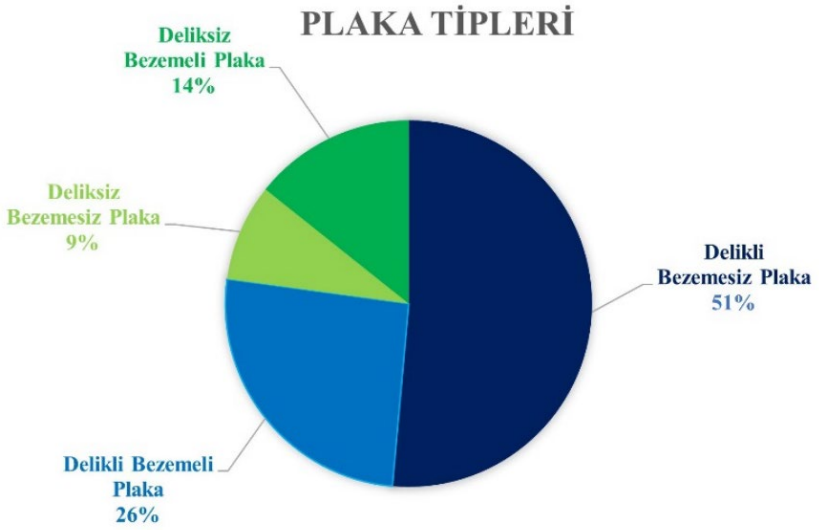

Grafik 6.24: Plaka tiplerinin yüzdelik oranlarını gösteren grafik

Plaka	Sayısal Değer	Yüzdelik Oran
Delikli Bezemesiz Plaka	18	%51
Delikli Bezemeli Plaka	9	%26
Deliksiz Bezemesiz Plaka	3	%9
Deliksiz Bezemeli Plaka	5	%14
Toplam	35	

Tablo 6.8: Gusir Höyük'te ele geçen plaka tiplerinin sayısal değerleri ve oranları

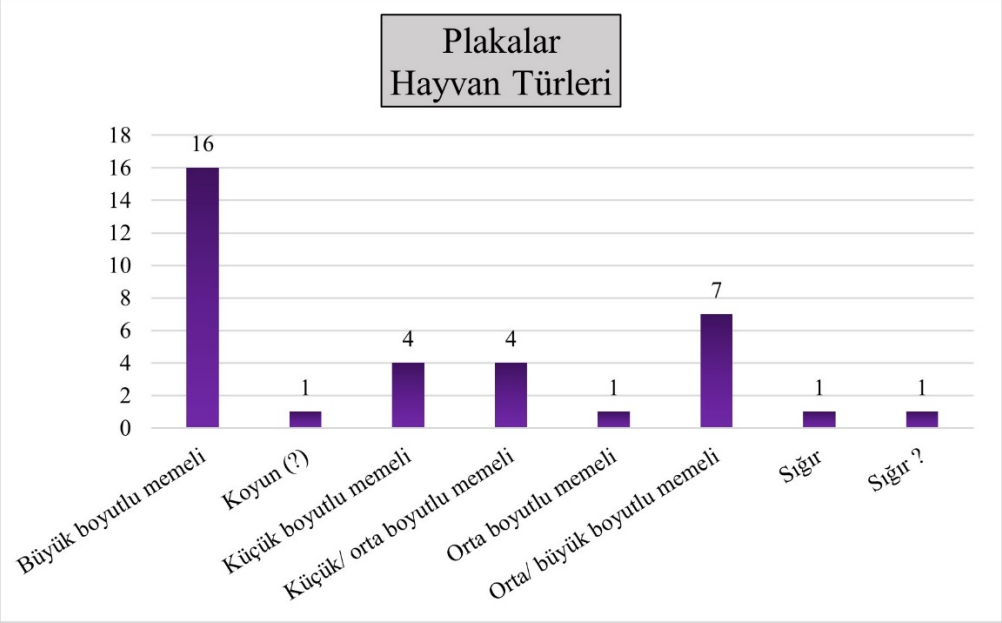

Grafik 6.25: Plakaların üretiminde tercih edilen hayvan türlerini ve sayısal değerlerini belirten grafik

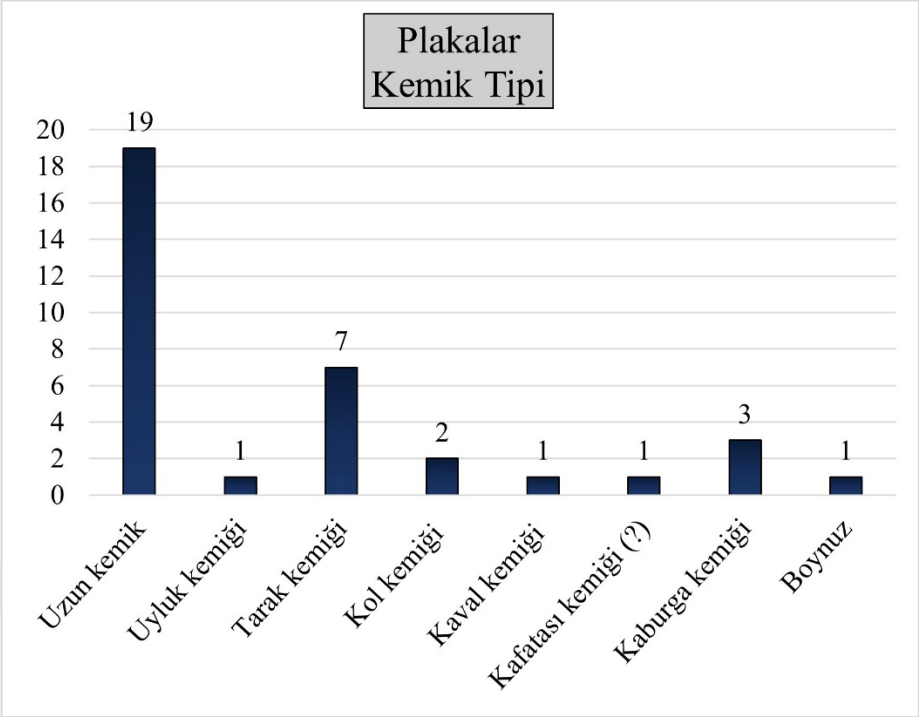

Grafik 6.26: Plakaların üretiminde tercih edilen kemik tiplerini ve sayısal değerlerini belirten grafik

Hammadde tercihlerinde sayısal değeri en fazla tür, büyük boyutlu memelilere aittir. Ardından orta/ büyük boyutlu memeliler, küçük/ orta boyutlu memeliler, küçük boyutlu memeliler ve tekil türler ile orta boyutlu memeliler, sığır, sığır (?) ile koyun (?) kemikleri tercih edilmiştir (Bkz. Grafik 6.25). Kemik tiplerinde ise en büyük oran uzun kemiklere aittir. Ardından tespit edilebilen tipler sırasıyla; tarak kemikleri, kaburga kemikleri, kol kemikleri ve tekil örnekler ile uyluk kemiği, kaval kemiği, boynuz ve kafatası kemiğine (?) aittir (Bkz. Grafik 6.26).

6.2.2.6.1. Delikli Plakalar

Delikli plakalar; takı olarak kullanılmış olan, beğeni/ süs eşyaları olarak tanımlanabilmektedir. Büyük çoğunluğu kırık olarak ele geçmesine karşın, tüme yakın örneklerden formları hakkında çıkarımlar yapmak mümkündür. Bu grupta 27 adet

bulunan delikli plakalar, bezemeli ve bezemesiz olarak iki alt başlık altında ele alınmıştır.

Delikli bezemesiz plakalar toplam 18 adet ile temsil edilmektedir. Tüm olarak ele geçen örneklere dayanarak kırık plaka parçaları saptanmış ve bu grup altında ele alınmışlardır. Boyut olarak en iyi korunmuş örnekte (Kat. No. 253), iki uca doğru daralan plakanın bir ucunda 2 diğer ucunda 3 adet delik bulunmaktadır. İki delikli uç, diğer uca kıyasla saha dardır. Ön yüzeyi dışbükey, arka yüzeyi ise içbükey olan plaka sığır/ at gibi büyük boyutlu memelilerin kaburga kemiğinden biçimlendirilmiştir. Uzunluğu 10,6 cm, genişliği 3,2 cm, kalınlığı 0,3 cm, delikleri ise 0,5 ve 0,3 cm çaplarına sahiptir. Bir uçta bulunan küçük kırıklar dışında tüm olan bu plaka olasılıkla korunan mevcut uzunluğuna yakındır. Sözü edilen bu örnek dışındaki tüm plakaların uzunlukları 9,1- 3,1 cm, genişlikleri 3,2- 1 cm, tespit edilebilen kalınlıklar 0,7- 0,1 cm, delik çapları ise 0,6- 0,2 cm'dir.

Boyutu belirlenemeyen ancak aynı plakaya ait tümlenemeyen iki parçadan oluşan bir örnek (Kat. No. 257) ise korunan uzunluğu boyunca yine 5 deliklidir. Bu plakanın iki ucunda ve gövde kısmında delikler bulunur. Baş ve uç kısmında ön yüzeyden görülen ve deliğin yarısı hizasında yer alan derin bir yiv açılmıştır. Bu yivden itibaren plakanın kesiti daralmaktadır. Bir örnekte (Kat. No. 268) açılan kısa yivler plakanın yan kenarını da daraltmaktadır. Ancak bunun bilinçli yapılmadığı öngörüldüğü için bir bezeme olarak değerlendirilmemiş ve bezemesiz plakalar grubu altında ele alınmıştır.

Sözü edilen bu örnekler dışında tüm plakalar parça olarak korunmuş, ön yüzeyi dışbükey, arka yüzeyi iç bükey ya da düz profildedir. Korunan uç kısımlarında bir (Kat. No. 254), iki (Kat. No. 261) ya da çapraz (Kat. No. 263) hizada devam eden delikler görülmektedir. Bir örnekte baştaki bir deliğin ardından uca doğru daralan ve küt biten bir plaka (Kat. No. 254) ile de karşılaşılmıştır.

Baş- gövde arası korunan örneklerde gövdeye doğru daralan (Kat. No. 262), genişleyen (Kat. No. 264) ve düz (Kat. No. 256) inen plakalar görülmektedir. Korunan uçlar; küt (Kat. No. 254), kenarları oval ve küt (Kat. No. 263), yuvarlak (Kat. No. 268) ve bir tarafı uzun diğer tarafı kısa olan (Kat. No. 258) çeşitlere sahiptir. Aynı zamanda

ön yüzeyi dışbükey ve arka yüzeyi içbükey (Kat. No. 260), ön ve arka yüzey düz (Kat. No. 264) ve kavisli bir kesite sahip olan (Kat. No. 258) plakalarla karşılaşılmaktadır.

Takı olarak kullanılan plakaların delik sayıları, deliklerin bulundukları kısımlar, nesnenin boyut ve kesit farklılıkları göz önüne alındığında plakalardaki tercihlerin oldukça çeşitli olduğu görülebilmektedir.

Delikli bezemeli plakalar, Gusir Höyük'te toplam 9 adet ile temsil edilmektedir. Tüm ele geçen 2 plaka dışında tamamı kırıktır. Bu plakaların biri (Kat. No. 278); 6,9 cm uzunluğuna, 2,5 cm genişliğine, 0,5 cm kalınlığına ve 0,4 cm delik çapına sahiptir. Plakanın ön yüzeyinde gövdeden uca kadar görülen bezemede, iki yatay yiv açılmış hem bu iki yiv arasında hem de ikinci yiv ile uç arasında nokta bezemeler oluşturulmuştur. Diğer plaka (Kat. No. 279) ise 12,4 cm uzunluğunda, 2,7 cm genişliğinde ve 0,4 cm delik çapındadır. Plakanın ön yüzeyinde en baştan uca kadar kesintisiz devam eden 3 sıra yiv ile oluşturulmuş kıvrımlı bir yılan bezeme yer almaktadır. Bu bezeme dönem, bölge ve yerleşme örnekleriyle karşılaştırıldığında oldukça sık karşımıza çıkmaktadır. Gusir Höyük'te de başka buluntu grupları içerisinde de bu yılan bezeme görülmektedir.

Sözü edilen tüm örnekler dışında kırık olarak ele geçen buluntuların uzunlukları 8,1-2,2 cm, genişlikleri 3,9- 1,4 cm, tespit edilen kalınlıkları 0,9- 0,2 cm, delik çapları ise 0,4- 0,2 cm aralığındadır.

Bu grup içerisindeki plakaların birinin yan kenarı baştan gövdeye genişlemektedir (Kat. No. 274). Ucu korunan iki plakanın (aynı zamanda tüm olarak ele geçen iki plaka) ucu ise oval dönüşlü olup küt bitirilmiştir.

Plakalar bir, iki ya da dört deliklidir. Bezemelerine bakıldığında yukarıdaki örneklerin dışında; derin yivlerle oluşturulmuş ters "V" şekilleri (Kat. No. 271), birbirine paralel yatay bezemeler (Kat. No. 276), birbirine paralel yatay bezemelerin içerisine dikey çizilerle oluşturulmuş kare formları (Kat. No. 273), mevcut deliklerin çevresine Gusir Höyük yassı boncuk formunda bezemeler, bu boncuk bezemelerinin arasındaki iki dikey yiv arasında ters "V" biçiminde bezemeler (Kat. No. 277) ve küçük bir plaka üzerinde verev yivlerler oluşturulan bezemeler (Kat. No. 272) yer almaktadır. İki

plakada (Kat. No. 274, 275) ise iç içe geçmiş daireler ve bu dairelerin en dışta olanına bitişik şekilde üçgenler betimlenmiştir. Bu plakada aynı zamanda yine "V" şekilli bezemeler, kareler ve bu karelerin bir kenarından içe doğru bir çizi bezemesi yer almaktadır. Diğer plakada (Kat. No. 274) iç içe geçmiş daireleri kesen üçgenlere ek olarak dikey çiziler de yer almaktadır. Sözü edilen bu plakalarda yer alan iç içe geçmiş daireler ve bunlara bitişik üçgenler (özellikle Kat. No. 275'te daha belirgindir) Gusir Höyük'teki bezemeli bir taş plakaya (bkz. Şek. 5.19d) oldukça benzemektedir. Bu betim hakkında yorum yapmak oldukça güçtür ancak betim her ne olursa olsun Gusir Höyük'te tercih edilen bir betim olmasıyla dikkat çekicidir.

6.2.2.6.2. Deliksiz Plakalar

Bu grup bezemeli ve bezemesiz toplam 8 plakadan oluşmaktadır. Bu plakalarda deliklerin olmaması; belirli bir mekâna yerleştirildiklerini akla getirse de organik bir maddeye sarılıp, asılarak da takı işlevinde kullanılabilecekleri unutulmamalıdır.

Deliksiz bezemesiz plakalar yerleşmede 3 adet ele geçmiştir. Uzunlukları 10,7- 3,9 cm, genişlikleri 4,1- 1,7 cm, tespit edilebilen kalınlıklar ise 0,8- 0,3 cm aralığındadır. Bu gruptaki tüm plakaların uzunlukları, genişliklerinden uzun olup kısmen dikdörtgen bir formdadırlar. Biçim olarak birbirlerinden farklı özellikler gösteren bu grupta biri (Kat. No. 280) bir uçtan diğerine doğru hafif genişleyerek daha geniş bir uç ile sonlanır. Plakanın bir ucu diğerine göre daha küt olup diğer uç ovaldir.

Biri (Kat. No. 281) oval dönüşlü küt uçlara sahip dikdörtgen bir formda olup diğeri (Kat. No. 282) ise korunan uzunluktan uca doğru genişleyerek yine küt bir uç ile sonlanmaktadır. Bu plaka form olarak (Kat. No.276) ile benzerlik göstermektedir. Düz bir profile sahip plakaların yalnızca birinin (Kat. No. 281) ön yüzeyi dışbükey, arka yüzeyi içbükeydir.

Deliksiz bezemeli plakalar, Gusir Höyük'te 5 adet ile temsil edilmektedir. Bu grup içerisindeki tüm plakaların ön yüzeyi dışbükey, arka yüzeyi ise içbükeydir. 1 adet tüm (Kat. No. 286), 1 adet (Kat. No. 284) ise tüme yakın örnek bulunmaktadır. Tüm plaka

6,4 cm uzunluğunda, 3 cm genişliğinde, 0,4 cm kalınlığındadır. Dikdörtgen formdaki kemik plaka üzerinde iç içe geçmiş 3 adet daire ve bu dairenin 4 tarafından çıkan yay biçimli çiziler bulunmaktadır. Bu bezemelerde oluşturulan dairelerin gövde, bu dairelerden çıkan çizilerin ise kol ve bacaklar olarak yorumlanabileceği bir örümcek motifi oluşturulmuştur. Plakanın arka yüzeyinde dikey iki şerit şeklindeki aşınma, bu nesnenin organik bir madde ile sarılarak, takı işleviyle kullanıldığını destekler niteliktedir.

Tüme yakın bir plaka (Kat. No. 284), grup içerisindeki diğer örneklerden oldukça küçük boyutludur. Uzunluğu 3,9 cm, genişliği 1,7 cm, kalınlığı 0,5 cm'dir. Plakanın ortasındaki dikey yivin iki yanında, bu yivin kenarından başlayıp yukarı dönen ve ucu yuvarlatılarak nesnenin gövde-uç arasına kadar devam edip ardından tekrar yukarıya dönen iki derin yiv bulunmaktadır. Bu iki adet göz biçimli bezemenin genel görünümü stilize insan betimli takıların bacaklarını andırmaktadır (bkz. 6.2.2.4. Stilize İnsan Betimli Takılar).

Sözü edilen bu iki plakanın dışında kırık olarak ele geçen buluntuların uzunluğu 15-3,4 cm, genişlikleri 1,9- 1,3 cm, kalınlıkları ise 1- 0,6 cm aralığındadır. Korunan uzunluğu en kısa olan plakanın (Kat. No. 283) ön yüzeyinde korunan uzunluğun baş kısmında birbirine paralel 4 adet yatay yiv bulunmaktadır. Bu bezemenin sol kısmındaki üst iki yiv arasında "V", alttaki iki yivde ise "ters V" şeklinde bir bezeme birleşerek "X" şeklini oluştururlar. Alttaki iki yiv sırası arasında ise kısa verev bezeme bulunmaktadır.

Korunan uzunluğu en uzun olan plakanın (Kat. No. 287) ön yüzeyinin iki kenara yakın kısmında, sivri uçları yukarı bakan sivri bitimli derin yivler ile dikey bir üçgen oluşturulmuştur. Bunların ortasında ise yine benzeri büyüklüklerde bu defa ters bir üçgen alan bulunmaktadır. Yanlardaki iki üçgenin, plakanın uç yönündeki bitimlerinde, iç iç daire motifler ile bu motiflerden plakanın başına doğru ise yılankavi bir bezeme yer alır. Sözü edilen bu bezemenin ortasındaki ters üçgen oluşan alanda da yine aynı bezemenin ters yönlü hali betimlenmiştir. Oluşturulan yılankavi bezeme dönem, bölge ve yerleşme örneklerinden sıklıkla karşımıza çıkan yılan bezemesi olarak yorumlanmaktadır. Diğer bir yılan bezemesi ise yalnızca gövdenin korunduğu

bir plakanın (Kat. No. 285) ön yüzeyinde görülür. Bu plakadaki bezemenin korunan kısmının iki yan kenara yakın kısımlarında iç içe geçmiş daireler (solda 3, sağda 2) ve bu daireleri kesen üst ve alt kısımlarda iki sıra yılankavi bir bezeme görülür. Plakanın ortasında ise yılankavi bezeme 5 sıra ile oluşturulmuştur. Son olarak baş ve ucu kırık olduğu için tüm formu ve bezemesi belirlenemeyen yalnızca yatay yivler ile bu yivlerin arasındaki verev bezemeler ile tanımlanmaktadır.

6.2.2.7. Sınıflandırılamayan Takı Parçaları

Bu başlık altında takı olarak kullanılan ancak birbirlerinden farklı tipolojik özellikler göstermeleri ve boyut olarak da küçük formları sebebiyle çıkarım yapılamayan 8 adet takı bulunmaktadır. Uzunlukları 5,5- 1,9 cm, genişlikleri 2,5- 0,5 cm, tespit edilebilen kalınlıkları 0,7- 0,2 cm, delik çapları ise 0,6- 0,3 cm aralığındadır.

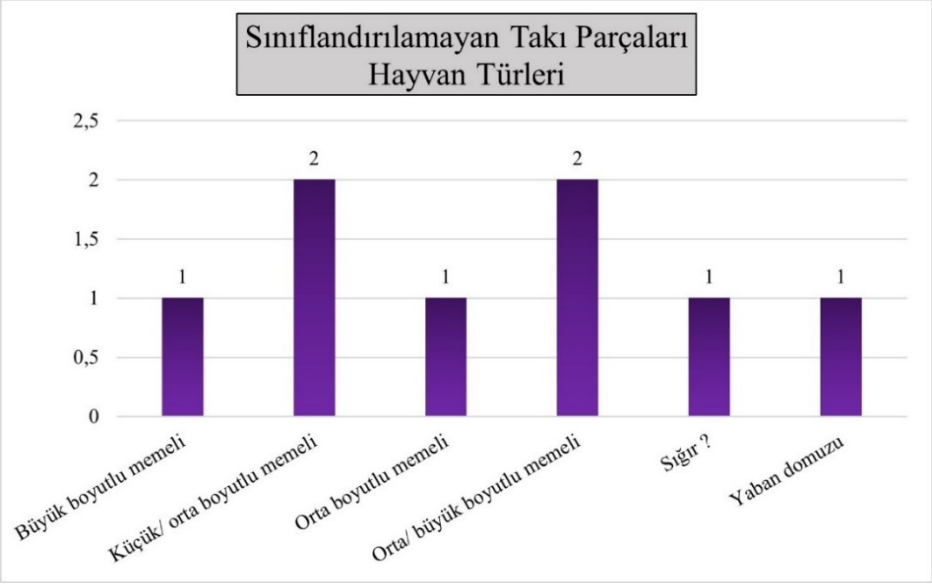

Grafik 6.27: Sınıflandırılamayan takı parçalarının üretiminde tercih edilen hayvan türlerini ve sayısal değerlerini belirten grafik

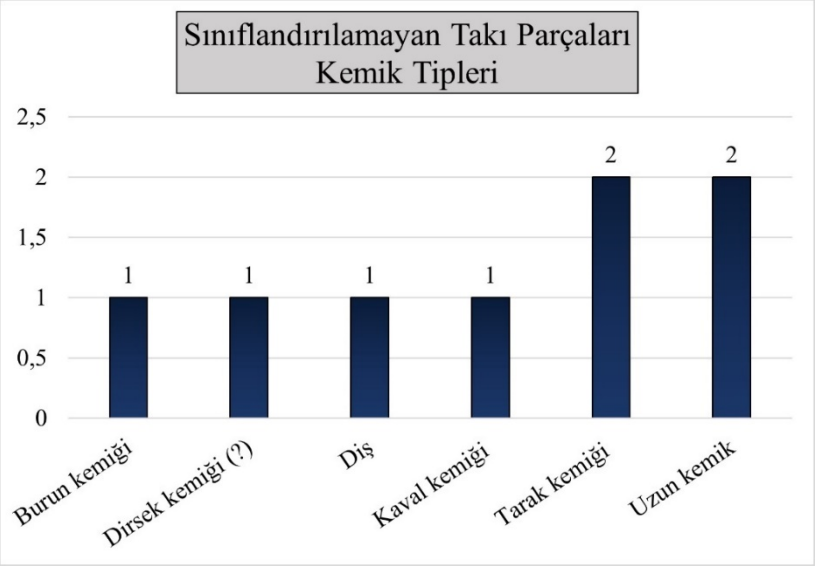

Grafik 6.28: Sınıflandırılamayan takı parçalarının üretiminde tercih edilen kemik tiplerini ve sayısal değerlerini belirten grafik

Hammadde tercihlerinde hayvan türleri içerisinde en büyük sayısal değere küçük/ orta boyutlu memeliler ile orta/ büyük boyutlu memeliler hakimdir. Ardından tekil örneklerle büyük boyutlu memeli, orta boyutlu memeli, yaban domuzu ve sığır (?) yer almaktadır (Bkz. Grafik 6.27). Kemik tiplerinde ise tarak kemiği ile uzun kemik baskın olup tekil örneklerle burun kemiği, diş, kaval kemiği ve dirsek kemiği (?) tercih edilmiştir (Bkz. Grafik 6.28).

Delikli takıların yer aldığı bu grupta korunan uzunluklarının başından ucuna doğru genişleyen (Kat. No. 288), daralan (Kat. No. 294) ya da düz (Kat. No. 291) bir profilde devam eden örnekler bulunmaktadır. Bu grup içerisinde iki örnek (Kat. No. 292, 294) bezemelidir. Bu bezemelerden biri (Kat. No. 292) takının korunan uzunluğu boyunca devam eden 3 adet birbirine paralel derin yivden oluşmaktadır. Diğer bezeme ise (Kat. No. 294) iki deliğin altında yer alan 3 adet verev şekilde devam eden delik açma yöntemi ile oluşturulan nokta bezemelerdir.

Tüm olarak ele geçen örnekler içerisinde bir takının (Kat. No. 288) altında yer alan kesim izi oldukça belirgindir. Tüme yakın diğer takılar ise 2 adettir (Kat. No. 290, 295).

6.2.3. Sınıflandırılamayan Nesneler

Bu grup; işlevinin ve kullanım amaçlarının belirlenemediği, form olarak kırık ya da tüm olan tanımsız parçalardan oluşmaktadır. Toplamda 53 adet nesnenin bulunduğu bu grup içerisinde, tanımlanabilir ögeler göz önünde tutularak başlıklar açılarak değerlendirilmişlerdir. Bunlar yoğunluklarına göre sırasıyla; gövde parçaları, iki ucu daralan nesneler, baş parçaları ve bezemeli nesneler, uç parçaları, delikli nesneler ve yapım aşamalarına ilişkin parçalardan oluşmaktadır (Bkz. Grafik 6.29, Tablo 6.9).

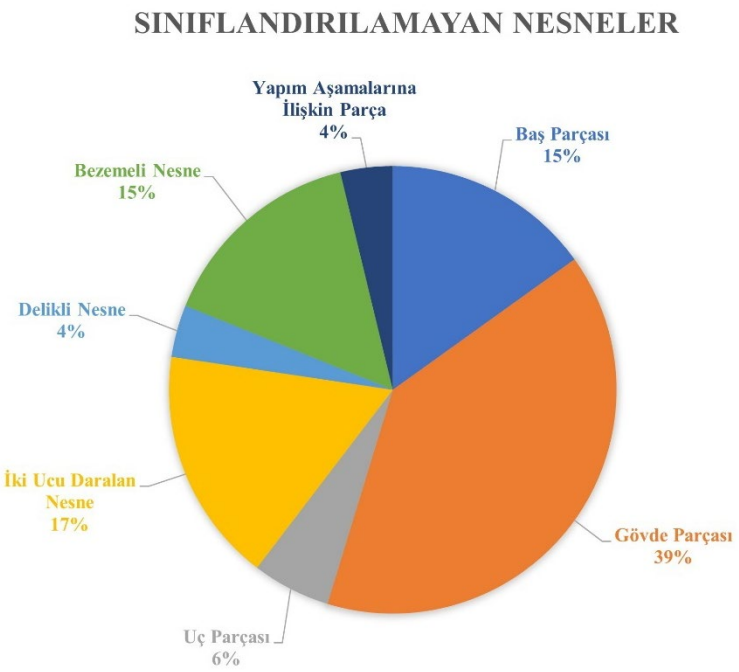

Grafik 6.29: Sınıflandırılamayan nesnelerin yüzdelik oranlarını gösteren grafik

Sınıflandırılamayan Nesneler	Sayısal Değerleri	Yüzdelik Oran
Baş Parçası	8	%15
Gövde Parçası	21	%39
Uç Parçası	3	%6
İki Ucu Daralan Nesne	9	%17
Delikli Nesne	2	%4
Bezemeli Nesne	8	%15
Yapım Aşamalarına İlişkin Parça	2	%4
Toplam	53	

Tablo 6.9: Gusir Höyük'te ele geçen sınıflandırılamayan nesnelerin sayısal değerleri ve oranları

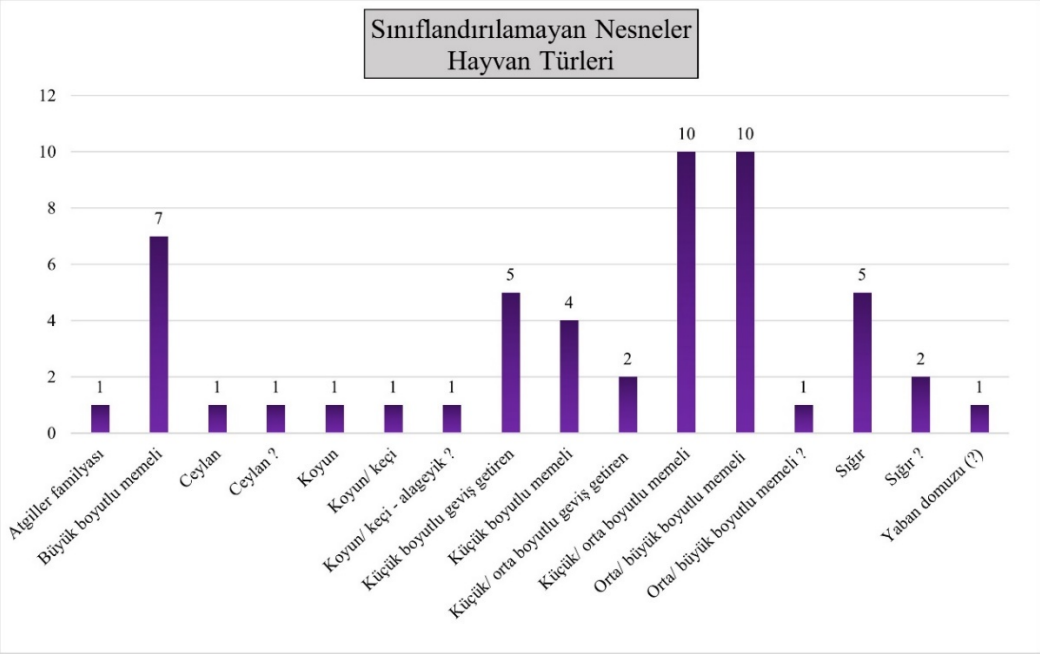

Grafik 6.30: Sınıflandırılamayan nesnelerin üretiminde tercih edilen hayvan türlerini ve sayısal değerlerini belirten grafik

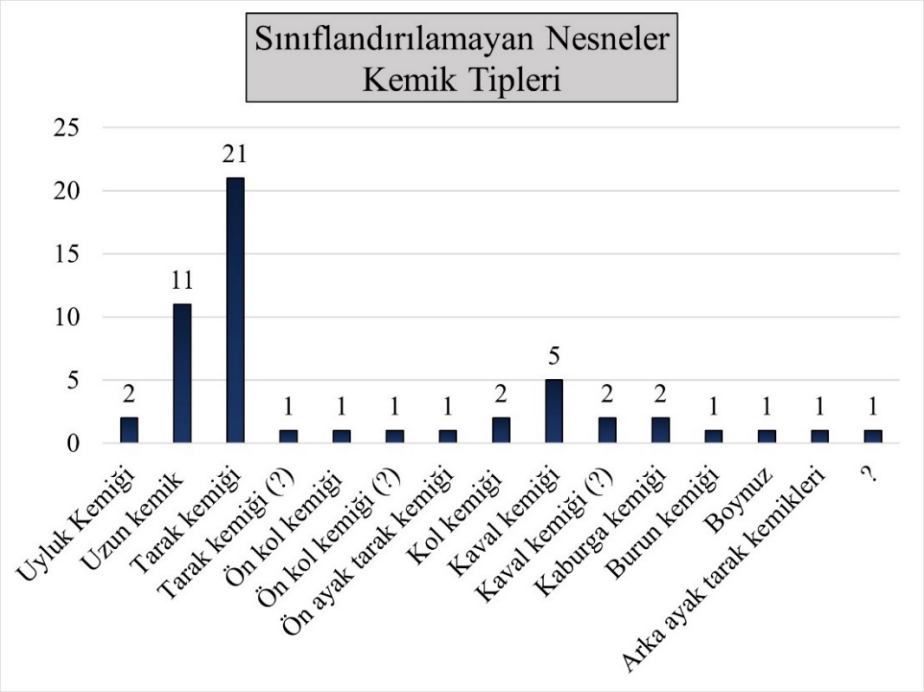

Grafik 6.31: Sınıflandırılamayan nesnelerin üretiminde tercih edilen kemik tiplerini ve sayısal değerlerini belirten grafik

Hammadde olarak hayvan türlerinde en büyük sayısal yoğunluk küçük/ orta boyutlu memeliler ile orta/ büyük boyutlu memelilere aittir. Ardından bu türleri büyük boyutlu memeliler, küçük boyutlu geviş getirenler, sığırlar, küçük boyutlu memeliler, küçük/ orta boyutlu geviş getirenler, sığırlar (?) ile tekil örnekler ile atgiller familyası, ceylan, ceylan (?), koyun, koyun/ keçi, koyun/ keçi- alageyik (?), ve yaban domuzu (?) takip etmektedir (Bkz. Grafik 6.30). Kemik tiplerinde ise en büyük sayısal değer tarak kemiklerine aittir. Ardından uzun kemikler, kaval kemikleri, uyluk kemikleri, kol kemikleri, kaval kemiği (?), kaburga kemikleri ve tekil örneklerle tarak kemiği (?), ön kol kemiği, ön kol kemiği (?), ön ayak tarak kemiği, burun kemiği, boynuz, arka ayak tarak kemikleri ve belirlenemeyen bir kemik tipi yer almaktadır (Grafik 6.31).

Baş parçaları 8 adet ele geçmiştir. Uzunlukları 9,3- 2,5 cm, genişlikleri 2,4- 1,3 cm, tespit edilebilen kalınlıklar ise 1,1- 0,3 cm'dir. Grup içerisinde iki baş (Kat. No. 297, 300), ısıl işlem sonucu siyah rengini almıştır. Bir örnekte (Kat. No. 301) ise gövdede

derin bir yatay yiv bulunur. Baş parçaları; oval (Kat. No. 296), verev (Kat. No. 298) ve küt (Kat. No. 303) olmak üzere farklı tipolojik özellikler göstermektedir.

Gövde parçaları 21 adet ile temsil edilir. Uzunlukları 13,3- 2 cm, genişlikleri 2,8- 0,7 cm, tespit edilebilen kalınlıkları ise 1,2- 0,2 cm aralığındadır. Isıl işlem görmüş 6 adet (Kat. No. 304, 305, 312, 313, 316, 319) gövde parçası bulunmaktadır. Gövde parçalarının 3 adedinde dikey yiv yer alır (Kat. No. 307, 308, 324). Bu örnekler arasında olasılıkla atık parçadan biçimlendirilmeye başlanmış nesneler (Kat. No. 320), büyük ölçüde kemiğin doğal formunun korunduğu nesneler[74] (Kat. No. 318) ve iyi biçimlendirilmiş nesneler (Kat. No. 315) yer almaktadır.

Uç parçaların uzunlukları 5,2- 2,4 cm, genişlikleri 1,7- 1,6 cm, tespit edilebilen kalınlıklar ise 0,8- 0,4 cm aralığındaki toplam 3 adet örnekten oluşmaktadır. Bir örneğin (Kat. No. 327) uç kısmında az sayıda düzensiz verev iz görülürken diğerlerinde iz görülmez.

İki ucu daralan nesneler alt başlığı altında işlevine dair bir yorum getirilemeyen 9 adet nesne yer almaktadır. Bu nesnelerin uzunlukları 8,4- 3,4 cm, genişlikleri 2,6- 1 cm, tespit edilebilen kalınlıklar 0,5- 0,3 cm aralığındadır. İki uca doğru daralan nesnelerin bazılarında çok hafif bir daralma söz konusudur (Kat. No. 328, 336). Bu grup içerisinde oval (Kat. No. 329), küt (Kat. No. 332) ve sivri uç (Kat. No. 334) farklılıkları bulunmaktadır. Yanmış örnekler iki adettir (Kat. No. 328, 334). Özellikle belirtilmesi gereken bir yanmış nesne (Kat. No. 334) iki uca doğru oldukça simetrik ve sivri daralmakta, ön ile arka yüzeylerinde ise çok yoğun verev izlerle dikkat çekmektedir.

Delikli nesneler, kullanımlarına ve alet tiplerine dair bir yorum yapılamayan iki örnekten oluşmaktadır. 8,1 ve 4 cm uzunluklarında, 3,3 cm ve 1,8 cm genişliklerinde, 0,4- 0,2 cm kalınlıklarında ve 0,3 cm delik çaplarına sahiptirler. Sözü edilen bu iki örnek tarak kemiğinin distal kısmının korunarak gövdesine bir deliğin açıldığı nesne (Kat. No. 338) ile olasılıkla atık bir parça üzerine açılan bir deliğin yer aldığı nesneden (Kat. No. 337) oluşmaktadır.

[74] Bu nesnenin baş kısmında 0,5 cm çapında kırık bir delik de yer almaktadır.

Bezemeli nesneler; 8,7- 1,7 cm uzunluklarında, 3,1- 0,8 cm genişliklerinde, tespit edilebilen kalınlıkları ise 0,5 cm olan, 8 adet buluntudan oluşmaktadır. Bezemeler içerisinde bir daire içerisinde nokta bezeme (Kat. No. 339), yatay ve dikey yivlerle kısmen kare formları oluşturulan bezeme (Kat. No. 340) ve dikey yivlerle oluşturulan bezeme (Kat. No. 341) yer almaktadır. 5 nesne üzerindeki bezemeler ise diğerlerinden ayrılmaktadır. Bu nesnelerin baş kısmında sayısal olarak 4, 2 ve 1 olarak değişen yatay bir bezeme oluşturulmuştur. Baştaki bu yatay bezemenin dışında bezemesi olmayan tek bir örnek (Kat. No. 343[75]) yer almaktadır. Bezemeler; baştaki dört sıra yatay yivin yanı sıra nesnenin sol yan kenarında dikey bir yivin olduğu (Kat. No. 342), yarım tarak kemiğinin distal kısmının altına açılan iki yatay yiv ve bu yivin hemen altında korunan uzunluk boyunca devam eden dikey yivlerin olduğu (Kat. No. 344), baş ile tek bir yatay yiv arasında olmak üzere nokta bezemeler ve ardından hem dikey hem yarım daire biçimli yivlerin olduğu (Kat. No. 345) ve son olarak baş kısmında yatay tek yivin yanı sıra biri dikey diğer ikisi verev olarak açılan derin yivlerin olduğu (Kat. No. 346) nesnelerle temsil edilmektedir.

Yapım aşamalarına ilişkin parçalar, 2 adet ile temsil edilir. Bu iki parça, tanımlı bir aletin aşamalarından çok, bir tekniği göstermesi açısından ayrı ele alınmıştır. Ayrıca bu nesnelerin yiv olarak değerlendirilebilecek bezemelerden farklı; oldukça derin ve geniş olarak açılması ile ayırt edilmektedir. Bir nesne (Kat. No. 347), kemiğin uzun ekseninde kemiği düzenli bir şekilde ayırmak üzere kullanılan oluk açma tekniğine işaret etmektedir. Diğer nesnenin ise (Kat. No. 348) kemik eksenine dik olarak açılmasına karşın yine oluk açma tekniğinin uygulandığı bir nesnedir.

[75] Başta iki adet yiv yer almaktadır.

YEDİNCİ BÖLÜM

Gusir Höyük Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem Buluntuları ile Orta Fırat ve Yukarı Dicle Havzaları'ndaki Çağdaş Yerleşmeler ile Karşılaştırma

Gusir Höyük yerleşmesinden elde edilen tüm kemik buluntularının değerlendirmelerine, Bölüm 6'da detaylı olarak yer verilmiştir. Bu bölümde ise sözü edilen bu buluntu grupları ile Bölüm 4'te ele alınan Orta Fırat ve Yukarı Dicle Havzası'ndaki çağdaş yerleşmelerden ele geçmiş olan kemik buluntular arasında karşılaştırma yaparak bir değerlendirme sunulması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda bölge yerleşmelerinde mevcut yayınlar içerisinde yer alan kemik buluntular üzerinden karşılaştırma yapılmıştır. Ancak bazı yerleşmelerdeki çalışmaların sınırlı olması, henüz yayınlanmamış ya da arkeolojik malzemelerin halen çalışılmakta olması nedeniyle bu karşılaştırmanın yenilenebilecek bilgiler barındıracağı göz ardı edilmemelidir.

Bu bölümde yapılan karşılaştırmada, çağdaş yerleşmelerdeki mevcut yayınlar doğrultusunda var olduğunu bildiğimiz ancak ayrıntılı bilgilerine ya da fotoğraf ve çizim gibi görsel içeriklerine ulaşamadığımız buluntular için karşılaştırma yapmak olanaksızdır. Bu sebeple Orta Fırat ve Yukarı Dicle Havzası'ndaki çağdaş yerleşmelerin mevcut yayınlarındaki tipolojik adlandırmalara sadık kalınarak, yalnızca var olup olmadıklarına dair bir tablo (bkz. Tablo 7.1) hazırlanmıştır. Söz konusu tablo içerisinde Orta Fırat Havzası yerleşmelerinden; Söğüt Tarlası 1, Biris Mezarlığı, Çakmaktepe, Gürcütepe, Sayburç ve Harbetsuvan Tepesi'ndeki mevcut yayınlarda kemik buluntulara ilişkin bilgilerin bulunmaması sebebiyle, tabloya işlenmemişlerdir. Hazırlanmış olan tabloda da görülebileceği gibi birçok tipolojik adlandırma bulunmaktadır. Ancak karşılaştırma yapabilmek adına, farklı tipolojik adlandırmalara sahip buluntularda, fotoğraf ve çizimlerden tespit edilebildiği ölçüde bölge ölçeğindeki ve Gusir Höyük'teki benzerlerinin, ortak tipolojik adlandırmalarına

sadık kalınarak karşılaştırma yapılmıştır. Bu buluntular aşağıdaki her başlıklara ayrıca belirtilerek dahil edilmiştir.

Bölüm içerisindeki karşılaştırmalar, Gusir Höyük'teki buluntular üzerinden yapılmıştır. Dolayısıyla Gusir Höyük dışındaki bölge yerleşmeleri içerisindeki kemik buluntularda yer alan benzerlik ve farklılıklara yer verilmemiştir. Karşılaştırmalar için ise fotoğraf ve çizimleri bulunan her bir buluntu tipi için seçilen görsellerden bir tablo hazırlanmış ve bunun üzerinden karşılaştırma yapılmıştır. Bu sebeple yayınlarda geçmeyen ancak gözle görülür niteliklere de yer verilmiştir.

Kemik Buluntular	ORTA FIRAT HAVZASI YERLEŞMELERİ											YUKARI DİCLE HAVZASI YERLEŞMELERİ							
	Cafer Höyük	Levzin Höyük	Gritille	Nevali Çori	Hayaz Höyük	Göbeklitepe	Sefertepe	Yeni Mahalle	Karahantepe	Mezraa-Teleilat	Akarçay Tepe	Hallan Çemi	Çayönü	Demirköy	Gre Fılla	Körtik Tepe	Hasankeyf Höyük	Boncuklu Tarla	Çemka Höyük
Açkı Aleti	x												x						
Bıçak													x						
Bız	x	x	x	x	x	x	x	x		x	x	x	x		x	x			x
Bilezik										x									
Bumerang																x			
Delikli Nesne	x																		x
Diş Boncuk												x							
Düdük													x						
Düğme														x					
Hızma													x						
İğne	x		x			x	x			x	x	x	x		x	x			
Kanca	x									x	x		x						
Kazma													x						
Kaşık																x			
Kazıyıcı																x			
Kemer Tokası										x	x		x						
Kemik Boncuk	x	x	x			x	x	x		x	x	x	x			x		x	x
Keski	x												x						
Mablak			x																
Mekik																x			
Mızrak/ Ok Ucu																x			
Olta İğnesi												x				x			
Orak Sapı		x											x	x		x			
Plaka / Levha	x														x	x	x	x	
Sap	x				x								x		x				
Spatül		x			x	x		x			x	x	x		x	x			x
Takı / Pendant	x		x					x				x	x						
Tarak Dişi													x			x			
Tıpa													x						
Vurma Aleti									x										
Yapım Aşamalarına İlişkin Parçalar											x								

Tablo 7.1: Orta Fırat ve Yukarı Dicle Havzası yerleşmelerinde ele geçen kemik buluntular tablosu

Bızlar

Orta Fırat Havzası'nda Cafer Höyük, Levzin Höyük, Gritille, Nevali Çori, Hayaz Höyük, Göbeklitepe, Sefertepe, Yeni Mahalle, Mezraa-Teleilat, Akarçay Tepe; Yukarı Dicle Havzası'nda Hallan Çemi, Çayönü, Gre Fılla, Körtik Tepe ve Çemka Höyük'te varlığı bilinen bızlar, tüm yerleşmelerde oldukça yoğun ele geçen aletlerdendir.

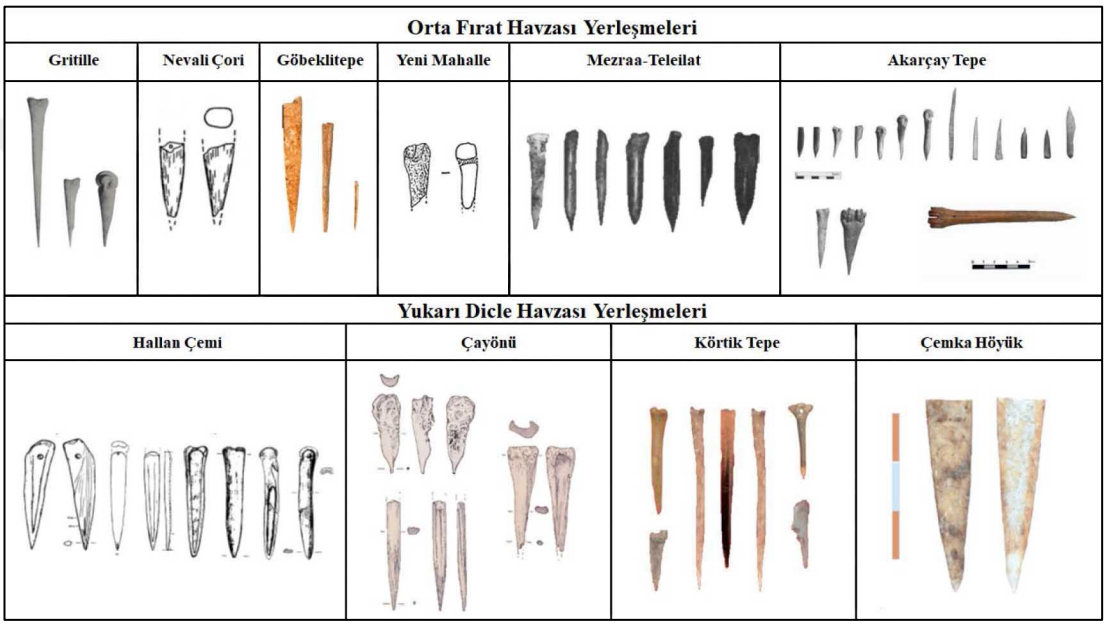

Şekil 7.1: Bölge yerleşmelerinden ele geçen bızların karşılaştırılması (Orta Fırat Havzası Yerleşmeleri: Gritille (Voigt, 1985: 23); Nevali Çori (Schmidt, 1988: 201); Göbeklitepe (Clare, 2000: 83); Yeni Mahalle (Çelik, 2003: Lev.57); Mezraa Teleilat (Özdoğan, 2011: 255); Akarçay Tepe (Özbaşaran ve Duru, 2011: 201; Bozbay, 2009: 220); Yukarı Dicle Havzası Yerleşmeleri: Hallan Çemi (Goodarzi- Tabrizi, 1999: 350, 367, 376, 387); Çayönü (Efe, 1977: Lev.59, 62); Körtik Tepe (Bulut, 2018: Lev.27); Çemka Höyük (Kodaş ve Genç, 2019: 220)).

Bızlar, her dönem ve her bölgede yoğun olarak karşımıza çıkmanın yanı sıra; biçim, form ve hammadde tercihlerinde belirgin bir değişikliğin görülmediği bir alet grubudur. Bu sebeple de karşılaştırma yapmak çoğu zaman oldukça güçtür.

Hammadde tercihlerine bakıldığında Gritille'de çoğunlukla atık parçalardan biçimlendirilmelerine karşın epifizi korunan örneklerde keçi tarak kemiği yaygındır (Voigt, 1988: 225). Hayaz Höyük'te sığır, koyun, keçi ve geyik kemikleri (Clason, 1985: 47-50), Göbeklitepe'de ayak kemikleri (Schmidt, 2007b: 115), Akarçay Tepe'de orta ve büyük boyutlu memeliler ile koyun/ keçi, Hallan Çemi'de kızıl geyik, koyun ve keçi kemikleri (Goodarzi- Tabrizi, 1999: 252), Körtik Tepe'de ise küçük boyutlu memeliler ile özellikle geyik kemikleri (Özkaya vd., 2017: 12) tercih edilmiştir.

Bızlar, Gusir Höyük'te de sözü edilen hayvan türleri ve kemik tiplerin tamamından üretilmiştir. Sözü edilen çağdaş yerleşmelerde de olduğu gibi çoğunluk küçük/ orta boyutlu geviş getirenlerin tarak kemiklerine aittir. Ancak sözü edilen hayvan türü ve kemik tipleri dışında tercih edilen farklı hammadde türleri (yassı kemik, boynuz, diş gibi[76]) sayıca az olmasına karşın Gusir Höyük'te karşımıza çıkmaktadır.

Bızların tipolojik özelliklerine bakıldığında Gusir Höyük'te bilinen bız tipolojisi içerisinde; Gritille'de tarak kemiğinin distal ve proksimal kısımlarından biçimlendirilenler (Voigt, 1985: 23), Mezraa-Teleilat'ta asimetrik, simetrik ve yuvarlak uçlular, Akarçay Tepe'de tüm bir ceylan bacak kemiğinden biçimlendirilen bir örnek (Bozbay, 2009: 220) ile yine epifizi korunan ya da diyafizden biçimlendirilen sivri uçlu bızlar yer almaktadır. Çayönü'nde tutamaklı (dolayısıyla epifizi korunan), kanallı ve kanalsız ve dairesel uçlu bızlar yer almaktadır (Efe, 1977: 54-74). Hallan Çemi'de ise sağlam distal ucu olan, sağlam proksimal ucu olan, gövdenin bir kısmı sağlam ve kaval kemiğinden bızlar olarak sınıflandırılmışlardır (Goodarzi- Tabrizi 1999: 252). Körtik Tepe'de ise tam ve yarım epifiz tabanlılar ile kemiğin diyafiz kısmından şekillendirilen bızlar yer almaktadır (Bulut, 2018: 251, 252, 255). Son olarak Çemka Höyük'ten ele geçen bir asimetrik uçlu, yassı bir bız bilinmektedir.

Tüm bu veriler ile birlikte epifizi korunan, diyafizden biçimlendirilen, simetrik ve asimetrik uç farkları bulunan bız grupları ile benzer niteliklere sahip olduklarını göstermektedir. Ancak özellikle belirtilmelidir ki Gusir Höyük'te iki adet ele geçen delikli bızların, Orta Fırat Havzası yerleşmelerinden Yeni Mahalle (Çelik, 2003: 92-

[76] Ayrıntılı bilgi için bkz. Bölüm 6.1.1.1

93), Yukarı Dicle Havzası yerleşmelerinden Hallan Çemi ve Körtik Tepe'de de bulunması yönüyle farklılaşmaktadırlar (bkz. Şek. 7.1). Bezemeli bızlar, Gusir Höyük'te karşılaşılan diğer bir bız grubu olup çağdaş yerleşmelerde geometrik bezemeli bızların varlığının belirtildiği Körtik Tepe'de (Özkaya vd., 2017: 12) ele geçmiştir. Gusir Höyük'te karşımıza çıkan bir yöntem olan ısıl işlem, Nevali Çori (Schmidt, 1988: 201) ve Körtik Tepe'den bilinmektedir (Bulut, 2018: 255). Yayınlanmış bir fotoğrafta görülebildiği gibi (bkz. Şek. 7.1) Körtik Tepe'deki bir bızın gövde ve uç kısmının ısıl işlem sonucu siyah rengini almıştır. Son olarak Gusir Höyük'te de karşılaşılan diğer bız grubu olan, "bıza ait yapım aşamasını" belirten örnekler de Akarçay Tepe'den (Bozbay, 2009: 219) ve Çayönü'nden (bkz. Efe, 1977: Lev.11-15) bilinmektedir.

Bızlar genel olarak çağdaş yerleşmelerle birbirinden ayırması zor nitelikteki benzerlikleri ile dikkat çekmektedir. Yukarıda da belirtildiği gibi bilinen birkaç farklı yerleşmeden ele geçen tipolojik benzerlikler de bulunmaktadır. Benzerlik kurulamayan bir tip ise ise Akarçay Tepe'deki tüm tarak kemiğinin distal kısmının korunduğu iki örnek ile sınırlıdır. Çünkü Gusir Höyük'te distal kısmı korunan örneklerin tamamında tarak kemiği dikey olarak ikiye ayrıldıktan sonra tarak kemiğinin yarısından biçimlendirilmişlerdir.

İğneler

İğneler; Orta Fırat Havzası'nda Cafer Höyük, Gritille, Göbeklitepe, Sefertepe, Mezraa-Teleilat, Akarçay Tepe; Yukarı Dicle Havzası'nda Hallan Çemi, Çayönü, Gre Fılla, Körtik Tepe'den bilinmektedir.

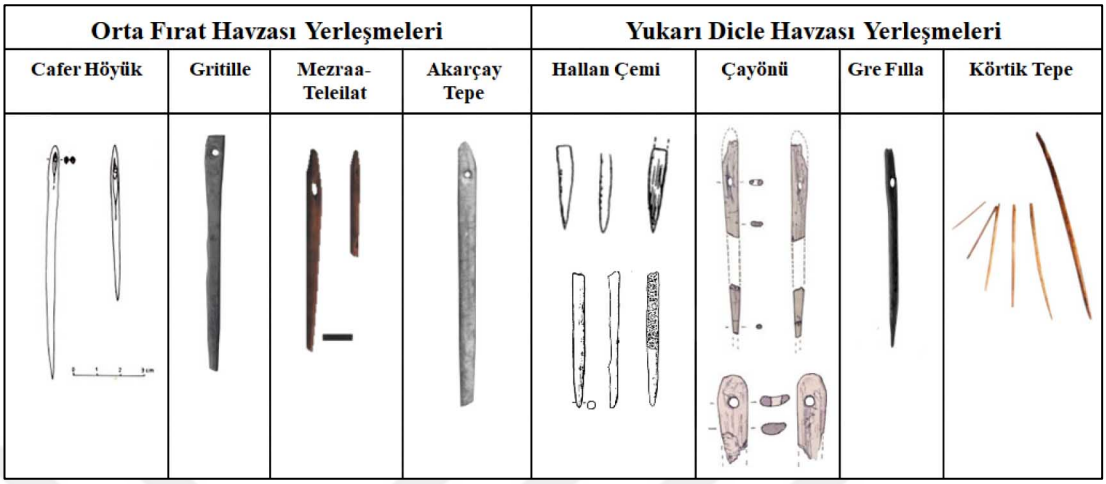

Şekil 7.2: Bölge yerleşmelerinden ele geçen iğnelerin karşılaştırılması (Orta Fırat Havzası Yerleşmeleri: Cafer Höyük (Stordeur, 1988: 212); Gritille (Voigt, 1985: 23); Mezraa Teleilat (Özdoğan vd., 2011:78); Akarçay Tepe (Özbaşaran ve Duru, 2011: 201); Yukarı Dicle Havzası Yerleşmeleri: Hallan Çemi (Goodarzi- Tabrizi, 1999: 452-453); Çayönü (Efe, 1977: Lev.56); Gre Fılla (Ökse, 2021: 11); Körtik Tepe (Özkaya vd., 2013: 70)).

Hallan Çemi'deki iğne olarak adlandırılan aletlerin tamamı deliksizdir ve bu yönüyle Gusir Höyük ile karşılaştırma yapmak olanaksızdır. Ancak kullanım yöntemi olarak uçlarının yakılması ile ortaklardır. Orta Fırat Havzası yerleşmelerinden Cafer Höyük (Stordeur, 1988: 204), Mezraa-Teleilat (Özdoğan vd., 2011: 78), Akarçay Tepe (Bozbay, 2009: 120); Yukarı Dicle Havzası yerleşmelerinden Çayönü (Efe, 1977: Lev.56) ve Körtik Tepe'deki (Özkaya vd., 2017: 12) iğneler, baş kısımlarının oval ve yassı, deliklerinin göz biçimli olmaları, Gusir Höyük ile oldukça benzerdir (bkz. Şek. 7.2). Sözü edilen yerleşmelerde iğnenin gövdesinin de yassı olduğu görülmektedir. Gusir Höyük'te bir örnek yassı, diğer üç örnek ise dairesel kesitte gövde ve uca sahiptir.

Mekikler

Gusir Höyük'te bir adet ile temsil edilen bu alet tipi yalnızca Yukarı Dicle Havzası yerleşmelerinden Körtik Tepe'den bilinmektedir (Bulut, 2018: 269, 271). Tabloda (bkz. Şek. 7.3) yalnızca en altta bulunan mekik ile karşılaştırma yapılabilmektedir. Bu doğrultuda sözü edilen alet düz bir baş kısmına, iki alet deliğe ve baş ile gövdede düz, uca doğru daralarak oval bir uca sahiptir. Gusir Höyük'teki örnek (Kat. No. 169) baştan delik hizasına kadar genişleyip ardından düzenli olarak daralarak dar yuvarlak bir uç ile sonlamaktadır. Gusir Höyük'te ele geçen mekik, tek delikli olmasına karşın arka yüzeyinde mevcut deliğin üstünde delik delme girişiminin yer aldığı görülmektedir. Tüm bu nitelikleriyle Körtik Tepenin iki delikli mekiği ile Gusir Höyük'te ele geçen mekik formları itibariyle delikli ve uca doğru daralan formları ile birbirleriyle ilişki kurulabilecek niteliktedir. Aynı zamanda ele alınan diğer yerleşmelerde de henüz bu alet tipine rastlanılmamış olması, ayrıca dikkat çekicidir.

Şekil 7.3: Bölge yerleşmelerinden ele geçen mekiklerin karşılaştırılması (Yukarı Dicle Havzası Yerleşmeleri: Körtik Tepe (Bulut, 2018: Lev.31)).

Olta İğneleri

Gusir Höyük'te de tekil bir grubu temsil eden olta iğnesi, Yukarı Dicle Havzası yerleşmelerinde Hallan Çemi ve Körtik Tepe'den bilinmektedir (bkz. Şek. 7.4). Gusir Höyük'te bu çalışma kapsamında ele alınan örneğin (Kat. No. 170) baş kısmının kırık olması sebebiyle delikli, çentikli ya da düz bir formda olup olmadığı hakkında bir yorum yapılamamaktadır. Bu sebeple baş kısımları ile ilgili bir karşılaştırma yapılması olanaksızdır.

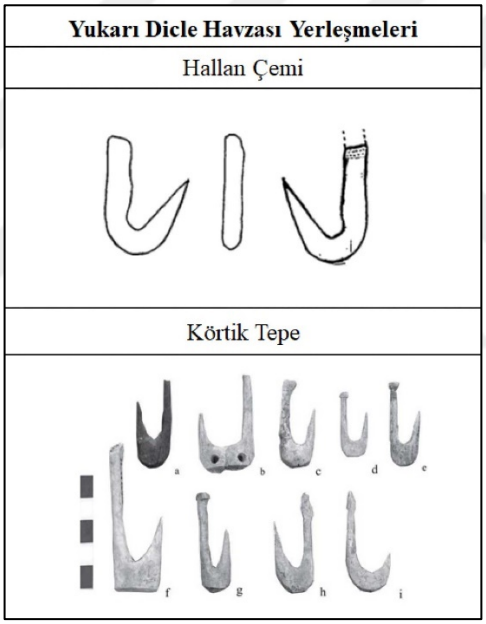

Şekil 7.4: Bölge yerleşmelerinden ele geçen olta iğnelerinin karşılaştırılması (Yukarı Dicle Havzası Yerleşmeleri: Hallan Çemi (Goodarzi- Tabrizi, 1999: 498); Körtik Tepe (Coşkun vd., 2010: 62)).

Körtik Tepe'deki olta iğneleri oldukça kalın bir gövde ile uca sahiptirler. Özellikle kavisli kanca kısmında, dönüş kalın ve yüksektir (Özkaya ve Coşkun, 2011: 99). Bir örnekte ise çengel kısmına açılan iki deliğin, aletin kırılmasını önlemek için açıldığı belirlenmiştir (Coşkun vd., 2010: 62). Hallan Çemi'de bulunan tek olta iğnesi ise baş kısmı, kanca kısmı ise dairesel kesitlidir. Bu nitelikleri ile Gusir Höyük ile benzer

sayılabilecek tek yerleşme Hallan Çemi'ye aittir. Ancak her ikisinin de baş kısmının kırık olduğu ve bu sebeple nasıl bir bitişe sahip olduğunun bilinmediği göz ardı edilmemelidir (Goodarzi- Tabrizi, 1999:341).

Spatüller

Bu grup; Orta Fırat Havzası'nda Levzin Höyük, Hayaz Höyük, Göbeklitepe, Yeni Mahalle, Akarçay Tepe; Yukarı Dicle Havzası'nda Hallan Çemi, Çayönü, Gre Fılla, Körtik Tepe, Çemka Höyük'ten bilinmektedir.

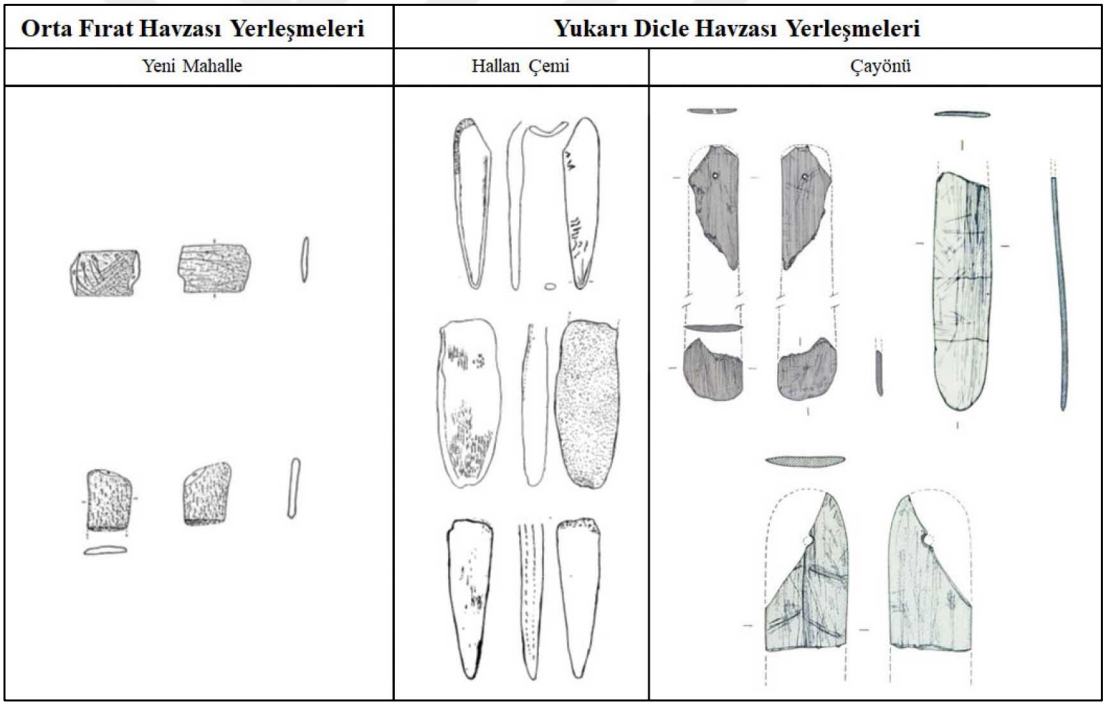

Şekil 7.5: Bölge yerleşmelerinden ele geçen spatüllerin karşılaştırılması (Orta Fırat Havzası Yerleşmeleri: Yeni Mahalle (Çelik, 2003: Lev.57); Yukarı Dicle Havzası Yerleşmeleri: Hallan Çemi (Goodarzi- Tabrizi, 1999: 456, 465, 460); Çayönü (Efe, 1977: Lev.32, 33)).

Hayaz Höyük (Clason, 1985: 47-50), Akarçay Tepe (Bozbay, 2009: 121) ve Çayönü'nde (Efe, 1977: 43-45, 50, 73; Efe, 1998: 293) kaburga kemiğinden biçimlendirilen spatüller bulunmuştur. Hallan Çemi'de küçük ve orta boyutlu hayvanların uzun kemikleri ile az bir oranda koyun, keçi ve geyik boynuzları hammadde olarak tercih edilmiştir (Goodarzi- Tabrizi, 1999: 319). Ancak Gusir Höyük ile karşılaştırıldığında tipolojik olarak benzer olmalarına karşın hammadde olarak farklı kemik tipleri barındırmaktadırlar. Yalnızca Hallan Çemi'de Gusir Höyük'te olduğu gibi küçük ve orta boyutlu hayvanların uzun kemiklerinden biçimlendirilen aletler yer almaktadır (Goodarzi- Tabrizi, 1999: 84, 319).

Çayönü ve Cafer Höyük'te "açkı aleti" olarak tanımlanan alet formları da günümüzde daha kapsamlı bir ifade olan spatül olarak adlandırılmaları dolayısıyla bu grup içerisine değerlendirilmiştir. Cafer Höyük'teki aletin fotoğraf ya da çizimi mevcut yayınlarda yer almamaktadır ancak sığır kaburgasından biçimlendirilen düz veya dış bükey uçlu, paralel olarak daralan kenarlara sahip olarak tanımlanması (Stordeur, 1988: 204), Gusir Höyük ile benzer forma sahip olduklarını düşündürmektedir (bkz. Şek. 7.5). Gusir Höyük'teki "baş kısmı korunan delikli spatüller" ile "uç kısmı korunan spatüller" başlıkları altındaki aletler, Çayönü ile oldukça benzer tipolojik nitelikleri barındırmaktadır.

Keskiler

Keskiler, Orta Fırat Havzası yerleşmelerinden Cafer Höyük (Stordeur, 1988: 205) ve Yukarı Dicle Havzası yerleşmelerinden Çayönü'nden (Efe, 1977: 47) bilinmektedir. Cafer Höyük örneklerinin hem boyutlarının görece daha dar, uzun ve ucunun keskin olması hem de hammadde olarak boynuzun da tercih edilmesi yönüyle Gusir Höyük'ten ayrılmaktadır. Çayönü'ne örneklerine bakıldığında hammadde olarak kemiğin yanı sıra boynuz da tercih edilmiştir. Ancak Gusir Höyük'te ise iki örnekte uzun kemik, bir örnekte ise kaburga kemiği tercih edilmiştir, dolayısıyla hammadde olarak bir genelleme yapmak doğru olmayacaktır.

Cafer Höyük'teki boyut olarak uzun olan alette uç kısmına bir balta formu verilerek ön ve arka yüzeyden daraltılarak keskin bir uç elde edilmiştir. Ancak hem hammadde olarak kemiğin tercih edildiği hem de tipolojik olarak arka yüzeyin iç bükey, ucun oval dönüşlü ve küt formu dolayısıyla Gusir Höyük ile Çayönü keskileri oldukça benzer niteliktedir (bkz. Şek. 7.6).

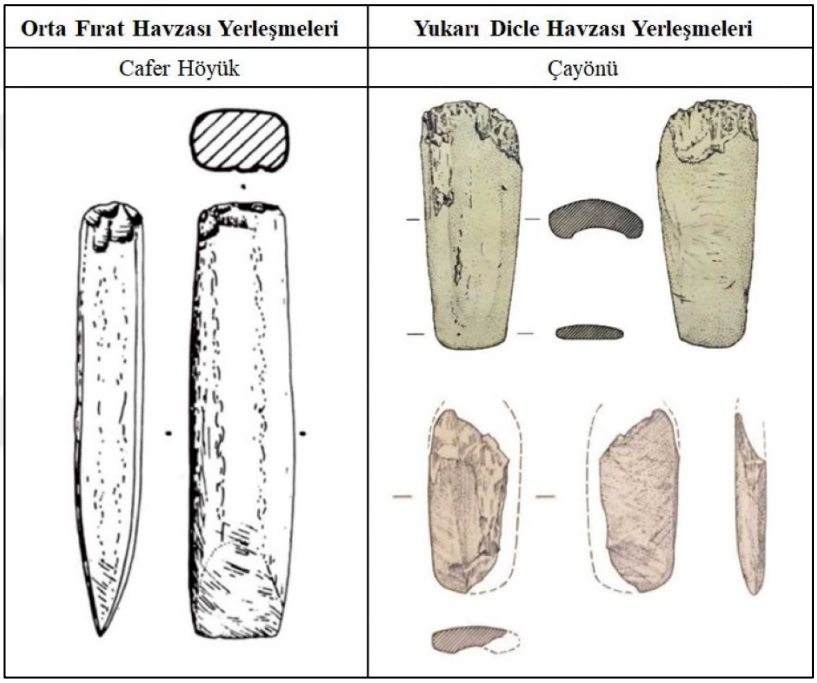

Şekil 7.6: Bölge yerleşmelerinden ele geçen keskilerin karşılaştırılması (Orta Fırat Havzası Yerleşmeleri: Cafer Höyük (Stordeur, 1988: 213); Yukarı Dicle Havzası Yerleşmeleri: Çayönü (Efe, 1977: Lev.42)).

Düzlekler

Yerleşmede tekil bir alet olarak düzlek, bölge yerleşmelerinde bir karşılığı olmayan sıyırmaya, düzleştirmeye ve pürüzsüzleştirmeye yarayan düz uçlu bir alet formuna sahiptir. Mehmet Özdoğan tarafından spatül ve düzlek aynı işlev için tanımlanmış (Özdoğan, 2019: 208-209) ancak tez kapsamında tipolojik olarak bir farkı belirtmek

amacıyla düz bir bitime sahip olanlar, adı doğrultusunda, “düzlek” olarak adlandırılmıştır.

Gusir Höyük’teki alet (Kat. No.: 188), düz bir profilde uca doğru inerken uçta hafif genişleyerek düz bir uç ile bitmektedir. Çayönü’ndeki alet ise uca doğru düz bir profilde inerek kenarları yuvarlatılmış küt bir uca sahiptir. Bu doğrultuda Çayönü’ndeki “açkı aleti” olarak adlandırılan nesne formu itibariyle Gusir Höyük’te ele geçen alet ile benzerlik kurulabilmektedir (bkz. Şek. 7.7).

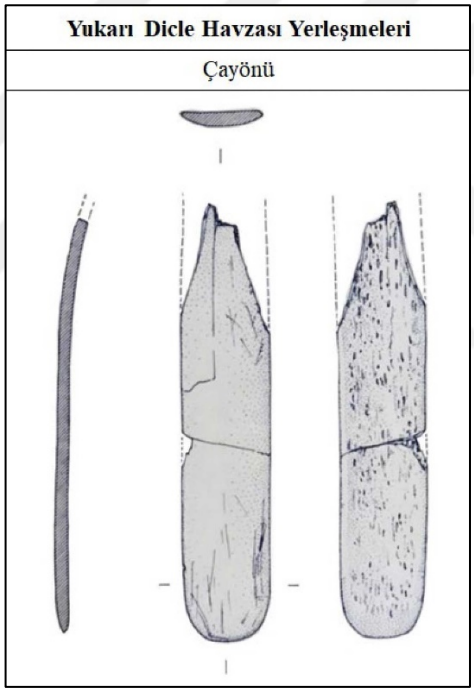

Şekil 7.7: Bölge yerleşmelerinden ele geçen olası düzleklerin karşılaştırılması (Yukarı Dicle Havzası Yerleşmeleri: Çayönü (Efe, 1977: Lev.32)).

Geyik Dişi Boncuklar

Gusir Höyük’te yoğun olarak karşılaşılan geyik dişi boncuklar bölge yerleşmeleri içerisinde yalnızca Hallan Çemi’den bilinmektedir. Hem Hallan Çemi hem de Gusir

Höyük'teki boncuklarda tanımlanabilen geyik türü, kızıl geyiklere aittir (bkz. Şek. 7.8).

Yukarı Dicle Havzası Yerleşmeleri
Hallan Çemi

Şekil 7.8: Bölge yerleşmelerinden ele geçen geyik dişi boncukların karşılaştırılması (Yukarı Dicle Havzası Yerleşmeleri: Hallan Çemi (Goodarzi- Tabrizi, 1999: 494).

Yassı Kemik Boncuklar

Kemik boncuklar; Orta Fırat Havzası'nda Cafer Höyük, Levzin Höyük, Gritille, Göbeklitepe, Sefertepe, Yeni Mahalle, Mezraa-Teleilat, Akarçay Tepe'den; Yukarı Dicle Havzası'nda ise Hallan Çemi, Çayönü, Körtik Tepe, Boncuklu Tarla ve Çemka Höyük'te ele geçmiştir.

Orta Fırat Havzası Yerleşmeleri	Yukarı Dicle Havzası Yerleşmeleri	
Göbeklitepe	Hallan Çemi	Çemka Höyük
	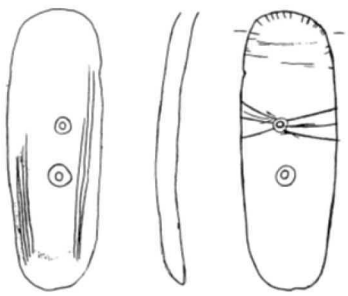	

Şekil 7.9: Bölge yerleşmelerinden ele geçen yassı kemik boncukların karşılaştırılması (Orta Fırat Havzası Yerleşmeleri: Göbeklitepe (Karul vd., 2021: 70); Yukarı Dicle Havzası Yerleşmeleri: Hallan Çemi (Goodarzi- Tabrizi, 1999: 214); Çemka Höyük (Kodaş ve Çiftçi, 2021: 74)).

Hammadde olarak Cafer Höyük'te kuş (Cauvin vd., 2011:4); Gritille'de kuş ve memelilerin uzun kemiklerinden (Voight, 1988: 225), Çayönü'nde küçük boyutlu hayvanların uzun kemiklerinden (Özdoğan, 1994: 139), Körtik Tepe'de (Özkaya ve Coşkun, 2011: 99-100) ise hayvan omurlarından biçimlendirilen boncuklar ile karşılaşılmaktadır.

Kemik boncukların var olduğunu bildiğimiz yerleşmeler içerisinde boru/ silindir formları bilinmektedir. Gusir Höyük'te ele geçen yassı kemik boncuklarla karşılaştırıldığında benzer form, Göbeklitepe'de "işlenmiş kemik" (Karul vd., 2021:70), Hallan Çemi'de "düğme" (Goodarzi- Tabrizi, 1999:104) ve Çemka Höyük'te ise "kemik toka" (Kodaş ve Çiftçi, 2021:74) olarak adlandırılmış nesnelerdir. Göbeklitepe'deki örnekte nesnenin tam ortasında bir delik yer almakta ve iki uç hafif daralarak küt bitmektedir. Hallan Çemi'deki örnekte nesnenin tam ortasında alt alta iki adet delik yer almakta ve iki uca doğru hafif daralarak oval bitmektedir. Ayrıca ön yüzeyde iki yan kenara yakın kısımda dikey, arka yüzeyde tamamı üstteki deliği kesen yatay ve kısmen verev bezemeler görülür. Çemka Höyük'teki örnekte ise Hallan Çemi'de olduğu gibi nesnenin tam ortasında alt alta iki adet delik yer almakta ve iki uca doğru hafif daralarak oval bitmektedir (bkz. Şek. 7.9).

Gusir Höyük'teki yassı kemik boncuklar ise nesnenin ortasında tek delik ve iki uca doğru oval, küt ya da görece sivri bitirilen uçlara sahiptir. Sözü edilen tüm bu nedenlerle hem Göbeklitepe hem de çift delikli olmalarına karşın Hallan Çemi ve Çemka Höyük'teki nesneler de biçimsel olarak Gusir Höyük ile benzerdir.

Çok Delikli Kemik Boncuk

Gusir Höyük'te çok delikli kemik boncuklar olarak adlandırılan buluntu grubunun, bölge yerleşmelerindeki yayınlanan mevcut çizim ve fotoğrafların taranması sonucu benzerine yalnızca Orta Fırat Havzası'ndaki Cafer Höyük'te rastlanmıştır. Cafer Höyük'te "üç delikli nesne" olarak adlandırılan bu buluntu (Stordeur, 1988:213), aynı dikey olarak doğrultudaki 3 tam bir kırık toplam 4 delik ile bir adet yan kenarı kesen yarım bir deliğe sahiptir. Nesne, oval olan baş kısmından uca doğru genişlemekte olup gövdeden itibaren kırıktır (bkz. Şek. 7.10). Özellikle de Gusir Höyük'teki tek tüm olarak ele geçen çok delikli kemik boncuğa (Kat. No. 226) bakıldığında 4 delikli, bir ucun oval, diğer ucun ise küt bittiği ve ayrıca bir uçtan gövdeye genişleyip, gövdeden diğer uca doğru yine daraldığı görülmektedir. Cafer Höyük'teki nesnenin kırık olması dolayısıyla da genişlik ve uzunluk gibi metrik ölçülerindeki farklılar her ne kadar öngörülebilir olsa da yassı, oval bitimli, çok delikli ve gövdeye doğru genişleyen biçimdeki bu boncuklar birbirleri ile ilişki kurulacak niteliktedir.

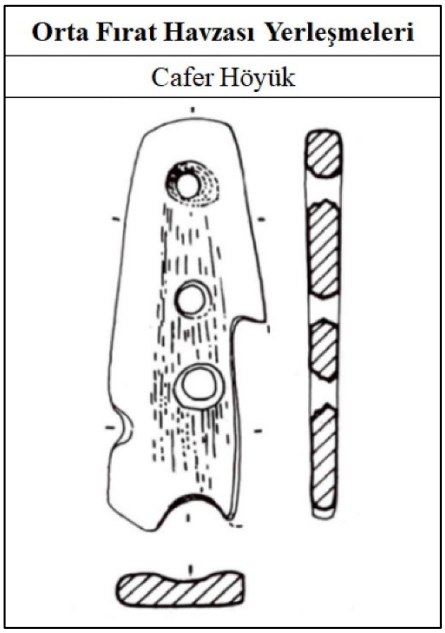

Şekil 7.10: Bölge yerleşmelerinden ele geçen çok delikli kemik boncukların karşılaştırılması (Orta Fırat Havzası Yerleşmeleri: Cafer Höyük (Stordeur, 1988: 213)).

Baş Kısmında Deliği Olan Uzun Takı

Bu grup altında Gusir Höyük'te baş kısmında bir ya da iki adet deliği olan uzun boyutlu takı grubu ile karşılaştırma yapılabilecek yerleşme buluntuları ele alınmıştır. Bu kapsamda yayınlanmış fotoğraf ve çizimler üzerinden Yukarı Dicle Havzası yerleşmelerinden Çayönü ve Çemka Höyük'teki iki nesne Gusir Höyük'ün sözü edilen buluntu grubu ile benzerlik göstermektedir. Çayönü'nde "işlevi saptanamayan delikli alet" (Efe, 1977: Lev.78[77]) olarak tanımlanmış olmasına karşın tipolojik olarak Gusir Höyük ile benzerliği doğrultusunda karşılaştırma için uygun görülmüştür. Çemka Höyük'teki buluntu ise "kaplumbağa kemiğinden bir pandantif" (Kodaş ve Çiftçi, 2021:74) olarak tanımlanmıştır. Gusir Höyük'te daralan, genişleyen ve düz olarak farklı profillere sahip olan buluntu grubu, her iki yerleşmedeki örnekler içinde benzer bir nitelik göstermektedir (bkz. Şek. 7.11).

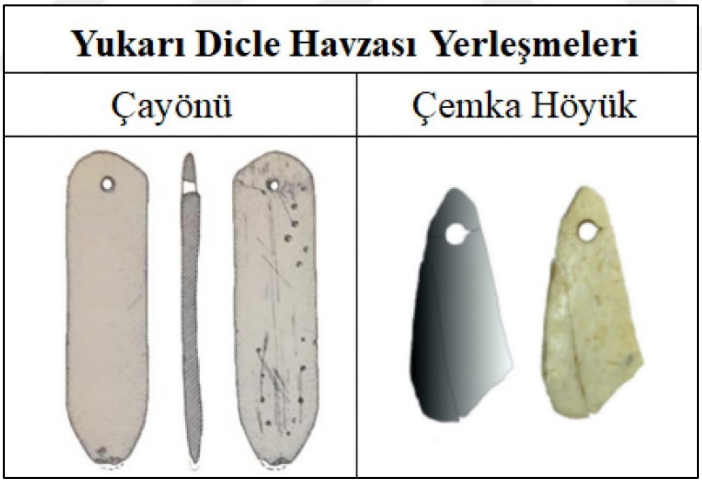

Şekil 7.11: Bölge yerleşmelerinden ele geçen olası baş kısmında deliği olan uzun takılar karşılaştırılması (Yukarı Dicle Havzası Yerleşmeleri: Çayönü (Efe, 1977: Lev.78); Çemka Höyük (Kodaş ve Çiftçi, 2021: 74)).

[77] Söz konusu nesne, Efe,1977: Lev.78'de de görülebileceği gibi farklı boyutlarda aynı tip örneklere sahip olması nedeniyle plakalar başlığında değil, baş kısmında deliği olan uzun takılar başlığında değerlendirmeye uygun görülmüştür.

Plakalar

Bu buluntu grubu, bölge coğrafyası yerleşmelerinde farklı tipolojik adlandırmalara sahip olmasına karşın çizim ve fotoğraflar üzerinden plaka olarak adlandırılabilecek niteliklere sahiptir. Bu durum göz önüne alındığında tabloda (bkz. Tablo 7.1) mevcut yayınlarda kullanılan tipolojik isimlere sadık kalınmış olmasına karşın bu başlık altında Gusir Höyük plakalarıyla karşılaştırma yapabilmek adına, plakalar ile benzer nitelikteki buluntular da ele alınmıştır. Gusir Höyük'te başta delikli ve deliksiz olmak üzere her iki başlık altında da bezemeli ve bezemesiz nesnelerle karşılaşılmış ancak bu başlık altında delikli ve deliksiz örnekler için bir tablo hazırlanıp, karşılaştırma bu kapsamda detaylandırılmıştır.

Deliksiz Plakalar

Orta Fırat Havzası'ndan Cafer Höyük'te "kenarları oyulmuş nesne" (Stordeur, 1988: 212), Göbeklitepe'de "spatül" (Dietrich ve Notroff, 2016: 24-26); Yukarı Dicle Havzası'ndan Hallan Çemi'de "kemik parça" (Goodarzi- Tabrizi, 1999: 342), "bız parçası" (Goodarzi- Tabrizi, 1999: 270) ve "yılan biçimli kemik nesne" (Goodarzi-Tabrizi, 1999: 212) gibi adlandırmalara sahip buluntularda bölge yerleşmelerinden örneklerini bildiğimiz ve biçimsel olarak plaka tanımını karşılamaları sebebiyle bu başlık altında ele alınmışlardır. Körtik Tepe (Siddiq vd., 2021: 6-11) ve Boncuklu Tarla'da (Kodaş vd., 2019: 4) ise yine plakalar ile karşılaşılmaktadır.

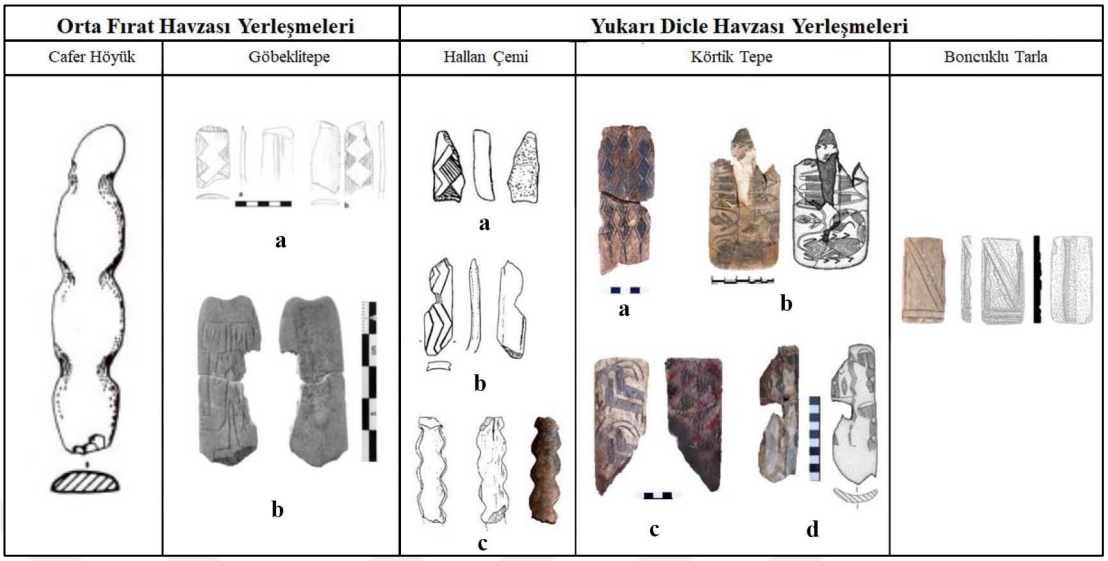

Şekil 7.12: Bölge yerleşmelerinden ele geçen deliksiz plakaların karşılaştırılması (Orta Fırat Havzası Yerleşmeleri: Cafer Höyük (Stordeur, 1988: 212); Göbeklitepe (Dietrich ve Notroff, 2016: 25; 24); Yukarı Dicle Havzası Yerleşmeleri: Hallan Çemi Çizimler: (Goodarzi- Tabrizi, 1999: 219-220, 227); Fotoğraf: (Rosenberg, 2019: 72); Körtik Tepe (Siddiq vd., 2021: 6-10); Boncuklu Tarla (Kodaş vd., 2019: 4)).

Yukarıda belirtilen yerleşmelerde ele geçen deliksiz ve bezemeli plakalar arasında, uygulanan teknikler ve betimlerin biçimsel farklılıklarıyla hem Gusir Höyük hem de bölge yerleşmelerinden ayrılan plakalar bulunmaktadır. Bu plakalardan ilki, kemik üzerine yılan bezemesinin işlendiği buluntuların aksine, kemiğin yılan formuna getirildiği Cafer Höyük ve Hallan Çemi (c) plakalarını; ikincisi ise boya bezemenin kullanıldığı Körtik Tepe plakalarını (a, b, c, d) içermektedir. Nitekim sözü edilen bu iki özelliği ile farklılaşan plakalar hem ele alınan bölge yerleşmelerindeki hem de Gusir Höyük'teki örneklerinden ayrı ele alınmalıdır.

Gusir Höyük'te karşımıza çıkan deliksiz plakalar içinde bezemeli ve bezemesiz örnekler ile karşılaşılmıştır. İki uca doğru daralmadan düz inen (Kat. No. 281), genişleyen (Kat. No. 280) ve daralan (Kat. No. 287) olmak üzere farklı tipolojik özellikler gösteren bu grup, kemiğin yılan formuna getirildiği plakalar dışında, bölge yerleşmelerindeki plakalar ile oldukça benzer formlara sahiptir.

Göbeklitepe'deki bir plaka (a) üzerindeki zikzak bezemeleri (Dietrich ve Notroff, 2016: 25), diğer bir (b) plaka üzerinde ise "T biçimli bir dikilitaş" görülmektedir (Dietrich ve Notroff, 2016: 24). Göbeklitepe'deki bu zikzak bezemeleri; Hallan Çemi (a) ve Körtik Tepe (a) ile oldukça benzerdir. Bu bezemede, oluşturulan eşkenar dörtgen biçimindeki formların içleri ya da dışlarının çizgisel olarak doldurulduğu görülmektedir. Ayrıca bu bezemelerden Körtik Tepe'deki bir plaka (a) üzerindeki örnekte yılan motifinin oldukça net bir şekilde görülmesi; sözü edilen diğer plakalardaki motiflerinde yılan olarak yorumlanabileceğini göstermektedir. Yılan bezemeleri içerisinde Hallan Çemi (b) ve Körtik Tepe (d) plakalarında yılan, Boncuklu Tarla'daki plaka üzerinde ise yılan ve bant motiflerini görmekteyiz. Son olarak Körtik Tepe'deki bir plakada (b) akrep, diğer bir plakada ise (c) dağ keçisi motifi yer almaktadır.

Gusir Höyük'teki deliksiz bezemeli plakalar üzerinde görülen motifler arasında ise iç içe geçmiş daire motifleri, çizi/ geometrik betimler, yılanlar ve örümcek motifi ile karşılaşılmaktadır (bkz. Bölüm 6.2.6.2) Deliksiz plakalar üzerindeki bezemeler üzerinden bir karşılaştırma yapıldığında Hallan Çemi (b) ve Boncuklu Tarla plakaları üzerindeki yılan bezemeleri ile Gusir Höyük'teki bezemeler birbirlerine oldukça yakındır. Ancak Gusir Höyük'teki iki yılan bezemesinde (Kat. No. 285, 287) iç içe geçmiş daire motiflerinden çıkan ya da bu motifleri kesen bezemeler görülmektedir ve bu yönüyle bölge yerleşmelerinden ayrılmaktadır.

Delikli Plakalar

Delikli plakaları, Orta Fırat Havzası yerleşmelerinden Cafer Höyük (Stordeur, 1988: 213); Yukarı Dicle Havzası yerleşmelerinden Gre Fılla (Ökse, 2022: 29), Körtik Tepe (Özkaya ve Coşkun, 2011:99; Siddiq vd., 2021), Hasankeyf Höyük (Uluçam ve Miyake, 2018: 38) ve Boncuklu Tarla'dan (Kodaş vd., 2019: 4) bilmekteyiz. Bu yerleşmelerin yanı sıra Hallan Çemi'de "pendant" (Goodarzi- Tabrizi, 1999: 331) ve Çayönü'nde "ip delikli alet" (Efe, 1977: 31) olarak adlandırılan ve aşağıdaki tabloda (bkz. Şek. 7.13) iki örneği bulunan nesneler de yine bölge yerleşmelerinden bildiğimiz plakalar ile oldukça benzer olup bu başlık altında değerlendirilmişlerdir.

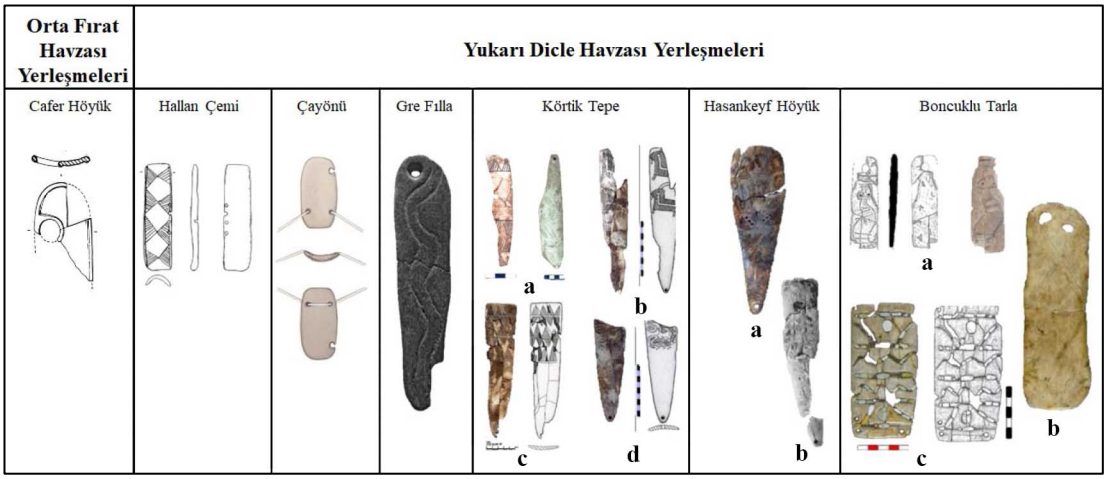

Şekil 7.13: Bölge yerleşmelerinden ele geçen delikli plakaların karşılaştırılması (Orta Fırat Havzası Yerleşmeleri: Cafer Höyük (Stordeur, 1988: 213); Yukarı Dicle Havzası Yerleşmeleri: Hallan Çemi (Goodarzi- Tabrizi, 1999: 219); Çayönü (Efe, 1977: Lev.6); Gre Fılla (Ökse, 2021:29); Körtik Tepe (Siddiq vd., 2021: 7, 11, 13); Hasankeyf Höyük (Siddiq vd., 2021: 14); Boncuklu Tarla (Kodaş vd., 2019: 4)).

Gusir Höyük ile karşılaştırıldığında tüm delikli plakalarda benzer formların yer almasına karşın bezemeli örneklerde işlenen betim farklılıkları görülmektedir. Bezemesiz plakalar Cafer Höyük, Çayönü ve Boncuklu Tarla (b) plakasından bilinmektedir. Ancak Çayönü'ndeki sözü edilen nesnelerde görülen ortak bir özellik; nesnenin kenarına açılan delikler, diğer bir ifadeyle nesneyi kesen deliklerin varlığıdır. Bu delik ya da deliklerin genellikle nesnenin uç kısmına yakın olarak açıldığı ve delikler yarım olduğu için de ip geçirmek, asmak gibi işlevler için açılmadığı görülür. Dolayısıyla bu tip plakalara da ele alınan bölge yerleşmeleri içerisinde günümüzde yalnızca Çayönü'nden bilindiği için bir karşılaştırma yapmak güçtür. Bölge yerleşmelerinden bezemesiz plakalardan Cafer Höyük'te tek delikli ve Boncuklu Tarla'da iki delikli plakalar için yine formları düşünüldüğünde Gusir Höyük ile benzer niteliktedir.

Bezemeler açısından, Hallan Çemi'de ise aynı deliksiz plakalarında olduğu gibi birbirine bitişik eşkenar dörtgen motifleri, bu motiflerin dışında kalan üçgen alanlar ise sık çizgiler ile bezenmiştir. Bu bezemenin yukarıda da açıklandığı gibi benzer

örneklerinin yılan betimine sahip olması dolayısıyla burada da yılan olarak değerlendirmekte bir sakınca görülmemektedir. Gre Fılla'da ele geçen plaka üzerinde ise birbirine paralel iki adet yılankavi biçimli yiv yer alır. Bu plaka, Gusir Höyük'teki (Kat. No. 279) aynı formdaki bir plaka üzerine, aynı bezemenin, aynı teknikle işlenmesi yönüyle oldukça benzerdir. Körtik Tepe ve Hasankeyf Höyük'te ise form olarak benzer örneklerle karşılaşmamıza rağmen, bezemelerde boya kullanılması ile hem Gusir Höyük'ten hem de bölge coğrafyasındaki diğer yerleşmelerden ayrılırlar. Bezemelerde ise Körtik Tepe'de üçgenler (a, c), dağ keçileri (b) ve akrepler (d); Hasankeyf Höyük'te ise sırt sırta betimlenmiş iki adet figür (a) ile akrep motifleri (b) görülmektedir. Son olarak Boncuklu Tarla'daki bir plakada (a) baş, göz ve gövde gibi ayrıntıların işlendiği bir yılan; diğer plakada ise (c) plakasında ise "kakma tekniği" ile kemik üzerinde taş kakma ile oluşturulan örümcek bezemesi yer almaktadır. Bu plaka tekniği göz önüne alındığında ele alınan tüm yerleşmeler içerisinde tekil bir örnektir. Ancak sözü edilen bu teknik, Gusir Höyük'te bilinmesine ve kullanılmasına karşın kemik üzerine değil, taş üzerine uygulanmıştır. Gusir Höyük'teki bu buluntu "düğme-kemer tokası" olarak adlandırılmış ve teknik, taş üzerine farklı hammaddedeki başka bir taşın kakılmasıyla uygulanmıştır (bkz. Bölüm 5.7).

SONUÇ

Bu tezin kapsamında Neolitik Çağ'ın ilk aşamalarına tarihlenen çok sayıda yerleşim yerinin bilindiği Orta Fırat ve Yukarı Dicle havzalarındaki yerleşmelerden biri olan Gusir Höyük'ün kemik buluntuları detaylı olarak ele alınmıştır. Gusir Höyük, Ilısu Barajı su toplama alanında bulunan ve baraj nedeniyle olağan olmayan koşullar altında, kısıtlı bir süre zarfında kazı çalışmalarının yürütüldüğü bir yerdir. Çalışmaların kısa süreli olmasına karşın, Gusir Höyük kemik buluntuları bu çalışmada da sunulduğu gibi gerek çeşitlilik gerekse sayı bakımından dönemin kemik alet ve süs eşyaları hakkında detaylı bilgi edinmemizi sağlayan yerleşmelerden biridir.

Kemik üzerine uygulanan ilk çalışmaların, yenilebilir olan kemik iliğinin çıkarılması amacıyla gerçekleştiği kabul görmektedir. Nitekim kemik iliğinin tamamının çıkarımı ancak kontrollü bir kırma/ darbe ile gerçekleşebilmektedir (Semenov, 1964: 145). Kemiğin alet olarak kullanımı ise Paleolitik Çağ'dan itibaren hammadde olarak kemiğin doğada kolay ulaşılabilir olması hem biçimlendirilmeden kullanılmalarının hem de hammadde olarak tercih edilmelerinin ana sebeplerinden biri olmuştur. Kemiklerin biçimlendirilmeden kullanımı, çeşitli hayvan ve kemik tiplerinin biçim ve boyut farklılıklarının sağladığı bir avantaj olarak görülmektedir (Semenov, 1964: 15). Kemiğin hammadde tercihinde taş ile kıyaslandığında dayanıklı, güçlü ve esnek niteliği, alet üretiminde kullanılmak için oldukça belirleyicidir (Semenov, 1964: 15). Hayvanlar ve dolayısıyla hayvan kemikleri, yalnızca alet kullanımı ve üretimi için değil, aynı zamanda besin olarak tüketimin de olmazsa olmazıdır (Özdoğan, 2019: 195). Dolayısıyla bu durum, atık bir madde olan kemiklerin, hammadde kaynağı olarak Neolitik Dönem'de yerleşme içerisinde yoğun olarak bulunmasını destekler niteliktedir. İşlenmeden alet olarak kullanılan kemiklerin ardından, gelişen teknolojiyle birlikte belirli bir amaç için belirli ölçütler çerçevesinde biçimlendirilen aletler yaygınlaşmaya başlamıştır (Özdoğan, 2019: 40).

Tipolojik olarak ele alındığında; Paleolitik Çağ'ın sonunda avcı toplayıcı insanların yaşam biçimleri ve teknolojik gelişimleri doğrultusunda ok uçları, mızrak uçları gibi avcılığa dayalı bir teknolojinin yanı sıra çeşitli alet formlarına işaret etse de Neolitik Dönem'le birlikte ortaya çıkan yeni yaşam biçimi, alet formlarının standartlaşmasına

ve çeşitlenmesine öncülük etmiştir. Yerleşik yaşam ile birlikte mimarlık teknolojisi, balıkçılık, tekstil, sepetçilik, deri işçiliği, ahşap işçiliği gibi çeşitli alanlarda kullanılan bu aletler; delme, dikme, sıvama, sıyırma, kazıma ve avlanma gibi işlevleri yerine getirmektedir. Bu dönemi yansıtan yerleşmelerden biri olan Gusir Höyük'te ise kemik buluntuların tipolojik değerlendirilmesi ve olası kullanım amaçlarının saptanması ana amacımızı oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra Orta Fırat ve Yukarı Dicle havzalarında yer alan diğer çağdaş yerleşmelerdeki mevcut yayınlar üzerinden bir karşılaştırma yapılarak, Gusir Höyük'ün dönem içerisindeki konumunun belirlenmesine katkı sağlamak hedeflenmiştir.

Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem Gusir Höyük kemik buluntuları Bölüm 6'da ele alındığı gibi çeşitlilik gösteren zengin bir buluntu topluluğunu oluşturmaktadır. Öncelikle işlev farklılıklarına göre sınıflandırılan buluntular daha sonra hammadde ve metrik değerlendirmeler göz önünde tutularak tipolojik farklılıklarına göre gruplandırılmıştır. Bu doğrultuda kemik buluntular öncelikle kullanım farklılıklarına göre "Aletler" ve "Süs Eşyaları" olarak iki temel başlık altında ele alınmaktadır.

Gusir Höyük kemik aletlerinde, uç formlarına göre "Sivri Bitimli Aletler" ve "Düz Bitimli Aletler" olmak üzere iki temel ayrım gerçekleştirilmiştir. "Sivri Bitimli Aletler" içerisinde "Bızlar", "İğneler", "Mekik" ve "Olta İğnesi"; "Düz Bitimli Aletler" içerisinde "Spatüller", "Keskiler", "Düzlek" ve "Mablak" yer almaktadır.

Bızlar hammaddelerine göre 160 adet kemik, 3 adet boynuz ve 1 adet diş olmak üzere 3'e ayrılırlar. En yoğun grubu oluşturan kemik bızlar; önce kemik tiplerine göre uzun kemik, bıza ait yapım aşaması ve yassı kemik olarak üç başlık altında toplanmıştır. Alet yapımında sıklıkla tercih edilen bir kemik olan uzun kemik, kendi içerisinde tipolojik farklılıklarına göre sınıflandırılarak epifizi korunarak biçimlendirilen bızlar, diyafizi korunarak biçimlendirilen bızlar, ayrışık örnekler, ucu korunmayan bızlar, bız gövde parçaları olarak beş gruba ayrılmıştır. Epifizi korunarak biçimlendirilen bızlar kendi içerisinde tarak kemiğinden biçimlendirilenler ve dirsek kemiğinden biçimlendirilenler olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Diyafizi korunarak biçimlendirilen, sivri uçlular ve yuvarlak uçlular olarak ikiye ayrılırken, sivri uçlular kendi içerisinde simetrik sivri uçlu ve asimetrik sivri uçlu olarak tekrar bir ayrım içinde

değerlendirilmiştir. Sivri uçlular ve yuvarlak uçlular içerisinde, bir gruplama yapılmaksızın kendi içlerinde görülen farklı uç tiplerine dikkat çekilmiştir. Ayrışık örnekler olarak ele alınan grup ise çift taraflı bız, delikli bızlar ve bezemeli bızlardan oluşmaktadır (bkz. Tablo 6.2).

Bızlarda kemiğin epifiz kısmının korunması, aynı zamanda doğal bir tutamak oluşturmaktadır. Bu durum diyafizden şekillendirilen bızlarda geçerli olmamasına karşın, burada farklı uç formlarının farklı işlevlerde ya da farklı nesneler üzerinde kullanıldığı öngörülmektedir. Bu doğrultuda bızlar, uç formlarının farklılıklarına göre değerlendirilmişlerdir. Delme işlevi ile doğrudan ilişkilendirilebilen bu alet grubuna paralel olarak en büyük orana sahip bızlar, sivri uçlu bızlardan oluşmaktadır. Bölge yerleşmelerinden örnekleri bulunmayan çift taraflı bız, boynuz ve diş bızlar da Gusir Höyük'te görülen farklılıklardan biridir. Delikli bızlar ise sayıca oldukça az olmasına karşın bölge yerleşmeleri içerisinde görülmektedir (bkz. Bölüm 7- Bızlar). Gusir Höyük'teki bezemeli bızlarda yer alan bir yılan betimi (Kat. No. 117) ise yine bölge yerleşmeleri içerisinde sıklıkla tercih edilen bir bezeme olmasına karşın, bu bezeme bız üzerinde görülmemektedir. Bu sebeple Gusir Höyük'teki bu tekil örnek dikkat çekicidir.

Hammadde olarak büyük çoğunluk önce kemik bızlara, ardından ise uzun kemikten biçimlendirilen bızlara aittir. Nitekim neredeyse diğer tüm yerleşmelerde de olduğu gibi uzun kemiklerin, vücudun en güçlü kemiklerinden biri olması, öngörülebilen bir hammadde tercihini göstermektedir.

Gusir Höyük'te bulunan iğne sayısı 4 adettir. Bunlar korunan baş formları oval, gövdeleri dairesel kesitli üç örnek ile baş ve gövde arası yassı kesitli olup uca doğru daralan bir örnekten oluşur. Gusir Höyük'te bulunan tüm iğnelerin delikleri, oluk açma tekniğinin daha dar bir alanda uygulanmasıyla açılan, dikey bir yarık şeklindeki "gözlü deliklerden" oluşmaktadır. Günümüz iğneleri ile oldukça benzerlik gösteren bu delik formu, olasılıkla dairesel açılan deliklere kıyasla hem delikten geçirilen organik malzeme hem de dikilen malzeme için daha işlevsel ve konforlu olmalıdır. Bu durumda deliğin dar ve uzun olması, içerisinden geçirilen organik maddenin hareketini de sınırlamaktadır. İğnelerin sayıca az olması ise olasılıkla aletin tamamının

korunmaması ile ilgilidir ve dolayısıyla bazı örneklerin bız kategorisinde ele alınan uç parçalarına da ait olabileceği düşünülebilir.

Gusir Höyük'teki en yoğun grubu oluşturan bızlar ve az sayıdaki iğnelerin varlığı dericilik, sepetçilik, tekstil ve dokuma gibi faaliyetlerin yerleşme içerisinde önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir. Bu faaliyetlerden dokumacılığa doğrudan işaret eden mekik ise yerleşmede tekil bir örnekle temsil edilmektedir. Ancak yine de bu aletin yerleşmedeki varlığı, sosyal yaşam içerisindeki faaliyete ve yönteme yönelik bilgi sağlamaktadır. Diğer bir tekil bir örnekle temsil edilen olta iğnesinin ise bir mezarda bulunması sembolik bir anlam ifade ettiğini düşündürse de Gusir Höyük'ün Kavaközü Deresi ile Botan ve Dicle Nehirlerine yakınlığı, yerleşmenin tarihöncesi dönemde var olduğu düşünülen Gusir Gölü'nün kenarında olması, bu tür aletlerin varlığını destekler nitelikte olup avlanma stratejilerine de dikkat çekmektedir.

Yerleşmede düz bitimli aletler, sivri bitimlere aletler ile kıyaslandığında sayıca oldukça azdır. Ancak diğerleri ile kıyaslandığında en büyük grubu 14 adet ile temsil edilen "Spatüller" oluşturur. Korunagelme durumları ve tipolojik özellikleri doğrultusunda, baş kısmı korunan delikli spatüller, uç kısmı korunan spatüller ve kısa boyutlu spatül olarak 3 alt başlık altında incelenmiştir. Tüm bir alet ile karşılaşılmamış olması tüm spatüllerin delikli olup olmadığını belirlemeye imkân tanımamaktadır. Ancak yine de eldeki veriler ile bir genelleme yapmak gerekirse, delikli spatüllerin varlığının açık olduğunu ve mevcut örneklerin oval uç ile sonlandığını söylemek mümkündür. Tekil bir örnek olan ve kısa boyutlu spatül olarak adlandırılan alet ise yerleşmedeki keskilerin tipine ve bunun yanı sıra tarihöncesi dönem kaşık formlarına oldukça benzer olmasına karşın, bölge ve yerleşme ölçeğinde karşılaştırma yapılamaması sonucunda bu iki gruptan ayrı değerlendirilerek, alet üzerindeki mevcut izler, kesit ve yan kenarlar doğrultusunda spatül olarak adlandırılmıştır.

Spatüller dışında, düz bitimli aletler içerisinde 3 adet keski, birer adet ise düzlek ve mablak yer almaktadır. Bu aletlerden keski; dolaylı vurma tekniği ile baş kısımlarına vurarak kullanılması dolayısıyla belirli bir faaliyetle değil, uygulanan teknik ile ilişkilendirilen bir alet olma özelliği ile diğerlerinden ayrılır. Mablak, spatül ve düzlekler; uç formları ve uçların kullanımları dolayısıyla sıyırma faaliyeti ile

ilişkilendirilmelerinin yanı sıra düzleklerin düzleştirme ve pürüzsüzleştirme, mablakların ise kazıma amacıyla da kullanıldıklarını söylemek mümkündür. Bu aletler, birçok alanda kullanılabileceği gibi mimaride de kullanılmış olmalıdırlar.

Sivri bitimli ve düz bitimli aletler arasında yer yer karşımıza çıkan ışıl işlem, aletlerinin kullanımları doğrultusunda tercih edilen yöntemlerden biridir. Nitekim sivri bitimli bızlar ve iğnelerde aletlerinin tümünün yakılmasının yanı sıra yalnızca ucunun yakıldığı örneklerin de bulunması; ısının delme işlevini kolaylaştırıcı etkiye sahip olması ile açıklanmaktadır. Tek örneği bulunan bir düzleğin de ısıl işlem görmesi, uygulama yöntemini kolaylaştırıcı etkisi sebebiyle tercih edilmiş olabileceğini düşündürmektedir.

Gusir Höyük "Süs Eşyaları" oldukça farklı çeşit ve formlarda karşımıza çıkmaktadır. Bu nesneler hem kişisel tercih hem de bir statü belirten nitelikler barındırabilme özelliği ile dikkate değerdir. Tez kapsamında bu nesneler tipolojik özelliklerine, niteliklerine ve nesne üzerindeki betimlerine göre bir sınıflandırma sonucu "Boncuklar", "Tarak Kemiğinden Biçimlendirilen Takılar", "Baş Kısmında Deliği Olan Uzun Takılar", "Stilize İnsan Betimli Takılar", "Figürinler", "Plakalar" ve "Sınıflandırılamayan Takı Parçaları" alt başlıklarına ayrılmıştır. "Boncuklar" kendi içerisinde hammaddelerine göre "Diş Boncuk" ve "Kemik Boncuk" (bkz. Tablo 6.7); "Plakalar" ise kullanımları doğrultusunda "Delikli Plakalar" ve "Deliksiz Plakalar" (bkz. Tablo 6.8) olarak temel bir ayrımın ardından yine tipolojik özelliklerine göre alt gruplara ayrılmışlardır.

Gusir Höyük'teki diş boncuklar, geyik dişi, geyik dişi taklidi, geyik dişi taklidi yapım aşaması ve orta/ büyük boyutlu etobur dişi olmak üzere alt gruplara ayrılmıştır. Yerleşme çevresindeki hayvan topluluğunun, buluntu topluluğundaki etkin rolüne belki de en çarpıcı örneğini geyik dişi boncuklar oluşturmaktadır. Zira yerleşmede hem tamamlanmış hem de tamamlanmamış geyik dişi taklitlerinin bulunması beğeni ya da statü niteliğindeki nesnelerin ne kadar rağbet gördüğünü; farklı bir hammadde tercihi olarak kemikten taklit edilmesi ile kanıtlamaktadır. Tekil geyik dişi boncukların yanı sıra 4 adedinin çok sayıda, 1 adedin ise ikili grup olarak karşımıza çıkması, bu

nesnelerin tekil olarak değil, toplu olarak sıralanmak üzere kullanıldığına işaret etmektedir.

Kemikten biçimlendirilen boncuklar biçimleri itibariyle iki uca doğru daralan formu ve ortasında deliği ile oldukça karakterizedir. Yalnızca uçların formları doğrultusunda yuvarlak, küt ya da sivri olarak biçimsel farklılıklar gösteren bu boncuklar ısıl işlem sonucu siyah, siyah-beyaz alacalı ya da beyaz rengini alan morfolojik farklılıklar barındırmaktadır. Bu işlem ısıya maruz kalma süresi ile ilişkili olmakla birlikte (bkz. Bölüm 3, Kemiklerin Isıl İşlem Görmesi) bu buluntuların renk değişimlerindeki sayısal fazlalık, estetik bir tercih doğrultusunda uygulandığına ve boncukların estetik görünümlerine gösterdikleri özene işaret etmektedir. Yine kemikten biçimlendirilen ve "çok delikli kemik boncuklar" olarak adlandırılan grup içindeki tekil örneklerin yanı sıra taş ve diş boncuklarla birlikte bulunması, çeşitli hammaddelerin birlikte kullanıldığını göstermektedir.

Süs eşyaları altında, "Tarak Kemiğinden Biçimlendirilen Takılar", kemiğin distal kısmına açılan tek ya da çift delikli örnekleri barındırmaktadır. Bu takıların uç kısımlarının kırık olması nedeniyle formları hakkında yorum yapılamamaktadır. "Baş Kısmında Deliği Olan Uzun Takılar" ise kemiğin diyafiz kısmından biçimlendirilip, baş kısımlarına açılan deliklerle temsil edilir.

Baştan gövdeye doğru daralan formdaki "Stilize İnsan Betimli Takılar", tamamlanmamış ya da yarım bırakılmış örnekler dışında tamamı iyi bir şekilde korunan ve uca doğru daralan formdaki takıların bulunduğu bir grubu temsil etmektedir. Formu itibariyle baş kısımlarındaki iki delik, ardından gövdede bir ya da iki yatay yiv, son olarak ise bu bezemenin hemen altından uca doğru bir, iki ya da üç dikey yiv ile karakterizedir. Sözü edilen bu bezeme formu itibariyle baştaki deliklerin göz, gövdedeki yatay yivlerin bel, uçtaki dikey yivlerin ise bacaklar olarak betimlendiği stilize bir insan biçimi oluşturur. Bölge coğrafyası içerisinde şu ana kadar yalnızca Gusir Höyük'ten bilinen bu takı formu, aynı zamanda yine yerleşme içerisinden ele geçen bir mermer kapta da (Şek. 5.18) betimlenmesi bakımından oldukça önemlidir. Dolayısıyla bu buluntular üzerindeki aynı formdaki bu stilize insan betimleri, Gusir Höyük ile karakterizedir.

“Figürin” olarak tanımlanan diğer bir grup ise yine insan betimlerinin olduğu ancak formları itibariyle stilize insan betimli takılardan farklı nitelikte olmaları sebebiyle ayrı bir başlık altında ele alınmıştır. Birinde, korunan uzunlukta silindirik başın “insan boynu”, bir yüzeyinde tek diğer yüzeyinde çift dikey yiv bulunan yassı ucun ise “insan gövdesini” betimlediği; diğerinde ise başta ve iki yan kenardaki çıkıntılarıyla insan başı ve kollarını anımsatan bir forma sahip toplam iki örnek yer almaktadır. Bu grupta sözü edilen ikinci nesnede; kemiğin üzerine bezenen bir betim değil, kemiğin uygulanmak istenen betimin formuna getirildiği görülmektedir. Diğer bir ifade ile kemik üzerine insan bezemesi işlenmemiş, kemiğe insan formu verilmiştir. Sözü edilen nesne, bu yönüyle diğer insan betimli buluntulardan farklılaşmaktadır.

Buluntu topluluğunda tanımlanan son grup ise plakalardan oluşmaktadır. Bu grup kullanım şekillerine göre kendi içerisinde delikli ve deliksiz olarak iki alt grupta ele alınmıştır. Her iki grupta da bezemeli ve bezemesiz örnekler yer aldığı için alt başlıklar açılarak değerlendirilmişlerdir. Delikli plakaların takı olarak kullanıldığı bilinmektedir. Deliksiz plakaların ise belirli bir mekâna yerleştirildiği düşünülmesine karşın organik bir madde ile sarılıp, asılarak da takı işlevinde kullanılabileceği göz ardı edilmemelidir. Nitekim, Gusir Höyük’teki deliksiz ve bezemeli bir plakanın (Kat. No. 286) arka yüzeyindeki dikey iki şerit şeklindeki aşınma da bunu destekler niteliktedir. Bu gruptaki tüm ya da tüme yakın plakalar ışığında, kırık olarak ele geçen parçaların tanımlanması ve dolayısıyla bu grup içerisine dahil edilmesi kolaylaşmıştır. Bezemeli plakalar içerisinde yılanlar, örümcek, iç içe geçmiş daire motifleri, nokta bezemeler, geometrik/ çizi bezemeler görülmektedir.

Bezemeli bızlar, plakalar ve sınıflandırılamayan takılar ile nesneler değerlendirildiğinde yerleşmede figüratif ve geometrik bezemeler olarak ikiye ayrılabilecek nitelikte bezemeler bulunmaktadır. Figüratif bezemelerde kıvrımlı yılan motifleri, örümcek, stilize insan yer alırken; geometrik örneklerde yatay, dikey ve verev çiziler, kareler, iç içe geçmiş daireler, “V” ve “X” biçimli bezemeler olarak detaylandırılabilecek geometrik/ çizi bezemeler ile nokta bezemeler görülmektedir.

Gusir Höyük ile bölge yerleşmelerindeki mevcut yayınlar üzerinden bir değerlendirme yapıldığında ufak farklılıklara rağmen karşılaştırma yapma imkânı elde edilmiştir. Bu

kapsamda yayınlanan çalışmalardaki veriler sonucunda özellikle Yukarı Dicle Havzası yerleşmelerindeki kemik buluntu çeşitliliğinin oldukça benzer olduğu söylemek mümkündür. Ele alınan Orta Fırat ve Yukarı Dicle Havzası yerleşmeleri ile benzerlik kurulan aletler içerisinde Bölüm 7'de belirtildiği gibi bızlar, iğneler, mekikler, olta iğneleri, spatüller, keskiler, mablaklar yer almaktadır. Süs eşyalarında ise geyik dişi ve kemik boncuklar, baş kısmında deliği olan takılar ve plakalar bulunur. Bu karşılaştırmalar söz konusu bölümde detaylandırıldığı için burada açıklanmayacaktır ancak özellikle sembolik ögelerle kıyaslandığında Yukarı Dicle Havzası Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem yerleşmelerinde kemik buluntuların yanı sıra taş kap, taş plaka gibi taşınabilir ögeler üzerinden bir sembolizmanın okunabilir olması dikkat çekicidir. Gusir Höyük kemik buluntularında kazıma yöntemiyle oluşturulan bezemelerin yanı sıra bölge içinde kıyaslandığında kemik üzerine taş kakma ve boya kullanımı gibi farklı teknikler de yer almaktadır. Gusir Höyük'te kakma tekniği bilinmesine ve uygulanmasına karşın hammadde olarak farklı bir tercih doğrultusunda; kemik üzerine değil, taş üzerine farklı hammaddedeki bir başka taşın kakıldığını görmekteyiz (Bkz. Şek. 5.21).

Yerleşmede betimlenen figürler arasında ise yılanlar ve örümcekler ortak kullanılan bezemelerdendir. Ancak Gusir Höyük'teki iki yılan bezemesinde (Kat. No. 285, 287) iç içe geçmiş daire motiflerinden çıkan ya da bu motifleri kesen bezemelerin varlığı, bu örnekleri bölge yerleşmelerinden ayırmaktadır. Yukarı Dicle Havzası'nda, Gusir Höyük'te görülmeyen akrep, balık, dağ keçisi ve tanımlanamayan figürler de bulunmaktadır. Orta Fırat Havzası'nda gerek alet gerekse süs eşyaları olarak görece daha az buluntu çeşitliliğinin olduğu belirlenmiştir. Orta Fırat Havzası'ndaki figüratif örneklerde ise yılan betimleri ile "T" biçimli dikilitaş betimi görülmektedir. Yılan bezemesi ile Gusir Höyük'te sıklıkla karşılaşılmasına karşın, sözü edilen yılan formları ve "T" biçimli dikilitaşın ise konusu dolayısıyla Gusir Höyük betimleri ile bir benzerlik kurulamamaktadır. Yukarı Dicle Havzası ile olan benzerlik, Gusir Höyük'ün de bu havzada yer almasının etkisi ile aralarındaki etkileşimin var olduğu desteklemektedir. Yukarı Dicle Havzası'ndaki bu etki aynı zamanda coğrafi koşulların; yerleşme içerisindeki aletleri, faaliyetleri ve sembolizmayı etkilemesinin de bir sonucudur.

Gusir Höyük'teki kemik buluntuların hammaddelerine bakıldığında hayvan türleri ve kemik tiplerinde tanımlanabilen en alt basamağa kadar saptamak hedeflense de bu durum işlenmiş kemiklerde çoğu zaman olanaksızdır. Bu durumda tür tespitinin yapılamadığı kemiklerde tanımlanabilen cins, aile, takım ve sınıf bilgilerine yer verilmiştir. Kemik tiplerinde ise bu durum bir üst basamak olarak uzun ve yassı kemik olarak ifade edilmiştir. Bu doğrultuda tercih edilen hayvan türlerinde en büyük oran, küçük/ orta boyutlu geviş getirenlere aittir. Ardından sırasıyla; küçük/ orta boyutlu memeliler, büyük boyutlu memeliler ve orta/ büyük boyutlu memeliler, küçük boyutlu geviş getirenler, küçük boyutlu memeliler, orta boyutlu memeliler, orta boyutlu geviş getirenler, atgiller familyası ve son olarak da büyük toynaklı hayvan, orta/ büyük boyutlu etobur ve geyikgiller familyasına ait türler gelmektedir. Tanımlanabilen hayvan türlerinde sırasıyla; sığır, koyun/ keçi, geyik, ceylan, kızıl geyik ve yaban domuzu yer almaktadır (bkz. Grafik 1).

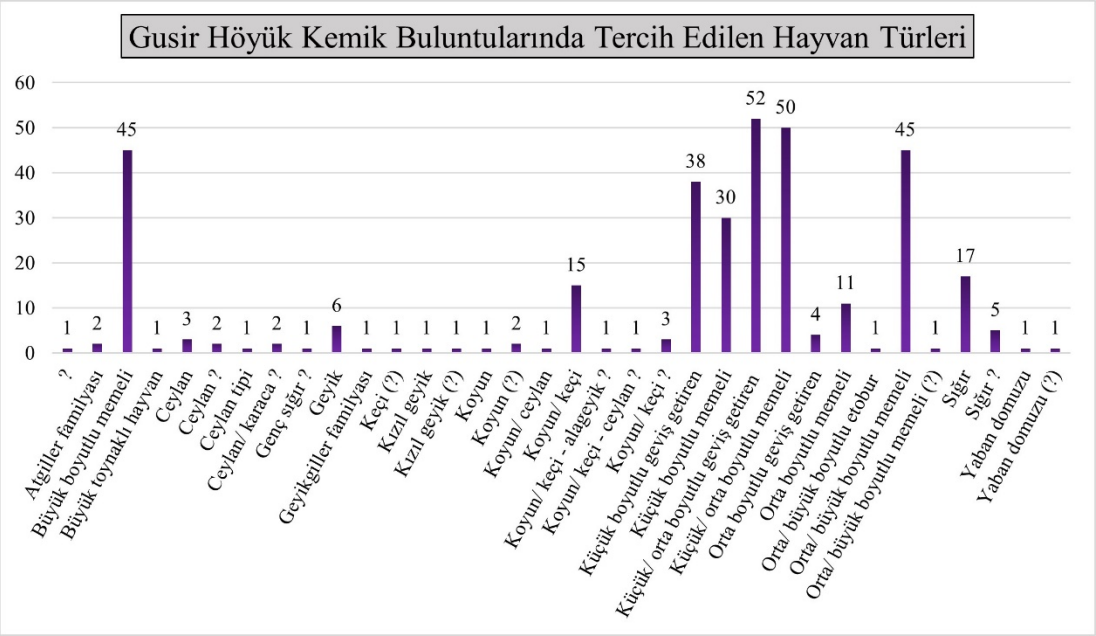

Grafik 1: Gusir Höyük Kemik Buluntularında Tercih Edilen Hayvan Türleri

Gusir Höyük'te tercih edilen kemik tiplerinde ise çok büyük bir fark ile tarak kemikleri ilk sırayı oluşturmaktadır. Ardından sırasıyla; uzun kemikler, kaval kemiği, uyluk

kemiği, diş, kaburga kemiği, kol kemiği ve arka ayak tarak kemiği, ön kol kemiği, boynuz ve ön ayak tarak kemiği, dirsek kemiği, burun kemiği son olarak ise köpek dişi tercih edilmiştir (bkz. Grafik 2).

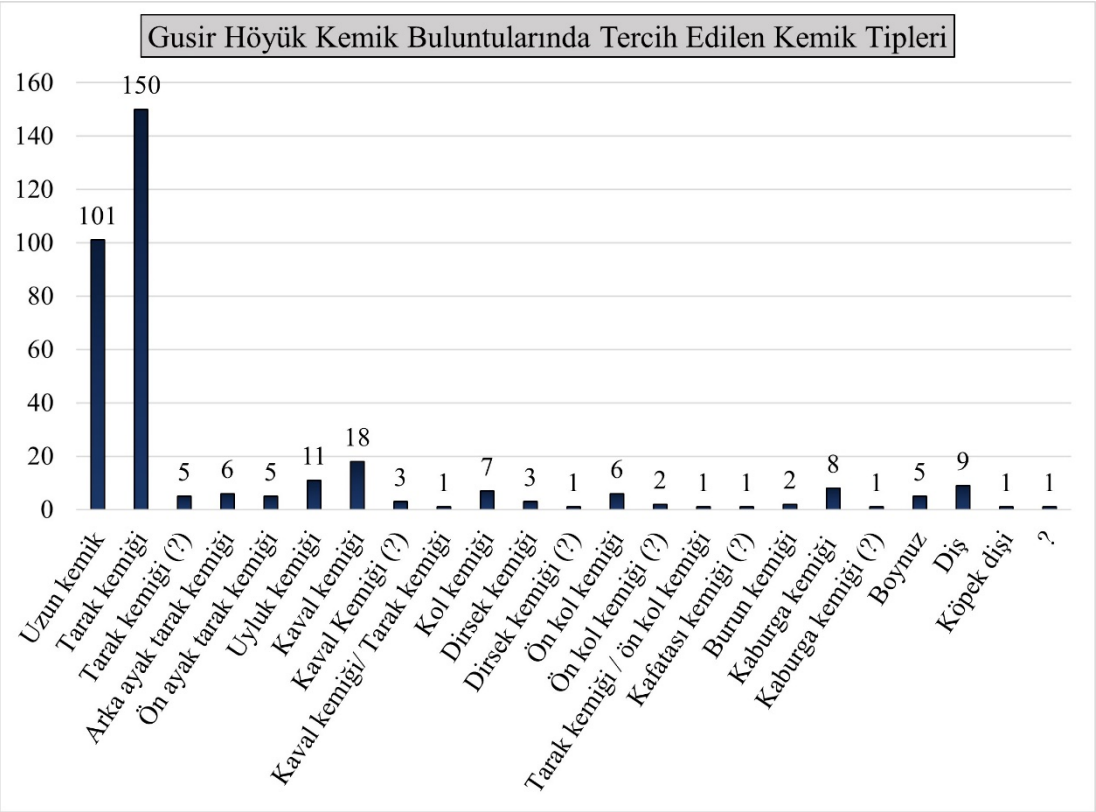

Grafik 2: Gusir Höyük Kemik Buluntularında Tercih Edilen Kemik Tipleri

Gusir Höyük'teki tüm kemik buluntular ele alındığında makro ölçekte tanımlanabilen teknikler arasında, vurma (hem dolaylı hem doğrudan vurma tekniği), oluk açma, yongalama, yarma, sürtme, parlatma ve delme (delme tekniğinde olasılıkla elle, matkap ile ve oluk açma tekniği ile delme uygulanmıştır) teknikleri kullanılmıştır. İğneler üzerinde oluk açma tekniği ile açılan göz biçimli delikler yer alırken, diğer tüm delikli buluntularda olasılıkla tek ya da çift elle delme ve delik çepherlerin oldukça düzgün olduğu örneklerde ise matkap ile delme tekniklerinin kullanıldığı öngörülmektedir. Aletler ve süs eşyaları üzerinde ise yalnızca kazıma ve çizi bezeme uygulanmıştır. Ancak bir örnek (Kat. No.: 252) nesne üzerine kazınarak değil, kemiğin

oluşturulmak istenen betim formuna getirilmesi yönü ile diğerlerinden ayrılmaktadır (bkz. Kat. No.: 252)[78]. Son olarak kemikler üzerinde ısıl işlem de (yakma) uygulanmıştır. Aletler üzerinde uygulanan ısıl işlemin aslında aleti dayanıksızlaştırmasına karşın özellikle uçların yakılması, işlevle yönelik bir kolaylık sağlamaktadır. Süs eşyalarında özellikle de yassı kemik boncuklarda sıklıkla görülen bu uygulama, ısı derecesine bağlı olarak siyah, siyah-beyaz ya da beyaz renklerinde karşımıza çıkmaktadır. Bu durum, bilinçli olarak yapılmış, estetik bir tercihe işaret etmektedir.

Tez kapsamında buluntuların mekânsal değerlendirilmesine yer verilmemiştir (bkz. Bölüm 6.1 Çalışma Yöntemi) ancak mezar buluntularının kontekstleri ayrı ele alınacak nitelikte olduğundan bu buluntular katalog içerisinde ayrıca belirtilmiştir. Toplamda 23 adet mezar buluntusu ile karşılaşılan yerleşmede; 1 adet baş kısmı korunan delikli spatül, 1 adet baş kısmında deliği olan uzun takı, 2 adet bezemeli nesne, 2 adet bız gövde parçası, 1 adet çok delikli kemik boncuk, 1 adet delikli bezemeli plaka, 1 adet deliksiz bezemeli plaka, 3 adet geyik dişi boncuk grup, 1 adet gövde parçası, 1 adet keski, 1 adet olta iğnesi, 1 adet sınıflandırılamayan takı parçası, 1 adet simetrik sivri uçlu bız, 2 adet ucu korunmayan bız, 1 adet uç kısmı korunan spatül, 1 adet yapım aşamalarına ilişkin parça, 2 adet yassı kemik boncuk ele geçmiştir. Dolayısıyla mezar hediyesi olarak 10 adet süs eşyası, 9 adet alet ve 4 adet sınıflandırılamayan nesneden söz edilmektedir. Bu durumda süs eşyalarının sahibi için statü ya da sembolik bir anlam ifade edebilecek ögeler olmalarının yanı sıra aletlerin de bırakılmış olması, etnografik örneklerden bir çıkarsama yapılırsa, belki de o bireylerin toplum içerisinde aktif rol oynadığı bir faaliyete işaret etmektedir.

Gusir Höyük'teki aletler arasında yer alan bız, iğne ve mekiklerin varlığı sepetçilik, dokumacılık, dericiliğe; olta iğnesi avlanma stratejilerinden balıkçılığa; spatül, mablak ve düzlekler sıyırma, kazıma, düzleştirme gibi faaliyetlere; keskiler ise alet yapımında kullanılan ve nesneyi kontrollü ayırmaya yarayan, dolaylı vurma tekniğinin kullanılmasına işaret etmektedir. Sözü edilen bu aletler Yukarı Dicle Havzası yerleşmeleri ile ilişki kurulabilecek nitelikteki alet tipolojisinin varlığını

[78] Sözü edilen bu yöntem Cafer Höyük (Stordeur, 1988:212) ve Hallan Çemi'deki (Goodarzi- Tabrizi, 1999: 227) iki örnekte kemiğin yılan formuna getirilmesinde de kullanılmıştır.

göstermektedir. Süs eşyalarında; diş ve kemik boncuklar, tarak kemiğinden biçimlendirilen takılar, baş kısmında deliği olan uzun takılar, stilize insan betimli takılar, figürinler ve plakaların yer aldığı geniş bir tipolojik çeşitlilik bulunmaktadır. Bu nesneler üzerinde stilize insan, yılan ve örümcek betimlerinin varlığı Gusir Höyük'teki sosyal hayata ve takılar üzerinden işlenen sembolik anlama da dikkat çekmektedir. Gusir Höyük'te sözü edilen süs eşyalarının Orta Fırat Havzası'ndaki birkaç yerleşmede tekil örneklerinin bulunmasına karşın yerleşme sayısı ve yerleşme içerisindeki buluntu yoğunluğu dikkate alındığında, Yukarı Dicle Havzası yerleşmeleri ile Gusir Höyük'teki buluntular arasındaki benzerliği açıktır.

Gusir Höyük kemik buluntuları gerek nitelik gerekse sayı bakımından oldukça kapsamlı bilgi edinilen yerleşmelerden biri olma özelliğini taşır. Alet ve süs eşyaları olarak iki ana başlık altında ele alınan buluntuların çeşitliliği dikkate değerdir. Bölge ölçeğindeki kemik alet ve süs eşyalarına yönelik çalışmalarının artmasıyla yeni verilerin elde edilmesi kaçınılmaz görülmektedir. Mevcut çalışmalar ışında, Neolitik Dönem'in ilk aşamalarını yansıtan Gusir Höyük'ün kemik buluntularının, gelecek çalışmalar için de bir altlık olması temenni edilmektedir.

KAYNAKÇA

ALGAZE, G., M. ROSENBERG, 1990 — "The Tigris Archaeological Reconnaisance Project, 1989", **8. Araştırma Sonuçları Toplantısı**, s. 137-162.

ALGAZE, G., R. BREUNİNGER, C. LİGHTFOOT, M. ROSENBERG, 1991 — "The Tigris-Euphrates Archaeological Reconnaissance Project: A Preliminary Report of the 1989-1990 Seasons", **Anatolica XVII**, s. 175-240.

ALGAZE, G., R. BREUNİNGER, J. KNUDSTAD, 1994 — "The Tigris-Euphrates Archaeological Reconnaissance Project: Final Report of the Birecik and Charchemish Dam Survey Areas", **Anatolica XX**, s. 1-96.

ALTINBİLEK-ALGÜL, Ç., 2013 — "The lithic assemblages of Gusir Höyük (Turkey): the preliminary results", F. Borrell, J.J. Ibanez, M. Molist (eds.), **Stone Tools in Transition: From Hunter-Gatherers to Farming Societies in the Near East**, Universitat Autonoma de Barcelona, Servei de Publicacions, Barcelona, s.289-297.

ALTINBİLEK-ALGÜL, Ç., S. BALCI, D. MOURALİS, O.D. ASLANER, 2022 — "The Lithic Assemblages of Gusir Höyük, A Pre-Pottery Neolithic Site on the Upper Tigris Basin (Southeast Anatolia)", Y. Nishiaki, O. Maeda, M. Arimura (eds.), **Tracking the Neolithic in the Near East. Lithic Perspectives on Its Origins, Development and Dispersals**, Sidestone Press, Leiden, s.439-452.

ARBUCKLE, B.S., V. ÖZKAYA, 2006 — "Animal Exploitation at Körtik Tepe: An Early Aceramic Neolithic Site in Southeastern Turkey", **Paléorient 32/2**, s. 113-136.

ARİMURA, M., N. BALKAN-ATLI, F. BORRELL, W. CRUELLS, G. DURU, A. ERİM-ÖZDOĞAN, J.J. IBAŃEZ, O. MAEDE, Y. MİYAKE, M. MOLİST, M. ÖZBAŞARAN, 2000 "A New Neolithic Settlement in the Urfa Region: Akarçay Tepe, 1999", **Anatolia Antiqua VII**, s. 227-255.

ASOUTİ, E., 2017 "Human Palaeoecology in Southwest Asia During the Early Pre-Pottery Neolithic (*c.* 9700-8500 cal BC): the Plant Story", M. Benz, H.G.K. Gebel, T. Watkins (Eds.), **Neolithic Corporate Identities**, Ex oriente, Berlin, s.21-53.

ASOUTİ, E., C. KABUKÇU, 2014 "Holocene semi-arid oak woodlands in the Irano Anatolian region of Southwest Asia: natural or anthropogenic?", **Quaternary Science Reviews 90**, s.158-182.

ASOUTİ, E., D.Q. FULLER, 2013 "A Contextual Approach to the Emergence of Agriculture in Southwest Asia Reconstructing Early Neolithic Plant-Food Production", **Current Anthropology 54 (3),** s. 299-345.

ASPİNALL, V., M. CAPPELLO, 2015 **"Introduction to Veterinary Anatomy and Physiology Textbook"**, Elsevier, London.

ATALAY, İ., 1996 "Pleistosen Sonu ve Holosen Başlarında Anadolu'nun Paleocoğrafya Şartlarına Genel Bir Bakış", **Coğrafya Araştırmaları 4**, s. 7-19.

ATALAY, İ., 2005 "Kuvaterner'deki İklim Değişmelerinin Türkiye Doğal Ortamı Üzerindeki Etkileri", O. Tüysüz, M.K. Erturaç (Eds.), **Türkiye Kuvaterner Sempozyumu V**, s. 121-128.

ATALAY, İ., K. MORTAN, 2017 **"Resimli ve Haritalı Türkiye Bölgesel Coğrafyası"**, İnkılap Yayınları (7.baskı), İstanbul.

AURENCE, O., S. CALLEY, 1988 "L'architecture de I'Anatolie du SuEst au Neolithique aceramique", **Anatolica XV**, s. 1-24.

BAHADIR, A., H. YILDIZ, 2019 **"Veteriner Anatomi Hareket Sistemi & İç Organlar"**, Ezgi Kitabevi, Bursa.

BARANDARIAN, I., 1985 "Industrias ósea paleolítica de la cueva del Juyo: excavaciones de 1978 y 1979", I. Barandarián, L. Freeman, J. González Echegaray and R. Klein (Eds.), **Excavaciones de la Cueva del Juyo**, Mınısterıo De Cultura, Madrid, s. 163-194.

BEILE- BOHN, M., C. GERBER, M. MORSCH, K. SCHMIDT, 1998 "Neolithische Forschungen in Obermesopotamien Gürcütepe und Göbekli Tepe", **Istanbuler Mitteilungen 48**, s. 5-81.

BENEDICT, P., 1980 "Survey Work in Southeastern Anatolia", H. Çambel, R.J. Braidwood (eds.), **The Joint İstanbul- Chicago Universities Prehistoric Research in Southeastern Anatolia**, İstanbul University Faculty of Letters, İstanbul, s. 151-191.

BENZ, M., A. COŞKUN, I. HAJDAS, K. DECKERS, S. RİEHL, K.W. ALT, B. WENİNGER, V. ÖZKAYA, 2012 "Methodological Implications of New Radiocarbon Dates From The Early Holocene Site of Körtik Tepe, Southeast Anatolia", in E. Boaretto, N.R. Rebollo Franco (Eds.), **Radiocarbon 54: 3-4**, s. 291-304.

BIÇAKÇI, E., 2003 "Observations on the Early Pre-Pottery Neolithic Architecture in the Near East: 1. New Building Materials and Construction Techniques", M. Özdoğan, H. Hauptmann, N. Başgelen (Eds.), **From Villages to Cities: Early Villages in the Near East**, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, s. 385-413.

BIÇAKÇI, E., 2009 "Neolitik Dönemde Anadolu ve Trakya'da Malzeme ve Mimarlık", **Mimarlıkta Malzeme 4/12**, s. 35.50.

BİNFORD, L., J. SABLOFF, 1982 "Paradigms, Systematics and Archaeology", **Journal of Anthropological Research 38/2**, s. 137-153.

BORDES, F., 1961 "**Typologie du Paléolithique Ancien et Moyen"**, Publications de l' Institut de Préhistoire, Bordeaux.

BOZBAY, H., 2009 "Neolitik Dönem Akarçay Tepe Yerleşmesinde Küçük Buluntular Işığında Zanaat Ürünleri" **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

BRAIDWOOD, R.J., H. ÇAMBEL, "Beginnings of Village-Farming Communities in Southeastern Turkey", **Proceedings of the National Academy of Sciences 68/6**, s. 1236-1240.

C.L. REDMAN, P.J. WATSON, 1971

BRAIDWOOD, R.J., H. ÇAMBEL, W. SCHIRMER, 1981 "Beginnings of Village-Farming Communities in Southeastern Turkey: Çayönü Tepesi, 1978 and 1979", **Journal of Field Archaeology 8/3**, s. 249-258.

BRAİDWOOD, R.J., 1958 "Near Eastern Prehistory", **Science 127**, s. 1419-1430.

BRAİDWOOD, R.J., 1971 "Prehistoric İnvestigations in Southwestern Asia", **Proceedings of the American Philosophical Society 116.4**, American Philosophical Society, s. 310-320.

BUC, N., 2011 "Experimental series and use-wear in bone tools", **Journal of Archaeological Science 38(3)**, s. 546-557.

BULUT, H., 2018 "Prehistorik Dönemlerde Anadolu'da Kemik Alet Endüstrisi: Bölgeler Arası Sentezler ve Karşılaştırmalı Değerlendirmeler", **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

CAMPANA, D.V., 1980 "An Analysis of the Use-Wear Patterns on Natufian and Protoneolithic Bone Implements", **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Columbia University. University Microfilms International, Ann Arbor.

CAMPS-FABRER, H., 1966 **"Matière et art mobilier dans la Préhistoire Nord Africaine et Saharienne",** Mémoires du Centre de Recherches Anthropologiques, Préhistoriques et Etnographiques (CRAPE) V, Argelia.

CANEVA, I., C. LEMORİNİ, "Chipped Stones at Aceramic Çayönü: Technology, Activities, Traditions, Innıvations", G. Arsebük, M.J.

D. ZAMPETTİ, 1998 — Mellink, W. Schirmer (Eds.), **Light on Top of the Black Hill Studies presented to Halet Çambel**, Ege Yayınları, İstanbul, s.199-205.

CAPITAN, M., 1906 — "Le débitage de l'Os, de la Corne et de l'Ivoire à l'Epoque Magdalénienne", **Congrès International d'Anthropologie et d'Archéologie Préhistoriques, 13° session**, Monaco, s. 404- 405.

CARTER, T., R. MOİR, T. WONG, K. CAMPEAU, Y. MİYAKE, O. MAEDA, 2020 — "Hunter-fisher-gatherer river transportation: Insight from sourcing the obsidian of Hasankeyf Höyük, a Pre-Pottery Neolithic A village on the Upper Tigris (SE Turkey)", **Quaternary International**, s. 1-16.

CAUVIN, J., O. AURENCHE, M.C. CAUVIN, N. BALKAN-ATLI, 1999 — "The Pre-Pottery Site of Cafer Höyük", in M. Özdoğan, N. Başgelen (Eds.), **Neolithic in Turkey The Cradle of Civilization New Discoveries**, Archaeology and Art Publications, İstanbul, s. 87-103.

CAUVIN, J., O. AURENCHE, M.C. CAUVIN, N. BALKAN-ATLI, 2011 — "The Pre-Pottery Site of Cafer Höyük", in M. Özdoğan, N. Başgelen, P. Kunıholm (Eds.), **The Neolithic in Turkey-The Euphrates Basin**, Archaeology and Art Publications, İstanbul, s. 1-40.

CAUVİN, J., 1989 — "La Stratigraphie De Cafer Höyük-Est (Turquie) Et Les Origines Du PPNB Du Taurus**, Paléorient 15/1**, s. 75-86.

CAUVİN, M.C., 1988 — "L'indusstrie lithique en Turquie orientale au VIIe millenaire", **Anatolica XV**, s. 25-35.

CHAUVET, G., 1910 — "**Os, ivoires et bois de renne ouvrés de la Charente. Hypotheses Paléthnographiques",** Extrait du Bulletin de la Societé Archaeologique et 325 Historique de la Charente, Libraire de la Societé Archaeologique et Historique de la Charente, Angoulême.

CHOYKE, A.M., 2007 — "Objects for a Lifetime- Tools for a Season: The Worked Osseous Material from Ecsegfalva 23", A. Whittle (Ed.), **The Early Neolithic On The Great Hungarıan Plaın Investigations of the Körös culture site of Ecsegfalva 23, County Békés II**, Archaeologica Hungarica XXI, Archaeological Institute of the Hungarian Academy of Sciences & Cardiff, Budapest, s. 641-666.

CHRISTIDOU, R., A. LEGRAND-PINEAU, 2005 — "Hide working and bone tools: experimentation design and applications", H. Luik, A.M. Choyke, C.E. Batey, L. Lõugas (Eds.), **From Hooves to Horns, from Mollusc to Mammoth. Manufacture and Use of Bone Artefacts from Prehistoric Times to the Present: proceeding of the 4th Meeting of the ICAZ Worked Bone Research Group, at Tallinn, 26-31 of August 2003**, Vol. 15, Tallinn Book Printers Ltd., Tallinn, s. 385-396.

CLARE, L., 2020 — "Göbekli Tepe, Turkey. A brief summary of research at a new World Heritage Site (2015-2019)", **e-Forschungsberichte Faszikel 2**, s. 81-88.

CLARK, J.G., M.W. THOMPSON, 1953 — "The Groove and Splinter Technique of working antler in Upper Palaeolithic and Mesolithic Europe", **Proceedings of The Prehistoric Society 19(2)**, s. 148-164.

CLASON, A.T., 1985 — "The Bone and Antler Objects of Hayaz Höyük", **Anatolica XII**, s. 43-59.

COŞKUN, A., M. BENZ, Y.S. ERDAL, M.M. KORUYUCU, K. DECKERS, S. RİEHL, A. SİEBERT, K.W.ALT, V. ÖZKAYA, 2010 "Living by the Water- Boon and Ban efor the People of Körtik Tepe", **Neo-Lithics 2/10**, s. 60-71.

ÇAMBEL, H., R.J. BRAİDWOOD, 1980 "İstanbul ve Chicago Üniversiteleri Güneydoğu Anadolu Tarihöncesi Araştırmaları Karma Projesi: 1963-1972 Çalışmalarına Toplu Bakış", H. Çambel, R.J. Braidwood (Eds.), **İstanbul ve Chicago Üniversiteleri Karma Projesi Güneydoğu Anadolu Tarihöncesi Araştırmaları**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, s. 1-31.

ÇELİK, B., 2000a "An Early Neolithic Settlement in the Center of Şanlıurfa, Turkey", **Neo-Lithics 2-3/00 The Newsletter of Southwest Asian Neolithic Research**, s. 4-6.

ÇELİK, B., 2000b "A New Early-Neolithic Settlement: Karahan Tepe", **Neo-Lithics, 2-3/00 The Newsletter of Southwest Asian Neolithic Research**, s. 6-8.

ÇELİK, B., 2003 "Şanlıurfa Kent Merkezinde Çanak Çömleksiz Bir Neolitik Yerleşim: Yeni Mahalle", **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

ÇELİK, B., 2005 "Şanlıurfa-Yeni Mahalle, Karahan Tepe, Sefer Tepe ve Hamzan Tepe Yerleşimlerinin Işığı Altında Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem",

Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

ÇELİK, B., 2006 "A New Pre-Pottery Neolithic Site in Southeastern Turkey: Sefer Tepe", **Neo-Lithics 1/06 The Newsletter of Southwest Asian Neolithic Research**, s. 23-25.

ÇELİK, B., 2011 "Yeni Mahalle", in M. Özdoğan, N. Başgelen, P. Kunıholm (Eds), **The Neolithic in Turkey- The Euphrates Basin**, Archaeology and Art Publications, İstanbul, s. 139-164.

ÇELİK, B., 2014 "Şanlıurfa- Yeni Mahalle Höyüğü in the Light of Novel C14 Analysis", A. Engin, B. Helwing, B. Uysal (Eds.), **Studies in Honor of Engin Özgen**, Asitan Kitap, Ankara, s. 101-107.

ÇELİK, B., 2015a "New Neolithic cult centres and domestic settlements in the light of Urfa Region Surveys", **Documenta Praehistorica XLII**, s. 353-364.

ÇELİK, B., 2015b "Şanlıurfa İli Yüzey Araştırması", **Ardahan Üniversitesi İnsani Bilimler Dergisi,** Belgu 2, s. 79–99.

ÇELİK, B., 2016 "A small -scale cult centre in Southeast Turkey: Harbetsuvan Tepesi", **Documenta Praehistorica XLIII**, s. 421-428.

ÇELİK, B., 2020 "Yeni Bir Kült Merkezi: Harbetsuvan Tepesi", **Arkeoloji ve Sanat Dergisi 164**, s. 21-26.

ÇELİK, B., C. ULUDAĞ, 2020 "2017 ve 2018 Yılı Harbetsuvan Tepesi Kazı ve Temizlik Çalışması", **41.Kazı Sonuçları Toplantısı**, Cilt 1, s. 337-356.

ÇİFTÇİ, Y., E. KODAŞ, B. GENÇ, 2020 "Çemka Höyük'te Açığa Çıkarılan Çanak-Çömleksiz Neolitik Dönem A Evresi Radyan Planlı Yapıları", **Anadolu/Anatolia 46**, s. 25-48.

DART, R., 1957 "**The Osteodontokeratic Culture of Australopithecus Prometheus"**, Transvaal Museum, Preteria.

DAVID, É., 2004 "Fiche transformation des matières dures d'origine animale dans le Mésolithique ancien d'Europe du nord", D. Ramseyer (Ed.), **Matières et Techniques**, Fiches de la Commission de nomenclature sur l'industrie de l'os préhistorique, Cahier: XI, Societe Préhistorique Française, Paris, s. 113-150.

DAVID, N., C. KRAMER, 2001 **"Ethnoarchaeology in Action"**, Cambridge University Press, Cambridge.

DAVIS, S.J.M., 1987 "**The Archaeology of Animals",** Batsford, London.

DEMİRSOY, A., 1997 **"Türkiye Omurgalıları Memeliler"**, Meteksan A.Ş., Ankara.

DEMİRSOY, A., 2008 **"Genel Zoocoğrafya ve Türkiye Zoocoğrafyası 'Hayvan Coğrafyası'"**, Meteksan A.Ş., Ankara, 7.basım.

DESMOND, A., I. CARTWRIGHT, R. ALLEN, 2021 "Documenting Functional Use-Wear on Bone Tools: An RTI Approach", **Journal of Computer Applications in Archaeology 4(1)**, s. 215-229.

DIETRICH, L., J. MEISTER, O. DIETRICH, J. NOTROFF, "Cereal processing at Early Neolithic Göbekli Tepe, southeastern Turkey", **Plos One 14/5**, s. 1-34.

J. KIEP, J. HEEB, A. BEUGER, B. SCHÜTT, 2019

DIETRICH, O., Ç. KÖKSAL-SCHMİDT, C. KÜRKÇÜOĞLU, J. NOTROFF, K. SCHMIDT, 2014 "Göbekli Tepe, Preliminary Report on the 2012 and 2013 Excavation Seasons", **Neo-Lithics 1/14**, s. 11-17.

DİETRİCH, O., J. NOTROFF, 2016 "A Decorated Bone 'Spatula' from Göbekli Tepe. On the Pitfalls of Iconographic Interpretations of Early Neolithic Art", **Neo-Lithics 1/16**, s. 22-31.

DOĞAN, U., 2005 "Holocene fluvial development of the Upper Tigris Valley (Southeastern Turkey) as documented by archaeological data", **Quaternary International 129**, s. 75-86.

DÖNMEZ, Y., D. AYDINGÖZÜ, 2012 "Bitki Örtüsü Özellikleri Açısından Türkiye", **İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Coğrafya Dergisi 24**, s. 1-17.

DURSUN, N., 2001 "**Veteriner Anatomi I"**, Medisan Yayınevi, Ankara.

DURU, G., 2013 "Tarihöncesinde İnsan-Mekân, Topluluk-Yerleşme İlişkisi: MÖ 9. Bin Sonu- 7. Bin Başı, Aşıklı ve Akarçay Tepe", **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

EFE, T., 1977 "Çayönü Tepesi Kemik Aletleri", **Yayınlanmamış Mezuniyet Tezi**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, İstanbul.

EFE, T., 1998 "Çayönü Kemik Aletleri (Genel Bir Değerlendirme)", G. Arsebük, M.J. Mellink, W. Schirmer (Eds.), **Light on Top of the Black Hill Studies presented to Halet Çambel**, Ege Yayınları, İstanbul, s. 289-303.

EFREMOV, J.A., 1940 "Taphonomy: new branch of paleontology", **Pan American Geologist 74**, s. 81-93.

ERDAL, Y.S., 2015 "Bone or Flesh: Defleshing and Post-Depositional Treatments at Körtik Tepe (Southeastern Anatolia, PPNA Period)", **European Journal of Archaeology 18:1**, s. 4-32.

ERİM- ÖZDOĞAN, A., 2003 "Mevsim Mevsim Çayönü Kazıları 1964-1991 ve Sonrası…" **Arkeoloji ve Sanat Dergisi 133**, s. 31-39.

ERİM- ÖZDOĞAN, A., 2007 "Çayönü", M. Özdoğan, N. Başgelen (Ed.), **Anadolu'da Uygarlığın Doğuşu ve Avrupa'ya Yayılımı, Türkiye'de Neolitik Dönem, Yeni Kazılar, Yeni Bulgular**, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, s. 57-97.

ERİM- ÖZDOĞAN, A., 2011 "Çayönü", M. Özdoğan, N. Başgelen, P. Kuniholm (Eds.), **The Neolithic in Turkey, New Excavations and New Research. The Tigris Basin**, Archaeology and Art Publications, İstanbul, s. 185-269.

ERİNÇ, S., 1980 "Kültürel Çevrebilim Açısından Güneydoğu Anadolu", H. Çambel, R.J. Braidwood (Eds.), **İstanbul ve Chicago Üniversiteleri Karma Projesi Güneydoğu Anadolu Tarihöncesi Araştırmaları**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, s. 65-72.

ERİNÇ, S., 2012 **"Jeomorfoloji II"**, A. Erten, C. Güneysu (Gün.), Der Yayınları, İstanbul.

ERİNÇ, S., 2015 **"Jeomorfoloji I"**, A. Erten, C. Güneysu (Gün.), Der Yayınları, İstanbul.

GEBEL, H.G., 1984 "Das Akeramische Neolithikum Vorderasiens. Subsistenzformen und Siedlungsweisen", **Beihefte Zum Tübingen Atlas Des Vorderen Orients, Reihe B, Nr.52**, Dr. Ludwig Reichert Weisbaden.

GONZÁLEZ-URQUİJO, J., S. BEYRİES, J.J. IBÁÑEZ, 2014 "Ethnoarchaeology and Functional Analysis", J.M. Marreiros, J.F. Gibaja Bao, N.F. Bicho (Eds.), **Use-wear and Residue Analysis in Archaeology. Manuals in Archaeological Method, Theory and Technique**, Springer, Cham., s. 27-40.

GOODARZİ-TABRİZİ, S., 1999 "The Worked Bone Remains of Hallan Çemi Tepesi: An Early Neolithic Site in Southeastern Turkey, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, University of California, Berkeley.

GREENFIELD, H.J., A. BEATTIE, 2017 "A Practical Macroscopic Approach for Distinguishing Burned and Boiled Bones in Zooarchaeological Assemblages", J. Lev-Tov, P. Hesse, A. Gilbert (Eds.), **Wide Lens in Archaeology: Honoring Brian Hesse's Contributions to Anthropological Archaeology**, Lockwood Press, Atlanta, s. 43-90.

GRESKY, J., J. HAELM, L. CLARE, 2017 "Modified human crania from Göbekli Tepe provide evidence for a new form of Neolithic skull cult", **Science Advances 3/6,** s. 1-10.

GÜLDOĞAN, E., 2021 "Sefertepe", **Şanlıurfa Müzesi Arkeolojik Eser Kataloğu**, Genişletilmiş 2.baskı, s. 40-41.

GÜNAY, D., R. WHALLON JR, 1980, "Araştırma Bölgesinde Daha Önce Yapılmış İncelemeler ve Geziler", H. Çambel, R.J. Braidwood (Eds.), **İstanbul ve Chicago Üniversiteleri Karma Projesi Güneydoğu Anadolu Tarihöncesi Araştırmaları**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, s. 83-90.

HAUPTMANN, H., 1988 "Nevali Çori: Archıtektur", **Anatolica XV**, s. 99-110.

HAUPTMANN, H., 1993 "Eın Kultgebäude ın Nevalı Çorı", M. Frangipane, H. Hauptmann, M. Liverani, P. Matthiae, M. Mellink (Eds.), **Between the Rivers and Over The Mountains. Archaeologica Anatolica Et Mesopotamica Alba Palmieri Dedicata**, Dipatimento di Scienze Storiche Archeologiche e Antropologiche dell'Antichità Università di Roma "La Sapienza", Roma, s. 37-69.

HAUPTMANN, H., 2011 "The Urfa Region", in M. Özdoğan, N. Başgelen, P. Kunıholm (Eds.), **The Neolithic in Turkey- The Euphrates Basin**, Archaeology and Art Publications, İstanbul, s. 85-138.

HELMER, D., 1988 "Les Animaux de Cafer et des sites preceramiques de sudest de la Turquie: essaı de synthese", **Anatolica XV**, s. 37-48.

HELMER, D., 2008 "Révision de la faune de Cafer Höyük (Malatya, Turquie): apports des méthodes de l'analyse des mélanges et de l'analyse de Kernel à la mise en évidence de la domestication", **Archaeozoology of the Near East VIII. Actes des huitièmes Rencontres internationales d'Archéozoologie de l'Asie du Sud-Ouest et des régions adjacentes**, Maison de l'Orient et de la Méditerranée Jean Pouilloux, s. 169-195.

HILLSON, S., 2005 "**Teeth"**, Cambridge University Press, Cambridge.

HONGO, H., R.H. MEADOW, B. ÖKSÜZ, G. İLGEZDİ, 2004 "Animal Exploitation at Çayönü Tepesi, Southeastern Anatolia", **TÜBA-AR 7**, s. 107-119.

HONGO, H., R.H. MEADOW, 1998 "Pig Exploitation at Neolithic Çayönü Tepesi (southeastern Anatolia)", S. M. Nelson (Ed.) **Ancestors for the Pigs: Pigs in Prehistory,** MASCA Research Papers in Science and Archaeology Vol. 15, University of Pennsylvania, Museum of Archaeology and Anthropology, Philadelphia, s. 77-98.

ITAHASHİ, Y., Y. MİYAKE, O. MAEDA, O. KONDO, H. HONGO, W.V. NEER, Y. CHİKARAİSHİ, N. OHKOUCHİ, M. YONEDA, 2017 "Preference for fish in a Neolithic hunter-gatherer community of the upper Tigris, elucidated by amino acid $\delta^{15}N$ analysis", **Journal of Archaeological Science 82**, s. 40-49.

İLGEZDİ, G., 1999 "Çayönü Çanak Çömleksiz Neolitik Yerleşmesinde Kızıl Geyik *(Cervus elaphus)* Kemiklerinin İncelenmesi", **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

İLGEZDİ, G., 2008 "The Domestication Process in Southeastern Turkey: The Evidence of Mezraa-Teleilat", **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Tübingen Üniversitesi, Yer Bilimleri Fakültesi, Berlin.

İPEK, B., Y. ÇİFTÇİ, 2020 "Boncuklu Tarla Doğu Alanı Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem Mimarisi ve Köy-Mekân Organizasyonu", **Mukaddime 11(1)**, s. 212-234.

KABUKÇU, C., E. ASOUTİ, 2021 "Early to Mid-Holocene Vegetation History and Human Settlement in Anatolia", C.H. Roosevelt, J. Haldon (Eds.), **Winds of Change, Environment and Society in Anatolia**, Koc University Research Center for Anatolian Civilizations (ANAMED) Series, s. 65-83.

KABUKÇU, C., E. ASOUTİ, N. PÖLLATH, J. PETERS, N. KARUL, 2021 "Pathways to plant domestication in Southeast Anatolia based on new data from aceramic Neolithic Gusir Höyük", **Scientific Reports 11(1),** s. 1-15.

KARTAL, M., 2012 "Körtik Tepe Yontmataş Endüstrisi", **29.Araştırma Sonuçları Toplantısı I**, s. 475-490.

KARTAL, M., G. KARTAL, A. COŞKUN, T. CARTER, F. ŞAHİN, V. ÖZKAYA, 2018 "Chipped stone assemblages of Körtik Tepe (Turkey)", **Journal of Archaeological Science: Reports, 19**, s. 92-99.

KARTAL, M., H. TAŞKIRAN, K. BULUT, O. DİNÇ, 2014 "Yontmataş Bulguları Işığında Yukarı Dicle Havzası'nda Yeni Bir Neolitik Yerleşim: Boncuklu Tarla", **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi 54 (1)**, s. 481-492.

KARUL, N., 2003 "Mezraa Teleilat Yerleşmesi ve 'AB' Yapısı", M. Özdoğan, H. Hauptmann, N. Başgelen (Eds.), **From Vilages to**

Towns, Studies Presented to Ufuk Esin, Archaeology and Art Publications, İstanbul, s. 525-532.

KARUL, N., 2011a "Addendum to Mezraa-Teleilat", in M. Özdoğan, N. Başgelen, P. Kunıholm (Eds.), **The Neolithic in Turkey-The Euphrates Basin**, Archaeology and Art Publications, İstanbul, s. 261-265.

KARUL, N., 2011b "Gusir Höyük", M. Özdoğan, N. Başgelen, P. Kuniholm (Eds.), **The Neolithic in Turkey, New Excavations and New Research. The Tigris Basin**, Archaeology and Art Publications, İstanbul, s. 1-17.

KARUL, N., 2013a "Bendin Ardındakiler", **Arkeo Atlas 8**, s. 6-9.

KARUL, N., 2013b "Gusir Höyük/ Siirt, Yerleşik Avcılar", **Arkeoatlas 8**, s. 22-29.

KARUL, N., 2013c "Eskidünya'nın İlk Köyleri Yerleşik Avcılar", **Atlas Dergisi 240**, s. 82-96.

KARUL, N., 2018a "Gusir Höyük: Yukarı Dicle'de İlk Yerleşik Avcılar", **Batman Müzesi Ilısu Barajı Kurtarma Kazıları**, Batman Müze Müdürlüğü, Batman, s. 1-6.

KARUL, N., 2018b "Gusir Höyük Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem "Düğme-Kemer Tokaları", **Arkeoloji, Tarih ve Epigrafi'nin Arasında: Prof. Dr. A. Vedat Çelgin'in 68. Doğum Günü Onuruna Makaleler**, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, s. 479-485.

KARUL, N., 2020 "The beginning of the Neolithic in southeast Anatolia: Upper Tigris Basin", **Documenta Praehistorica XLVII**, s. 76-95.

KARUL, N., 2021 "Buried Buildings at Pre-Pottery Neolithic Karahantepe", **Türk Arkeoloji ve Etnografya Dergisi 82,** s. 18-31.

KARUL, N., 2022 "Karahantepe Çalışmalarına Genel Bir Bakış", **Arkeoloji ve Sanat 169**, s. 1-8.

KARUL, N., A. AYHAN, M. ÖZDOĞAN, 2001 "1999 Yılı Mezraa-Teleilat Kazısı", N. Tuna, J. Öztürk ve J. Velibeyoğlu (Eds.), **Ilısu ve Karkamış Baraj Gölleri Altında Kalacak Arkeolojik ve Kültür Varlıklarını Kurtarma Projesi 1999 Yılı Çalışmaları**, s. 133-175.

KARUL, N., A. AYHAN, M. ÖZDOĞAN, 2002 "2000 Yılı Mezraa-Teleilat Kazısı", **23.Kazı Sonuçları Toplantısı**, 2.Cilt, s. 63-74.

KARUL, N., A. AYHAN, M. ÖZDOĞAN, 2004 "2001 Yılı Mezraa Telailat Kazıları/2001 Excavations at Mezraa-Telailat", N. Tuna, J. Greenhalg and J. Velibeyoğlu (Eds.), **Ilısu ve Karkamış Baraj Gölleri Altında Kalacak Arkeolojik ve Kültür Varlıklarını Kurtarma Projesi 2001 Yılı Çalışmaları/Salvage Project of the Archaeological Heritage of the Ilısu and Carchemish Dam Reservoirs Activities in 2001**, Orta Doğu Teknik Üniversitesi/Middle East Technical University & TAÇDAM, Ankara, s. 57-106.

KARUL, N., G. KOZBE., A. YAVUZKIR (Eds.), 2021 **Şanlıurfa Müzesi Arkeolojik Eser Kataloğu**, Oma Oma Medya ve Yayıncılık, İstanbul.

KOBY, F. E., 1942 "Les Soi- dissant Instruments Osseux du Paléolithique Alpin et Le Charriage á Sec Des Os D'ours Des Caverns",

Verhandlungen Naturforschenden Gessellschaft in Basel LIV, s. 59-95.

KODAŞ, E., 2018 "Yukarı Dicle'de Yeni Bir Çanak Çömleksiz Neolitik Yerleşim Yeri, Boncuklu Tarla Kazıları ve İlk Gözlemler", **Arkeoloji ve Sanat Dergisi 157**, s. 7-20.

KODAŞ, E., 2020a "Yakın Doğu'da Çanak-Çömleksiz Neolitik Dönem'de Yerleşik Yaşam ve Depolama Birimleri Üzerine Bazı Gözlemler: Boncuklu Tarla Örnekleri", **Anadolu/Anatolia 46**, s. 123-146.

KODAŞ, E., 2020b "Boncuklu Tarla: Stelli Bina", **Aktüel Arkeoloji 73**, s. 22-27.

KODAŞ, E., B. GENÇ, 2019 "Çemka Höyük: Yukarı Dicle Havzası'nda Bulunan Yeni Bir PPNA ve Geç Epipaleolitik Dönem Yerleşim Yeri", **Anadolu/Anatolia 45**, s. 211-221.

KODAŞ, E., B. GENÇ, C. LABEDAN-KODAŞ, B. İPEK, N. ERDOĞAN, 2019 "Boncuklu Tarla Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem'e Tarihlenen Bir Grup Figürlü Kemik Plak", **Artuklu İnsan ve Toplum Dergisi, 4(1)**, s. 1-6.

KODAŞ, E., B. GENÇ, Y. ÇİFTÇİ, C. LABENDAN-KODAŞ, Ç. ERDEM, 2020 "Çemka Höyük: A Late Epipalaeotithic and Pre-Pottery Neolithic Site on the Upper Tigris, Southeast Anatolia", **Neo-Lithics 20**, s. 40-46.

KODAŞ, E., Y. ÇİFTÇİ, 2021 “Çemka Höyük”, **Aktüel Arkeoloji 81**, s. 72-75.

KONDO, O., M. TASHIRO, Y. MIYAKE, 2022 “Human skeletal remains from Hasankeyf Höyük, a sedentary hunter-gatherer site in southeast Anatolia”, **Anthropological Science 130(2),** s. 121-134.

KÖKTEN, İ. K., 1947 “Türk Tarih Kurumu Adına Yapılan Araştırma ve Kazılar. 1946 yılı Tarihöncesi araştırmaları”, **Belleten 11/41**, s. 161-163.

KÖKTEN, K., 1952 "Anadolu'da Prehistorik Yerleşme Yerlerinin Dağılışı Üzerine Bir Araştırma", **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi 10/ 3-4**, s. 167-207.

LAWRENCE, B., 1980 “Evidences of Animal Domestication at Çayönü”, H. Çambel, R.J. Braidwood (Eds.), **The Joint İstanbul-Chicago Universities Prehistoric Research in Southeastern Anatolia**, Istanbul University Faculty of Letters, Istanbul, s. 285-308.

LE MOİNE, G., 1991 “Experimental Analysis of the Manufacture and Use of Bone and Antler Tools among the Mackenzie Inuit”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, University of Calgary, Department Of Archaeology, Calgary.

LE MORT, F., A. ERİM-ÖZDOĞAN, M. ÖZBEK, Y. YILMAZ, 2000 “Feu et archéoanthropologie au Proche-Orient (épipaléolithique et néolithique). Le lien avec les pratiques funéraires. Données nouvelles de Çayönü (Turquie)”, **Paléorient 26/2**, s. 37-50.

LEROI – GOURHAN, A., 1943 "**L'homme et la matière",** Albin Michel, Paris.

LEROI – GOURHAN, A., 1945 "**Milieu et techniques",** Albin Michel, Paris.

LEROI – GOURHAN, A., 1965 "**Le geste et la parole",** Albin Michel, Paris.

LEROI – GOURHAN, A., 1983 "Une tête de sagaie à armature de lamelles de silex à Pincevent (Seine-et-Marne)", **Bulletin de la Société Préhistorique Française 80 (5)**, s.154-156.

LEROI – GOURHAN, A., G. BAILLOUD, J. CHAVAILLON, A. LAMİNG – EMPERAIRE, 1966 **"La préhistoire"**, PUF, La Nouvelle Clío, Paris.

MAEDA, O., 2018 "Lithic analysis and the transition to the Neolithicin the Upper Tigris Valley: resent excavations at Hasankeyf Höyük", **Antiquity 92/ 361**, s. 56-73.

MARCOLONGO, B., A.M. PALMİERİ, 1992 "Paleo-Environmental Aspects In The Çayönü Area" **8.Arkeometri Sonuçları Toplantısı**, s. 465-467.

MARQUES, M.P.M., A.P. MAMEDE, "Head-induced Bone Diagenesis Probed by Vibrational Spectroscopy", **Scientific reports 8(1)**, s. 1-13.

A.R. VASSALO, C. MAKHOUL, E. CUNHA, D. GONÇALVES, S.F. PARKER, L.A.E. BATİSTA DE CARVALHO, 2018

MARTIN, H., 1907a "Ossements utilisés" In Schleicher Fréres (Ed.) **Recherches sur l'evolution du Moustérien dans le gisement de La Quina (Charente) 1er Fasc**, Paris, s.1-6.

MARTIN, H., 1907b "Présentation d'une photographie obtenue par grandissement direct de l'objet préhistorique", **Bulletin de la Société Préhistorique Française**, Vol. 4, France, s.46-48.

MARTIN, H., 1910 "La percussion osseuse et les esquilles qui en dérivent. Experimentation", **Bulletin de la Société Préhistorique Française VII**, s.299-304.

MARTISIUS, N.L., I. SIDERA, M.N. GROTE, T.E. STEELE, S.P. McPHERRON, E. SCHULZ-KORNAS, 2018 "Time wears on: Assessing how bone wears using 3D surface texture analysis", **PLoS One 13(11),** s. 1-32.

MILLER, H.M.L., 2017 **"Archaeological Approaches to Technology"**, Elsevier, Burlington.

MİYAKE, Y., 2013 "Hasankeyf Höyük/ Batman Dicle'nin İlk Köyü", **Arkeoatlas 8**, s. 40-47.

MİYAKE, Y., O. MAEDA, K. TANNO, H. HONGO, C.Y. GÜNDEM, 2012 "New Excavations at Hasankeyf Höyük: A 10th Millennium cal. BC Site on the Upper Tigris, Southeast Anatolia", **Neo-Lithics 1/12**, s. 3-7.

MONAHAN, B.H., 2007 "Animal Intensification at Neolithic Gritille", T.L. Thurstın, C.T. Fisher (Eds.), **Seeking a Richer Harvest, The Archaeology of Subsistence Intensification, Innovation, and Change**, Springer, Boston, s. 141-153.

MORALES, V.B., 1990 **"Figurines and other Clay Objects from Sarab and Çayönü"**, The Oriental İnstitute Of The University of Chicago, Chicago, s. 1-92.

NEEF, R., 2003 "Overlooking the Steppe-Forest: A Preliminary Report on the Botanical Remains from Early Neolithic Göbekli Tepe (Southeastern Turkey)", **Neo-Lithics 2/03**, s. 13-16.

NERGİS, Ş., 2008 "Yakındoğu Neolitik'inde Phallous Sembolü Sorunu", **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

NOTROFF, J., O. DİETRİCH, K. SCHMİDT, 2014 "Early Monumental Architecture at Pre-Pottery Neolithic Göbekli Tepe", J.F. Osborne (Ed.), **Approaching Monumentality in Archaeology, IEMA Proceedings 3**, State University of New York Press, s. 83-105.

O'CONNOR, T., 2000 **"The Archaeology of Animal Bones"**, Sution Publishing, Sparkford.

OLSEN, S.L., 1984 "Analytical approaches to the manufacture and use of bone artifacts in prehistory", **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, University of London, Institute of Archaeology.

ÖKSE, T., 2020 "Yukarı Dicle Havzası- Ambar Çayı Vadisi Yerleşim Tarihi", **OLBA XXVIII**, s. 1-34.

ÖKSE, T., 2021 "Ambar Dam Salvage Excavations in 2018-2020: Ambar Höyük, Gre Fılla, and Kendale Hecala", S.R. Steadman ve G. McMahon (Eds.), **The Archaeology of Anatolia, Volume IV: Recent Discoveries (2018–2020)**, Cambridge Scholars Publishing, s. 4-20.

ÖZBAŞARAN, M., E. BUCAK, M. MOLIST, 2007 "Akarçay Tepe, 2005", **28. Kazı Sonuçları Toplantısı**, 1.Cilt, s.187-202.

ÖZBAŞARAN, M., G. DURU, 2011 "Akarçay Tepe, A PPNB and PN Settlement in Middle Euphrates-Urfa", in M. Özdoğan, N. Başgelen, P. Kunıholm (Eds.), **The Neolithic in Turkey- The Euphrates Basin**, Archaeology and Art Publications, İstanbul, s. 165-202.

ÖZBAŞARAN, M., M. MOLIST, 2007 "Akarçay Tepe: Orta Fırat'ta Neolitik Döneme Ait Yeni Bir Yerleşme", in M. Özdoğan, N. Başgelen (Eds.), **Anadolu'da Uygarlığın Doğuşu ve Avrupa'ya Yayılımı, Türkiye'de Neolitik Dönem, Yeni Kazılar, Yeni Bulgular**, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, s. 179-187.

ÖZDOĞAN, A., 1994 "Çayönü Yerleşmesinin Çanak Çömleksiz Neolitikteki Yeri (Küçük Buluntuların Yardımıyla), **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

ÖZDOĞAN, A., 1999 "Çayönü", M. Özdoğan (Ed.), **Neolithic in Turkey The Cradle of Civilization New Discoveries**, Archaeology and Art Publications, İstanbul, s. 35-63.

ÖZDOĞAN, E., 2021 "Sayburç", **Şanlıurfa Müzesi Arkeolojik Eser Kataloğu**, Genişletilmiş 2.baskı, s. 36-37.

ÖZDOĞAN, E., C. ULUDAĞ, 2022 "Sayburç: Şanlıurfa'da Yeni Bir Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem Yerleşimi", **Arkeoloji ve Sanat 169**, s. 9-24.

ÖZDOĞAN, E., N. KARUL, 2020 "Neolitik Teriminin Kavramsal Değişimi ve Güneydoğu Anadolu'da Neolitik Araştırmalarının Dünü-Bugünü", **Arkeoloji ve Sanat 163**, s. 1-28.

ÖZDOĞAN, M., 1977 "Lower Euphrates Basin 1977 Survey", **Middle East Technical University Publications 1/2**, İstanbul.

ÖZDOĞAN, M., 1989 "1988 Yılı Diyarbakır Yüzey Araştırması", *VII. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, s. 459-466.

ÖZDOĞAN, M., 2003a "Güneydoğu Anadolu'nun Kültür Tarihindeki Yerine Farklı Bir Bakış", **Türkiye Bilimler Akademisi Forumu 14**, Tübitak Matbaası, Ankara.

ÖZDOĞAN, M., 2003b "A Group of Neolithic Stone Figurines From Mezraa-Teleilat", M. Özdoğan, H. Hauptmann, N. Başgelen (Eds.), **From Vilages to Towns, Studies Presented to Ufuk Esin**, Archaeology and Art Publications, İstanbul, s. 511-523.

ÖZDOĞAN, M., 2006 "Keban Projesi ve Türkiye'de Kurtarma Kazıları" in V. Tolun, T. Takaoğlu (Ed.), **Sevim Buluç Anı Kitabı**, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale, s. 13-19.

ÖZDOĞAN, M., 2010 "Barajların Yok Ederken Kazandırdıkları", **Aktüel Arkeoloji 17**, s. 20-33.

ÖZDOĞAN, M., 2011 "Mezraa-Teleilat", in M. Özdoğan, N. Başgelen, P. Kunıholm (Eds.), **The Neolithic in Turkey- The Euphrates Basin**, Archaeology and Art Publications, İstanbul, s. 203-260.

ÖZDOĞAN, M., 2012 "Keban Projesi'nden Arkeometri Ünitesi'ne Türk Arkeolojisinde Çağdaşlaşma Süreci" in A.A. Akyol, K. Özdemir (Ed.), **Türkiye'de Arkeolojinin Ulu Çınarları Prof. Dr. Ay Melek Özer ve Prof. Dr. Şahinde Demirci'ye Armağan**, Homer Kitabevi, İstanbul, s. 43-49.

ÖZDOĞAN, M., 2019 **"Hammaddeden Ustalara Tarihöncesi Arkeolojisinde Malzeme",** Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.

ÖZDOĞAN, M., A. ÖZDOĞAN, 1989 "Çayönü: A Conspectus of Recent Work", **Paléorient 15/1,** s. 65-74.

ÖZDOĞAN, M., A. ÖZDOĞAN, 1998 "Buildings of Cult and the Cult of Buildings", G. Arsebük, M.J. Mellink, W. Schirmer (Eds.), **Light on Top of the Black Hill Studies presented to Halet Çambel-Karatepe'deki Işık Halet Çambel'e sunulan yazılar**, Ege Yayınları, İstanbul, s. 581-593.

ÖZDOĞAN, M., A. ÖZDOĞAN, D. BAR-YOSEF, W. VAN ZEİST, 1994 "Çayönü Kazısı ve Güneydoğu Anadolu Karma Projesi: 30 Yıllık Genel Bir Değerlendirme", **15. Kazı Sonuçları Toplantısı**, Cilt 1, s. 103-122.

ÖZDOĞAN, M., KARUL N., ÖZDOĞAN E., 2011 "2002 Yılı Mezraa-Teleilat Kazıları" N. Tuna ve O. Doonan (Eds.), **Ilısu ve Karkamış Baraj Gölleri Altında Kalacak Arkeolojik ve Kültür Varlıklarını Kurtarma Projesi 2002 Yılı Çalışmaları 1. Cilt**, ODTÜ-Tarihsel Çevre

Araştırma ve Değerlendirme Merkezi (TAÇDAM), Ankara, s. 35-96.

ÖZGEN, N., S. TONBUL, S. KARADOĞAN, 2005 "Siirt Çevresinde Kıvrımlı Yapı Elemanları, Jeomorfolojik Özellikleri ve Gelişimi", **Coğrafya Sempozyumu (Prof. Dr. İsmail Yalçınlar Anısına)**, s. 1-16.

ÖZKAYA, V., 2009 "Excavations at Körtik Tepe: A New Pre-Pottery Neolithic A Site in Southeastern Anatolia", **Neo-Lithics 2,** s. 3-8.

ÖZKAYA, V., A. COŞKUN, 2011 "Körtik Tepe", in M. Özdoğan, N. Başgelen, P. Kunıholm (Ed.), **The Neolithic in Turkey Vol 1: The Tigris Basin**, Archaeology and Art Publications, İstanbul, s. 89-127.

ÖZKAYA, V., A. COŞKUN, 2013a "Körtik Tepe Kazıları", **Ilısu ve HES Projesi Arkeolojik Kazıları 2004-2008 Çalışmaları**, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Diyarbakır, s. 1-38.

ÖZKAYA, V., A. COŞKUN, 2013b "Körtik Tepe/ Diyarbakır Yerleşik Yaşamın Başlangıcı", **Arkeoatlas 8**, s. 30-39.

ÖZKAYA, V., F.S. ŞAHİN, Y.S. ERDAL, M. KARTAL, G. KARTAL, M. BENZ, 2017 "Körtiktepe 2015 Kazı Çalışmaları", **38. Kazı Sonuçları Toplantısı**, 1.Cilt, s. 1-22.

ÖZKAYA, V., O. SAN, 2007 "Körtik Tepe: Bulgular Işığında Kültürel Doku Üzerine İlk Gözlemler", M. Özdoğan, N. Başgelen (Eds.), **Anadolu'da Uygarlığın Doğuşu ve Avrupa'ya Yayılımı, Türkiye'de**

Neolitik Dönem, Yeni Kazılar, Yeni Bulgular, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, s. 21-36.

PEASNALL, B., M. ROSENBERG, 2001 "A Preliminary Description of the Lithic Industry from Demirköy Höyük", I. Caneva, C. Lemorini, D. Zampetti, P. Biagi (Eds.) **Beyond Tools: Redefining the PPN Lithic Assernblages of the Levant. Proceedinga og the Third Workshop on PPN Chipped Stone Industries, Venice, 1998**, Studies in Early Near Eastern Production, Subsistence, and Environment 9, Freie Universität Berlin, Berlin, s. 363-387.

PEASNALL, B.L., 2003 "2002 Diyarbakır Small Streams Archaeological Survey", **21.Araştırma Sonuçları Toplantısı**, Cilt II, s. 29-33.

PETERS, J., K. SCHMİDT, O. DİETRİCH, N. PÖLLATH, 2014 "Göbekli Tepe: Agriculture and Domestication", C.S mith (Ed.), **Encyclopedia of Global Archaeology**, s. 3065-3068.

PETERS, J., B.S. ARBUCKLE, N. PÖLLATH, 2014 "Subsistence and beyond: Animals in Neolithic Anatolia", M. Özdoğan, N. Başgelen, P. Kuniholm (eds.), **The Neolithic in Turkey- 10500-5200 BC: Environment Settlement, Flora, Fauna, Dating, Symbols Of Belief, With Views From North, South, East, And West**, Archaeology and Art Publications, İstanbul, s.135-203.

PİEL-DESRUİSSEAUX, J.L., 1986 **"Outils Préhistoriques. Forme-Fabrication-Utilisation"**, Masson, París.

PROVENZANO, N., 2004 "Fiche Terminologie Du Travail Des Matières Osseuses, Du Paléolithique Aux Âges Des Métaux", D. Ramseyer (Ed.), **Matières et Techniques**, Fiches de la Commission de nomenclature sur l'industrie de l'os préhistorique, Cahier: XI, Societe Préhistorique Française, Paris, s. 29-38.

REITZ, E.J., E.S. WİNG, 2008 "**Zooarchaeology**", Cambridge University Press, New York, (2.baskı).

RİGAUD, A., 1984 "Utilisation du ciseau dans le débitage du bois de renne à la Garenne-Saint-Marcel (Indre)", **Gallia Préhistoire 27(2)**, s.245-253.

RİEHL, S., M. BENZ, N.J. CONARD, H. DARABİ, K. DECKERS, H.F. NASHLİ, M. ZEİDİ-KULEHPARCHEH, 2012 "Plant use in three Pre-Pottery Neolithic sites of the northern and eastern Fertile Crescent: a preliminary report", **Vegetation History and Archaeobotany 21**, s.95-106.

RİGAUD, A., 2004 "Fıche Débıtage Du Boıs De Renne Au Magdalénıen. L'exemple De La Garenne (Indre, France)", D. Ramseyer (Ed.), **Matières et Techniques**, Fiches de la Commission de nomenclature sur l'industrie de l'os préhistorique, Cahier: XI, Societe Préhistorique Française, Paris, s.79-87.

ROBERTS, N., 2014 "The Climate of Neolithic Anatolia", M. Özdoğan, N. Başgelen, P. Kuniholm (Eds.), **The Neolithic in Turkey 10500-5200 Bc: Environment, Settlement, Flora, Fauna, Dating, Symbols Of Belief, Wıth Views From North,**

South, East, And West, Archaeology & Art Publications, İstanbul, s. 67-94.

ROODENBERG, J., 1989 "Hayaz Höyük and the final PPNB in the Taurus foothills", **Paléorient 15/1**, s. 91-101.

ROSENBERG, M., 1991 "The Batman River Archaeological Reconnaissance Survey, 1990", **IX. Araştırma Sonuçları Toplantısı**, s. 447-460.

ROSENBERG, M., 1993 "The Hallan Çemi Excavation 1991", **XIV. Kazı Sonuçları Toplantısı**, Cilt I, s. 117-130.

ROSENBERG, M., 1994 "A preliminary description of the lithic industry from Hallan Çemi", H.G. Gebel, S.K. Kozlowski (Eds.), **In Neolithic Chipped Stone Industries of the Fertile Crescent: Proceedings of the First Workshop on PPN Chipped Stone Industries**, ex oriente, Berlin, s. 223-238.

ROSENBERG, M., 2007 "Hallan Çemi", in M. Özdoğan, N. Başgelen (Eds.), **Anadolu'da Uygarlığın Doğuşu ve Avrupa'ya Yayılımı, Türkiye'de Neolitik Dönem, Yeni Kazılar, Yeni Bulgular**, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, s. 1-11.

ROSENBERG, M., 2011 "Hallan Çemi", M. Özdoğan, N. Başgelen, P. Kunıholm (Eds.), **The Neolithic in Turkey Vol 1: The Tigris Basin**, Archaeology and Art Publications, İstanbul, s. 61-78.

ROSENBERG, M., 2011 "Demirköy", M. Özdoğan, N. Başgelen, P. Kunıholm (Eds.), **The Neolithic in Turkey Vol 1: The Tigris Basin**, Archaeology and Art Publications, İstanbul, s. 79-87.

ROSENBERG, M., 2019 "Hallan Çemi Hareketli Avcı Toplayıcı Yaşam Modelinden Yerleşik Yaşama Geçiş", **Aktüel Arkeoloji 69**, s. 70-73.

ROSENBERG, M., B.L. PEASNALL, 1998 "A Report on Soundings at Demirköy Höyük: an Aceramic Neolithic Site in Eastern Anatolia", **Anatolica XXIV**, s. 195-207.

ROSENBERG, M., H. TOGUL, 1991 "The Batman River Archaeological Site Survey", **Anatolica XVII**, s. 241-254.

ROSENBERG, M., M. NESBİTT, R.W. REDDİNG, T.F. STRASSER, 1995 "Hallan Çemi Tepesi: Some Preliminary Observations Concerning Early Neolithic Subsistence Behaviors in Eastern Anatolia", **Anatolica XXI**, s. 3-12.

ROSENBERG, M., M.K. DAVİS, 1992 "Hallan Çemi Tepesi, An Early Aceramic Neolithic Site In Eastern Anatolia: Some preliminary observations concerning material culture", **Anatolica XVIII**, s. 1-18.

ROSENBERG, M., N. İNAL, 1999 "Soundings at Demirköy Höyük, 1997", **XX. Kazı Sonuçları Toplantısı**, I.Cilt, s. 249-257.

ROSENBERG, M., R. NESBITT, R.W. REDDİNG, B.L. PEASNALL, 1998 "Hallan Çemi, Pig Husbandry, and Post-Pleistocene Adaptations Along the Taurus-Zagros Arc (Turkey)", **Paléorient 24/1**, s. 25-41.

ROSENBERG, M., R.W. REDDİNG, 2002 "Hallan Çemi and early village organization in eastern Anatolia", I. Kuıjt (Ed.), **In Life in Neolithic Farming Communities Social Organization, Identity, and Differentiation**, Kluwer Academic Publishers, Boston, s. 39-61.

RÖSSNER, C., K. DECKERS, M. BENZ, "Subsistence strategies and vegetation development at Aceramic Neolithic Körtik Tepe, southeastern Anatolia, Turkey", **Vegetation History and Achaeobotany 27/1**, s. 15-29.

V. ÖZKAYA,
S. RİEHL, 2018

SAŃA, M.,
C. TORNERO, 2008 "Consumption of Animal Resources at the Sites of Akarçay Tepe and Tell Halula (Middle Euphrates Valley, 8th-6th Millennia cal. BC)", **Archaeozoology of the Near East VIII**, s. 153-167.

SAVARD, M.,
M. NESBİTT,
M.K. JONES, 2006 "The role of wild grasses in subsistence and sedentism: new evidence from the northern Fertile Crescent", **World Archaeology 38(2),** s. 179-196.

SCHEINSOHN, V., 2010 **"Hearts and Bones, Bone Raw Material Exploitation in Tierra del Fuego"**, BAR International Series 2094, Oxford.

SCHİBLER, J., 1981 "**Die neolithischen Ufersiedlungen von Twann. Band 17: Typologische Untersuchungen der cortaillodzeitlichen Knochenartefakte**", Staatlicher Lehrmittelverlag Bern, Bern.

SCHİRMER, W., 1990 "Some aspects of building at the 'aceramic-neolithic' settlement of Çayönü Tepesi", **World Archaelogy 21/3**, s. 363-387.

SCHMID, E., 1972 "**Atlas of Animal Bones for Prehistorians, Archaeologists and Quaternary Geologists",** Elsevier Publishing Company, Netherlands.

SCHMIDT, C.W., 2015 "Burned Human Teeth", C.W. Schmıdt, S.A. Symes (Eds.), **The analysis of burned human remains**, Academic Press, USA, s. 61-81.

SCHMIDT, K., 1988 "Nevali Çori: Zum Typenspektrum Der Sılexındustrıe Und Der Übrıgen Kleınfunde", **Anatolica XV**, s. 161-201.

SCHMIDT, K., 1995 "Investigations in the Upper Mesopotamian Early Neolithic: Göbekli Tepe and Gürcütepe", **Neo-Lithics 2/95 The Newsletter of Southwest Asian Neolithic Research**, s. 9-10.

SCHMIDT, K., 2000 "Göbekli Tepe, Southeastern Turkey. A Preliminary Report on the 1995-1999 Excavations", **Paléorient 26**, s. 45-54.

SCHMIDT, K., 2007a **"Taş Çağı Avcılarının Gizemli Kutsal Alanı Göbekli Tepe En Eski Tapınağı Yapanlar"**, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.

SCHMIDT, K., 2007b "Göbekli Tepe", in M. Özdoğan, N. Başgelen (Eds.), **Anadolu'da Uygarlığın Doğuşu ve Avrupa'ya Yayılımı, Türkiye'de Neolitik Dönem, Yeni Kazılar, Yeni Bulgular**, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, s. 115-130.

SCHMIDT, K., 2008 "Die steinzeitlichen Heiligtümer am Göbekli Tepe", in M. Doğan-Alparslan, M. Alparslan, H. Peker, Y.G. Ergin (Eds.), **Colloquium Anatolicum VII,** s. 59-85.

SCHMIDT, K., 2011 "Göbekli Tepe", in M. Özdoğan, N. Başgelen, P. Kunıholm (Eds.), **The Neolithic in Turkey- The Euphrates Basin**, Archaeology and Art Publications, İstanbul, s. 41-83.

SEMENOV, S. A., 1964 "**Prehistoric Technology, an Experimental Study of the Oldest Tools and Artefacts from Traces of Manufacture and Wear"**, Cory Adams & Mackay, London.

SHIPMAN, P., G. FOSTER, M. SCHOENİNGER, 1984 "Burnt Bones and Teeth: an Experimental Study of Color, Morphology, Crystal Structure and Shrinkage", **Journal of Archaeological Science 11**, s. 307-325.

SIDERA, I., 2000 "Feu et Industrie Osseuse. Un Marqueur D'Identité Culturelle", **Paléorient 26(2)**, s. 51-59.

SIDERA, I., A. LEGRAND, 2006 "Tracéologie fonctionnelle des matières osseuses: une méthode", **Bulletin de la Société préhistorique française 103(2)**, S.291-304.

SIDERA, I., A. LEGRAND, 2007 "Methods, Means, and Results When Studying European Bone Industry", C. Gate, R. Walker (Eds.), **Bones as tools: current, methods and interpretations in worked bone studies**, BAR International Series 1622, Oxford, s.291-204.

SIDERA, I., P. De MARET, 2016 "An Ideal Bone for Traditional Dolls. Ruminants Metapodia Figurines: Archaeological and Ethnographical Examples from Africa and Europe", S. Vitezović (Ed.), **Close to the bone: current studies in bone technologies**, Institute of Archaeology Belgrade, Belgrade, s. 315-397.

SİDDİQ, A.B., F.S. ŞAHİN, V. ÖZKAYA, 2021 "Local trend of symbolism at the dawn of the Neolithic: The painted bone plaquettes from PPNA Körtiktepe, Southeast Turkey", **Archaeological Research in Asia 26**, s. 1-16.

SOLECKİ, M., 1980 "An Early Village at Zawi Chemi Shanidar", **Bibliotheca Mesopotamia, 13**, Undena Publications, Malibu.

SÖZER, A. N., 1984 "Güneydoğu Anadolu'nun Doğal Çevre Şartlarına Coğrafi Bir Bakış, **Ege Coğrafya Dergisi 2/1**, s. 8-30.

STARKOVICH, B.M., M.C. STINER, 2009 "Hallan Çemi Tepesi: High-ranked Game Exploitation alongside Intensive Seed Processing at the Epipaleolithic-Neolithic Transition in Southeastern Turkey", **Anthropozoologica 44/1**, s. 41-61.

STINER, M.C., S.L. KUHN, S. WEİNER, O. BAR-YOSEF, 1995 "Differential Burning, Recrystallization, and Fragmentation of Archaeological Bone", **Journal of Archaeological Science 22**, s. 223-237.

STORDEUR, D., 1974 "Note sur la proportion des objets d'os taillés sur bloc et des objets taillés sur fragments à Tell Mureybet (Syrie)", **Premier Colloque Internationaux sur l'industrie de l'os dans la Prehistoire**, s.101-104.

STORDEUR, D., 1978 "Proposition de classement des objets en os selon le degré de transformation imposé à la matière première", **Bulletin Sociéte Préhistorique Française 75(1)**, s.20-23.

STORDEUR, D., 1988a "Lindustrie osseuse de Cafer dans son contexte anatolien et Proche Oriental. Note préliminaire", **Anatolica XV**, s.203-213.

STORDEUR, D., 1988b "Outlis et armes en os de gisement natoufien de Mallaha Mallaha (Eynan) Israël", **Mémories et travaux du centre de recherche français de Jérusalem 6, Paléorient**, Paris.

STORDEUR, D., 1980 "Typologie et techniques de fabrication des harpons paleo-esquimaux de la region d'Igloulik (Canada)", **Bulletin de la Société préhistorique française 77(8)**, s.239-244.

STORDEUR, D., 1984 "L'industrie osseuse de Khirokitia", d'Alain Le Brun (ed.) **Fouilles récéntes à Khirokitia (Chypre) 1977-1981**, Editions Recherche sur les civilisations 1(2), Paris, s.129-162.

TATSUMİ, Y., 2020 "A Neolithic sedentary hunter-gatherer settlement with densely attanged buildings: result of geophysical

prospection at Hasankeyf Höyük in south-eastern Anatolia", **Archaeological Prospection**, s. 1-14.

TAYLOR, J.G., 1865 "Travels in Kurdistan, with Notices of the Sources of the Eastern and Western Tigris, and Ancient Ruins in Their Neighbourhood", **The Journal of the Royal Geographical Society of London 35**, s. 21–58.

THURMAN, M.D., J. WILLMORE, 1980 "A Replicative Cremation Experiment", **North American Archaeologist 2/4**, s. 275-283.

TUNA, N., 2010 "Sudan Kurtarılan Arkeolojik Miras Höyükler", **Aktüel Arkeoloji 17**, s. 34-45.

TUNA, N., 2011 "Ilısu Barajı Projesi Etki Alanı Arkeolojik Kültür Mirası Yönetimi", N. Tuna, O. Doonan (Eds.), **Ilısu ve Karkamış Baraj Gölleri Altında Kalacak Arkeolojik ve Kültür Varlıklarını Kurtarma Projesi 2002 Yılı Çalışmaları**, Cilt 1, s. 265-300.

ULUÇAM, A., Y. MİYAKE, 2018 "Excavations at Hasankeyf Höyük, Southeast Anatolia", **Batman Müzesi Ilısu Barajı Kurtarma Kazıları**, Batman Müze Müdürlüğü Yayınları, Batman, s. 33-54.

VAN ZEIST, W., G.DE ROLLER, 1992 "The Plant Husbandry of Aceramic Çayönü, SE Turkey", **Palaeohistoria 33/34**, s. 65-96.

VOIGT, M.M., 1985 "Village on the Euphrates excavations at Neolithic Gritille in Turkey", **Expedition 27/1**, s. 10-24.

VOIGT, M.M., 1988 "Excavations at Neolithic Gritille", **Anatolica XV**, s. 215-231.

VOIGT, M.M., R. S. ELLIS, 1981 "Excavations at Gritille, Turkey: 1981", **Paléorient 7/2**, s.87-100.

WILLCOX, G., M. SAVARD, 2007 "Güneydoğu Anadolu'da Tarımın Benimsenmesine İlişkin Botanik Veriler", in M. Özdoğan, N. Başgelen (Eds.), **Anadolu'da Uygarlığın Doğuşu ve Avrupa'ya Yayılımı, Türkiye'de Neolitik Dönem, Yeni Kazılar, Yeni Bulgular**, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, s. 427-440.

WİLLCOX, 2004 "Measuring grain size and identifying Near Eastern cereal domestication: evidence from the Euphrates valley", **Journal of Archaeological Science 31**, s. 145-150.

YENER, E., 1994 "Levzin Höyük Kurtarma Kazısı, 1992", **4. Müze Kurtarma Kazıları Semineri-1993**, s. 285-296.

YILMAZ, Y., 2010 "Neolitik Dönem'de Anadolu'da Ölü Gömme Uygulamaları: Çayönü Örneği", **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

ZEDER, M., 2015 "Core questions in domestication research", **Proceedings of the National Academy of Sciences (PNAS) 112/11**, s. 3191-3198.

ZOHARY, D., E. TCHERNOV, L. K. HORWİTS, 1998 "The Role of Unsonscious Selection in the Domestication of Sheep and Goats", **Journal of Zoology 245/2**, s. 129-135.

Elektronik Kaynaklar

Güncel Türkçe Sözlük (çevrimiçi), https://sozluk.gov.tr/, (22.01.2022)

Karacadağ (çevrimiçi), http://www.mta.gov.tr/v3.0/sayfalar/birimler/tuvak/volkanlar/holosen/karacadag.pdf, (14.09.2020).

Taş Tepeler "Büyük Dönüşümün Coğrafyası" (çevrimiçi), https://www.youtube.com/watch?v=ueAUcFBCdjo, (04.11.2022)

Tepe Telegrams From the Göbekli Tepe Research Project- The Site (çevrimiçi), https://www.dainst.blog/the-tepe-telegrams/the-research-project/, (13.07.2021).

Toprak Su Kaynakları (çevrimiçi), https://www.dsi.gov.tr/Sayfa/Detay/754, (27.04.2021).

KATALOG

Katalog No:	001	**Tip:**	Tarak Kemiğinden Biçimlendirilen Bız	
Buluntu No:	205	**Açma:**	20I	**Feature No:** 12.1
Karelaj:	6/ı	**Kod:**	569.75	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	7,3 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,1 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,6 cm	**Ağırlık:**	6 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Tüm bızın gövdesindeki bir yan kenarda kırık mevcut.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Yarım tarak temiğinin distal kısmı korunarak biçimlendirilmiş, gövdeden uca doğru simetrik daralan yassı bız. Kemiğin arka yüzeyindeki doğal ilik boşluğu korunmuştur. Bız, asimetrik uzun sivri bir uçla sonlanmaktadır ve uç kısmı parlaktır. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Bızın ön yüzeyinin sol kısmında, baş ile gövde arasında, yaklaşık 0,8 cm'lik yatay bir çizi bulunmaktadır. Aletin tüm yüzeylerinde dikey ve verev izler yer alır.

Katalog No:	002	**Tip:**	Tarak Kemiğinden Biçimlendirilen Bız	
Buluntu No:	161	**Açma:**	20J	**Feature No:** 2.9
Karelaj:	7/ı	**Kod:**	649.24	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	4,8 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,8 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	1,7 cm	**Ağırlık:**	5 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Uç kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Yarım tarak temiğinin distal kısmı korunarak biçimlendirilmiş yassı bız. Kemiğin diyafiz kısmı (bızın ise gövdesi) yaklaşık olarak yarısından biçimlendirilmiştir. Gövdenin kenarları yuvarlatılmıştır. Alet, gövdeden uca doğru asimetrik daralmaktadır. Arka yüzeyin gövde kısmında süngerimsi doku kısmen korunmuştur. Bızın korunan en uç kısmında kesim izi olabilecek yatay bir iz yer almaktadır. Gövdede ise dikey izler bulunur.

Katalog No:	003	**Tip:**	Tarak Kemiğinden Biçimlendirilen Bız	
Buluntu No:	004	**Açma:**	20L	**Feature No:** 11.2
Karelaj:	9/k	**Kod:**	548.34	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	4,4 cm	**Maksimum Genişlik:**	1 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,7 cm	**Ağırlık:**	4 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Tüm bızın yalnızca uç kısmında küçük bir kırık mevcut.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Yarım tarak kemiğinin distal kısmı korunarak biçimlendirilmiş yassı bız. Alet uca doğru asimetrik daralmaktadır. Arka yüzeyde süngerimsi doku korunmuş, yan kenarlar yuvarlatılmış. Aletin özellikle gövde ve uç kısmı yanmış, siyah rengini almıştır. Aletin baş kısmı düzleştirilmiştir ve buna bağlı aşınma izleri de görülebilmektedir. Ön yüzeyde ve yan kenarlarda dikey ve verev, arka yüzeyin uç kısmında ise yalnızca dikey izler görülmektedir.

Katalog No:	004	**Tip:**	Tarak Kemiğinden Biçimlendirilen Bız	
Buluntu No:	259	**Açma:**	20J	**Feature No:** 8.14
Karelaj:	10/f	**Kod:**	549.07	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	7,9 cm	**Maksimum Genişlik:**	2,1 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Tüm.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Yarım tarak kemiğinin distal kısmı korunarak biçimlendirilmiş yanmış yassı bız. Alet, baştan uca asimetrik daralarak sivri bir uçla sonlanmaktadır. Arka yüzey içbükeydir ve ilik boşluğu korunmuştur. Baş düzleştirilmiştir. Arka yüzeyde gövde-baş arasında süngerimsi doku korunmuştur. Yanmaya bağlı olarak arka yüzeyin ilik boşluğunda, uçta, ön yüzeyin gövde kısmında ve yer yer baş kısımda olmak üzere siyahlıklar bulunmaktadır. Uç parlak ve pürüzsüzdür. Arka yüzeyin ilik boşluğunda ve ön yüzeyde dikey izler bulunmaktadır.

Katalog No:	005	**Tip:**	Tarak Kemiğinden Biçimlendirilen Bız	
Buluntu No:	420	**Açma:**	21H	**Feature No:** 18.12
Karelaj:	6/f	**Kod:**	548.99	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	11 cm	**Maksimum Genişlik:**	2,1 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Uç kırık ve eksik.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde geviş getiren			
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)			
Tanım:	Yarım tarak kemiğinin distal kısmı korunarak biçimlendirilmiş yassı bız. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Baş kısmı kısmen düzleştirilmiştir. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur ve baş kısımda süngerimsi doku bulunur. Yan kenarlar parlaktır. Çoğunlukla arka yüzeyin ilik boşluğunda ve ön yüzeyin gövdesinde dikey izler yer alır. Ucun korunan kısmı parlak ve pürüzsüzdür.			

Katalog No:	006	**Tip:**	Tarak Kemiğinden Biçimlendirilen Bız	
Buluntu No:	436	**Açma:**	21G	**Feature No:** 2.17
Karelaj:	9/ı	**Kod:**	549.90	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	11,6 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,7 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,8 cm	**Ağırlık:**	18 gr	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Tüm.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi boyutlarında geviş getiren			
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)			
Tanım:	Yarım tarak kemiğinin proksimal kısmı korunarak biçimlendirilmiş, gövdeden uca doğru asimetrik daralan yassı bız. Uç, asimetrik, kısa ve yuvarlaktır. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Alet, düzensiz yan kenarlara sahiptir. Ucun arka yüzeyindeki kırık kullanıma bağlı oluşmuş olup kırılmadan sonra alet kullanılmaya devam etmiştir. Arka yüzeyde ilik boşluğu, arka ve ön yüzeyin baş kısımda ise süngerimsi doku korunmuştur. Ön yüzey ve yan kenarlarda dikey, arka yüzeyde uca doğru ilik boşluğunun dışındaki kısımda birbirini kesen verev ve dikey izler bulunmaktadır.			

Katalog No:	007	**Tip:**	Tarak Kemiğinden Biçimlendirilen Bız	
Buluntu No:	457	**Açma:**	20I	**Feature No:** 20.7
Karelaj:	2/e	**Kod:**	549.76	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	9 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,2 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,6 cm	**Ağırlık:**	7 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi boyutlarında geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Yarım tarak kemiğinin proksimal kısmı korunarak biçimlendirilmiş bız. Gövdeden uca doğru asimetrik daralan, asimetrik uzun yuvarlak uçlu yassı bız. Bir yan kenar düzenli, diğer yan kenar düzensiz daralmaktadır. Ucun asimetrik formu olasılıkla kullanıma bağlı olarak oluşmuştur. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Kemiğin arka yüzeyinde ilik boşluğu korunmuştur. Kemiğin ön yüzeyinde sağ yan kenara yakın kısımda biri 4,6 cm uzunluğunda diğeri ise 2,6 cm uzunluğunda birbirine paralel, görece derin iki dikey çizi yer almaktadır. Aletin baş ve gövde kısmında dikey ve yatay izler, aletin ön yüzeyinin uç kısmında ise birbirine paralel kısa yatay izler bulunmaktadır. Arka yüzeyin baş kısmında süngerimsi doku görülebilmektedir. Yoğunlukla uç kısmı olmak üzere aletin ön ve yan yüzeyleri kısmen parlaktır.

Katalog No:	008	**Tip:**	Tarak Kemiğinden Biçimlendirilen Bız	
Buluntu No:	400	**Açma:**	19I	**Feature No:** 1.8
Karelaj:	6-10/a-k	**Kod:**	550.12/550.05	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	6,2 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,3 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,7 cm	**Ağırlık:**	7 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Uçta küçük kırıklar mevcut.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Yarım tarak kemiğinin proksimal kısmı korunarak biçimlendirilmiş bız. Baştan gövdeye doğru simetrik daralan, gövdeden uca doğru genişleyip, uç kısımda tekrar daralan, yuvarlak uçlu yassı bız. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Kemiğin epifiz kısmı korunmuş olup baş kısmı düzleştirilmiştir. Epifiz kısmının arka yüzeyinde ve kısmen ön yüzeyde süngerimsi doku görülür. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Aletin yalnızca gövde kısmı parlaktır. Uç kısmında yoğun dikey izler bulunmaktadır. Uç kısmın bir yan kenarı ile bızın uç kısmında siyah renkli yanma izleri görülmektedir.

Katalog No:	009	**Tip:**	Tarak Kemiğinden Biçimlendirilen Bız	
Buluntu No:	221	**Açma:**	21H	**Feature No:** 3.6
Karelaj:	2/e	**Kod:**	550.04	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	8,4 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,6 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,9 cm	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Tüm. Gövdedeki kırık birleştirilmiştir.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi			
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)			
Tanım:	Yarım tarak kemiğinin proksimal kısmı korunarak biçimlendirilmiş bız. Simetrik daralan, geniş sivri uca sahiptir. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Arka yüzeyin baş kısmında süngerimsi doku görülür. Tüm yüzeylerde dikey izler yer alır.			

Katalog No:	010	**Tip:**	Tarak Kemiğinden Biçimlendirilen Bız	
Buluntu No:	343	**Açma:**	21G	**Feature No:** 1.6
Karelaj:	5/f	**Kod:**	550.17	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	10,3 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,9 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Gövdedeki kırık birleştirilmiştir.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Koyun/ geyik büyüklüğünde geviş getiren			
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)			
Tanım:	Tarak kemiğinin proksimal kısmından biçimlendirilen sivri uçlu, yassı bız. Alet, simetrik olarak baştan gövdeye önce daralır, gövdenin alt kısmında genişleyip ardından uca kadar daralmaya devam eder. Uç, sivri ve simetriktir. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Baş kısmın arka yüzeyinde süngerimsi doku görülebilmektedir. Tüm yüzeylerde dikey izler yer alır ancak bu izler arka yüzeyin ilik boşluğunda daha belirgindir. Ön yüzeyin sol yan kenarına yakın olan kısımda, dikey izlere ek olarak düzensiz ve verev birkaç derin iz yer alır.			

Katalog No:	011	**Tip:**	Tarak Kemiğinden Biçimlendirilen Bız	
Buluntu No:	419	**Açma:**	21H	**Feature No:** 18.13
Karelaj:	10/e	**Kod:**	548.97	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	10,3 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,7 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Uçta küçük bir kırık mevcut.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde geviş getiren			
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)			
Tanım:	Yarım tarak kemiğinin proksimal kısmı korunarak biçimlendirilmiş bız. Bir yan kenar düzenli, diğer yan kenar düzensiz daralmaktadır. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Bir yan kenar yuvarlatılmış, diğer yan kenar düzeltilmemiş olup küttür. Arka yüzeyde dikey; ön yüzeyde gövde ile uç arasında dikey ve verev izler yer almaktadır.			

Katalog No:	012	**Tip:**	Dirsek Kemiğinden Biçimlendirilen Bız	
Buluntu No:	645	**Açma:**	21H	**Feature No:** 12.1
Karelaj:	3/ı	**Kod:**	549.60	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	8,4 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,1 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	1 cm	**Ağırlık:**	10 gr	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Uç kırık ve eksik.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Geyik/ koyun büyüklüğünde memeli			
Kemik Tipi:	Dirsek kemiği (ulna)			
Tanım:	Kemiğin doğal formu korunarak yalnızca uç kısmın biçimlendirildiği bız. İlik boşluğu açılmamıştır. Süngerimsi doku arka yüzeyin baş kısmında ve kısmen uç kısmında görülmektedir. Tüm yüzeylerde dikey izler görülmekte ayrıca özellikle bir yan kenarda daha yoğun olmak üzere iki yan kenarın da gövdesinde verev izler bulunur.			

Katalog No:	013	**Tip:**	Simetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	006	**Açma:**	20H	**Feature No:** 9.2
Karelaj:	6/g	**Kod:**	549.33	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	3,7 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,4 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	<1 gr	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Baş kırık ve eksik. Kırık olan uç, birleştirilmiştir.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Büyük boyutlu memeli			
Kemik Tipi:	Uzun kemik			
Tanım:	Gövdeden uca doğru simetrik daralan, dairesel kesitli ve dar sivri uçlu bız. Tüm yüzeylerde dikey izler görülebilmektedir. Uç ise pürüzsüz ve parlaktır.			

Katalog No:	014	**Tip:**	Simetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	209	**Açma:**	211	**Feature No:** 1.20
Karelaj:	1-10/a-k	**Kod:**	549.85-549.73	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	5,7 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,7 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,6 cm	**Ağırlık:**	3 gr	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Baş kırık ve eksik. Kırık olan uç birleştirilmiştir.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde geviş getiren			
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)			
Tanım:	Gövdeden uca doğru simetrik daralan, simetrik geniş sivri uçlu bız. Bızın ön yüzeyi dışbükey, arka yüzeyi düzdür. Gövde yassı, uç dairesel kesittedir. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Alet yüzeyi iyi korunmamıştır, yüzeyde iz görülmez.			

Katalog No:	015	**Tip:**	Simetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	394	**Açma:**	20K	**Feature No:** 12.3
Karelaj:	6/a	**Kod:**	549.06	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	4,6 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,7 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,3 cm	**Ağırlık:**	<1 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş kırık ve eksik. Bızın gövde kısmındaki kırık birleştirilmiştir ancak yine de bu kısımda küçük bir kırık daha mevcuttur.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Simetrik olarak baştan gövdeye genişleyen ve gövdeden de uca doğru daralan, simetrik, geniş, sivri uçlu yassı bız. Ön ve arka yüzeyde dikey izler görülebilmektedir. Uç parlak ve pürüzsüzdür.

Katalog No:	016	**Tip:**	Simetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	168	**Açma:**	21H	**Feature No:** 2.4
Karelaj:	8/b	**Kod:**	550.11	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	2,9 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,1 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,5 cm	**Ağırlık:**	<1 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş ile gövdenin bir kısmı kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Gövdenin alt kısmından uca doğru simetrik daralan geniş sivri uçlu, yassı bız. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Bızın arka kısmında ilik boşluğu korunmuştur. Gövdenin ön yüzeyinde dikey, arka yüzeyinde ise hem dikey hem de verev izler bulunur. Bızın tamamı pürüzsüzdür ayrıca uç parlaktır.

Katalog No:	017	**Tip:**	Simetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	349	**Açma:**	20H	**Feature No:** 9.1
Karelaj:	10/c	**Kod:**	549.98	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	7,9 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,2 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,6 cm	**Ağırlık:**	6 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş kırık ve eksik. Gövde ve uç arasındaki kırık birleştirilmiştir.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Kaval kemiği (tibia)
Tanım:	Simetrik daralan yassı bız. Uç simetrik, geniş ve sivridir. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Bızın arka yüzeyinde ilik boşluğu korunmuştur. Tüm yüzeylerde dikey izler görülebilmekte, bu izler arka yüzeyin ilik boşluğunda ise derinleşmektedir. Aletin uç ve başa yakın kısmı parlak ve pürüzsüzdür.

Katalog No:	018	**Tip:**	Simetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	651	**Açma:**	21G	**Feature No:** 2.9
Karelaj:	4/h	**Kod:**	550.07/549.90	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	4,8 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,7 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,5 cm	**Ağırlık:**	3 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş kırık ve eksik, uç kısımda küçük bir kırık mevcut.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Gövdeden uca doğru simetrik daralan yassı bız. Uç, simetrik geniş ve sivridir. Aletin uç kısmı dairesel bir formdadır. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Aletin arka kısmında ilik boşluğu korunmuştur. Tüm yüzeylerde dikey izler bulunmaktadır.

Katalog No:	019	**Tip:**	Simetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	533	**Açma:**	21G	**Feature No:** 8.6
Karelaj:	1-10/a-k	**Kod:**	549.88	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	2,5 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,8 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	<1 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş ve gövde kısmı kırık, eksik. Yalnızca uç kısmı korunmuştur.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Simetrik, geniş ve sivri bir uçla sonlanan, siyah renkli yanmış yassı bız parçası. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Ön ve arka yüzey düz bir profildedir. Tüm yüzeylerde dikey izler, ayrıca ön ve arka yüzeyde ise düzensiz birkaç verev iz görülmektedir.

Katalog No:	020	**Tip:**	Simetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	002	**Açma:**	20L	**Feature No:** 7.2
Karelaj:	8/f	**Kod:**	548.30	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	2,2 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,7 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,3 cm	**Ağırlık:**	<1 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş ve gövde kırık, eksik. Gövdenin çok az bir kısmı korunmuştur.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Simetrik, geniş sivri bir uçla sonlanan bız. Korunan kısmı ile gövde yassı, uç ise dairesel kesite sahiptir. Gövdenin ön yüzeyi dışbükey, iç yüzeyi içbükeydir. Alet yüzeyinde iz görülmez.

Katalog No:	021	**Tip:**	Simetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	165	**Açma:**	20K	**Feature No:** 6.1
Karelaj:	5/c	**Kod:**	549.00	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	3,4 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,2 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,6 cm	**Ağırlık:**	<1 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Gövdeden uca doğru simetrik daralan, geniş sivri uçlu yassı bız. Ön yüzey dışbükey, iç yüzey içbükeydir. Kemiğin arka yüzeyinde ilik boşluğu korunmuştur. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Aletin gövdesinde dikey izler, uç kısımda ise kısmen parlaklık bulunmaktadır.

Katalog No:	022	**Tip:**	Simetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	238	**Açma:**	21H	**Feature No:** 3.11
Karelaj:	7/c	**Kod:**	550.09	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	3,5 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,9 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	<1 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Gövdenin üst kısmı kırık ve eksik. Uçta küçük bir kırık mevcut.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Gövdeden uca doğru simetrik, geniş, sivri uçlu, yassı bız. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Kemiğin arka yüzeyinde ilik boşluğu korunmuştur. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Tüm yüzeylerde dikey izler görülmektedir. Uç kısımda ise parlaklık mevcuttur. Alet pürüzsüzdür.

Katalog No:	023	**Tip:**	Simetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	352	**Açma:**	21H	**Feature No:** 5.6
Karelaj:	8/h	**Kod:**	549.23	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	7 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,3 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	3 gr	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Baş kırık ve eksik. Gövde ile uç arasındaki kırık birleştirilmiştir.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde geviş getiren			
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)			
Tanım:	Gövdeden uca simetrik daralan geniş sivri uçlu, yassı bız. Ön yüzey dışbükeydir. Yan kenarlar keskindir. Gövde ile uç arasında sol yan kenarda hafif bir oyuk bulunur. Kemiğin arka yüzeyinde; uçta ve kısmen gövdenin üst kısmında, kemiğin süngerimsi dokusu görülmektedir. Aletin tüm yüzeylerinde dikey izler görülmekteyken ön yüzeyin uç kısmında aynı zamanda verev izler de bulunmaktadır.			

Katalog No:	024	**Tip:**	Simetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	655	**Açma:**	21G	**Feature No:** 14.1
Karelaj:	7-10/a-k	**Kod:**	548.80	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	8,3 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,2 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,5 cm	**Ağırlık:**	6 gr	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Baş kırık ve eksik.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde geviş getiren			
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)			
Tanım:	Uzun gövdesi düz, ucu simetrik uzun sivri, yassı bız. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Uçta kullanıma bağlı küçük kopmalar mevcuttur. Arka yüzeyde iliği boşluğu korunmuştur. Tüm yüzeylerde dikey izler görülmektedir. Aletin korunan uzunluğunun tamamı parlaktır.			

Katalog No:	025	**Tip:**	Simetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	164	**Açma:**	23K	**Feature No:** 50.1
Karelaj:	2/h	**Kod:**	543.47	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	3,1 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,7 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,3 cm	**Ağırlık:**	<1 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi
Kemik Tipi:	Kaval kemiği (tibia)
Tanım:	Uca doğru simetrik daralan, kısa simetrik sivri uçlu, yassı bız. Ön yüzey ile yan kenar arası geçiş köşeli olup yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Ön yüzeyin uç kısmında küçük bir çöküntü vardır. Aletin arka ve yan kenarlarında dikey izler görülmektedir.

Katalog No:	026	**Tip:**	Simetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	538	**Açma:**	20N	**Feature No:** 24.1
Karelaj:	6/g	**Kod:**	546.77	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	1,9 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,4 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,3 cm	**Ağırlık:**	<1 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Gövde kırık ve eksik. Uçta ise küçük bir kırık mevcut.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Simetrik daralan yassı bız parçası. Uç kırık olmasına karşın, dar ve sivri bitimli olduğu öngörülebilmektedir. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Ön yüzeyde dikey, yan yüzeylerde verev, arka yüzeyde ise hem dikey hem verev izler görülmektedir. Alet parlak ve pürüzsüzdür.

Katalog No:	027	**Tip:**	Simetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	708	**Açma:**	20J	**Feature No:** 32.1
Karelaj:	9/h	**Kod:**	548.50	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	2,1 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,6 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	<1 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Gövde ve baş kırık, eksik. Uçta küçük bir kırık yer almaktadır.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Simetrik, dar uçlu, siyah renkli yanmış yassı bız. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Bızın gövdeye yakın olan kısmında az yoğunlukla dikey izler görülmektedir. Alet, oldukça parlak ve pürüzsüzdür.

Katalog No:	028	**Tip:**	Simetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	649	**Açma:**	20N	**Feature No:** 25.2
Karelaj:	9/b	**Kod:**	546.68	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	3 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,9 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	<1 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş ve gövdenin bir kısmı kırık, eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Simetrik daralan, geniş sivri uçlu, yassı bız. Arka yüzey düz, ön yüzey dışbükeydir. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Ön yüzeyde dikey ve verev izler; arka yüzey ve yan kenarlarda ise dikey izler görülmektedir. Aletin uç kısmı parlaktır.

Katalog No:	029	**Tip:**	Simetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	144	**Açma:**	21M	**Feature No:** 54.5
Karelaj:	1-3/k	**Kod:**	547.50	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	3,6 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,1 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,6 cm	**Ağırlık:**	2 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş ve gövdenin bir kısmı kırık, eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Uzun kemik
Tanım:	Simetrik daralan, yassı gövdeli, dairesel geniş sivri uçlu bız. Yan kenarlar düzeltilmemiş olup köşelidir. Alet yüzeyi iyi korunamamıştır, yalnızca uç kısımda dikey izler görülür.

Katalog No:	030	**Tip:**	Simetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	430	**Açma:**	21H	**Feature No:** 8.1
Karelaj:	2/k	**Kod:**	549.73	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	3 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,7 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	<1 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş ile gövdenin bir kısmı kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Gövdeden uca simetrik daralan, geniş sivri uçlu yassı bız. Yan kenarlar yuvarlatılmış, ön ve arka yüzeylerde dikey izler görülmektedir. Alet parlak ve pürüzsüzdür.

Katalog No:	031	**Tip:**	Simetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	250	**Açma:**	21K	**Feature No:** 8.1
Karelaj:	5/c	**Kod:**	548.84	**Yıl:** 2012
Ölçüler				
Uzunluk:	3,8 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,7 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,5 cm	**Ağırlık:**	2 gr	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Baş kırık ve eksiktir. Uçta küçük bir kırık mevcut.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Büyük boyutlu memeli			
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)			
Tanım:	Asimetrik daralan, simetrik geniş sivri uçlu yassı bız. Uçta küçük bir kırık olmasına karşın sivri bir uçla bittiği öngörülebilmektedir. Bir yan kenar yuvarlatılmış, diğer yan kenar ise düzeltilmemiş olup köşelidir. Arka yüzeyde kısmen ilik boşluğu korunmuştur. Bızın uç kısmında dikey izler görülmektedir.			

Katalog No:	032	**Tip:**	Simetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	435	**Açma:**	20I	**Feature No:** 19.1
Karelaj:	7/g	**Kod:**	549.70	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	5,4 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,2 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	2 gr	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Baş kırık ve eksik. Bir yan kenarda küçük bir kırık mevcut.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Büyük boyutlu memeli			
Kemik Tipi:	Uzun kemik			
Tanım:	Simetrik daralan, geniş sivri uçlu yassı bız. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey hafif içbükeydir. Kemiğin gövde kısmında dikey izler görülür. Alet parlak ve pürüzsüzdür.			

Katalog No:	033	**Tip:**	Simetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	546	**Açma:**	21H	**Feature No:** 9.3
Karelaj:	7/a	**Kod:**	549.90	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	7,5 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,6 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	3 gr	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Baş kırık ve eksik. Gövdedeki kırık birleştirilmiştir.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Ceylan (?)			
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)			
Tanım:	Simetrik daralan, yassı gövdeli, silindirik, dar uçlu sivri bız. Kemiğin gövde kısmında yan kenarlar köşeli, küt bırakılmıştır. Arka yüzeyin baş-gövde kısmı arasında kemik iliği boşluğu korunmuştur. Aletin tamamında dikey izler görülebilmektedir.			

Katalog No:	034	**Tip:**	Simetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	711	**Açma:**	20I	**Feature No:** 35.2
Karelaj:	8/d	**Kod:**	549.74	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	8,1 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,3 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,5 cm	**Ağırlık:**	5 gr	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Baş kırık ve eksik. Gövdedeki kırık birleştirilmiştir ancak arka yüzeyde yine kırık bir kısım yer alır.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Geyik/ koyun büyüklüğünde geviş getiren			
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)			
Tanım:	Gövdeden uca simetrik daralan, geniş sivri uçlu, yassı bız. Ön yüzey dışbükey, arka yüzeyde ise gövde-baş kısmı içbükeydir. Yan kenarlar keskindir. Gövde-baş kısmının arka yüzeyinde ilik boşluğu korunmuştur. Gövde-baş kısmının ön yüzeyinde sığ bir oyukluk görülür. Kemiğin baş kısmı yanmış ve siyah rengini almıştır. Aletin uç kısmı dışındaki tüm yüzeylerinde dikey izler görülebilmektedir. Parlatılmış olan aletin uç kısmında ise hiçbir iz görülmez ve alet yüzeyinden çok daha parlaktır.			

Katalog No:	035	**Tip:**	Simetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	716	**Açma:**	20J	**Feature No:** 34.1
Karelaj:	9/g	**Kod:**	548.60	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	2,1 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,9 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	<1 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş ve gövde kırık, eksik. Uçta küçük bir kırık mevcuttur.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Bızın korunan kısmı simetrik ve yassı formdadır. Uçta küçük bir kırık olmasına karşın geniş sivri bir uçla bittiği öngörülmektedir. Arka yüzeyde kemiğin süngerimsi dokusu korunmuş, yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Ön yüzeyde düzensiz verev izler yer almaktadır.

Katalog No:	036	**Tip:**	Simetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	433	**Açma:**	21J	**Feature No:** 25.6
Karelaj:	2/f	**Kod:**	548.75	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	2,2 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,6 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,3 cm	**Ağırlık:**	<1 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Gövde kırık ve eksik. Uçta çok küçük kırıklar mevcut.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Yalnızca uç kısmı korunmuş siyah renkli yanmış, simetrik geniş sivri uçlu bız parçası. Uçtaki küçük kırık asimetrik bir görünüm verse de ucun kırık olduğu göz önüne alındığında simetrik bir uçla bittiği göngörülebilmektedir. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Arka yüzeyde ilik boşluğu gövdeye yakın bir kısmında görülmektedir. Ön yüzeyin gövdeye yakın kısmında dikey olarak çok sık ve oldukça düzenli izler dikkat çekicidir. Aletin uç kısmına doğru; dikey ve verev, en uç kısımda ise yalnızca dikey izler bulunmaktadır.

Katalog No:	037	**Tip:**	Simetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	535	**Açma:**	23J	**Feature No:** 31.2
Karelaj:	3/d	**Kod:**	545.12	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	6,6 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,3 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,6 cm	**Ağırlık:**	4 gr	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Baş kırık ve eksik. Uçta çok küçük bir kırık mevcut.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi boyutlarında geviş getiren			
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)			
Tanım:	Gövdeden uca doğru simetrik daralan, geniş sivri uçlu, yassı bız. Yan yüzeyler yuvarlatılmış. Alet yüzeyi iyi korunamamıştır bu sebeple hiçbir iz görülmemektedir.			

Katalog No:	038	**Tip:**	Simetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	219	**Açma:**	21H	**Feature No:** 3.2
Karelaj:	4/f	**Kod:**	550.01	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	4,7 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,4 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,3 cm	**Ağırlık:**	<1 gr	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Baş kırık ve eksik. Uçtaki kırık birleştirilmiştir.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde memeli			
Kemik Tipi:	Kaval kemiği (tibia) gibi uzun kemik			
Tanım:	Gövdeden uca doğru simetrik daralan yassı gövdeli, dairesel kesitli, simetrik dar sivri uçlu bız. Bir yan kenar yuvarlatılmış diğeri baş kısma doğru köşeli bir profil sergilemektedir. Aletin baş kısma yakın ön yüzeyi dışında tüm yüzeylerde dikey izler görülür. Bız, pürüzsüz ve parlaktır. Bızın en uç kısmında küçük bir yanma izi bulunur.			

Katalog No:	039	**Tip:**	Simetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	220	**Açma:**	20J	**Feature No:** 4.2
Karelaj:	8/f	**Kod:**	549.16	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	6,2 cm	**Maksimum Genişlik:**	1 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,5 cm	**Ağırlık:**	3 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş kırık ve eksik. Gövdedeki kırık birleştirilmiştir. Uç kısımda küçük bir kırık mevcut.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Baştan uca doğru simetrik daralan, geniş sivri uçlu, yassı bız. Sivri bir uçla sonlandığı öngörülmektedir. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Arka yüzeyde ilik boşluğu baş kısımdan uç kısma doğru giderek azalmaktadır. Arka yüzeyin korunan uzunluğunun baş kısmında süngerimsi doku görülür. Yüzeyde herhangi bir iz bulunmamaktadır.

Katalog No:	040	**Tip:**	Simetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	213	**Açma:**	23K	**Feature No:** 52.1
Karelaj:	6/b	**Kod:**	544.58	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	5 cm	**Maksimum Genişlik:**	1 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,5 cm	**Ağırlık:**	4 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Simetrik daralan, geniş sivri uçlu yassı bız. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Alet yüzeyi yoğun korteksli olup iyi korunmamıştır. Yüzeyde hiç iz görülmez.

Katalog No:	041	**Tip:**	Simetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	206	**Açma:**	21I	**Feature No:** 11.1
Karelaj:	9/h	**Kod:**	549.74	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	8,2 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,7 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,6 cm	**Ağırlık:**	5 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş kırık ve eksik. Gövdedeki kırık birleştirilmiştir ancak yine de küçük kırıklar mevcuttur.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Simetrik daralan yassı gövdeli, dairesel, dar, sivri uçlu bız. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Arka yüzeyin baş kısmında çok yüzeysel ilik boşluğu görülür. Bu ilik boşluğunda, kısmen arka ve bir yan kenarın baş kısmında, yoğun olarak ise uç ile gövde arasında dikey izler yer almaktadır. Alet özellikle gövdenin yan kenarları ile uçta olmak üzere parlak ve pürüzsüzdür.

Katalog No:	042	**Tip:**	Simetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	709	**Açma:**	20J	**Feature No:** 1.5
Karelaj:	3-10/e-k	**Kod:**	549.63/549.48	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	3,4 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,8 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	2 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş kırık ve eksik. Uçta küçük bir kırık mevcut. Gövde ve uç arasındaki kırık birleştirilmiştir.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Simetrik geniş uçlu yassı bız. Uçta kırık olmasına karşın sivri bir uçla sonlandığı öngörülebilmektedir. Koyu renkli bızın bir yan kenarında siyah yanma izi görülür. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Tüm yüzeylerde dikey izler bulunur. Alet pürüzsüz ve parlaktır.

Katalog No:	043	**Tip:**	Simetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	381	**Açma:**	22K	**Feature No:** 8.1
Karelaj:	4-6/g-k	**Kod:**	547.88	**Yıl:** 2010
Ölçüler				
Uzunluk:	2,2 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,5 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,3 cm	**Ağırlık:**	<0 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Gövde kırık ve eksik. Uçta küçük bir kırık mevcut. Dikey olarak iki parçadan oluşan alet birleştirilmiştir.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Simetrik dar sivri uçlu, yassı gövdeli bız parçası. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Alet yüzeyi iyi korunamamıştır bu sebeple yüzeylerde herhangi bir iz bulunmaz.

Katalog No:	044	**Tip:**	Simetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	432	**Açma:**	21H	**Feature No:** 8.5
Karelaj:	6/k	**Kod:**	540.75	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	3,2 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,1 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	<1 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş kırık ve eksik
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Arka ayak tarak kemikleri (metatarsal)
Tanım:	Simetrik geniş sivri uçlu bız. Korunan uzunluktan uca doğru simetrik olarak daralmaktadır. Kemiğin doğal formu korunmuş yalnızca uç kısmı biçimlendirilmiştir. Uçta dikey izler mevcuttur.

Katalog No:	045	**Tip:**	Simetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	007	**Açma:**	22L	**Feature No:** 6.1
Karelaj:	8/e	**Kod:**	547.05	**Yıl:** 2010
Ölçüler				
Uzunluk:	3,4 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,8 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	<1 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Simetrik dar uçlu, yassı bız. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Yan kenarları yuvarlatılmıştır. Uç kısımda olasılıkla kullanıma bağlı kopmalar mevcuttur. Arka yüzeyde ilik boşluğu gövdede korunmuştur. Aletin tamamında dikey izler bulunur.

Katalog No:	046	**Tip:**	Simetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	235	**Açma:**	23L	**Feature No:** 8.4
Karelaj:	2/b	**Kod:**	545.42	**Yıl:** 2010
Ölçüler				
Uzunluk:	1,9 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,7 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	<1 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş ile gövde kırık ve eksik. Uçta küçük bir kırık mevcut.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Orta/ büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Simetrik dar uçlu yassı bız parçası. Uçta küçük bir kırık olmasına karşın sivri bir uçla bittiği öngörülebilmektedir. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Arka yüzeyin korunann uzunluğunun baş kısmında kısmen ilik boşluğu yer alır. Tüm yüzeylerde dikey izler görülür. *Mezar buluntusu olarak ele geçmiştir.

Katalog No:	047	**Tip:**	Simetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	370	**Açma:**	20M	**Feature No:** 2.11
Karelaj:	7/ı	**Kod:**	547.80	**Yıl:** 2010
Ölçüler				
Uzunluk:	5,8 cm	**Maksimum Genişlik:**	2,1 cm	**Minimum Genişlik:** 1,5 cm
Ortalama Kalınlık:	0,7 cm	**Ağırlık:**	11 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş ve uç kısmı kırık, eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Geyik büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Kaval kemiği (tibia)
Tanım:	Simetrik daralan yassı bız. Ucun korunmamasına karşın geniş sivri bir uçla bittiği öngörülmektedir. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Arka yüzeyde kısmen ilik boşluğu korunmuştur. Ön yüzeyde kısmen dikey izler bulunmaktadır.

Katalog No:	048	**Tip:**	Simetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	658	**Açma:**	23K	**Feature No:** 22.6
Karelaj:	5/g	**Kod:**	544.12	**Yıl:** 2012
Ölçüler				
Uzunluk:	7,5 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,2 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,5 cm	**Ağırlık:**	5 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Gövde kısmında bir yan kenar kırık ve eksiktir. Baş kısımda küçük kopuntular mevcuttur.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi ?
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Düzensiz formda yassı bız. Alet baştan gövdeye doğru daralarak gövdede genişler ve ardından uca doğru tekrar daralır. Uç, simetrik uzun ve sivridir. Korunan yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Arka yüzeyde ilik boşluğu yer alır. Alet yüzeyi iyi korunamamıştır ancak özellikle baş ile gövde arasında olmak üzere yer yer dikey izler görülür.

Katalog No:	049	**Tip:**	Simetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	037	**Açma:**	21G	**Feature No:** 10.6
Karelaj:	7-10/a-k	**Kod:**	549.41/549.18	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	5,7 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,8 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Baş ve yan kenarlar kırık, eksik.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Ceylan büyüklüğünde memeli			
Kemik Tipi:	Kaval kemiği (tibia)			
Tanım:	Simetrik geniş sivri uca sahip bız. Yan kenarlar korunamadığı için profili hakkında bir çıkarım yapılamamaktadır. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur ve burada dikey izler bulunur. Ön yüzeyde başta birkaç dikey iz, sol yan kenara doğru birkaç yatay iz, uç ile gövde arasında ise dikey izlere ek olarak verev izler yer alır. Uç ise pürüzsüzdür.			

Katalog No:	050	**Tip:**	Simetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	304	**Açma:**	21H	**Feature No:** 3.20
Karelaj:	1-10/a-k	**Kod:**	550.02/549.93	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	9,5 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,6 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Başın bir kısmı kırık ve eksik.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde memeli			
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial) gibi uzun kemik			
Tanım:	Simetrik kısa sivri uçlu, yassı bız. Baştan sona doğru yan kenarlar düzensiz daralmaktadır. Başın korunan kısmı oval dönüşlüdür. Alet yüzeyi iyi korunamamıştır, yer yer dikey izler görülür.			

Katalog No:	051	**Tip:**	Simetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	346	**Açma:**	21H	**Feature No:** 6.6
Karelaj:	9/b	**Kod:**	549.83	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	11,6 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,2 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Başın küçük bir kısmı kırık ve eksik. Gövdedeki kırık birleştirilmiştir.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde geviş getiren			
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)			
Tanım:	Asimetrik daralan, simetrik geniş sivri uçlu, yassı bız. Alet baştan gövdye doğru daralarak gövdede genişler; gövdeden uca doğru ise alet tekrar daralarak sonlanır. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Başın arka yüzeyinde süngerimsi doku bulunur. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Uçta kullanıma bağlı olarak küçük bir aşınma görülür ve uç parlaktır. Tüm yüzeylerde dikey izler yer alır. Ayrıca ön yüzeyin baş ile gövde arasında verev, gövde ile uç arasında ise hem verev hem de yatay izler görülmektedir.			

Katalog No:	052	**Tip:**	Simetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	348	**Açma:**	21G	**Feature No:** 2.1
Karelaj:	8/h	**Kod:**	550.02	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	7,2 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,9 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Tüm. Başta küçük kopmalar mevcut.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Koyun/ geyik büyüklüğünde geviş getiren			
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)			
Tanım:	Simetrik daralan, uzun sivri uçlu, yassı bız. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Ucun arka yüzeyi oldukça aşınmıştır. Başta kopmalar mevcuttur ama korunan kısımdan oval dönüşlü ve küt olduğunu söylemek mümkündür. Ön ve arka yüzeyde dikey izler görülür ancak uç kısma doğru ve ön yüzeyin gövdesinde verev izler de yer almaktadır. Ayrıca yine ön yüzeyin bir yan kenara yakın kısmında birkaç yatay iz de bulunmaktadır.			

Katalog No:	053	**Tip:**	Simetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	044	**Açma:**	23K	**Feature No:** 63.2
Karelaj:	8/ı-k	**Kod:**	543.17	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	3,3 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,9 cm	**Minimum Genişlik:**
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:				

Durum:	Uç kırık ve eksik. Başta küçük kopmalar mevcut.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Orta/ büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Uzun kemik
Tanım:	Simetrik geniş uçlu bız. Yalnızca uç kısmı dairesel, geri kalan kısmı yassıdır. Ucun korunmamasına karşın sivri bir uçla bittiği öngörülmektedir.Aletin arka yüzeyinde baştan gövdeye kadar dikey çıkarım yapılmış, ancak uç tüm olarak bırakılmıştır. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Ön yüzeyin baş ve gövdesinde dikey ve verev izler yer alır. Uçta ve arka yüzeyde iz görülmez.

Katalog No:	054	**Tip:**	Simetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	045	**Açma:**	21N	**Feature No:** 69.2
Karelaj:	7/d	**Kod:**	546.70	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	10,1 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,1 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş küçük kırıklar mevcuttur. Gövde ve başta bulunan kırıklar birleştirilmiştir.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Baştan uca doğru simetrik daralan yassı gövdeli, dairesel, dar ve sivri uçlu bız. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Alet yüzeyi iyi korunamamıştır bu sebeple yalnızca ön yüzeyin baş ve gövde kısmında az yoğunlukta dikey izler ile arka yüzeyin ilik boşluğunda dikey izler yer almaktadır.

Katalog No:	055	**Tip:**	Simetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	121	**Açma:**	21G	**Feature No:** 17.2
Karelaj:	1-7/d-k	**Kod:**	549.53/549.23	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	5,4 cm	**Maksimum Genişlik:**	1 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş kırık ve eksik. Uçta küçük bir kırık mevcuttur.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ceylan büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Simetrik daralan yassı gövdeli, dairesel, geniş sivri uçlu bız. Ucun korunmamasına karşın sivri bir uçla bittiği öngörülmektedir. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Tüm yüzeylerde dikey izler görülmektedir.

Katalog No:	056	**Tip:**	Simetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	122	**Açma:**	21M	**Feature No:** 58.4
Karelaj:	1/c	**Kod:**	547.90	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	3,5 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,9 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Geyik/ koyun büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Simetrik daralan, siyah renkli yanmış, geniş sivri uçlu yassı bız. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Yan kenarlar düzeltilmemiş olup köşelidir. Arka yüzeyde ise yalnızca uç biçimlendirilmiş geri kalan kısım düzeltilmeden bırakılmıştır. Ön yüzeyde dikey, arka yüzeyin sol tarafında ise yatay ve verev izler görülmektedir.

Katalog No:	057	**Tip:**	Simetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	236	**Açma:**	21H	**Feature No:** 16.4
Karelaj:	8/d	**Kod:**	549.25/549.10	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	10,6 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,4 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Baş kırık ve eksik. Uçta küçük bir kırık mevcut.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde geviş getiren			
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)			
Tanım:	Simetrik daralan, geniş sivri uçlu, yassı bız. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Arka yüzeyin baş kısmında süngerimsi doku bulunur. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Ön yüzeyde baş ve gövdede, arka yüzeyde ilik boşluğunda dikey izler bulunur. Ucun ön yüzeyinde ise verev izler yer almaktadır. Bızın ucu koyu renkli olup yanmıştır.			

Katalog No:	058	**Tip:**	Simetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	426	**Açma:**	13H	**Feature No:** 19.2
Karelaj:	8/m	**Kod:**	545.14/545.04	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	8,9 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,1 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Baş kırık ve eksik.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Ceylan			
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)			
Tanım:	Simetrik daralan yassı gövdeli, dairesel, dar sivri uçlu bız. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Aletin ön ve arka yüzeyinde dikey izler görülmektedir. Ayrıca ön yüzeyin gövdesinde birkaç verev iz de yer almaktadır. Alet parlak, uç ise parlak ve pürüzsüzdür.			

Katalog No:	059	**Tip:**	Simetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	531	**Açma:**	21G	**Feature No:** 21.5
Karelaj:	9/ı	**Kod:**	549.00	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	3,3 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,7 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			

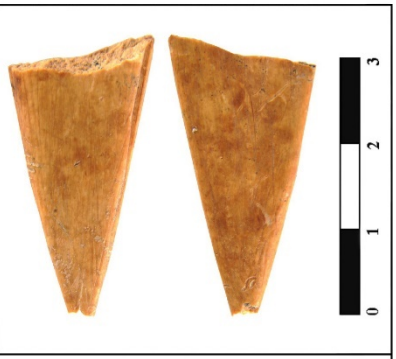

Durum:	Baş kırık ve eksik. Uçta küçük bir kırık mevcut.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Orta/ büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial) (?)
Tanım:	Simetrik daralan, geniş uçlu, yassı bız. Uçta kırık olmasına karşın sivri bir uçla sonlandığı öngörülebilmektedir. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Ön ve arka yüzeyde dikey izler görülür. Bu izlere ek olarak ön yüzeyde uca doğru ve arka yüzeyde gövde-uç arasında verev izler bulunur. Ön yüzeyin sağ yan kenarına bitişik gövdeden uca doğru, aletin yan kenarına paralel olarak derin bir yiv görülmektedir. Bu yiv uca doğru sonlanmaktadır.

Katalog No:	060	**Tip:**	Simetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	597	**Açma:**	21G	**Feature No:** 29.33
Karelaj:	1-10/a-k	**Kod:**	549.07/548.95	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	3 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,2 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Gövdesi yassı, ucu dairesel, simetrik geniş ve sivri bız parçası. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Arka yüzeyde ilik boşluğu görülür. Ön yüzeyde dikey izler yer alırken, arka yüzeyde yalnızca gövde ile uç arasında dikey izler görülür.

Katalog No:	061	**Tip:**	Simetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	663	**Açma:**	21N	**Feature No:** 77.4
Karelaj:	1-7/e-g	**Kod:**	547.76/547.39	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	3,4 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,9 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Simetrik daralan yassı gövdeli, dairesel, geniş, sivri uçlu bız. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Alet yüzeyinde yoğun korteks bulunur ancak tüm yüzeylerde yer yer dikey izler görülebilmektedir.

Katalog No:	062	**Tip:**	Asimetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	205	**Açma:**	22J	**Feature No:** 22.3
Karelaj:	4/h	**Kod:**	548.04	**Yıl:** 2012
Ölçüler				
Uzunluk:	4,9 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,8 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,6 cm	**Ağırlık:**	2 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş kırık ve eksik. Korunan bızın baş ve uç kısımlarındaki kırıklar birleştirilmiştir.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Geyik/ koyun büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Gövdeden uca doğru asimetrik daralan, kavisli ve sivri bir uçla sonlanan bız. Gövde yassı, uç dairesel kesitlidir. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Kemiğin gövdesinin yan ve arka yüzeyi, kemik dikey olarak ikiye ayrıldıktan sonra düzeltilmemiştir. Gövde ve uç arasında ön yüzeyde sık dikey izler; arka yüzeyde ise az yoğunlukta verev ve dikey izler görülmektedir. Uç ise parlaktır.

Katalog No:	063	**Tip:**	Asimetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	207	**Açma:**	23K	**Feature No:** 16.2
Karelaj:	7/f	**Kod:**	543.92	**Yıl:** 2012
Ölçüler				
Uzunluk:	5 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,2 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,5 cm	**Ağırlık:**	3 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Kaval kemiği (tibia)
Tanım:	Atık bir parçanın yalnızca uç kısmının biçimlendirildiği asimetrik, sivri ve darisel uçlu bız. Uç, uzun ve dardır. Gövdenin ön yüzeyinin sol kısmında ve uçta dikey izler yer almaktadır.

Katalog No:	064	**Tip:**	Asimetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	449	**Açma:**	20K	**Feature No:** 14.1
Karelaj:	7/a	**Kod:**	548.89	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	5,5 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,8 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	2 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş ve ucun bir yarısı kırık, eksik. Gövdedeki kırık birleştirilmiştir.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Gövdeden uca doğru simetrik daralan, yassı bız. Ucun eski kırık olması ve ardından ucun düzeltilmesi sebebiyle, asimetrik uzun ve dar sivri uçlu olduğu söylenebilir. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Arka yüzeyde yer alan ve kısmen korunan ilik boşluğunda dikey izler yer alır. Gövdede ise ilik boşluğundakilerine kıyasla daha yüzeysel dikey izler görülür. Uç parlaktır.

Katalog No:	065	**Tip:**	Asimetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	350	**Açma:**	20H	**Feature No:** 13.5
Karelaj:	3/g	**Kod:**	550.06	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	5,4 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,2 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,5 cm	**Ağırlık:**	3 gr	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Baş kırık ve eksik; uçta küçük bir kırık mevcuttur. Gövdedeki çoklu kırık ise birleştirilmiştir.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Geyik/ koyun büyüklüğünde geviş getiren			
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)			
Tanım:	Asimetrik daralan ve asimetrik uzun sivri uca sahip, koyu renkli kısmen yanmış, yassı bız. Aletin bir yan kenarı diğerine göre gövdeden daha keskin inmektedir. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir.Arka yüzeyin gövde kısmında ilik boşluğu korunmuştur ancak uca doğru bu boşluk düzleştirilmiştir. Ön yüzeyde gövdenin alt kısmından başlayarak uca doğru çoğunlukla verev ve dikey izler ile bu kısmın tam ortasında kısa ve düzensiz yatay izler görülmektedir. Arka yüzde ise yalnızca dikey izler bulunur.			

Katalog No:	066	**Tip:**	Asimetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	216	**Açma:**	20J	**Feature No:** 4.3
Karelaj:	10/f	**Kod:**	549.32	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	4,1 cm	**Maksimum Genişlik:**	1 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,6 cm	**Ağırlık:**	2 gr	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Baş ile gövdenin bir yarısı kırık ve eksik. Uçta küçük kırıklar mevcut.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Geyik/ koyun büyüklüğünde geviş getiren			
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)			
Tanım:	Gövdeden simetrik daralarak, asimetrik ve kısa sivri bir uçla sonlanan, yassı bız. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Bızın arka kısmında ilik boşluğu korunmuştur. Gövdede ön yüzeyin sağ, arka yüzeyin ise sol kısmında verev izler bulunur. Bu verev izler ayrıca ön yüzeyin uç kısmındaki küçük bir çöküntü içerisinde de yer almaktadır. Bu kısımlar dışında aletin tamamında dikey izler görülür.			

Katalog No:	067	**Tip:**	Asimetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	340	**Açma:**	20J	**Feature No:** 12.2
Karelaj:	7/ı	**Kod:**	548.98	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	4,9 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,7 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	2 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş ve bir yan kenar kırık, eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Asimetrik gövdeli, koyu renkli yanmış yassı bız. Uç kavisli ve sivri uçludur. Korunan yan kenar yuvarlatılmıştır. Gövdenin arka kısmında ilik boşluğu korunmuştur. Bızın arka uç kısmı daha koyu renklidir. Aletin gövdesinde dikey izler yer alır, uç oldukça pürüzsüz ve parlaktır.

Katalog No:	068	**Tip:**	Asimetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	656	**Açma:**	21G	**Feature No:** 2.10
Karelaj:	2/ı	**Kod:**	550.07/549.90	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	5,6 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,9 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,8 cm	**Ağırlık:**	3 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş kırık ve eksik. Uçta küçük bir kırık yer almaktadır.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Ceylan/ karaca gibi memeli (?)
Kemik Tipi:	Kaval kemiği (tibia)
Tanım:	Tüm kemikten biçimlendirilmiş, asimetrik, uzun, dar sivri uçlu, dairesel kesitli bız. Dikey izler, uç dışında tüm yüzeylerde görülebilmektedir. Aletin korunan uzunluğunun baş kısmı ve ucu parlak ve pürüzsüzdür.

Katalog No:	069	**Tip:**	Asimetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	267	**Açma:**	21H	**Feature No:** 6.1
Karelaj:	2/c	**Kod:**	549.98	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	5,6 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,7 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,5 cm	**Ağırlık:**	2 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial) gibi uzun kemik
Tanım:	Gövdesi düz, ucu ise asimetrik kısa sivri uçlu yassı bız. Bir yan kenar düzleştirilmiş ancak kalın ve köşeli bir formda bırakılmıştır. Tüm yüzeylerde dikey izler görülmektedir.

Katalog No:	070	**Tip:**	Asimetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	354	**Açma:**	21G	**Feature No:** 2.8
Karelaj:	9/g	**Kod:**	549.96	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	7,8 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,4 cm	**Minimum Genişlik:** 0,2 cm
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	5 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş kısmında küçük kırıklar mevcut.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Geyik gibi orta boyutlu geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial) (?)
Tanım:	Asimetrik uzun dar uçlu, koyu renkli yanmış yassı bız. Sivri uçlu bız, olasılıkla atık bir parçadan biçimlendirilmiş, yalnızca uç kısmına bir form kazandırılmıştır. Uca doğru yan kenarlar düzeltilmiş ve uç dairesel bir form almıştır. Uç parlaktır. Arka yüzey içbükeydir ve ilik boşluğu korunmuştur. Kemik üzerindeki dikey ve verev izler aletin gövde ile uç kısmı arasında yoğundur.

Katalog No:	071	**Tip:**	Asimetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	211	**Açma:**	21H	**Feature No:** 3.8
Karelaj:	5/a	**Kod:**	550.10	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	5,4 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,8 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,3 cm	**Ağırlık:**	2 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş kırık ve eksik. Uç birleştirilmiştir ancak uçta çok küçük bir kırık mevcut.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Kaval kemiği (tibia) / uyluk kemiği (femur) gibi uzun kemik
Tanım:	Gövdeden uca kavisli daralan, sivri uçlu, siyah renkli, yanmış yassı bız. Yan kenarları yuvarlatılmıştır. Ön yüzeyin gövde kısmı dışında dikey izler görülmektedir. Alet oldukça parlak ve pürüzsüzdür.

Katalog No:	072	**Tip:**	Asimetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	162	**Açma:**	21J	**Feature No:** 1.14
Karelaj:	1-10/a-k	**Kod:**	549.85/549.73	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	3,5 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,9 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	1 cm	**Ağırlık:**	3 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş ile gövdenin bir kısmı kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Atgiller familyası
Kemik Tipi:	Dirsek kemiği (ulna)
Tanım:	Kemiğin doğal formu korunarak, yalnızca uç kısmın biçimlendirilmesi ile oluşturulmuş, asimetrik uzun sivri uçlu bız. Bızın uç kısmında dikey izler mevcuttur.

Katalog No: 073	**Tip:** Asimetrik Sivri Uçlu Bız		
Buluntu No: 542	**Açma:** 20H	**Feature No:** 15.3	
Karelaj: 7/d	**Kod:** 549.83	**Yıl:** 2013	
Ölçüler			
Uzunluk: 5,2 cm	**Maksimum Genişlik:** 0,9 cm	**Minimum Genişlik:** -	
Ortalama Kalınlık: 0,6 cm	**Ağırlık:** <1 gr		
Delik Çapı: -			
Durum: Yan yüzeyler ve baş kırık, eksik. Uçta küçük bir kırık mevcut.			
Hammadde			
Hayvan Türü: Sığır gibi büyük boyutlu memeli			
Kemik Tipi: Tarak kemiği (metapodial)			
Tanım: Yassı gövdeli, dairesel formda ve kavisli sivri uca sahip bız. Aletin yan kenarları düzeltilmeden bırakılmıştır. Yalnızca uç kısımda dikey izler görülmektedir.			

Katalog No: 074	**Tip:** Asimetrik Sivri Uçlu Bız		
Buluntu No: 420	**Açma:** 20J	**Feature No:** 13.3	
Karelaj: 6/h	**Kod:** 546.85	**Yıl:** 2013	
Ölçüler			
Uzunluk: 5,4 cm	**Maksimum Genişlik:** 0,9 cm	**Minimum Genişlik:** -	
Ortalama Kalınlık: 0,4 cm	**Ağırlık:** 2 gr		
Delik Çapı: -			
Durum: Baş kırık ve eksik. Kırık olan bir yan kenar birleştirilmiştir. Uç kısımda çok küçük bir kırık mevcuttur.			
Hammadde			
Hayvan Türü: Koyun/ keçi büyüklüğünde geviş getiren			
Kemik Tipi: Kaval kemiği (tibia) / Tarak kemiği (metapodial)			
Tanım: Kavisli daralan sivri uçlu, yassı bız. Arka yüzey içbükeydir. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Yüzeylerde dikey izler görülmektedir.			

Katalog No:	075	**Tip:**	Asimetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	456	**Açma:**	21H	**Feature No:** 11.2
Karelaj:	2/c	**Kod:**	549.83	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	10,4 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,9 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,6 cm	**Ağırlık:**	8 gr	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Baş kırık ve eksik. Uçta küçük bir kırık mevcut.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Orta/ büyük boyutlu memeli			
Kemik Tipi:	Uzun kemik			
Tanım:	Asimetrik daralan, dar sivri uçlu, yassı bız. Uç kısmında küçük bir kırık mevcut ancak asimetrik ve sivri bir uçla bittiği öngörülebilmektedir. Bir yan kenar yuvarlatılmış, diğer yan kenar ise kabaca düzeltilmiş olup diğerine göre daha kalındır, aynı zamanda bu kenar düzensiz daralmakta ve bombeleşmektedir. Bızın tüm yüzeylerinde dikey izler yer almaktayken ayrıca ön yüzeyin gövdesinde verev izler de bulunmaktadır. Baş kısmen parlaktır.			

Katalog No:	076	**Tip:**	Asimetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	541	**Açma:**	21H	**Feature No:** 9.2
Karelaj:	8/a	**Kod:**	549.90	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	4,2 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,4 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	<1 cm	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Baş kırık ve eksik.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde memeli			
Kemik Tipi:	Dirsek kemiği (ulna)			
Tanım:	Yassı ve asimetrik gövdeli, dairesel formlu kavisli ve sivri bir uca sahip bız. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Gövde kısmı fazla düzeltilmeden bırakılmıştır. Gövde kısmında dikey ve verev izler, uç kısımda ise yalnızca dikey izler yer alır. Aletin ucu parlaktır.			

Katalog No:	077	**Tip:**	Asimetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	450	**Açma:**	21H	**Feature No:** 11.1
Karelaj:	2/d	**Kod:**	549.82	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	10,6 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,6 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,7 cm	**Ağırlık:**	11 gr	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Bir yan kenar ile baş kırık ve eksik. Diğer yan kenarda da kırık mevcut. Uçta küçük bir kırık bulunur. Başta ise çoklu kırıklar mevcut ancak bir kısmı birleştirilmiştir.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde geviş getiren			
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)			
Tanım:	Kemiğin bir yan kenarında, korunan gövde kısmının yuvarlatıldığı, asimetrik kısa sivri uçlu, yassı bız. Uç kırıldıktan sonra olasılıkla kullanılmaya devam edilmiştir. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Tüm yüzeylerde dikey izler bulunmaktadır. Bu izler uç kısımda daha düzenli ve yoğun bir hal alır. Aletin gövdesi parlaktır.			

Katalog No:	078	**Tip:**	Asimetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	712	**Açma:**	20I	**Feature No:** 35.1
Karelaj:	8/d	**Kod:**	549.67	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	8,6 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,2 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,6 cm	**Ağırlık:**	9 gr	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Baş kırık ve eksik.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi			
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)			
Tanım:	Gövdesi düz, uca doğru ise asimetrik daralan uzun sivri uçlu, yassı bız. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuş, baş kısmında süngerimsi doku, ilik boşluğunun çevresinde görülebilmektedir. Aletin yan kenarları yuvarlatılmıştır. Ucun bir yan kenarında aşınma görülür. Alet yüzeyinde dikey izler görülmektedir. Kısmen koyu renkli aletin yalnızca gövde kısmı parlak ve pürüzsüzdür.			

Katalog No:	079	**Tip:**	Asimetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	710	**Açma:**	21J	**Feature No:** 37.1
Karelaj:	5/h	**Kod:**	548.90	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	9,7 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,8 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,5 cm	**Ağırlık:**	6 gr	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Baş kırık ve eksik. Uç kısmında küçük bir kırık var. Gövdedeki kırık birleştirilmiştir.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Ceylan gibi geviş getiren			
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)			
Tanım:	Gövdeden uca doğru asimetrik bir profile sahip, siyah renkli yanmış bız. Gövde uzun, uç ise asimetrik dar ve sivridir. Bir yan kenar uca doğru hafif daralarak sonlanır. Daralan diğer yan kenar gövde kısmına geldiğinde önce bombeleşir ardından hafif daralır. Ancak sözü edilen bu daralma oldukça azdır. Kemiğin yan kenarları yuvarlatılmıştır. Kemiğin ön yüzeyinde gövde-uç arasında yoğun deformasyon vardır. Aletin ucu bir yan kenara doğru eğimli sonlanmaktadır. Tüm yüzeylerde dikey izler bulunur.			

Katalog No:	080	**Tip:**	Asimetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	231	**Açma:**	21K	**Feature No:** 40.2
Karelaj:	1-10/k	**Kod:**	548.99/548.80	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	4,8 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,8 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,5 cm	**Ağırlık:**	3 gr	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Baş kırık ve eksik.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde memeli			
Kemik Tipi:	Ön kol kemiği (radius)			
Tanım:	Gövdeden uca doğru asimetrik daralan, uzun sivri uçlu, yassı bız. Kemiğin yan kenarları düzeltilmemiş olup kalın ve köşelidir. Alet yüzeyi iyi korunamamıştır. Alette yer yer oldukça seyrek dikey izler görülür. Arka yüzeyin bir kenarında ise verev izler bulunmaktadır.			

Katalog No:	081	**Tip:**	Asimetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	659	**Açma:**	21H	**Feature No:** 11.12
Karelaj:	9/b	**Kod:**	549.71	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	5,8 cm	**Maksimum Genişlik:**	1 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,8 cm	**Ağırlık:**	4 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Kemiğin doğal formunun korunduğu, özellikle dairesel formdaki uç kısmı biçimlendirilmiş bız. Alet, asimetrik, uzun ve sivri uçludur. Bızın rengi uç kısma doğru koyulaşmaktadır ve yanmış uç, siyah rengini almıştır. Arka yüzeyin baş kısmında süngerimsi doku görülmektedir. Ön yüzeyin gövde kısmında yatay ve verev, diğer yüzeylerde uç kısma doğru yalnızca dikey izler görülmektedir

Katalog No:	082	**Tip:**	Asimetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	210	**Açma:**	20H	**Feature No:** 3.2
Karelaj:	9/c	**Kod:**	550.19	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	5,6 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,5 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,6 cm	**Ağırlık:**	4 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş kırık ve eksik. Uç kısımda küçük bir kırık mevcut.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Uyluk kemiği (femur)
Tanım:	Gövdeden uca doğru asimetrik daralan yassı gövdeli ve silindirik uzun dar uçlu bız. Uçta küçük bir kırık bulunmasına karşın sivri bir uçla bittiği öngörülmektedir. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Arka yüzeyin gövde kısmında ilik boşluğu korunmuştur. Arka yüzeyde ilik boşluğu dışındaki kısımlarda dikey izler bulunmaktadır. Gövdenin ön yüzeyinde dikey ve verev izler yer alır. Aletin uç kısmında herhangi bir iz bulunmaz. Aletin ön yüzeyi ile özellikle de uç kısmı pürüzsüz ve parlaktır.

Katalog No:	083	**Tip:**	Asimetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	353	**Açma:**	20J	**Feature No:** 12.8
Karelaj:	6/h	**Kod:**	548.95	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	5,8 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,6 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,6 cm	**Ağırlık:**	2 gr	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Baş kırık ve eksik. Uçta çok küçük bir kırık mevcut.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde geviş getiren			
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)			
Tanım:	Tüm kemikten biçimlendirilen, düz ve uzun gövdeli, asimetrik dar sivri uçlu silindirik bız. Alet yüzeyinde dikey izler yer alır.			

Katalog No:	084	**Tip:**	Asimetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	208	**Açma:**	21H	**Feature No:** 3.5
Karelaj:	3/e	**Kod:**	549.99	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	6,5 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,6 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	3 gr	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Baş ve bir yan kenar kırık, eksik. Uç ve gövdedeki kırıklar birleştirilmiştir.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde memeli			
Kemik Tipi:	Kaval kemiği (tibia) (?)			
Tanım:	Yassı gövdeli, kavisli sivri ve dairesel uca sahip bız. Korunan yan kenar yuvarlatılmıştır. Arka yüzeyde ilik boşluğu baş ve kısmen gövdede görülür ancak derin değildir. Uç kısım dışında dikey izler görülür, uç ise pürüzsüz ve parlaktır.			

Katalog No:	085	**Tip:**	Asimetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	159	**Açma:**	23J	**Feature No:** 20.3
Karelaj:	3-5/a-e	**Kod:**	545.22/545.09	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	7,4 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,4 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,6 cm	**Ağırlık:**	7 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş kısmı kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Baştan uca asimetrik daralan, uzun sivri uçlu, yassı bız. Bir yan kenar düzenli daralırken diğer yan kenarda gövde kısmı ile uç kısmı arasında bombelik yer almaktadır. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Alet yüzeyi iyi korunmamıştır, bu nedenle dikey izler yalnızca ön yüzeyin üst gövde kısmında görülür.

Katalog No:	086	**Tip:**	Asimetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	222	**Açma:**	20H	**Feature No:** 3.2
Karelaj:	8/h	**Kod:**	550.14	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	7,6 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,2 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	1,2 cm	**Ağırlık:**	9 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş kırık ve eksik. Uçta küçük kopuntular mevcut.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Geyik/ koyun büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Gövdeden uca doğru asimetrik daralan, kavisli uca sahip, yassı bız. Kemiğin doğal formu korunmuş, yalnızca uç kısım biçimlendirilmiştir. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Ön yüzeyde ve yan kenarlarda dikey ve düzensiz izler görülür.

Katalog No:	087	**Tip:**	Asimetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	008	**Açma:**	22J	**Feature No:** 4.3
Karelaj:	4/d	**Kod:**	548.95	**Yıl:** 2010
Ölçüler				
Uzunluk:	3,7 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,8 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	<1 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş kırık ve eksik, uçta küçük bir kırık mevcut.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Asimetrik daralan, kavisli uca sahip yassı bız. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Arka yüzey düzeltilmemiştir. Ön yüzeyde dikey izler bulunmaktadır.

Katalog No:	088	**Tip:**	Asimetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	127	**Açma:**	21G	**Feature No:** 17.1
Karelaj:	1-7/d-k	**Kod:**	549.53/549.23	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	8,2 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,6 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Kaval kemiği (tibia) gibi uzun kemik
Tanım:	Asimetrik daralan, kavisli, dairesel ve sivri uçlu, yassı gövdeli bız. Arka yüzey içbükeydir ve ilik boşluğu korunmuştur. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Ön ve arka yüzeyin baş ve gövdesinde dikey izler yer alır. Uç parlak ve pürüzsüzdür. Ön yüzeyin korunan uzunluğunun baş kısmından başlayarak gövdenin altına kadar geniş kıvrımlı yılankavi biçimli görece derin bir çizi bulunmaktadır.

Katalog No:	089	**Tip:**	Asimetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	239	**Açma:**	21G	**Feature No:** 18.4
Karelaj:	7/k	**Kod:**	549.23/549.07	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	8,5 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,5 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Baş kırık ve eksik.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde geviş getiren			
Kemik Tipi:	Ön ayak tarak kemiği (metacarpal)			
Tanım:	Baştan uca doğru simetrik daralan, asimetrik, uzun ve sivri uçlu, yassı bız. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Tüm yüzeylerde dikey izler bulunur.			

Katalog No:	090	**Tip:**	Asimetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	240	**Açma:**	21G	**Feature No:** 18.1
Karelaj:	7/e	**Kod:**	549.23/549.07	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	3,5 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,7 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Baş kırık ve eksik.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde memeli			
Kemik Tipi:	Uzun kemik			
Tanım:	Asimetrik daralan, kavisli uca sahip, tüm kemikten biçimlendirilmiş, dairesel kesitli, sivri uçlu bız. Korunan uzunluğun baş kısmında iz bulunmaz, gövdede çoğunlukla dikey olmak üzere verev izler de yer almaktadır. Uçta ise yoğun olarak görülen izler dikey ve verevdir.			

Katalog No:	091	**Tip:**	Asimetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	425	**Açma:**	12F	**Feature No:** 4.8
Karelaj:	8/t	**Kod:**	544.85/544.75	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	9,3 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,6 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Baş ve bir yan kenarın bir kısmı kırık, eksik.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Sığır			
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)			
Tanım:	Asimetrik daralan, kavisli sivri uçlu yassı bız. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Arka yüzeyde derin ilik boşluğu görülmektedir. Başın bir kısmı korunmuştur ancak yine de küçük kopuklar mevcuttur. Bu sebeple başın olasılıkla oval olduğunu düşünülmektedir. Ön yüzeyin baş ile gövdesi arasında oldukça yüzeysel dikey ve verev izler, uçta ise yine oldukça yüzeysel dikey izler görülebilmektedir. Arka yüzeyde ise özellikle ilik boşluğunda dikey izler bulunur.			

Katalog No:	092	**Tip:**	Asimetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	427	**Açma:**	21G	**Feature No:** 19.19
Karelaj:	3/k	**Kod:**	548.97	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	5,8 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,9 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Baş kırık ve eksik.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Büyük boyutlu memeli			
Kemik Tipi:	Uzun kemik			
Tanım:	Gövdeden uca doğru asimetrik daralan kısa sivri uçlu yassı bız. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Arka yüzey ile ön yüzeyin gövde ve ucunda dikey izler görülmektedir.			

Katalog No:	093	**Tip:**	Asimetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	433	**Açma:**	22K	**Feature No:** 111.1
Karelaj:	4/h	**Kod:**	547.08	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	4,4 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,5 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Orta/ büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Uzun kemik
Tanım:	Yassı gövdeli, kavisli, sivri ve dairesel uçlu bız parçası. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Alet yüzeyi iyi korunamamıştır, bu sebeple dikey izler yer yer görülebilir.

Katalog No:	094	**Tip:**	Asimetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	587	**Açma:**	21N	**Feature No:** 82.2
Karelaj:	2-7/e-g	**Kod:**	546.78	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	3,9 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,8 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Sığır/ at büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Uzun kemik
Tanım:	Köşeli yüzeylere ve asimetrik, uzun ve sivri uca sahip bız. Bız ya atık bir parçadan biçimlendirilmiştir ya da bitirilmemiştir. Yüzeydeki yoğun korteks sebebiyle kemik yüzeyi hakkında yorum yapılamamaktadır.

Katalog No:	095	**Tip:**	Asimetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	664	**Açma:**	21N	**Feature No:** 77.3
Karelaj:	1-7/e-g	**Kod:**	547.76/547.39	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	10,4 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,4 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Baş kırık ve eksik. Uçta küçük bir kırık mevcut.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde geviş getiren			
Kemik Tipi:	Uzun kemik			
Tanım:	Köşeli yüzeylere sahip, asimetrik uzun sivri uçlu, yassı bız. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Bir yan kenar yuvarlatılmış, diğer yan kenar ise düzeltilmemiş olup köşelidir. Alet yüzeyindeki yoğun korteks sebebiyle yüzeyi hakkında yorum yapılamamaktadır.			

Katalog No:	096	**Tip:**	Asimetrik Sivri Uçlu Bız	
Buluntu No:	351	**Açma:**	20H	**Feature No:** 7.4
Karelaj:	6-10/a-k	**Kod:**	550.04/549.99	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	5,6 cm	**Maksimum Genişlik:**	1 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,7 cm	**Ağırlık:**	3 gr	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Baş kırık ve eksik.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde geviş getiren			
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)			
Tanım:	Asimetrik, kısa sivri uçlu, yassı bız. Kemik dikey olarak ikiye ayrıldıktan sonra gövde kısımda kemiğin doğal formu korunmuştur. Arka yüzeyde ilik boşluğu yer almaktadır. Tüm alet yüzeyinde çoğunlukla dikey, az yoğunlukta ise düzensiz izler görülmektedir.			

Katalog No:	097	**Tip:**	Yuvarlak Uçlu Bız	
Buluntu No:	540	**Açma:**	21H	**Feature No:** 11.3
Karelaj:	2/b	**Kod:**	549.80	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	9,8 cm	**Maksimum Genişlik:**	3,1 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,8 cm	**Ağırlık:**	15 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Orta/ büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Uyluk kemiği (femur)
Tanım:	Gövdeden uca doğru simetrik daralan, geniş yuvarlak uçlu yassı bız. Ön yüzey dışbükey, iç yüzey içbükeydir. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Arka yüzeyinin uç kısmında olasılıkla kullanıma bağlı olarak süngerimsi doku ortaya çıkmıştır. Kemiğin arka yüzeyinde ilik boşluğu korunmuştur. Kemiğin ön yüzeyinde gövde kısmında 0,3 cm çapında bir delik açma girişimi bulunmaktadır. Delik açılmak istenilen yerin çevresinde düzensiz izler görülebilmektedir. Bızın ön yüzeyinde dikey ve düzensiz izler, arka yüzeyde yine dikey izler ile gövde-uç arasında verev izler bulunmaktadır. Ön yüzey ve yan kenarlar pürüzsüzdür.

Katalog No:	098	**Tip:**	Yuvarlak Uçlu Bız	
Buluntu No:	239	**Açma:**	20I	**Feature No:** 10.5
Karelaj:	6/d	**Kod:**	549.78	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	2,5 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,8 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	<1 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş, gövde ve bir yan kenar kırık, eksik. Ucun ön ve arka kısımda küçük birer kırık yer almaktadır.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Uzun kemik
Tanım:	Asimetrik uzun yuvarlak uçla sonlanan, yassı bız. Korunan yan kenar yuvarlatılmıştır. Arka yüzeyde dikey, ön yüzeyde ise verev izler görülmektedir.

Katalog No:	099	**Tip:**	Yuvarlak Uçlu Bız	
Buluntu No:	658	**Açma:**	21G	**Feature No:** 13.5
Karelaj:	7-10/a-k	**Kod:**	548.98	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	9,2 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,2 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,8 cm	**Ağırlık:**	9 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Geyik/ koyun büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Asimetrik daralan, dar yuvarlak uçlu yassı bız. Kemik dikey olarak ikiye ayrıldıktan sonra aletin gövdesi kemiğin doğal formunda bırakılmış, yalnızca uç kısmı biçimlendirilmiştir. Yassı formdaki gövdeye sahip bızın uç kısmı daireseldir. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Kemiğin arka yüzeyinde ilik boşluğu korunmuştur. Uçta kullanıma bağlı aşınmalar vardır. Ön yüzeyde ve uç kısımda dikey izler görülebilir.

Katalog No:	100	**Tip:**	Yuvarlak Uçlu Bız	
Buluntu No:	367	**Açma:**	23K	**Feature No:** 20.1
Karelaj:	3/c	**Kod:**	544.49	**Yıl:** 2012
Ölçüler				
Uzunluk:	7,7 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,6 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,7 cm	**Ağırlık:**	9 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Kaval kemiği (tibia) gibi uzun kemik
Tanım:	Simetrik daralan geniş yuvarlak uçlu yassı bız. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Arka yüzeyde çok derin olmayan ilik boşluğu korunmuştur. Yan yüzeyler yuvarlatılmıştır. Ucun arka yüzeyinde yer alan düzleşme kullanım sonucu aşınmadan kaynaklı olmalıdır. Kemik yüzeyi iyi korunamamıştır ancak yüzeylerde dikey izler yer yer görülebilmektedir.

Katalog No:	101	**Tip:**	Yuvarlak Uçlu Bız	
Buluntu No:	254	**Açma:**	20H	**Feature No:** 6.10
Karelaj:	6-10/a-k	**Kod:**	550.08-550.00	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	7,7 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,4 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	5 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş ile yan kenarlar kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Sığır/ geyik büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Kol kemiği (humerus)
Tanım:	Olasılıkla atık bir parçadan biçimlendirilmiş bız. Alet yassı gövdeli, asimetrik, kalın ve kısmen sivri bitimlidir. Yan kenarlar düzeltilmemiş olup köşelidir. Yalnızca uç kısımda kısmen dairesel bir form oluşturulmuştur. Bızın arka yüzeyin uç kısmında dikey izler; ön yüzeyin uç kısmında ise hem dikey hem verev izler yer almaktadır. Gövdede herhangi bir iz yer almaz.

Katalog No:	102	**Tip:**	Yuvarlak Uçlu Bız	
Buluntu No:	237	**Açma:**	21H	**Feature No:** 3.14
Karelaj:	5/b	**Kod:**	550.17	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	5,9 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,4 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	1 cm	**Ağırlık:**	7 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş kırık ve eksik. Uç kısımda çok küçük kırıklar mevcut.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Geyik/ koyun büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Asimetrik formlu ve asimetrik uçlu, yassı bız. Bızın ön yüzeyinde ve uçta dikey izler yer alır. Ayrıca ön yüzeyin baş kısmında çökküntüler ile dikey ve verev izler bulunur. Arka yüzeyin ucu dışında süngerimsi doku korunmuştur.

Katalog No:	103	**Tip:**	Yuvarlak Uçlu Bız	
Buluntu No:	274	**Açma:**	22M	**Feature No:** 3.8
Karelaj:	6-8/a-k	**Kod:**	548.00/547.60	**Yıl:** 2010
Ölçüler				
Uzunluk:	**1.prç:**3,9 cm **2.prç:**2,1 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,6 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,5 cm	**Ağırlık:**	4 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Aynı alete ait tümlenemeyen iki parça olarak ele geçen bızın, gövdesi ve başı kırık ve eksiktir.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Ceylan büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Kaval kemiği (tibia)
Tanım:	Baştan uca simetrik daralan, yuvarlak uçlu, yassı bız. Bir yan kenardan uca oval dönüşlü, diğer yan kenardan uca ise kısmen keskin dönüşlüdür. Uç yuvarlaktır. Alet yüzeyi iyi korunamamıştır.

Katalog No:	104	**Tip:**	Yuvarlak Uçlu Bız	
Buluntu No:	286	**Açma:**	21L	**Feature No:** 24.5
Karelaj:	6/g	**Kod:**	547.76	**Yıl:** 2012
Ölçüler				
Uzunluk:	4,4 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,8 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,7 cm	**Ağırlık:**	4 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Uzun kemik
Tanım:	Uca doğru daralan, yuvarlak uçlu, yassı bız. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Ön ve arka yüzeyde dikey izler görülür. Korunan uzunluğun baş kısmı koyu renkli olup yanmıştır.

Katalog No:	105	**Tip:**	Yuvarlak Uçlu Bız	
Buluntu No:	308	**Açma:**	21L	**Feature No:** 24.11
Karelaj:	3/e	**Kod:**	547.97	**Yıl:** 2012
Ölçüler				
Uzunluk:	11,6 cm	**Maksimum Genişlik:**	2,5 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,8 cm	**Ağırlık:**	20 gr	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Baş ve gövdedeki çoklu kırıklar birleştirilmiştir. Baş kısmında ve yine başın bir yan kısmında kırık mevcuttur.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Geyik büyüklüğünde memeli			
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)			
Tanım:	Simetrik daralan, yan kenarları yuvarlatılmış geniş yuvarlak uç ile sonlanan bız. Aletin baş kısmında kopmalar mevcuttur. Alet yüzeyi iyi korunamamıştır.			

Katalog No:	106	**Tip:**	Yuvarlak Uçlu Bız	
Buluntu No:	041	**Açma:**	23K	**Feature No:** 62.7
Karelaj:	1-9/e-k	**Kod:**	543.23/543.20	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	2 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,6 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Baş kırık ve eksik. Uçta küçük kopmalar mevcut.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde memeli			
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)			
Tanım:	Gövdeden uca simetrik daralan siyah renkli yanmış, dar yuvarlak uçlu, bız parçası. Dairesel kesitlidir. Tüm yüzeylerde dikey izler görülmektedir. Uçtaki kopmalar olasılıkla kullanıma bağlı olarak gerçekleşmiştir.			

Katalog No:	107	**Tip:**	Yuvarlak Uçlu Bız	
Buluntu No:	125	**Açma:**	21G	**Feature No:** 17.26
Karelaj:	1-7/a-k	**Kod:**	549.53/549.23	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	5,8 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,2 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Baş kırık ve eksik.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Orta/ büyük boyutlu memeli			
Kemik Tipi:	Uzun kemik			
Tanım:	Kemiğin doğal formu gereği köşeli bir gövdeye sahip, yuvarlak uçlu bız. Yan kenarların yalnızca uç kısmı yuvarlatılmıştır, gövde ile baş kısımda kemik dikey olarak ikiye ayrıldıktan sonra düzeltilmemiş, köşeli ve küt bırakılmıştır. Tüm yüzeylerde dikey izler görülmektedir.			

Katalog No:	108	**Tip:**	Yuvarlak Uçlu Bız	
Buluntu No:	126	**Açma:**	131	**Feature No:** 1.1
Karelaj:	1-10/k-v	**Kod:**	545.42/545.25	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	6,2 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,3 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Başın bir kısmı ile bir yan kenar kırık, eksik.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde geviş getiren			
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)			
Tanım:	Asimetrik daralan, yuvarlak uçlu, yassı bız. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Başın korunan kısmı oval formdadır. Korunan bir yan kenar kemik kırıldıktan sonra düzeltilmemiş, köşeli ve küt bırakılmıştır. Yan kenarlar yalnızca uç kısmında yuvarlatılmıştır. Ön yüzeyin baş ile gövde kısmında dikey; uç kısımda ise daha yoğun olarak sol tarafta dikey, sağ tarafta ise verev izler yer almaktadır. Arka yüzeyde ise yalnızca uç kısımda dikey izler bulunmaktadır.			

Katalog No:	109	**Tip:**	Yuvarlak Uçlu Bız	
Buluntu No:	131	**Açma:**	13G	**Feature No:** 13.1
Karelaj:	1-10/d-ı	**Kod:**	?	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	4,8 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,9 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Baştan uca doğru asimetrik daralan yassı gövdeli, dairesel, uzun yuvarlak uçlu bız. İki yan kenar düzeltilmemiş olup küttür. Yalnızca uç kısımda yan kenarlar düzeltilmiştir. Arka yüzey içbükeydir ve ilik boşluğu korunmuştur. Olasılıkla atık bir parçadan biçimlendirilmiştir. Yüzeyi kortekslidir.

Katalog No:	110	**Tip:**	Yuvarlak Uçlu Bız	
Buluntu No:	237	**Açma:**	21H	**Feature No:** 16.1
Karelaj:	2/a	**Kod:**	549.25/544.10	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	10 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,5 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş kırık ve eksik. Uçta küçük kırıklar mevcut.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Ön kol kemiği (radius) gibi uzun kemik
Tanım:	Asimetrik daralan, kavisli, yuvarlak bir uca sahip, yassı bız. Bir yan kenarın tamamı, diğer yan kenarın ise yalnızca gövde- uç arası yuvarlatılmış, geri kalan kısım düzeltilmeden küt bırakılmıştır. Tüm yüzeylerde dikey izler yer almaktayken ayrıca ucun ön yüzeyinde verev izler de bulunmaktadır. Yuvarlak olan uç, siyah renkli olup yanmıştır.

Katalog No:	111	**Tip:**	Yuvarlak Uçlu Bız	
Buluntu No:	245	**Açma:**	21N	**Feature No:** 72.5
Karelaj:	1/a-k	**Kod:**	547.27/547.11	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	6,4 cm	**Maksimum Genişlik:**	1 cm	**Minimum Genişlik:** 0,3 cm
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Tüm. Başta küçük kırıklar mevcut.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Sığır/ at gibi büyük boyutlu memeli			
Kemik Tipi:	Uzun kemik			
Tanım:	Asimetrik daralan, uzun, yuvarlak uçlu yassı bız. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Baş ovaldir. Aletin baş- gövde arası, gövde- uç arasına oranla yaklaşık 0,4 cm daha geniştir. Geniş olan kısımda yan kenarlar düzeltilmemiş olup köşelidir. Dar olan kısımda ise yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Alet yüzeyi iyi korunamamıştır, yalnızca arka yüzeyin uç kısmında kısmen dikey izler görülebilmektedir.			

Katalog No:	112	**Tip:**	Yuvarlak Uçlu Bız	
Buluntu No:	436	**Açma:**	21H	**Feature No:** 18.2
Karelaj:	9/a	**Kod:**	549.02	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	14,9 cm	**Maksimum Genişlik:**	2,2 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Baş kırık ve eksik.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Sığır			
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)			
Tanım:	Uzun ve düz gövdeli, yalnızca uçta daralan yassı bız. Uç simetrik uzun ve yuvarlaktır. Yan kenarlar keskindir. Ön ve arka yüzeyde dikey izler bulunur.			

Katalog No:	113	**Tip:**	Çift Taraflı Bız	
Buluntu No:	429	**Açma:**	20J	**Feature No:** 15.1
Karelaj:	7/k	**Kod:**	548.84	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	4,5 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,7 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	<1 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Bir uçta küçük bir kırık mevcut. Diğer uçta küçük bir kopma mevcut.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial) (?)
Tanım:	Çift taraflı, yassı bız. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. İki uç düzensiz daralmaktadır. 1.uç (küçük kırığı bulunan uç), olasılıkla kavisli sonlanmaktadır. 2.uç (küçük kopma bulunan uç), asimetrik kısa uçludur. Alet, uzun ve düzensiz bir gövdeye sahiptir. Ön yüzey dışbükeydir, arka yüzey düzdür. Alet yüzeyinde az yoğunlukta dikey izler bulunur ancak iki uç kısımda bu izler yoğunlaşır. Birinci uçta dikey, ikinci uçta ise hem dikey hem verev izler bulunur.

Katalog No:	114	**Tip:**	Delikli Bız	
Buluntu No:	533	**Açma:**	22L	**Feature No:** 69.4
Karelaj:	1-4/f-k	**Kod:**	546.54	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	8,1 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,8 cm	**Minimum Genişlik:** 1,1 cm
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	0,5 cm			

Durum:	Baş ve uç kırık, eksik. Gövdedeki kırıklar ise birleştirilmiştir.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Kaval kemiği (tibia) gibi uzun kemik (?)
Tanım:	Baştan uca simetrik daralan, tek delikli bız. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Arka yüzeyin baş kısmında süngerimsi doku bulunur. Baştaki delik, her iki yüzeyden de delinmiştir. Ön yüzeyde baştan gövdeye kadar sığ bir dikey yiv bulunur. Bu yivin yanlarında daha yüzeysel birkaç iz daha bulunmaktadır. Alet yüzeyi iyi korunamamıştır ancak bir yan kenarın gövdesinde kısa yatay izler görülebilmektedir.

Katalog No:	115	**Tip:**	Delikli Bız	
Buluntu No:	693	**Açma:**	21G	**Feature No:** 19.8
Karelaj:	8/k	**Kod:**	549.06	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	11,7 cm	**Maksimum Genişlik:**	2 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	0,5 cm			
Durum:	Baş ve uç kırık, eksik.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi			
Kemik Tipi:	Kaval kemiği (tibia)			
Tanım:	Baştan uca doğru asimetrik daralan, kavisli uçlu, tek delikli yassı bız. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Arka yüzeyde derin bir ilik boşluğu korunmuştur. Kemik dikey olarak ikiye ayrıldıktan sonra kemiğin doğal formu çoğunlukla korunmuş, yoğun olarak uç kısmı biçimlendirilmiştir. Ön yüzeyde gövdede verev birkaç düzensiz iz ile uçta dikey ve verev izler görülür. Yan kenarlarda ve arka yüzeyde dikey izler yer almaktadır. Baştaki delik her iki yüzeyden de açılmıştır.			

Katalog No:	116	**Tip:**	Bezemeli Bız	
Buluntu No:	009	**Açma:**	23K	**Feature No:** 1.1
Karelaj:	1-3/a-k	**Kod:**	544.80/544.70	**Yıl:** 2010
Ölçüler				
Uzunluk:	6,6 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,7 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,6 cm	**Ağırlık:**	7 gr	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Baş kırık ve eksik. Ucun arka yüzeyinde çok küçük bir kırık mevcut.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Sığır			
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)/ ön kol kemiği (radius)			
Tanım:	Simetrik daralan, bezemeli yassı bız. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Uç yuvarlaktır. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Arka yüzeyde düzenli, kısmen uç kısmın ilik boşluğunda ise daha seyrek ve düzensiz olmak üzere dikey izler bulunur. Alet yüzeyi iyi korunamamıştır. Ön yüzeyde ise dikey izler uçta yoğunlaşarak devam etmektedir. Ön yüzeyin korunan üst kısmında birbirine paralel olarak yatay beş derin yiv görülür. Bunlardan en üsttekinin sol kısmı çok derin olmayan birçok çiziden oluşmakta, sağ tarafa doğru derin ve tek çizi halini almaktadır.			

Katalog No:	117	**Tip:**	Bezemeli Bız	
Buluntu No:	130	**Açma:**	21G	**Feature No:** 17.4
Karelaj:	1-7/d-k	**Kod:**	549.53/549.23	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	15,7 cm	**Maksimum Genişlik:**	2,3 cm	**Minimum Genişlik:** 0,8 cm
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Baş ve uç kırık, eksik. Bir yan kenarın küçük bir kısmı kırıktır. Gövdedeki kırıklar ise birleştiriliştir.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Geyik büyüklüğünde geviş getiren			
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)			
Tanım:	Baştan uca doğru simetrik daralan bezemeli bız. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Arka yüzeyde, özellikle de ilik boşluğunda, dikey izler görülmektedir. Ön yüzeyde baştan gövdenin altına kadar iki adet paralel, dikey yiv alır. Bu iki paralel yiv gövdenin altından uca kadar tek yiv olarak devam etmektedir. Bu paralel yivlerin arasında korunan uzunluk boyunca dört adet yılankavi bezeme oluşturulmuştur. Toplam 10 adet kıvrımı olan yılankavi bezeme, uca doğru daha yüzeysel hale gelmiştir. Bu bezemenin kıvrımları soldan sağa doğru daha dar dönüşlere, sağdan sola doğru ise daha geniş dönüşlere sahiptir. Ayrıca bezeme uca doğru önce üç, sonra iki paralel yılankavi bezeme halini alır en uçta ise bu yılankavi bezeme görülmez.			

Katalog No:	118	**Tip:**	Ucu Korunmayan Bız	
Buluntu No:	424	**Açma:**	21I	**Feature No:** 18.1
Karelaj:	2-3/k	**Kod:**	549.62	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	5,2 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,1 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,8 cm	**Ağırlık:**	5 gr	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Baş ve uç kısım kırık, eksik.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Büyük boyutlu memeli			
Kemik Tipi:	Uzun kemik			
Tanım:	Asimetrik daralan yassı bız. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Bızın yan kenarlarında olasılıkla kabaca şekillendirmeye bağlı, daha derin izler yer almaktadır. Tüm yüzeylerde dikey izler; bir yan kenar ve ön yüzeyin gövde kısmında az yoğunlukta verev izler görülmektedir. Alet yüzey iyi korunamamıştır.			

Katalog No:	119	**Tip:**	Ucu Korunmayan Bız	
Buluntu No:	719	**Açma:**	20J	**Feature No:** 28.3
Karelaj:	7-10/f-k	**Kod:**	548.63	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	5,3 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,9 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	2 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş, uç ve bir yan kenar kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Sığır/ at gibi büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Korunan yan kenarın yuvarlatıldığı, asimetrik formda yassı bız. Arka yüzeyde süngerimsi doku, ön yüzeyde ise uzun dikey izler kısmen görülebilmektedir. Alet yüzeyi iyi korunmamıştır.

Katalog No:	120	**Tip:**	Ucu Korunmayan Bız	
Buluntu No:	142	**Açma:**	22J	**Feature No:** 12.1
Karelaj:	3-5/f-g	**Kod:**	548.70/458.45	**Yıl:** 2010
Ölçüler				
Uzunluk:	3,1 cm	**Maksimum Genişlik:**	1 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,5 cm	**Ağırlık:**	2 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş ve uç kırık, eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Sığır
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Korunan kısmın asimetrik daraldığı, yassı bız parçası. Bir yan kenar yuvarlatılmış, diğer yan kenar düzeltilmemiş olup köşelidir. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Alet yüzeyi iyi korunmamıştır, yalnızca ön yüzeyde küçük bir kısım parlaktır. *Mezar buluntusu olarak ele geçmiştir.

Katalog No:	121	**Tip:**	Ucu Korunmayan Bız	
Buluntu No:	428	**Açma:**	20I	**Feature No:** 19.2
Karelaj:	3/b	**Kod:**	549.91	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	7,4 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,2 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,6 cm	**Ağırlık:**	6 gr	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Uç kırık ve eksik. Baş küçük kopmalar mevcut.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde memeli			
Kemik Tipi:	Kaval kemiği (tibia) benzeri uzun kemik			
Tanım:	Kavisli sivri uca sahip, yassı bız. Gövde yassı, uç dairesel formdadır. Arka yüzey içbükeydir, ilik boşluğu görülmektedir. Yan kenarlar düzeltilmemiştir. Bızın uç kısmında dikey izler; ön yüzeyinde sağ kenarına yakın kısımda ise verev izler görülmektedir. Uç parlaktır.			

Katalog No:	122	**Tip:**	Ucu Korunmayan Bız	
Buluntu No:	426	**Açma:**	21H	**Feature No:** 8.2
Karelaj:	8/k	**Kod:**	549.72	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	6,1 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,2 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,7 cm	**Ağırlık:**	8 gr	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Baş ve uç kırık, eksik.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Orta ile büyük boyutlu memeli			
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)			
Tanım:	Simetrik daralan, yassı bız. Bızın gövdesinde dikey izler, ucunda ise hem verev hem dikey izler görülmektedir.			

Katalog No:	123	**Tip:**	Ucu Korunmayan Bız	
Buluntu No:	421	**Açma:**	20J	**Feature No:** 14.4
Karelaj:	8/k	**Kod:**	549.03	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	4,9 cm	**Maksimum Genişlik:**	1 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	3 gr	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Baş ile uç kırık ve eksik. Gövdedeki kırık birleştirilmiştir.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde geviş getiren			
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)			
Tanım:	Simetrik daralan yassı bız. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Bızın arka yüzeyinde ilik boşluğu korunmuştur. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Ön ve kısmen arka yüzeyde dikey izler görülebilmektedir.			

Katalog No:	124	**Tip:**	Ucu Korunmayan Bız	
Buluntu No:	445	**Açma:**	21G	**Feature No:** 6.10
Karelaj:	9/h	**Kod:**	549.86	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	7,9 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,9 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	1 cm	**Ağırlık:**	16 gr	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Başta ve uçta küçük kırıklar mevcut.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Orta/ büyük boyutlu memeli			
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)			
Tanım:	Gövdeden uca doğru simetrik daralan yassı bız. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Aletin arka yüzeyinde ilik boşluğu korunmuştur. Kemiğin ön yüzeyinde yan kenarlara yakın kısımda, baştan gövdenin sonuna kadar yaklaşık 3,8 ve 3,5 cm uzunluğunda iki adet yiv bulunmaktadır. Tüm yüzeylerde dikey izler görülmektedir ayrıca yan kenarlarda ve ön yüzeyde yer yer verev izler de yer almaktadır.			

Katalog No:	125	**Tip:**	Ucu Korunmayan Bız	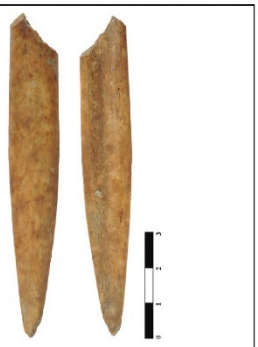
Buluntu No:	720	**Açma:**	20H	**Feature No:** 19.1
Karelaj:	1/ı	**Kod:**	549.98	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	9 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,4 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,5 cm	**Ağırlık:**	7 gr	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Baş ve uç kırık, eksik.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde geviş getiren			
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)			
Tanım:	Asimetrik daralan yassı bız. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Yan kenarlar kısmen yuvarlatılmıştır. Ön yüzeyde yer yer dikey izler görülür. Aletin ön yüzeyi kısmen parlak ve pürüzsüzdür.			

Katalog No:	126	**Tip:**	Ucu Korunmayan Bız	
Buluntu No:	581	**Açma:**	21J	**Feature No:** 14.3
Karelaj:	5/h	**Kod:**	548.75	**Yıl:** 2012
Ölçüler				
Uzunluk:	8,7 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,8 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,8 cm	**Ağırlık:**	14 gr	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Baş ve baş kısmın ön yüzeyinde küçük kırıklar mevcut. Uç ise kırık ve eksik.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde memeli			
Kemik Tipi:	Ön ayak tarak kemiği (metacarpal)			
Tanım:	Baştan uca doğru simetrik daralan yassı bız. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Arka yüzeyin baş ve kısmen gövdesinde derin olmayan ilik boşluğu korunmuştur. Alet yüzeyi iyi korunmamıştır ancak tüm yüzeylerde dikey izler ile ön yüzeyde yer yer parlaklıklar görülmektedir.			

Katalog No:	127	**Tip:**	Ucu Korunmayan Bız	
Buluntu No:	644	**Açma:**	19I	**Feature No:** 2.9
Karelaj:	10/e	**Kod:**	549.87	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	6,8 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,5 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,7 cm	**Ağırlık:**	7 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş ve uç kırık, eksik. Gövdedeki kırık birleştirilmiştir ancak yine de küçük bir kısım eksiktir.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Simetrik daralan yassı bız. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey düzdür. Yan kenarlar keskindir. Tüm yüzeylerde dikey izler, arka yüzeyin uç kısmında dikey izlere ek düzensiz verev izler de görülür. Ön yüzeyin gövde kısmı iyi korunmamıştır bu sebeple bu kısımda iz görülmez.

Katalog No:	128	**Tip:**	Ucu Korunmayan Bız	
Buluntu No:	527	**Açma:**	20K	**Feature No:** 1.3
Karelaj:	3-5/a-k	**Kod:**	549.10/548.98	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	2,4 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,2 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,5 cm	**Ağırlık:**	2 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş ve gövde kırık ve eksik. Uçta da küçük bir kırık mevcut.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Simetrik daralan, koyu renkli yanmış, yassı bız parçası. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Bızın ön yüzeyinde siyah renkli yanma izi bulunur. Arka yüzeyin gövde kısmına doğru ilik boşluğunun bir kısmı korunmuştur. Tüm yüzeylerde dikey ve verev izler bulunur.

Katalog No:	129	**Tip:**	Ucu Korunmayan Bız	
Buluntu No:	252	**Açma:**	20H	**Feature No:** 6.4
Karelaj:	7/e	**Kod:**	550.04	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	2,5 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,2 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	2 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş ve uç kırık, eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Simetrik daralan, koyu renkli yanmış yassı bız. Tüm yüzeylerde yer yer yanma sonucu oluşmuş siyah lekeler yer alır. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Tüm yüzeylerde dikey izler görülür.

Katalog No:	130	**Tip:**	Ucu Korunmayan Bız	
Buluntu No:	647	**Açma:**	20J	**Feature No:** 28.2
Karelaj:	9/h	**Kod:**	548.60	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	9,7 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,3 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,7 cm	**Ağırlık:**	10 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Başın yan yüzeyinin bir kısmı ve uç kırık, eksik. Alet üzerindeki çoklu kırıklar birleştirilmiştir.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Sığır gibi büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Asimetrik daralan, koyu renkli yanmış yassı bız. Bızın özellikle uç kısmı daha çok yanarak siyah rengini almıştır. Bir yan kenar yuvarlatılmış, diğer yan kenar ise daha özensiz bırakılmıştır. Baş kısımda kopmalar mevcuttur. Aletin baş-gövde kısmı arasında verev izler; gövde-uç kısmı arasında ise dikey izler vardır. Uç ise parlak ve pürüzsüzdür.

Katalog No:	131	**Tip:**	Ucu Korunmayan Bız	
Buluntu No:	723	**Açma:**	21G	**Feature No:** 8.8
Karelaj:	1-10/a-k	**Kod:**	549.89	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	7 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,2 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,6 cm	**Ağırlık:**	6 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş ve uç kırık, eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Simetrik daralan yassı bız. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Yoğunlukla baş kısımda olmak üzere dikey izler, ön ve arka yüzeye görülmektedir. Ön yüzeyde düzensiz birkaç verev iz de yer alır. Arka yüzeyin baş kısmında süngerimsi doku korunmuştur. Alet yüzeyi oldukça parlak ve pürüzsüzdür.

Katalog No:	132	**Tip:**	Ucu Korunmayan Bız	
Buluntu No:	725	**Açma:**	21H	**Feature No:** 11.16
Karelaj:	1-10/g-e	**Kod:**	549.90/549.79	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	8 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,5 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,8 cm	**Ağırlık:**	9 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş kısmın ön yüzeyinden kopmalar mevcutur. Uç ise kırık ve eksiktir.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Asimetrik daralan yassı bız. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Baş ovaldir. Düzensiz daralan bir yan kenar, dalgalı bir formdadır ve bu kenarın gövde bölümündeki bir kırık, aletin kırıldıktan sonra düzeltilip kullanılmaya devam ettiğini göstermektedir. Yan kenarlar kalındır ve yuvarlatılmıştır. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Yalnızca uç kısımda dikey ve verev izler bulunur.

Katalog No:	133	**Tip:**	Ucu Korunmayan Bız	
Buluntu No:	207	**Açma:**	21H	**Feature No:** 3.1
Karelaj:	2/f	**Kod:**	550.02	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	5,7 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,1 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,6 cm	**Ağırlık:**	8 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Tümlenmeyen 3 ayrı parça olduğu ve kırık kemiklerin olası konumları belirlenemediği için boyut olarak en uzun parçanın uzunluğu, kalınlığı ve genişliği alınmıştır. Gövdenin bir kısmı, baş ve uç kırık, eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Geyik/ koyun büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Ön kol kemiği (radius) gibi uzun kemik
Tanım:	Alet parçalarının yönleri belirlenemediği için iki yan kenarda uç kısma kadar açılmış iki yivin yer aldığı öngörülen ve uca doğru daralan yassı bız. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey kısmen içbükeydir. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Aletin ön ve arka yüzeylerinde dikey izlere ek olarak uçta az yoğunlukta yatay izler de yer alır. Aletin orta ve küçük boyutlu parçalarının ön yüzeyi pürüzsüz ve parlaktır.

Katalog No:	134	**Tip:**	Ucu Korunmayan Bız	
Buluntu No:	050	**Açma:**	22M	**Feature No:** 15.1
Karelaj:	5/c-d	**Kod:**	549.68/546.51	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	9,7 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,9 cm	**Minimum Genişlik:** 0,3 cm
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Başta küçük kırıklar mevcut. Uç ise kırık ve eksiktir.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Kol kemiği (humerus)
Tanım:	Gövdeden uca düzensiz daralan, dar uçlu, bız. Alet baştan gövdeye önce daralır, gövdede genişleyerek uca doğru daralmaya devam eder. Baş kısımda kemiğin doğal formu korunmuştur. Uç, daireseldir. Ön yüzeyin baş kısmında beş adet yatay kısa iz bulunur. Gövdede ise yatay ve dikey izler bulunmaktadır. *Mezar buluntusu olarak ele geçmiştir.

Katalog No:	135	**Tip:**	Ucu Korunmayan Bız	
Buluntu No:	123	**Açma:**	21G	**Feature No:** 17.3
Karelaj:	1-7/d-k	**Kod:**	549.53/549.23	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	6,4 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,4 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş ve uç kırık, eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Baştan uca doğru simetrik daralan yassı bız. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Ön ve arka yüzeyde dikey izler görülür.

Katalog No:	136	**Tip:**	Ucu Korunmayan Bız	
Buluntu No:	417	**Açma:**	21H	**Feature No:** 18.8
Karelaj:	4/d	**Kod:**	548.97	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	7,6 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,3 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş ve uç kırık, eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Baştan uca simetrik daralan, yassı bız. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Tüm yüzeylerde dikey izler yer alır.

Katalog No:	137	**Tip:**	Ucu Korunmayan Bız	
Buluntu No:	423	**Açma:**	22K	**Feature No:** 105.6
Karelaj:	3-6/a-b	**Kod:**	547.83	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	9,4 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,4 cm	**Minimum Genişlik:** 0,6 cm
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Gövdedeki kırıklar birleştirilmiştir ancak burada eksik bir parça yer almaktadır. Uç kırık ve eksiktir.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Koyun/ geyik büyüklüğünde memeli			
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)			
Tanım:	Baştan gövdeye genişleyip, gövdeden uca doğru simetrik daralan, yassı bız. Başın bir kenarı diğerinden daha uzun olup verev formdadır. Başın ön yüzeyinde küçük kopuklar bulunur. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Alet yüzeyi iyi korunmamıştır. Tüm yüzeylerde dikey izler bulunmasına karşın bu izler ön yüzeyde az yoğunluktayken, arka yüzeyde özellikle de ilik boşluğunda yoğundur.			

Katalog No:	138	**Tip:**	Ucu Korunmayan Bız	
Buluntu No:	588	**Açma:**	21N	**Feature No:** 82.3
Karelaj:	2-7/e-g	**Kod:**	546.78	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	4,8 cm	**Maksimum Genişlik:**	1 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Baş ve uç kırık, eksik.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Orta/ büyük boyutlu memeli			
Kemik Tipi:	Uzun kemik			
Tanım:	Atık bir parçadan biçimlendilen, kenarları biçimlendirilmemiş, verev uca sahip bız. Yüzeydeki yoğun korteks sebebiyle yalnızca ön yüzeyde kısmen dikey izler görülebilmekte, diğer yüzeyler hakkında yorum yapılamamaktadır.			

Katalog No:	139	**Tip:**	Ucu Korunmayan Bız	
Buluntu No:	601	**Açma:**	13H	**Feature No:** 15.1
Karelaj:	4/ö	**Kod:**	545.24/545.16	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	3,1 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,4 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş ve uç kırık, eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial) (?)
Tanım:	Baştan uca doğru düzensiz daralan, koyu renkli yanmış yassı bız. Kırık olan ucun dairesel olduğu öngörülebilmektedir. Bir yan kenarın baş-gövde kısmı kırıldıktan sonra kabaca düzeltilmiştir, uç ile korunan diğer yan kenar ise yuvarlatılmıştır. Tüm yüzeylerde dikey izler yer almaktadır. Yanma sonucu özellikle uçta olmak üzere yer yer siyahlıklar görülebilmektedir.

Katalog No:	140	**Tip:**	Ucu Korunmayan Bız	
Buluntu No:	434	**Açma:**	21J	**Feature No:** 42.3
Karelaj:	1/ı	**Kod:**	549.25	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	4,4 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,8 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş ve bir yan kenar kırık, eksik. Uçta küçük bir kırık mevcut.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Orta/ büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Korunan bir yan kenarın düzenli daraldığı yassı bız. Korunan yan kenar yuvarlatılmıştır. Tüm yüzeylerde dikey izler görülür.

Katalog No:	141	**Tip:**	Bız Gövde Parçası	
Buluntu No:	235	**Açma:**	20I	**Feature No:** 10.8
Karelaj:	3/c	**Kod:**	549.82	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	4,6 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,8 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	3 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş, uç ile bir yan kenar kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Orta/ büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Uzun kemik
Tanım:	Siyah renkli yanmış yassı bıza ait gövde parçası. Korunan yan kenar yuvarlatılmıştır. Kemiğin korunan yüzeyleri de özenli biçimlendirilmemiştir. Arka yüzeyde süngerimsi doku kısmen korunmuştur. Tüm yüzeylerde dikey izlere ek olarak ön yüzeyde verev izler görülmektedir.

Katalog No:	142	**Tip:**	Bız Gövde Parçası	
Buluntu No:	223	**Açma:**	21H	**Feature No:** 3.3
Karelaj:	3/g	**Kod:**	550.00	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	7,2 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,2 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,5 cm	**Ağırlık:**	6 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş ile uç kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Baştan korunan uzunluğun ucuna doğru simetrik olarak hafif daralan, yan kenarları yuvarlatılmış, bıza ait yassı gövde parçası. Arka yüzey içbükeydir. Baş kısmındaki küçük bir düzelti, kırıldıktan sonra aletin baş kısmının düzeltilmiş olabileceğini düşündürmektedir. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Yan kenarlarda ve ön yüzeyde dikey izler, ön yüzeyin uç kısmında ise bu izlere ek olarak verev izler bulunmaktadır.

Katalog No:	143	**Tip:**	Bız Gövde Parçası	
Buluntu No:	275	**Açma:**	23L	**Feature No:** 8.6
Karelaj:	1-3/a-b	**Kod:**	565.57/545.33	**Yıl:** 2010
Ölçüler				
Uzunluk:	3,3 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,9 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	2 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş ve uç kırık, eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Ceylan büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Ön kol kemiği (radius)
Tanım:	Yan kenarların yuvarlatıldığı, simetrik daralan, bir bıza ait yassı gövde parçası. Arka yüzey içbükeydir, ilik boşluğu korunmuştur. Tüm yüzeylerde, dikey izler ve yüzeydeki parlaklıklar yer yer korunmuştur. *Mezar buluntusu olarak ele geçmiştir.

Katalog No:	144	**Tip:**	Bız Gövde Parçası	
Buluntu No:	652	**Açma:**	19I	**Feature No:** 3.1
Karelaj:	7/ı	**Kod:**	549.75	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	4 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,6 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	<1 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş ve uç kırık, eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Simetrik daralan yassı, bıza ait gövde parçası. Bir yan kenar yuvarlatılmış diğer yan kenar düzeltilmemiş olup küttür. Arka yüzeyde baş ve kısmen gövde kısmında, derin olmayan ilik boşluğu görülür. Arka yüzeyde yoğun olarak verev izler bulunur.

Katalog No:	145	**Tip:**	Bız Gövde Parçası	
Buluntu No:	653	**Açma:**	20I	**Feature No:** 19.9
Karelaj:	10/ı	**Kod:**	549.70	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	3,7 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,7 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	2 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş ve gövde kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Orta/ büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Uzun kemik
Tanım:	Gövdeden uca doğru asimetrik daralan bıza ait yassı gövde parçası. Bir yan kenar düzeltilmemiş olup köşelidir. Gövdenin ön ve arka yüzeyinde dikey izler, diğer uç ön yüzeyin uç kısmına doğru ise aynı zamanda verev izler de bulunmaktadır.

Katalog No:	146	**Tip:**	Bız Gövde Parçası	
Buluntu No:	245	**Açma:**	20M	**Feature No:** 14.1
Karelaj:	5/k	**Kod:**	547.58	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	2,6 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,1 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,5 cm	**Ağırlık:**	2 gr	
Delik Çapı:	-			

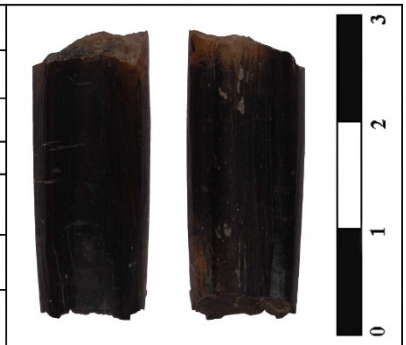

Durum:	Baş ve uç kırık, eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Kaval kemiği (tibia)
Tanım:	Kenarları yuvarlatılmış, siyah renkli yanmış, bıza ait yassı gövde parçası. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Tüm yüzeylerde dikey izler görülür, ancak uç kısma doğru izler yoğunlaşmaktadır. Yan kenarlarda dikey izlere ek olarak, verev izler de yer alır. Ön yüzeyde yatay birkaç iz bulunmaktadır. Alet oldukça parlak ve pürüzsüzdür.

Katalog No:	147	**Tip:**	Bız Gövde Parçası	
Buluntu No:	268	**Açma:**	21G	**Feature No:** 1.3
Karelaj:	1/k	**Kod:**	550.20	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	5 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,2 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,6 cm	**Ağırlık:**	4 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş ile uç kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Uç kısma doğru simetrik olarak hafif daralan, bıza ait yassı gövde parçası. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Tüm yüzeylerde dikey izler görülür.

Katalog No:	148	**Tip:**	Bız Gövde Parçası	
Buluntu No:	212	**Açma:**	20I	**Feature No:** 12.2
Karelaj:	3/c	**Kod:**	549.76	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	5,1 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,4 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,6 cm	**Ağırlık:**	5 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş ve uç kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Geyik/ koyun büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Uç kısma doğru simetrik olarak hafifçe daralan, bıza ait yassı gövde parçası. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Her iki yan kenara yakın kısımda, aletin korunan uzunluğu boyunca devam eden birer yiv yer alır. Yan kenarlar parlak ve pürüzsüzdür. Ön yüzeydeki dikey izler, düzensiz ve seyrektir.

Katalog No:	149	**Tip:**	Bız Gövde Parçası	
Buluntu No:	280	**Açma:**	22J	**Feature No:** 13.3
Karelaj:	7-8/d	**Kod:**	547.28/547.05	**Yıl:** 2010
Ölçüler				
Uzunluk:	3,5 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,1 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,5 cm	**Ağırlık:**	3 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş, uç ve bir yan kenar kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Ön kol kemiği (radius) (?)
Tanım:	Korunan bir yan kenarın yuvarlatıldığı, bıza ait yassı gövde parçası. Ön yüzeyde dikey izler bulunmaktadır. *Mezar buluntusu olarak ele geçmiştir.

Katalog No:	150	**Tip:**	Bız Gövde Parçası	
Buluntu No:	129	**Açma:**	21G	**Feature No:** 17.27
Karelaj:	1-7/d-k	**Kod:**	549.53/549.23	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	5 cm	**Maksimum Genişlik:**	1 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Başın bir kısmı ile uç kırık, eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Uzun kemik
Tanım:	Asimetrik daralan, yassı bıza ait bir gövde parçası. Bir yan kenarın gövdesi ile uca doğru olan kısmı yuvarlatılmıştır. Diğer yan kenarlar ise düzeltilmemiş olup küttür. Başın korunan küçük bir kısmı ovaldir. Arka yüzeyde korunan uzunluğun başından gövdeye kadar birbirine paralel, biri diğerinden daha kısa, iki adet dikey yiv yer almaktadır. Parçanın ön ve arka yüzeyinde dikey izler görülmektedir. Ayrıca ön yüzeyin baş kısmında birkaç verev iz de bulunmaktadır.

Katalog No:	151	**Tip:**	Bız Gövde Parçası	
Buluntu No:	246	**Açma:**	21H	**Feature No:** 16.3
Karelaj:	5/c	**Kod:**	549.25/549.10	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	4 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,9 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş ve uç kırık, eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Asimetrik daralan, bıza ait yassı gövde parçası. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Yan kenarlar küttür. Ön yüzey ile arka yüzeyde, özellikle ilik boşluğunda, dikey izler görülür.

Katalog No:	152	**Tip:**	Bız Gövde Parçası	
Buluntu No:	424	**Açma:**	21G	**Feature No:** 19.12
Karelaj:	4/h	**Kod:**	349.0	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	6,2 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,6 cm	**Minimum Genişlik:**
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:				

Durum:	Baş ve uç kırık, eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Sığır/ at gibi büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Simetrik daralan yassı bız gövdesi. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Arka yüzeyde kısmen ilik boşluğu korunmuştur ve yalnızca burada dikey izler bulunur.

Katalog No:	153	**Tip:**	Bız Gövde Parçası	
Buluntu No:	432	**Açma:**	22K	**Feature No:** 108.7
Karelaj:	5/f	**Kod:**	546.60	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	3,7 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,2 cm	**Minimum Genişlik:**
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:				

Durum:	Uç kırık ve eksik. Bir yan kenarda kırık mevcut.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Orta/ büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Düzensiz yan kenarlara sahip, uca doğru asimetrik daralan, bıza ait gövde parçası. Gövdeden başa oval dönüşlüdür. Baş düzdür. Yan kenarlarda gövde-uç arası yuvarlatılmıştır. Arka yüzeyin baştan gövdeye kadar devam eden ilik boşluğunda, sağa doğru hafif eğimli dikey izler bulunmaktadır.

Katalog No:	154	**Tip:**	Bıza Ait Yapım Aşaması	
Buluntu No:	446	**Açma:**	20J	**Feature No:** 19.2
Karelaj:	10/k	**Kod:**	548.78	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	3,8 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,3 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,6 cm	**Ağırlık:**	2 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş, uç, bir yan kenar, diğer yan kenarın ise bir kısmı kırık ve eksiktir.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Sığır
Kemik Tipi:	Arka ayak tarak kemikleri (metatarsal)
Tanım:	Ön yüzeyde dikey oluk açılmış kemik parçası. Kemik yüzeyinde ve yiv içerisinde dikey izler yer almaktadır. Oluğun sol kenarında verev izler de bulunmaktadır. Korunan uzunluk boyunca devam eden bu oluğun kemik ayrımı için açıldığı düşünülmektedir.

Katalog No:	155	**Tip:**	Bıza Ait Yapım Aşaması	
Buluntu No:	252	**Açma:**	21N	**Feature No:** 4.1
Karelaj:	4/b	**Kod:**	547.47	**Yıl:** 2012
Ölçüler				
Uzunluk:	4,4 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,5 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,8 cm	**Ağırlık:**	5 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Uç ve yan kenarlar kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Geyik/ koyun büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Arka ayak tarak kemikleri (metatarsal)
Tanım:	Ön yüzeyde dikey oluk açılmış kemik parçası. Arka yüzeyde kemik iliği boşluğu korunmuştur. Kemik yüzeyi iyi korunamamıştır, iz görülmez. Korunan uzunluk boyunca devam eden bu oluğun kemik ayrımı için açıldığı düşünülmektedir.

Katalog No:	156	**Tip:**	Bıza Ait Yapım Aşaması	
Buluntu No:	124	**Açma:**	22J	**Feature No:** 5.14
Karelaj:	3-4/f-ı	**Kod:**	549.03	**Yıl:** 2010
Ölçüler				
Uzunluk:	2,4 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,6 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,6 cm	**Ağırlık:**	2 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş ile uç kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi
Kemik Tipi:	Arka ayak tarak kemikleri (metatarsal)
Tanım:	Ön yüzeyde dikey oluk açılmış kemik parçası. Bir yan kenar sivri, diğer yan kenar küttür. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Oluğun ikiye ayırdığı ön yüzeyde sağ taraf iyi korunmamıştır, sol tarafta ise dikey ve verev izler bulunmaktadır. Korunan uzunluk boyunca devam eden bu yivin kemik ayrımı için açıldığı düşünülmektedir.

Katalog No:	157	**Tip:**	Bıza Ait Yapım Aşaması	
Buluntu No:	342	**Açma:**	20J	**Feature No:** 342
Karelaj:	10/h	**Kod:**	548.98	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	5,6 cm	**Maksimum Genişlik:**	2,1 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	1,3 cm	**Ağırlık:**	8 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Gövde kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ geyik büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Ön ayak tarak kemiği (metacarpal)
Tanım:	Yarım tarak kemiğin distal kısmı korunarak dikey olarak ikiye bölündükten sonra iç yüzeyde kısmen düzelti uygulanan, olasılıkla atık parçadır. İç yüzeydeki süngerimsi doku korunmuştur. Gövde kısmında ise düzensiz verev izler bulunmaktadır. Olasılıkla bız yapımı için ayrılmış ancak biçim verilmeden yarım bırakılmıştır.

Katalog No:	158	**Tip:**	Bıza Ait Yapım Aşaması	
Buluntu No:	442	**Açma:**	21G	**Feature No:** 19.25
Karelaj:	1-10/a-k	**Kod:**	549.07/548.95	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	5,6 cm	**Maksimum Genişlik:**	2,2 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Uç kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi
Kemik Tipi:	Arka ayak tarak kemikleri (metatarsal)
Tanım:	Yarım tarak kemiğin distal kısmı korunarak dikey olarak ikiye bölündükten sonra iç yüzeyde kısmen düzelti uygulanan, olasılıkla atık parçadır. Baş düzleştirilmiştir. Kemiğin gövdesinde dikey izler görülmektedir. Arka yüzeyde süngerimsi doku korunmuştur ve ilik boşluğu görülmektedir. Kemik dikey olarak ayrıldıktan sonra arka yüzey düzleştirilmiştir. Olasılıkla bız yapımı için ayrılmış ancak biçim verilmeden yarım bırakılmıştır.

Katalog No:	159	**Tip:**	Bıza Ait Yapım Aşaması	
Buluntu No:	448	**Açma:**	21G	**Feature No:** 18.12
Karelaj:	1-10/a-k	**Kod:**	549.23/549.07	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	6,2 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,9 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Uç kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Yarım tarak kemiğin distal kısmı korunarak dikey olarak ikiye bölünmüş ve olasılıkla yapım aşamasında yarım bırakılmış parça. Baş kısmen düzleştirilmiştir. Kemiğin gövdesinde dikey izler görülmektedir. Arka yüzeyde baş- gövde arasında süngerimsi doku korunmuştur ve ilik boşluğu görülmektedir. Kemik dikey olarak ayrıldıktan sonra arka yüzey düzleştirilmiştir. Olasılıkla bız yapımı için ayrılmış ancak yarım bırakılmıştır.

Katalog No:	160	**Tip:**	Yassı Kemik Bız	
Buluntu No:	010	**Açma:**	23L	**Feature No:** 1.1
Karelaj:	1-5/a-k	**Kod:**	544.95/544.90	**Yıl:** 2010
Ölçüler				
Uzunluk:	3,4 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,4 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,5 cm	**Ağırlık:**	<1 gr	
Delik Çapı:	-			

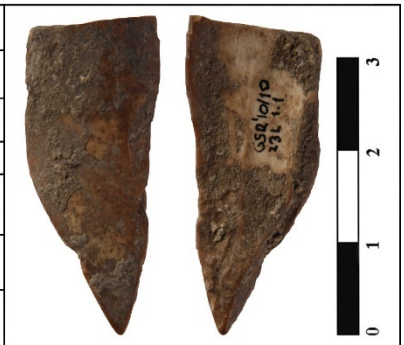

Durum:	Baş kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi
Kemik Tipi:	Kaburga kemiği (?)
Tanım:	Asimetrik daralan yassı bız. Ön yüzey dışbükeydir. Başın korunan bir kısmı oval dönüşlüdür. Bir yan kenar yuvarlatılmıştır. Uç yuvarlak ve kalındır. Ön yüzeyde uzun dikey izler, uca doğru kemiğin formuna paralel devam etmektedir. Arka yüzeyin baş kısmında ise yine dikey ve verev, az yoğunlukla ise düzensiz izler görülür. Alet yüzeyi iyi korunamamıştır.

Katalog No:	161	**Tip:**	Boynuz Bız	
Buluntu No:	140	**Açma:**	23J	**Feature No:** 3.11
Karelaj:	1-3/a-k	**Kod:**	546.08/545.98	**Yıl:** 2010
Ölçüler				
Uzunluk:	4,7 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,1 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,8 cm	**Ağırlık:**	4 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş ve uç kırık, eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Ceylan
Kemik Tipi:	Boynuz
Tanım:	Gövdeden uca doğru simetrik daralan, tüm boynuzdan biçimlendirilen yassı bız. Uç korunmamıştır ancak simetrik sonlandığı öngörülebilmektedir. Yassı olan gövde kısmı uca doğru dairesel bir form almaktadır. Alet yüzeyi iyi korunamamıştır ancak ön ve bir yan yüzeyde dikey izler; tüm yüzeylerde ise yer yer parlaklık görülür.

Katalog No:	162	**Tip:**	Boynuz Bız	
Buluntu No:	444	**Açma:**	21G	**Feature No:** 6.14
Karelaj:	10/h	**Kod:**	549.86	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	6,1 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,2 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,5 cm	**Ağırlık:**	3 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş ve uç kırık, eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun (?)
Kemik Tipi:	Boynuz
Tanım:	Gövdeden uca asimetrik daralan, siyah renkli yanmış, yassı bız. Bir yan kenar diğerine göre daha keskin daralmaktadır. Yan kenarların biri yuvarlatılmış, diğeri ise keskindir. Yüzeyde dikey izler görülür.

Katalog No:	163	**Tip:**	Boynuz Bız	
Buluntu No:	042	**Açma:**	21N	**Feature No:** 69.3
Karelaj:	8/c	**Kod:**	549.74	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	5,1 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,4 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Keçi (?)
Kemik Tipi:	Boynuz
Tanım:	Gövdeden uca doğru asimetrik daralan, yuvarlak uçlu yassı bız. Ön yüzey dairesel iken, arka yüzey daha çok köşeli bir profil sergilemektedir. Bir yan kenardaki dikey izler kısmen görülebilmektedir.

Katalog No:	164	**Tip:**	Diş Bız	
Buluntu No:	214	**Açma:**	20I	**Feature No:** 10.2
Karelaj:	3/c	**Kod:**	549.88	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	4,1 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,5 cm	**Minimum Genişlik:** 0,2 cm
Ortalama Kalınlık:	0,7 cm	**Ağırlık:**	<1 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Tüm.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Orta/ büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Diş
Tanım:	Dişin kök kısmının inceltilerek asimetrik bir uç oluşturulan bız. Sivriltilerek bir uç oluşturulan dişin kök kısmında dikey izler yer almaktadır.

Katalog No:	165	**Tip:**	İğne	
Buluntu No:	344	**Açma:**	21J	**Feature No:** 25.2
Karelaj:	2/f	**Kod:**	549.12	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	6 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,5 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	2 gr	
Delik Çapı:	Uz.: 0,7 cm Gen.: 0,2 cm			

Durum:	Uç kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Orta boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Uzun kemik
Tanım:	Baş kısmı geniş, gövde kısmı daha dar kesitli iğne. Yassı olan baş kısım gövdenin alt kısmında silindirik bir profil oluşturmaktadır. Baş oval formdadır. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. İğne deliği "göz biçimli delik" olarak tanımlanmaktadır. İğne deliği oluk açma yöntemiyle, dikey bir yarık şeklinde açılmıştır. Delik ile baş arasında kullanıma bağlı aşınma görülür. Deliğin alt kısmında ise delik açma izi yer alır. Baş kısımda süngerimsi doku görülür. Ön yüzeyde deliğin üst kısmında olasılıkla ip izinin açtığı küçük bir oluk yer almaktadır. Baş kısmı koyu renkli olup yanmıştır. Alet pürüzsüz ve parlaktır.

Katalog No:	166	**Tip:**	İğne	
Buluntu No:	650	**Açma:**	21N	**Feature No:** 39.2
Karelaj:	2/c	**Kod:**	546.87	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	3,9 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,3 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,3 cm	**Ağırlık:**	<1 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	İğne deliğinden itibaren baş ile uç kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/keçi büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Uzun kemik
Tanım:	Dairesel kesitli iğne. İğne deliği "göz biçimli delik" olarak tanımlanmaktadır. İğne deliği oluk açma yöntemiyle, dikey bir yarık şeklinde açılmıştır. Deliğin alt kısmında delik açma izi yer alır. Uç korunmamıştır. Alet yüzeyi iyi korunamamıştır ancak yalnızca ön yüzeyin delik kısmında parlaklık mevcuttur.

Katalog No:	167	**Tip:**	İğne	
Buluntu No:	648	**Açma:**	20N	**Feature No:** 25.1
Karelaj:	9/b	**Kod:**	546.71	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	21,2 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,6 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	Uz.:1,1 cm Gen.:0,2 cm			
Durum:	Çoklu kırıklar birleştirilmiştir.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Büyük boyutlu memeli			
Kemik Tipi:	Kaval kemiği (tibia) gibi uzun kemik			
Tanım:	Baş ve ucu siyah renkli, gövdesi koyu renkli yanmış dairesel kesitli iğne. Alet, uca doğru kavisli bir form halini alır. Baş oval, uç ise sivridir. İğne deliği "göz biçimli delik" olarak tanımlanmaktadır. İğne deliği oluk açma yöntemiyle, dikey bir yarık şeklinde açılmıştır. Delik ile baş arasında kullanıma bağlı yoğun aşınma görülür. Deliğin alt kısmında ise delik açma izi yer alır. Alet yüzeyinde iz görülmez, parlak ve pürüzsüzdür.			

Katalog No:	168	**Tip:**	İğne	
Buluntu No:	590	**Açma:**	13H	**Feature No:** 31.2
Karelaj:	9/o	**Kod:**	544.96/544.86	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	9,4 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,1 m	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	Uz.: 0,5 cm Gen.:0,2 cm			
Durum:	Gövdedeki kırıklar birleştirilmiştir.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde geviş getiren			
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)			
Tanım:	Baştan uca doğru simetrik daralan, verev uçlu yassı iğne. Baş oval formdadır. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. İğne deliği oluk açma yöntemiyle, dikey bir yarık şeklinde açılmıştır. Delik ile baş arasında kullanıma bağlı aşınma görülür. Deliğin alt kısmında ise delik açma izi yer alır. Baş kısımda süngerimsi doku görülür. Ön ve arka yüzeyde deliğin üst kısmında olasılıkla ip izinin açtığı küçük bir oluk yer almaktadır. Bu oluk süngerimsi dokuyu kesmektedir. Alet yüzeyinde dikey izler bulunur. İğnenin en ucunda ise iz bulunmaz ve parlaktır.			

Katalog No:	169	**Tip:**	Mekik	
Buluntu No:	234	**Açma:**	22L	**Feature No:** 10.2
Karelaj:	7/b	**Kod:**	547.40	**Yıl:** 2010
Ölçüler				
Uzunluk:	3,6 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,4 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	<1 gr	
Delik Çapı:	0,5 cm			

Durum:	Tüm.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Orta/ büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Ön kol kemiği (radius) gibi uzun kemik
Tanım:	Baştan gövdeye genişleyip ardından uca doğru simetrik daralan mekik. Ön yüzey dışbükeydir. Dar uç, yuvarlak sonlanmaktadır. Gövde ile baş arası oval dönüşlü olup baş düzdür. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Delik çoğunlukla arka yüzeyden delinmiştir. Arka yüzeyde deliğin üst kısmında bir delik delme girişimi bulunmaktadır. Nesnenin ön yüzeyinde dikey ve çoğunlukla uç kısımda verev olmak üzere izler yer alır. Arka yüzeyde ise sol yan kenarda dikey izler, aletin formuna paralel olarak devam etmektedir.

Katalog No:	170	**Tip:**	Olta İğnesi	
Buluntu No:	656	**Açma:**	22K	**Feature No:** 25.1
Karelaj:	3/a	**Kod:**	547.47	**Yıl:** 2012
Ölçüler				
Uzunluk:	1,9 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,8 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,3 cm	**Ağırlık:**	<1 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş kırık ve eksik. Olta ucunda küçük bir kırık mevcut. Oltanın baş ve ucundaki kırıklar birleştirilmiştir.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Uyluk kemiği (femur) gibi uzun kemik
Tanım:	Baş kısmı köşeli, kanca kısmı dairesel kesitli olta iğnesi. Özellikle ön yüzeyden belirgin olarak görülen aşınma izleri kanca formunu aldığı noktada yoğunlaşmaktadır. Aletin dışa bakan yüzeyleri parlaktır. Olta iğnesinin gövde kısmında alete dikey izler bulunur. Arka yüzeyde ise yatay 5 adet iz bulunur. Uç kırıktır ancak sivri bir uçla bittiği öngörülmektedir. *Mezar buluntusu olarak ele geçmiştir.

Katalog No:	171	**Tip:**	Baş Kısmı Korunan Delikli Spatül	
Buluntu No:	148	**Açma:**	21M	**Feature No:** 54.2
Karelaj:	5/k	**Kod:**	547.44	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	5,7 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,8 cm	**Minimum Genişlik:** 1,3 cm
Ortalama Kalınlık:	0,3 cm	**Ağırlık:**	4 gr	
Delik Çapı:	0,4 cm			

Durum:	Uç kırık ve eksik. Gövdedeki küçük kırık birleştirilmiştir.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Ön kol kemiği (radius) gibi uzun kemik
Tanım:	Baştan gövdeye doğru hafif genişleyen delikli spatül. Yan kenarlar keskindir. Baş oval formdadır ve burada küçük bir çentik yer alır. Delik her iki yüzeyden de açılmıştır. Arka yüzeyde yer yer süngerimsi doku görülür. Arka yüzeyde dikey izler yer alırken, ön yüzeyde hiçbir iz yoktur.

Katalog No:	172	**Tip:**	Baş Kısmı Korunan Delikli Spatül	
Buluntu No:	251	**Açma:**	21N	**Feature No:** 5.3
Karelaj:	3/c	**Kod:**	547.51	**Yıl:** 2012
Ölçüler				
Uzunluk:	3,3 cm	**Maksimum Genişlik:**	2,2 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,3 cm	**Ağırlık:**	2 gr	
Delik Çapı:	0,4 cm			

Durum:	Gövde ve uç kırık, eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Kızıl geyik büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Ön kol kemiği (radius)
Tanım:	Baştan gövdeye doğru düz bir profilde inen, delikli yassı spatül. Yan kenarlar keskindir. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey düzdür. Başın kenarları yuvarlatılmıştır ve burada küçük çentik izleri mevcuttur. Delik, hem ön yüzeyden hem de arka yüzeyden açılmıştır. Ön yüzeyde kısmen dikey izler görülür.

Katalog No:	173	**Tip:**	Baş Kısmı Korunan Delikli Spatül	
Buluntu No:	125	**Açma:**	22J	**Feature No:** 12.2
Karelaj:	4/f	**Kod:**	548.70/ 548.00	**Yıl:** 2010
Ölçüler				
Uzunluk:	3,6 cm	**Maksimum Genişlik:**	2,7 cm	**Minimum Genişlik:** 2,5 cm
Ortalama Kalınlık:	0,3 cm	**Ağırlık:**	3 gr	
Delik Çapı:	0,3 cm			

Durum:	Gövde ve uç kırık, eksik. Korunan kemiğin uç kısmındaki ve bir yan kenardaki kırıklar birleştirilmiştir.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Sığır ?
Kemik Tipi:	Ön kol kemiği (radius)/ kaval kemiği (tibia) gibi uzun kemik
Tanım:	Baştan gövdeye doğru hafif daralan, yassı nesne. Başın kenarları yuvarlatılmıştır ve bu kısımda çentikler mevcuttur. Yan kenarlar keskindir. Kemiğin arka yüzeyinden görülen, aletin kırıldığı alt kısımda bir delik yer almaktadır. Bu delik arka yüzeyden açılmıştır. Kemik yüzeyi iyi korunamamıştır, bu yüzden iz görülmez. *Mezar buluntusu olarak ele geçmiştir.

Katalog No:	174	**Tip:**	Baş Kısmı Korunan Delikli Spatül	
Buluntu No:	144	**Açma:**	22L	**Feature No:** 26.3
Karelaj:	9/b	**Kod:**	547.60	**Yıl:** 2012
Ölçüler				
Uzunluk:	7,3 cm	**Maksimum Genişlik:**	2 cm	**Minimum Genişlik:** 1,7 cm
Ortalama Kalınlık:	0,3 cm	**Ağırlık:**	5 gr	
Delik Çapı:	0,4 cm			

Durum:	Uç kırık ve eksik. Gövde ve korunan kısmın ucunda yer alan kırıklar birleştirilmiştir.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Geyik büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Ön kol kemiği (radius) gibi uzun kemik
Tanım:	Koyu renkli yanmış spatül parçası. Spatülün baş kısmı ovaldir. Ayrıca bu baş kısımda bir çentik görülür. Ön yüzey hafif dışbükey, arka yüzey düzdür. Yan kenarlar keskindir. Uç kısımdan gövdeye doğru çok hafif bir daralma mevcuttur. Delik hem arkadan hem de önden açılmıştır. Korunan kemiğin en uç kısmı kemiğin tamamından daha yoğun yanmaya maruz kalmıştır, bunun sonucunda bir ucun bir bölümü beyaz rengine dönmüştür. Aletin ön ve arka yüzeyinde dikey izler görülür, ayrıca delik ve baş kısım arasında verev izler de yer alır.

Katalog No:	175	**Tip:**	Baş Kısmı Korunan Delikli Spatül	
Buluntu No:	646	**Açma:**	19I	**Feature No:** 2.8
Karelaj:	10/g	**Kod:**	549.82	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	3 cm	**Maksimum Genişlik:**	2,7 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,3 cm	**Ağırlık:**	3 gr	
Delik Çapı:	0,5 cm			

Durum:	Baş ve uç kırık, eksik. Gövdedeki ve delik kısmındaki kırıklar birleştirilmiştir.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Sığır gibi büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Delikli yassı spatül parçası. Arka yüzey hafif dışbükeydir, ön yüzey düzdür. Korunan yan kenar yuvarlatılmıştır. Delik, kemiğin ön yüzeyinden açılmıştır. Yüzeyde iz görülmez.

Katalog No:	176	**Tip:**	Baş Kısmı Korunan Delikli Spatül	
Buluntu No:	127	**Açma:**	22J	**Feature No:** 5.15
Karelaj:	3-4/f-ı	**Kod:**	549.03	**Yıl:** 2010
Ölçüler				
Uzunluk:	**1.prç:**3,2 cm **2.prç:**3 cm	**Maksimum Genişlik:**	2,1 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	5 gr	
Delik Çapı:	0,3 cm			

Durum:	Tümlenemeyen, aynı alete ait iki parça. 1. ve 2. parçadaki dikey kırıklar brleştirilmiştir. Uç ve gövde kırık, eksiktir.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Geyikgiller familyası (kızıl geyik tipi)
Kemik Tipi:	Ön kol kemiği (radius) gibi uzun kemik
Tanım:	Yassı ve delikli spatül. Ön yüzey dışbükeydir. Nesne baştan uca doğru genişlemektedir. Baş küt ve oval dönüşlüdür. Bir yan kenar kısmen yuvarlatılmış, diğer yan kenar keskindir. Baştaki delik, her iki yüzeyden de açılmıştır. Alet yüzeyi iyi korunamamıştır, herhangi bir iz görülmez.

Katalog No:	177	**Tip:**	Baş Kısmı Korunan Delikli Spatül	
Buluntu No:	237	**Açma:**	21L	**Feature No:** 3.4
Karelaj:	3/c	**Kod:**	548.49	**Yıl:** 2010
Ölçüler				
Uzunluk:	6,3 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,5 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,3 cm	**Ağırlık:**	3 gr	
Delik Çapı:	0,4 cm			

Durum:	Baş kısımda kırıklar mevcut. Gövdedeki kırıklar tümlenmiştir. Uç kısım kırık ve eksiktir.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Sığır
Kemik Tipi:	Kaburga
Tanım:	Düzensiz profilde delikli spatül. Ön yüzey dışbükeydir. Baş ile gövde-baş arası dönüş ovaldir. Delik çoğunlukla arka yüzeyden delinmiştir. Ön yüzey ve yan kenarlarda dikey izler yer almaktadır. Alet yüzeyi iyi korunamamıştır.

Katalog No:	178	**Tip:**	Uç Kısmı Korunan Spatül	
Buluntu No:	443	**Açma:**	22M	**Feature No:** 19.1
Karelaj:	1/h	**Kod:**	546.74	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	6,7 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,9 cm	**Minimum Genişlik:** 1,1 cm
Ortalama Kalınlık:	0,2 cm	**Ağırlık:**	3 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Orta/ büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Uzun kemik
Tanım:	Oval uçlu, yassı spatül. Bir yan kenar diğerine göre biraz daha incedir. Her iki yan kenarda keskindir. Uçta olasılıkla kullanıma bağlı küçük bir oyukluk yer alır. Alet yüzeyi iyi korunamamıştır ancak dikey izler yer yer görülebilir.

Katalog No:	179	**Tip:**	Uç Kısmı Korunan Spatül	
Buluntu No:	012	**Açma:**	22K	**Feature No:** 1.12
Karelaj:	5/g	**Kod:**	548.31	**Yıl:** 2010
Ölçüler				
Uzunluk:	1,8 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,9 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,2 cm	**Ağırlık:**	<1 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş ile bir yan kenar kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	-
Kemik Tipi:	Uzun kemik
Tanım:	Uca doğru daralan spatül parçası. Alet, yan kenara doğru incelmektedir ve korunan yan kenar keskindir. Alet, gövdeden uca doğru oval dönüşlüdür. Arka yüzeyde süngerimsi doku korunmuştur. Ön yüzeyde dikey izler bulunur.

Katalog No:	180	**Tip:**	Uç Kısmı Korunan Spatül	
Buluntu No:	040	**Açma:**	21N	**Feature No:** 67.1
Karelaj:	1-5/a-d	**Kod:**	546.69/546.65	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	6,1 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,9 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş kırık, eksik. Gövdedeki kırıklar birleştirilmiştir ancak yine de küçük bir kırık yer almaktadır. Yan kenarlarda da yine küçük kırıklar mevcuttur.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Orta/ büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Düz profilde, oval uçlu spatül. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Alet yüzeyi iyi korunamamıştır, herhangi bir iz görülmez.

Katalog No:	181	**Tip:**	Uç Kısmı Korunan Spatül	
Buluntu No:	124	**Açma:**	21N	**Feature No:** 73.1
Karelaj:	6-8/a-d	**Kod:**	546.70	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	3,3 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,3 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş kırık ve eksik. Yan kenarlarda küçük kırıklar mevcuttur.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Düz profilde, oval uçlu spatül. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Ön ve arka yüzeyde dikey izler kısmen görülebilmektedir.

Katalog No:	182	**Tip:**	Uç Kısmı Korunan Spatül	
Buluntu No:	244	**Açma:**	22L	**Feature No:** 85.1
Karelaj:	3-6/f-k	**Kod:**	546.40	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	3,3 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,2 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Düz profilde, oval uçlu spatül. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Alet yüzeyi iyi korunamamıştır ancak arka yüzeyde kısmen dikey izler görülebilmektedir.

Katalog No:	183	**Tip:**	Uç Kısmı Korunan Spatül	
Buluntu No:	247	**Açma:**	22K	**Feature No:** 103.1
Karelaj:	2-3/c-e	**Kod:**	547.80	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	3,7 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,5 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ geyik büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Gövdeden uca doğru simetrik daralarak oval uçla biten spatül parçası. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Yüzeylerde iz görülmez. *Mezar buluntusu olarak ele geçmiştir.

Katalog No:	184	**Tip:**	Kısa Boyutlu Spatül	
Buluntu No:	442	**Açma:**	20J	**Feature No:** 16.1
Karelaj:	9/ı	**Kod:**	548.84	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	3,8 cm	**Maksimum Genişlik:**	2,1 cm	**Minimum Genişlik:** 1,2 cm
Ortalama Kalınlık:	0,3 cm	**Ağırlık:**	3 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Başta küçük kırıklar mevcut. Aletin gövdesindeki kırık birleştirilmiştir ancak yan kenarda küçük bir kırık daha mevcuttur.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Orta/ büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Uzun kemik
Tanım:	Baştan uca doğru simetrik daralan oval formlu spatül. Baş,uç ve yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Baş ve uç küttür. Ucun ön yüzeyinde verev izler yer alır. Ön yüzeyde çoğunluğu dikey ve verev izler bulunur. Arka yüzeyde ise hem dikey hem de yatay izler eşit orandadır. Arka yüzeyde süngerimsi doku kısmen korunmuştur.

Katalog No:	185	**Tip:**	Keski	
Buluntu No:	217	**Açma:**	23K	**Feature No:** 52.2
Karelaj:	6/b	**Kod:**	544	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	4,6 cm	**Maksimum Genişlik:**	2,1 cm	**Minimum Genişlik:** 1,1 cm
Ortalama Kalınlık:	0,5 cm	**Ağırlık:**	5 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Başta küçük kırıklar, uçta kopmalar mevcut.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Sığır
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Simetrik daralan, oval uçlu, yassı keski. Baş kısımda yatay bir iz; aletin bu kısımda sona erdiğini göstermektedir. Başta ve uçta kullanıma bağlı kopmalar mevcut. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Bir yan kenar diğerine göre daha keskindir. Ön yüzeyde dikey izler, arka yüzeyde hem dikey hem verev izler yer almaktadır.

Katalog No:	186	**Tip:**	Keski	
Buluntu No:	405	**Açma:**	20L	**Feature No:** 12.3
Karelaj:	5-10/k	**Kod:**	548.19/547.60	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	4,5 cm	**Maksimum Genişlik:**	2,1 cm	**Minimum Genişlik:** 1,2 cm
Ortalama Kalınlık:	0,5 cm	**Ağırlık:**	5 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Tüm.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Geyik/ koyun büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Kol kemiği (humerus)
Tanım:	Gövdeden uca asimetrik formda daralan, yassı keski. Baş ve uç küttür. Yan kenarlar keskindir. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Arka yüzeyin aletin ortasında verev bir hizada süngerimsi doku görülür. Baş ve uç kısım yuvarlatılmıştır. Aletin ön yüzeyi iyi korunamamıştır ancak yer yer dikey izler görülebilmektedir, arka yüzeyde ise dikey ve verev izler yer alır.

Katalog No:	187	**Tip:**	Keski	
Buluntu No:	269	**Açma:**	22M	**Feature No:** 8.6
Karelaj:	1-4/a-e	**Kod:**	548.34	**Yıl:** 2010
Ölçüler				
Uzunluk:	2,2 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,2 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	<1 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş ve bir yan kenar kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Sığır gibi büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Kaburga kemiği
Tanım:	Uca doğru hafif daralarak ovalleşip, küt bir uçla sonlanan keski parçası. Korunan yan kenar küttür. Ön ve arka yüzey düz profildedir. Kemik yüzeyi iyi korunamamıştır. *Mezar buluntusu olarak ele geçmiştir.

Katalog No:	188	**Tip:**	Düzlek	
Buluntu No:	013	**Açma:**	21M	**Feature No:** 2.1
Karelaj:	2/e	**Kod:**	548.20	**Yıl:** 2010
Ölçüler				
Uzunluk:	7,9 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,9 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	7 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Sığır
Kemik Tipi:	Kaburga kemiği
Tanım:	Uzun gövdesi simetrik, uç kısma doğru hafifçe asimetrik genişleyen düzlek. Gövdeden uca oval dönüşlü olup uç kısmı küttür. Yan kenarlara doğru alet incelir ve kısmen keskinleşir. Ön ve arka yüzey düz profildedir. Aletin ucu koyu renkli ve yanmıştır. Ucun ön yüzeyi dışa doğru eğimli ve kalındır. Arka yüzeyde ise aletin kullanım yönü doğrultusunda inceldiği ve düzleştiği düşünülmektedir. Ön yüzeyde çoğunlukla uç kısımda olmak üzere dikey izler bulunur. Arka yüzeyde ise bu dikey izler daha derindir.

Katalog No:	189	**Tip:**	Mablak	
Buluntu No:	276	**Açma:**	23K	**Feature No:** 2.7
Karelaj:	1-3/a-k	**Kod:**	546.54/545.92	**Yıl:** 2010
Ölçüler				
Uzunluk:	8,2 cm	**Maksimum Genişlik:**	2,7 cm	**Minimum Genişlik:** 1,7 cm
Ortalama Kalınlık:	1 cm	**Ağırlık:**	15 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş ve bir yan kenar kırık ve eksik. Uçtaki kırıklar birleştirilmiştir.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Sığır
Kemik Tipi:	Uzun kemik
Tanım:	Asimetrik daralarak oval bir uç ile sonlanan mablak. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Uçta aşınmalar mevcuttur. Korunan yan kenar uca doğru düzensiz daralarak, yuvarlatılmıştır. Kemik yüzeyi iyi korunamammıştır, iz görülmez.

Katalog No:	190	**Tip:**	Geyik Dişi Boncuk	
Buluntu No:	143	**Açma:**	21M	**Feature No:** 54.4
Karelaj:	1/k	**Kod:**	547.52	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	2,3 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,2 cm	**Minimum Genişlik:** 1 cm
Ortalama Kalınlık:	0,7 cm	**Ağırlık:**	<1 gr	
Delik Çapı:	0,3 cm			

Durum:	Deliğin üst kısmı kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Kızıl geyik
Kemik Tipi:	Diş
Tanım:	Üst kısımda deliği bulunan, yuvarlak formlu geyik dişi boncuk. Delik ön yüzeyden açılmıştır.

Katalog No:	191	**Tip:**	Geyik Dişi Boncuk Grup	
Buluntu No:	657	**Açma:**	21M	**Feature No:** 25.2
Karelaj:	5/f	**Kod:**	547.85	**Yıl:** 2012
Ölçüler				
Uzunluk:	**1.prç.:** 2 cm **2.prç.:**1,6cm	**Maksimum Genişlik:**	**1.prç:**1,2 cm **2.prç:**0,9 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	**1.prç.:**0,9	**Ağırlık:**	2 gr	
Delik Çapı:	**1.prç.:**0,3cm **2.prç:**0,3cm			

Durum:	İki adet ile temsil edilen bu grup boncuklarında deliğin üst kısmı kırık ve eksiktir.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Geyik
Kemik Tipi:	Diş
Tanım:	Üst kısımda deliği bulunan, yuvarlak formlu geyik dişi boncuk. Delik her iki yönden de delinmiştir. *Mezar buluntusu olarak ele geçmiştir.

Katalog No:	192	**Tip:**	Geyik Dişi Boncuk Grup	
Buluntu No:	594	**Açma:**	22K	**Feature No:** 30.9
Karelaj:	3/f	**Kod:**	548.23	**Yıl:** 2012
Ölçüler				
Uzunluk:	2,4 cm*	**Maksimum Genişlik:**	1,4 cm*	**Minimum Genişlik:** 1,2 cm*
Ortalama Kalınlık:	1 cm*	**Ağırlık:**	<1 gr*	
Delik Çapı:	0,4 - 0,2 cm*			

Durum:	36 adet boncuğun biri dışında tamamı delik kısımlarından ya da baş kısımlarından kırılmıştır. Bir örnek ise tümlenmiştir. Buluntu grubunun bir kısmı müzeye sergilenmek üzere verilmiştir. Grup içerisinde burada ele alınmayan bir adet taş boncuk ve tümlenemeyen parçalar bulunmaktadır. *Ölçülerde en büyük boyutlu boncuk baz alınmış, yalnızca delik çapında bir aralık verilmiştir.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Geyik
Kemik Tipi:	Diş
Tanım:	36 adet geyik dişinden yapılmış boncuk. Boncukların formlarına göre 3 grup içine alınmıştır. İlk grup (13 adet- 1.sıra) uç kısımları büyük ve yuvarlak formlu, ikinci grup (1 adet- 2.sıra) düz formlu, üçüncü grup (22 adet- 3.sıra) yassı formdadır. Birinci grup olarak sınıflandırılan grup içerisindeki iki örneğin birinde deliğin hemen altında yatay bir yiv, diğerinde ise deliğe verev bir yiv yer almaktadır. Delikler her iki yüzeyden de delinmişlerdir.

Katalog No: 193	**Tip:** Geyik Dişi Boncuk Grup		
Buluntu No: 596	**Açma:** 22K	**Feature No:** 45.4	
Karelaj: 2/d	**Kod:** 548.62	**Yıl:** 2012	
Ölçüler			
Uzunluk: 2,1 cm *	**Maksimum Genişlik:** 1,4 cm*	**Minimum Genişlik:** 1,3 cm*	
Ortalama Kalınlık: 1 cm*	**Ağırlık:** <1 gr*		
Delik Çapı: 0,3 cm*			

Durum:	12 adet boncuk, birbiri ile tümlenmeyen delikli kemik grubu ve birleştirilmiş kemik nesneden oluşan buluntu grubu. Grup içerisinde tümlenemeyen boncuk parçaları da bulunmaktadır. Boncukların tamamı baş ya da deliklerden kırılmıştır. Grup içerisinde burada ele alınmayan taş boncuklar da bulunmaktadır. *Ölçülerde en büyük boyutlu boncuk baz alınmıştır.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Geyik
Kemik Tipi:	Diş
Tanım:	12 adet geyik dişinden yapılmış boncuk ve bir grup (3 parça- 4. sıra) çok delikli yassı kemik boncuk parçaları. Boncuklar formlarına göre 3 grup içine alınmıştır. Birinci grup (4 adet- 1. sırat) uç kısımları yuvarlak formlu, ikinci grup (7 adet- 2. sıra) yassı formlu, üçüncü grup (1 adet- 3.sıra) ise diğerlerine göre köşeli ve kısmen dikdörtgen formdadır. Buluntu grubu içerisinde yer alan delikli kemik takının en büyük parçası; 2,4 cm uzunluğunda, 1,1 cm genişliğinde, 0,3 cm kalınlığında ve 0,3 cm delik çapına sahiptir. Bu parça baş ve uçtaki iki delikten kırılmıştır. Olasılıkla aynı buluntuya ait diğer iki parça da delik kısımlarından kırılmıştır. Bir yan kenar yuvarlatılmış, diğer yan kenar küttür. Yan kenarlar parlak ve pürüzsüz, ön ve arka yüzeylerde ise dikey izler bulunur. Deliklerin tamamı çoğunlukla ön yüzeyden açılmıştır.

Katalog No: 194	**Tip:** Geyik Dişi Boncuk Grup		
Buluntu No: 583	**Açma:** 22K	**Feature No:** 35.7	
Karelaj: 3/f	**Kod:** 548.75	**Yıl:** 2012	
Ölçüler			
Uzunluk: 2,9 cm*	**Maksimum Genişlik:** 1,2 cm*	**Minimum Genişlik:** 0,6 cm*	
Ortalama Kalınlık: 0,8 cm*	**Ağırlık:** <1 gr*		
Delik Çapı: 0,3- 0,4 cm*			

Durum:	40 adet boncuk, iki adet tümlenemeyen çok delikli kemik boncuk ve taş boncuklardan oluşan grup. 6 örnek dışında bütün boncuklar baş ya da delik kısmından kırık ve eksiktir. 6 adet boncuğun tümlenemeyen baş kısımları mevcuttur. *Ölçülerde en büyük boyutlu boncuk baz alınmış, yalnızca delik çapında bir aralık verilmiştir.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Geyik
Kemik Tipi:	Diş
Tanım:	40 adet geyik dişinden, bir adet ise kemikten oluşan boncuk grubu. Boncuklar formlarına göre ikiye ayrılmıştır. İlk grup (12 adet) uç kısımları yuvarlak formlu, ikinci grup (28 adet) ise yassı formdadır. Boncuk başları ise 6 adet olup tümlenememiştir. Kemik boncuğun kenarları yuvarlatılmış, iki ucu oval formda birbiri ile tümlenemeyen iki parçadan oluşmaktadır. Üzerinde herhangi bir iz bulunmaz. Delikleri kırık olan bu iki parçadan büyük olanda iki adet, küçük olanda ise bir adet olmak üzere en az üç deliğin yer aldığı söylenebilir. Bunlardan büyük olan 1,4 cm uzunluğunda, 0,5 cm genişliğinde ve 0,1 kalınlığındadır. Ölçülebilen delik çapı ise 0,3 cm'dir. *Mezar buluntusu olarak ele geçmiştir.

Katalog No:	195	**Tip:**	Geyik Dişi Boncuk	
Buluntu No:	289	**Açma:**	22J	**Feature No:** 22.8
Karelaj:	4/ı	**Kod:**	547.55	**Yıl:** 2012
Ölçüler				
Uzunluk:	1,2 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,6 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,5 cm	**Ağırlık:**	<1 gr	
Delik Çapı:	0,2 cm			

Durum:	Boncuğun bir yan kenarı kırık ve eksiktir.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Geyik
Kemik Tipi:	Diş
Tanım:	Siyah renkli yanmış geyik dişinden boncuk. Uç kısım yuvarlak formludur. Delik hem ön hem de arkadan açılmıştır. Yüzeyi parlak ve pürüzdüzdür.

Katalog No:	196	**Tip:**	Geyik Dişi Boncuk Grup	
Buluntu No:	233	**Açma:**	22M	**Feature No:** 8.2
Karelaj:	2/c	**Kod:**	548.03	**Yıl:** 2010
Ölçüler				
Uzunluk:	2 cm*	**Maksimum Genişlik:**	1,3 cm*	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	1 cm*	**Ağırlık:**	<1 gr*	
Delik Çapı:	0,4 cm*			

Durum:	Toplam 27 adet boncuk parçalarından oluşmaktadır. Korunan örneklerin tamamı deliklerden itibaren kırıktır. *Ölçülerde en büyük boyutlu boncuk baz alınmıştır.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Geyik
Kemik Tipi:	Diş
Tanım:	Geyik dişlerinden oluşan boncuk grubu. Uçları yuvarlaktır. *Mezar buluntusu olarak ele geçmiştir.

Katalog No:	197	**Tip:**	Geyik Dişi Taklidi Boncuk	
Buluntu No:	437	**Açma:**	21N	**Feature No:** 74.3
Karelaj:	1/a-k	**Kod:**	547.11/546.75	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	1,8 cm	**Maksimum Genişlik:**	1 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	0,4 cm			

Durum:	Baş kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Orta boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Uzun kemik
Tanım:	Geyik dişi taklidi olarak biçimlendirilmiş, yuvarlak formlu boncuk. Delik her iki yüzeyden delinmiştir.

Katalog No:	198	**Tip:**	Geyik Dişi Taklidi Yapım Aşaması	
Buluntu No:	255	**Açma:**	21K	**Feature No:** 1.5
Karelaj:	1-10/a-k	**Kod:**	549.25/549.14	**Yıl:** 2012
Ölçüler				
Uzunluk:	2,7 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,4 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,9 cm	**Ağırlık:**	3 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Bir yan kenar kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Sığır/ at gibi büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Baş kısmı düz, uç kısmı bombeleşen, geyik diş taklidi yapım aşamasına ait nesne. Baş kısımda yatay kesim izleri bulunur. Arka yüzey işlenmemiş, kemiğin doğal formunda bırakılmıştır. Bir yan kenara yakın kısımda yatay izler görülür. Ön yüzeyde ise hem dikey hem de verev düzensiz izler bulunur.

Katalog No:	199	**Tip:**	Orta/ Büyük Boyutlu Etobur Dişi Boncuk	
Buluntu No:	146	**Açma:**	22J	**Feature No:** 48.1
Karelaj:	3/c	**Kod:**	542.77	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	2 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,7 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,6 cm	**Ağırlık:**	<1 gr	
Delik Çapı:	0,3 cm			

Durum:	Deliğin üst kısmı kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Orta/ büyük boyutlu etobur memeli
Kemik Tipi:	Köpek dişi
Tanım:	Uca doğru asimetrik daralarak kavisli uçla sonlanan boncuk. Yüzeylerde derin dikey izler yer alır. Delik her iki yüzeyden de açılmıştır.

Katalog No:	200	**Tip:**	Yassı Kemik Boncuk	
Buluntu No:	311	**Açma:**	23L	**Feature No:** 22.1
Karelaj:	5/a-b	**Kod:**	544.30	**Yıl:** 2012
Ölçüler				
Uzunluk:	2,7 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,8 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,2 cm	**Ağırlık:**	<1 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Ceylan/ koyun büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Uyluk kemiği (femur)
Tanım:	Simetrik daralan, yuvarlak uçlu, koyu renkli yanmış, boncuk parçası. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Arka yüzey daha yoğun yanmaya maruz kalarak siyah rengini almıştır. Ön ve arka yüzeyde dikey izler yoğun olarak görülür. Yüzeyler pürüzsüz ve parlaktır.

Katalog No:	201	**Tip:**	Yassı Kemik Boncuk	
Buluntu No:	398	**Açma:**	20N	**Feature No:** 21.3
Karelaj:	7/b	**Kod:**	546.96	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	3 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,6 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	2 gr	
Delik Çapı:	0,3 cm			

Durum:	Deliğin üst kısmı kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Sığır/ at gibi büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial) gibi uzun kemik
Tanım:	Uca doğru simetrik daralan, koyu renkli, oval uçlu, yassı boncuk. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Delik her iki yüzeyden de açılmıştır. Alet yüzeyi pürüzsüz ve parlaktır, herhangi bir iz bulunmaz.

Katalog No:	202	**Tip:**	Yassı Kemik Boncuk	
Buluntu No:	434	**Açma:**	20K	**Feature No:** 12.1
Karelaj:	9/a	**Kod:**	549.30	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	2,2 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,4 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,3 cm	**Ağırlık:**	<1 gr	
Delik Çapı:	0,3 cm			

Durum:	Deliğin üst kısmı kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Uyluk kemiği (femur) gibi uzun kemik
Tanım:	Uca doğru simetrik daralan, oval uçlu, yassı boncuk. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Uç kısımda küçük kopmalar mevcuttur. Delik her iki yüzeyden de açılmıştır. Delik çeperi oldukça parlaktır. Bir yan kenarda dikey izler yer alır, bu yan kenarın gövde kısmında ise aynı zamanda verev izler de bulunmaktadır. Ön yüzeyde delikten yan kenara doğru verev uzanan izler görülmektedir. Ön yüzey parlak ve pürüzsüzdür.

Katalog No:	203	**Tip:**	Yassı Kemik Boncuk	
Buluntu No:	503	**Açma:**	22J	**Feature No:** 37.1
Karelaj:	4/g	**Kod:**	547.48	**Yıl:** 2012
Ölçüler				
Uzunluk:	2,6 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,3 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	2 gr	
Delik Çapı:	0,5 cm			

Durum:	Deliğin üst kısmı kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Ceylan büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Uyluk kemiği (femur)
Tanım:	Uca doğru simetrik daralan, oval uçlu, yassı boncuk parçası. Yanma derecesine bağlı olarak bir yan kenarı beyaz renkli, geri kalanı siyah renklidir. Yan kenarlar küttür. Delik ön yüzeyden açılmıştır. Boncuğun arka yüzeyinde deformasyonlar mevcuttur. Boncuk pürüzsüzdür.

Katalog No:	204	**Tip:**	Yassı Kemik Boncuk	
Buluntu No:	167	**Açma:**	20J	**Feature No:** 2.7
Karelaj:	7/c	**Kod:**	549.46	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	2,5 cm	**Maksimum Genişlik:**	1 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,3 cm	**Ağırlık:**	<1 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Deliğin üst kısmı kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial) gibi uzun kemik
Tanım:	Beyaz renkli yanmış, uca doğru simetrik daralan, oval uçlu, yassı boncuk. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Delik ön yüzeyden delinmiştir. Deliğin küçük bir kısmı korunduğu için çapı belirlenememiştir. Boncuk üzerinde herhangi bir iz bulunmaz.

Katalog No:	205	**Tip:**	Yassı Kemik Boncuk	
Buluntu No:	713	**Açma:**	20N	**Feature No:** 26.1
Karelaj:	6/c	**Kod:**	546.65	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	2,3 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,2 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,3 cm	**Ağırlık:**	<1 gr	
Delik Çapı:	0,4 cm			

Durum:	Deliğin üst kısmı kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Orta/ büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Uca doğru simetrik daralan, oval uçlu, yassı boncuk. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Delik her iki yüzeyden de açılmıştır. Arka yüzeyin uç kısmında süngerimsi doku görülmektedir. Ön yüzeyin sol kenarında yatay, diğer yan kenarda dikey ve uçta ise verev izler yer alır. Arka yüzeyde ise deliğin çevresinden yatay uzanan izler bulunmaktadır. Boncuk, pürüzsüz ve parlaktır.

Katalog No:	206	**Tip:**	Yassı Kemik Boncuk	
Buluntu No:	195	**Açma:**	23L	**Feature No:** 19.3
Karelaj:	8/e	**Kod:**	543.39	**Yıl:** 2012
Ölçüler				
Uzunluk:	3,1 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,2 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,5 cm	**Ağırlık:**	2 gr	
Delik Çapı:	0,4 cm			

Durum:	Deliğin üst kısmı kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Ceylan büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Uyluk kemiği (femur)
Tanım:	Uca doğru daralan, oval uçlu, yassı boncuk. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Delik her iki yüzeyden de açılmıştır. Kemik yüzeyi iyi korunmamıştır, bu sebeple ön yüzeydeki dikey izler yer yer görülmektedir.

Katalog No:	207	**Tip:**	Yassı Kemik Boncuk	
Buluntu No:	715	**Açma:**	21M	**Feature No:** 51.5
Karelaj:	1-10/k	**Kod:**	547.87/547.52	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	1,6 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,5 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	<1 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Yalnızca uç kısmı korunmuş.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Orta/ büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Koyu renkli yanmış, uca doğru simetrik daralan, oval uçlu, yassı boncuk parçası. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Uç kısımda küçük kopmalar mevcuttur. Arka yüzeyde deformasyon mevcut olup verev izler yer alır. Boncuk parlak ve pürüzsüzdür.

Katalog No:	208	**Tip:**	Yassı Kemik Boncuk	
Buluntu No:	314	**Açma:**	23L	**Feature No:** 22.2
Karelaj:	4/b	**Kod:**	544.27	**Yıl:** 2012
Ölçüler				
Uzunluk:	3,4 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,6 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,6 cm	**Ağırlık:**	4 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Delikten itibaren baş ve bir yan kenar kırık, eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Geyik/ koyun büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Uyluk kemiği (femur)
Tanım:	Korunan bir yan kenarın gövdeden uca daraldığı, siyah renkli yanmış boncuk. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Uç, geniş yuvarlaktır. Ön yüzeyde, gövde-uç arasında, yatay bir yiv ver alır. Deliğin büyük çoğunluğu ön yüzeyden açılmıştır. Deliğin çapı, kırık sebebiyle ölçülememektedir. Ön ve arka yüzeylerde dikey izler yer alır, bu izler boncuğun formuna paralel olarak devam etmektedir. Yan kenarlarda ise, korunan uzunluk boyunca devam eden dikey izler bulunmaktadır. Arka yüzeyde delik çevresinde dairesel izler bulunur.

Katalog No:	209	**Tip:**	Yassı Kemik Boncuk	
Buluntu No:	014	**Açma:**	22J	**Feature No:** 1.14
Karelaj:	4/c	**Kod:**	548.60	**Yıl:** 2010
Ölçüler				
Uzunluk:	4,7 cm	**Maksimum Genişlik:**	2 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,6 cm	**Ağırlık:**	4 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş, delikten itibaren kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Kızıl geyik (?)
Kemik Tipi:	Ön kol kemiği (radius) gibi uzun kemik
Tanım:	Simetrik daralan, oval uçlu, boncuk parçası. Ön yüzey dışbükeydir. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Yan kenarlara doğru alet incelmektedir. Alet üzerinde iz görülmez. Delik, hem ön hem arka yüzeyden açılmıştır.

Katalog No:	210	**Tip:**	Yassı Kemik Boncuk	
Buluntu No:	018	**Açma:**	23J	**Feature No:** 2.7
Karelaj:	1-2/a-k	**Kod:**	546.08	**Yıl:** 2010
Ölçüler				
Uzunluk:	3,30 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,1 cm	**Minimum Genişlik:** 0,3 cm
Ortalama Kalınlık:	0,3 cm	**Ağırlık:**	<1 gr	
Delik Çapı:	0,4 cm			

Durum:	Tüm.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Ceylan tipi
Kemik Tipi:	Uyluk kemiği (femur) gibi uzun kemik
Tanım:	İki uca doğru daralan yassı boncuk. Yan kenarlar yumuşak dönüşlü olup küttür. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Bir uç oval diğer uç küttür. Deliğin büyük çoğunluğu arka yüzeyden açılmıştır. Ön yüzey pürüzsüz ve parlaktır. Arka yüzeyde ise dikey ve verev düzensiz izler bulunur.

Katalog No:	211	**Tip:**	Yassı Kemik Boncuk Grup	
Buluntu No:	019	**Açma:**	22J	**Feature No:** 3.3
Karelaj:	7/h	**Kod:**	547.40	**Yıl:** 2010
Ölçüler				
Uzunluk:	4,8 cm*	**Maksimum Genişlik:**	1,2 cm*	**Minimum Genişlik:** 0,4 cm*
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm*	**Ağırlık:**	<1 gr*	
Delik Çapı:	0,3- 0,5 cm*			

Durum:	6 adet tüm, 7 adet iki ya da daha fazla parçadan tümlenen 13 boncuk. 3 boncuğun uçları kırık ve eksiktir. *Ölçülerde en büyük boyutlu boncuk baz alınmış, yalnızca delik çapında bir aralık verilmiştir.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Ceylan/ karaca ?
Kemik Tipi:	Kol kemiği (humerus)/ uyluk kemiği (femur)/ kaval kemiği (tibia) gibi uzun kemik
Tanım:	İki uca doğru daralan, yassı ve siyah ya da siyah-beyaz renkli yanmış boncuk grubu. Ön yüzeyler dışbükey olup daha parlak ve pürüzdüzdür. Arka yüzeylerin çoğu içbükeydir bazıları ise tamamen düzleştirilmiştir. Uçlar; sivri, oval ve küt olarak değişiklik gösterir. Deliklerin bazıları bir yönden daha yoğun olmakla beraber, tamamı her iki yüzeyden de açılmıştır. Boncuklar yakılmış ve siyah bir görünüm oluşturulmuştur ancak bazı boncuklarda ısıya daha fazla maruz kalınması sebebiyle siyah- beyaz renk de görülmektedir.

Katalog No:	212	**Tip:**	Yassı Kemik Boncuk	
Buluntu No:	231	**Açma:**	23L	**Feature No:** 8.3
Karelaj:	1/a	**Kod:**	545.66	**Yıl:** 2010
Ölçüler				
Uzunluk:	2,6 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,5 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,3 cm	**Ağırlık:**	<1 gr	
Delik Çapı:	0,5 cm			

Durum:	Delikten itibaren baş kısmı kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi - ceylan ?
Kemik Tipi:	Uyluk kemiği (femur)/ kaval kemiği (tibia) gibi uzun kemik
Tanım:	Oval bir uçla sonlanan yassı boncuk parçası. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. İki yan kenarda yuvarlatılmıştır ancak bir yan kenar pürüzsüz ve parlaktır. Diğer kenar ve uçta aşınım izleri vardır. Arka yüzeyde delik ile bir yan kenar arasında verev derin bir yiv yer almaktadır. Pürüzsüz ve parlak olan boncuğun arka yüzeyinin delik hizasına denk gelecek şekilde dikey izler yer almaktadır. Delik her iki yüzeyden de açılmıştır. *Mezar buluntusu olarak ele geçmiştir.

Katalog No:	213	**Tip:**	Yassı Kemik Boncuk	
Buluntu No:	232	**Açma:**	23L	**Feature No:** 8.5
Karelaj:	2/b	**Kod:**	545.42	**Yıl:** 2010
Ölçüler				
Uzunluk:	1,5 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,7 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,5 cm	**Ağırlık:**	<1 gr	
Delik Çapı:	0,4 cm			

Durum:	Delikten itibaren baş kısmı kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Ceylan/ karaca ?
Kemik Tipi:	Uzun kemik
Tanım:	Oval bir uçla sonlanan yassı boncuk. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Ön yüzde bir yan kenara yakın olan kısımda dikey derin olmayan bir iz yer alır. Kemik yüzeyi iyi korunamamıştır. Delik her iki yüzeyden de açılmıştır. *Mezar buluntusu olarak ele geçmiştir.

Katalog No:	214	**Tip:**	Yassı Kemik Boncuk Grup	
Buluntu No:	378	**Açma:**	22J	**Feature No:** 3.4
Karelaj:	7/h	**Kod:**	547.40	**Yıl:** 2010
Ölçüler				
Uzunluk:	3,2 cm*	**Maksimum Genişlik:**	1 cm*	**Minimum Genişlik:** 0,8 cm*
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm*	**Ağırlık:**	<1 gr*	
Delik Çapı:	0,2- 0,4 cm*			

Durum:	Tümlenemeyen 17 adet boncuk parçası. 15 adedi delik kısımlarından kırılmıştır. Geri kalan 2 adedi ise uç kısımlarına aittir. *Ölçülerde en büyük boyutlu boncuk baz alınmış, yalnızca delik çapında bir aralık verilmiştir.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Ceylan/ koyun büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Uzun kemik
Tanım:	Siyah renkli yanmış boncuk grubu. Grup içerisinde çoğunlukla yuvarlak olmak üzere (2.sıra), görece sivri uçlar (1.sıra) da yer alır. Yan kenarların çoğu yuvarlatılmıştır ancak bir örnekte küt bir kenar bulunur. Yine birkaç örnekte ise iç yüzeylerde ilik boşluğu görülmektedir. Yanma derecesine bağlı olarak 4 örnekte beyazlık, birinde ise renk açılması görülmektedir. Beyaz kısımlar dışında boncukların tamamı siyah renkli olup parlaktır.

Katalog No:	215	**Tip:**	Yassı Kemik Boncuk	
Buluntu No:	592	**Açma:**	20N	**Feature No:** 17.1
Karelaj:	8/d	**Kod:**	546.90	**Yıl:** 2012
Ölçüler				
Uzunluk:	5,5 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,3 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,5 cm	**Ağırlık:**	3 gr	
Delik Çapı:	0,4 cm			

Durum:	İki uç kırık ve eksiktir. Delikten kırılmış olan boncuk birleştirilmiştir.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Kaval kemiği (tibia)
Tanım:	Gövdeden iki uca doğru daralan, koyu renkli, yanmış yassı boncuk. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Alt ucun hem ön hem de arka yüzeyinde bir basıklık mevcuttur. Delik hem ön hemde arka yüzeyden açılmıştır. Boncuğun tüm yüzeylerinde dikey izler bulunur. Boncuk parlaktır.

Katalog No:	216	**Tip:**	Yassı Kemik Boncuk	
Buluntu No:	056	**Açma:**	20J	**Feature No:** 1.6
Karelaj:	3-10/e-k	**Kod:**	349.63/549.48	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	2,5 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,2 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	0,3 cm			

Durum:	Baş kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Geyik gibi orta boyutlu geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial) gibi uzun kemik
Tanım:	Yassı, yanmış boncuk. Boncuk fazla yanmaya bağlı olarak beyaz rengini almıştır. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Delik arka yüzeyden açılmıştır. Ön ve arka yüzeyde deliğin hizasında dikey izler bulunur.

Katalog No:	217	**Tip:**	Yassı Kemik Boncuk	
Buluntu No:	128	**Açma:**	22J	**Feature No:** 71.1
Karelaj:	3/f	**Kod:**	547.57/546.70	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	5,3 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,6 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,5 cm	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	0,5 cm			

Durum:	Tüm.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Ön kol kemiği (radius) gibi uzun kemik
Tanım:	Gövdeden iki uca doğru daralan ve oval uç ile sonlanan, yassı boncuk. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Delik her iki yüzeyden de delinmiştir. Yalnızca arka yüzeyin sağ yan kenarına doğru dikey izler görülmektedir.

Katalog No:	218	**Tip:**	Yassı Kemik Boncuk	
Buluntu No:	441	**Açma:**	22K	**Feature No:** 112.6
Karelaj:	7/h	**Kod:**	546.45	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	1,7 cm	**Maksimum Genişlik:**	1 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	0,4 cm			

Durum:	İki ucu kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Düz profilde yan kenarlara sahip tek delikli, beyaz renkli yanmış, yassı boncuk parçası. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Yoğun yanmaya bağlı olarak beyaz rengini almıştır. Ön yüzeyde mevcut deliği kesen ve deliğin sağ altında bulunan bir delik açma girişimi görülür. Alet yüzeyinde iz görülmez. Yarısı kırık olan delik, her iki yüzeyden de delinmiştir.

Katalog No:	219	**Tip:**	Yassı Kemik Boncuk	
Buluntu No:	443	**Açma:**	22K	**Feature No:** 112.2
Karelaj:	7/h	**Kod:**	546.44	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	1,4 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,1 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Bir uç kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Uzun kemik
Tanım:	Beyaz renkli yanmış yassı boncuk parçası. Gövdeden uca doğru daralarak oval bir uç ile sonlanmaktadır. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Nesne yoğun yanmaya bağlı olarak beyaz rengini almıştır. Arka yüzeyde kısmen verev izler görülebilmektedir.

Katalog No:	220	**Tip:**	Yassı Kemik Boncuk	
Buluntu No:	444	**Açma:**	22K	**Feature No:** 112.1
Karelaj:	7/h	**Kod:**	546.45	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	2,4 cm	**Maksimum Genişlik:**	1 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	0,2 cm			

Durum:	Bir uç kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Uzun kemik
Tanım:	Beyaz renkli yanmış yassı boncuk parçası. Gövdeden uca doğru daralarak oval bir uç ile sonlanmaktadır. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Nesne yoğun yanmaya bağlı olarak beyaz rengini almıştır. Arka yüzeyde süngerimsi doku korunmuştur. Korunan uzunluğun baş kımında kırık olan delik, her iki yüzeyden de delinmiştir.

Katalog No:	221	**Tip:**	Yassı Kemik Boncuk	
Buluntu No:	534	**Açma:**	22L	**Feature No:** 97.5
Karelaj:	8/b	**Kod:**	546.33	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	1,7 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,5 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	0,4 cm			

Durum:	İki uç, kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Uzun kemik
Tanım:	Bir uca doğru genişleyen, bir kısmı beyaz bir kısmı siyah renkli yanmış yassı boncuk parçası. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Boncuğun bir kısmı yoğun yanmaya bağlı olarak beyaz rengini almıştır. Alet yüzeyinde iz görülmez. Yarısı kırık olan delik, her iki yüzeyden de delinmiştir.

Katalog No:	222	**Tip:**	Yassı Kemik Boncuk	
Buluntu No:	591	**Açma:**	21H	**Feature No:** 25.1
Karelaj:	3/e	**Kod:**	549.15	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	2,9 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,5 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Uzun kemik
Tanım:	Simetrik daralan yassı boncuk parçası. Uç yuvarlaktır. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Gövdenin ön yüzeyinide dikey, arka yüzeyinde ise verev izler yer alır. Uçta iz bulunmaz. Boncuk oldukça parlak ve pürüzsüzdür.

Katalog No:	223	**Tip:**	Yassı Kemik Boncuk	
Buluntu No:	596	**Açma:**	22K	**Feature No:** 119.2
Karelaj:	5-7/g-k	**Kod:**	547.54/546.81	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	2,7 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,9 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	0,4 cm			

Durum:	Baş ve bir yan kenarın bir kısmı kırık, eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Uzun kemik
Tanım:	Siyah renkli yanmış, yassı boncuk parçası. Korunan yan kenar yuvarlatılmıştır. Bu yan kenar uca doğru düzenli daralmakta ve diğer yan kenarın korunan kısmı ile simetrik olarak oval bir uç oluşturmaktadır. Arka yüzeyde kısmen süngerimsi doku görülür. Kırık olan delik her iki yüzeyden de açılmıştır. Uç parlak ve pürüzsüzdür.

Katalog No:	224	**Tip:**	Çok Delikli Kemik Boncuk	
Buluntu No:	198	**Açma:**	22K	**Feature No:** 39.1
Karelaj:	3/c	**Kod:**	548.75	**Yıl:** 2012
Ölçüler				
Uzunluk:	2,9 cm*	**Maksimum Genişlik:**	1,1 cm*	**Minimum Genişlik:** 0,9 cm*
Ortalama Kalınlık:	0,3 cm*	**Ağırlık:**	2 gr	
Delik Çapı:	0,3 cm*			

Durum:	Üç adet olasılıkla aynı nesneye ait birbiri ile tümlenmeyen delikli kemik boncuk. Bir parça birleştirilmiştir. Grup içerisinde tez kapsamında elc alınmayan 4 adet taş boncuk da bulunmaktadır.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Geyik/ koyun büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)/ ön kol kemiği (radius) gibi uzun kemik
Tanım:	Üç adet birbiri ile tümlenmeyen toplam 7 delikli boncuk. Grup içerisindeki deliklerin tamamı iki yüzeyden de delinmiştir. Deliklerin 3 adedi tüm, 4 adedi ise kırıktır. En büyük parça korunan uca doğru daralır, uç yuvarlaktır, yan kenarlar yuvarlatılmış ve düzdür. Gövdeye ait ikinci parça biri tüm, diğer ikisi kırık olmak üzere üç deliklidir. Kenarları yuvarlatılmıştır. Üçüncü parça yine iki deliklidir. Biri tüm, diğeri kırıktır. Bir yan kenar küt, diğer yan kenar yuvarlatılmıştır. Korunan uç gövdeden uca köşeli dönüşlü olup oval bir bitişe sahiptir.

Katalog No:	225	**Tip:**	Çok Delikli Kemik Boncuk	
Buluntu No:	015	**Açma:**	21M	**Feature No:** 3.1
Karelaj:	3/ı	**Kod:**	547.86	**Yıl:** 2010
Ölçüler				
Uzunluk:	1,4 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,2 cm	**Minimum Genişlik:**
Ortalama Kalınlık:	0,3 cm	**Ağırlık:**	<1 gr	
Delik Çapı:	0,4 cm			

Durum:	Bir yan kenar, bir yan kenarın yarısı ile uç kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Sığır
Kemik Tipi:	Ön kol kemiği (radius)
Tanım:	Baş kısmı küt, yan kenarın korunduğu kadarıyla genişleyen bir formdaki boncuk parçası. Korunan kenar yuvarlatılmıştır. Kemiğin ön yüzeyinde genişleyen kenara paralel uzanan derin bir yiv bulunur. Alt alta açılan her iki delik de iki yüzeyden açılmıştır. Ancak üsttekinin çoğunlukla ön yüzeyden açıldığı belirlenmiştir. Kemik yüzeyi iyi korunamamıştır. Herhangi bir iz görülmez.

Katalog No:	226	**Tip:**	Çok Delikli Kemik Boncuk	
Buluntu No:	579	**Açma:**	22K	**Feature No:** 35.8
Karelaj:	3/f	**Kod:**	548.75	**Yıl:** 2012
Ölçüler				
Uzunluk:	4,8 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,2 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,3 cm	**Ağırlık:**	6 gr	
Delik Çapı:	0,3 cm			

Durum:	1. ve 3. delikten kırıklar birleştirilmiştir. Ayrıca 1.deliğin hizasındaki bir yan kenar kırık ve eksiktir.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Ön kol kemiği (radius) gibi uzun kemik
Tanım:	Alt alta dört delikli kemik boncuk. Kenarları yuvarlatılmış, gövdeden iki uca doğru daralan bir forma sahiptir. İki uç da oval dönüşlüdür ancak biri oval iken diğeri küttür. Delikler her iki yüzeyden de açılmıştır. Kemik yüzeyi iyi korunamamıştır. *Mezar buluntusu olarak ele geçmiştir.

Katalog No:	227	**Tip:**	Tarak Kemiğinden Biçimlendirilen Takı	
Buluntu No:	544	**Açma:**	20J	**Feature No:** 5.2
Karelaj:	3-10/e-k	**Kod:**	549.34/549.27	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	8,6 cm	**Maksimum Genişlik:**	3,1 cm	**Minimum Genişlik:** 1,9 cm
Ortalama Kalınlık:	2,2 cm	**Ağırlık:**	24 gr	
Delik Çapı:	0,5 cm			
Durum:	Uç kırık ve eksik.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Geyik/ koyun büyüklüğünde geviş getiren			
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)			
Tanım:	Yarım tarak kemiğinin distal kısmından biçimlendirilen delikli ve bezemeli takı. Nesnenin baş kısmında, kemiğin distal bölümünde, çoğunlukla arka yüzeyden olmak üzere iki yüzeyden de delik açılmıştır. Ön yüzeyde, bu deliği kesen bir tamamlanmamış bir delik açma girişimi görülmektedir. Kemiğin gövde kısmında (korunan uzunluğun ise ucunda) birbirine paralel ilk üçü belirgin, en alttakinin ise daha yüzeysel olduğu toplam 4 yatay yiv ile bezeme oluşturulmuştur. 1-2. ve 2-3. yivlerin arasında daha yüzeysel bezenen verev izler bulunmaktadır.			

Katalog No:	228	**Tip:**	Tarak Kemiğinden Biçimlendirilen Takı	
Buluntu No:	455	**Açma:**	21H	**Feature No:** 9.1
Karelaj:	1/a	**Kod:**	550.20	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	6,2 cm	**Maksimum Genişlik:**	3,2 cm	**Minimum Genişlik:** 2,2 cm
Ortalama Kalınlık:	2 cm	**Ağırlık:**	25 gr	
Delik Çapı:	0,5 cm			
Durum:	Uç kırık ve eksik.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Geyik/ koyun büyüklüğünde geviş getiren			
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)			
Tanım:	Yarım tarak kemiğinin distal kısmından biçimlendirilen delikli takı. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Kemiğin dikey olarak ikiye ayrılmasından sonra arka yüzey düzleştirilmiştir. Nesnenin baş kısmında, kemiğin distal bölümünde, olasılıkla her iki yüzeyden de açılan bir delik yer almaktadır.			

Katalog No:	229	**Tip:**	Tarak Kemiğinden Biçimlendirilen Takı	
Buluntu No:	238	**Açma:** 22K	**Feature No:** 96.1	
Karelaj:	4-10/a-k	**Kod:** 546.66	**Yıl:** 2014	
Ölçüler				
Uzunluk:	6,6 cm	**Maksimum Genişlik:** 3,1 cm	**Minimum Genişlik:** 1,8 cm	
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:** -		
Delik Çapı:	0,5 cm			
Durum:	Uç kırık ve eksik.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Genç sığır (?)			
Kemik Tipi:	Ön ayak tarak kemiği (metacarpal)			
Tanım:	Yarım ön ayak tarak kemiğinin distal kısmından biçimlendirilen iki delikli takı. Takının baş kısmında, kemiğin distal bölümünde, yan yana iki delik bulunur. İki delikte çoğunlukla arka yüzeyden delinmiştir. Arka yüzeyde bu iki deliğin arasında bir delik delme girişimi bulunmaktadır. Ön yüzeyin gövdesinde dikey izler yer alır. Arka yüzeyin gövdesinde ise süngerimsi doku korunmuş olup yalnızca sağ yan kenara yakın olan kısımda dikey bir düzleşme görülmektedir.			

Katalog No:	230	**Tip:**	Tarak Kemiğinden Biçimlendirilen Takı	
Buluntu No:	428	**Açma:** 21M	**Feature No:** 59.1	
Karelaj:	5/a	**Kod:** 547.54	**Yıl:** 2014	
Ölçüler				
Uzunluk:	4,6 cm	**Maksimum Genişlik:** 2,8 cm	**Minimum Genişlik:**	
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:** -		
Delik Çapı:	0,4 cm			
Durum:	Uç ve gövde kırık, eksik.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Sığır			
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)			
Tanım:	Yarım tarak kemiğinin distal kısmından biçimlendirilen tek delikli takı. Takının baş kısmında, kemiğin distal bölümünde bir delik bulunur. Delik çoğunlukla arka yüzeyden delinmiştir. Nesnenin de yalnızca baş kısmı yani distal kısmı korunmuştur ve arka yüzey siyah renkli olup yanmıştır. Arka yüzeyde birbirlerine yakın ve çaprazlama olarak üç adet yuvarlak oyukluk bulunur. Bu oyukluklar delik açma girişimi olarak yorumlanabilmektedir. Yüzeylerde iz görülmez.			

Katalog No:	231	**Tip:**	Baş Kısmında Deliği Olan Uzun Takı	
Buluntu No:	655	**Açma:**	22L	**Feature No:** 47.1
Karelaj:	7/h	**Kod:**	546.70	**Yıl:** 2012
Ölçüler				
Uzunluk:	5,2 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,3 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,3 cm	**Ağırlık:**	<1 gr	
Delik Çapı:	0,3 cm			
Durum:	Baş, bir yan kenar ve uç kırık, eksik. Gövde ve uç kısımdaki kırıklar birleştirilmiştir.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde memeli			
Kemik Tipi:	Kaval kemiği (tibia) gibi uzun kemik			
Tanım:	Tek delikli, yassı takı. Bir yan kenar küt, diğer yan kenar ise korunan kısım boyunca yalnızca uca doğru yuvarlatılmıştır. Delik hem ön hem de arka yüzeyden açılmıştır. Kemik yüzeyi iyi korunamamıştır. *Mezar buluntusu olarak ele geçmiştir.			

Katalog No:	232	**Tip:**	Baş Kısmında Deliği Olan Uzun Takı	
Buluntu No:	176	**Açma:**	22L	**Feature No:** 32.2
Karelaj:	6/g	**Kod:**	547.01	**Yıl:** 2012
Ölçüler				
Uzunluk:	5 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,2 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	4 gr	
Delik Çapı:	0,3 cm			
Durum:	Baş ve bir yan kenarın yarısı kırık, eksik.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde memeli			
Kemik Tipi:	Uyluk kemiği (femur)			
Tanım:	Baştan gövdeye asimetirk sonlanan tek delikli, yassı takı parçası. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Korunan yan kenar; başta yuvarlatılmış, uca doğru ise düzeltilmeden küt olarak bırakılmıştır. Delik çoğunlukla arka yüzeyden açılmıştır. Kemik yüzeyi iyi korunamamıştır, hiçbir iz görülmez.			

Katalog No:	233	**Tip:**	Baş Kısmında Deliği Olan Uzun Takı	
Buluntu No:	530	**Açma:** 21G	**Feature No:** 9.3	
Karelaj:	7-10/a-k	**Kod:** 549.69	**Yıl:** 2013	
Ölçüler				
Uzunluk:	7,5 cm	**Maksimum Genişlik:** 2 cm	**Minimum Genişlik:** 1,6 cm	
Ortalama Kalınlık:	1,1 cm	**Ağırlık:** 14 gr		
Delik Çapı:	0,4 cm			
Durum:	Baş ve uç kırık, eksik.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde memeli			
Kemik Tipi:	Kaval kemiği (tibia)			
Tanım:	Uca doğru simetrik genişleyen delikli takı. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Nesnenin ön yüzeyinde gövde ile baş kısmı arasında kalan kısmı parlaktır ve dikey izler yer alır. Gövdeden uca doğru ise iz görülmez, mat ve açık renklidir. Arka yüzeyde derin bir kemik iliği boşluğu bulunur. Delik çoğunlukla arka yüzeyden olmak üzere her iki yüzeyden de açılmıştır.			

Katalog No:	234	**Tip:**	Baş Kısmında Deliği Olan Uzun Takı	
Buluntu No:	336	**Açma:** 21H	**Feature No:** 6.7	
Karelaj:	7/a	**Kod:** 549.90	**Yıl:** 2013	
Ölçüler				
Uzunluk:	5,6 cm	**Maksimum Genişlik:** 1,1 cm	**Minimum Genişlik:** -	
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:** 4 gr		
Delik Çapı:	0,4 cm			
Durum:	Üstteki delikten itibaren baş kırık ve eksik.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde geviş getiren			
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)			
Tanım:	Koyu renkli yanmış, iki delikli takı. Üstteki delik (1.delik) kırık, alttaki (2.delik) tümdür. Yüzeyde yer yer yanmaya bağlı siyah lekeler bulunmaktadır. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Yan kenarlar baştan uca doğru düz bir profilde devam eder. Uç oval olarak sonlanmaktadır. İlk deliğin bulunduğu hizaya denk gelen bir yan kenarda aşınma izleri görülür; bu izler arka yüzeyden de görülebilir. İkinci deliğin hizasındaki diğer yan kenar üzerinde ise daha hafif aşınma izleri yer alır. İki delikte çoğunlukla arka yüzeyden delinmiştir. Uç kısma doğru bir yan kenar inceltilmiştir, ayrıca arka yüzeyde sol taraf düz iken sağ taraf dalgalı formda inmektedir. Ön ve arka yüzeyde dikey izler bulunmakla birlikte aynı zamanda arka yüzeyin uç kısmına doğru verev izler de görülür.			

Katalog No:	235	**Tip:**	Baş Kısmında Deliği Olan Uzun Takı	
Buluntu No:	266	**Açma:** 21H	**Feature No:** 5.4	
Karelaj:	6/g	**Kod:** 549.91	**Yıl:** 2013	
Ölçüler				
Uzunluk:	7,4 cm	**Maksimum Genişlik:** 1,9 cm	**Minimum Genişlik:** -	
Ortalama Kalınlık:	0,5 cm	**Ağırlık:** 8 gr		
Delik Çapı:	0,5 cm			
Durum:	Bir yan kenar ve uç kırık, eksik.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Sığır /at gibi büyük boyutlu memeli			
Kemik Tipi:	Ön kol kemiği (radius) gibi uzun kemik			
Tanım:	Baş kısımdan gövdeye genişleyen, gövdeden uca daralan oval formda delikli takı. Baş kısım yuvarlatılmış ve ovaldir. Bu kısımda küçük kopuntular ile ön ve arka yüzeyde aşınmalar görülür. Yan kenar oldukça keskindir. Delik çoğunlukla arka yüzeyden açılmıştır. Ön ve arka yüzeyde yoğun olarak dikey izler görülür. Ön ve arka yüzeyin yan kenarına yakın kısımlarda, uç kısma doğru nesnenin ovalliği ile aynı doğrultuda olacak şekilde izler verevleşmektedir.			

Katalog No:	236	**Tip:**	Baş Kısmında Deliği Olan Uzun Takı	
Buluntu No:	341	**Açma:** 20H	**Feature No:** 7.3	
Karelaj:	9/c	**Kod:** 549.97	**Yıl:** 2013	
Ölçüler				
Uzunluk:	5,6 cm	**Maksimum Genişlik:** 1,3 cm	**Minimum Genişlik:** -	
Ortalama Kalınlık:	0,5 cm	**Ağırlık:** 5 gr		
Delik Çapı:	0,5 cm			
Durum:	Baş ve bir yan kenar kırık, eksik.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Orta/ büyük boyutlu memeli			
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)			
Tanım:	Delikli ve yassı takı. Yan kenarları ve uç kısmı yuvarlatılmıştır. Uç ovaldir. Uç kısmın arka yüzeyinde küçük bir çöküntü mevcuttur. Ön yüzeyin yan kenara yakın olan kısmında dikey bir yiv bulunmaktadır. Nesnenin yüzeyi oldukça parlak ve pürüzsüzdür. Arka yüzeyde dikey, ön yüzeyde hem dikey hem de oldukça yüzeysel yatay izler yer alır. Delik her iki yüzeyden açılmamış olup oldukça parlak bir delik çeperine sahiptir.			

Katalog No:	237	**Tip:**	Baş Kısmında Deliği Olan Uzun Takı	
Buluntu No:	545	**Açma:**	22M	**Feature No:** 19.3
Karelaj:	1/k	**Kod:**	546.71	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	3,3 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,8 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	3 gr	
Delik Çapı:	0,3 cm			

Durum:	Baş ile uç kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Uzun kemik
Tanım:	Düz bir profile sahip delikli, yassı takı parçası. Yan kenarlar keskindir. Ön yüzeyde çoğunlukla dikey olmak üzere verev izler de bulunur. Arka yüzeyde ise düzensiz verev izler yer alır. Delik her iki yüzeyden de açılmıştır.

Katalog No:	238	**Tip:**	Baş Kısmında Deliği Olan Uzun Takı	
Buluntu No:	661	**Açma:**	21G	**Feature No:** 13.12
Karelaj:	7-10/a-k	**Kod:**	548.88	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	6,9 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,5 cm	**Minimum Genişlik:** 1,2 cm
Ortalama Kalınlık:	0,6 cm	**Ağırlık:**	7 gr	
Delik Çapı:	0,4 cm			

Durum:	Baş ile uç kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Delikli ve yassı nesne. Yan kenarların gövde kısmında karşılıklı bir daralma, ardından tekrar genişleme görülür. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Ön yüzeyde dikey izler belirgindir. İlik boşluğunun çeperi dışında yine dikey izler yer alır. Delik, ön yüzeyden açılmıştır.

Katalog No: 239	**Tip:** Baş Kısmında Deliği Olan Uzun Takı		
Buluntu No: 337	**Açma:** 21J	**Feature No:** 25.1	
Karelaj: 2/h	**Kod:** 548.81	**Yıl:** 2013	
Ölçüler			
Uzunluk: 5,6 cm	**Maksimum Genişlik:** 2 cm	**Minimum Genişlik:** -	
Ortalama Kalınlık: 0,6 cm	**Ağırlık:** 8 gr		
Delik Çapı: 0,4 cm			
Durum: Baş kırık ve eksik.			
Hammadde			
Hayvan Türü: Orta/ büyük boyutlu memeli			
Kemik Tipi: Uzun kemik			
Tanım: Baştan uca asimetrik daralan, geniş yuvarlak uçlu, koyu renkli yanmış takı. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir ve bu yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Ucun bir yan kenarında aşınma izleri bulunur. Delik, her iki yüzeyden de delinmiştir, delik çeperi oldukça parlaktır. Yanmaya bağlı olarak gövdede siyah lekeler görülür. Kemik yüzeyi oldukça parlak ve pürüzsüzdür, arka yüzeyin ortasında dikey izler dışında iz bulunmaz.			

Katalog No: 240	**Tip:** Baş Kısmında Deliği Olan Uzun Takı		
Buluntu No: Yüzey 3	**Açma:** -	**Feature No:** -	
Karelaj: -	**Kod:** -	**Yıl:** -	
Ölçüler			
Uzunluk: 7,1 cm	**Maksimum Genişlik:** 2,5 cm	**Minimum Genişlik:** 1,8 cm	
Ortalama Kalınlık: 1 cm	**Ağırlık:** 11 gr		
Delik Çapı: 0,5 cm			
Durum: Uç kırık ve eksik.			
Hammadde			
Hayvan Türü: At/ eşek (Atgiller familyası) gibi büyük toynaklı hayvan			
Kemik Tipi: Tarak kemiği (metapodial)			
Tanım: Simetrik daralan tek delikli, yassı takı. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Gövdeden başa oval dönüşlüdür, baş ise küttür. Arka yüzeyin baş kısmında süngerimsi doku görülür ve deliğin üst kısmında bu süngerimsi dokuyu kesen bir oluk açılmıştır. Ön yüzeyde dikey ve verev izler yer alır. Arka yüzeyde ise ilik boşluğu dışındaki kısımlarda dikey izler bulunmaktadır. Nesnenin başında yer alan delik her iki yüzeyden de açılmıştır.			

Katalog No:	241	**Tip:**	Baş Kısmında Deliği Olan Uzun Takı	
Buluntu No:	017	**Açma:**	22L	**Feature No:** 1.4
Karelaj:	7/e	**Kod:**	547.30	**Yıl:** 2010
Ölçüler				
Uzunluk:	5,4 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,4 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,6 cm	**Ağırlık:**	5 gr	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Baş kırık ve eksik.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi ?			
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)			
Tanım:	Uca doğru simetrik olarak hafif daralan, geniş yuvarlak uçlu, siyah renkli yanmış, yassı takı. Kalın ve geniş bir uca sahiptir. Ön yüzeyin baş kısımda ise çapı belirlenemeyen bir delik görülmektedir. Ön yüzey düzeltilmiş arka yüzey ise düzeltilmeden bırakılmıştır.			

Katalog No:	242	**Tip:**	Baş Kısmında Deliği Olan Uzun Takı	
Buluntu No:	046	**Açma:**	21I	**Feature No:** 1.22
Karelaj:	1-10/a-k	**Kod:**	549.85/549.73	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	4,3 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,5 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	0,6 cm			
Durum:	Baş kısmın bir bölümü ve uç kırık, eksik.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde memeli			
Kemik Tipi:	Ön kol kemiği (radius)			
Tanım:	Tek delikli yassı takı parçası. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Baş ovaldir. Takı, baştan gövdeye doğru genişlemektedir. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Ön ve arka yüzeyde dikey izler bulunur. Baştaki delik her iki yüzeyden delinmiştir.			

Katalog No:	243	**Tip:**	Baş Kısmında Deliği Olan Uzun Takı	
Buluntu No:	305	**Açma:**	21H	**Feature No:** 3.21
Karelaj:	1-10/a-k	**Kod:**	550.02/549.93	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	4,9 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,3 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	0,4 cm			
Durum:	Baş kırık ve eksik.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde geviş getiren			
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)			
Tanım:	Tek delikli ve bezemeli koyu renkli yanmış yassı takı. Kırık olan delik korunan uzunluğun baş kısmında yer alır. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Arka yüzeyin uç kısmında süngerimsi doku görülmektedir. Oval dönüşlü ucun bir kenarı daha uzun olup uç küttür. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Yarısından itibaren kırık olan delik, çoğunlukla ön yüzeyden delinmiştir. Ön yüzeyde deliğin altında üç adet derin yatay yiv yer alır. Bu yivlerin en altta olanı diğerlerine göre daha geniş aralıktadır. Koyu renkli nesne yüzeyinde yanmaya bağlı olarak yer yer siyahlıklar bulunmaktadır. Aletin tüm yüzeylerinde dikey izler bulunur. Yivlerin arasında ise bir yan kenara doğru görece derin iki adet kısa yatay çizi yer alır. Yivlerin altından gövdeye kadar düzensiz izler bulunur.			

Katalog No:	244	**Tip:**	Baş Kısmında Deliği Olan Uzun Takı	
Buluntu No:	418	**Açma:**	13H	**Feature No:** 19.9
Karelaj:	9/l	**Kod:**	545.14/545.04	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	10,1 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,3 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	0,4 cm			
Durum:	Baş ve uç kırık, eksik. Gövdedeki kırıklar birleştirilmiştir.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Koyun/ geyik büyüklüğünde memeli			
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial) gibi uzun kemik			
Tanım:	Asimetrik formda yassı takı. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Baş kısımda kırık bir delik bulunmaktadır. Takı, uca doğru hafif genişler. Arka yüzeyde yer yer süngerimsi doku görülür. Ön ve arka yüzeyde dikey izler görülmektedir. Delik çoğunlukla arka yüzeyden delinmiştir.			

Katalog No:	245	**Tip:**	Baş Kısmında Deliği Olan Uzun Takı	
Buluntu No:	585	**Açma:**	21H	**Feature No:** 25.2
Karelaj:	3/f	**Kod:**	549.11	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	7,1 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,8 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	0,5 cm			

Durum:	Baş kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Orta/ büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial) gibi uzun kemik
Tanım:	Simetrik daralan, iki delikli yassı takı. Uç ovaldir. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Delikler her iki yüzeyden de açılmıştır. Ön yüzeyde dikey, arka yüzeyde ise dikey ve verev izler bulunmaktadır. Uç pürüzsüz ve parlaktır.

Katalog No:	246	**Tip:**	Stilize İnsan Betimli Takı	
Buluntu No:	201	**Açma:**	22J	**Feature No:** 22.1
Karelaj:	5/h	**Kod:**	548.23	**Yıl:** 2012
Ölçüler				
Uzunluk:	4,8 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,4 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	<1 gr	
Delik Çapı:	0,2 cm			

Durum:	Gövde ve sol deliğin bulunduğu kısımdaki kırıklar birleştirilmiştir. Sol deliğin bir kenarı ise kırık ve eksiktir.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Geyik/ koyun büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Ön kol kemiği (radius) gibi uzun kemik
Tanım:	Baş kısımdan uca doğru simetrik daralarak oval bir uçla biten iki delikli ve bezemeli takı. Kemik ayrıldıktan sonra, nesnenin baş kısmı kabaca düzeltilmiştir, kesim izi ön ve arka yüzeyden net bir şekilde görülür. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Arka yüzeyde kısmen ilik boşluğu korunmuştur ve ilik boşluğunun içinde dikey izler bulunmaktadır. Nesnenin yüzeyi iyi korunmamıştır. Takının üst kısmında yer alan iki delik de çoğunlukla önden olmak üzere her iki yüzeyden de delinmiştir. Arka yüzeyde ikinci deliğin altında ve her iki deliğin arasında olmak üzere iki adet delik delme girişimi bulunur. Arka yüzeyde sağdaki deliğin altında ise yine bir delik delme girişimi vardır ancak bu girişim, mevcut deliği kesmektedir. Takının ön yüzeyinde, başta iki delik, altında çift sıra yatay yiv ve bu yivlerin en altta olanını tam ortadan kesen, dikey bir yiv daha yer almaktadır. Ancak bu yiv uca kadar devam etmez. Böylelikle takı, baştaki deliklerin göz, yatay iki çizginin bel, dikey tek çizginin ise bacaklar olarak yorumlandığı stilize bir insan betiminden oluşmaktadır.

Katalog No:	247	**Tip:**	Stilize İnsan Betimli Takı	
Buluntu No:	595	**Açma:**	21K	**Feature No:** 25.1
Karelaj:	1/b	**Kod:**	548.80	**Yıl:** 2012
Ölçüler				
Uzunluk:	3,9 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,9 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	3 gr	
Delik Çapı:	0,4 cm			

Durum:	Baş kısmı, deliklerden itibaren kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Orta boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Uzun kemik
Tanım:	Baş kısımdan uca doğru simetrik daralarak oval bir uçla biten iki delikli ve bezemeli takı. Yan kenarlar keskindir. Kırık olan iki delik de her iki yüzeyden açılmıştır. Kemiğin ön yüzü parlak ve pürüzsüzdür. Arka yüzeyde ise dikey izler yer almaktadır. Ön yüzey dışbükeydir. Baş kısımda yan yana yer alan iki deliğin hemen altında yatay bir yiv yer alır. Bu bezemenin hemen altından kemiğin ucuna doğru dikey üç adet yiv bulunmaktadır. Böylelikle takı, baştaki deliklerin göz, yatay çizginin bel ve dikey çizgilerin ise bacaklar olarak yorumlandığı stilize bir insan betiminden oluşmaktadır.

Katalog No:	248	**Tip:**	Stilize İnsan Betimli Takı	
Buluntu No:	001	**Açma:**	23L	**Feature No:** 43.1
Karelaj:	2/a	**Kod:**	545.10	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	4,7 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,4 cm	**Minimum Genişlik:** 0,5 cm
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	0,2 cm			

Durum:	Başın sağ yan kenarı kırık ve eksik
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi ?
Kemik Tipi:	Uyluk kemiği (femur)
Tanım:	Baş kısımdan uca doğru simetrik daralan, koyu renkli, iki delikli ve bezemeli takı. Gövdeden uca oval dönüşlü, küt uçludur. Kemik ayrıldıktan sonra, nesnenin baş kısmı kabaca düzeltilmiştir, kesim izi ön ve arka yüzeyden net bir şekilde görülür. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Arka yüzeyde kısmen ilik boşluğu korunmuştur. Takının üst kısmında yer alan iki delik, çoğunlukla arkadan olmak üzere her iki yüzeyden de delinmiştir. Takı yüzeyinde yanma sonucu yer yer siyahlıklar bulunmaktadır. Arka yüzeyde ikinci deliğin üst kısmında kısmen derin olarak değerlendirilebilecek dikey bir yiv yer alır. Takının ön yüzeyinde, başta iki delik, altında tek sıra yatay yiv ve bu yivin altında iki adet dikey yiv yer almaktadır. Ancak bu yivler uca kadar devam etmez. Böylelikle takı, baştaki deliklerin göz, yatay çizginin bel ve dikey çizgilerin ise bacaklar olarak yorumlandığı stilize bir insan betiminden oluşmaktadır.

Katalog No:	249	**Tip:**	Stilize İnsan Betimli Takı	
Buluntu No:	260	**Açma:**	21J	**Feature No:** 24.1
Karelaj:	2/h	**Kod:**	549.33	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	3 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,2 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	2 gr	
Delik Çapı:	0,2 cm			

Durum:	Uç kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Geyik/ koyun büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Simetrik daralan, yassı ve tek delikli bezemeli takı. Kemik ayrıldıktan sonra, nesnenin baş kısmı kabaca düzeltilmiştir, kesim izi ön ve arka yüzeyden net bir şekilde görülür. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Ön yüzeyinde biri deliğin altında diğeri deliğin yanından uç kısma doğru uzanan iki yiv ver almaktadır. Delik her iki yüzeyden delinmiştir. Kemik yüzeyinde herhangi bir iz görülmez. Stilize insan betimli bu takının tek delikli olması, takının tamamlanmadığını düşündürmektedir.

Katalog No:	250	**Tip:**	Stilize İnsan Betimli Takı	
Buluntu No:	147	**Açma:**	21I	**Feature No:** 1.9
Karelaj:	2/b	**Kod:**	549.80	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	3,8 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,8 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	2 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Simetrik daralan, sivri uçlu takı. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Kemiğin ön yüzeyinin tam ortasında bir adet 2,3 cm uzunluğunda olmak üzere ve arka yüzeyde ise daha yüzeysel olan iki adet dikey yiv bulunur. Nesnenin ön yüzeyinde çapı belirlenemeyen yalnızca dairesel izi korunan bir delik açma izi yer almaktadır. Stilize insan betimli bu takının yalnızca bacak kısmı korunmuştur.

Katalog No:	251	**Tip:**	Figürin	
Buluntu No:	345	**Açma:**	21G	**Feature No:** 1.7
Karelaj:	1-10/a-k	**Kod:**	550.17	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	4,4 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,9 cm	**Minimum Genişlik:** 0,4 cm
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	2 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş ve uç kırık, eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Uzun dairesel bir baş ile yassı gövdeye sahip figürin. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Korunan uzunluğun baş kısmı pürüzsüz ve parlaktır. Gövde kısmında önde iki, arkada ise bir adet uzun derin dikey yiv bulunmaktadır. Gövdenin ön yüzeyinde verev; arka ve yan yüzeylerde ise dikey izler görülmektedir. Söz konusu bu figürin, dairesel kısmın boyun, dikey yivlerle ayrılan gövde kısmının ise bacaklar olarak yorumlanabileceği oldukça stilize bir insan figürinidir.

Katalog No:	252	**Tip:**	Figürin	
Buluntu No:	232	**Açma:**	20J	**Feature No:** 8.3
Karelaj:	8/ı	**Kod:**	549.13	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	**1.prç:**2,9 cm **2.prç:**2,1 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,5 cm	**Minimum Genişlik:** 0,6 cm
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	3 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Birbiri ile tümlenemeyen, aynı buluntuya ait iki parça. Kemik gövdeden kırılmıştır.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Orta/ büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Baş ve başın iki yan kenarında çıkıntıların bulunduğu figürin. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey hafif içbükeydir. Yan kenarlar küttür. Alet yüzeyi iyi korunamamıştır ancak yine de dikey izler yer yer görülebilmektedir. Nesnenin başı yuvarlak şekilde biçimlendirilmiş bir çıkıntıya sahiptir. Ardından nesne, gövdeye doğru genişler ve iki yan kenarda karşılıklı çıkıntılar oluşturulduktan sonra düz bir formda uca doğru devam eder. Uç, oval dönüşlü olup küttür. Söz konusu bu figürin, baştaki çıkıntının baş, hemen ardından iki yanda karşılıklı yer alan çıkıntıların ise kollar olarak yorumlanabileceği oldukça stilize bir insan figürinidir.

Katalog No:	253	**Tip:** Delikli Bezemesiz Plaka	
Buluntu No:	389	**Açma:** 20H	**Feature No:** 9.3
Karelaj:	9/c	**Kod:** 549.93	**Yıl:** 2013
Ölçüler			
Uzunluk:	10,6 cm	**Maksimum Genişlik:** 3,2 cm	**Minimum Genişlik:** 1,2 cm
Ortalama Kalınlık:	0,3 cm	**Ağırlık:** 13 gr	
Delik Çapı:	1.delik: 0,5 cm , 2.delik: 0,5 cm , 3.delik: 0,3 cm, 4.delik: 0,3 cm , 5.delik: 0,3 cm		

Durum:	Bir yan kenarın ucu kırık ve eksik. Nesnedeki çoklu kırıklar birleştirilmiştir.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Sığır/at gibi büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Kaburga kemiği
Tanım:	Bir uçta 2, diğer uçta 3 adet olmak üzere toplam 5 adet deliği bulunan bezemesiz plaka. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Baş kısım dar olup gövdeye doğru genişler ardından uca doğru tekrar hafifçe daralır. Bir yan kenar keskin kenarlıdır. Diğer yan kenarda ise kırıldıktan sonra yer yer düzeltiler yer alır. Başın sol kısmı oval, sağ kısmı ise daha uzun ve köşelidir. Arka yüzeyde baş-gövde arasından 5. deliğe doğru 6,4 cm uzunluğunda yiv bulunur. Yine arka yüzeyin alt kenara yakın kısmında, yaklaşık 2 cm uzunluğunda bir yiv daha yer alır. Delik çeperleri oldukça düzgündür hangi yönden delindiği belirlenemez, bu sebeple her iki yüzeyden de delinmiş olabilirler. Arka yüzeyde yatay izler belirgindir, ön yüzeyde iz görülmez.

Katalog No:	254	**Tip:** Delikli Bezemesiz Plaka	
Buluntu No:	338	**Açma:** 21H	**Feature No:** 6.8
Karelaj:	2/b	**Kod:** 549.84	**Yıl:** 2013
Ölçüler			
Uzunluk:	5,6 cm	**Maksimum Genişlik:** 2 cm	**Minimum Genişlik:** 0,8 cm
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:** 5 gr	
Delik Çapı:	0,5 cm		

Durum:	Baş kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Orta/ büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Uzun kemik
Tanım:	Baş ve gövde kısmı düz, gövdeden uca doğru daralarak küt bir uç ile biten tek delikli plaka. Arka yüzey içbükeydir. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Ön yüzeyde deliğin iki yan kısmında dikey olarak biri çift, diğeri tek ve düzensiz iki adet yiv yer alır. Delik çoğunlukla arka yüzeyden açılmıştır. Ön yüzeyin gövde kısmında kemiğin genişliği boyunca yine yatay bir yiv yer alır. Arka yüzeyde süngerimsi doku korunmuştur. Nesne yüzeyinde iz görülmez.

Katalog No:	255	**Tip:**	Delikli Bezemesiz Plaka	
Buluntu No:	247	**Açma:**	21I	**Feature No:** 13.2
Karelaj:	2/h	**Kod:**	549.69	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	4,5 cm	**Maksimum Genişlik:**	2,2 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,3 cm	**Ağırlık:**	3 gr	
Delik Çapı:	0,4 cm			

Durum:	Baş kısmının yarısı ve uç kırık, eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Sığır gibi büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Kaburga kemiği
Tanım:	Delikli plaka parçası. Başta yan yana biri tam diğeri kırık iki delik yer almaktadır. Baştaki kırık, korunan deliğin yanındaki yarım delikten itibaren gerçekleşmiştir. Baş olasılıkla ovaldir. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Yan kenarlar keskindir. Baş kısmında küçük çentikler yer alır. İki delik de ön yüzeyden delinmiştir. Arka yüzeyde dikey izler görülebilmektedir.

Katalog No:	256	**Tip:**	Delikli Bezemesiz Plaka	
Buluntu No:	706	**Açma:**	20N	**Feature No:** 28.1
Karelaj:	6/c	**Kod:**	546.53	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	4,2 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,2 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,1 cm	**Ağırlık:**	<1 gr	
Delik Çapı:	0,4 cm			

Durum:	Bir yan kenar ve uç kırık, eksik. Kemiğin gövdesindeki kırıklar birleştirilmiştir.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Geyik/ koyun büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Uzun kemik
Tanım:	Tek delikli yassı plaka parçası. Nesnenin sağ üst köşesi oval dönüşlüdür ve yuvarlatılmış yan kenara sahiptir. Düzensiz formdaki yan kenarda aşınmalar görülür. Baştaki delik hem ön hem de arka yüzeyden açılmıştır. Kemiğin ön yüzeyinde dikey; arka yüzeyde ise yine dikey ve yer yer verev izler görülür.

Katalog No:	257	**Tip:** Delikli Bezemesiz Plaka		
Buluntu No:	256	**Açma:** 20H	**Feature No:** 6.3	
Karelaj:	10/g	**Kod:** 550.00	**Yıl:** 2013	
Ölçüler				
Uzunluk:	**1.prç:**4,2 cm **2.prç:**3,5 cm	**Maksimum Genişlik:** **1.prç:**2,4 cm **2.prç**:1,3 cm	**Minimum Genişlik:** **1.prç:**1,3cm	
Ortalama Kalınlık:	0,3 cm	**Ağırlık:** 6 gr		
Delik Çapı:	**1.prç:** 1.delik: 0,4 cm, 2.delik: 0,4 cm, 3.delik: 0,5 cm **2.prç:** 1.delik: 0,4 cm, 2.delik: 0,5 cm			
Durum:	Tümlenmeyen, aynı buluntuya ait iki ayrı parçadan oluşur. 1.parçanın uç kısmı ile 2. parçanın baş ve yan kısmı deliklerden itibaren kırılmıştır.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Geyik/ koyun büyüklüğünde memeli			
Kemik Tipi:	Uzun kemik			
Tanım:	**1.parça:** delikli, ön yüzeyi dışbükey, arka yüzeyi içbükey olan ve gövdeye doğru genişleyen takı parçası. Biri başta, diğer ikisi ise korunan uzunluğunun uç kısmında olmak üzere toplam üç deliğe sahiptir. Takının sol üst köşesi oval dönüşlüdür ve yuvarlatılmış kenarlara sahiptir. Baş kısmın 0,1 cm altında çift sıra halinde yatay bir iz görülür. Baştan, birinci deliğin yarısına kadar olan bu kısmın kesiti kalın olup takı yüzeyi bu bölgeden sonra inceltilmiştir. Arka yüzeyde ikinci deliğin hemen üstünde delik delme girişimi görülür. Ön yüzeyde dikey izler bulunur. Birinci delik ön, ikinci ve üçüncü delik arka yüzeyden delinmiştir. **2.parça:** delikli, uca doğru daralan takı parçası. Biri korunan uzunluğun başında ve diğeri ise uçta olmak üzere iki deliğe sahiptir. Takının sol alt köşesi ovaldir ve yuvarlatılmış kenara sahiptir. Nesne, gövde kısmındaki delik yerinden itibaren kırılmıştır. Uç kısımda, aynı baş kısmında olduğu gibi, deliğin yarısına kadar kalın kesitli olup bu bölümden gövdeye doğru incelen bir kesit bulunmaktadır. Arka yüzeyde dikey iki yiv bulunur. Birinci delik iki yivi keser ve uca doğru ikinci deliğe paralel olarak sonlanır. Ön yüzeyde dikey izler vardır. 1.delik her iki yüzeyden, 2.delik ön yüzeyden açılmıştır. Bu plakanın baş ve ucunun hemen hemen simetrik bir gönüme sahip olduğu, dolayısıyla baş ve uçta tek delikli, gövdeye doğru genişleyerek gövdede iki ya da daha fazla deliğin bulunduğu öngörülmektedir.			

Katalog No:	258	**Tip:** Delikli Bezemesiz Plaka		
Buluntu No:	451	**Açma:** 21G	**Feature No:** 6.9	
Karelaj:	8/h	**Kod:** 549.86	**Yıl:** 2013	
Ölçüler				
Uzunluk:	6 cm	**Maksimum Genişlik:** 1,5 cm	**Minimum Genişlik:** -	
Ortalama Kalınlık:	0,3 cm	**Ağırlık:** 2 gr		
Delik Çapı:	0,3 cm			
Durum:	Yan kenarlar ve uç kırık, eksik.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Koyun (?)			
Kemik Tipi:	Boynuz			
Tanım:	Asimetrik ve kavisli bir kesite sahip, yassı tek delikli plaka parçası. Baş kısmın bir tarafı daha uzun diğer taraf daha kısadır. Delik arka yüzeyden açılmıştır, ön yüzeyde mevcut deliği kesen bir delik açma girişimi bulunur. Arka yüzeyin baş kısmında çok hafif bir kalınlık vardır. Bu çizgi şeklindeki kısımdan sonra düz bir arka yüzey görülür. Ön yüzeyde bir yan kenara doğru çöküntü yer alır. Ön yüzeyin gövdesinde verev izler bulunmaktadır.			

Katalog No:	259	**Tip:**	Delikli Bezemesiz Plaka	
Buluntu No:	246	**Açma:**	21I	**Feature No:** 13.1
Karelaj:	3/g	**Kod:**	549.67	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	3,1 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,3 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,3 cm	**Ağırlık:**	2 gr	
Delik Çapı:	0,3 cm			

Durum:	Bir yan kenar ve uç kırık, eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Uzun kemik
Tanım:	Tek delikli, yassı plaka parçası. Plaka, baştan gövdeye doğru genişlemektedir. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Baş kısmı küttür. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Ön yüzeyde baş kısmın bir tarafında yer alan birkaç yatay iz yer alır. Delik her iki yüzeyden de açılmıştır. Deliğin hizasındaki yan kenarlarda aşınma görülür. Arka yüzeyde kemiğin orta kısmına doğru süngerimsi doku korunmuştur.

Katalog No:	260	**Tip:**	Delikli Bezemesiz Plaka	
Buluntu No:	654	**Açma:**	19I	**Feature No:** 2.1
Karelaj:	7/b	**Kod:**	549.85	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	3,5 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,4 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,2 cm	**Ağırlık:**	<1 gr	
Delik Çapı:	0,4 cm			

Durum:	Bir yan kenar ve uç kırık, eksik. Baş ve gövdedeki kırıklar birleştirilmiştir.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Ön kol kemiği (radius) gibi uzun kemik
Tanım:	Tek delikli, yassı plaka parçası. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Baş kısım ovaldir. Korunan yan kenar, keskindir. Delik, arka yüzeyden açılmıştır. Arka yüzeyde deliğin baş ve uç kısımda korunan uzunluk boyunca devam eden iki dikey yiv bulunmaktadır.

Katalog No:	261	**Tip:**	Delikli Bezemesiz Plaka	
Buluntu No:	539	**Açma:**	21G	**Feature No:** 8.3
Karelaj:	1/ı	**Kod:**	549.79	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	6,5 cm	**Maksimum Genişlik:**	2,5 cm	**Minimum Genişlik:** 1,9 cm
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	8 gr	
Delik Çapı:	0,4 cm			
Durum:	Baş ve uç kırık, eksik.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Sığır/ at gibi büyük boyutlu memeli			
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)			
Tanım:	Gövdeye doğru daralan, yassı, iki delikli plaka. Başta yer alan iki deliğin biri diğerinden daha aşağıda yer alır. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Ön yüzeyde iki deliğin çevresinde birer adet delik delme girişiminin izi görülür (Birinci deliğin üstü, ikinci deliğin sağı). İki delik de her iki yüzeyden açılmıştır. Ön ve arka yüzeylerde dikey izler bulunur ayrıca arka yüzeyin gövde kısmında az sayıda verev izler de görülür. Ancak ön yüzeydeki izler çok daha belirgin ve düzenlidir. Ön yüzey pürüzsüzdür.			

Katalog No:	262	**Tip:**	Delikli Bezemesiz Plaka	
Buluntu No:	657	**Açma:**	21G	**Feature No:** 14.7
Karelaj:	7-10/a-k	**Kod:**	548.74	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	4,4 cm	**Maksimum Genişlik:**	2,8 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,7 cm	**Ağırlık:**	5 gr	
Delik Çapı:	0,5 cm			
Durum:	Bir yan kenar ve uç kırık ve eksik.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Sığır			
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)			
Tanım:	Korunan bir yan kenarın düzenli daraldığı, iki delikli, yassı plaka parçası. Birinci delik kırık, ikinci delik ise tümdür. Korunan yan kenar yuvarlatılmıştır ve baş kısma doğru çentik izleri bulunur. Baş kısmın ön ve arka yüzeyinde dikey yivler yer alır. Arka yüzeyin baş kısmında süngerimsi doku yoğundur. Delikler her iki yüzeyden de açılmıştır. Nesne yüzeyinde dikey izler kısmen görülmektedir.			

Katalog No:	263	**Tip:** Delikli Bezemesiz Plaka	
Buluntu No:	339	**Açma:** 21I	**Feature No:** 16.1
Karelaj:	1/f	**Kod:** 549.62	**Yıl:** 2013
Ölçüler			
Uzunluk:	4,4 cm	**Maksimum Genişlik:** 2,7 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,5 cm	**Ağırlık:** 6 gr	
Delik Çapı:	1.delik: 0,3 cm , 2.delik: 0,4 cm, 3.delik: 0,3 cm , 4.delik: 0,3 cm		

Durum:	Bir yan kenar ve uç kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Sığır gibi büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Korunan yan kenarın düzensiz daraldığı, delikli, yassı plaka parçası. 4 delikli plakanın ilki sağ üstte olmak üzere, çapraz şekilde uca doğru devam etmektedir. Yalnızca dördüncü delik üçüncünün alt hizasında yer alır ve kırıktır. Baş yuvarlatılmıştır. Ön yüzeyin baş kısmında olasılıkla kesim çizgilerin oluşturduğu yatay izler yer alır. Korunan yan kenar keskindir. Birinci ve üçüncü delikler eğimli delinmiştir. Tüm delikler çoğunlukla arka yüzeyden delinmiştir. Ön yüzeyde aletin baş kısmında ve ikinci deliğin sağında dikey; üçüncü deliğin solunda dikey ve son olarak yine üçüncü deliğin üzerinde verev olmak üzere izler görülmektedir. Arka yüzeyde ise takımın sağ üst köşesinden üçüncü deliği kesen ve ardından bu deliğin aşağısından kemiğin sol alt kısmına devam eden verev izler yer alır. Ön yüzeyin sol üst kısmından ise üçüncü deliğe doğru dikey izler yer alır.

Katalog No:	264	**Tip:** Delikli Bezemesiz Plaka	
Buluntu No:	703	**Açma:** 20I	**Feature No:** 13.1
Karelaj:	6/g	**Kod:** 549.70	**Yıl:** 2013
Ölçüler			
Uzunluk:	4,1 cm	**Maksimum Genişlik:** 1 cm	**Minimum Genişlik:** 0,7 cm
Ortalama Kalınlık:	0,1 cm	**Ağırlık:** <1 gr	
Delik Çapı:	0,2 cm		

Durum:	Çoklu kırıklar bulunmaktadır. Kırıkların bir kısmı tümlenmiş diğer kısmı tümlenememiştir. Aletin baş kısmında ilk deliğin üst kısmı ile bir yan ve uç kırık ve eksiktir.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Sığır/ at gibi büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Uca doğru genişleyen, iki delikli yassı plaka. Nesnenin korunan uzunluğunun en üst kısmında kırık olan birinci delik; altında yine aynı hizada ise tüm olan ikinci delik bulunmaktadır. Yan kenarlar keskindir. Ön ve arka yüzeyde dikey izler bulunmaktadır. Delikler her iki yüzeyden de delinmiştir.

Katalog No:	265	**Tip:**	Delikli Bezemesiz Plaka	
Buluntu No:	303	**Açma:**	21H	**Feature No:** 3.22
Karelaj:	1-10/a-k	**Kod:**	550.02/549.93	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	5,5 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,9 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	0,4 cm			

Durum:	Başın bir kısmı, bir yan kenar ve uç kırık, eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Sığır (?)
Kemik Tipi:	Kaburga kemiği
Tanım:	Olasılıkla baştan uca doğru genişleyen, tek delikli, yassı plaka. Korunan yan kenar düzensizdir ve kabaca yuvarlatılmıştır. Arka yüzeyde süngerimsi doku korunmuştur. Baş ile gövde ve gövde ile uç arasında olmak üzere yan kenarlarda daralma görülür. Yine bu hizalara denk gelen arka yüzeyde ise süngerimsi doku aşınmış ve düzleşmiştir. Aynı zamanda arka yüzeyde deliğin yanında da bu aşınma ve düzleşme görülür. Ön yüzeyde delik ile korunan yan kenar arasında yatay görece derin izler bulunur. Onun dışında takı üzerinde başka iz bulunmaz. Baştaki delik, çoğunlukla ön yüzeyden açılmıştır.

Katalog No:	266	**Tip:**	Delikli Bezemesiz Plaka	
Buluntu No:	043	**Açma:**	23K	**Feature No:** 63.1
Karelaj:	7/ı-k	**Kod:**	543.18	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	4,4 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,4 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	0,6 cm			

Durum:	Bir yan kenar ve uç kırık, eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ geyik büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Kol kemiği (humerus)
Tanım:	Baştan gövdeye doğru genişleyen tek delikli plaka parçası. Baş ovaldir. Korunan yan kenar kabaca yuvarlatılmıştır. Alet yüzeyi iyi korunamamıştır, ön yüzeyde iz görülmez, arka yüzeyin ise korunan uzunluğunun uç kısmında dikey izler bulunur. Arka yüzey kabaca biçimlendirilmiştir ve kısmen süngerimsi doku görülür. Baştaki kırık olan delik her iki yüzeyden de delinmiştir.

Katalog No:	267	**Tip:**	Delikli Bezemesiz Plaka	
Buluntu No:	120	**Açma:**	21G	**Feature No:** 17.25
Karelaj:	1-7/d-k	**Kod:**	549.53/549.23	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	5,8 cm	**Maksimum Genişlik:**	2,4 cm	**Minimum Genişlik:** 0,8 cm
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	0,3 cm			

Durum:	Tüm.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Orta/ büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Uzun kemik
Tanım:	Baştan uca doğru simetrik genişleyen tek delikli plaka. Baş ovaldir. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Uç kesildikten sonra düzeltilmiş olup küt sonlanmaktadır. Ön yüzeyin sol alt kısmında bir, sağ alt kısmında ise beş adet derin yiv olasılıkla kesim izleridir. Baştaki delik her iki yüzeyden de açılmıştır. Nesne yüzeyinde hiçbir iz bulunmaz.

Katalog No:	268	**Tip:**	Delikli Bezemesiz Plaka	
Buluntu No:	416	**Açma:**	22J	**Feature No:** 73.23
Karelaj:	1/e	**Kod:**	547.84	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	3,2 cm	**Maksimum Genişlik:**	1 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	0,2 cm			

Durum:	Bir yan kenar ve ucun bir kısmı kırık, eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Uzun kemik
Tanım:	Tek delikli, bezemesiz plaka parçası. Baş kısmı oval olan plakanın bu kısmında korunan yan kenara yakın tüm bir delik yer almaktadır. Yan kenar düz bir profildedir ancak korunan uzunluğun ucuna doğru üç adet derin kısa yivin bulunduğu alanda kemiğin profili de daraltılmıştır. Bu yivlerin bilinçli bir bezeme olup olmadığı belirlenememiştir. Yüzeylerde iz görülmez.

Katalog No:	269	**Tip:**	Delikli Bezemesiz Plaka	
Buluntu No:	435	**Açma:**	21H	**Feature No:** 18.7
Karelaj:	2/c	**Kod:**	549,00	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	5,3 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,7 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	0,4 cm			

Durum:	Uç ve bir yan kenar kırık, eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Sığır/ at gibi büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Kol kemiği (humerus) gibi uzun kemik
Tanım:	Tek delikli, yassı plaka parçası. Yan kenar yuvarlatılmıştır ve düz bir profildedir. Gövdeden başa keskin dönüşlüdür. Tüm yüzeylerde dikey izler görülür. Ön yüzeyin başında sağ yan kenara bitişik kısa yatay derin yivler bulunmaktadır. Başta bulunan delik, her iki yüzeyden de delinmiştir.

Katalog No:	270	**Tip:**	Delikli Bezemesiz Plaka	
Buluntu No:	446	**Açma:**	21G	**Feature No:** 19.23
Karelaj:	1-10/a-k	**Kod:**	549.23/549.07	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	9,1 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,8 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	0,4 cm			

Durum:	Bir yan kenarı ve ucu kırık, eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Sığır/ at gibi büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Ön kol kemiği (radius) gibi uzun kemik
Tanım:	Tek delikli, yassı plaka parçası. Korunan yan kenar düzensizdir. Korunan uzunluğun en ucunda kırık bir delik daha bulunmaktadır. Baş kısım yarım daire şeklinde iki uca doğru yükselmektedir. Başta bir yiv bulunur. Ön yüzeyin sol yan kenarına bitişik üç adet yine yarım daire şeklinde yiv bulunur. Arka yüzeyin baş kısmında süngerimsi doku korunmuştur. Arka yüzeyde nesnenin korunan uzunluğu boyunca dikey izler görülür.

Katalog No:	271	**Tip:** Delikli Bezemeli Plaka	
Buluntu No:	643	**Açma:** 19I	**Feature No:** 2.11
Karelaj:	10/g	**Kod:** 549.82	**Yıl:** 2013
Ölçüler			
Uzunluk:	2,2 cm	**Maksimum Genişlik:** 1,4 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:** <1 gr	
Delik Çapı:	0,3 cm		

Durum:	Baş, bir yan kenar ve uç kırık, eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Sığır/ at gibi büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Delikli ve bezemeli plaka parçası. Korunan yan kenar kısmen keskindir. Başta yer alan iki deliğin kırık olanı (1.delik) solda olup diğerine göre üsttedir. Tüm olanı korunan yan kenara da yakın ve diğerinden aşağıdadır (2.delik). Takı, baştan gövdeye doğru genişlemektedir. Ön yüzey dışbükey, iç yüzey içbükeydir. Ön yüzeyde korunmuş deliğin (2.delik) hemen solunda kemiğe paralel derin bir yiv ile bu yivin sol yanında ters "V" şeklini oluşturan iki adet bezeme yer alır. Her iki delik de hem ön hem de arka yüzeyden delinmiştir. Arka yüzeyde dikey izler bulunur.

Katalog No:	272	**Tip:** Delikli Bezemeli Plaka	
Buluntu No:	016	**Açma:** 23K	**Feature No:** 2.1
Karelaj:	2/a	**Kod:** 546.57	**Yıl:** 2010
Ölçüler			
Uzunluk:	2,3 cm	**Maksimum Genişlik:** 1,5 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:** <1 gr	
Delik Çapı:	0,4 cm		

Durum:	Gövde parçası.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Sığır gibi büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Ön kol kemiği (radius)/ uyluk kemiği (femur) gibi uzun kemik
Tanım:	Yan kenarları korunamadığı için formu belirlenemeyen delikli plaka parçası. Bir delik tüm iken yaklaşık 0,8 cm üstünde ikinci bir deliğin küçük bir kısmı korunmuştur. Ancak bu delikten itibaren nesne kırılmıştır. Her iki delik de çoğunlukla arka yüzeyden açılmıştır. Alet yüzeyi iyi korunamamıştır, herhangi bir iz bulunmaz. Ön yüzeyde deliğin sağında, nesnenin korunan uzunluğu boyunca devam eden birbirine paralel iki adet dikey yiv bulunmaktadır. Deliğin solunda ise korunan uzunluktan yan kenara doğru yine birbirine paralel ancak bu sefer verev olmak üzere iki yiv daha yer alır.

Katalog No: 273	**Tip:** Delikli Bezemeli Plaka		
Buluntu No: 234	**Açma:** 21H	**Feature No:** 3.15	
Karelaj: 7/b	**Kod:** 550.00	**Yıl:** 2013	
Ölçüler			
Uzunluk: 4,6 cm	**Maksimum Genişlik:** 2,7	**Minimum Genişlik:** -	
Ortalama Kalınlık: 0,9 cm	**Ağırlık:** 7 gr		
Delik Çapı: 1.delik: 0,4 cm 2.delik: 0,3 cm			
Durum: Baş, uç ve bir yan kenar kırık, eksik.			
Hammadde			
Hayvan Türü: Orta/ büyük boyutlu memeli			
Kemik Tipi: Kol kemiği (humerus)			
Tanım: Bezemeli ve iki delikli plaka. Birinci delik korunan yan kenara, diğer delik ise daha altta olup kırık olan yan kenara yakındır. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Baş kısmında yatay bir iz bulunur. Korunan yan kenar ince kesitli, yuvarlatılmış, pürüzsüz ve parlaktır. Ön yüzeyin üst kısmında birincisi korunan yan kenara bitişik ve kemiğin korunmuş uzunluğu boyunca devam eden, ikincisi birinci deliği kesen, üçüncüsü iki delik arasında ancak sağdaki deliğe daha yakın, dördüncüsü ve beşincisi ise ikinci deliğin iki yanında olmak üzere toplam 5 adet dikey derin yiv oluşturulmuştur. Bu yivler birinciden beşinciye doğru özensizleşerek yüzeysel hale gelmiştir. Bu yivlerin hemen altında 4 adet yatay, birbirine paralel çiziler oluşturulmuştur. Bu çizilerin arasına dikey şekilde eşit aralıklarla kısa küçük çiziler yapılarak, kareye benzer formda dörtgenler elde edilmiştir. Kemiğin arka yüzeyinde dikey izler yer alır ve yine arka yüzeyde kırık olan yan kenar ile korunan uzunluğun uç kısmına doğru süngerimsi doku görülür. Birinci delik çoğunlukla arka, ikinci delik ise çoğunlukla ön yüzeyden olmak üzere iki yüzeyden de delinmiştir. Korunan kemiğin uç kısmında siyah renkli yanma izi mevcuttur.			

Katalog No: 274	**Tip:** Delikli Bezemeli Plaka		
Buluntu No: 391	**Açma:** 20K	**Feature No:** 11.2	
Karelaj: 9/b	**Kod:** 548.63	**Yıl:** 2013	
Ölçüler			
Uzunluk: 3,3 cm	**Maksimum Genişlik:** 3 cm	**Minimum Genişlik:** 2,6 cm	
Ortalama Kalınlık: 0,3 cm	**Ağırlık:** 2 gr		
Delik Çapı: 0,3 cm			
Durum: Yan kenarlarının bir kısmı ile uç kırık ve eksik.			
Hammadde			
Hayvan Türü: Sığır/ at gibi büyük boyutlu memeli			
Kemik Tipi: Uzun kemik			
Tanım: Baş kısmı yuvarlatılmış, bezemeli ve iki delikli plaka. Korunan yan kenar baştan uca doğru genişlemektedir. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Arka yüzeyi kısmen parlaktır ve burada düzensiz izler görülür. Ön yüzeyde ise 5 adet delik açma girişimi yer alır. Mevcut delik, plakanın baş kısmında bulunur ve her iki yüzeyden de delinmiştir. Kırık olan diğer delik ise korunan uzunluğunun sol alt kısmında bulunur. Plakanın korunan uzunluğunun en alt kısmındaki bezemenin bir kısmı korunmuştur. Bu bezemede iç içe 3 adet yarım daire bulunur. En dıştaki daireden iki adet üçgene benzer bir çıkıntı ile 6 adet çizi yer alır.			

Katalog No:	275	**Tip:** Delikli Bezemeli Plaka	
Buluntu No:	537	**Açma:** 21H	**Feature No:** 11.9
Karelaj:	3/a	**Kod:** 549.78	**Yıl:** 2013
Ölçüler			
Uzunluk:	2,9 cm	**Maksimum Genişlik:** 3,9 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,2 cm	**Ağırlık:** 4 gr	
Delik Çapı:	0,2 cm		

Durum:	Aynı plakaya ait birbiri ile tümlenmeyen biri büyük diğeri küçük iki parça. Büyük parçanın başı, bir yan kenarı ve ucu kırık, eksiktir. Büyük parçadaki kırıklar birleştirilmiştir.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Orta boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Kafatası parçası (?)
Tanım:	Siyah renkli, yanmış, bezemeli ve delikli plaka. Büyük parçada bir adet tüm, küçük parçada bir adet tüm, bir adet kırık delik bulunmaktadır. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Korunan yan kenar keskindir. Plaka yüzeyinde bezemeler dışında iz görülmez. Plakanın korunan yan kenarına yakın olarak, tüm deliğin altından 4 adet alt alta kare şeklinde bir bezeme oluşturulmuştur. Bu karelerin üst kısımlarından, karenin ortasına kadar devam eden dikey bir çizi yer almaktadır. Plakanın korunan genişliğindeki diğer bir bezemede ise iç içe geçmiş yarım iki daire ve en dıştaki daireyi kesen 3 adet üçgen şekilli bezeme yer almaktadır. Bu bezemenin üzerinde ve altında birer üçgen bezemesi korunmuştur. Altta bulunan üçgen bezemesinden sivri bitimleri korunan yan kenara bakacak şekilde küçükten büyüğe doğru devam eden "V" şekilli 3 adet bezeme bulunmaktadır.

Katalog No:	276	**Tip:** Delikli Bezemeli Plaka	
Buluntu No:	258	**Açma:** 20H	**Feature No:** 5.3
Karelaj:	4/h	**Kod:** 550.06	**Yıl:** 2013
Ölçüler			
Uzunluk:	8,1 cm	**Maksimum Genişlik:** 3,3 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:** 19 gr	
Delik Çapı:	-		

Durum:	Baş kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Orta/ büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial) gibi uzun kemik
Tanım:	Gövdeden uca hafifçe ve asimetrik daralan bezemeli ve delikli plaka. Bir yan kenar yuvarlatılmış diğeri keskindir. Plakanın kırık olan baş kısmında, hem ön hem de arka yüzeyden açılmış bir delik izi bulunur, ancak delik çapı ölçülemez. Kemik kırıldıktan sonra başta dar bir alanda düzeltme izleri görülmektedir. Uçta köşeler yuvarlatılmış ve küt sonlanmıştır. Ön ve arka yüzeyde dikey izler bulunur. Ön yüzeyde korunan uzunluğun baş kısmında yatay 5 adet çizi bezeme oluşturulmuştur. Bezemenin alt kısmında ise yatay ve dikey olarak kesişen ve düzensiz çiziler yer alır ancak bezeme kadar derin değildir. Sözü edilen bu çiziler 8 adet kısmen dikey ve 5 adet yatay olmak üzere dalgalı hat oluşturmaktadır. Böylelikle aralıklarla bölünmüş yüzeysel kutucuklar oluşturulmuştur. Dikey çizilerden biri plakanın ucuna doğru düzensiz bir "S" formu oluşturacak şekilde uzanmaktadır. Sözü edilen bezemeler dışında düzensiz izler tüm yüzeyde görülebilmektedir.

Katalog No:	277	**Tip:**	Delikli Bezemeli Plaka	
Buluntu No:	401	**Açma:**	21J	**Feature No:** 25.5
Karelaj:	3/f	**Kod:**	548.89	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	3,6 cm	**Maksimum Genişlik:**	3,4 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	0,3 cm			

Durum:	Baş ve uç kırık, eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Geyik/ koyun büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Uyluk kemiği (femur)
Tanım:	Bezemeli, dört delikli ve koyu renkli yanmış yassı takı parçası. Başta iki adet tüm delik, uçta ise iki adet kırık delik bulunur. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Baş ve uç korunmamıştır ancak yan kenarlardan başa ve uca dönüş ovaldir. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır ancak sol yan kenarda iki adet yarım daire şeklinde oyukluk bulunmaktadır. Bu bezeme olasılıkla delik delme tekniği ile oluşturulmuştur. Nesnenin korunan uzunluğunun uç kısmında yatay izler olasılıkla kesim izlerine işaret etmektedir. Bu kesim izlerinin nesnenin ikincil kullanımına işaret ettiği düşünülmektedir. Nesnenin baş kısmındaki deliklerin çevresinde baştan gövdeye doğru genişleyip gövdeden uca doğru daralarak sonlanan yuvarlak uçlu, derin yivlerle kazınarak oluşturulan bir bezeme bulunmaktadır. Bu bezeme dikey göz biçimindedir. Bezemenin yarısının korunmasına karşın aynı bezemenin altta bulunan kırık olan deliklerin üst kısmında da görülmesi, bu bezemenin devam ettiğini göstermektedir. Bu bezeme, gövdenin tam ortasında bir delik ve oval bir form oluşturması ile yerleşmede bulunan "yassı kemik boncuklarla" benzerlik göstermektedir. Sözü edilen bu iki yan kenara yakın olan bezemelerin arasında kalan kısımda ise baştan uca doğru genişleyen iki derin yiv içerisinde en üstte yatay bir çizgi altında ise ters "V" şekilli iki tam biri ise yarım olmak üzere üç adet bezeme oluşturulmuştur. Ön yüzeyde üstteki deliklerin alt ve üstünde, alttaki deliklerin ise üstünde derin dikey izler bulunur. Delikler her iki yüzeyden de delinmiştir. Ön yüzde baş ve uç kısmın iki yan kenara da yakın bölümlerinde yatay izler bulunmaktadır. Arka yüzeyde ise nesnenin sağ yan kenara yakın olan kısmında dikey, uç kısımda ise yine olasılıkla kesim izi olan yatay izler görülebilmektedir.

Katalog No:	278	**Tip:**	Delikli Bezemeli Plaka	
Buluntu No:	594	**Açma:**	22M	**Feature No:** 55.1
Karelaj:	10/c	**Kod:**	546.15/546.00	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	6,9 cm	**Maksimum Genişlik:**	2,5 cm	**Minimum Genişlik:** 2 cm
Ortalama Kalınlık:	0,5 cm	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	0,4 cm			

Durum:	Tüm. Gövdedeki kırıklar birleştirilmiştir.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Sığır/ at gibi büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Tek delikli ve bezemeli yassı plaka. Gövdeden başa ve uca dönüşler ovaldir. Yan kenarlar, baş ve uç yuvarlatılmıştır. Baş oval, uç ise küttür. Mevcut delik her iki yüzeyden de açılmıştır. Takı yüzeyinde iz görülmez. Ön yüzeyin gövdesinde hafif verev yatay bir yiv yer alır. Bu yivin altında üç sıra şeklinde dörder adet nokta bezeme oluşturulmuştur. Bu bezemelerin altında yine yatay bir yiv yer almaktadır. Bu yivin altında ise 18 adet ve daha yüzeysel olarak ise 3 adet olmak üzere toplam 21 adet düzensiz nokta bezeme görülmektedir. *Mezar buluntusu olarak ele geçmiştir.

Katalog No: 279	**Tip:** Delikli Bezemeli Plaka		
Buluntu No: 145	**Açma:** 21M	**Feature No:** 54.1	
Karelaj: 2/k	**Kod:** 547.58	**Yıl:** 2013	
Ölçüler			
Uzunluk: 12,4 cm	**Maksimum Genişlik:** 2,7 cm	**Minimum Genişlik:** 1,9 cm	
Ortalama Kalınlık: -	**Ağırlık:** -		
Delik Çapı: 0,4 cm			
Durum: Tüm. Gövdedeki kırıklar birleştirilmiştir.			
Hammadde			
Hayvan Türü: Orta/ büyük boyutlu memeli			
Kemik Tipi: Uzun kemik			
Tanım: Delikli ve bezemeli, yassı plaka. Gövdeden başa ve uca doğru oval dönüşlüdür. Baş ve uç küttür. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Plakanın tamamında, baştan uca kadar devam eden yılankavi biçimli birbirine paralel üç adet yiv yer alır. Bu yivlerin ortada olanın nesnenin deliğine denk geldiği kısımda yiv kesilir ve ardından deliğin hemen altından uca kadar kesintisiz devam eder. Toplam 5 adet kıvrımı olan yılankavi bezemene uca doğru gittikçe daha oval dönüşlü hale gelmiştir. Bu bezeme yerleşme ve bölge örneklerinden yola çıkarak stilize bir yılan figürü olarak tanımlanabilmektedir.			

Katalog No: 280	**Tip:** Deliksiz Bezemesiz Plaka		
Buluntu No: 729	**Açma:** 23K	**Feature No:** 50.2	
Karelaj: 2/h	**Kod:** 543.46	**Yıl:** 2013	
Ölçüler			
Uzunluk: 6,2 cm	**Maksimum Genişlik:** 4,1 cm	**Minimum Genişlik:** 3 cm	
Ortalama Kalınlık: 0,3 cm	**Ağırlık:** 7 gr		
Delik Çapı: -			
Durum: Aletin ortası ile baştaki bir kısım kırık ve eksik. Alet üzerindeki çoklu kırıklar birleştirilmiştir.			
Hammadde			
Hayvan Türü: Sığır/ at gibi büyük boyutlu memeli			
Kemik Tipi: Ön kol kemiği (radius) gibi uzun kemik			
Tanım: Dikdörtgen formdaki plaka. Plakanın yan kenarlarından biri diğerine göre daha kalındır ve her ikisi de küttür. Baştan uç kısmına doğru asimetrik olarak genişlemektedir. Baş ve uç oval dönüşlüdür. Ancak başın sağ kısmı sola kıyasla görece daha keskin dönüşlüdür. Nesne, bir yan kenardan diğerine doğru incelmektedir. Baş kısımda yatay izler yer alır. Arka yüzeyin kalın olan yan kenarında çok derin olmayan, dikey yivler bulunurken geri kalan yüzeyde ise süngerimsi doku korunmuştur. Ön yüzeyde kalın olan yan kenarda dikey, aletin diğer kısımlarında ise dikey ve verev izler yer almaktadır.			

Katalog No:	281	**Tip:**	Deliksiz Bezemesiz Plaka	
Buluntu No:	728	**Açma:**	23K	**Feature No:** 49.2
Karelaj:	5/f	**Kod:**	543.58	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	10,7 cm	**Maksimum Genişlik:**	3,5 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,8 cm	**Ağırlık:**	27 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Tüm. Gövdedeki kırık birleştirilmiş, uçtaki kırıklar ise tümlenmiştir.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Sığır/ at gibi büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Kaval kemiği (tibia)
Tanım:	Dikdörtgen formda plaka. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Uç kısımlar oval dönüşlüdür. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Bir uç diğerine göre daha incedir. Daha kalın olan uçta dikey, diğer uçta ise hem dikey hem verev izler yer alır. Plakanın tüm yüzeylerinde yoğun dikey izler görülür.

Katalog No:	282	**Tip:**	Deliksiz Bezemesiz Plaka	
Buluntu No:	532	**Açma:**	21N	**Feature No:** 79.2
Karelaj:	2-7/e-g	**Kod:**	547.28	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	3,9 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,7 cm	**Minimum Genişlik:** 1 cm
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Orta/ büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Uzun kemik
Tanım:	Asimetrik daralan, düz uçlu, yassı ve bezemesiz plaka. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Bir yan kenar, diğerine göre daha fazla daralmaktadır. Ön yüzeyde yoğun olarak dikey ve verev izler görülür. Arka yüzeyin ise baş ile gövde arasında dikey izler bulunurken, uçta ise yoğun olarak verev izler görülür. Uç parlaktır.

Katalog No:	283	**Tip:**	Deliksiz Bezemeli Plaka	
Buluntu No:	Yüzey 2	**Açma:**	-	**Feature No:** -
Karelaj:	-	**Kod:**	-	**Yıl:** -
Ölçüler				
Uzunluk:	3,4 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,9 cm	**Minimum Genişlik:** 1,3 cm
Ortalama Kalınlık:	0,7 cm	**Ağırlık:**	3 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş ve uç kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Uyluk kemiği (femur) gibi uzun kemik
Tanım:	Uca doğru asimetrik daralan bezemeli plaka. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Yan kenarlar incedir ve yuvarlatılmıştır. Bir yan kenarda yatay izler görülür. Ön yüzeydeki dikey izler uca doğru verev halini alır. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur ve burada dikey izler bulunur. Plaka, parlak ve pürüzsüzdür. Ön yüzeyde korunan uzunluğun baş kısmında oldukça yüzeysel bir sığ yiv ve onun altında birbirine paralel üç adet daha yatay derin yiv bulunmaktadır. Bahsedilen derin yivlerin sol kısmındaki üst iki yiv arasında "V", alttaki iki yivde ise "ters V" bezemesi oluşturulmuştur. Birleştiklerinde "X" şeklinde bir bezeme oluştururlar. Alttaki iki yiv arasında iki adet kısa yiv daha bulunur.

Katalog No:	284	**Tip:**	Deliksiz Bezemeli Plaka	
Buluntu No:	404	**Açma:**	20J	**Feature No:** 13.1
Karelaj:	7/h	**Kod:**	548.79	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	3,9 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,7 cm	**Minimum Genişlik:** 1,4 cm
Ortalama Kalınlık:	0,5 cm	**Ağırlık:**	3 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Gövdedeki kırıklar birleştirilmiştir ancak burada küçük bir kırık daha olup, eksiktir.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Orta/ büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial) gibi uzun kemik
Tanım:	Geniş yuvarlak uçlu yassı plaka. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Simetrik olarak baştan uca doğru önce daralır, ardından gövdenin üstünde genişleyerek uca doğru daralmaya devam eder. Yan kenarlar yuvalatılmıştır. Arka yüzeyde dikey izler yer alır. Ön yüzeyde yer yer parlaklık görülür. Ön yüzeyde baştan uca kadar düzensiz devam eden dikey yiv bulunur. Nesnenin ortasındaki sözü edilen bu yivin iki yanında, yivin kenarından başlayıp yukarı dönen ve ucu yuvarlatılarak nesnenin gövde-uç arasına kadar devam eden bir bezeme oluşturulmuştur. Bu bezemenin içerisinde ise bu bezemeye paralel olarak olacak şekilde dikey bir yiv daha yer alır. Plakanın tamamını ortadan kesen dikey yivin hem sol hem de sağında bulunan bu göz biçimli bezemenin genel görünümü, stilize insan betimli takıların bacaklarına benzemektedir.

Katalog No:	285	**Tip:**	Deliksiz Bezemeli Plaka	
Buluntu No:	726	**Açma:**	21H	**Feature No:** 11.15
Karelaj:	1-10/a-e	**Kod:**	549.90/549.79	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	7,3 cm	**Maksimum Genişlik:**	3,2 cm-	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	1 cm	**Ağırlık:**	12 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş, uç ve bir yan kenar kırık, eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Sığır/ at gibi büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Uzun kemik
Tanım:	Bezemeli, yassı plaka. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Arka yüzeyde ise ilik boşluğu korunmuştur. Arka yüzeyde dikey izler görülür. Korunan bir kenar yuvarlatılmış ve parlatılmıştır. Ön yüzey parlaktır. Ön yüzeyin ortasında birbirine paralel geniş kıvrımlar oluşturan birbirine paralel 5 sıradan oluşan yılankavi bezeme bulunur. Bu yılankavi bezemenin solunda 3 adet, sağında ise 2 adet iç içe geçmiş daire bulunmaktadır. Soldaki dairelerin üst kısmında 2 sıra, altında ise 3 sıra yine yılankavi bir bezeme bu sefer daha dar kıvrımlar oluşturmuştur. Sağ taraftaki dairenin ise baş ve ucuna doğru ikişer yılankavi bezeme yer alır.

Katalog No:	286	**Tip:**	Deliksiz Bezemeli Plaka	
Buluntu No:	042	**Açma:**	22K	**Feature No:** 32.1
Karelaj:	4/e	**Kod:**	547.52	**Yıl:** 2012
Ölçüler				
Uzunluk:	6,4 cm	**Maksimum Genişlik:**	3 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	9 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Plakanın sağ üst kısmındaki çoklu kırıklar tümlenmiştir ancak eksik parçalar bulunmaktadır.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Sığır/ at büyüklüğünde büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Ön kol kemiği (radius) gibi uzun kemik
Tanım:	Kenarları yuvarlatılmış, dikdörtgen formda bezemeli kemik plaka. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Yan yüzeyler kısa kenarlarda küt, uzun kenarlarda ise keskindir. Arka yüzeyin üst ve alt kısmına yakın iki şerit halinde aşınma bulunur. Bu aşınma sol kısımda daha yoğundur. Kemik yüzeyi iyi korunmamıştır. Plakanın ortasında iç içe geçmiş 3 adet daire bezemesi bulunmaktadır. Bu dairenin sol üst kısmından 5, sağ üst kısmından 5, sol alt kısmından 5 ve sağ alt kısmından ise 4 sıra yay biçiminde bezeme yer almaktadır. Sözü edilen bu bezeme, iç içe geçmiş dairelerin gövde, dairenin 4 kısmından çıkan yay biçimli bezemelerin ise bacaklar olarak betimlendiği bir örümcek motifine aittir.

Katalog No: 287	**Tip:** Deliksiz Bezemeli Plaka		
Buluntu No: 722	**Açma:** 23K	**Feature No:** 56.1	
Karelaj: 5/f	**Kod:** 543.10	**Yıl:** 2013	
Ölçüler			
Uzunluk: 15 cm	**Maksimum Genişlik:** 3,1 cm	**Minimum Genişlik:** 1,9 cm	
Ortalama Kalınlık: 0,6 cm	**Ağırlık:** 30 gr		
Delik Çapı: -			

Durum:	Gövdedeki çoklu kırıklar birleştirilmiştir ancak eksik kısımlar bulunmaktadır. Uç kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Sığır/ at gibi büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Simetrik olarak baş kısmından gövdeye doğru hafifçe genişleyip uca doğru tekrar hafifçe daralan bezemeli kemik plaka. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Yan kenarlar keskindir. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Gövdeden başa doğru oval dönüşlüdür, baş ise küttür. Kemik yüzeyi iyi korunamamıştır bu sebeple plaka üzerindeki parlaklık, çoğunlukla gövdenin sonunda olmak üzere yer yer görülebilmektedir. Arka yüzeyde ise çoğunlukla ilik boşluğunda olmak üzere gövde-uç arasında dikey izler görülebilmektedir. Ön yüzeyin iki yanında sivri uçları plakanın baş kısmına bakacak şekilde derin yivli dikey bir üçgen motifi yer almaktadır. Bunların ortasında kalan alan benzeri boyutlarda, bu defa plakanın ucuna yönelik üçüncü bir üçgen alan oluşturmaktadır. Yanlardaki iki üçgenin, plakanın uç yönündeki bitimleri, soldaki 5 sağdaki 4 adet iç içe daire motiflerinden oluşmaktadır. Bu daire motiflerinden plakanın baş kısmına, dolayısıyla üçgenlerin sivri ucuna doğru devam eden yılankavi biçimli iki paralel dikey yiv açılarak bezeme oluşturulmuştur. Bu yılankavi bezemenin bitiminde, üçgenlerin uç kısmı, yatay iki çizi ile bitmektedir. Ortadaki üçgen alan içinde ise plakanın baş kısmında bu defa 4 adet iç içe daire motifi yer alır. Plakanın ucuna doğru yılankavi formda iki paralel yiv parçanın ucuna doğru 3 cm kadar devam etmektedir. Bu yılankavi bezemenin üst kısımda, dairelerin hemen altında, iki yatay yiv bulunmaktadır. Parçanın gövde kısmında yatay olarak birbirine paralel eşit aralıklarla dört yiv bulunmakta, bu yivler iki yan kenardaki üçgen motifin üzerinden geçerken, ortadaki üçgenin boş bırakıldığı görülmektedir. Son olarak parçanın ucuna doğru, daire motiflerini hemen altında, geniş aralıklı çift sıra yatay bir yılankavi bezeme oluşturulmuştur. Bu yılankavi çift bezeme arasında kıvrımlı dönüşlerinden ilkinde 2, diğer 3 kıvrımda ise 3 adet birbirine paralel dikey bezeme yer almaktadır. *Mezar buluntusu olarak ele geçmiştir.

Katalog No:	288	**Tip:**	Sınıflandırılamayan Takı Parçası	
Buluntu No:	233	**Açma:**	20J	**Feature No:** 8.9
Karelaj:	7/g	**Kod:**	549.16	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	2,8 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,5 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,5 cm	**Ağırlık:**	2 gr	
Delik Çapı:	0,4 cm			

Durum:	Tüm.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Orta/ büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Baş kısmı sivri, uç kısma doğru simetrik genişleyen tek delikli takı. Uç kısımda yatay kesme izleri bulunur. Takı uçtan kesildikten sonra düzeltme işlemi gerçekleştirilmemiştir. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Delik çoğunlukla arka yüzeyden açılmıştır. Yoğunluk ön yüzeyde olmak üzere tüm yüzeylerde dikey izler belirgindir ancak arka yüzeydeki dikey izlerin bazıları daha derindir. Arka yüzeyin delik ile baş kısmı arasındaki bölümünde iz yer almaz ve parlaktır.

Katalog No:	289	**Tip:**	Sınıflandırılamayan Takı Parçası	
Buluntu No:	269	**Açma:**	20H	**Feature No:** 6.8
Karelaj:	9/f	**Kod:**	550.09	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	5,5 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,6 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	2 gr	
Delik Çapı:	0,3 cm			

Durum:	Baş ve bir yan kenar kırık, eksik. Gövdedeki kırıklar birleştirilmiştir.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Yaban domuzu
Kemik Tipi:	Diş
Tanım:	İki delikli, diş formunun korunduğu takı. Korunan yan kenar yuvarlatılmıştır. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Ön yüzeyin gövde ve uç kısmında diş minesi görülmektedir. Korunan baş kısma doğru rengin koyulaştığı görülür. 1.delik arka, 2.delik ön yüzeyden delinmiştir.

Katalog No:	290	**Tip:**	Sınıflandırılamayan Takı Parçası	
Buluntu No:	236	**Açma:**	20H	**Feature No:** 5.2
Karelaj:	9/c	**Kod:**	550.14	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	3,5 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,7 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,6 cm	**Ağırlık:**	4 gr	
Delik Çapı:	0,5 cm			

Durum:	Başta kırıklar mevcut. Kemik boyunca dikey devam eden kırık birleştirilmiştir.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Geyik/ koyun büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Kaval kemiği (tibia)
Tanım:	Tek delikli yassı takı. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Ön yüzeyin uç kısmında bir çeyrek daire şeklinde çöküntü mevcut, burada dairesel izler yer alır. Takı, uca doğru daralan bir formdadır. Baş kısımda kırıklar ve kopuntular bulunur ancak baş kısımdaki bir düzeltme izi, kemiğin kırıldıktan sonra düzleştirilmiş olabileceğini göstermektedir. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur ve burada dikey izler görülür. Kemiğin ön yüzeyi parlak ve pürüzsüzdür. Delik ön yüzeyden açılmıştır ayrıca ön yüzeyde deliğin çeperini kesen bir delik delme girişimi yer alır.

Katalog No:	291	**Tip:**	Sınıflandırılamayan Takı Parçası	
Buluntu No:	271	**Açma:**	21H	**Feature No:** 5.3
Karelaj:	2/f	**Kod:**	549.95	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	2,2 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,7 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,2 cm	**Ağırlık:**	<1 gr	
Delik Çapı:	0,3 cm			

Durum:	Baş ve uç kırık, eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Uzun kemik
Tanım:	Delikli ve yassı takı parçası. Kemiğin korunan kısmında yan kenarlar küt ve düz bir profil sergilemektedir. Delik, her iki yüzeyden de açılmıştır. Ön ve arka yüzeyde dikey izler görülür. Arka yüzeyde deliğin üst ve altında dikey bir geniş yiv yer alır. Alttaki yiv kısadır ancak üstteki baş kısma kadar devam eder.

Katalog No:	292	**Tip:**	Sınıflandırılamayan Takı Parçası	
Buluntu No:	431	**Açma:**	21G	**Feature No:** 3.9
Karelaj:	1-10/k	**Kod:**	550.25	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	3,8 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,7 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,7 cm	**Ağırlık:**	6 gr	
Delik Çapı:	1.delik: 0,3 cm 2.delik: 0,6 cm			

Durum:	Baş, uç, bir yan kenar, diğer yan kenarın bir kısmı kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Orta/ büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Dirsek kemiği (ulna) (?)
Tanım:	Bezemeli ve iki delikli, koyu renkli yanmış takı parçası. Her iki delik de kırık olup ilki nesnenin korunan uzunluğunun en başında, diğeri ise sol uçta yer alır. Takının ön yüzeyinde birbirine paralel 3 adet yiv bulunmaktadır. Bu bezeme, baştaki deliğin solundan korunan uzunluğun ucuna doğru oval olarak inmektedir. Korunan yan kenar yuvarlatılmıştır, bu bölümde kenar boyunca derin bir yiv oluşturulmuş ve bu yivi kesen yatay 3 adet kısa çizi bulunmaktadır. İkinci deliğin üst kısmında ise yine bir oval şekilde ilerleyen yiv bulunur. Arka yüzeyde birinci deliğin altından itibaren 1,2 cm uzunluğunda derin ve geniş bir yiv yer almaktadır. Birinci delik arka, ikinci delik ön yüzeyden açılmıştır. Arka yüzeyde dikey izler yer alırken, ön yüzey ise parlak ve pürüzsüzdür, herhangi bir iz yer almaz.

Katalog No:	293	**Tip:**	Sınıflandırılamayan Takı Parçası	
Buluntu No:	271	**Açma:**	22J	**Feature No:** 13.2
Karelaj:	7-8/d	**Kod:**	547.28/547.05	**Yıl:** 2010
Ölçüler				
Uzunluk:	4 cm	**Maksimum Genişlik:**	2,1 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,7 cm	**Ağırlık:**	3 gr	
Delik Çapı:	0,5 cm			

Durum:	Baş ve uç kırık ve eksik. Arka yüzeyin de bir kısmı kırıktır.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Orta boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Burun kemiği
Tanım:	Yassı ve delikli takı parçası. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Baş kısım deliğin olduğu yerden kırılmıştır. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Bir yan kenarda korunan kısım hafif daralırken, diğer yan kenar daha keskin şekilde daralmaktadır. Delik çoğunlukla ön yüzeyden açılmıştır. Kemik yüzeyi iyi korunamamıştır, hiçbir iz görülmez. *Mezar buluntusu olarak ele geçmiştir.

Katalog No:	294	**Tip:**	Sınıflandırılamayan Takı Parçası	
Buluntu No:	049	**Açma:**	21I	**Feature No:** 31.1
Karelaj:	6-9/d-g	**Kod:**	549.68/649.44	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	1,9 cm	**Maksimum Genişlik:**	2,5 cm	**Minimum Genişlik:** 0,9 cm
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	0,3 cm			

Durum:	Baş ve uç kısmı kırık, eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Sığır gibi büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Uzun kemik
Tanım:	İki delikli, yassı takı parçası. Delikler korunan uzunluğun baş kısmında olup her ikisi de kırıktır. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Deliklerden itibaren kırık olan takının, deliklerinin altında üç adet açılmamış deliklerden oluşan nokta bezeme bulunur. Bu bezeme dairesel bir hatta alt alta devam etmektedir. Takının sağ yan kenara yakın kısmında birkaç adet kemiğin formuna paralel olarak devam eden izler görülür. Arka yüzeyin sol kısmında verev, geri kalan kısımlarda ise dikey ve yatay izler bulunur.

Katalog No:	295	**Tip:**	Sınıflandırılamayan Takı Parçası	
Buluntu No:	243	**Açma:**	21H	**Feature No:** 16.2
Karelaj:	10/a	**Kod:**	549.25/549.10	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	5,4 cm	**Maksimum Genişlik:**	2 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	0,5 cm			

Durum:	Bir yan kenarın bir kısmı kırık, eksik. Başta küçük kırıklar mevcut.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Sığır (?)
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Düzensiz yan kenarlara sahip tek delikli takı parçası. Delik, korunan uzunluğun baş ile gövde arasında bulunmaktadır ve her iki yüzeyden de delinmiştir. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Arka yüzeyin korunan uzunluğunun başında süngerimsi doku görülmektedir. Yan kenarların korunan kısmı düzeltilmemiş ve küttür yalnızca uçta hafif bir yuvarlatılma görülür. Başın ise bir tarafında oval bir dönüş görülmektedir. Yüzeyde iz yer almaz.

Katalog No:	296	**Tip:**	Baş Parçası	
Buluntu No:	141	**Açma:**	22J	**Feature No:** 3.5
Karelaj:	6-10/a-k	**Kod:**	547.80/547.40	**Yıl:** 2010
Ölçüler				
Uzunluk:	3,7 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,3 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,6 cm	**Ağırlık:**	3 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Uç ve gövde kırık ve eksik. Başta küçük kopuntular mevcut.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Ceylan
Kemik Tipi:	Kol kemiği (humerus)
Tanım:	Baş kısmı oval, yassı baş parçası. Korunan uzunluk düz profildedir. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Arka yüzeyin sol üst kısmında iki adet oyuk bulunur. Arka yüzeyin baş kısmında süngerimsi doku, alt kısımda ise ilik boşluğu korunmuştur. Alet yüzeyi iyi korunamamıştır, yalnızca arka yüzeyin sol tarafında düzensiz izler görülmektedir.

Katalog No:	297	**Tip:**	Baş Parçası	
Buluntu No:	273	**Açma:**	23I	**Feature No:** 6.7
Karelaj:	1-2/a-k	**Kod:**	545.58/545.72	**Yıl:** 2010
Ölçüler				
Uzunluk:	2,5 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,4 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,5 cm	**Ağırlık:**	2 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Uç ile bir yan kenarın baş kısmı kırık ve eksik. Başta küçük bir kırık mevcur.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Kaval kemiği (tibia)
Tanım:	Siyah renkli yanmış yassı baş parçası. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Baş kesildikten sonra kısmen düzleştirilmiştir, kesim izleri görülebilmektedir. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Ön ve arka yüzeyde dikey izler görülür. Yanmaya bağlı olarak arka yüzey kahverengi, ön yüzey siyah renklidir.

Katalog No:	298	**Tip:**	Baş Parçası	
Buluntu No:	142	**Açma:**	23J	**Feature No:** 20.4
Karelaj:	3-5/a-e	**Kod:**	545.22/545.09	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	5,7 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,3 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,6 cm	**Ağırlık:**	6 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Uç kırık ve eksik. Başta küçük kopuntular mevcut.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Kaval kemiği (tibia)
Tanım:	Baştan gövdeye asimetrik daralan, yassı baş parçası. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Başın bir ucu diğerine göre daha uzundur. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Dikey izler ön yüzeyin yan kenarlara yakın olan kısımlarında yer yer görülebilmektedir.

Katalog No:	299	**Tip:**	Baş Parçası	
Buluntu No:	724	**Açma:**	21G	**Feature No:** 8.7
Karelaj:	1-10/a-k	**Kod:**	549.89	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	9,3 cm	**Maksimum Genişlik:**	2,4 cm	**Minimum Genişlik:**
Ortalama Kalınlık:	1,1 cm	**Ağırlık:**	26 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Uç kırık ve eksik. Baş ve başın ön yüzeyinde kopuklar mevcut.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Simetrik şekilde baştan gövdeye genişleyip, ardından uca doğru daralan yassı baş parçası. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Başta küçük kopuklar olmasına karşın küt bittiği öngörülebilmektedir. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Aletin tamamında dikey izler bulunur. Ön yüzeyde çok yüzeysel verev izler de yer alır. Yan kenarlar görece parlaktır.

Katalog No:	300	**Tip:**	Baş Parçası	
Buluntu No:	238	**Açma:**	22J	**Feature No:** 1.18
Karelaj:	5/ı	**Kod:**	548.53	**Yıl:** 2010
Ölçüler				
Uzunluk:	2,5 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,7 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,3 cm	**Ağırlık:**	3 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Bir yan kenar ile uç kırık ve eksik
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun boyutlarında memeli
Kemik Tipi:	Uyluk kemiği (femur)
Tanım:	Gövdeden başa oval dönüşlü, yassı, koyu renkli, yanmış baş parçası. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Baş kısmı ve korunan yan kenarı yuvarlatılmıştır. Baş kısmında yatay izler, diğer tüm yüzeylerde dikey izler görülür ancak bu izler ön yüzde daha yoğundur.

Katalog No:	301	**Tip:**	Baş Parçası	
Buluntu No:	422	**Açma:**	13H	**Feature No:** 19.4
Karelaj:	7/n	**Kod:**	545.14/545.04	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	6,6 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,7 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Başın bir kısmı, bir yan kenar ve uç kırık, eksik. Gövde ve baştaki kırıklar birleştirilmiştir.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Sığır/ at gibi büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial) gibi uzun kemik
Tanım:	Başı korunan yassı nesne. Baş ovaldir. Korunan yan kenar yuvarlatılmıştır. Nesnenin ön ve arka yüzeyinde dikey izler görülür. Nesnenin gövde ile ucu arasında yatay açılmış derin bir yiv bulunmaktadır. Bu yive paralel olarak yivin altında ve üstünde birçok yatay iz görülmektedir. Bu izlerin bazıları diğerlerine göre daha derindir.

Katalog No:	302	**Tip:**	Baş Parçası	
Buluntu No:	438	**Açma:**	21G	**Feature No:** 18.11
Karelaj:	1-10/a-k	**Kod:**	549.23/549.07	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	4,6 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,4 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Bir yan kenar ve uç kırık, eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Orta/ büyük boyutlu memeli (?)
Kemik Tipi:	Uzun kemik
Tanım:	Korunan yan kenarı düz profilde yassı baş parçası. Gövdeden başa doğru oval dönüşlü nesnenin baş kısmı verevdir. Korunan yan kenar keskindir. Ön yüzeyde özellikle korunan yan kenara yakın olan kısımda dikey izler, geri kalan kısımda ise çoğunlukla verev olmak üzere birkaç dikey iz de bulunmaktadır. Arka yüzeyde ise yalnızca dikey izler görülmektedir. Arka yüzeyin baş kısmında birkaç kısa derin iz de yer alır.

Katalog No:	303	**Tip:**	Baş Parçası	
Buluntu No:	595	**Açma:**	21G	**Feature No:** 19.28
Karelaj:	1-10/a-k	**Kod:**	549.07/548.95	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	5,7 cm	**Maksimum Genişlik:**	2,2 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Bir yan kenar ve uç kırık, eksik. Başta küçük kırıklar mevcut.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Korunan yan kenarın yuvarlatıldığı yassı baş parçası. Baş küttür. Korunan yan kenar düzenli daralmaktadır. Ön yüzeyde dikey bir çıkarım yapılmıştır. Bu çıkarım yapılan yerin dışında dikey izler yer alır. Arka yüzeyde ise yine dikey izler görülmektedir.

Katalog No:	304	**Tip:**	Gövde Parçası	
Buluntu No:	138	**Açma:**	20L	**Feature No:** 2.6
Karelaj:	5-10/a-k	**Kod:**	548.63/548.57	**Yıl:** 2010
Ölçüler				
Uzunluk:	4,3 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,2 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	2 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş, bir yan kenar ve uç kırık, eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi - alageyik ?
Kemik Tipi:	Kaval kemiği (tibia)
Tanım:	Korunan bir yan kenarın düzensiz daraldığı siyah renkli yanmış gövde parçası. Korunan yan kenar yuvarlatılmıştır ve uç kısma doğru önce daralır ardından genişleyip tekrar daralır. Ön yüzeyin korunan yan kenarına yakın kısmında dikey izler yer alır. Arka yüzeyde baş kısımda daha yoğun olan dikey izler, orta kısma doğru birkaç hafif verev iz halini alır.

Katalog No:	305	**Tip:**	Gövde Parçası	
Buluntu No:	714	**Açma:**	20N	**Feature No:** 25.3
Karelaj:	7/b	**Kod:**	546.72	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	3,7 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,3 cm	**Minimum Genişlik:** 1,1 cm
Ortalama Kalınlık:	0,2 cm	**Ağırlık:**	<1 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş ve uç kırık, eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Orta/ büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Kaburga kemiği/ uzun kemik
Tanım:	Siyah renkli, yanmış yassı gövde parçası. Ön yüzey dışbükeydir. Yan kenarlar keskindir. Nesne uca doğru hafif daralmaktadır. Arka yüzeyde kısmen süngerimsi doku korunmuştur. Kemiğin baş kısmında fazla yanmaya bağlı olarak küçük bir beyazlık oluşmuştur. Aletin her iki yüzeyinde de dikey izler yoğun olarak görülmektedir.

Katalog No:	306	**Tip:**	Gövde Parçası	
Buluntu No:	249	**Açma:**	20I	**Feature No:** 11.2
Karelaj:	3/a	**Kod:**	549.95	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	7,9 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,9 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,7 cm	**Ağırlık:**	8 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş, uç ve bir yan kenar kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Sığır/ at gibi büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Bir yan kenarı korunan yassı gövde parçası. Ön yüzey dışbükeydir. Korunan yan kenar keskindir. Arka yüzeyde dikey izler yoğundur. Ön yüzeyde ise korunmuş olan yan kenara doğru az ve yüzeysel dikey izler bulunur, bunun dışında parlak ve pürüzsüz bir ön yüzeye sahiptir.

Katalog No:	307	**Tip:**	Gövde Parçası	
Buluntu No:	727	**Açma:**	21G	**Feature No:** 2.22
Karelaj:	10/c	**Kod:**	549.93	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	8,4 cm	**Maksimum Genişlik:**	2,3 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,8 cm	**Ağırlık:**	20 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş, uç ve bir yan kenar kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Sığır
Kemik Tipi:	Ön kol kemiği (radius)
Tanım:	Bir kenarı korunan, yivli, yassı gövde parçası. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Ön yüzeyin sol kenarına bitişik birbirine paralel iki derin dikey yiv açılmıştır. Bu iki yiv korunan kemik uzunluğunca devam eder. Kemiğin ön yüzeyinde ve yan kenarda yoğun, dikey izler bulunur.

Katalog No:	308	**Tip:**	Gövde Parçası	
Buluntu No:	707	**Açma:**	20J	**Feature No:** 32.2
Karelaj:	10/h	**Kod:**	548.49	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	6,4 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,6 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	1,2 cm	**Ağırlık:**	10 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş, uç ve iki yan kenar kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Sığır
Kemik Tipi:	Arka ayak tarak kemikleri (metatarsal)
Tanım:	Yivli ve yassı gövde parçası. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Ön yüzeyinde sol yan kenara bitişik derin bir yiv açılmıştır. Yivin bulunduğu kısıımda, sık ve düzenli dikey izler yer alır. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur ve kemik doğal formunda bırakılmıştır.

Katalog No:	309	**Tip:**	Gövde Parçası	
Buluntu No:	315	**Açma:**	21K	**Feature No:** 3.13
Karelaj:	1-10/a-k	**Kod:**	549.00/548.91	**Yıl:** 2012
Ölçüler				
Uzunluk:	7,8 cm	**Maksimum Genişlik:**	2 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	1,1 cm	**Ağırlık:**	14 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş ile uç kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Kaval kemiği (tibia)
Tanım:	Yassı formdaki gövde parçası. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Yüzey iyi korunamamıştır ancak yer yer dikey izler görülebilmektedir.

Katalog No:	310	**Tip:**	Gövde Parçası	
Buluntu No:	267	**Açma:**	22J	**Feature No:** 13.1
Karelaj:	7-8/d	**Kod:**	547.25/547.05	**Yıl:** 2010
Ölçüler				
Uzunluk:	5,6 cm	**Maksimum Genişlik:**	2 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,9 cm	**Ağırlık:**	8 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş ile uç kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Sığır gibi büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Yan kenarların yuvarlatıldığı yassı gövde parçası. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Alet yüzeyi iyi korunamamıştır ancak dikey izler yer yer görülebilmektedir. *Mezar buluntusu olarak ele geçmiştir.

Katalog No:	311	**Tip:**	Gövde Parçası	
Buluntu No:	129	**Açma:**	21M	**Feature No:** 6.2
Karelaj:	6-10/a-ı	**Kod:**	547.82/547.74	**Yıl:** 2010
Ölçüler				
Uzunluk:	5,2 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,6 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	5 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Gövdedeki iki kırık birleştirilmiştir. Baş, uç ve bir yan kenar kırık ve eksiktir.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Atgiller familyası (Eşek/ at tipi)
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial) (?)
Tanım:	Yassı gövde parçası. Korunan yan kenar keskindir. Arka yüzeyde süngerimsi doku korunmuştur. Ön yüzeyde ise dikey izlerin yanı sıra birkaç verev iz de bulunmaktadır.

Katalog No:	312	**Tip:**	Gövde Parçası	
Buluntu No:	011	**Açma:**	23L	**Feature No:** 1.2
Karelaj:	1-5/a-k	**Kod:**	544.95/544.90	**Yıl:** 2010
Ölçüler				
Uzunluk:	2,5 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,3 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,7 cm	**Ağırlık:**	<1 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş ile uç kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Ceylan (?)
Kemik Tipi:	Ön ayak tarak kemiği (metacarpal)
Tanım:	Korunan uzunluğu boyunca simetrik daralan siyah renkli yanmış gövde parçası. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Yan kenarları yuvarlatılmıştır. Tüm yüzeylerde dikey izler bulunur. Ayrıca ön yüzeyde birkaç düzensiz yatay ve verev iz de yer alır.

Katalog No:	313	**Tip:**	Gövde Parçası	
Buluntu No:	239	**Açma:**	23J	**Feature No:** 1.7
Karelaj:	2/c	**Kod:**	545.27	**Yıl:** 2010
Ölçüler				
Uzunluk:	2,6 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,4 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	<1 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Yalnızca bir yan kenarı korunmuştur.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Ceylan/ koyun büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Ön kol kemiği (radius) gibi uzun kemik
Tanım:	Korunan yan kenarı yuvarlatılmış, bir yan kenarı ve başı siyah renkli yanmış gövde parçası. Bir uçta yatay izler görülür. Aletin tamamında ise dikey izler yer alır ve ayrıca ön yüzde daha yüzeysel verev izler de görülebilmektedir. Başta dikey izler yoğunlaşır ve onları birkaç kısa yatay iz keser.

Katalog No:	314	**Tip:**	Gövde Parçası	
Buluntu No:	039	**Açma:**	21N	**Feature No:** 69.1
Karelaj:	8/d	**Kod:**	546.70	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	2 cm	**Maksimum Genişlik:**	1 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş ve uç kırık, eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Yan kenarları yuvarlatılmış yassı gövde parçası. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Ön yüzeyde dikey izler yer alır. Yine ön yüzeyde korunan uzunluğun baş kısmında, iki adet görece daha derin verev çizi gövdeye doğru birleşmektedir. Arka yüzeyde ise ilik boşluğunun özellikle sol kısmında yine görece derin dikey izler bulunmaktadır.

Katalog No:	315	**Tip:**	Gövde Parçası	
Buluntu No:	132	**Açma:**	21G	**Feature No:** 17.7
Karelaj:	1-7/d-k	**Kod:**	549.53/549.23	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	13,3 cm	**Maksimum Genişlik:**	2,4 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş ve uç kırık, eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Orta/ büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Yan kenarları yuvarlatılmış, düz profilde devam eden kenarlara sahip yassı gövde parçası. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Tüm yüzeylerde dikey izler bulunmaktadır.

Katalog No:	316	**Tip:**	Gövde Parçası	
Buluntu No:	421	**Açma:**	21H	**Feature No:** 17.1
Karelaj:	7/e	**Kod:**	549.25	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	6,2 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,3 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Baş, uç ve bir yan kenar kırık, eksik. Gövdedeki kırık birleştirilmiştir.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Orta/ büyük boyutlu memeli			
Kemik Tipi:	Kaval kemiği (tibia) (?)			
Tanım:	Siyah renkli yanmış yassı gövde parçası. Korunan yan kenar yuvarlatılmıştır. Ön ve arka yüzeyde yoğun olarak dikey izler görülmektedir.			

Katalog No:	317	**Tip:**	Gövde Parçası	
Buluntu No:	439	**Açma:**	23K	**Feature No:** 76.2
Karelaj:	1/f-k	**Kod:**	546.42	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	5,8 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,3 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			
Durum:	Baş, uç, bir yan kenar ve diğer yan kenarın ise bir kısmı kırık, eksik.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Koyun/ geyik büyüklüğünde memeli			
Kemik Tipi:	Burun kemiği			
Tanım:	Korunan yan kenarı düzenli daralan gövde parçası. Yan kenarın korunan kısmı yuvarlatılmıştır. Ön ve arka yüzeyde düzensiz dikey ve verev izler görülmektedir.			

Katalog No:	318	**Tip:**	Gövde Parçası	
Buluntu No:	445	**Açma:**	21G	**Feature No:** 18.14
Karelaj:	1-10/a-k	**Kod:**	549.23/549.07	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	8,2 cm	**Maksimum Genişlik:**	2,8 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	0,5 cm			

Durum:	Uç ve baş kırık, eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Sığır
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Baş kısmında delik bulunan gövde parçası. Kemik doğal formundadır, yalnızca baş kısımda kırık bir delik yer almaktadır. Ön ve arka yüzeyde süngerimsi doku görülür, arka yüzeyde süngerimsi doku açılmamıştır. Arka yüzeyin kenarları yuvarlatılmıştır. Arka yüzeyin ilik boşluğunda dikey birkaç iz bulunmaktadır.

Katalog No:	319	**Tip:**	Gövde Parçası	
Buluntu No:	449	**Açma:**	21G	**Feature No:** 19.24
Karelaj:	1-10/a-k	**Kod:**	549.07/548.95	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	5 cm	**Maksimum Genişlik:**	2 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş, uç ve yan kenarlar kırık, eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Orta/ büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Kaval kemiği (tibia) (?)
Tanım:	Siyah renkli, yanmış yassı gövde parçası. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Ön yüzeyde çoğunlukla dikey, kısmen ise verev izler görülebilmektedir. Arka yüzeyde iz bulunmaz.

Katalog No:	320	**Tip:**	Gövde Parçası	
Buluntu No:	593	**Açma:**	21G	**Feature No:** 19.32
Karelaj:	1-10/a-k	**Kod:**	549.07/548.95	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	4,6 cm	**Maksimum Genişlik:**	1 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş, uç ve bir yan kenar eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Orta/ büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Uzun kemik
Tanım:	Korunan yan kenarın yuvarlatıldığı gövde parçası. Arka yüzeyde korunan uzunluk boyunca dikey izler görülür. Yine arka yüzeyin tam ortasında ise dikey bir yiv yer alır. Ayrıca bu yüzeyde birkaç verev iz de bulunmaktadır.

Katalog No:	321	**Tip:**	Gövde Parçası	
Buluntu No:	598	**Açma:**	21G	**Feature No:** 19.27
Karelaj:	1-10/a-k	**Kod:**	549.07/548.95	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	9,5 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,6 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş, uç ve bir yan kenar kırık, eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ geyik büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Uzun kemik
Tanım:	Korunan yan kenarın keskin olduğu gövde parçası. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Arka yüzeyde ilik boşluğu görülür. Arka ve ön yüzeyde dikey izler bulunur.

Katalog No:	322	**Tip:**	Gövde Parçası	
Buluntu No:	599	**Açma:**	21G	**Feature No:** 19.26
Karelaj:	1-10/a-k	**Kod:**	549.07/548.95	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	6,5 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,1 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş, uç ve yan kenarlar kırık, eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Uzun kemik
Tanım:	Yassı gövde parçası. Ön ve arka yüzeyde dikey izler görülür. Arka yüzeydeki izlerin bazıları daha derindir.

Katalog No:	323	**Tip:**	Gövde Parçası	
Buluntu No:	600	**Açma:**	21G	**Feature No:** 19.30
Karelaj:	1-10/a-k	**Kod:**	549.07/548.95	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	5,7 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,6 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş, uç ve bir yan kenar kırık, eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Orta/ büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Uzun kemik
Tanım:	Korunan bir kenarın uca doğru daraldığı yassı gövde parçası. Bu yan kenar yuvarlatılmıştır. Ön ve arka yüzeyinde dikey izler görülmektedir. Arka yüzeydeki bazı dikey izler düzensiz bir görünüm sergilemektedir.

Katalog No:	324	**Tip:**	Gövde Parçası	
Buluntu No:	602	**Açma:**	21G	**Feature No:** 19.31
Karelaj:	1-10/a-k	**Kod:**	549.07/548.95	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	7,7 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,7 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş, uç ve yan kenarlar kırık, eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Ön kol kemiği (radius) (?)
Tanım:	Yassı gövde parçası. Bir yan kenara yakın kısımda nesnenin korunan uzunluğu boyunca devam eden dikey derin bir yiv yer alır.

Katalog No:	325	**Tip:**	Uç Parçası	
Buluntu No:	215	**Açma:**	21H	**Feature No:** 3.7
Karelaj:	3/b	**Kod:**	550.06	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	4,2 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,7 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	2 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Geyik/ koyun büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Asimetrik daralan, yassı nesne. Arka yüzeyde ezilme izleri vardır. Bir yan kenar yuvarlatılmış, diğer yan kenar küttür. Ucun bir yan kenarında aşınmalar bulunmaktadır. Uç asimetrik ve ovaldir. Yüzeyde hiç iz bulunmaz.

Katalog No:	326	**Tip:**	Uç Parçası	
Buluntu No:	216	**Açma:**	22L	**Feature No:** 26.6
Karelaj:	1-5/e-k	**Kod:**	547.74/547.48	**Yıl:** 2012
Ölçüler				
Uzunluk:	5,2 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,7 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,8 cm	**Ağırlık:**	7 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Bir yan kenar ve baş kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Uzun kemik
Tanım:	Asimetrik ve düzensiz daralan yassı nesne. Bir yan kenar keskindir, diğer yan kenar ise kırıldıktan sonra düzeltilmemiştir ve diğerine göre daha kalındır. Uç kalın ve geniş yuvarlak formdadır. Kemik yüzeyi iyi korunmamıştır, yüzeyde iz görülmez.

Katalog No:	327	**Tip:**	Uç Parçası	
Buluntu No:	430	**Açma:**	22K	**Feature No:** 111.2
Karelaj:	4/h	**Kod:**	546.88	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	2,4 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,6 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			

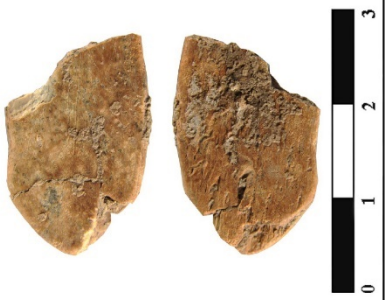

Durum:	Baş ve gövde kırık, eksik. Uçta küçük kırıklar mevcut.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Sığır (?)
Kemik Tipi:	Kaburga kemiği
Tanım:	Düzensiz daralan yan kenarlara sahip uç parçası. Uçta kırık olmasına karşın oval bir uç öngörülebilmektedir. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Ön yüzeyde korunan uzunluğun başından uca doğru az sayıda düzensiz verev izler bulunur.

Katalog No:	328	**Tip:**	İki Ucu Daralan Nesne	
Buluntu No:	255	**Açma:**	20H	**Feature No:** 6.12
Karelaj:	6-10/a-k	**Kod:**	550.08/550.00	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	4,4 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,5 cm	**Minimum Genişlik:** 1,3 cm
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	5 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Gövdedeki kırık birleştirilmiştir.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Uzun kemik
Tanım:	Dikdörtgen forma sahip, köşelerin hafif yuvarlatıldığı, uca doğru hafif daralılan gri renkli yanmış nesne. Nesnenin ön yüzeyi dışbükey, arka yüzeyi içbükeydir. Baş, uca kıyasla daha kalındır. Simetrik olarak baştan gövdeye hafif genişleyip ardından uca doğru tekrar hafifçe daralmaktadır. Baş, uç ve yan kenarlar küttür. Arka yüzeyde dikey izler bulunmaktadır. Ön yüzey, arka yüzeye göre daha koyu renklidir.

Katalog No:	329	**Tip:**	İki Ucu Daralan Nesne	
Buluntu No:	262	**Açma:**	20J	**Feature No:** 8.13
Karelaj:	8/g	**Kod:**	549.06	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	4,9 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,1 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,3 cm	**Ağırlık:**	<1 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Gövdedeki kırık birleştirilmiştir. Bir yan kenarda küçük bir kırık mevcuttur.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Uyluk kemiği (femur)
Tanım:	İki uca doğru hafif daralan yassı nesne. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. İki uç ovaldir. Yan kenarlar keskindir ve burada yatay izler yer almaktadır. Ön yüzeyin gövde kısmında dikey ve verev izler bulunur, uç kısımlarda iz görülmez. Ön yüzey pürüzsüz ve kısmen parlaktır.

Katalog No:	330	**Tip:**	İki Ucu Daralan Nesne	
Buluntu No:	448	**Açma:**	20J	**Feature No:** 30.1
Karelaj:	8/e	**Kod:**	548.98	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	4,6 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,2 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	2 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Bir uçta küçük bir kırık mevcut. Gövdedeki kırık ise birleştirilmiştir.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	İki uca doğru daralan, yassı nesne. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Yan kenarları yuvarlatılmıştır. Bir uç oval dönüşlü olup küttür. Kırık olan uç ise diğerine göre uzun oval dönüşlüdür. Arka yüzeyde kısmen ilik boşluğu korunmuştur. Yalnızca arka yüzeyin kırık olan uç kısmında yatay izler bulunmaktadır.

Katalog No:	331	**Tip:**	İki Ucu Daralan Nesne	
Buluntu No:	422	**Açma:**	21G	**Feature No:** 2.21
Karelaj:	10/f	**Kod:**	550.02	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	8,4 cm	**Maksimum Genişlik:**	2,6 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,5 cm	**Ağırlık:**	14 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş kırık ve eksik. Uç kısımda küçük kırıklar mevcut. Gövdedeki kırık birleştirilmiştir.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Orta/ büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Oval formda yassı nesne. Alet iki uca doğru asimetrik daralmaktadır. Bir yan kenar daha oval daralırken, diğer yan kenar görece daha düz bir formda daraltılmıştır. Bir yan kenarın yalnızca gövdesi yuvarlatılmıştır. Diğer yan kenarda ise bir uca yakın kısım yuvarlatılmış, diğer kısım kemik ayrıldıktan sonra kısmen düzeltilmiştir. Bu yan kenarın yuvarlatılan kısmında dikey bir yiv yer almaktadır. Ön yüzeyde birkaç düzensiz iz, arka yüzeyde ise dikey izler bulunur. Yan kenarlarda yoğun olarak dikey, daha az yoğunlukta ise verev izler yer almaktadır. Arka yüzeyin bir uç kısmına doğru süngerimsi doku korunmuştur.

Katalog No:	332	**Tip:**	İki Ucu Daralan Nesne	
Buluntu No:	441	**Açma:** 20N	**Feature No:** 22.2	
Karelaj:	8/d	**Kod:** 546.83	**Yıl:** 2013	
Ölçüler				
Uzunluk:	4,8 cm	**Maksimum Genişlik:** 1,3 cm	**Minimum Genişlik:** 0,6 cm	
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:** 3 gr		
Delik Çapı:	-			
Durum:	Baş kırık ve eksik.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Orta/ büyük boyutlu memeli			
Kemik Tipi:	Kaburga kemiği			
Tanım:	İki uca doğru daralan yassı nesne. Bir yan kenar küttür diğer yan kenar ise kısmen yuvarlatılmıştır. Uç küttür. Arka yüzeyde dikey izlerin üstünde özellikle uç kısma doğru yatay ve verev düzensiz izler bulunmaktadır. Ön yüzeyde de kısmen dikey izler görülebilmektedir. Bir yan kenarda yatay birkaç iz bulunur.			

Katalog No:	333	**Tip:**	İki Ucu Daralan Nesne	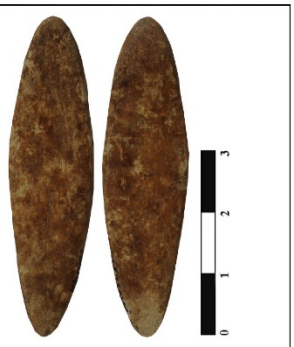
Buluntu No:	005	**Açma:** 20M	**Feature No:** 9.1	
Karelaj:	5/f	**Kod:** 547.93	**Yıl:** 2013	
Ölçüler				
Uzunluk:	5,1 cm	**Maksimum Genişlik:** 1,4 cm	**Minimum Genişlik:** -	
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:** 3 gr		
Delik Çapı:	-			
Durum:	Tüm.			
Hammadde				
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde memeli			
Kemik Tipi:	Uzun kemik			
Tanım:	İki ucu oval yassı nesne. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Nesne, gövdeden iki uca doğru daralmaktadır. Bir ucun alt yüzeyi hafif bombelidir. Diğer uçta ise küçük bir çentik yer alır. Kemik yüzeyi iyi korunamamıştır, herhangi bir iz görülmez.			

Katalog No:	334	**Tip:**	İki Ucu Daralan Nesne	
Buluntu No:	439	**Açma:**	21J	**Feature No:** 26.3
Karelaj:	3/b	**Kod:**	549.05	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	4,3 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,5 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Tüm.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Orta/ büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Uçları sivriltilmiş oval biçimli, yassı nesne. Nesne, gövdeden iki uca doğru simetrik daralmaktadır. Yan kenarlar omurgalı bir dönüşe sahiptir. Yanmış nesnenin ön yüzeyi siyah, arka yüzeyi ise koyu renklidir. Ön ve arka yüzey düzdür. Nesnenin ön ve arka yüzeyinde çok yoğun verev izler görülmektedir. Yan kenarlarda ise nesnenin formuna paralel izler yer almaktadır.

Katalog No:	335	**Tip:**	İki Ucu Daralan Nesne	
Buluntu No:	589	**Açma:**	21N	**Feature No:** 82.4
Karelaj:	2-7/e-g	**Kod:**	546.78	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	3,4 cm	**Maksimum Genişlik:**	1 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Uç kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Baştan gövdeye genişleyip ardından uca doğru düzensiz daralan yassı nesne. Baş kısımda süngerimsi doku korunmuştur. Yan kenarlar yuvarlatılmıştır. Uca doğru bir yan kenar oval daralmaktayken diğer yan kenar kademeli ve köşeli daralmaktadır. Ön yüzeyde dikey ve verev izler görülür. Arka yüzeyde ise dikey izler bulunmakta ve sol yan kenara yakın olan kısımda derin dikey bir yiv yer almaktadır. Bir yan kenarda verev izler bulunur.

Katalog No:	336	**Tip:**	İki Ucu Daralan Nesne	
Buluntu No:	530	**Açma:**	23K	**Feature No:** 65.2
Karelaj:	3-4/ı	**Kod:**	543.09	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	6,6 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,7 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Tüm.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ geyik büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Gövdeden iki uca doğru hafif daralan, ön yüzeyi dışbükey, arka yüzeyi içbükey nesne. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Tüm kenarlar yuvarlatılmıştır. Nesne gövdeden iki uca doğru oval dönüşlüdür. Her iki uç da ovaldir ancak baş, uca göre görece daha düzdür. Arka yüzeyin ilik boşluğunda az yoğunlukta dikey izler görülür. Ön yüzeyde de dikey izler bulunmaktadır.

Katalog No:	337	**Tip:**	Delikli Nesne	
Buluntu No:	531	**Açma:**	21N	**Feature No:** 37.1
Karelaj:	6-8/a	**Kod:**	547.18	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	8,1 cm	**Maksimum Genişlik:**	3,3 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,4 cm	**Ağırlık:**	17 gr	
Delik Çapı:	0,3 cm			

Durum:	Kırık olan bir yan kenar birleştirilmiştir.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Sığır (?)
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Olasılıkla atık bir parça üzerinde delik açılan, düzensiz daralan, yassı kemik nesne. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Kemiğin sol baş kısmı küttür ve düzleştirilmiştir. Yan kenarlar ise kısmen yuvarlatılmıştır. Delik, çoğunlukla arka yüzeyden açılmıştır. Arka yüzeyin baş kısmında süngerimsi doku korunmuştur. Kemiğin ön yüzeyinde, sol kenara yakın kısımda birkaç verev iz yer alır. Uç yuvarlatılmış ve ovaldir.

Katalog No:	338	**Tip:**	Delikli Nesne	
Buluntu No:	Yüzey 1	**Açma:**	-	**Feature No:** -
Karelaj:	-	**Kod:**	-	**Yıl:** -
Ölçüler				
Uzunluk:	4 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,8 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	2,2 cm	**Ağırlık:**	9 gr	
Delik Çapı:	0,3 cm			

Durum:	Gövde ve uç kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde geviş getiren
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Yarım metapodial kemiğinin distal kısmı korunan nesne. Nesnenin korunan uzunluğunun ucunda kırık bir delik yer almaktadır. Kemiğin gövdesinde verev ve dikey izler bulunmaktadır. Delik ön yüzeyden açılmıştır. Nesnenin ön yüzeyinde ise yatay bir yiv yer alır.

Katalog No:	339	**Tip:**	Bezemeli Nesne	
Buluntu No:	529	**Açma:**	20K	**Feature No:** 21.1
Karelaj:	3-4/c-e	**Kod:**	548.95/548.90	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	4,1 cm	**Maksimum Genişlik:**	0,8 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,5 cm	**Ağırlık:**	2 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	İki yan kenar ile uç kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Yaban domuzu (?)
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Kemiğin ön yüzeyinin baş kısmında bir delik açma girişimi ile çevresinde bir daire bulunan bir yassı nesne. Dış dairenin çapı 0,9 cm, içte delinmeye başlanan delik çapı ise 0,4 cm'dir. Baş kısım yuvarlatılmıştır ve oval formdadır.

Katalog No:	340	**Tip:**	Bezemeli Nesne	
Buluntu No:	427	**Açma:**	20H	**Feature No:** 16.1
Karelaj:	10/h	**Kod:**	549.92	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	1,7 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,6 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	0,5 cm	**Ağırlık:**	2 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş, uç ile bir yan kenar kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Geyik/ koyun boyutlarında memeli
Kemik Tipi:	Ön kol kemiği (radius) gibi uzun kemik
Tanım:	Bezemeli yassı gövde parçası. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Ön yüzeyin ortasında dikey derin bir yiv yer almaktadır. Kemiği dikey olarak ikiye ayıran bu yivin sol kısmında, iki yatay çizi yer alır. Bu çizilerin üstte olanını kesen bir dikey çizi daha bulunmaktadır. Alttaki çizi ise daha uzun olup derin dikey yivin sağına kadar devam etmektedir. Sol kısımda dikey ve verev düzensiz izler bulunur. Sağ yüzeyde ise derin yivin kenarındaki bir kısımda verev, geri kalan bölümde ise dikey izler görülmektedir. Arka yüzeyde ise ilik boşluğu korunmuş ve tüm yüzeyde yine dikey izler yer almaktadır.

Katalog No:	341	**Tip:**	Bezemeli Nesne	
Buluntu No:	048	**Açma:**	22M	**Feature No:** 15.2
Karelaj:	5/c-d	**Kod:**	549.68/546.51	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	4 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,6 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Bir yan kenar, diğer yan kenarın bir kısmı ve uç kırık, eksik. Başta küçük kırıklar mevcut.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Orta/ büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Bezemeli, yassı alet parçası. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Yan kenarın korunan kısmı yuvarlatılmıştır. Baş düzdür. Arka yüzeyin korunan uzunluğunun alt kısmında ve ön yüzeyin tamamında dikey izler bulunur. Nesnenin başından korunan uzunluk boyunca birbirine paralel iki dikey yiv yer almaktadır. *Mezar buluntusu olarak ele geçmiştir.

Katalog No:	342	**Tip:**	Bezemeli Nesne	
Buluntu No:	053	**Açma:**	21G	**Feature No:** 10.2
Karelaj:	10/g	**Kod:**	-	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	5,9 cm	**Maksimum Genişlik:**	2,4 cm	**Minimum Genişlik:** 1,7 cm
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Uç kısmı kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Sığır
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Tarak kemiğinin proksimal kısmından biçimlendirilen bezemeli nesne. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur ve baş kısmında süngerimsi doku bulunur, ön yüzeyde ise üçgen şeklinde bir aşınma vardır. Baş ile gövde arasında ise dört adet birbirine paralel yatay yiv yer alır. Bu yivlerin en altta olanı diğerlerinden daha geniş aralıkta ve daha yüzeysel bezenmiştir. Bir yan kenarda ise gövdeden, korunan uzunluğun ucuna doğru dikey bir yiv yer almaktadır. Ön yüzeyde söz konusu bu dikey yivin yer aldığı yan kenara doğru ve arka yüzeyde ilik boşluğu içerisinde dikey izler bulunur.

Katalog No:	343	**Tip:**	Bezemeli Nesne	
Buluntu No:	076	**Açma:**	22M	**Feature No:** 15.4
Karelaj:	5/c-d	**Kod:**	549.68/546.51	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	3,8 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,6 cm	**Minimum Genişlik:** 1,3 cm
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş, uç ve yan kenarlar kırık, eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun
Kemik Tipi:	Boynuz
Tanım:	Ön yüzeyi dışbükey, bezemeli nesne. Boynzun baş kısmının ön yüzeyinde iki adet birbirine paralel olarak verev yiv yer alır. Bunun yanı sıra yine baş kısmın sol yan kenarında birbirine paralel yatay iki adet yiv bulunur. Ön yüzeyde dikey izler yer alırken, arka yüzeyde boynuz doğal formunda bırakılmıştır. *Mezar buluntusu olarak ele geçmiştir.

Katalog No:	344	**Tip:**	Bezemeli Nesne	
Buluntu No:	429	**Açma:**	22K	**Feature No:** 98.13
Karelaj:	4-5/e-f	**Kod:**	547.63	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	8,7 cm	**Maksimum Genişlik:**	3,1 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Uç kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Sığır
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Yarım tarak kemiğinin distal kısmından biçimlendirilen bezemeli nesne. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Nesnenin ön yüzeyinin başında kısmen süngerimsi doku görülür. Arka yüzeyde ise çoğunlukla başta olmak üzere baş ile gövde arasında da süngerimsi doku bulunur. Arka yüzey düzleştirilmiştir, ilik boşluğunda hiçbir iz bulunmaz. Baş düzleştirilmiştir. Ön yüzeyde baş ile gövde arasında birbirine paralel ve hafif sağa doğru eğimli iki adet yatay bezeme bulunmaktadır. Bu bezemenin çevresinde yine yatay kısa izler görülmektedir. Yatay yivlerin altında dört adet dikey yiv bulunur. Bu yivlerin soldan ikisi düzken, sağdaki ikisi geniş kıvrımları olan yılankavi bir bezemedir.

Katalog No:	345	**Tip:**	Bezemeli Nesne	
Buluntu No:	440	**Açma:**	21G	**Feature No:** 18.13
Karelaj:	1-10/a-k	**Kod:**	549.23/549.07	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	2,8 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,6 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Bir yan kenar ve uç kırık, eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Koyu renkli yanmış yassı nesne. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Arka yüzeyde ilik boşluğu korunmuştur. Korunan yan kenar yuvarlatılmıştır. Arka yüzeyde yoğun dikey izler görülür. Ön yüzeyin baş kısmında dört tam bir yarım nokta bezeme yer alır. Her noktanın arasında kısa dikey yivler yer almaktadır. Sözü edilen bu bezemenin altında nesnenin genişliği boyunca devam eden derin bir yiv bulunur. Bu yivin altında soldaki üç tanesi yarım daire şeklinde, sağdaki iki tanesi ise dikey yiv ile bezeme oluşturulmuştur.

Katalog No:	346	**Tip:**	Bezemeli Nesne	
Buluntu No:	447	**Açma:**	21G	**Feature No:** 19.22
Karelaj:	1-10/a-k	**Kod:**	549.07/548.95	**Yıl:** 2014
Ölçüler				
Uzunluk:	4 cm	**Maksimum Genişlik:**	1 cm	**Minimum Genişlik:** -
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş, uç ve bir yan kenar kırık, eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Sığır/ at gibi büyük boyutlu memeli
Kemik Tipi:	Tarak kemiği (metapodial)
Tanım:	Derin yivler ile oluşturulmuş bezemeli nesne. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Korunan yan kenar yuvarlatılmıştır. Arka yüzeyde dikey izler bulunur. Ön yüzeyde baş kısma paralel olarak yatay bir derin yiv bulunur. Bu yivi kesen soldaki ve ortadaki verev, sağdaki ise dikey olmak üzere toplam üç adet derin yiv korunan uzunluk boyunca devam eder. Başın korunan en üst kısmında yatay yiv bezemesine benzer bir yivin daha yer aldığı görülmektedir ancak nesne buradan itibaren kırılmıştır.

Katalog No:	347	**Tip:**	Yapım Aşamalarına İlişkin Parça	
Buluntu No:	240	**Açma:**	23J	**Feature No:** 1.9
Karelaj:	3/d	**Kod:**	545.20	**Yıl:** 2010
Ölçüler				
Uzunluk:	8,3 cm	**Maksimum Genişlik:**	3 cm	**Minimum Genişlik:** 2,1 cm
Ortalama Kalınlık:	2,1 cm	**Ağırlık:**	24 gr	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Uç kırık ve eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ keçi büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Kaval kemiği (tibia)
Tanım:	Alet üretimi sırasında çıkarım yapmak amacıyla oluk açma yöntemini gösteren üretim artığı kemik. Kemik üzerinde 6 adet oluk açılmıştır ancak hiçbir çıkarım yapılmamıştır. Olukların etrafında dikey ve verev izler görülmektedir.

Katalog No:	348	**Tip:**	Yapım Aşamalarına İlişkin Parça	
Buluntu No:	052	**Açma:**	22M	**Feature No:** 15.3
Karelaj:	5/c-d	**Kod:**	549.68/546.51	**Yıl:** 2013
Ölçüler				
Uzunluk:	3,6 cm	**Maksimum Genişlik:**	1,5 cm	**Minimum Genişlik:** 1 cm
Ortalama Kalınlık:	-	**Ağırlık:**	-	
Delik Çapı:	-			

Durum:	Baş, uç ve bir yan kenar kırık, eksik.
Hammadde	
Hayvan Türü:	Koyun/ ceylan büyüklüğünde memeli
Kemik Tipi:	Kol kemiği (humerus)
Tanım:	Uca doğru daralan yivli, yassı nesne parçası. Ön yüzey dışbükey, arka yüzey içbükeydir. Korunan bir yan kenar küttür. Arka yüzeyde korunan uzunluğun baş kısmında süngerimsi doku bulunmaktadır. Arka yüzeyin ilik boşluğunda dikey, yan kenarın uç kısmında yatay, ön yüzeyin uç kısmında ise derin olmayan dikey izlerin üzerinde, uzun yatay birkaç çizgi yer alır. Nesnenin uç kısmında derin bir yatay yiv yer almaktadır, olasılıkla kemiği ayırma amacıyla açılmıştır. *Mezar buluntusu olarak ele geçmiştir.

Levha 1

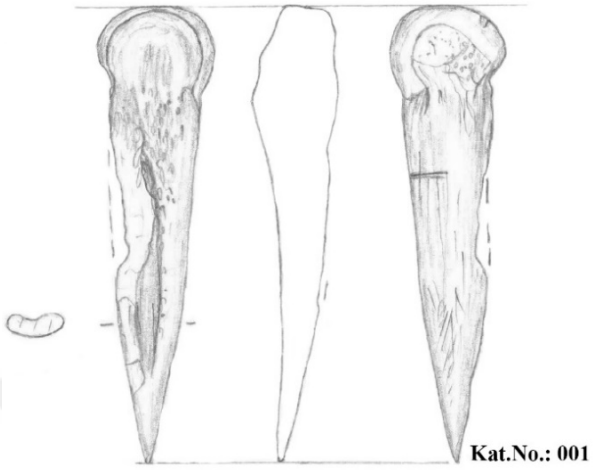

Kat.No.: 001

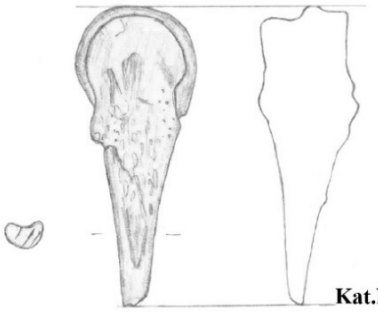

Kat.No.: 002

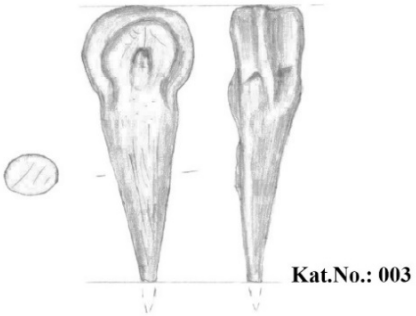

Kat.No.: 003

Kat.No.: 004

Levha 2

Kat.No.: 005

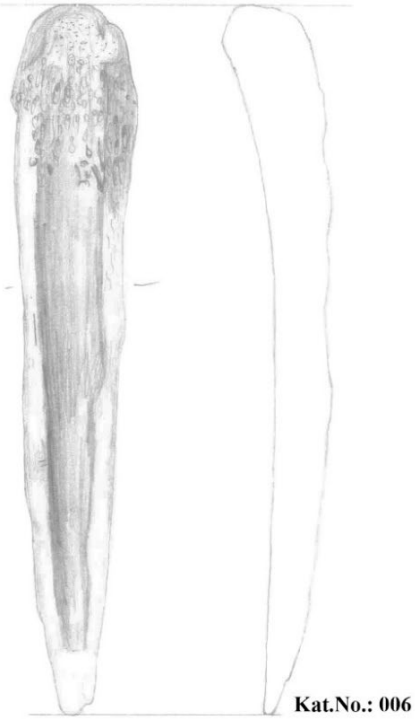

Kat.No.: 006

Levha 3

Kat.No.: 007

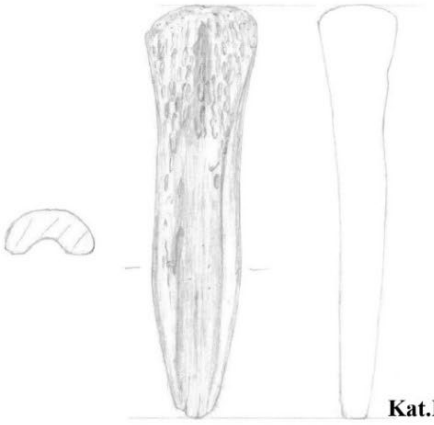

Kat.No.: 008

Kat.No.: 009

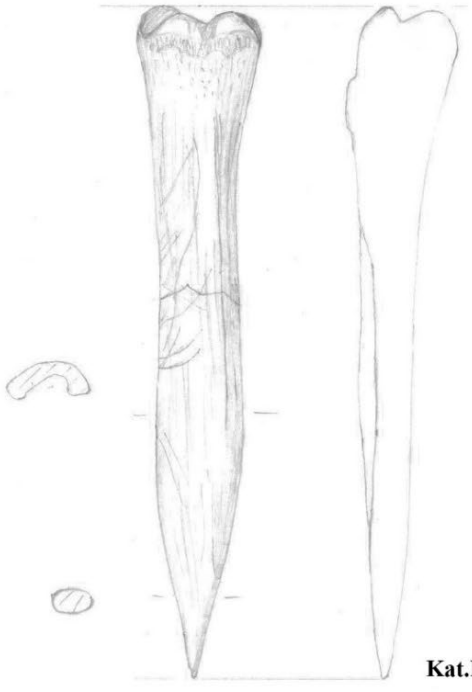

Kat.No.: 010

Levha 4

Kat.No.: 012

Kat.No.: 013

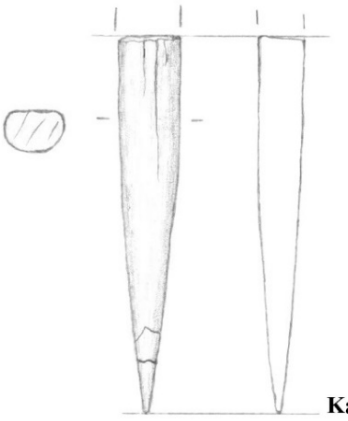

Kat.No.: 014

Kat.No.: 015

Levha 5

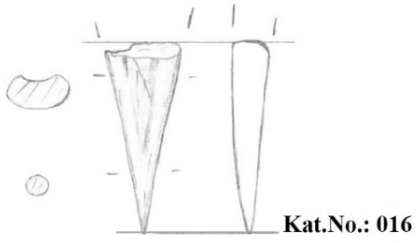

Kat.No.: 016

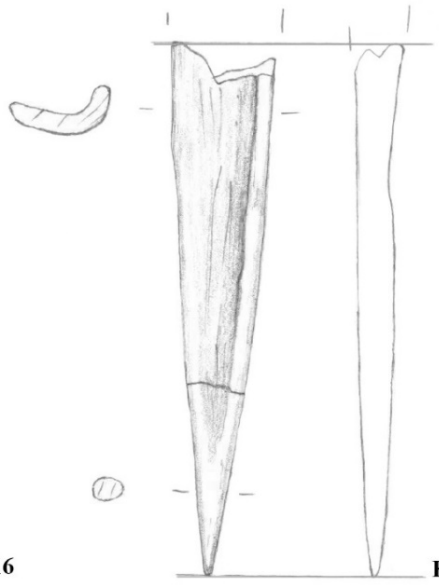

Kat.No.: 017

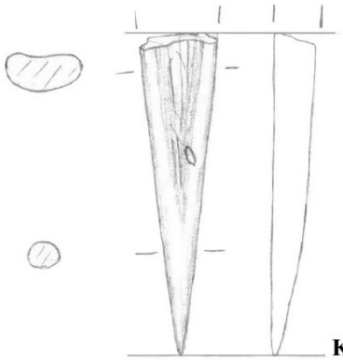

Kat.No.: 018

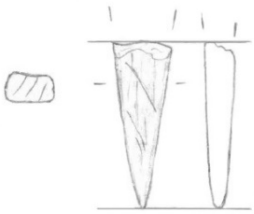

Kat.No.: 019

Levha 6

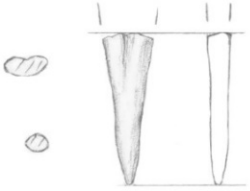

Kat.No.: 020

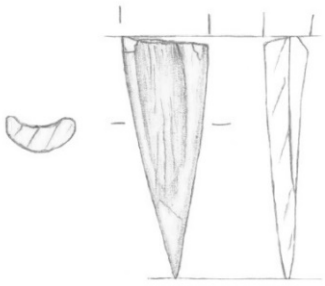

Kat.No.: 021

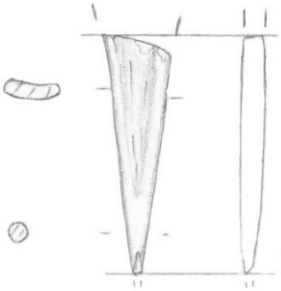

Kat.No.: 022

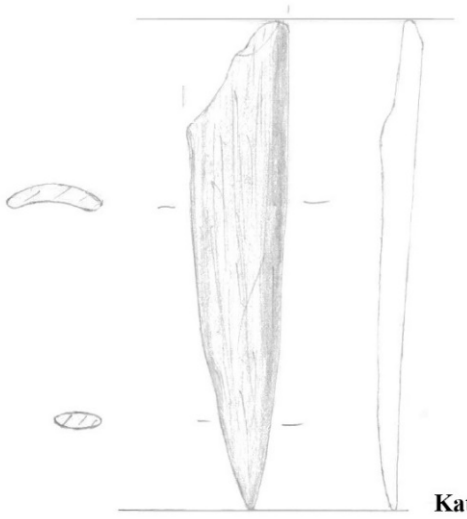

Kat.No.: 023

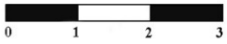

Levha 7

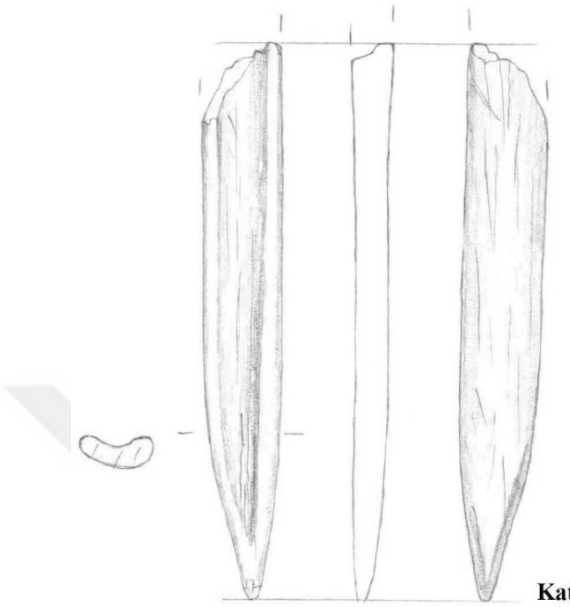

Kat.No.: 024

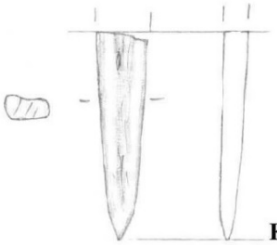

Kat.No.: 025

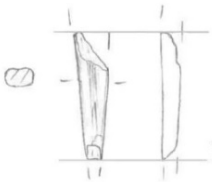

Kat.No.: 026

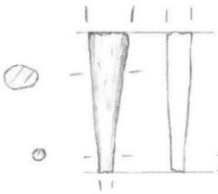

Kat.No.: 027

Levha 8

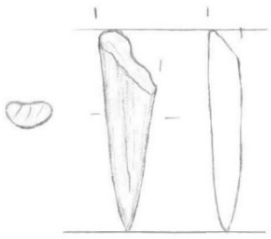

Kat.No.: 028

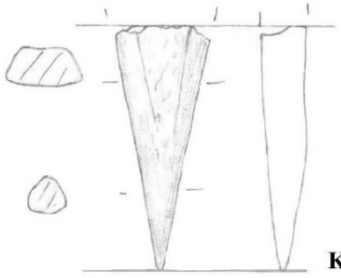

Kat.No.: 029

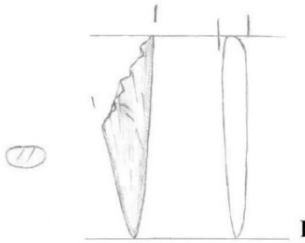

Kat.No.: 030

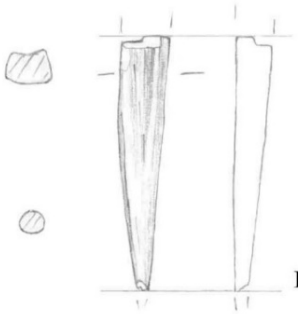

Kat.No.: 031

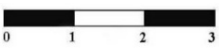

Levha 9

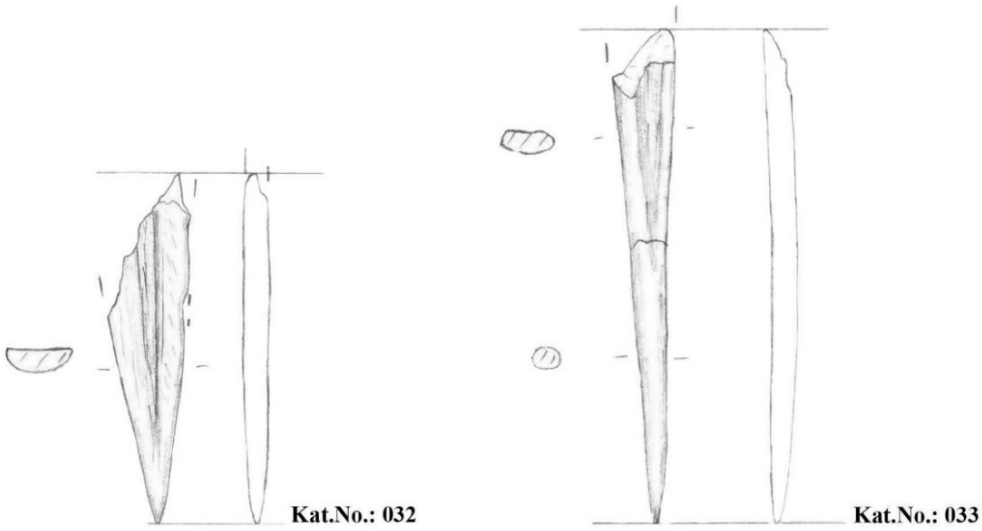

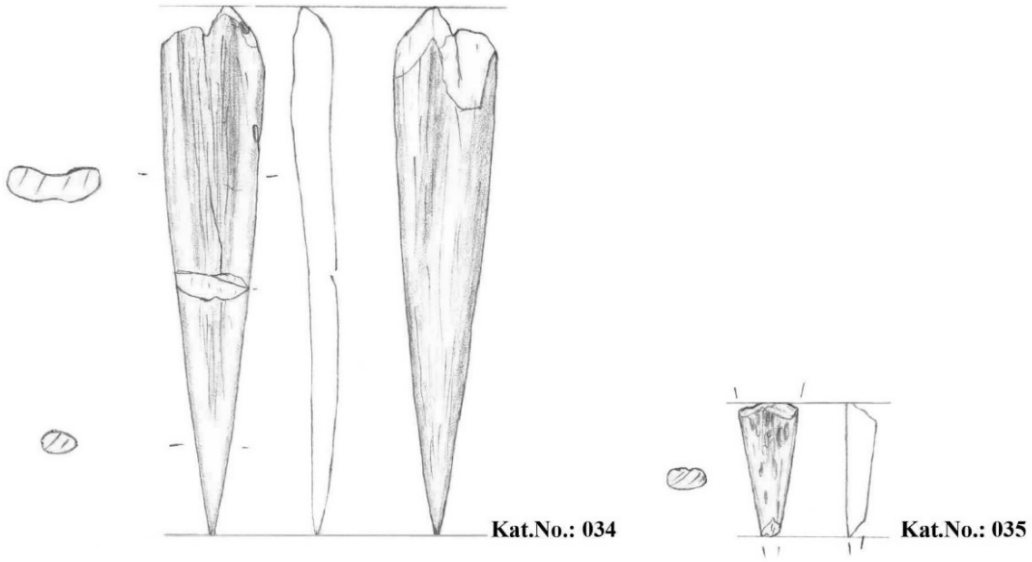

Levha 10

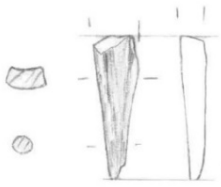

Kat.No.: 036

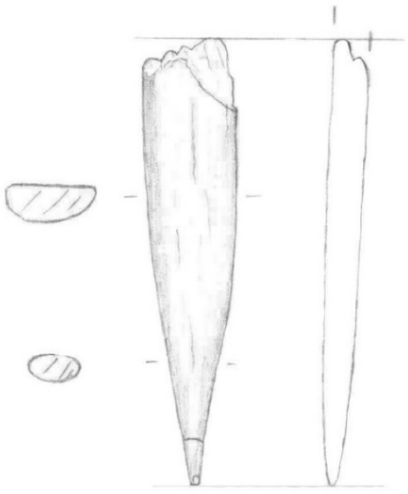

Kat.No.: 037

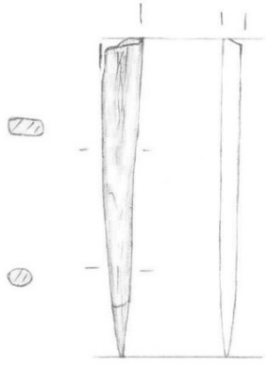

Kat.No.: 038

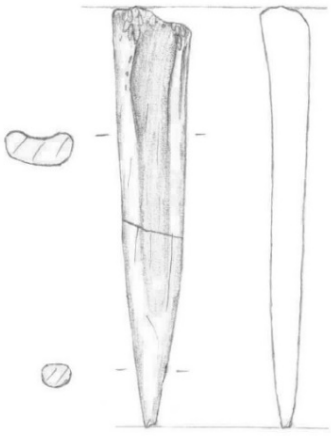

Kat.No.: 039

Levha 11

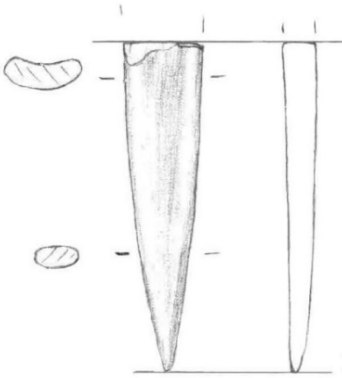

Kat.No.: 040

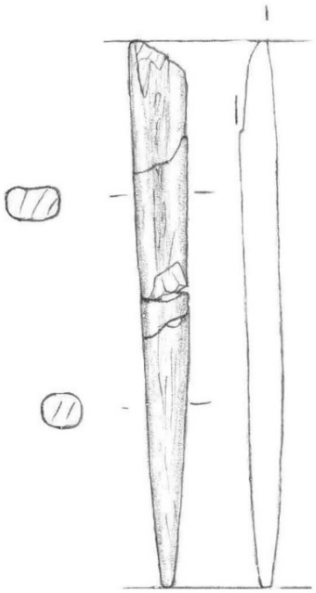

Kat.No.: 041

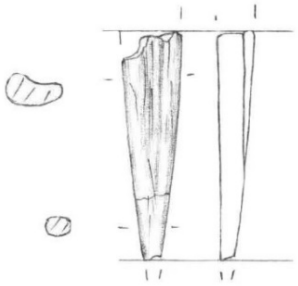

Kat.No.: 042

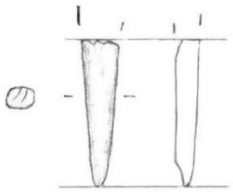

Kat.No.: 043

Levha 12

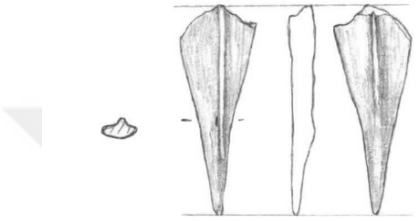

Kat.No.: 044

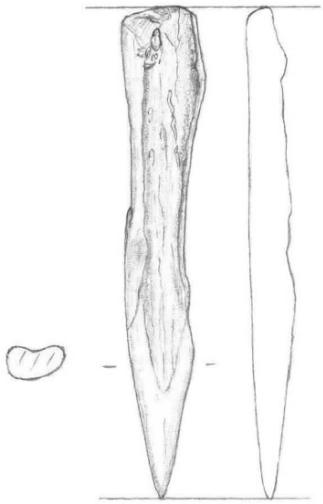

Kat.No.: 048

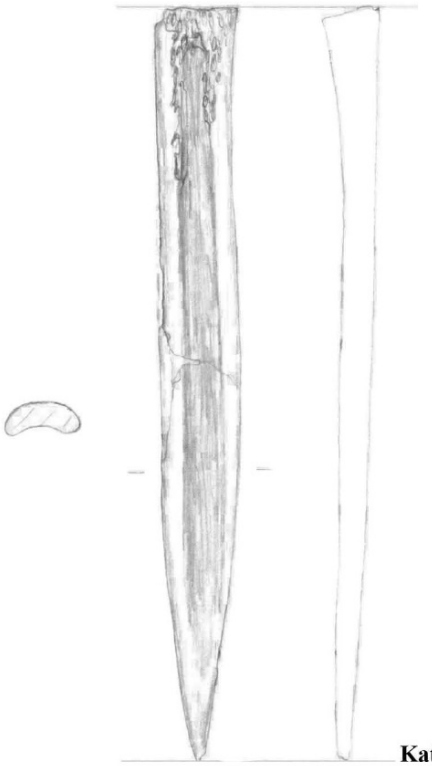

Kat.No.: 051

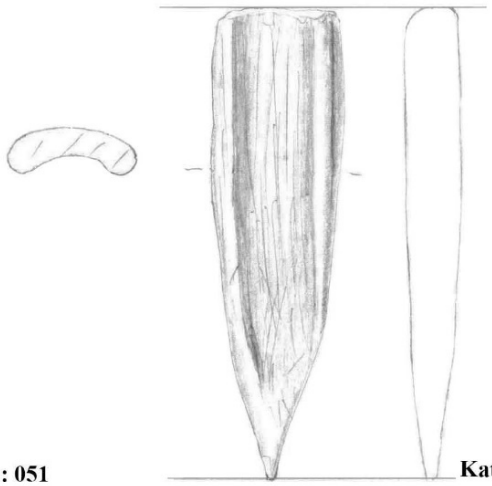

Kat.No.: 052

Levha 13

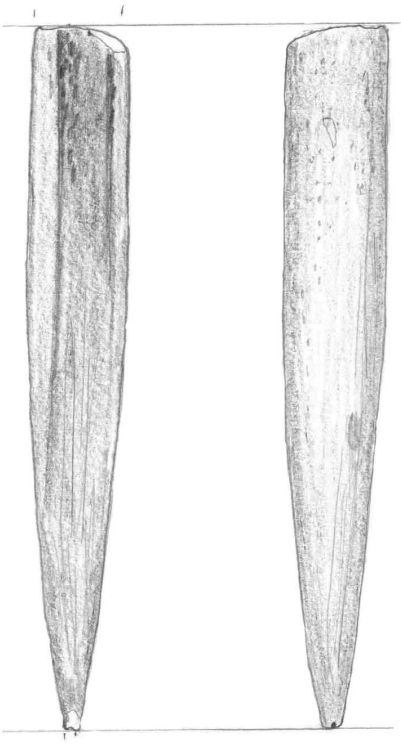

Kat.No.: 057

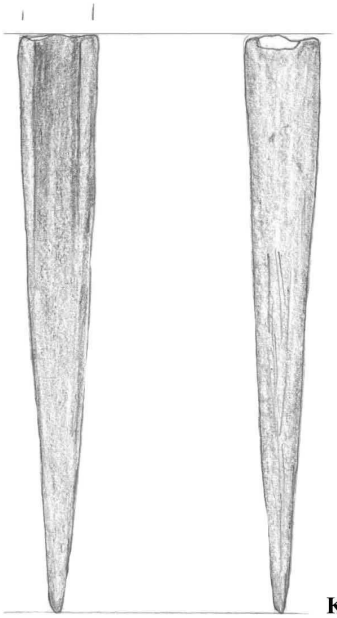

Kat.No.: 058

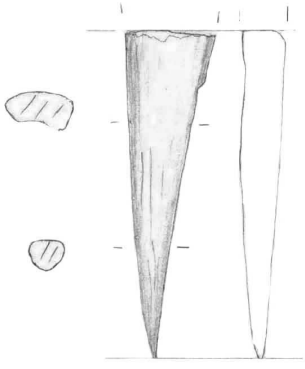

Kat.No.: 062

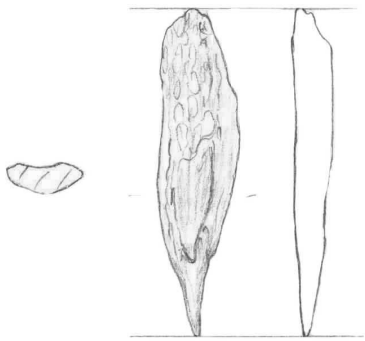

Kat.No.: 063

Levha 14

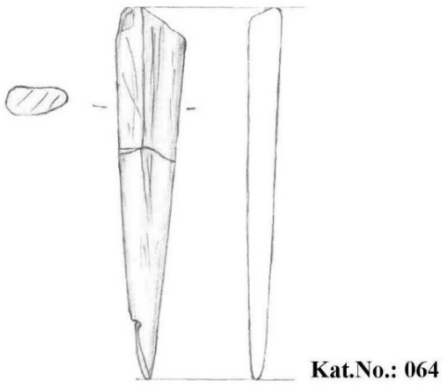

Kat.No.: 064

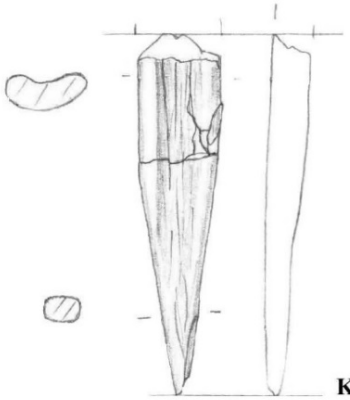

Kat.No.: 065

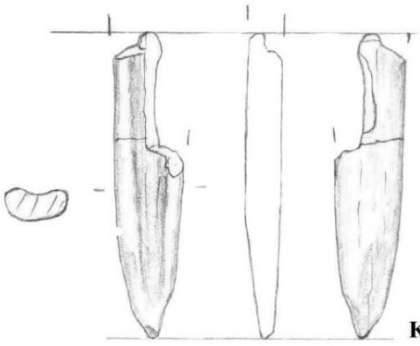

Kat.No.: 066

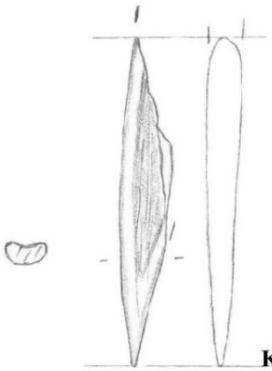

Kat.No.: 067

Levha 15

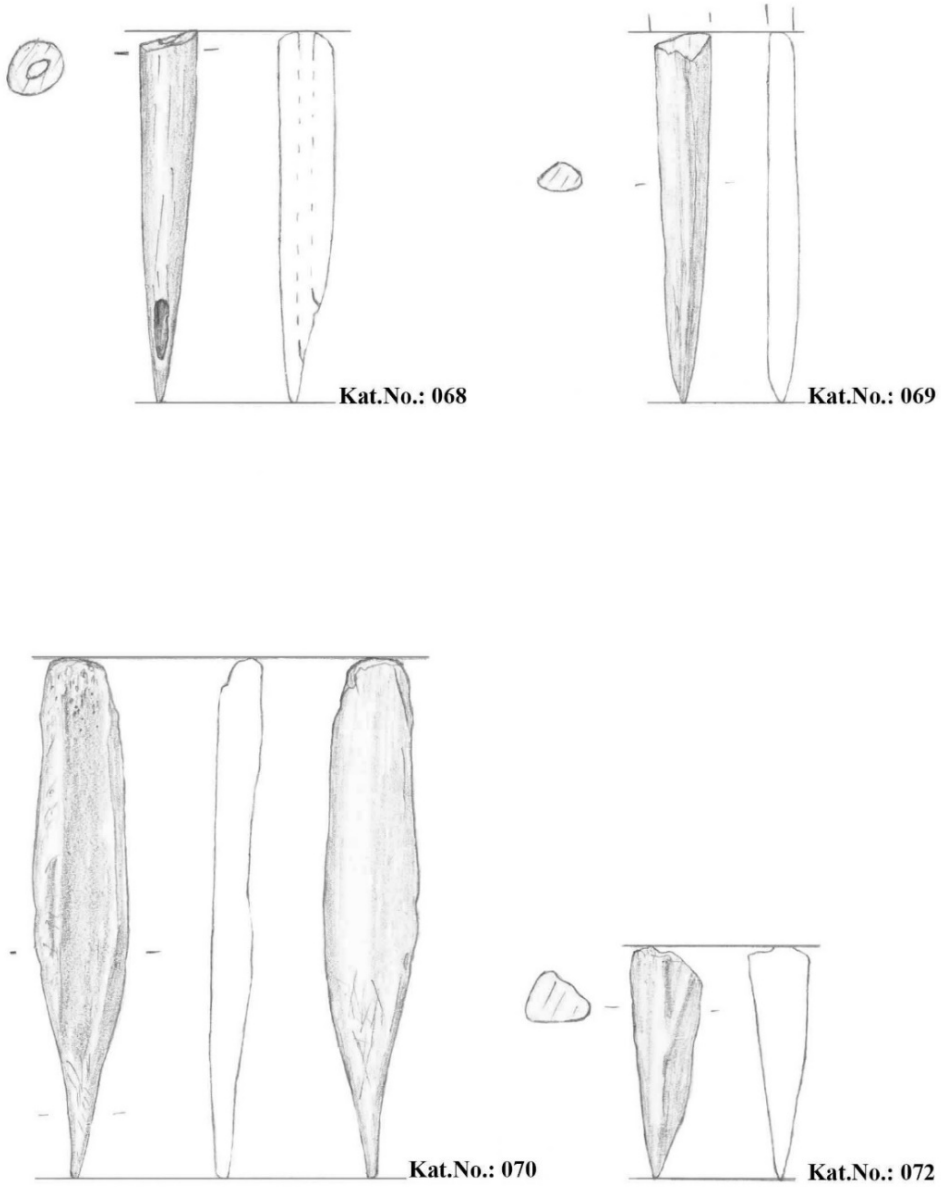

Levha 16

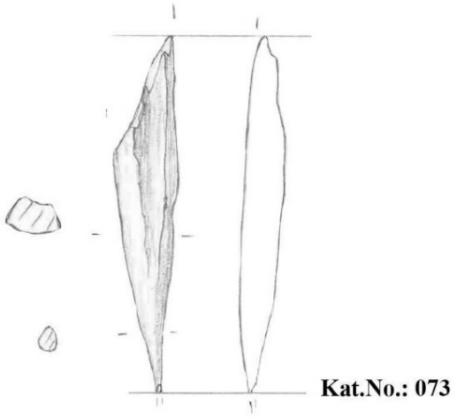

Kat.No.: 073

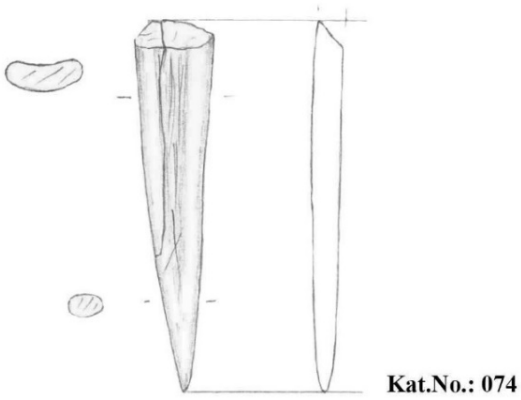

Kat.No.: 074

Kat.No.: 075

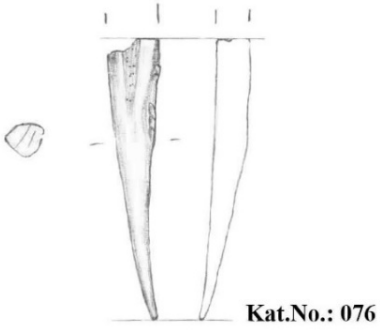

Kat.No.: 076

Levha 17

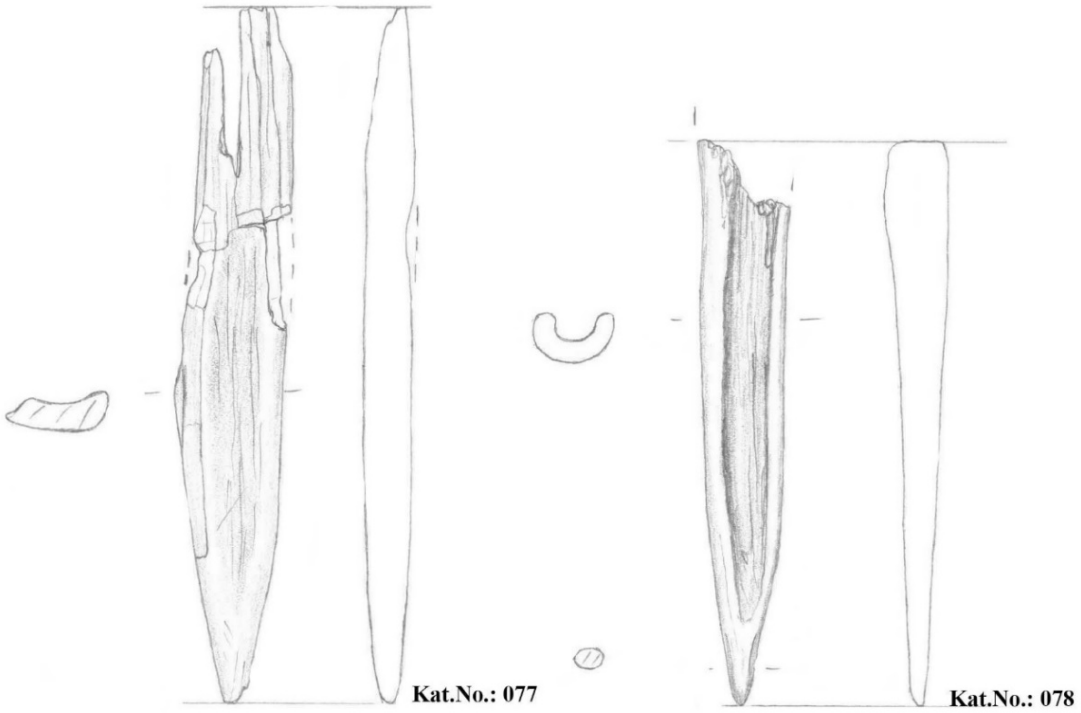

Levha 18

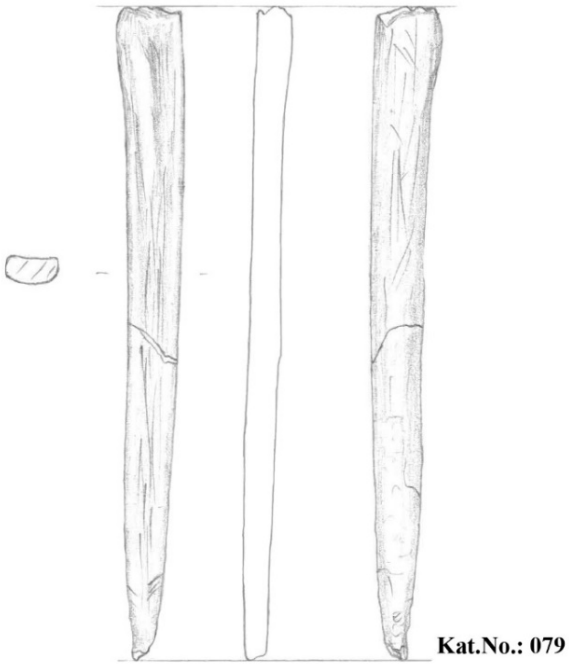

Kat.No.: 079

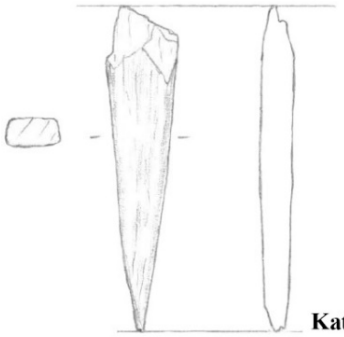

Kat.No.: 080

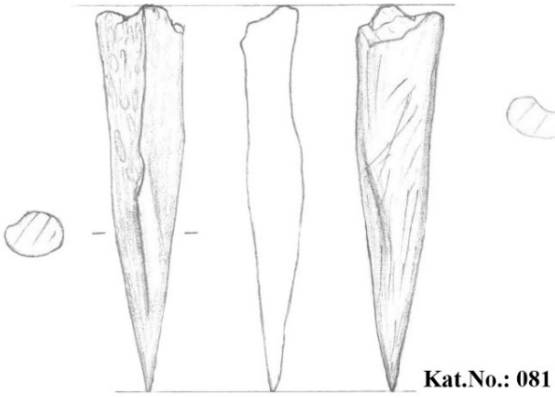

Kat.No.: 081

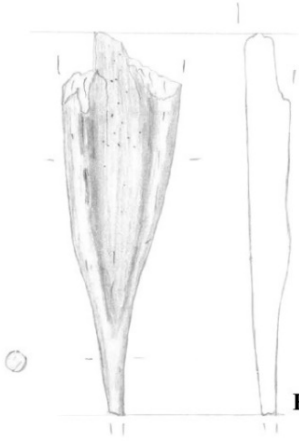

Kat.No.: 082

Levha 19

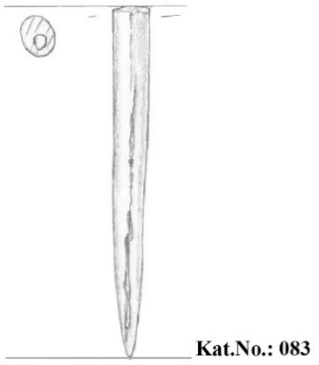

Kat.No.: 083

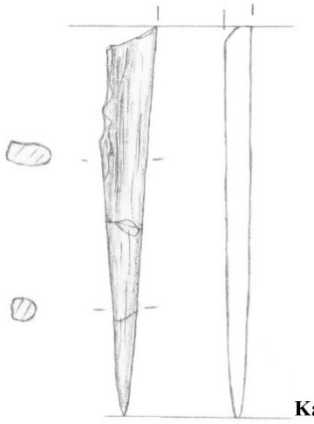

Kat.No.: 084

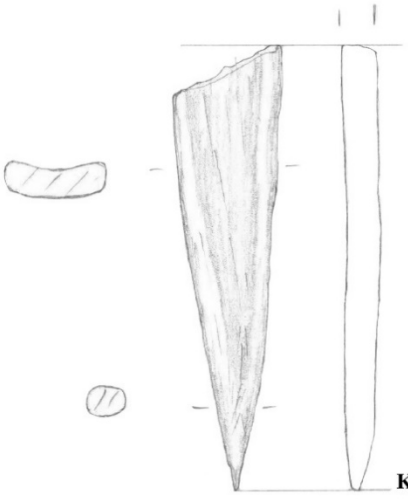

Kat.No.: 085

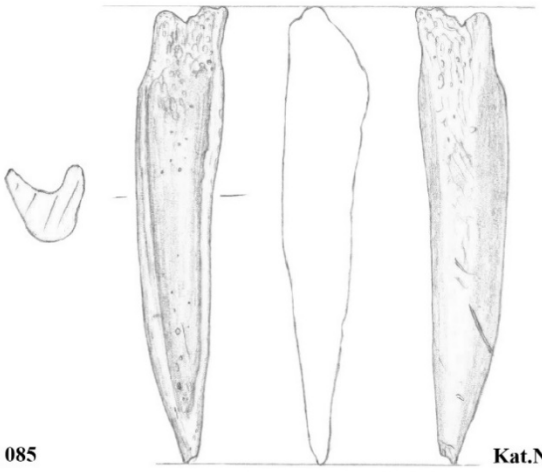

Kat.No.: 086

Levha 20

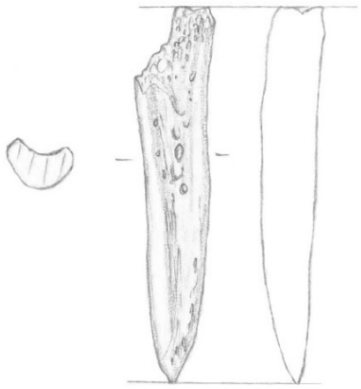

Kat.No.: 096

Kat.No.: 097

Levha 21

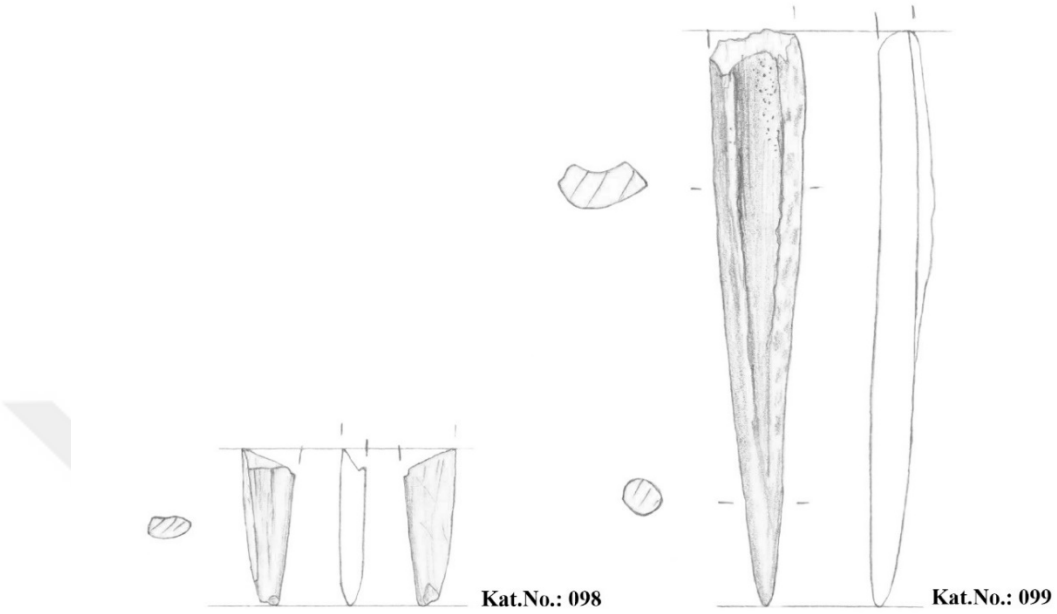

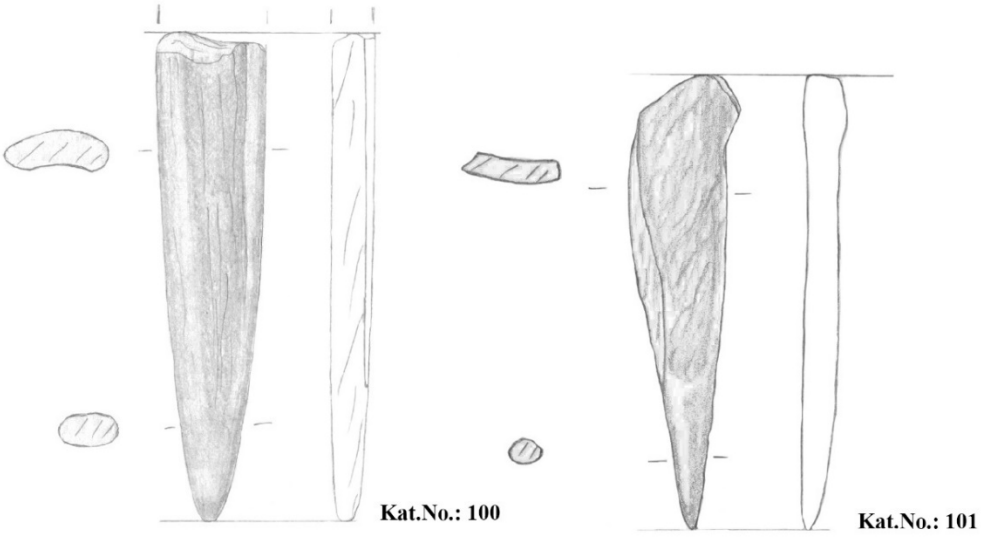

Levha 22

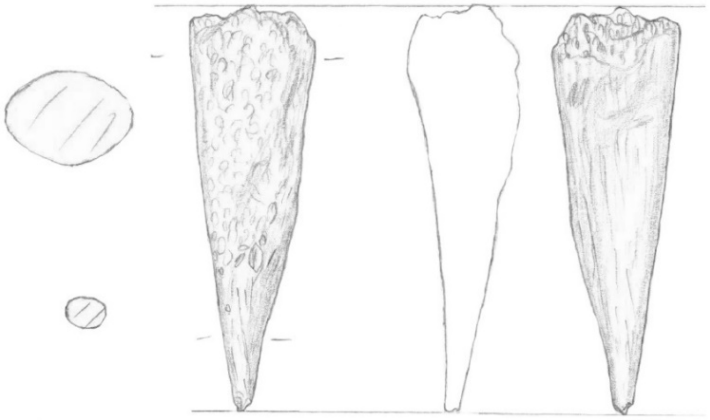

Kat.No.: 102

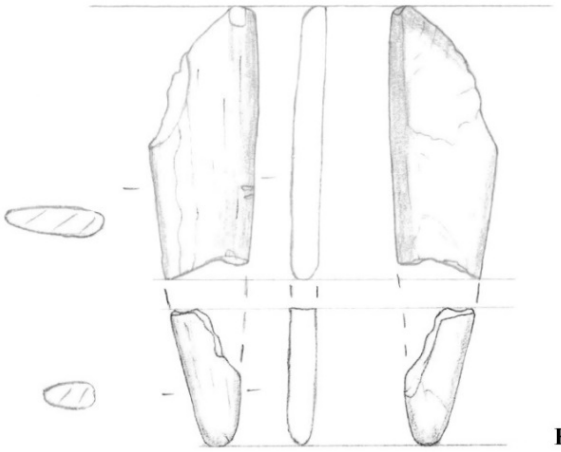

Kat.No.: 103

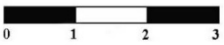

Levha 23

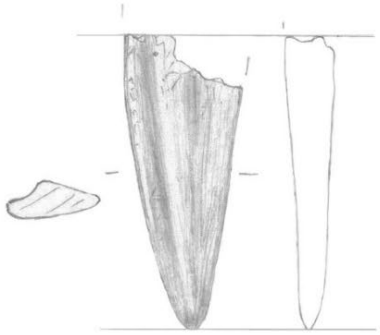

Kat.No.: 104

Kat.No.: 112

Levha 24

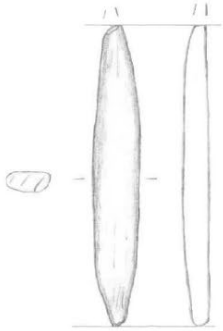

Kat.No.: 113

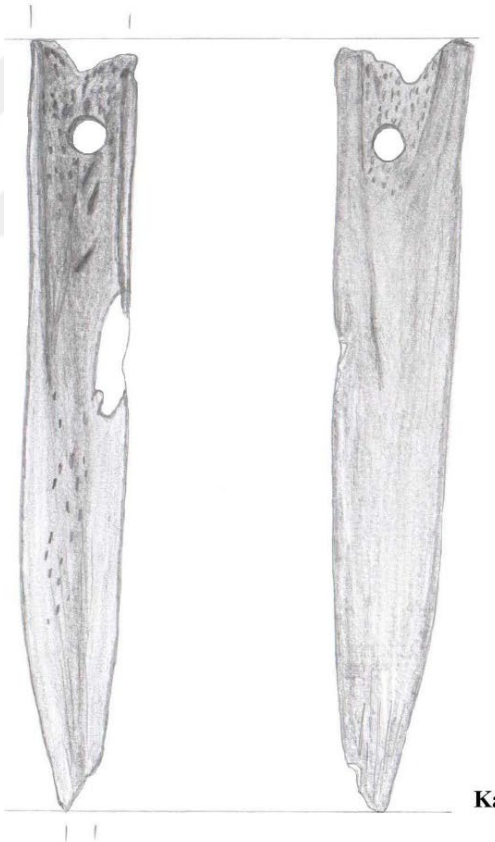

Kat.No.: 115

Levha 25

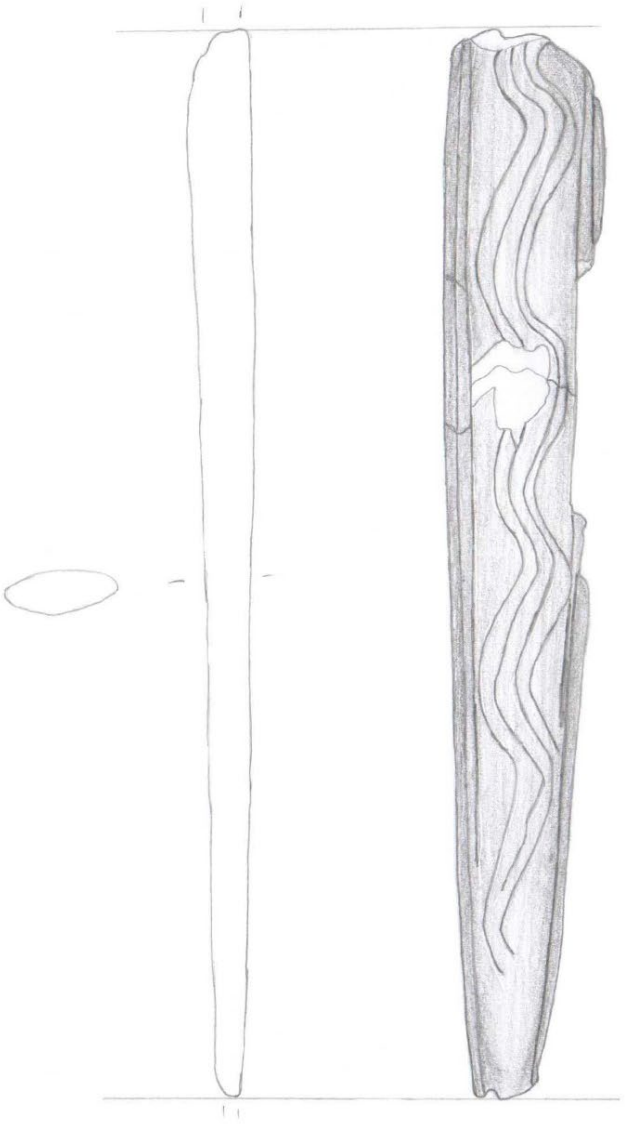

Kat.No.: 117

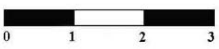

Levha 26

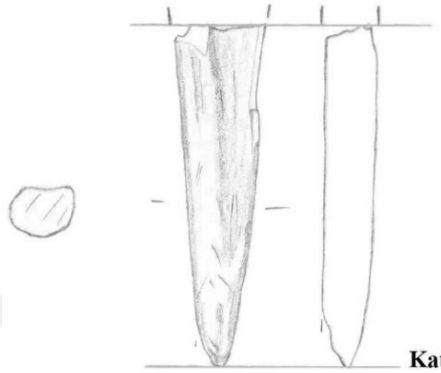

Kat.No.: 118

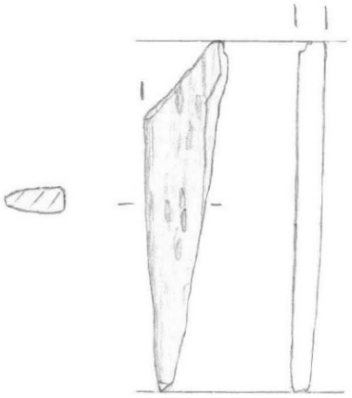

Kat.No.: 119

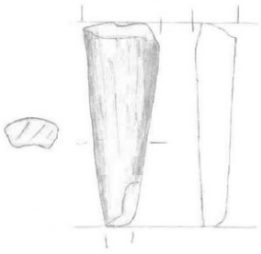

Kat.No.: 120

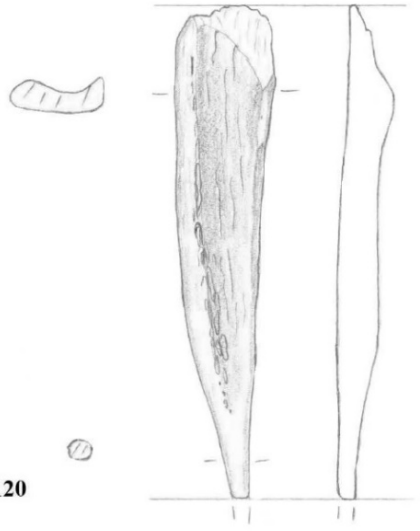

Kat.No.: 121

Levha 27

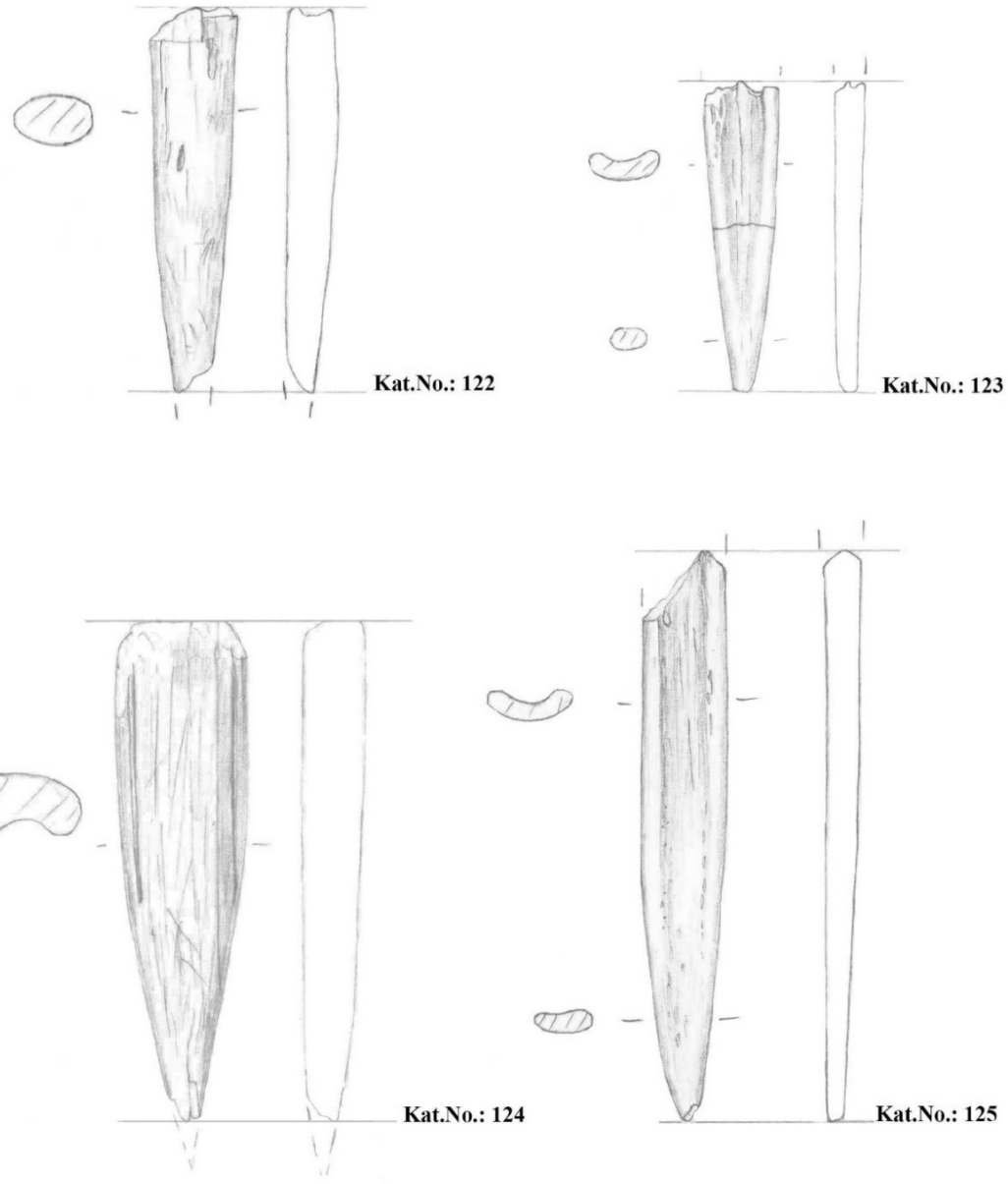

Levha 28

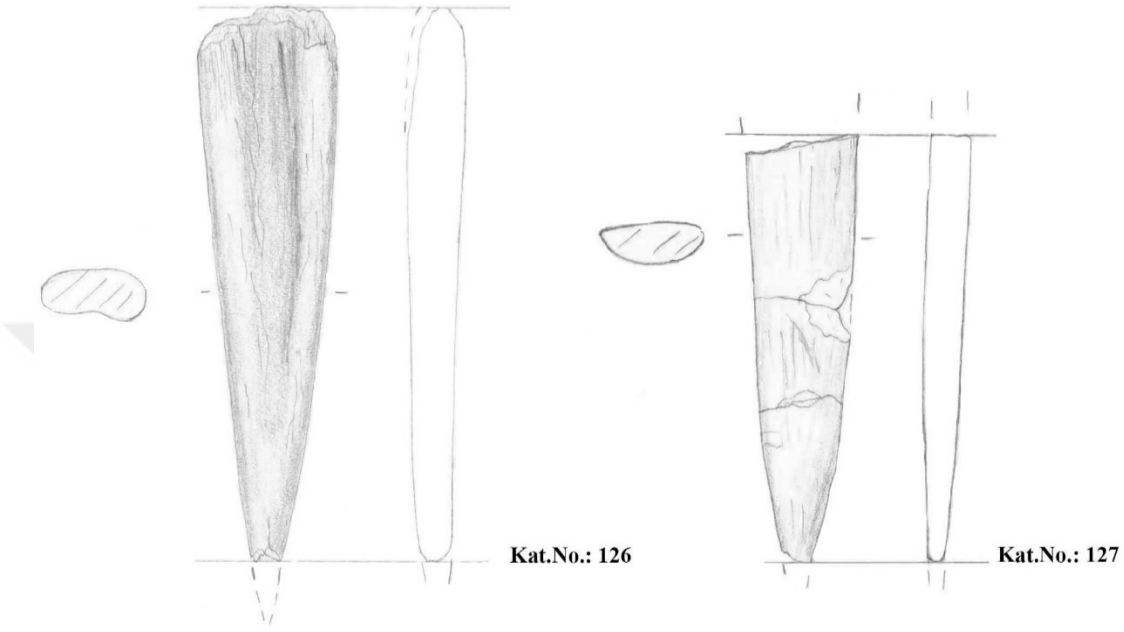

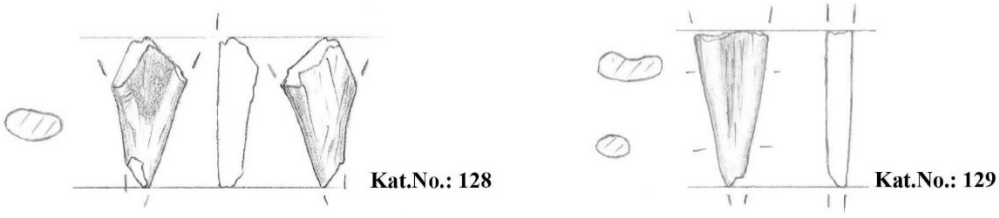

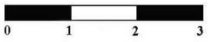

Levha 29

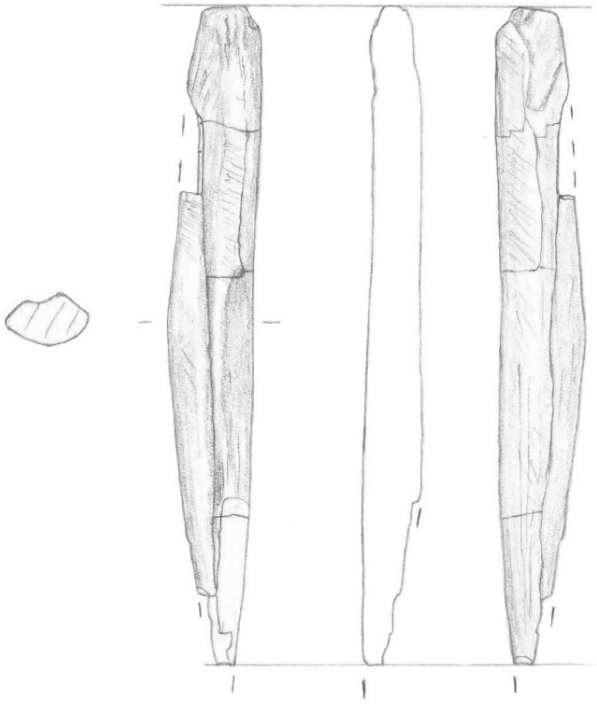

Kat.No.: 130

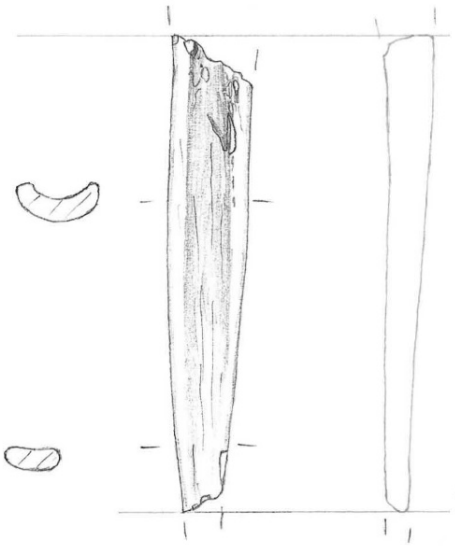

Kat.No.: 131

Levha 30

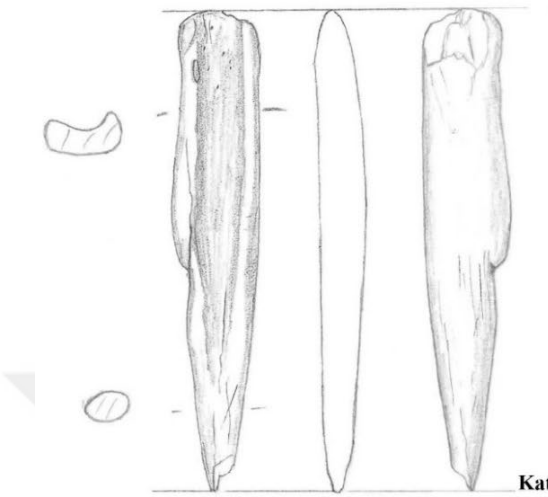

Kat.No.: 132

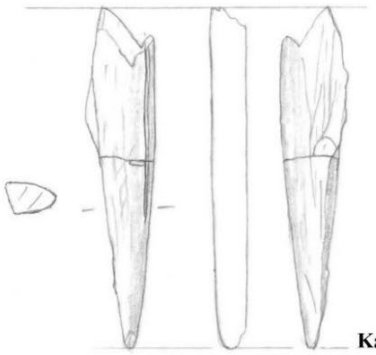

Kat.No.: 133

Kat.No.: 136

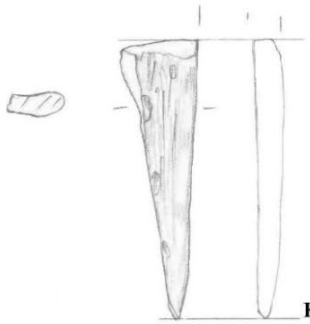

Kat.No.: 141

Levha 31

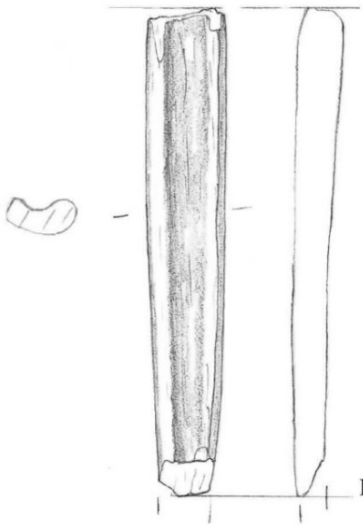

Kat.No.: 142

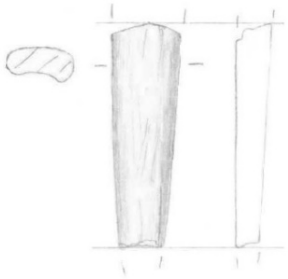

Kat.No.: 143

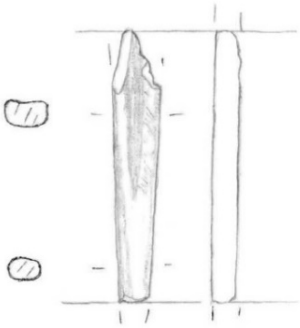

Kat.No.: 144

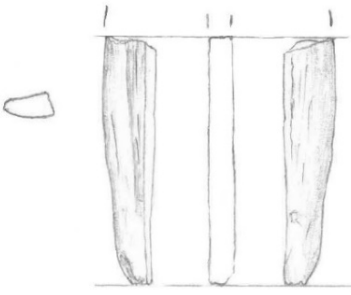

Kat.No.: 145

Levha 32

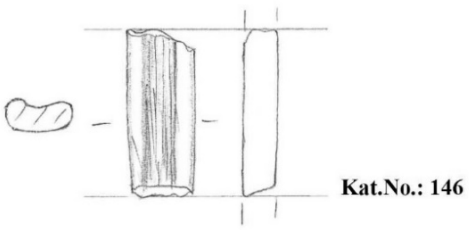

Kat.No.: 146

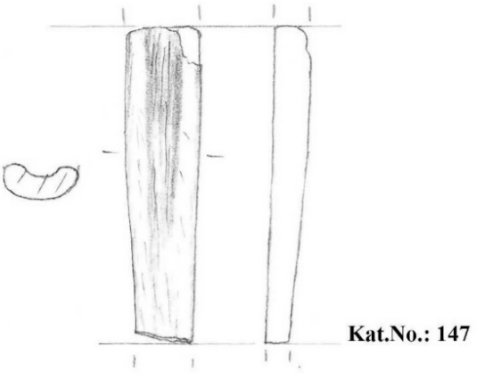

Kat.No.: 147

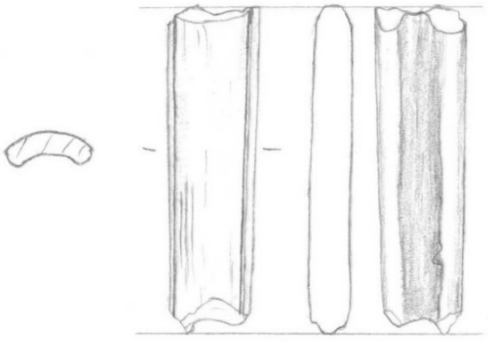

Kat.No.: 148

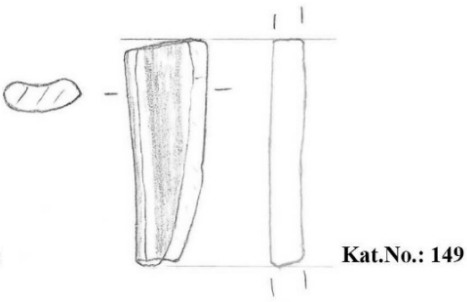

Kat.No.: 149

Levha 33

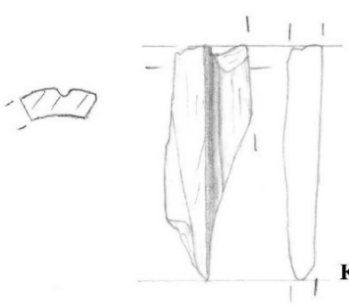

Kat.No.: 154

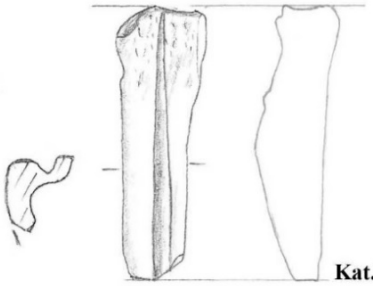

Kat.No.: 155

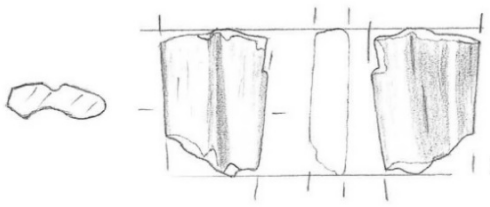

Kat.No.: 156

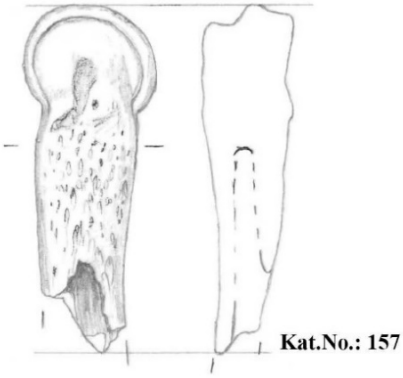

Kat.No.: 157

Levha 34

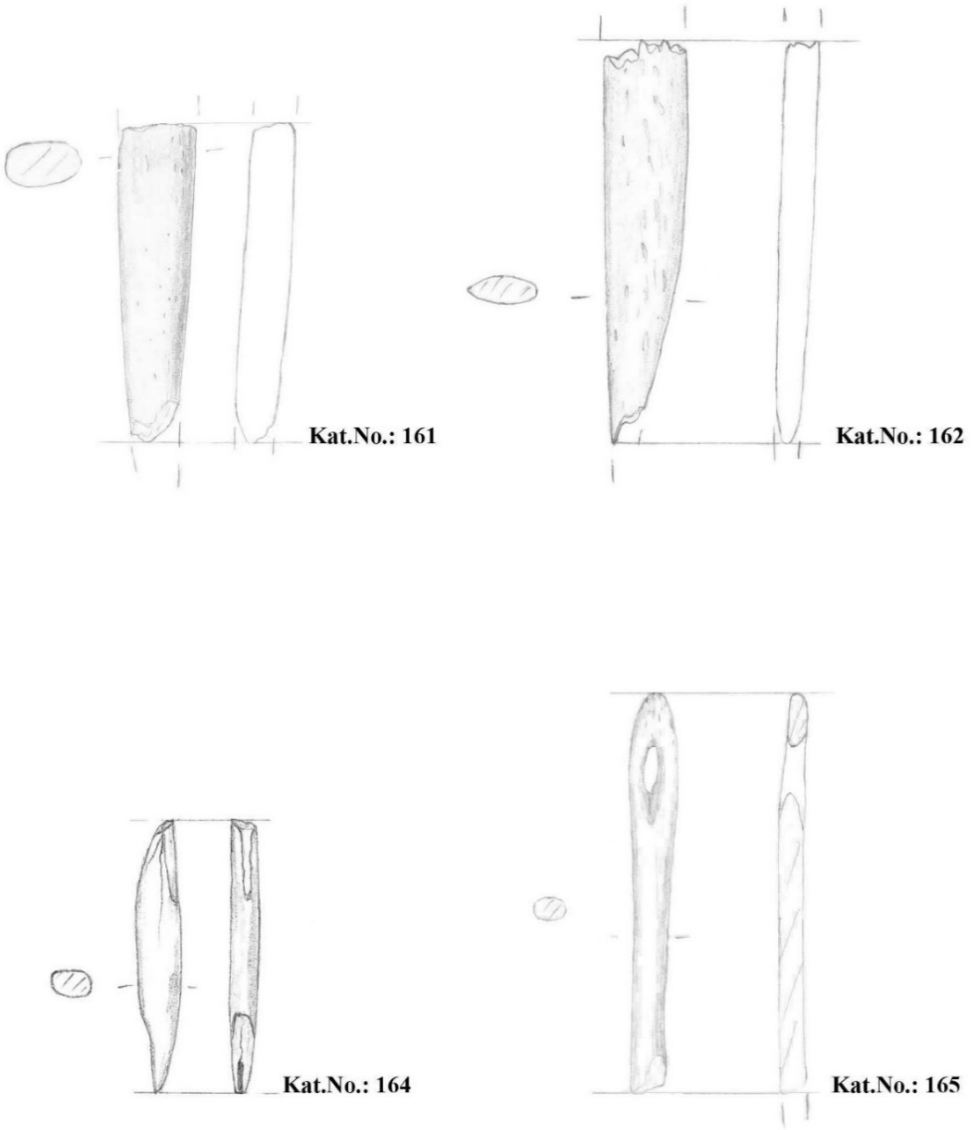

Levha 35

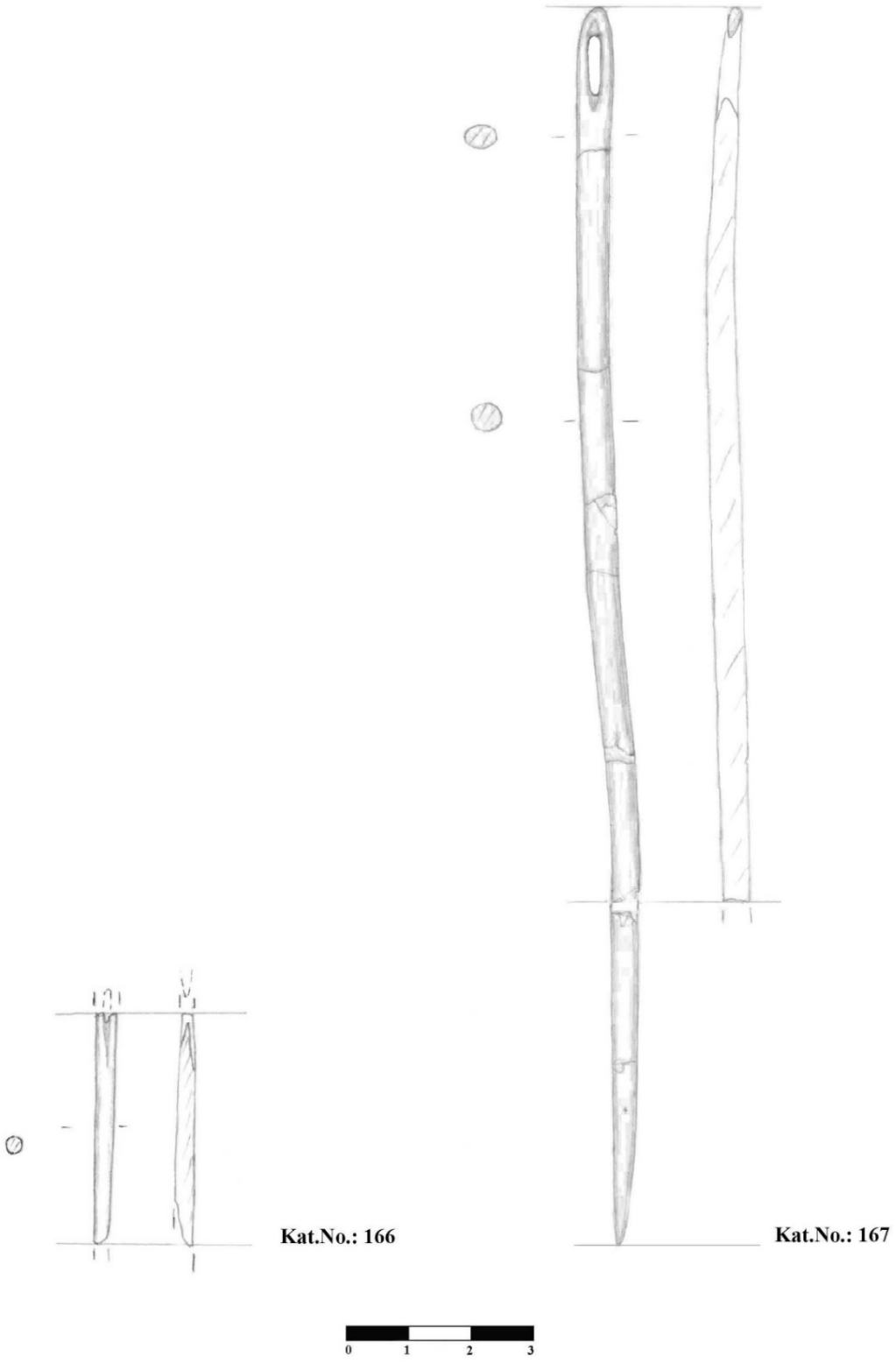

Levha 36

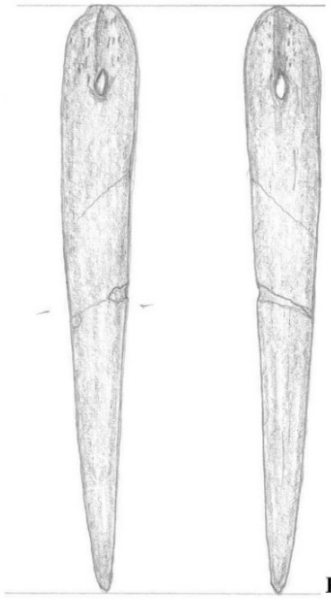

Kat.No.: 168

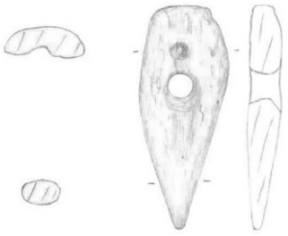

Kat.No.: 169

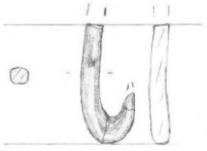

Kat.No.: 170

Levha 37

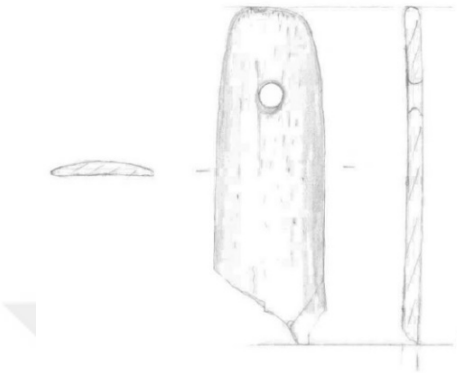

Kat.No.: 171

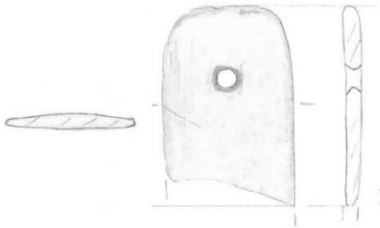

Kat.No.: 172

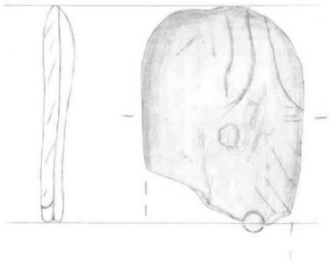

Kat.No.: 173

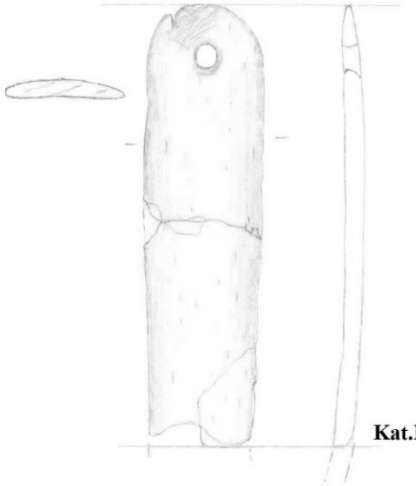

Kat.No.: 174

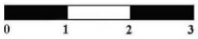

Levha 38

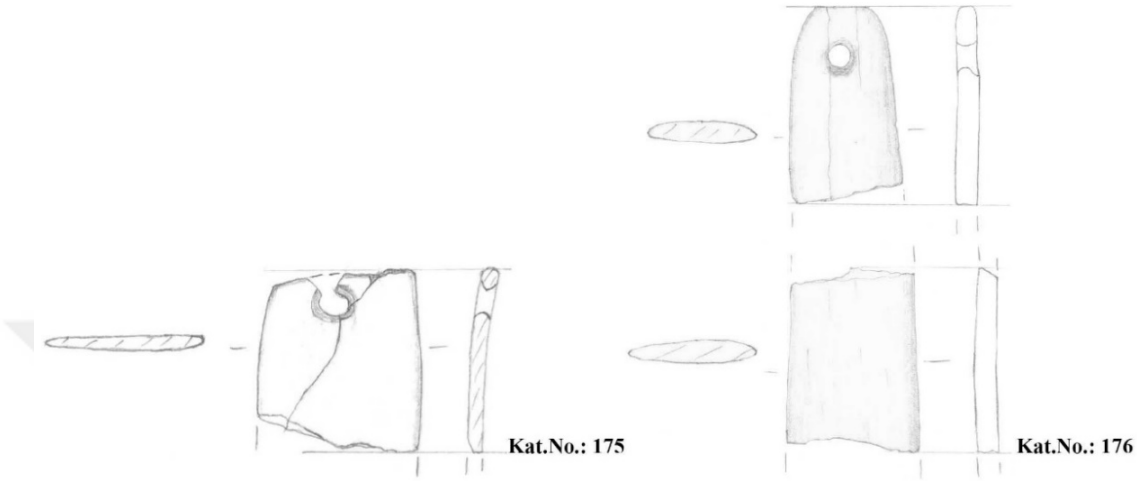

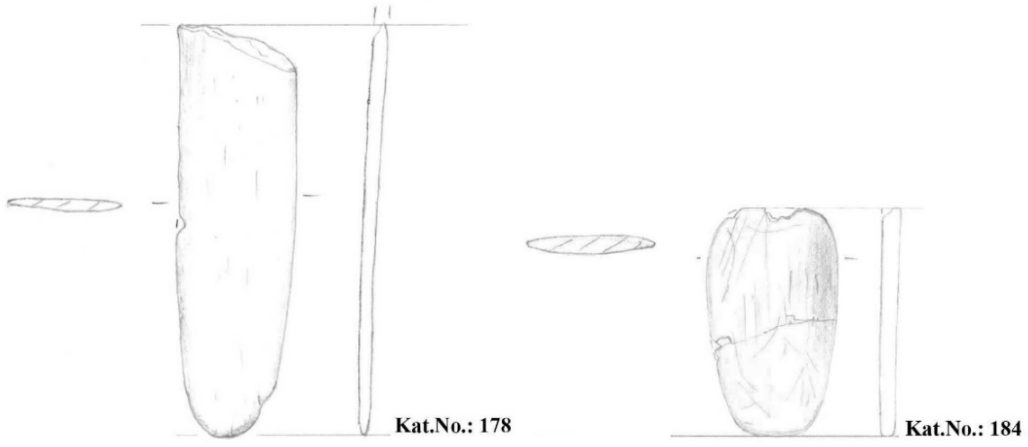

Levha 39

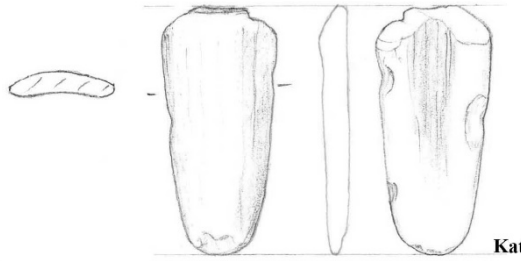

Kat.No.: 185

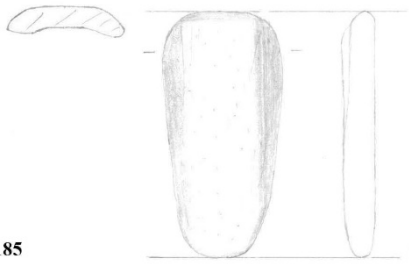

Kat.No.: 186

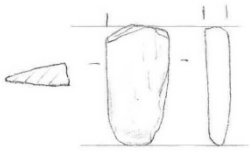

Kat.No.: 187

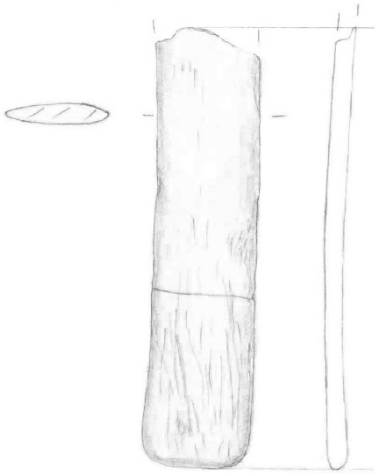

Kat.No.: 188

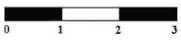

Levha 40

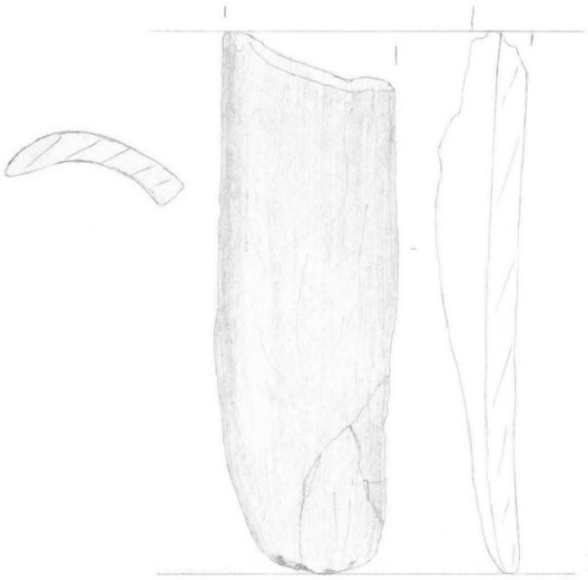

Kat.No.: 189

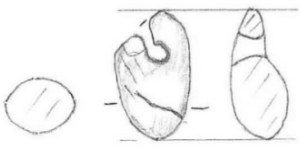

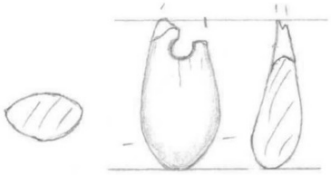

Kat.No.: 190

Kat.No.: 191

Levha 41

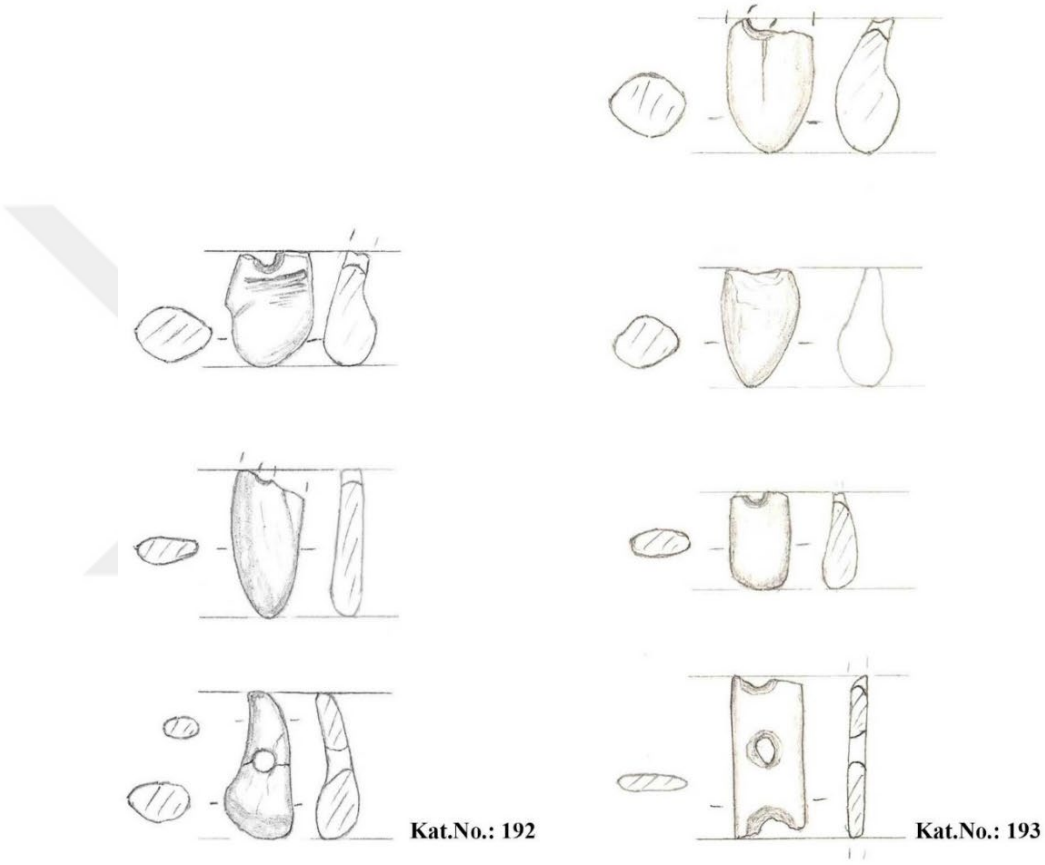

Levha 42

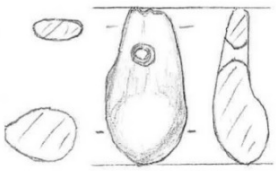

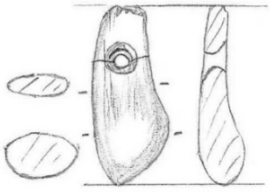

Kat.No.: 194

Kat.No.: 195

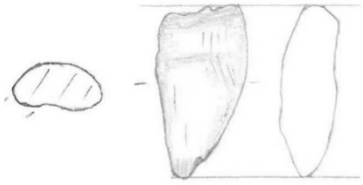

Kat.No.: 198

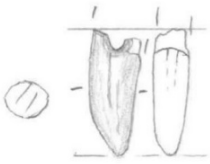

Kat.No.: 199

Levha 43

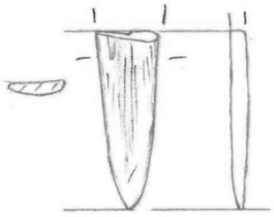

Kat.No.: 200

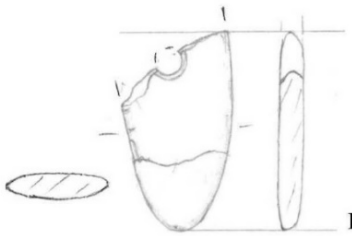

Kat.No.: 201

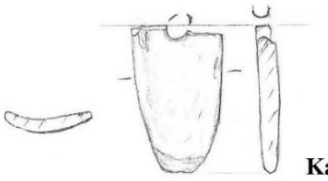

Kat.No: 202

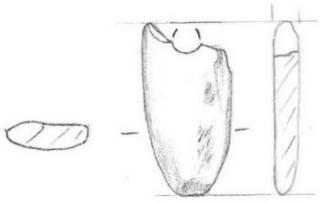

Kat.No.:203

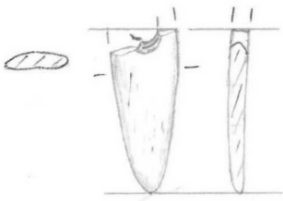

Kat.No.: 204

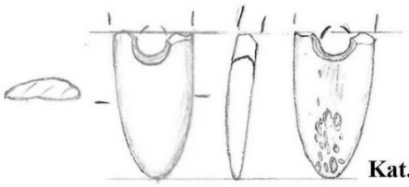

Kat.No.: 205

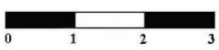

Levha 44

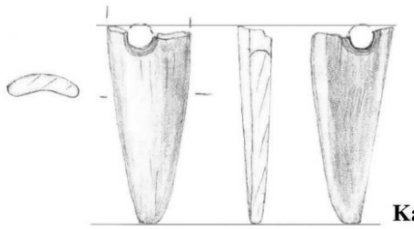

Kat.No.: 206

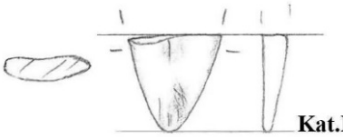

Kat.No.: 207

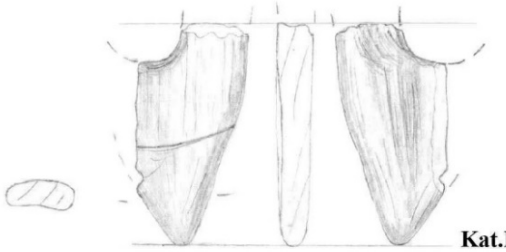

Kat.No: 208

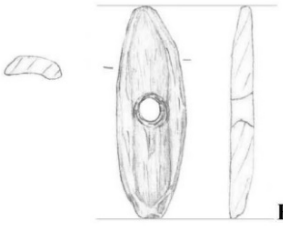

Kat.No.:210

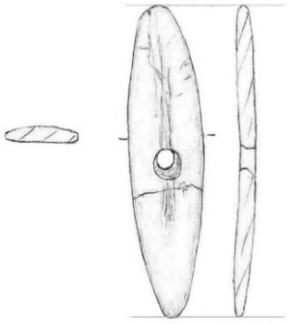

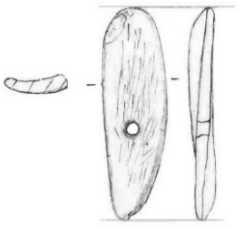

Kat.No.: 211

Levha 45

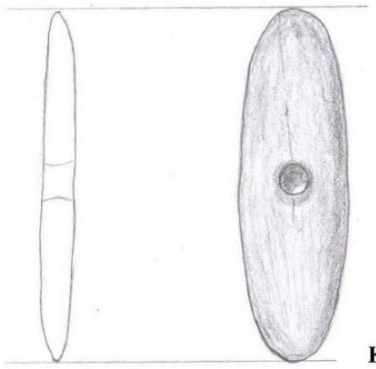

Kat.No.: 217

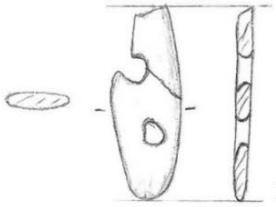

Kat.No.: 224

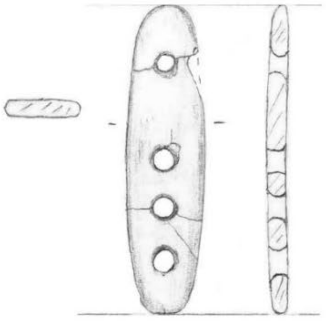

Kat.No.: 226

Levha 46

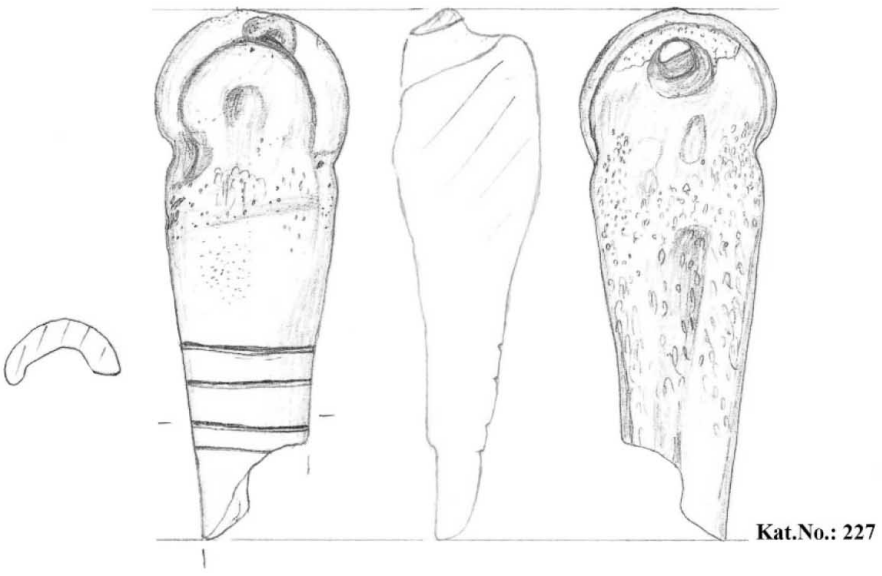

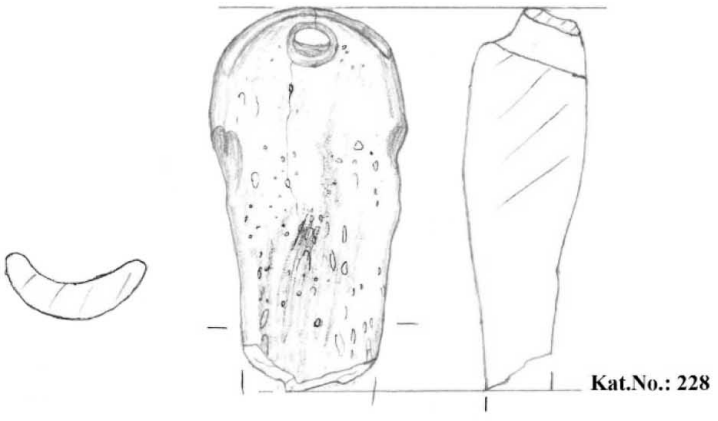

Levha 47

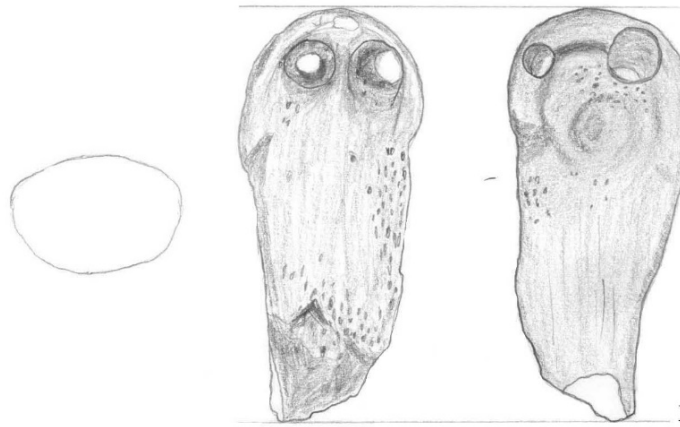

Kat.No.: 229

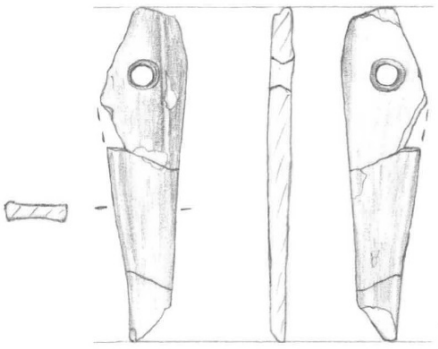

Kat.No.: 231

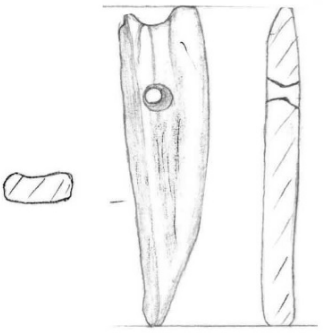

Kat.No.: 232

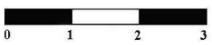

Levha 48

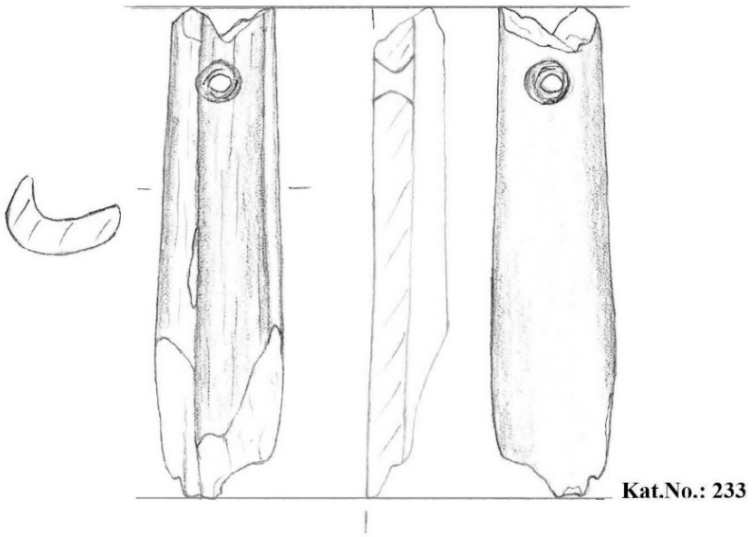

Kat.No.: 233

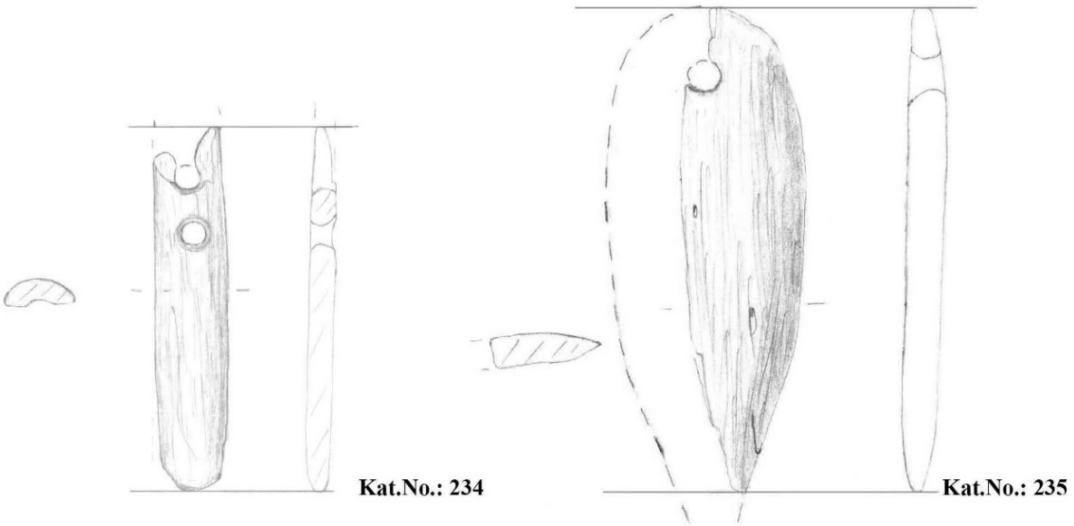

Kat.No.: 234

Kat.No.: 235

Levha 49

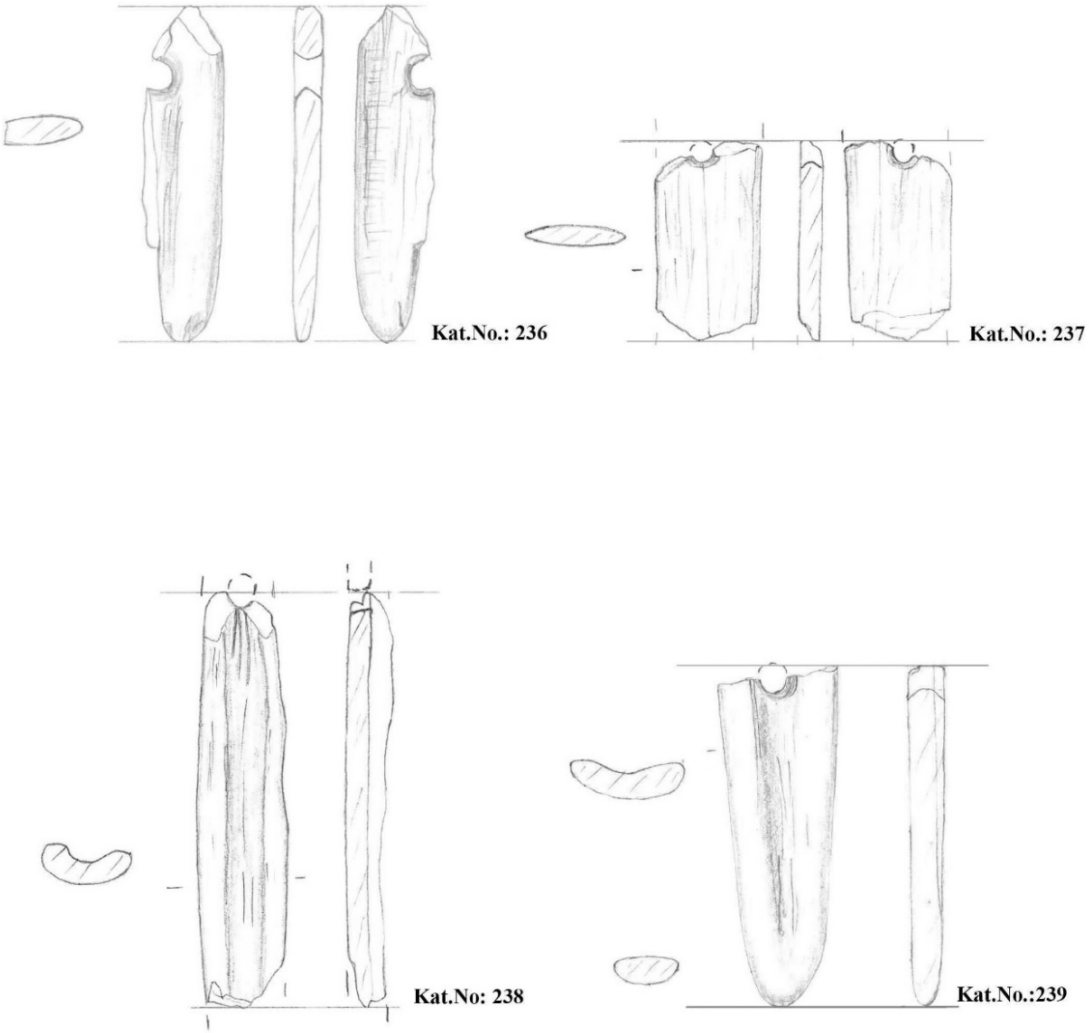

Levha 50

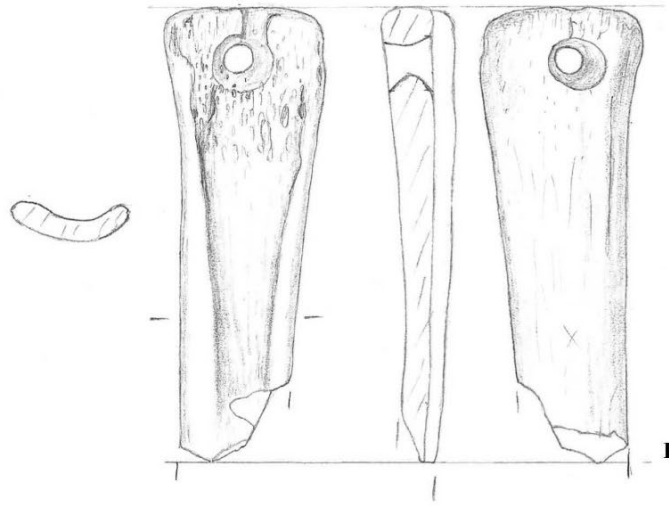

Kat.No.: 240

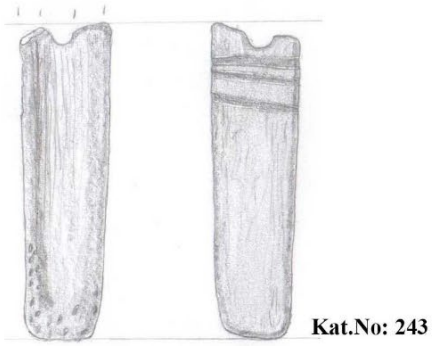

Kat.No: 243

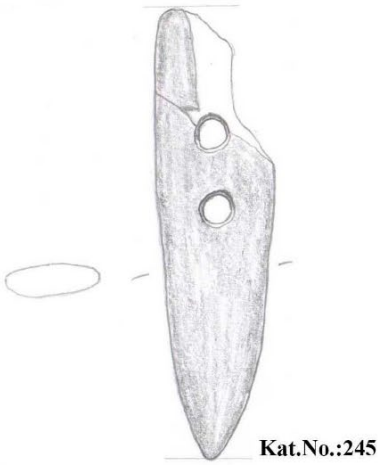

Kat.No.:245

Levha 51

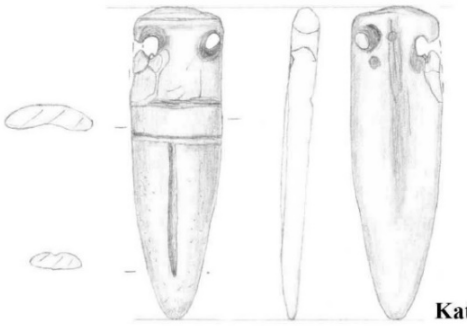

Kat.No.: 246

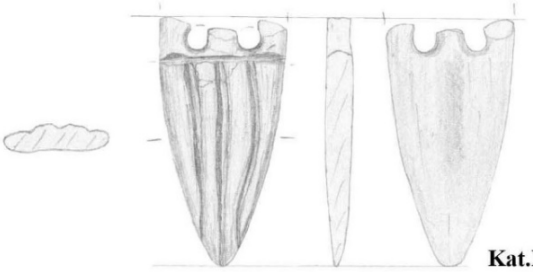

Kat.No.: 247

Kat.No: 248

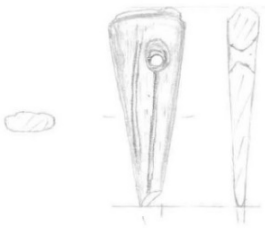

Kat.No.:249

Levha 52

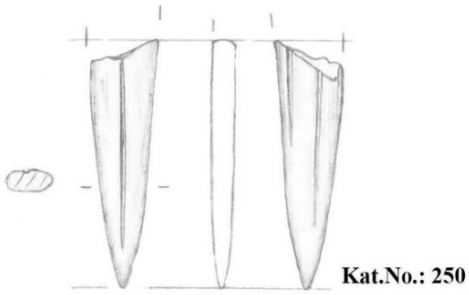

Kat.No.: 250

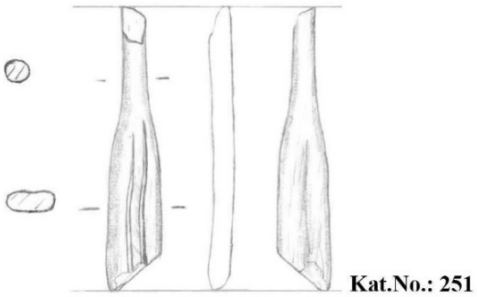

Kat.No.: 251

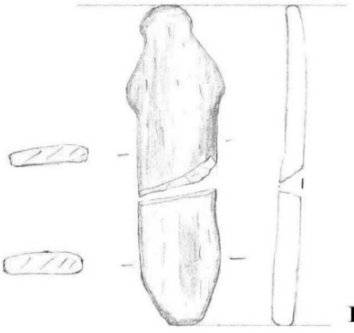

Kat.No.: 252

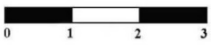

Levha 53

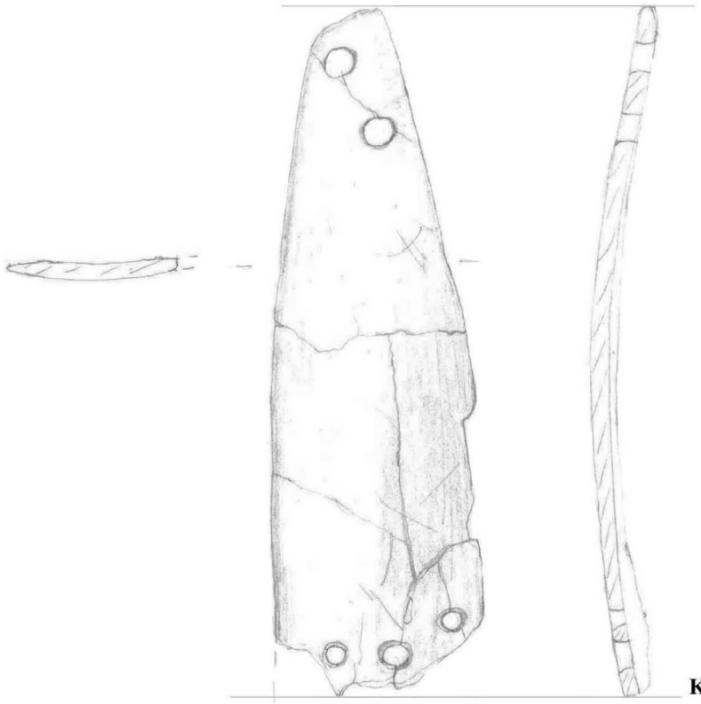

Kat.No.: 253

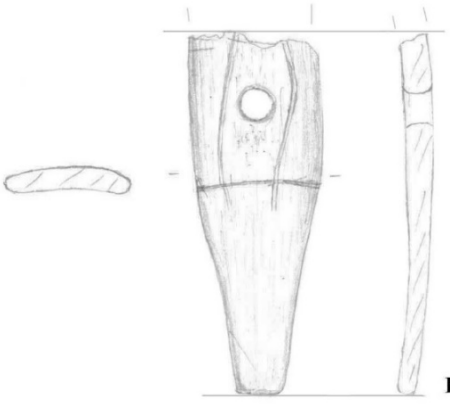

Kat.No.: 254

Levha 54

Kat.No.: 255

Kat.No.: 256

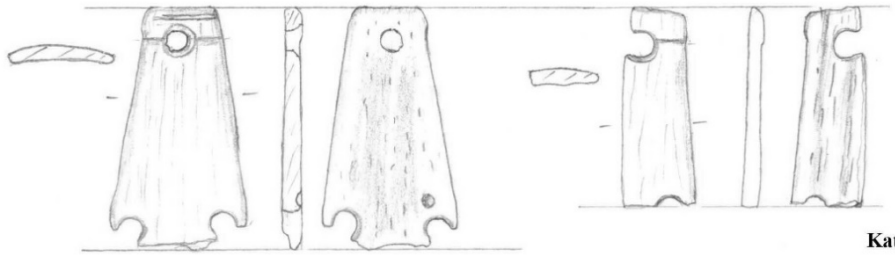

Kat.No.: 257

Kat.No.: 258

Kat.No.: 259

Levha 55

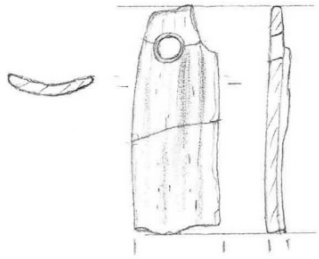

Kat.No.: 260

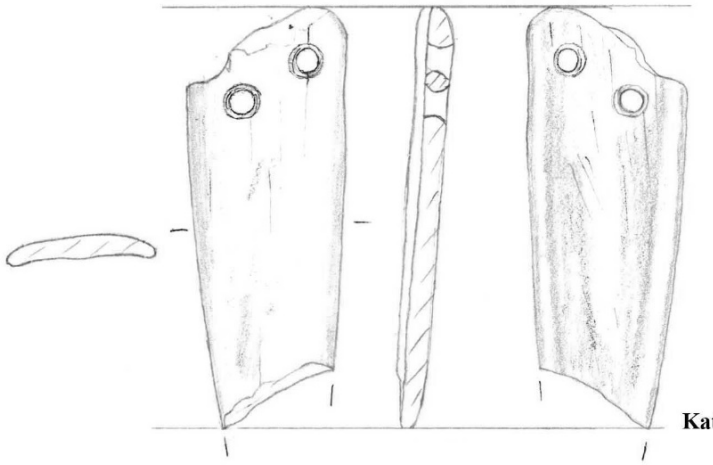

Kat.No.: 261

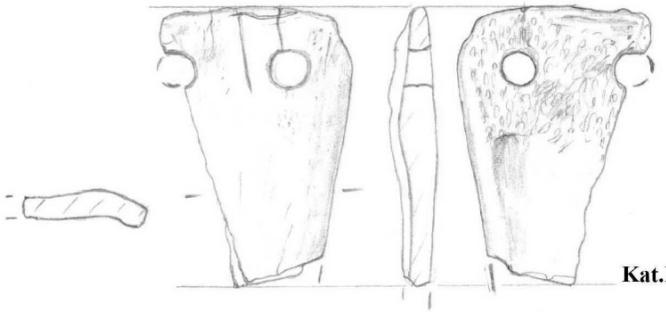

Kat.No.: 262

Levha 56

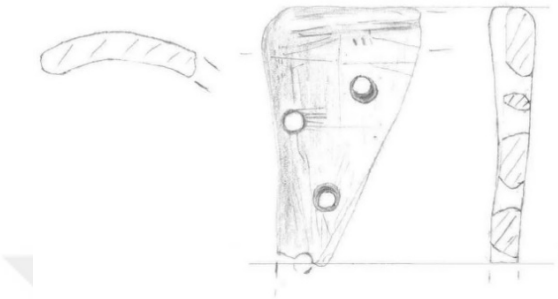

Kat.No.: 263

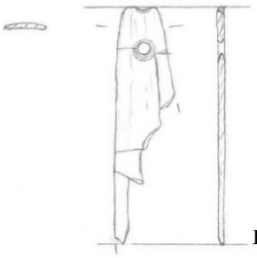

Kat.No.: 264

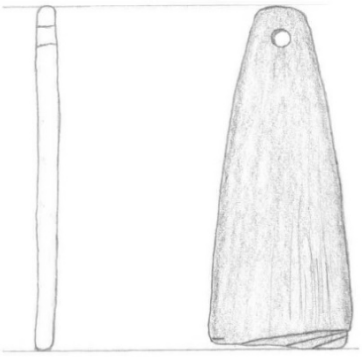

Kat.No.: 267

Kat.No.: 271

Levha 57

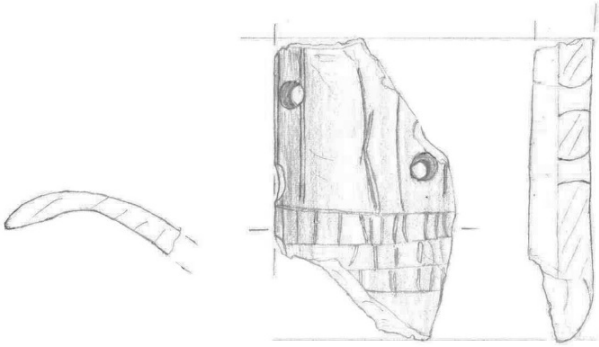

Kat.No.: 273

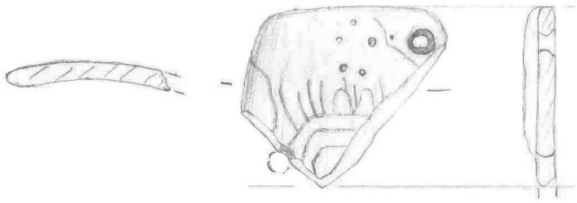

Kat.No.: 274

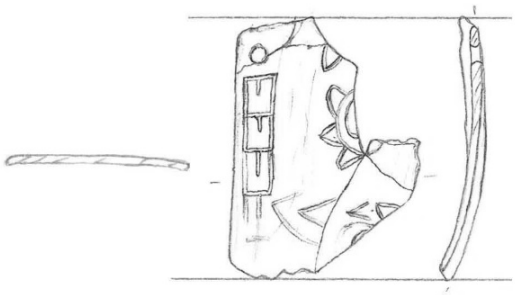

Kat.No.: 275

Levha 58

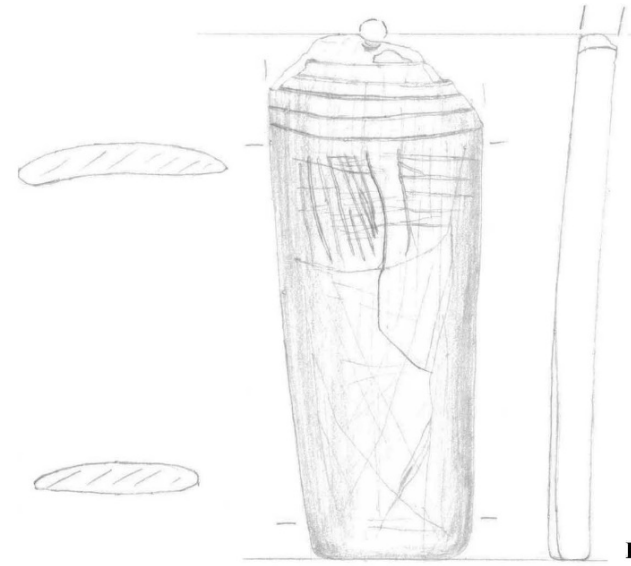

Kat.No.: 276

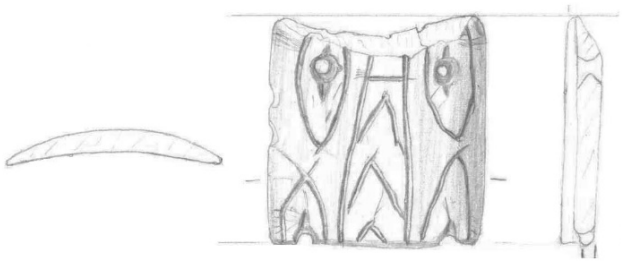

Kat.No.: 277

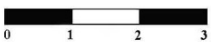

Levha 59

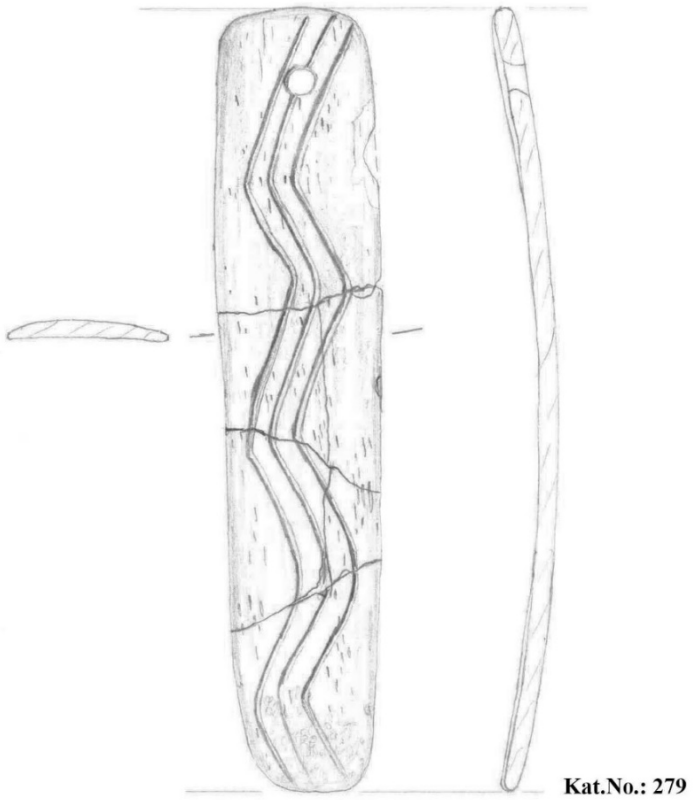

Kat.No.: 279

Levha 60

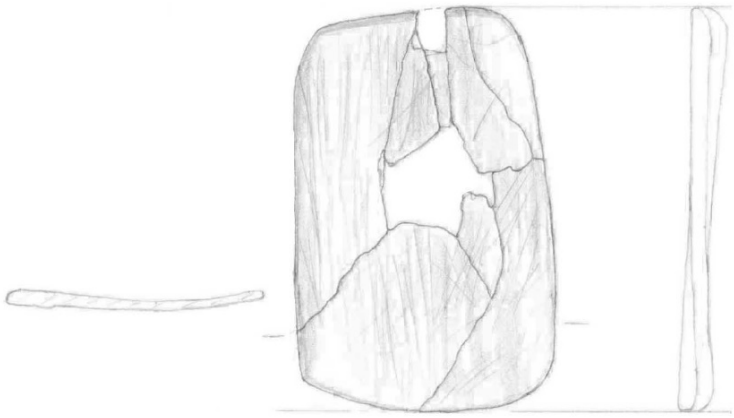

Kat.No.: 280

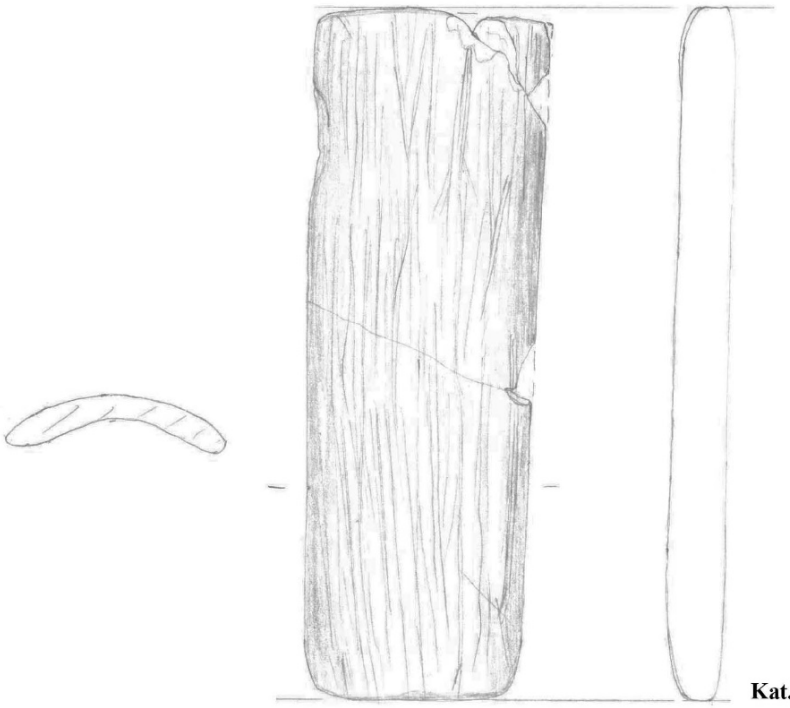

Kat.No.: 281

Levha 61

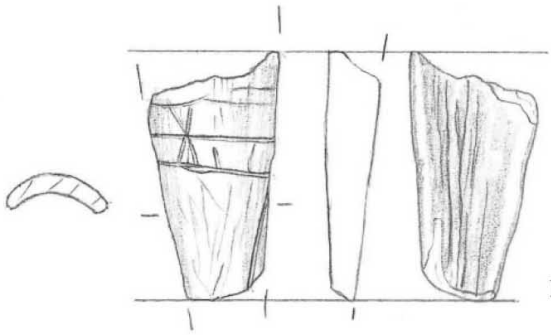

Kat.No.: 283

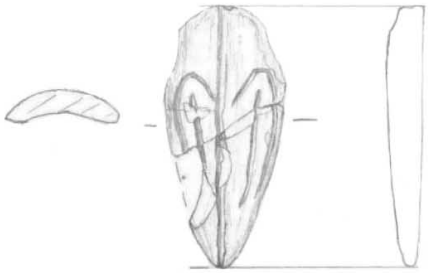

Kat.No.: 284

Levha 62

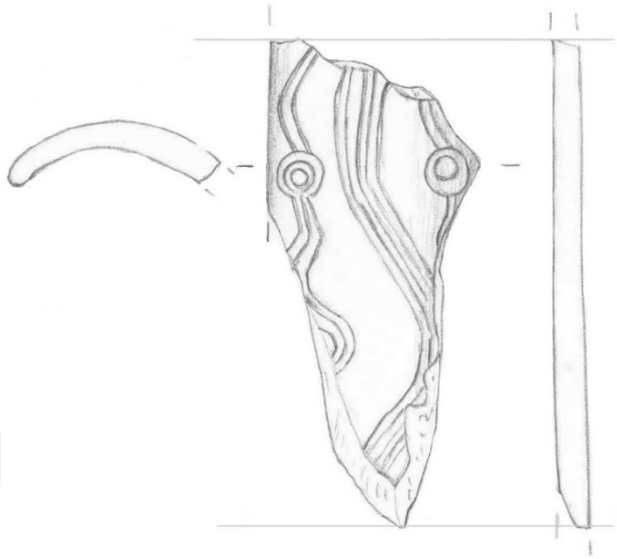

Kat.No.: 285

Kat.No.: 286

Levha 63

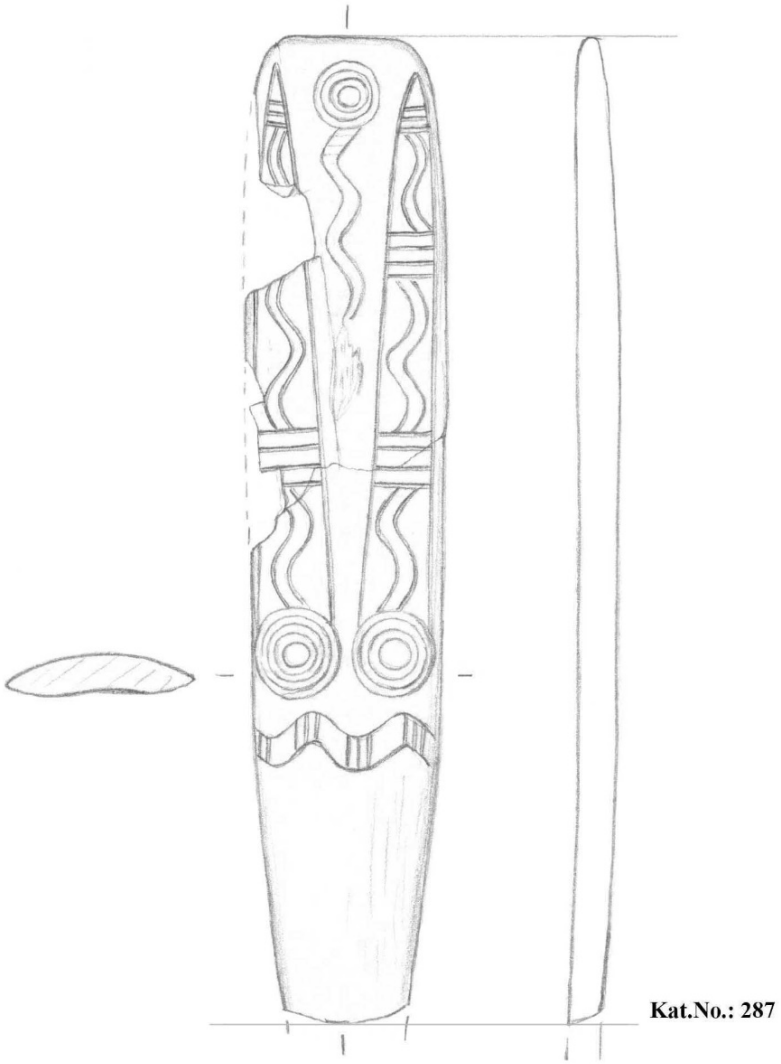

Kat.No.: 287

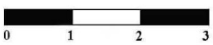

Levha 64

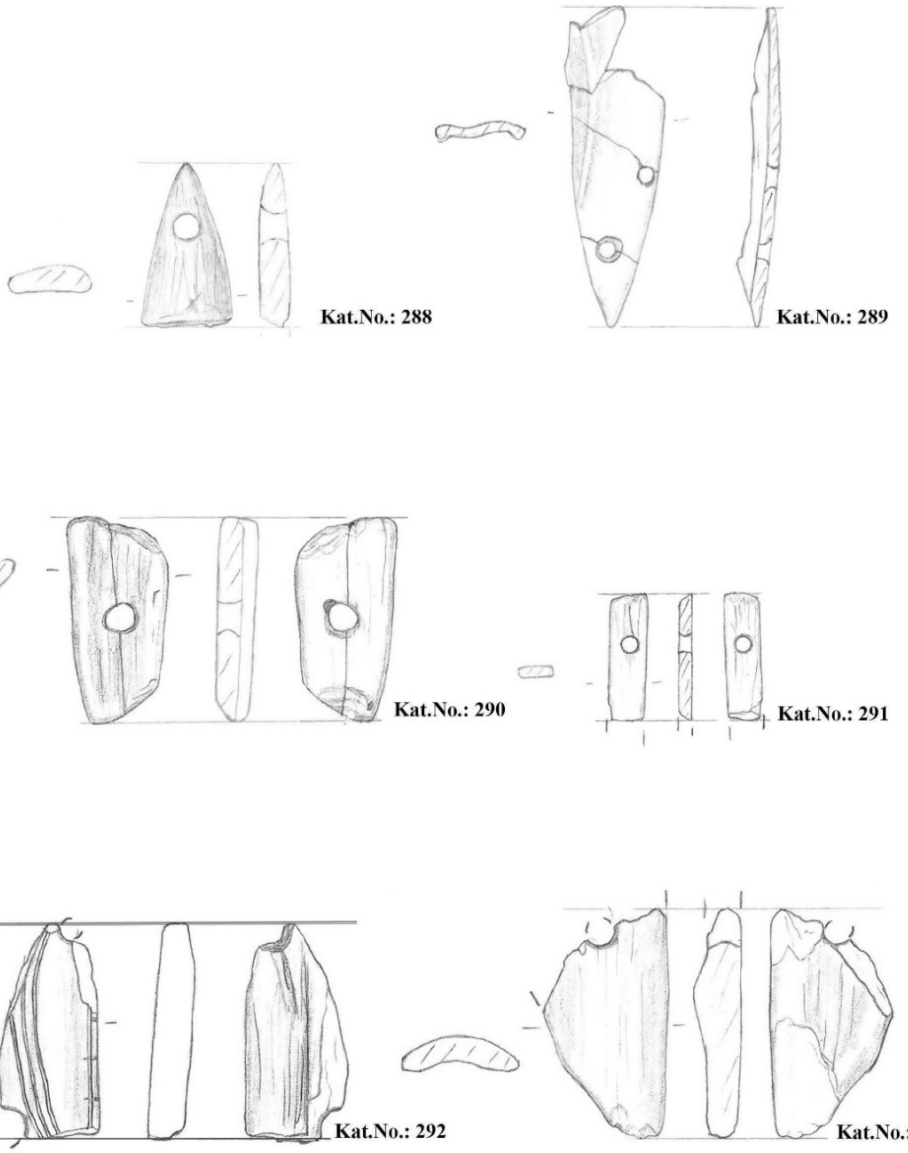
Kat.No.: 288
Kat.No.: 289
Kat.No.: 290
Kat.No.: 291
Kat.No.: 292
Kat.No.: 293
0
1
2
3

Levha 65

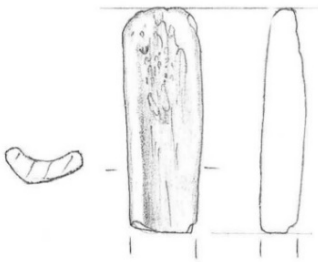

Kat.No.: 296

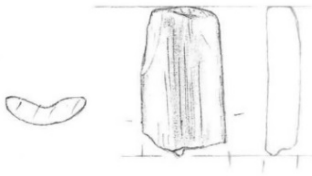

Kat.No.: 297

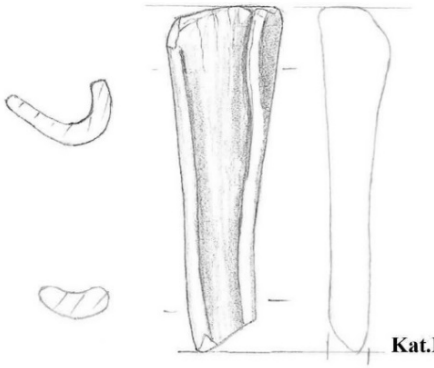

Kat.No.: 298

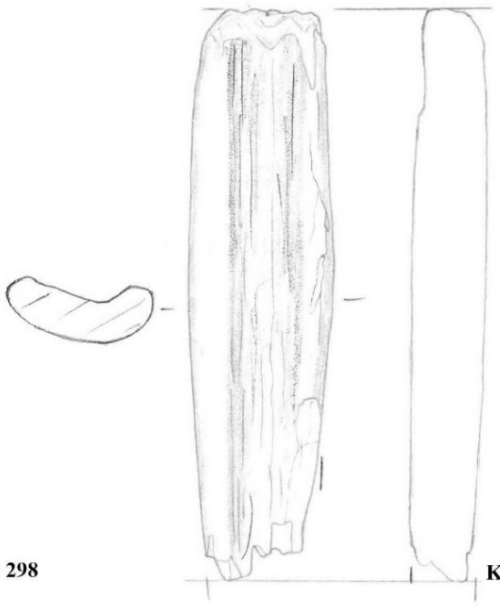

Kat.No.: 299

Levha 66

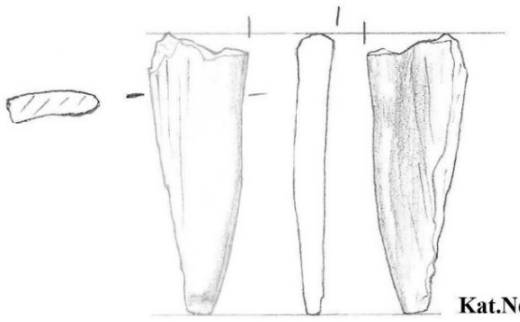

Kat.No.: 304

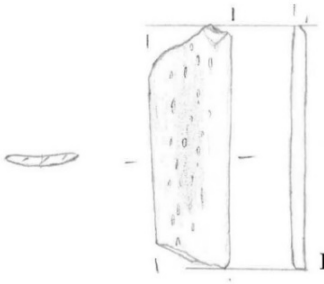

Kat.No.: 305

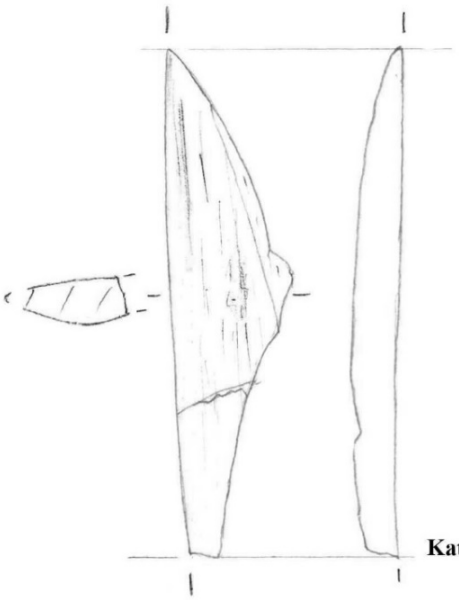

Kat.No.: 306

Levha 67

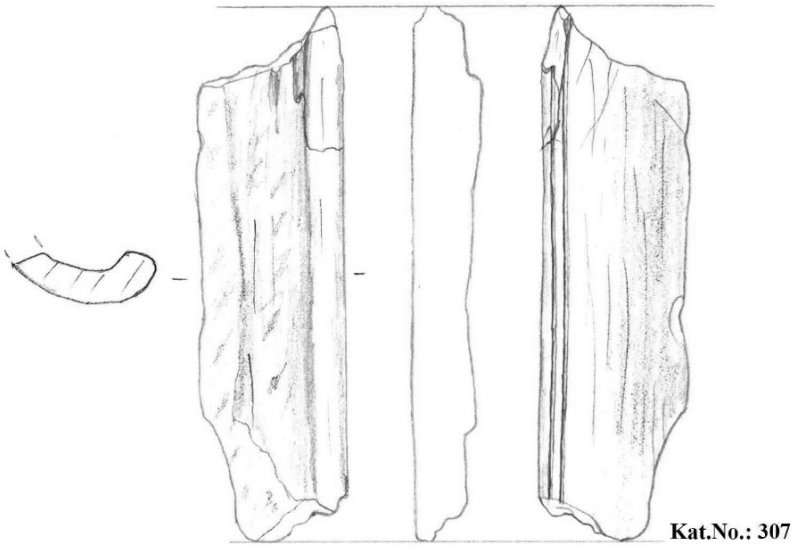

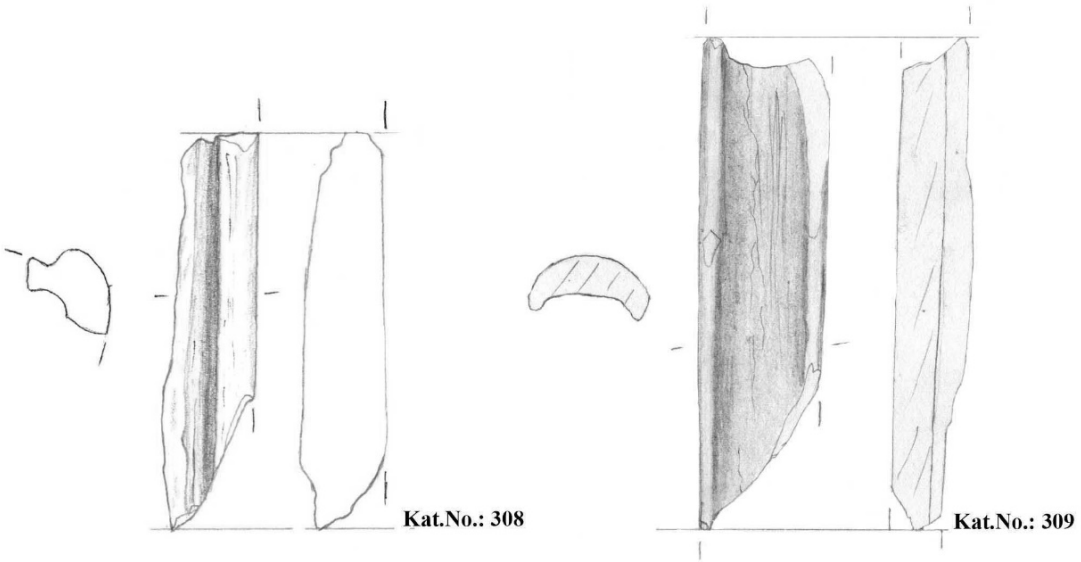

Levha 68

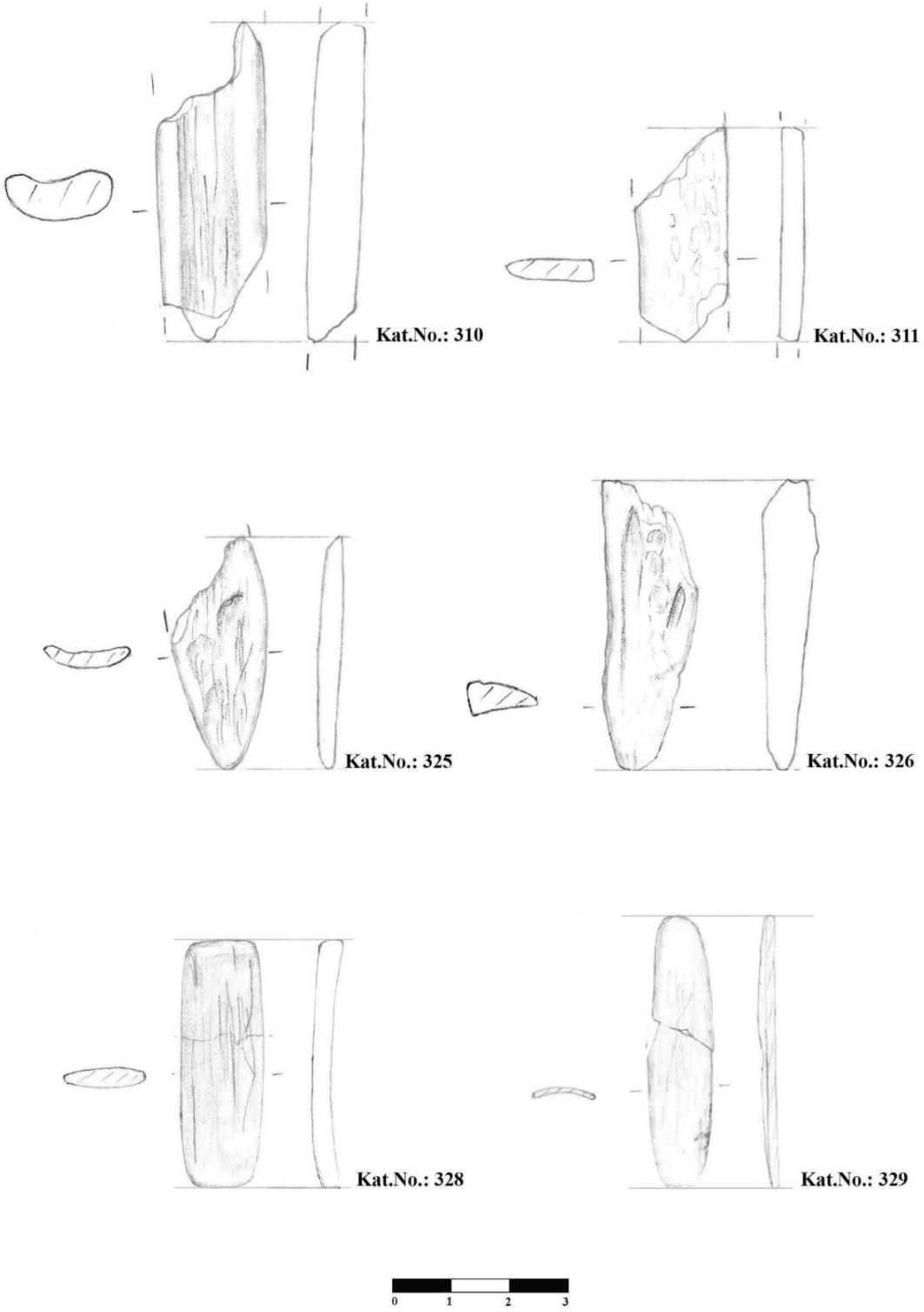
Kat.No.: 310
Kat.No.: 311
Kat.No.: 325
Kat.No.: 326
Kat.No.: 328
Kat.No.: 329
0
1
2
3

Levha 69

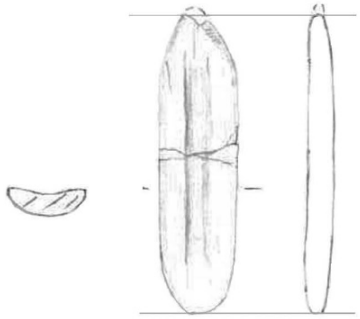

Kat.No.: 330

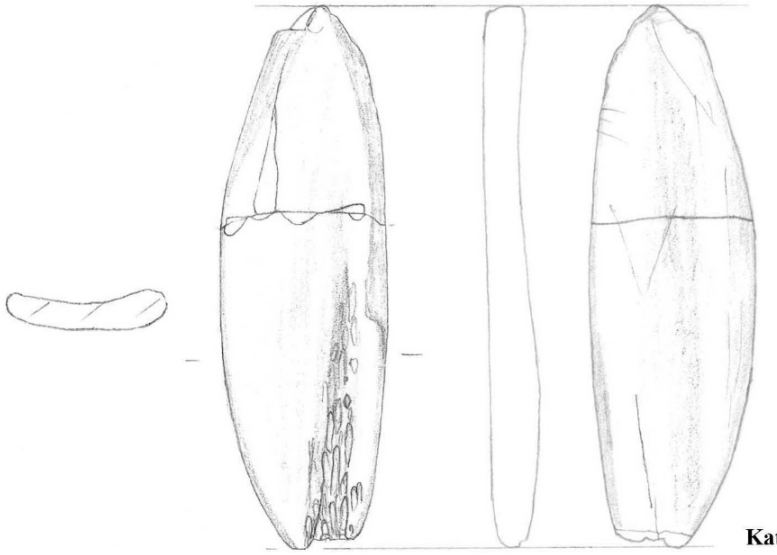

Kat.No.: 331

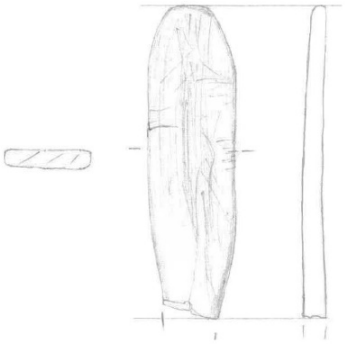

Kat.No.: 332

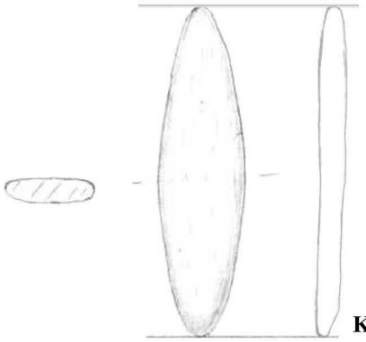

Kat.No.: 333

Levha 70

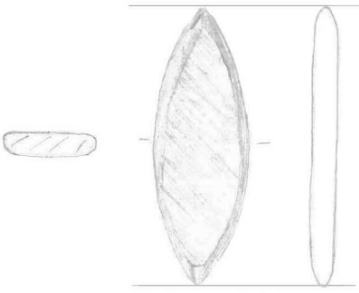

Kat.No.: 334

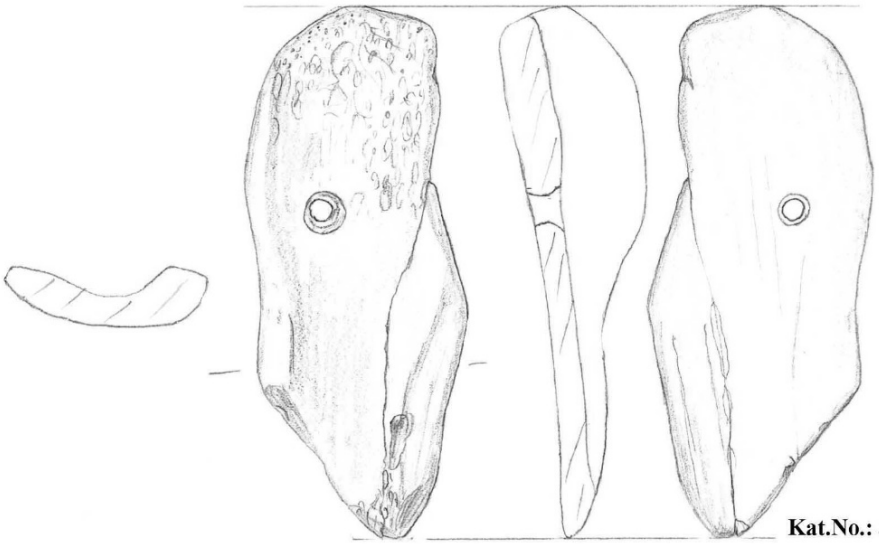

Kat.No.: 337

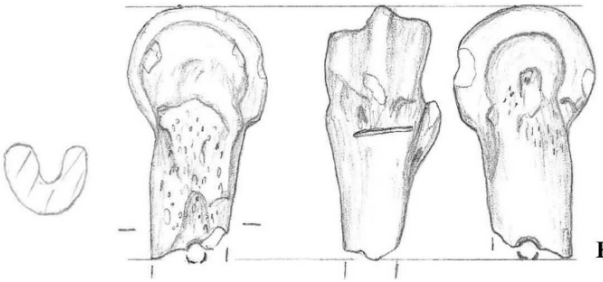

Kat.No.: 338

Levha 71

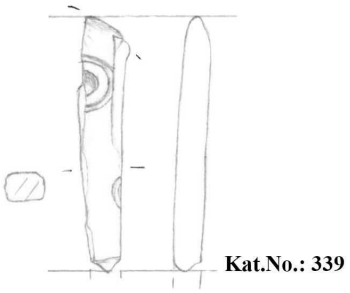

Kat.No.: 339

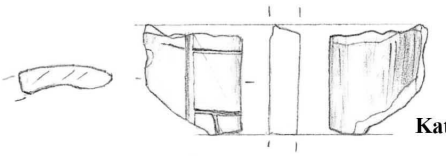

Kat.No.: 340

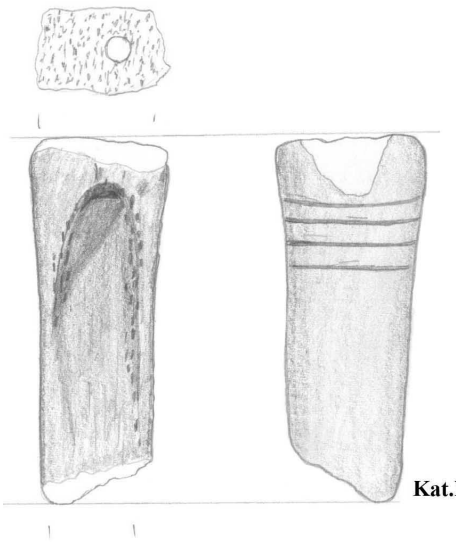

Kat.No.: 342

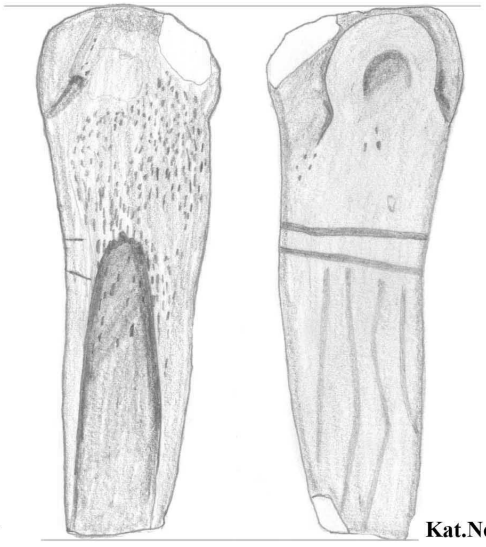

Kat.No.: 344

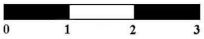

Levha 72

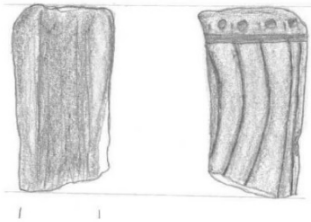

Kat.No.: 345

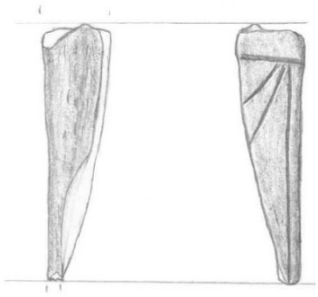

Kat.No.: 346